

**Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет України «КПІ»
Факультет соціології і права
Кафедра соціології
Кафедра теорії та практики управління
Наукове товариство студентів і аспірантів ФСП
Талліннський технологічний університет,
Талліннська школа економіки та бізнес адміністрування,
Кафедра міжнародних відносин
Університет Корвінус, Будапешт,
Факультет економіки
Вестон консалтинг, Варшава, Польща
Executive performance partners, Варшава, Польща
Академія державного управління при Президентові Киргизької республіки
Журнал «Експерт – Юг», Російська Федерація
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Факультет соціології
Інститут соціології НАН України,
Відділ соціології культури та масової комунікації
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Соціологічний факультет
Українське відділення студентів політичної науки (IAPSS) Ukraine
ВМГО "Студентська республіка"**

Великі війни, великі трансформації: історична соціологія 20-го століття, 1914-2014

Тези доповідей

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції

27-28 листопада 2014 рік

Київ 2014

Великі війни, великі трансформації: історична соціологія 20-го століття, 1914-2014: Матеріали міжнародної наук.-практ. конф. (м. Київ, 27-28 листопада 2014 р.) / Укладачі А.А. Мельниченко, П.В.Кутуєв, А.О. Мігалуш. – К.: Політехніка, 2014. – 337 с.

Світові війни 20-го століття суттєво прискорили трансформацію імперій у національні держави; держави зосередили небачені ресурси та владу над індивідами й суцільними соціальними / етнічним / расовими групами. Війна стала не лише засобом зовнішньої політики, але й інструментом політики внутрішньої, яка була покликана радикально переформатовати соціальну структуру та вимагала появи нових політичних інституцій.

Відтак, мета конференції – це соціологічне (за одночасного залучення інших суспільствознавчих дисциплін) осмислення траєкторії українського соціуму впродовж останніх 100 років у контексті конфліктної динаміки світ-системи та оцінка не лише можливості прагматичної політики модернізації/розвитку, але й модерну як такого.

Матеріали конференції розраховані на соціологів, політологів, філософів, фахівців з політекономії та державного управління.

©

ЗМІСТ

Концепція конференції «Великі війни, великі трансформації: історична соціологія 20-го століття, 1914-2014»	13
---	----

Тези учасників пленарного засідання

Головаха Е.И. Украинское общество в условиях войны: социальные и психологические последствия	14
Макеев С.А. Об одном опыте рассказывать о войне	15
Мельниченко А.А. До питання про нову якість управління соціальними системами	17
Кутуєв П.В. Революції як форма розвитку модерну: версія Ш.Ейзенштадта	18
Abel Polese. From informal resistance to social movements: is there a pattern?	19
Medea Despotashvili. Psychological trauma: understanding and intervention based on georgian experience	20
Дмитриев А.Н. Первая мировая война, интеллектуалы и рождение исторической социологии	
Chris Weston. Ukraine after the 2014 war: periphery or semi periphery?	28
Якубин А.Л. Шевченко как миротворец	29
Романюк Л. Становлення цінностей у процесах модернізації	32
Чукот С.А. Сучасна війна, мережеве суспільство і психологія натовпу	34
Яковлев Д.В. Електронне урядування: Пригоди Левіафана у «матриці»	35
Коломієць Т.В. Формування національної ідентичності як засіб протидії в інформаційній війні (український контекст)	37

Секція 1. Історична соціологія суспільних трансформацій: модерна світ-система у 20-ому столітті

Алексєєва О.А., Ракша Д.А. Розвиток соціального конфлікту в Україні (листопад 2013 р. до початку подій на сході України)	39
Андрійчук М.Т. Комунікаційна складова Євромайдану у російсько-українському інформаційному протиборстві	40
Антонюк Є.В. Символ моди 70-80-х років ХХ ст. - показник зміни свідомості молоді радянської України	42
Багінський А.В. Демократизація в Україні у контексті універсальних порівняльних досліджень	43
Бичко Г.О. Соціальний стереотип як один з основних інструментів маніпулювання масовою свідомістю	45
Балінченко С.П. Адаптація VS. Самоідентифікація: вектори розвитку українського соціокультурного простору	46
Бершадська І.І. Суспільні зміни та соціологія у другому модерні	47
Білан Р.А. Академічна мобільність в Європі: історичний аспект	48
Богданова О.В. Релігійний ексклюзивізм та його альтернатива	49

Бойко В.А. Покоління як агент трансформаційних перетворень: до постановки проблеми ..51	51
Бойко Т.О. Екстраполяція концепції національної держави Д. Донцова в сучасних глобалізаційних війнах	52
Бортнійчук К. Інформація як перфоманс: війна за розуми	53
Virgílio, Jefferson. Voluntary anthropology on conflict scenarios	55
Василець О.І. Трансформація цінностей як проблема упорядження простору референцій ..56	56
Вергун О.М. Екологічні наслідки воєнних дій на сході України	57
Виговська О.В. Діяльність табору «артек» як приклад гуманізму у часи Великої вітчизняної війни	59
Виселко І.В. Проблема трансформації цінностей в інформаційну епоху	60
Власенко Д.С. Від Майдану до війни: сьогоденна Україна в геополітичному ракурсі	62
Герасименко Ю.Ю. Критичність у осягненні протиріччя сьогодення як превентивний захід щодо розгортання військових конфліктів сучасності.....	63
Герчанівський Д.Л. Неолібералізм VS. Держава, що сприяє розвитку: можливі вектори еволюції для України	64
Горяйстова Є.С. Трансформація цінностей: від модерну до постмодерну?	66
Григоренко О.М. Війна і мир як діалектичні поняття в історії людства за працями Пителима Сорокіна	67
Гришко А.С. Студентські революції 1968 року у Франції як приклад соціальних конфліктів 20 століття	68
Донець А.О. Ювенальна юстиція в Україні: перспективи й проблеми	69
Жук І.Л. Динаміка толерантності в Україні: на прикладі терпимості до сексуальних меншин	70
Заец Д. Відповідальність бути «хіпстером»: ідея, фокус дослідження та значення творчості	72
Калюжная Е.В. Величайшая революция xx века, которая не произошла	74
Каушнян А.І. Модернізація українського народу під впливом війни: історія і сучасність ..	75
Кир'янова Г.О. Трансформація цінностей: від модерну до постмодерну?	77
Кіслов Д.В. Інформаційні війни як вид маркетингових комунікацій	78
Кісла Г.О. Національна держава та етнополітичний проект України: довготривалий дискурс	79
Кліщ В.В. Легалізація проституції як негативний прояв трансформації суспільних відносин ХХ ст	80
Коваль О.А. Трансформації європейської самосвідомості: від Першої до Другої світової війни	81
Коган К. Соціальний конструктивізм і соціальні мережі	83
Коломоєц М.А. Война в информационную эпоху	84

Крижня В.О. Трансформація ролі соціальних агентів у процесі соціалізації особистості	85
Крупеня Н.В. Інформаційна асиметрія як перепона на шляху впровадження електронного урядування	86
Кудаева Ю.В. Вопрос о современной эпохе	87
Куцик К.М. «Українська агора» як символ відродженої європейськості	89
Кузнецова М.В., Пигарева Д.П. Информационная война: аспекты и методики	90
Кучерявенко І.Ф. Перша світова війна в суспільній свідомості сучасних українців	91
Лапіна В.В. Особливості новітніх тенденцій посилення соціального впливу реклами в умовах глобалізації	92
Лебедь О.А. Роль інформаційної культури в добу глобалізації	94
Литвин Н.В. Моральні цінності постмодерну	95
Ліповська С.О. Україна в сучасному інформаційному просторі: Євромайдан – поразка чи перемога?	97
Луцька К.О. Інституційна специфіка інформаційного соціуму	98
Лучицька В.В. Трансформація цінностей української молоді	99
Ляпіна Л.А. Мультикультуралізм як феномен постмодернізму: до проблеми типологізації концепцій	100
Магеровський І.Т. Націоналізм в нашій державі	101
Магеррамова А.Н. Вплив Першої світової війни на суспільно-політичні процеси в країнах Європи	103
Майструк Н.О. Університети як агенти модернізації	104
Малецький С.В. Від Майдану до війни: перспективи історичної компаративістики	105
Манько І.В. Особливості віртуальних конфліктів	107
Марченко А.М. Місце історичного контексту в інформаційному полі періоду суспільних зламів	108
Мельник Б.Б. Кризова свідомість сучасного суспільства в контексті трансформацій цінностей	110
Мороз А.Л. Соціальна мобільність в Україні: з кінця ХХ століття до сьогодні	112
Настояща К. Нові вектори ціннісної сфери постреволюційної України: традиція самоствердження чи самоствердження традиції?	113
Новак О.М. Коли поєднується етнічний та громадянський націоналізм	115
Одарич С.В. Інформаційна війна як складова сучасної гібридної війни між державами: деякі медіальні аспекти	116
Остапчук В. Коли закінчиться війна в Україні?.....	117
Панченко В.В. Соціальна мобільність у 20-ому столітті: локальні, регіональні та світ-системні виміри	118

Парубець Г.С. Стильові трансформації соціокультурної сфери у перехідні періоди (модерн, постмодерн)	119
Перекута О.С. Активізація молодіжного руху в другій половині ХХ століття: соціально-психологічний аспект	120
Піхорович В.Д. Перспективи України	122
Погорільська Н.І. Психологічні трансформації українського народу в період Радянського Союзу	123
Прухницька О.В. «Зимова» війна як порівняльно-історична перспектива	124
Работягова І.В. Інституціональні особливості периферійного/напівпериферійного статусу України	125
Радчич С.О. Специфіка використання технології «опорних пунктів» в інформаційній війні між Україною та Російською Федерацією	127
Сачук В.С. Амбівалентність ціннісної позиції українців у період Другої світової війни ...	128
Сільченко Л.Г. Від Майдану до війни: сьогоденна Україна у порівняльно-історичній перспективі	129
Скокова Л.Г. Регіональні особливості мовних практик у конфліктному соціумі	131
Ставроянні С.С. Трансформація духовних цінностей в сучасних умовах: спроба філософської рефлексії	133
Степико В.П. Модернізація: до концептуалізації поняття	134
Стецюра К.О. Медіакультурний контекст трансформацій аксіосфери сучасного суспільства у теорії Г. Дженкінса	136
Сторіжко Л.В. Національна держава як засадничий націотворчий чинник	137
Сторіжко А.И. Постмодернистские вариации духовной культуры	138
Судаков В.І. Праця як культурна універсалія та її трансформація в контексті глобальних соціальних змін	139
Сухова Х.О. Опосередкована громадська дипломатія у інформаційній війні	141
Тегза Д.В. Неофашизм в 20 столітті	142
Тягур М.О. Від Майдану до сьогодення: Україна у порівняльно-історичній перспективі ..	143
Федорова І.І., Шаповалова О.А. Трансформація культурних смислів і цінностей у дискурсі викликів “суспільства ризику”	145
Філічев О.В. Від Майдану до війни: сьогоденна Україна у порівняльно-історичній перспективі	146
Фінько А.Є. Україна в контексті теорії модерної світ-системи: спроба оцінки	147
Харченко И.С. Кризис субъектности в современном политическом дискурсе в контексте этики ответственности. Социолингвистический аспект	148
Харченко О.І. Модернізація в Україні: чи можливий шлях лібералізації? Приклад лгбт спільноти	149
Харченко Ю.А. Корейская война: коммунизм против капитализма	151

Цимбал С.М. Ціннісні пріоритети особистості в період соціокультурних криз	152
Чирков О.С. Націоналізм як соціально-політичний феномен пострадянського періоду	153
Чупрій Л.В. Культурні чинники формування загальнонаціональної ідентичності в контексті подолання політичної кризи на Сході та Півдні країни	154
Шаповал О.П. Транзитивний характер соціальних трансформацій	156
Шевчук Д.О. Сучасні конфлікти та війни як запит суспільства до змін соціального простору	157
Штанічева М.В. Інформаційна війна – стратегія на майбутнє	158
Щербак С.І. До питання про ціннісні трансформації, демократизацію та економічний розвиток	160
Щербина В.Л. Цілісність особистості в умовах мілітаризації суспільства	161
Щириця Т.В. Базові цінності в соціально-етичному дискурсі про війну	162
Юрченко К.О. Гегемонія цінностей США в мирі	164
Юсин М.С. Соціальні мережі як інструмент протестних і революційних рухів у сучасному світі та Україні	165
Якименко А.Я. Тварини та війна: від учасника бойових дій до гуманітарної проблеми ...	166
Секція 2. Динаміка політичних інституції у 20-ому столітті: україна і світ	
Артеменко О.Т. Політична реклама як чинник політичної культури	168
Бартош Гордецький. Свобода совісті та релігії в сучасності. Семантичні пригоди	169
Вареник Я.Ю. Історичне значення неформальних структур в організованих соціальних системах	170
Візерський Д. Праворадикальні партії у історичній ретроспективі та перспективі	171
Головченко О.І. Електронне врядування в контексті Good Governance	172
Голуб І.М. Політична дія та політична культура в сучасній Україні	173
Демичева А.В. Місто як гравець у просторі децентралізованих міжнародних відносин	174
Закорко В.Ю. Чому українки приймають мусульманство або чи варто міняти джинси на хіджаб?	176
Єнін М.Н. Соціальні технології та ідеологічна складова розпалювання війни на Донбасі ..	177
Жовноватая В.А. Інтерпретація феномена справедливості сквозь призму програмних документів кандидатів на пост Президента України в 2014 году	178
Жуленьова О.В. Функціонування політичної і соціальної довіри в сучасній Україні з точки зору теорії політичної культури	180
Загоруйко М.В., Канурна К.О. Гендерні аспекти розподілу голосів на парламентських виборах 2014 року	181
Зосим В.О. Особливості переходу від «керованого» до «самоорганізованого» хаосу в політичній системі України	183
Казьмірова О.М. Особливості кредитної політики в умовах війни	184

Кірюхін Д.І. Соціальна держава та посткомуністичні країни	185
Крячко В.І. Активності католицької церкви в українському етнорелігійному соціопросторі: історико-політичний аспект	186
Кунчев М.С. Глобальна гегемонія неолібералізму та її перспектива	187
Куревина Т.В. Некоторые особенности политической культуры молодежи современной Украины	189
Кутишенко Д.О. Особливості політичної PR – кампанії в гендерному вимірі	190
Кучерук Я.М. Сучасні вектори розвитку кадрового потенціалу державних службовців	191
Лисогуб Д.В. Релігія у контексті сучасного суспільства, її значення та філософський зміст	193
Ларченко М.Л. Сепаратизм як виклик національній безпеці сучасних держав	194
Мстоян М.В., Засенко Ю.В. Дослідження розподілу голосів респондентів по регіонах та за критерієм віку на парламентських виборах 2014 року за партійними списками	195
Мердуч Х.Р. Політичний тролінг в соціальних мережах	196
Мовчан У.І. Зміна моделі демократії як необхідний шлях до Peace-building в Україні	197
Обловацька Н.П. Лівий політичний рух в Україні	198
Перепеличний О.В. Перспективи розвитку лівої політики в Україні та світі	200
Петрук М.О. Волонтерський рух за умов військового конфлікту	201
Райчук Д.В. Украинские реалии - всеобщая консолидация	202
Радей А.С. Либерализм и коммунизм как политические формы организации обществ XX века	203
Пиголенко І.В. Дослідження громадської думки в умовах соціально-політичної нестабільності	204
Ржевська Н.Ф. Стратегічні прогнози щодо зовнішньої політики адміністрації Б. Обама ..	205
Рубан В.А. Централізація влади як шлях до стабілізації нинішньої ситуації та надання поштовху процесу децентралізації в майбутньому в Україні	207
Рудська А.І. Гендерні аспекти політичного та громадського життя в Україні	208
Рябінчук М.В. Концепції соціального капіталу в дослідженні постсоціалістичних трансформацій	209
Сав'як У.І. Аналіз електоральної поведінки громадян України під час позачергових виборів Верховної ради 26 жовтня 2014 року	211
Северинчик О.П. Глобалізація як один із визначальних чинників розвитку держави	212
Слушасько В.Є. Перспективи лівої політики в Україні: попередній аналіз результатів виборів до Верховної Ради	213
Суліковська І.О. Праворадикальні партії: вчора, сьогодні, завтра	214
Трегуб К.С. Соціальна відповідальність мас-медіа: проблема налагодження суспільного діалогу	216

Турко С.О. Прояви глобальної гегемонії неолібералізму та її наслідки	217
Утехіна А.А. Гендерне дослідження ставлення молоді України до вступу в НАТО	218
Цюпак О.М. Медіаграмотність в процесах підвищення якості політичної культури	220
Черленюк А.М. Фактори впливу на розвиток інноваційної складової у сфері державної служби	221
Шаповалова А.И. Поляризация глобальной системы международных отношений как способ удержания либеральной гегемонии Запада	222
Шестаковський О. Де пролягають культурні відмінності між регіонами? Досвід застосування методології Г. Хофстеде в Україні	224
Shyrochenko M. Marketing strategies for improving the reputation of the armed forces: the european experience	226
Ярова С.О. Ліберальна концепція держави та українські реалії	227
Секція 3. Порівняльно-історична політична соціологія соціальної держави: від соціальної політики до соціальної роботи	
Баханов О.Ю. Військовий конфлікт на території України як джерело соціальних проблем: роль соціальної роботи в допомозі дітям-переселенцям	229
Бигар Т.В., Ломакіна Т.О. Військовий конфлікт на території України як джерело соціальних проблем: роль соціальної роботи	230
Бірюкова П.С. Роль громадських об'єднань за умов військового конфлікту в Україні	231
Вислогузова Я.М. Чоловік поза життєвими смислами: провокації війни. Позиція жінки у контексті соціальної роботи	232
Гибало А.І. Формування патріотизму як цінності молодого покоління	233
Горбенко А. Організація соціальної роботи католицькою церквою серед іммігрантів в Італії	235
Зінчук В.О. Реконструкція образу волонтера у суспільній свідомості українців	236
Кобець Ю.С. Актуальність соціальної реклами в Україні	237
Кондратюк А.А. Військовий конфлікт на території України як джерело соціальних проблем: роль соціальної роботи	238
Куровська Г.В. Вплив науки на формування ідеології у воєний період	240
Лапан Т.Д. Нетрадиційна війна в сучасній Україні	241
Ляшенко Т.С. Соціальна робота з сім'ями в умовах військового конфлікту	242
Мацко-Демиденко І.В. Територіальна іммобільність у добу великих трансформацій	243
Мігалуш А.О. Благодійність в Україні як основа підтримки постраждалих в зоні АТО.....	244
Пашенько М.А. Підвищення ролі соціальної роботи у зв'язку із ситуацією військового конфлікту в Україні	245
Петрук М.О. Волонтерський рух за умов військового конфлікту	246
Препотенська М.П. Андерклас мегаполісу: стратегія ви-живання	247

Трухан С.О., Семигіна Т.В., Гусак Н.Є. Утриманство чи активізація? Якою має бути відповідь соціальної роботи на запити внутрішньо переміщених осіб	248
Процко С.А. Современная роль волонтерства в украине	250
Самойленко О.В. Військовий конфлікт на території України як джерело соціальних проблем: роль соціальної роботи	250
Хижняк О.В. Волонтерський рух в Україні як прояв масової мобілізації в різних соціальних ситуаціях	251
Ходус Е.В. «Общество без государства» как социальный эффект личностной эмансипации в актуальных украинских реалиях	253
Хуторна Н.О. Соціальна реабілітація та адаптація інвалідів-учасників воєнних конфліктів	254
Цюркало Т.І. Механізми реалізації соціальної роботи в сучасних умовах	255
Чухліб В.Є. Волонтерський рух за умов військового конфлікту	256
Секція 4. Еволюція управління в 20-ому столітті: війни, модернізація та становлення державного левіафану	
Анацька Н.В. Екологічна освіта як імператив управлінської діяльності для усталеного розвитку суспільства	258
Архипова Є.О. Електронне урядування у вищій школі	259
Бабаджанова О.О. Аналіз соціального інжинірингу як інструменту сталого розвитку	260
Борсук Н.М. Еволюція поняття «соціальна інженерія» та можливості її застосування в соціологічній науці	261
Безугла А.С. Соціальне консультування у сфері електронної комерції	262
Божок О.І. Адміністративна субкультура в контексті розвитку Good Governance в Україні	264
Бриль Ю.О. Роль фахівців документно-інформаційної сфери в організації документаційного забезпечення управління	265
Великород А.О. Управлінські імперативи забезпечення сталого розвитку	266
Вівчар Н.І. Практика корпоративного управління в умовах сучасного розвитку суспільства	267
Волик В.М. Впровадження електронного урядування: переваги та недоліки функціонування державного порталу в Бельгії	268
Воловик Я.С. Теорія емоційного лідерства в системі наукових концепцій менеджменту	269
Гапчук Я.К. Особливості застосування технологій краудсорсінгу під час військових конфліктів	271
Герасименко А.Ю. Трансформації бюрократичного апарату в межах концепції Good Governance	272
Горпинич О.В. Соціальна інженерія у сфері публічного адміністрування	273
Гур В.І. Конструктивний раціоналізм як метод осмислення шляхів покращення управлінської діяльності	274

Гуцалюк К.Е. Перспективи міжнародної взаємодії молодіжних громадських організацій в Україні	275
Димитров В.Ю. Управління у ХХ столітті: на шляху до людиновимірності	277
Дмитренко Н.О. Електронне урядування як складова концепції якісного управління	278
Дубівка А.Ю. Ідеї сталого розвитку в реструктуризації корпоративних інформаційних систем	279
Зубарева О.И. «Соблазн» как форма репрезентации социального контроля в современном обществе	280
Кисельова О.Л. «Сталий розвиток»: витоки концепції та її становлення в Україні	282
Коваль М.О. Застосування концепції наукового управління для захисту інформації в організаціях	283
Ковальов В.І. Проблеми формування та функціонування механізмів командного менеджменту в сучасних організаціях	284
Колобашкін Л. Проблеми та перспективи запровадження новітніх інформаційних технологій в управлінні суспільним розвитком	286
Коновал Я.В. Проблеми запровадження інноваційної корпоративної культури на виробничих підприємствах України	287
Курапова І.О. Електронні послуги в Україні та Австрії: компаративний аналіз	289
Літовченко В.В. Компетентність державних службовців в сфері електронного урядування	290
Мельник В.О. Вплив класичної школи менеджменту на управління державами у 20-ому столітті	291
Мельник С.М. Еволюція держави загального добробуту у 20-ому столітті: світові практики, українські перспективи	293
Муратова І.А. Соціальне управління – наука війни чи сталого розвитку?	294
Неділько Л.В. Соціальний інжиніринг як інструмент забезпечення сталого розвитку суспільства	295
Нерсесян Г.А. Управління суспільними цінностями – визначальний управлінський імператив у забезпеченні сталого розвитку суспільства	297
Нечай Д.М. Особливості професійних компетенцій керівника на етапах розвитку корпоративної культури	298
Овдієнко А.О. Модернізація соціальної сфери як фактор формування інноваційної системи	300
Палагнюк О.Р. Еволюція теорії державного управління у ХХ столітті: від тиранії до демократії	301
Пашов Р.І. Бюрократизація інтеграційних процесів у освітньому просторі	302
Польська Т.Д. Комунікативні технології та їх взаємодія в соціальному управлінні на сучасному етапі інформаційного суспільства	303
Порпленко Я.В. Електронне урядування в Україні в контексті Good Governance на шляху до європейської моделі публічного управління	305

Пташник О.В. Концепція сталого розвитку суспільства як основоположна управлінська парадигма у 21 столітті	306
Конєва Я.П. , Селезньова Н.П. Статистичні методи дослідження рівня толерантності поляків до української меншини на вармії і мазурах на прикладі обробки анкет соціологічного опитування	307
Руденок М.В. Соціальний інжиніринг як інструмент сталого розвитку.....	309
Савело Г.А. Соціально-психологічні особливості управління інноваційним потенціалом сучасних медично-діагностичних підприємств	310
Савенко Л.В. Практики породження, існування та відтворення феномену корупції в органах державної влади	312
Савенкова М.О. Модернізація та інноваційність як необхідна умова ефективного розвитку сучасного університету	313
Середницький С.С. Проблема впровадження проектного підходу в сфері інформаційних технологій: постановка питання та сучасні тенденції	314
Сердюк Т.М. Реінжиніринг як запорука успіху	316
Смольц С.П. Сучасна війна як інструмент реалізації влади	317
Столяренко Д.А. Коллективность войны	318
Толстов С.В. Світова війна 1914-1918 рр. Як стан та етап кризової трансформації міжнародної системи	320
Уманська А.С. Демократичне управління та інформаційно-комунікаційні технології: ключові поняття	321
Чепель Д.Д. Управлінські інновації як чинник підвищення ефективності системи управління	322
Чернишенко О.Г. Політична інтернет-комунікація у соціоінженерній діяльності	323
Шарай І.В. Теорії управління ХХ століття – практична основа сучасного менеджменту....	325
Шевченко К.С. Глобальний характер впливу технологій соціальної інженерії в інформаційних протистояннях	326
Шевчук В.В. Державне регулювання інноваційним розвитком системи охорони здоров'я в умовах суспільної модернізації	327
Секція 5. Місце та роль історичної соціології в методології соціальних наук	
Брік Т.Д., Маас І, М.Х. Д Ван. Міжгенераційна соціальна мобільність і модернізація в піларизованому суспільстві. Аналіз Нідерландів, 1851-1913	329
Бутковська Н.Ю. Усна історія в етносоціологічних дослідженнях	331
Дембіцький С.С. Історична соціологія в контексті традиційної емпіричної соціології й навпаки	332
Князева Е.В. Мнения и позиции населения городов Бессарабии: динамика социальных изменений за период независимости Украины (1991-2014гг.)	333
Комих Н.Г. Соціальна екологія: історико-соціологічний фронтір	334
Купреева Ю.А. Актуализация метода анализа социальных сетей в социологии	336

КОНЦЕПЦІЯ КОНФЕРЕНЦІЇ **«Великі війни, великі трансформації: історична соціологія 20-го століття, 1914-2014»**

Згідно класичного вислову Чарльза Тіллі війна продукує державу, своєю чергою держава продукує війну. Вочевидь, соціальні зміни впродовж 20-го століття стали яскравою демонстрацією коректності Тіллієвої дескрипції. Перша світова війна поточила залишки «старого порядку» та імперських структур у глобальному масштабі, ба більше існують ґрунтовні підстави погодитися зі світ-системною рецепцією Черчілевою оцінкою Першої та Другої світової воєн як єдиної Другої тридцятирічної війни. Світові війни суттєво прискорили трансформацію імперій у національні держави; держави зосередили небачені ресурси та владу над індивідами й суцільними соціальними / етнічним / расовими групами. Війна стала не лише засобом зовнішньої політики, але й інструментом політики внутрішньої, яка була покликана радикально переформатовати соціальну структуру та вимагала появи нових політичних інституцій.

Перша світова війна фрагментувала глобалізований світ кінця 19-го століття та поставила під загрозу існування ліберального капіталізму, породивши феномен «організованого модерну» на Заході та альтернативу західному модерну у вигляді ленінських режимів.

Виникнення, розповсюдження та зникнення ленінських режимів являє собою одну з центральних подій 20-го століття. Територія України була в центрі обох світових воєн, власне Українська державність постає в результаті колапсу імперських структур після Першої світової війни, зазнає поразки у змаганнях з ленінізмом та знову з'являється на політичній мапі світу після колапсу радянського ленінського режиму.

Водночас, в іншій частині світу, у Східній Азії держава – незрідка держава породжена війнами – ставала та стає каталізатором розвитку та модернізації.

Відтак, метою конференції є соціологічне – за одночасного залучення інших суспільствознавчих дисциплін – осмислення траєкторії українського соціуму впродовж останніх 100 років у контексті конфліктної динаміки світ-системи та оцінка не лише можливості прагматичної політики модернізації / розвитку, але й модерну як такого.

П.В. Кутуєв

доктор соціологічних наук, професор,
в.о. завідувача кафедри соціології НТУУ «КПІ»

А.А. Мельниченко

кандидат філософських наук, доцент,
учений секретар НТУУ «КПІ»,
в.о. декана факультету соціології на права НТУУ «КПІ»

Тези учасників пленарного засідання

Головаха Е.И.

Институт социологии НАН Украины

УКРАИНСКОЕ ОБЩЕСТВО В УСЛОВИЯХ ВОЙНЫ: СОЦИАЛЬНЫЕ И ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ПОСЛЕДСТВИЯ

Украинское общество более двадцати лет существовало без внутренних и внешних агрессивных конфликтов. Однако за миром на границах и внутренним миром скрывались настолько серьезные социальные и геополитические проблемы, что первая же серьезная попытка их решения привела к войне: сначала к войне утратившей легитимность власти против революционно настроенного Евромайдана, затем к внешней агрессии (с оккупацией и аннексией Крыма), а вслед за этим - к поддержанным Россией (средствами пропаганды, оружием и живой силой) мятежу и военным действиям в Донецкой и Луганской областях. Такого рода войны сегодня принято называть гибридными. Название, которое мне представляется более точным, – «комбинированная война», когда государство-агрессор комбинирует методы оккупации и аннексии одних территорий с разжиганием гражданской войны на других территориях и угрозой ядерной войны по отношению к возможным союзникам государства, ставшего жертвой агрессии. При этом война официально не объявляется ни агрессором, ни жертвой и, следовательно, не признается в полной мере международным сообществом. Необъявленная комбинированная война (НКВ) между Россией и Украиной является новым и неизученным социальным феноменом с неизвестными и во многом непредсказуемыми социальными последствиями.

Разумеется, остаются общие черты НКВ в Украине с классическими войнами прошлого. Поскольку есть агрессор и жертва агрессии, на стороне последней остается мощный фактор репрезентации войны в сознании населения и международного сообщества как справедливой, освободительной и направленной на защиту своего народа и своей территории. В силу этого человеческие жертвы и социально-экономические потери, связанные с войной, находят идеологическое, нравственное и психологическое оправдание в массовом сознании и могут способствовать консолидации общества, увеличивая его мобилизационные ресурсы и оборонительный потенциал. Однако в условиях НКВ, когда внешняя агрессия маскируется действиями «ополченцев» и подкрепляется угрозой прямого вторжения регулярной армии, фактор справедливости и освободительного характера войны очевиден далеко не всем гражданам государства, ставшего жертвой агрессии. Если учесть тотальное пропагандистское воздействие России, которое крайне сложно контролировать без тотальной цензуры, возможной только при военном положении, в регионах, традиционно ориентированных на расширение сотрудничества с Россией, может возникать массовое неприятие государственной политики, направленной на организацию вооруженного сопротивления российской агрессии. На фоне экономических потерь и снижения уровня жизни населения этот фактор может вызвать ухудшение психологического состояния и социального самочувствия населения, углубление межрегиональных противоречий с последующей социальной дезинтеграцией и внутривластной нестабильностью (как в отдельных регионах, так и в обществе в целом).

Оценка последствий разнонаправленного влияния факторов консолидации в условиях справедливой войны и дезориентации населения из-за необъявленного характера войны и пропагандистского воздействия агрессора осуществлялась на основе данных общенациональных опросов (в каждом из проведенных опросов участвовало 1800 респондентов), осуществляемых Институтом социологии НАН Украины в рамках мониторинга социальных изменений в Украине (1992-2014 гг.). Последний опрос проведен в июле-августе 2014 года во всех регионах Украины (за исключением Крыма). Далее представлены существенные результаты сравнения данных опроса 2014 года с данными, полученными в период правления режима В.Януковича (2012 год).

1. Значительно ухудшилось отношение к постсоветской интеграции, улучшилось отношение к интеграции с ЕС и НАТО.

2. Впервые зафиксировано сближения электоральных и политических ориентаций всех регионов Украины, кроме Донбасса.

3. Принципиально изменились электоральные предпочтения в пользу политических сил, которые поддерживали Евромайдан.

4. Если раньше граждане Украины прежде всего опасались повышения цен и безработицы, то сейчас - нападения внешнего врага и распада страны.

5. Значительно ухудшилось отношение к России и Путину, существенно увеличилась социальная дистанция по отношению к россиянам.

6. Повысился уровень тревожности и дестабилизационности протестного потенциала, но, вопреки этому, снизился уровень социального цинизма, аномической деморализованности и социальной дистанцированности, повысился уровень социального самочувствия.

Таким образом, консолидационный фактор справедливой и освободительной войны против российской агрессии на первом этапе НКВ между Россией и Украиной оказался более действенным, чем российская пропаганда в условиях необъявленной войны даже в регионах, наиболее подверженных влиянию российской пропаганды. Особого внимания заслуживает тот факт, что повышение уровня тревожности населения не привело к росту социального цинизма, аномической деморализованности и снижению социального самочувствия (в соответствии с ранее зафиксированными корреляционными зависимостями). Более того, в июле-августе 2014 года уровни аномической деморализованности, социального цинизма и социальной дистанцированности по отношению к представителям других национальностей снизились в сравнении с соответствующими показателями 2012 года. При этом повысился уровень социального самочувствия как показатель, фиксирующий представление людей о степени доступности социальных благ.

Следует подчеркнуть, что эти оптимистические данные были получены на первом этапе НКВ между Россией и Украиной (до трагических событий под Илловайском и подписания Минских соглашений). Насколько устойчивыми окажутся выявленные тенденции, можно будет судить по данным, полученным в последующих мониторинговых опросах.

Макеев С.А. (г. Киев)

serg-makeev@yandex.ru

ОБ ОДНОМ ОПЫТЕ РАССКАЗЫВАТЬ О ВОЙНЕ

Имеется в виду опыт описания Крымской войны XIX века между Россией с одной стороны, Турцией, Англией и Францией – с другой. Рассказчиками являются К.Маркс и Ф.Энгельс, которые преимущественно для немецкой газеты «Neue-Oder Zeitung» и американской «New-York Daily Tribune» писали обзоры военных и около военных событий, собранные в 10 и 11 томах их собрания сочинений. Рассматриваются три основных сюжета: социально-политический статус войны (1); дипломатия и война (2); военное руководство боевыми действиями

Для К.Маркса и Ф.Энгельса война входит в номенклатуру средств, применяемых государствами как основными институтами политического взаимодействия. Однако средством крайним, последним. Если подкуп, интриги, шантаж и запугивание во всех их многообразных формах не приближают к реальной или выдуманной цели, тогда приходится еще и воевать. Причем война лишь в малой степени приостанавливает проiski, взятки и устрашение, она просто дополняет их, придавая политическому действию тотальный характер. Их тексты можно интерпретировать и так, что государства дряхлеют без войны и, нуждаясь в обновлении структур и функций, не находят иного средства. Или еще так, сама безопасность данного института и его граждан есть продуктом войны – история, в том числе новейшая, не позволяет нам в этом усомниться.

В общем, готовиться к войне, разыскивать ее, готовить предлоги и почву для войны одна из главных забот государства и правителей: не будет преувеличением сказать, что война лишь вопрос времени. И она же, кроме того, повивальная технология порождения новых

государств. В статьях читаем о том, как Франция запугивает Австрию тем, что инициирует государственное самоопределение итальянцев и венгров, то есть вызовет к реальной жизни вполне оформившиеся государственные эмбрионы в рамках империи, если та не присоединится к антирусскому альянсу. В конце следующего, XX века, в войнах распались на отдельные государства Югославия и СССР, а в начале XXI темная энергия этого распада настигла Украину, конституировав две «народные республики».

Еще до объявления войны Англией и Францией Ф.Энгельс убеждал читателей, что дипломатия и военные действия хотя и связаны, но в определенный момент дипломатия утрачивает контроль над ходом и порядком боестолкновений. Когда войска сближаются или же вступают в контакт, то никакие заклинания дипломатов уже не вернут события под контроль, там начинает действовать собственная причинность и логика. Каких-либо иллюзий относительно действенности переговоров питать не стоит – война вырывается на свободу и начинает творить свое черное дело, а уповать на дипломатию было бы легкомыслием.

Пять «великих держав» правят судьбами Европы – Англия, Франция, Австрия, Пруссия и Россия. Но когда Россия объявляет войну Турции, Австрия и Пруссия склоняются ее в этом поддержать, а Англия и Франция не пытаются Турцию защитить, оставляя ее наедине с Россией и поощряя, тем самым, экспансионистские помыслы и замыслы России. Последние полтора столетия, пишет К.Маркс, все прежние мирные договора служили России арсеналом, из которого она черпала оружие для обмана, вмешательства, продвижения вперед и поглощения. Иначе говоря, обязательства вроде бы принимаются, но в действительности не исполняются. А европейские государства медлят, склонны к компромиссу тогда, когда дело касалось преступлений. И такой образ действий был вреден и ошибочен. В общем, «восточные осложнения» являются постоянным стрессором европейской политики: Россия действует в Европе, но взаимное неприятие и подозрительность, даже враждебность, то более, то менее, выраженные, всегда присутствуют в атмосфере политической жизни континента.

Для Ф.Энгельса единственным авторитетным военачальником был Наполеон I. Среди современников он не видел генералов, знающих и понимающих войну, способных мыслить стратегически и тактически. У русских генералы не страшные, а прусские офицеры прирожденные прапорщики, пишет он в начале 1854 года. К.Маркс разделяет эти оценки – бездари и олухи ведут солдат в бой, а если победы случаются, то вопреки действиям командиров, благодаря мужеству и храбрости рядовых. Генеральские шпаги многие заслужили в ходе неопасной службы в дворцовых передних и «пламенным исповеданием высоких роялистских принципов». Некомпетентность же некоторых такова, что невольно возникают мысли об измене, подтвердить которые, впрочем, нелегко. Фигура военачальника, возвращенного на властном паркете, никуда не делась, стабильно воспроизводясь, теперь и мы в Украине познали это непосредственно.

Николай I в беседе с англичанином, выдержки из которой появились в лондонской прессе, говорил о том, что Англия с ее буржуазным парламентом не в состоянии со славой вести войну. И было это едва прикрытым обвинением в трусости правительств ведущих европейских государств. К.Маркс, приводя в статье соответствующие выдержки, отдает должное монарху – тот, мол, знает низкую и подлую душу европейской буржуазии. Воинственный пыл российского населения тщательно подогревается, и верхи и низы общества едины в оценке современной им Европы – она утратила мужество, прогнивший либерализм ведет к беспорядкам и революциям, нравственные устои расшатаны.

ДО ПИТАННЯ ПРО НОВУ ЯКІСТЬ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМИ СИСТЕМАМИ

Останні політичні події в Україні, які враз отримали глобально-світовий резонанс, засвідчили актуальність проблеми забезпечення адекватного управління суспільними процесами та системами. Удари революційного грому невідворотно торкнулися питань політичного та державного управління в Україні. Проте, у бюрократичному устрої державного Левіафану, незважаючи на численні передвиборчі декларації, порівняно з минулим роком (який може бути «сразком» для порівняння) нічого не змінилося. Якщо і можна вести мову про якісь зміни, то вони торкаються суто форм існування і масштабів бюрократизму. При цьому, апелювання до того, що реформування системи управління суттєво гальмується через бойові дії на Сході України не витримує критики. Адже саме під час війни, як ніколи, можливе викристалізування ефективної моделі управління соціальною системою. Зауважимо, що успішність діяльності бюрократичної системи управління в сучасних реаліях, на жаль, залежить не від механізмів функціонування (хай пробачить нам М.Вебер), а виключно від особистісних якостей її керівників. Можливо в нинішніх умовах напрямом забезпечення нової якості управління має стати радше не формування нової системи управління, а підвищення результативності діяльності традиційно негнучких бюрократів-управлінців, по суті - модернізація існуючої бюрократичної системи.

Відзначимо, що мета і характер управління апіорі не можуть залишатися незмінними, вони визначаються рівнем і вектором розвитку суспільства. У різних джерелах, які стосуються історії управлінської думки нараховують від п'яти до семи управлінських революцій. Претензія на революційність спонукає шукати в управлінні появу на кожному наступному етапі нову якість цієї діяльності. Побіжний огляд принципів, закладених в подібні періодизації, дозволяє стверджувати про певну штучність та надуманість тих чи інших етапів. Більше того, за класифікаційну основу часто беруться незначущі ознаки, які не мають загальносистемного характеру. До прикладу, сьогодні часто зустрічаються згадування про так звану «антибюрократичну революцію», яка об'єктивно є радше гарним лозунгом, ніж фіксацією тенденцій розвитку управління соціальними системами. Проте, варто визнати, що переломним етапом в управлінській традиції є виокремлення груп суб'єктів, які професійно займаються управлінням, а також формування самої управлінської науки.

Чи можливо взагалі вести мову про радикальну зміну якості управління? Вважаємо, що можливо, але попередньо давши обґрунтовану відповідь щодо перспектив подальшого поступу суспільства. Адже усвідомлення мети і спрямованості суспільного розвою може зорієнтувати суб'єкта управління щодо найбільш релевантних механізмів управлінської діяльності. В цьому контексті, найбільш привабливою нам видається концепція «sustainable development of society», яка хоч щоразу є під прицілом критики, проте має не так багато реалістичних теоретично виважених альтернатив.

Виходячи з принципів концепції «sustainable development of society» автор, який здійснює свою діяльність у дослідницькій групі М.Згуровського, пропонує внести в метрику вимірювання процесів сталого розвитку індикатори, які б свідчили про якість управління соціальними процесами. Йдеться про те, що тріада традиційно згадуваних вимірів сталого розвитку суспільства – екологічного, економічного та соціального по суті відображають сфери докладання управлінських зусиль, але сам характер цієї управлінської діяльності теж потребує індикації і удосконалення. Зазначимо, що сам сталий розвиток соціальних систем розглядається нами як розвиток керований і планомірний. Саме планомірність є принципом забезпечення сталого розвитку будь-якої складної соціальної системи. Дотримання цього принципу відображає наскільки умови життєдіяльності суспільства підпорядковані контролю науки, або словами К.Маркса – всезагальному інтелекту. На нашу думку, саме врахування такого незаслужено забутого науковцями феномену як всезагальний інтелект може дати відповідь на перспективи формування нової якості управління – наукового

управління соціальними системами. Так канадський професор Нік Дайєр-Візефорд у своїй роботі «Кібер-Маркс: цикли і коловороти боротьби у високотехнологічному капіталізмі», звертаючись до планування суспільного розвитку як однієї з функцій управління зазначає, що «глобальне, засноване на електронних технологіях суспільне планування – це саме те, чого можна очікувати від розвитку масового інтелекту [1].

Маємо сміливість висловити думку про те, що в центрі процесів управління суспільством у майбутньому буде знаходитися саме всезагальний інтелект як метаісторичний простір (General Intellect). Саме він, за словами італійського філософа і соціального теоретика Франко Берарді, стане полем великої битви майбутнього.

Між тим, враховуючи, що «sustainable development» часто перекладається як розвиток самодостатній можемо припустити, що новою якістю управління, яка стане релевантною забезпеченню сталого розвитку є оптимальна комбінація управління й самоуправління з тяжінням в бік останнього.

Список використаних джерел:

1. Dyer-Witthford N. Cyber-Marx: Cycles and Circuits of Struggle in High Technology Capitalism [Електронний ресурс] / N. Dyer-Witthford // Режим доступу: <http://www.fims.uwo.ca/people/faculty/dyerwitthford/index.htm>

Кутуєв П.В. (м. Київ)

p.kutuev@gmail.com

РЕВОЛЮЦІЯ ЯК ФОРМА РОЗВИТКУ МОДЕРНУ: ВЕРСІЯ Ш.ЕЙЗЕНШТАДТА

Формулюючи засади власної порівняльно-історичної соціології модернізації, Ш.Ейзенштадт вже у 1970-х роках задавався таким питанням: «Чи можливо систематично пояснити розмаїття структурних форм, які супроводжують процес модернізації, чи дослідники мають прийняти формулу деяких істориків про цілковиту унікальність та несумісність будь-якої ситуації?» [1, с. 31]. Для самого ізраїльського вченого відповідь була на користь систематичного дослідження історичних варіацій, позаяк суспільства мають реальні системні якості. Полемізуючи з іншим веберіанцем – Р.Бендіксом – Ейзенштадт ставив на карб своєму опоненту концептуалізацію соціальних змін як таких, що не мають жодних універсальних системних, символічних або структурних характеристик: за Бендіксом вони, власне, є специфічними, історичними процесами, що трапляються лише один раз. За такого підходу, соціум не може досягатися інакше, як конгломерат груп та одиниць, що постійно конкурують поміж собою, натомість, за переконанням ізраїльського вченого, соціальні зміни є функцією системних якостей історичних конфігурацій. Ейзенштадт також виступав як проти еволюціонізму (зокрема Парсонсової спроби відродити Спенсерів еволюціонізм в «Еволюційних універсаліях»), так і історизму, тобто релятивізації історії та заперечення існування регулярностей історичного процесу. Для нього формою розриву тягlosti соціального розвитку є революції, відтак, конфігурації модерного суспільства не можуть бути еволюційним продовженням зразків, притаманних традиційним соціумам.

Визнаючи, у Парсонсовому дусі, що політична система є базовою частиною організації будь-якого соціуму, Ейзенштадт водночас наголошує на тому, що ступінь інституціоналізації політичної діяльності у різних суспільствах радикально відрізняється: політичні функції можуть виконуватися не лише спеціалізованими органами – як-от законодавчими, судовими, партійними або бюрократичними – але й, приміром, такою організацією, заснованою на принципі припису, як родина.

Ейзенштадт протиставляє типи соціальних змін, властивих традиційному суспільству – у рамках традиційного соціуму зміни є окремишніми, суміщеними та винятковими – революційним змінам. Революції є ознакою модерну, своєю чергою, модерн є продуктом революцій. Революції трансформують фундаментальні засади соціального та культурного порядку, реструктуруючи взаємодію центру та периферії, а відтак, породжуючи новий тип соціетальної трансформації та нову цивілізацію: цивілізацію модерну. Отже, модернізація є революційним процесом підриву та зміни існуючих інституцій. Цей процес пов'язаний із

певними структурними характеристиками: структурною диференціацією, соціальною мобілізацією, а також масштабною, уніфікованою та централізованою інституційною системою координат. Водночас структурні характеристики є лише необхідними, але вони не є достатніми умовами успішної модернізації. Іншими підставовими факторами перемоги модернізації, за Ейзенштадтом, є встановлення гнучких і водночас ефективних символічних та організаційних центрів, здатних регулювати зміни [2, с. 660]. Отже, у рамках Ейзенштадтового мислення модернізація визначається як рух у напрямі до високодиференційованого та спеціалізованого суспільства, у якому відбулося відокремлення різних ролей індивіда (як-от відокремлення родинних та професійних ролей), економічна сфера якого базується на індустріальному виробництві (останнє характеризується широким використанням Ньютонової науки), натомість політичній сфері притаманні зростання територіального розмаху та інтенсифікація влади центральних, легальних, адміністративних та політичних агенцій суспільства. Важливим аспектом модернізації політичної сфери є поширення потенціальної влади на ширші групи – і врешті-решт, на всіх дорослих громадян – які інкорпуються до консенсусного морального порядку. Модерні суспільства також у тому чи тому сенсі є демократичними, або принаймні популістськими, що змушує правителів звертатися до тих, ким правлять, за підтримкою (тобто підтримка вже не заснована на принципі припису), вдаючись до таких механізмів, як вибори, плебісцити або їхні сурогати (паралельно поширюються такі ідеї, як рівність, свобода та участь). У сфері культури модерному суспільству притаманні постійно зростаюча диференціація основних культурних та ціннісних систем (релігії, філософії, науки), поширення освіченості та світської освіти. Паралельно розвиваються засоби масової комунікації та постає новий світогляд із наголосом на прогресі, на щасті, на спонтанному висловленні відчуттів, на індивідуальності як моральній цінності, на гідності індивіда та на ефективності, а також на теперішньому, як на значущому темпоральному вимірі людського існування [3, с. 1-19].

Список використаних джерел:

1. Eisenstadt S.N. Tradition, Change, and Modernity. – N.Y., 1973.
2. Eisenstadt S.N. Transformation of Social, Political and Cultural Orders in Modernization // American Sociological Review. – 1965. – V. 30, № 5.
3. Eisenstadt S.N. Modernization: Protest and Change. – Englewood Cliffs, 1966.

Abel Polese (Tallinn, Estonia)

FROM INFORMAL RESISTANCE TO SOCIAL MOVEMENTS: IS THERE A PATTERN?

This paper explores the insofar under-represented relationship between informality (or informal practices) and social movements. Two main paradigms, informed by development theory, have characterised the study of informality so far. The first one, springing from modernisation theory maintains that developing countries will eventually converge into the path of industrialised ones. As a result, research has been preoccupied with possible areas of interventions, and the steps to take, in order to speed up this convergence. This assumption has been challenged by an emerging body of literature suggesting that development patterns may differ geographically and historically and that there are alternatives to capitalist patterns (de Soto 2000, Gibson-Graham 1998). A way of going beyond this debate has been suggested by post-structuralist perspectives, concentrating on the non-monetary or non-economic meaning of informal transactions.

Starting from a recently explored position (Morris and Polese 2014, Polese et al. 2014) this work suggests that informal practices may allow for the participation of a wide variety of citizens to policy making processes. Previous research has already highlighted the potential conflicts between universalistic values and their application locally such as anti-corruption campaigns in Central Asia (Werner 2002), the difficulty to apply locally concepts that conflict with the indigenous ethos (Gill 2000). Building on contemporary literature on the conflict between structural and individual goals in developing countries we explore the role of informal practices in creating the fundamentals of parallel, and possibly divergent, forms of renegotiation political decisions. By doing this, the

current research explores the insofar unexplored zone between informal practices that are widely used in a given context or a country -as a way of non-compliance with state instructions- and their formalisation into a social movement.

The starting question of this approach is “when is a social movement” that is what are the conditions that allow some minor forms of unorganised resistance (Scott 1984) to gain popularity and become a major tool in contentious politics and when such forms of resistance remain in the private domain, not giving birth to any collective action. We will be answering this question using case studies from post-USSR spaces where we have conducted several years of fieldwork, carried out an informality survey and a number of interviews with key actors.

Medea Despotashvili

PSYCHOLOGICAL TRAUMA: UNDERSTANDING AND INTERVENTION BASED ON GEORGIAN EXPERIENCE

Understanding and managing psychological trauma

Trauma is a very general term that can be applied to any experience affecting persons' daily lives. Usually the experience is life threatening and affects people's physical and psychological well being. The intensity of this experience is often determined by available support and skills to cope with hassles. Events causing trauma can be classified as: natural disasters, personal attack, accidents, acts of violence like war, terrorist attacks etc.

People may differ in their reaction to traumatic experience. For some, consequences of trauma may last for couple of weeks but for others they may have long term impact on personal life. It depends on the nature of trauma, provided support, personality features and so on. Traumatic symptoms may be classified as physical, mental, behavioral and emotional:

1. Physical symptoms - sleep disorders, physical conditions, exhaustion
2. Cognitive symptoms – memories, flashbacks, nightmares, impairment cognitive functioning like attention of memory deficiency etc.
3. Behavioral symptoms – avoidance, withdrawal, refusal to be involved in usual activities
4. Emotional symptoms – fear, depression, anxiety, irritation etc.

These are normal reaction to trauma that compose natural healing process or defense reaction of our mind to severe distress. They enable to adjust to dramatic changes in person's life and may be dealt with through support of family and friends. Though when we speak of victims of military attacks, it adds challenges to trauma management. Usually social support system is affected too. Friends and related ones also experience same consequences, or even worse – contact is lost with them. The risk is to develop depression, anxiety disorders, substance abuse or Post Traumatic Stress Disorder (PTSD).

PTSD is a reaction to traumatic experience. A person goes through very intense distress affecting social, vocational life causing inability to engage in usual daily activities. It develops through three groups of symptoms (Turpin et.al., 2005):

- Flashbacks and nightmares that force the person to experience trauma over and over
- Avoiding stimuli that remind trauma and emotional numbness
- Hyperarousal – emotional instability and overreacting

Unlike more moderate reactions to trauma, PTSD cannot be overcome independently and requires professional assistance. Every new instance of behavior has its novelty, even if it responds to common need and was reinforced in past. This novelty is determined by circumstances we face here and now. The mechanism which enables to match our behavior to current circumstances is called creative adjustment. It's adjustment because it shapes our behavior to operate in the reality and respond our needs most effectively. And, it's creative because it finds indirect ways to achieve its goal, when direct ways are unavailable. In its healthy expression, creative adjustment responds to the reality - here now environment - rather than past experience (Francesetti et. al., 2013). Environment plays huge role here. If it supports our needs, then creative adjustment goes fluently. Otherwise it compensates what environment fails to provide. But if past adjustment becomes a pattern that emerges readily in certain circumstances, it may not be flexible enough to be creative

any more. It means, the behavior is not sensitive to here and now conditions any more. This process goes through several steps:

1. Certain need is identified – a child who has witnessed armed attacks and needs to integrate this experience so that least damage is done to his/her mental health

2. Solution is searched using creative adjustment in this process – there are multiple possibilities integrate traumatic experience, like getting support from family, go through therapy etc.

3. Here either of two scenarios become possible:

- (a) Through positive corrective experience direct behavior in a way which is most effective here and now – getting stable and supportive environment, go through therapy;

- (b) Through negative confirming experience find a way to meet the need managing to avoid certain fear – because social support system is also distorted and environment has becomes chaotic, to deal with experience the child deflects and re-tells the story as “guests came to our house and took us to a party, on our way we saw many flowers on the road, people were giving us toys and candies”

In a way, creative adjustment is functional as it enables us to find a way out from a complex situation and avoid certain problems. Whether it is a healthy solution or not, depends on the environment. If it brings new challenges which cannot be responded by previous ways of adjustment, what was once creative becomes restrictive and rigid.

Psychological First Aid and PTSD Treatment

National Child Traumatic Stress Network and National Center for PTSD, provides fields operations guide for psychological first aid. The goal at this stage of intervention is to reduce distress and support short term and long term adaptive coping. Psychological first aid is based on assumption that not all survivors will develop long term disorders. On the contrary, intervention is targeted on early reactions on trauma which produce certain distress and interfere in daily functioning. Intervention goals may be (Australian Psychological Society): Provide compassionate support, Increase safety and comfort, decrease intense and overwhelming emotions, let survivors know that there’s support available, help access information on resources and any kind of processes affecting people’s lives, empower social support systems.

Bisson and Andrew (2009) provided a comprehensive review of different techniques used in PTSD intervention with several treatment categories:

1. Trauma focused cognitive behavioural individual or group therapy (TFCBT)
2. Stress management/relaxation
3. Non-trauma focused CBT group therapy
4. Other psychological interventions
5. Eye movement desensitisation and reprocessing

Besides cognitive techniques, approaches aiming integration of traumatic experience prove their effectiveness in responding PTSD. We mentioned that coping with intense stress may cause forming of fixed behavioral patterns that Page (2010) calls the process of forming neurosis. Roubal (2007) even states that depression is fixed pattern, as it is accompanied by behaviors of narrowed spectrum of functions. At certain point, the behavior was functional and necessary. Like a soldier needs to block his / her emotions, in order to be able to survive at the battlefield. But the same behavior becomes restrictive when the soldier returns home but still experiences difficulties to express own needs and emotions. Bentley & Congram (2005) suggest that fixed patterns remains out of awareness, unless a person finds a more appropriate approach to give unfinished gestalt a proper closure. In this case, our attention is captured by the fact that we have been stuck so far. When usual way creative adjustment doesn’t manage to deal with challenges of the environment, person comes to therapy (Mann, 2010).

In therapy, fixed pattern indicates existence of certain needs. By moving to underlying needs and making them available for awareness, pattern is taken care of (Houston, 2003). In the process of therapy, to identify creative adjustment, at first we look for client’s comfort zone. It takes trust towards the client, as s/he has once managed to find a very creative response to a challenge, and his

/ her ability to adjust continues to support in search of new improvements. Bentley & Congram (2005) offer awareness intervention approach to increase the awareness of what was covered under the blanket of fixed pattern. Fixed pattern is the product of lack of support which caused fear and anxiety. By bringing into awareness available support from current environment, feeling of anxiety is taken care of.

Along with therapy process, support from client's environment is crucial. Generally, the ability of building support relationship is very important. Especially, for establishing of what was achieved within therapy, lack of support in client's everyday life or its availability is the key (Mann, 2010).

The Story of Georgia: War Victims, Trauma and Society

Due to geopolitical conditions, Georgia faces frequent accidents of both natural disasters like earthquakes, and multiple incidents of social-political crisis. Since 90s, Georgia was confronted with military conflicts. The most recent incident was in 2008 occupation causing dramatic number of victims and over 300000 (www.mra.gov.ge) internally displaced persons (IDP). This produced an important challenge in terms of humanitarian aid. Multiple local and international organizations were involved in providing services for victims of occupation and military attacks. Though the country had to learn through experience. Both governmental resources and available professionals were not appropriately prepared to response to these challenges. Since 90s the country had to adapt to constant challenges. From one hand it gave unique experience to develop services and programs matching local requirements. From the other hand constant need for services produced somehow chaotic emergence of acute need for aid and services.

Psychosocial rehabilitation is relatively new discipline in our country. Though international, governmental and nongovernmental organizations have gained two decades of experience of working in this direction. This produced new need – to coordinate efforts of these different organizations. This is the key to create space for services which would be targeted towards specific need for target population, responding to *their* requirements, using international experience to match it to the current circumstances.

During the 2008 occupation two regions of Georgia were attacked. Families were directly threatened, their houses burnt, family members murdered or lost. Hundreds of families had to leave their houses looking for shelters. As a result, they were placed in temporary shelters in Tbilisi, the capital city of Georgia. In most of the cases these were high schools and nursery schools, where classrooms were adjusted to housing facilities. First challenge was to provide daily products for people. But along with everyday living conditions, psychological distress had to be taken care of. With decades of experience, international and non-governmental organizations offered their assistance in psychosocial rehabilitation for war victims. The efforts were directed towards several goals:

- Provide outcome-oriented, evidence based, culture specific psychological service for IDPs in Georgia, based on their needs assessment;
- Elaborate standards and guidelines to improve the quality of psychological service for armed conflict survivors in conflict and post-conflict situations;
- Define and elaborate strategies and program models for practitioners.

One of the programs was “Brief Psychological Counseling and Self-Helping Skills Training in Conflict and Post-Conflict Situations”, established at the Institute of Conflict Resolution, Tbilisi State University. The program received referrals both individually and from private / non-governmental / governmental institutions. Therefore the program action plan was based on target group needs assessment. Multidisciplinary team consisting of psychologists and social workers visited IDP shelters and provided diversified program -group meetings for adults, group therapy for children, Individual counseling. The program was the first response to the needs of IDP groups. It aimed to deal with initial distress and provide immediate support. It was based on principals of psychological first aid.

Disorders after traumatic experience may be very complex. Especially, if we take into consideration war victims. Their experience may not match general understanding of PTSD or any other diagnoses. These are people who once had their routine way of living. At certain point they

witnessed torture of their beloved one, their property was burnt or destroyed, experience loss. Working with IDP population immediately after their placement at IDP shelters showed the need to differentiate between two stages of intervention: psychological first aid from one hand and post traumatic therapy.

The groups affected by trauma may be diverse – women and children who become especially vulnerable, elderly persons and persons with disabilities who lose their support and healthcare availability, soldiers and their families. In order to provide effective support for survivors, culture specific intervention strategies need to be developed. Every country is specific; every conflict incident has its challenges. Thus, experiences of other countries may provide precious guidelines, but culture specific factors need to be considered.

Список використаних джерел:

1. Bentley, T. Congram. S. (2005). Gestalt a Philosophy for Change. The Centre for Gestalt in Organisation
2. Bisson, J. Andrew, M. (2009). Psychological treatment of post-traumatic stress disorder (PTSD). The Cochrane Collaboration. Published by JohnWiley & Sons, Ltd.
3. Francesetti, G. Gecele, M. Roubal, J. (2013). Gestalt Therapy in Clinical Practice from Psychopathology to the Aesthetics of Contact. Franco Angeli s.r.l
4. Houston, G. (2003). Brief Gestalt Therapy. SAGE Publications
5. IASC Inter-Agency Standing Committee. (2007). Iasc Guidelines on Mental Health and Psychosocial Support in Emergency Settings”. <http://www.humanitarianinfo.org/iasc/content/products>
6. Mann, D. (2010). Gestalt Therapy: 100 Key Points and Techniques. Routledge, Taylor & Francis Group
7. National Child Traumatic Stress Network and National Center for PTSD. (2006). Psychological First Aid: Field Operations Guide, 2nd Edition. Available on: www.nctsn.org and www.ncptsd.va.gov.
8. Page, M. (2010). Analogue Drawing Based on Gestalt Theory as Coping Skill for a Self-Injuring Adolescent Girl: a Case Study. Thesis work at the University of South Africa
9. Red Cross Australia. (2009). Psychological First Aid: An Australian guide to supporting people affected by disaster. Australian Psychological Society
10. Staggs, S. (2014). Psychotherapy Treatment for PTSD. <http://psychcentral.com/lib/treatment-of-ptsd/000665>
11. Turpin, G. Down, M. Mason, S. (2005). Effectiveness of providing self-help information following acute traumatic injury: randomized controlled trial. British Journal of Psychiatry

Дмитриев А.Н. (НИУ ВШЭ)

ПЕРВАЯ МИРОВАЯ ВОЙНА, ИНТЕЛЛЕКТУАЛЫ И РОЖДЕНИЕ ИСТОРИЧЕСКОЙ СОЦИОЛОГИИ¹

1914 год стал рубежом не только в истории Европы и для становящейся подлинно всемирной истории, но и для эволюции научного знания о человеке. Первая мировая война оказалась «плавильным тиглем» рождения и закрепления новых научных направлений и течений в социальных и гуманитарных дисциплинах. Эти два взаимосвязанных процесса – «национализации» социогуманитарного знания и его модернизации в смысле развития экспертной и общественно-технологической составляющей – формировались еще в конце XIX столетия. В докладе будет показано, как противоречивый общественный процесс и моменты кризиса влияют на трансформацию социального знания, включая переформатирование социологии и ее академическое признание, а также на становление внутри нее новых научных течений (исторической социологии).

¹ В данной научной работе использованы результаты проекта “Конструирование прошлого и формы исторической культуры в современных городских пространствах”, выполненного в рамках Программы фундаментальных исследований НИУ ВШЭ в 2014 году.

В связи с Первой мировой войной национальное государство становится и организующей силой развития общества и ключевым фактором эволюции науки. И потому «национализация» как форма интернационального академического развития и спрос на социологию в рамках наук о человеке оказались соединены не случайно.

Частью этого процесса была и модернизация социальных наук, новый способ увязки эмпирических данных и общетеоретических схем, философских подходов и индивидуальных закономерностей – в отличие от ставших уже «классическими» эволюционистских представлений конца XIX века, например, в духе М. Ковалевского или Г. Тарда. Новый характер интернационализма и междисциплинарных обменов перестроил прежние модели взаимосвязи локального и всеобщего горизонтов в науке о человеке. Одной из новых субдисциплин, толчок к развитию которой дала мировая война, стала историческая социология – как своеобразное место встречи «старой» университетской и академической науки о прошлом (историографии) и новых, только борющихся за окончательное научное признание генерализующих способов эволюционного и схематического понимания общественных процессов (социологии). На это обратил внимание в своих недавних работах по истории социологии (особенно в контексте транснационального и имперского развития) видный американский ученый Джордж Штайнмец, прямо апеллирующий к известным исследовательским программам Чарльза Тилли и Пьера Бурдьё.

Переход от генетической социологии начала XX века (с неременной прежде отсылкой к антропологии первобытных обществ) к исторической социологии должен был совершаться в рамках осознания специфики современного развития последних десятилетий и новых политических вызовов. Преимущество в этом движении к современности в рамках исторической социологии принадлежало скорее цеховым историкам, чем к социологам *per se* – и тут непременно должны быть упомянуты немецкие авторы: не только Макс Вебер, но и его брат Альфред, а также Отто Хинце (в работах о прусском чиновничестве) и Карл Лампрехт. Однако этот переход был сопряжен, как будет показано далее преимущественно на российском (и украинском) примере, с множеством политических и концептуальных препятствий, включая и базовое представление об устройстве «социального», его исторической размерности. Отправной точкой в этом процессе было осознание и переоценка собственной национальной традиции – и политической и академической.

Идея связи дела ученого с судьбами его родины (в элитарно-консервативном немецком или гражданском французском смысловом употреблении) дало уже после франко-прусской войны 1870-1871 годов почву представлениям о привлечении знаний и общественного веса ученых в случае начала серьезных событий, о своеобразной мобилизации интеллекта. Прежние реалии существования европейской и общемировой «республики ученых»: совокупность личных связей, заданная командировками, обучением за границей, участием в конференциях или совместных проектах, относительно единый европейский университетский рынок с центром в Германии, внешне равноправная, но внутренне гетерогенная система межакадемических связей в рамках Международной ассоциации академий – все эти факторы сотрудничества не смогли стать достаточно сильными, чтобы выстроить автономную от общества и государства наднациональную сферу развития науки. Этот академический интернационализм (в том числе и в науках о человеке) не выдержал испытания крупнейшим международным конфликтом. Но урок войны оказался не только негативным.

В целом трагический и сложный опыт Первой мировой войны подтвердил, хотя зачастую и парадоксальным образом, тезис об усиливающейся связи науки с общественно-историческим процессом по мере углубления процесса модернизации, становления современного типа общества. Занятия академическими исследованиями еще не обеспечивают сами по себе нейтральности, бескорыстия и безопасности получаемых результатов, поскольку эта связь науки и общества никогда не осуществляется автоматически, сама собою, но затрагивает любого ученого не только как гражданина или

агента политики – но также и в его преимущественной роли носителя универсального знания о закономерностях объективного мира. Во всех этих случаях ключевой остается тема политической, исторической и интеллектуальной ответственности ученого. В этом смысле и появление «интеллектуалов» как новой идейной и политической идентичности в конце XIX века, прежде всего во Франции, знаменовало начало нового формата движения истории, рождение новых площадок и форм сопряжения идейных и научных инноваций и социально-политического действия. Одна из форм такого изменения – превращение ученых, в том числе и специалистов по гуманитарным дисциплинам, из прежних советников в экспертов, которые «передавали» свои знания разным общественным силам на новых условиях.

Уже дело Дрейфуса во Франции стало моментом принципиально новой мобилизации академических профессионалов – притом социологи школы Дюркгейма (как показали работы В. Каради, К. Шарля и М. Фурньера) неизменно оказывались в леволиберальном лагере. Коллективные воззвания ученых как средство ведения или изменения научной политики использовались еще до начала мировой войны, но скорее внутри отдельных государств (например, меморандумы т.н. «флотских профессоров» – сторонников территориальной экспансии и роста военной мощи Германии в начале века, известная «Записка 342 ученых» о необходимости автономии высшей школы в России, подготовленная в начале 1905 г.). Но именно летом и осенью 1914 г. этот жанр не только получил распространение в области внешнеполитической, но и обозначил наиболее ярко крушение прежних форм и идеалов международного научного сотрудничества. Наиболее ярким его проявлением стало воззвание 93-х самых известных немецких ученых «К культурному миру», появившееся в августе 1914 года.

Особенно негативной реакция на оправдание германскими интеллектуалами действий своей страны была в Америке. В США появлялись персональные ответы видных ученых или администраторов (как, например, Самуэля Гардена Черча, президента Института Карнеги), подчеркивавших отречение немецких коллег от ими же провозглашенного идеала «свободы преподавания» и тот факт, что для большинства германских ученых их лояльность государству в качестве служащих оказалась важнее принципов научной нейтральности и объективности. Манифест «К культурному миру», американский экономист и социолог Торнстейн Веблен назвал «душевным расстройством немецкой мысли». Веблен, много почерпнувший у Герберта Спенсера и британского теоретика империализма Дж. Гобсона, в осенние месяцы 1914 г. спешно заканчивал книгу «Имперская Германия и индустриальная революция» (1915). В ней он последовательно противопоставлял британское «индустриальное общество» (подчеркивая его внутренние конфликты) феодальному принципу организации немецкого «военного общества». Другой видный американский ученый, основатель школы «интеллектуальной истории» Артур Лавджой в письме к издателю журнала “Nation” в ноябре 1914 г. сформулировал позицию большинства американского академического сообщества следующим образом: «Этот инцидент содержит в себе слишком много поучительного и предостерегающего для американских коллег, чтобы оставить его без внимания. В связи с прочими обстоятельствами важно показать, во-первых, что профессиональный класс, в стране, где он играет наибольшую роль, не сумел в самый решающий момент немецкой истории исполнить присущую ему функцию ангажированного и действенного критицизма и холодного рассудка, а во-вторых, что приниматься во внимание и рассматриваться должны только факты, и то, что к ним относится». Одним из важных мероприятий коллективной войны манифестов был публичный меморандум оксфордских историков «Почему мы воюем. Случай Британии», оперативно выпущенный в сентябре 1914 г. (издан также и на русском языке), который вскоре вызвал появление ответной декларации германской стороны— обобщающего сборника «Германия и мировая война» (под редакцией Отто Хинтце, с участием Германа Онкена, Фридриха Майнеке и др.), уже вскоре вышедшего вторым изданием.

На наш взгляд, применительно к «людям духа», исследователям или преподавателям тогда менее всего речь шла о корыстном интересе, выгоде или «корруптированности».

Подавляющее большинство из них участвовало в начавшейся практически одновременно с пушечными выстрелами «войне умов», исходя из высших и с их точки зрения вполне благородных побуждений. Они рассматривали войну как время утверждения ранее провозглашенных и потенциально всеохватывающих идеалов и ценностей. Эти основания и мотивы могли быть самыми разными: от поддержки государства как носителя и гаранта высших духовных ориентиров (мандаринская идеология в Германии), обеспечения государственного единства (тема, актуальная для Австро-Венгрии) до защиты республиканско-демократических завоеваний от прусского милитаризма (Франция и США), или обретения невозможного ранее единства с властью, народом и передовыми демократиями Запада (Россия, в последнем аспекте также Италия). Общими было изображение своей стороны как обороняющейся, вынужденно принявшей на себя необходимость вооруженной борьбы ради защиты своей культуры от варварства коварно напавшего противника, прикрывающего внешними признаками цивилизации агрессивное насаждение собственного превосходства. Особенно распространенным среди общественности стран Антанты было изображение своего противостояния Германии как борьбы культуры с варварством – после Лувена и Реймса (особенно у Анри Бергсона и Эмиля Бутру).

Сюда примыкает и ставшее популярным противопоставление корыстных фарисеев-англичан одухотворенным рыцарскими идеалами немцам (согласно печально известной книге Зомбарта «Торговцы и герои (1915)», или на примере стилизации Эд. Мейером противостояния Карфагена и Рима под текущий англо-германский конфликт). Вновь актуализировалось бытующая еще с рубежа веков оппозиция (немецкой, этатистской, внутренне одушевленной) культуры и (буржуазной, французской или попросту западной, внешней и механистической) цивилизации, легшее затем в основу историософии Освальда Шпенглера. Позднее к ним добавился образ молодых и деятельных наций-«пролетарок», неминуемо сталкивающихся со старыми и отжившими ростовщическими и империалистическими европейскими нациями (эту протофашистскую идею в Италии развивали социологи и историки Коррадини и Михельс).

В российских интеллектуальных кругах воодушевление августа-сентября 1914 г. было весьма сходно с тем настроением, что охватило немецкое общество в эти же первые месяцы войны. «Священное единство Государя с народом», забвение прежних политических и идейных распрей перед лицом общего врага, утверждение православной религиозности вопреки засилью германской обмирщенной цивилизации и культуры – все эти темы были в центре обсуждения духовных проблем войны. Ведущую роль в этих дебатах играли философы религиозно-идеалистического направления, связанные с изданием сборника «Вехи» и деятельностью издательства «Путь».

Особое внимание стоит обратить на деятельность ученых и интеллектуалов Российской империи, вовлеченных в научное осмысление развернувшегося на их глазах общемирового конфликта: речь идет об Александре Лаппо-Данилевском, Питириме Сорокине и Михаиле Грушевском. Их деятельность в 1910-е годы была обусловлена императивом модернизации гуманитарного знания под знаком социологии и формирования нового образа научности, тесно связанного с западным -- немецким, французским и английским соответственно -- «фоном» и влиянием. Первая мировая война, с нашей точки зрения, оказалась ключевым пунктом и столкновения разных национальных сообществ, и временем интенсивного роста самоосознания и -- одновременно! -- освоения чужих организационных систем и идейных постулатов, и моментом переформулирования важных исходных принципов понимания прошлого и современности -- в социологическом ключе. «Казус» Михаила Грушевского тем более важен и интересен, поскольку позволяет указать на многообразие историографических практик в Российской империи, и расширяет представление о циркуляции идей за пределы только Западной Европы, а включает также Восточную Европу и территории Австро-Венгерской империи. В случае Сорокина показательны и широта его ранних интернациональных интересов (с особой чувствительностью к несовпадению

«великорусского» и «общероссийского») и последующая эволюция в США -- в смысле нарастания идейной самодостаточности, в стороне от формирующегося нового дисциплинарного мейнстрима.

Социология как *Scientia Nova* одновременно и размыкала горизонт национально-ограниченного гуманитарного знания и сама становилась способом переопределения этой обособленности, даже если не трактовать эту специфичность в сугубо органическо-консервативном ключе. Следует особо подчеркнуть, что рассмотренные нами ученые были социологами весьма своеобразного плана: для Лаппо-Данилевского социология оставалась все-таки некоей разновидностью методологии истории, у Сорокина построение социокультурных схем заменило типизацию с должным учетом индивидуальности общественных фактов, у Грушевского примат генетического подхода в конечном счете сделал социологию «вместоантропологией». Особенно характерна в смысле «ухода от социальности», подстановки культур-теоретических построений на место социологической рефлексии фигура философа, основателя международного журнала «Логос» Федора Степуна, работающего в Дрездене с 1920-х годов именно на *социологической* кафедре.

Отказываясь от подходов XIX века -- примата истории государства или социальной философии, эти ученые обращались к первую очередь к истории культуры (или психологическому подходу), но не к истории *общества*. Это отсутствие тематизации социального разумеется, не было следствием некой болезни времени или родовой черты русской мысли как таковой, но, отражением особого, «обществообразующего» характера русского государства и специфики государства советского. И сама эта местная специфика должна осознаваться и ощущаться и современниками и последующими толкователями только на неприменном фоне интернационального развития.

Русские ученые не составляли исключения в этой непрямой, инверсированной логике становления современной социологии (и исторической социологии как ее части). Ведь вообще этот общий кризис самосознания и бытования общественной мысли, начавшийся в 1914 году, получил на наш взгляд адекватный язык описания и рефлексии (синтеза социологии, истории и экономической науки) гораздо позже. Это было связано с усвоением уроков социологии знания межвоенного периода, со становлением нового обществензнания в духе Парсонса, исторической социальной науки или критической теории. Такой синтез, формирование нового горизонта развития обществензнания (в том числе и в исторической социологии) мог быть задан только в новых обстоятельствах, уже после Второй мировой войны, с трансформацией прежних общественных отношений и формированием системы социальной политики в духе *welfare-state* 1950-1960-х годов.

Финальную неудачу – по нашей оценке – всех трех проектов строительства национальной гуманитарной науки (и социологизации исторического нарратива) у Лаппо-Данилевского, Сорокина и Грушевского можно объяснить, конечно, и неблагоприятным воздействием ключевого негативного фактора – переворота 1917 года, который утвердил принципы новой идеологической автаркии и закрытости. Тем самым оказались перекрытыми возможности нормального и «окончательного» конституирования модернизированных (благодаря психологии и социологии) наук о человеке в Российской империи, которые бы учитывали и ее локальное культурное и национальное своеобразие и многообразие -- имея в виду украинский, грузинский, польский и прочие национальные горизонты. Но здесь к «незапланированной» победе большевиков следует добавить и влияние Первой мировой войны, когда оказались сокрушены представления и принципы романтического национализма 1848 года, в том числе и о науке как о специфическом органе народного и национального самопознания. В треугольнике «государство – общество – личность» примат первого начала, национального государства, был обусловлен не только спецификой русского исторического пути (как его описывал в том числе Лаппо-Данилевский): возрастание роли государства было еще и императивом целой эпохи позднего Модерна, особенно ввиду потрясений первой трети XX столетия. «Связь с жизнью», на которой так настаивал Лаппо-Данилевский, олицетворяла не только российскую интеллектуальную традицию примата

непосредственно-«бытийного» над отвлеченно-«интеллектуальным», но и отсылала к кризису базовых форм общенаучной методологии конца XIX века – неопозитивизма и неокантианства; для историка этот постулат оставался еще соотнесенным с мыслящим сознанием, с наукой, интернациональной по содержанию и национальной по форме. Но все же это был шаг в сторону признания «бытийной связанности» и *содержательного* проникновения социологии в гуманитарное и историческое мышление, о чем в 1920-е годы немало писал Карл Манхейм.

Значение войны 1914–1918 гг. для научной жизни не сводилось исключительно к цифрам разрушений и потерь, ущербу от разрыва научных связей. Парадоксальным образом можно говорить об определенном прогрессе в науке, сближении ее с государственной и общественной жизнью – не только в смысле военных, оборонных заказов или внутри- и внешнеполитической пропаганды. Крушение старой Европы означало также и своеобразную демократизацию науки, вынужденное преодоление ее элитарного характера как привилегированного занятия узкого круга ревнителей «чистого знания», что прокладывало путь к современной системе включенности социального института науки в развитие технологической цивилизации (см. статьи В.И. Вернадского «Война и прогресс науки», «Задачи науки в связи с государственной политикой в России», 1915–1917 гг.). Как отметил американский историк французской науки Г. Поль: «Не использование науки и технологии в военных целях было новым в Первой мировой войне, но характер и число произошедших изменений, по-видимому достаточных, чтобы превратить предыдущие отношения в своего рода доисторическую эпоху. Беспорядочность сменилась институционализацией, случайность консультаций – регулярностью и постоянными запросами, а зависимость от прометеевских открытий – безостановочными улучшениями существующих технологий. Технологический прорыв Первой мировой войны не был чисто техническим». В частности, одним из важных аспектов этой эволюции было становление системы специализированных научно-исследовательских институтов (по образцу Общества кайзера Вильгельма в Германии) помимо университетов, политехнических школ и аристократических ученых коллегий – академий и научных обществ. Можно сказать, что в годы Первой мировой войны был в форсированном виде повторен тот переход от «республики ученых» к национально-государственному принципу организации науки, который однажды уже случился в истории науки в XVII в. Наконец, изменился сам облик и статус науки, ее место относительно общества и государства – и это также коснулось и наук о человеке и обществе. Результатом войны стало активное и прямое участие государства в делах науки, создание специальных правительственных органов по координации и поддержке научных исследований. Эти новые организационные формы вышли за пределы чрезвычайных задач военного времени и продолжали действовать, развиваться и совершенствоваться и в условиях последующей мирной работы.

В целом трагический и сложный опыт Первой мировой войны подтверждает, хотя зачастую и парадоксальным образом, тезис об усиливающейся связи науки с общественно-историческим процессом по мере углубления процесса модернизации, становления современного типа общества. Занятия академическими исследованиями еще не обеспечивают сами по себе нейтральности, бескорыстия и безопасности получаемых результатов, поскольку эта связь науки и общества никогда не осуществляется автоматически, сама собою, но затрагивает любого ученого не только как гражданина или агента политики – но также и в его преимущественной роли носителя универсального знания о закономерностях объективного мира. Во всех этих случаях ключевой остается тема политической, исторической и интеллектуальной ответственности ученого.

Chris Weston

UKRAINE AFTER THE 2014 WAR: PERIPHERY OR SEMI PERIPHERY?

The aim of this paper is to examine the effects of the war of 2014 on Ukraine`s future socio-political economic prospects. The paper employs a parsimonial model associated with economic

growth in a country, in the form of three factors of production (resource endowments): Land, Labour and Capital, with an additional factor of Innovation and Entrepreneurship. Other factors which might be viewed as deeper determinants of growth, such as geography, trade integration and institutions, are also incorporated in the model.

The IMF and World Bank have estimated that the two areas in the eastern Ukraine where most of the fighting has taken place so far account for 16% of GDP based on 2012 data. Ukraine's total unemployment was 8.8%, with Donetsk and Luhansk regions registering unemployment levels of respectively 9.1% and 8.8%. The declines in industrial production, agriculture, construction and retail (overall a projected fall in GDP in 2014 of 15% in the east with mid to high single digits in the rest of country) will surely lead to further increases in unemployment this year and possibly next year. To compound this, it is estimated that around 730,000 Ukrainians have fled to Russia and a further 117,000 have been displaced due to the conflict.

The paper draws upon the observations of external parties such as the United Nations, World Bank, the IMF, EBRD, World Economic Forum as well as others and argues that the conflict has merely drawn attention to a series of deep seated problems which have already led to sub optimal performance in terms of GDP growth, stagnant levels of Human Development Indices over the last quarter century, demographic falls, migrant outflows, under and unemployment, an increased shadow economy, institutionalised corruption, poor foreign investment, a "toxic" business climate that has disincentivised both foreign and domestic entrepreneurs, the squandering of investment in human capital, and an excessive overreliance on foreign sources of energy.

Whilst it is acknowledged that the war has brought immense tragedy and significant costs, the paper also argues that the current position presents the country with a singular opportunity to "think afresh" and to build on relations in trade and investment with the European Union as well as the recent Deep Trade Arrangement, and seek to "anchor" itself within the "European Project".

In particular, the paper briefly considers Cyprus as a case study. In 1974, Cyprus was subject to a devastating military invasion by Turkish forces that saw it lose 40% of the land and the vast proportion of its economic base. In the two years following the invasion, Cyprus' economy witnessed consecutive falls of its GDP by over 16% before rebounding to significant growth. 30 years after the invasion, Cyprus was a member of the EU and later the Eurozone. It was ranked as a high-income country with high levels of HDI. In those thirty years, Cyprus pursued vigorous macroeconomic stabilization policies, rebuilt its infrastructure, housed a third of the pre conflict population which had fled from the north, encouraged entrepreneurship and foreign investment and wholly reoriented its economy towards services and light industry.

The paper argues that were Ukraine to become a member of the European Union, it would be far from peripheral in both political and economic terms. In political terms, it would secure a vote commensurate with its population size. In terms of its economy, this would depend on the programme pursued to secure necessary investment, develop trading links and foster entrepreneurship and a business climate commensurate with the requirements of today's global economy.

Якубин А.Л. (г. Киев)

jacubin@gmail.com

ШЕВЧЕНКО КАК МИРОТВОРЕЦ²

В отечественном политическом нарративе образы Тараса Шевченка и героев его текстов — узловые точки вокруг которых выстраивается современная государственная, социальная и национальная идентичность. Шевченко — это «пророк», «духовный отец народа/нации», «Моисей» (типичный пример такого понимания [1]), с ним связаны важные политические и культурные «места памяти» (место рождения в с. Моринцы, памятник и музей в Киеве, место погребения в Каневе), его дату рождения отмечают на государственном уровне (в 2014-м

2 В названии использована аллюзия на книгу Георгия Грабовича «Шевченко як міфотворець. Семантика символів у творчості поета».

году — 200 летие со дня рождения поэта) [2], его образ присутствует на купюрах национальной валюты, его имя носят важные культурные и образовательные учреждения.

Шевченко — современный герой социально-политического пантеона — к нему апеллируют и цитируют его тексты, почти как тексты Святого Писания. Он важная часть современных дебатов об идентичности, Украине и ее будущем.

Учитывая это узловое социально-политическое значение образов Шевченко представляется логичным изучать его тексты с точки зрения их структурно-дискурсивного прочтения, скрытых и явных социально-политических интенций и постоянной структурной незаконченности таких интерпретаций — их открытости современным общественным ситуациям, где они получают дополнительное прочтение. Именно поэтому правомерно ставить вопросы: что тексты Тараса Шевченко могут нам сказать об украинской политической ситуации? О конфликте на востоке Украины в 2014 году? Есть ли в его текстах важные социально-политические аксиомы созвучные повестке дня?

Для ответов на эти вопросы мне кажется продуктивным использование, как «точки отсчета», *культурный материализм* (в интерпретации Питера Барри) [3]. Материалом исследования для нас будет каноническая поэма «Кавказ» (1845) [4] на украинском языке, написанная поэтом в память о его друге Якове де Бальмене, военном офицере, иллюстраторе рукописного «Кобзаря» 1844 года, погибшем в ходе одной из войн на Кавказе.

Благодаря культурному материализму мы получаем важную социально-политическую перспективу — представление о том, что произведение/текст — продукт определенных общественных условий и в культурных текстах всех форм часто присутствуют ценностные/нормативные структуры антагонистические к внешним/существующим в обществе доминирующим социальным идеологиям и практикам — в силу этого они часто являются важным источником прогрессивных общественных изменений, а структуралистский подход Барта дает нам понимание, что текст (поэма «Кавказ») — это не более чем «яйцо» (отправная точка) и нас интересует не он сам по себе, а социально-политические эффекты/структуры — «цыплята» (лексемы — смысловые единицы значений и главное — коды — проайретический/герменевтический/культурный/семический/символический) рождающиеся/стоящие за текстом в свете событий дня сегодняшнего.

Итак, начнем. Весть текст можно декомпозировать в виде из 26 лексем. Они связаны с ключевыми кодами. Рассмотрим их схематично, чтобы не сказать, пунктирно, принимая во внимание формат тезисов.

Символический и Культурный коды. Первый — связан с контрастами и аналогиями, фундаментальными для человеческого восприятия, а культурный — устанавливает внешние связи между текстом и тем, что считается общеизвестным, противопоставляя эти значения.

Здесь это оппозиции жизни/смерти (жизнь и смерть тут связаны с властью, они «производятся ею», это своеобразная биополитика в стиле Мишеля Фуко), Бог/человек («Живой Бог/Единый/Создатель» синоним справедливого порядка, правды прошлого/будущего противопоставляется «Богу официальному», последний является идеологическим конструктом инспирированным властью и «удобным» для большинства в целях самоапогетики и своеобразной иллюзорной «многомерности»; «Живой Бог» находится на стороне угнетенных, стоически осознающих свое положение и потому сохраняющих потенцию мира/Мира), мира/война (война — это перманентный процесс угнетения и конфликта, в существующих условиях, она инициируется властью ради самой власти и страдают от нее все стороны конфликта; мир — это не просто отсутствие войны, а отсутствие структур угнетения, его еще нужно создать, на что указывает присутствие образов античных первостихий Воды, Огня, Земли, Воздуха и Человека, мир станет Миром в некоем всемирном объединении людей «Полисе» (эта метафора не является такой уж инородной тексту, например, Михаил Гэфтер предлагает понимать XIX век Российской империи, как «нашу античность»), цивилизация/гуманность, воля/безволие (цивилизация — «дискурсивная формация» — создает угнетение, в ее основе лежит связка знание/власть, цивилизация — тюрма — со структурами угнетения и с капитализмом, с его постоянным

накопительством/стяжательством, в условиях которого большинство людей бояться быть свободными, так как «погрязли» в нем самом и его практиках, не хотят видеть альтернатив; дискурс капитализма воспринимается ими как «единственная реальность», а власть и угнетение хотя имеют преимущественно дискурсивную, но тем не менее очень материальную природу, и поддерживается «молчаливым большинством»), сакральное/светское («Небесный Иерусалим» - правда/равенство/свобода/мир/будущее - противопоставляется павшему «Земному Риму» - цивилизации/капитализму/угнетению/войне/настоящему), империя/ полис («Империя» — это синоним власти - Imperium - образ «Орла» - порядка построенном на иерархиях («Цезарь») - и угнетении, а «Полис» (аллюзию на «запорожскую вольницу» и возможно, майдан, как его некое начало) - порядок правдивого будущего без институтов подавления в едином Мире для всего человечества с миром.

Семичный код — или коннотативный, также связан с темой текста, он выстроен вокруг ключевых героев/актеров. На уровне метатекста — это сам Тарас Шевченко в образе ветхозаветного пророка Иереми, взывающий и плачущий. Он визионер будущего антикапиталистического порядка, «нарративный рассказчик», уста «живого Бога»/будущего/правды для большинства погрязшего в капиталистических структурах Империи/настоящем/власти. Он актуализирует тему изгнания в Империи, но и будущего обретения Полиса и мира. Друг Шевченко, Яков де Бальмен, тут выступает в качестве «потерянного сына», потенциального сторонника структур Полиса, но добровольно избравшего, вместе с большинством, пути Империи. Образы Иисуса Христа и Прометей сливаются в единую полифонию — они выполняют идентичную миссию — страдание ради большинства, которое не видит альтернатив Империи. Но именно поэтому — они олицетворяют новый нормативный и социальный порядок свободы/правды, постоянный вызов брошенный структурам гегемонии, который не сводим только к освобождению в религиозном смысле, но имеет широкое социально-политическое, экономическое, человеческое эмансипативное звучание, открытость будущего. Тем не менее, отсутствие других явных гендерных персонажей в этом тексте Шевченко дает основания нам для указания на авторские андроцентричные предубеждения и асимметрии, отождествление автором понятия «человека» и «мужчины», привязка к ним понятия правды и освобождения. Это ограничительный компонент авторской визии Шевченко, который должен быть зафиксирован и элиминирован, если следовать внутренней освобождающей логике структур текста.

Герменевтический код — формулирует вопрос или загадку, вызывающе неуверенность. Можно ли конусы терриконов Донбасса прочесть, как силуэты гор Кавказа у Шевченко? Аллюзия-загадка. Намек. Вопрос без ответа. Была ли в «Кавказе» заложена программа действий по изменению Империи или это просто текст-диагноз и текст-прогноз? Можно предположить, что была - в стиле борьбы отдельных осознающих единиц за Полис, на что указывает образ Кавказа - одиночества гор и образы страдальцев за правду Прометей-Иисуса. Но не методом войны - скорее, неполитической политикой - своеобразным социальным майданом — низовым движением правды, изменяющей ее носителей вопреки доминирующих структур власти/знания. Другие способы насильственной внешней борьбы только бы укрепляли и усиливали правящую «дискурсивную формацию».

Проайретический код - указывает на движение. Движение в этом тексте — это главный метанарратив. Образы рек, крови, моря, воды — это сама жизнь. Это постоянная изменимость/текучесть «дискурсивных формаций» и это залог их стойкости — структур Империи/капитализма/власти/знания (цивилизации). В одну и ту же реку нельзя войти дважды, как нам напоминал Гераклит, и потому осознающие единицы должны постоянно вырабатывать новые ответы к взаимодействию с доминирующими структурами. История (как расследование/развертывание) длится пока есть Империя, в Полисе, в гегелевском стиле, будет только правда, история будет не нужна. Ведь цивилизация/капитализм существуют до

тех пор пока конструюються различия в развитии (например, цивилизация/варварство) и связанные с ними структуры.

Список використаних джерел:

1. Тарас Шевченко — батько новітньої української нації//Режим доступу: <http://www.lds.lviv.ua/> или Лутченко В. Тарас Шевченко – наш пророк //Режим доступу: http://upi.org.ua/publ/human_development/taras_shevchenko_nash_prorok/6-1-0-216
2. Про затвердження плану заходів з підготовки та відзначення 200-річчя від дня народження Т.Г. Шевченка та 150-річчя від дня його перепоховання// Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/167-2011-%D1%80/paran8#n8>
3. Баррі П. Вступ до теорії: літературознавство та культурологія / Пер. з англ. О. Погинайко; наук. ред. Р. Семків. - К.: Смолоскип, 2008. - 360 с.] комбинує його з конкретної *технікою аналізу текстів Ролана Барта* [Барт Р. S/Z. Пер. с фр. 2-е изд., испр. Под ред. Г. К. Косикова. — М.: Эдиториал УРСС, 2001. - 232 с.
4. Шевченко Т. Кавказ/Режим доступу: <http://litopys.org.ua/shevchenko/shev139.htm>

Романюк Л. (м. Київ)

СТАНОВЛЕННЯ ЦІННОСТЕЙ У ПРОЦЕСАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ

Актуальність проблеми становлення цінностей особистості в процесі її розвитку обумовлена специфікою сучасної ситуації розвитку суспільства, необхідністю кардинальних змін в соціально-економічному та суспільному житті країни. Сьогоднішнє суспільне життя з його невизначеністю та непередбачуваністю, стрімкою та непрогнозованою динамікою є умовою для зрушень у ціннісно-смісловій сфері як особистості, так і суспільства загалом. Слід зазначити, що ці зрушення не завжди позитивні. Більше того, соціально-економічні зміни в українському суспільстві протягом останніх трьох десятиріч спричинили актуалізацію та укріплення «цінностей виживання». Натомість так звані вищі цінності у значної частини нашого населення дезактуалізуються, що, звісно, становить негативну тенденцію у ціннісному становленні.

Ціннісна проблематика орієнтована на виявлення людського змісту культурних форм і соціальних відносин. За системою цінностей можна судити не тільки про інтереси, потреби і вчинки людини, а й про стан нашого суспільства. Глобалізація та інформатизація прискорюють процес запозичення культурно-інституційних зразків, роблять вдосконалення національних економічних і соціальних механізмів основною умовою виживання країни. Процеси модернізації передбачають включення в європейську систему загальнолюдських цінностей. Перспективи розвитку України багато в чому залежать від проактивної позиції сучасної особистості, яка увібрала б в себе систему таких цінностей. Особливо важливо це в умовах комерціалізації освітнього процесу, коли цінності, пов'язані з освітою, диференціюються на дві відносно незалежні гілки цінностей. З одного боку, це цінності, які виявляються у нашій мові словосполученням «бути освіченим», тобто здобути глибокі та різнобічні знання, підвищити власний культурний рівень. З іншого боку, це цінності, які виявляються в іншому словосполученні: «мати освіту», тобто мати формальне підтвердження належності до певного соціального прошарку без змістового наповнення освіти.

Науково-психологічну проблему можна визначити як суперечність між, з одного боку, суспільною і науковою значущістю вивчення становлення цінностей особистості в сучасних українських реаліях для майбутнього кожної особистості зокрема і суспільства загалом, а з другого боку, дефіцитом знання про природу та особливості становлення цінностей в процесі психологічного розвитку особистості.

Проблема становлення цінностей особистості, її ціннісних орієнтацій, зміни традиційних цінностей і духовного світу української еліти – одна з найбільш затребуваних теоретично і найменш розроблених – практично, хоч вона обумовлена не тільки соціальними вимогами, але має глибокий сенс, оскільки торкається особистісного становлення людини, її майбутнього і майбутнього українського суспільства.

До питання сутності цінностей зверталися найвідоміші автори філософської і соціальної думки: Арістотель, Конфуцій, Б.Спіноза, І.Кант, І.Бентам, Р.Лотце, В.Віндельбанд, Г.Ріккерт, Г.Коген, М.Гартман, М.Шелер, Ф.Ніцше, В.Соловйов, М.Бердяєв, М.Лосский, А.Тойнбі, П.Сорокін, В.Дільтей, Е.Дюркгейм, М.Вебер, У.Томас, Ф.Знанецькі, Т.Парсонс та багато інших, але вважається, що підґрунтя для постановки проблеми цінностей заклав І.Кант, показавши істотну відмінність між предметами чуттєвого досвіду та надчуттєвими предметами. Теорія цінностей знайшла відображення в дослідженнях А.Маслоу, Г.Оллпорта та інших психологів гуманістичного спрямування.

У своєму дослідженні ми спираємося, насамперед, на наукові розробки М.Рокіча та Ш.Шварца. Низку досліджень проведено у співробітництві з голландськими, румунськими, польськими, македонськими та російськими колегами.

Актуальним досі є питання розвитку соціокультурного простору та особистості в ньому (W.Stern, E.Hartman, В.Франкл, Е.Фромм, О.Князева і С.Курдюмов, В.Клочко, В.Рибалка, Л.Романюк). Якщо розвиток є переходом можливості в дійсність, то потенціал для розвитку особистості визначає можливість такого розвитку. Цей процес відбувається спонтанно в просторі, що пропонує таку реальну можливість. Підтвердилося наше припущення про те, що фактор відкритості до змін (S.Schwartz) є фундаментальним для розвитку людини, становлення її особистісних цінностей завдяки їх взаємодії в синергії соціокультурного (родинного, університетського, професійного) і психологічного просторів. Становлення є властивістю відкритих у просторі аксіосистем, де цінності генеруються від смислів у їх синергії. Саме цінності відкритості до змін є основою людського розвитку, що дозволяє розглядати їх у якості причин розвитку особистості, становлення її цінностей і, як наслідок, конструювання соціокультурного простору. Тому особливого значення набувають дослідження, які доводять, що розвитку особистості безпосередньо сприяє становлення її цінностей відкритості до змін. Цей висновок був зроблений на підставі кроскультурного дослідження, що показало становлення цінностей відкритості до змін саме в українській молоді. Отримано достовірні показники того, що в українській вибірці студентської молоді спостерігається значне зростання цінностей самостійності ($M = 4,62$, $SD = 0,66$) та трохи менше за показниками стимуляції ($M = 3,99$, $SD = 0,88$) порівняно з румунською, – де самостійність ($M = 1,69$, $SD = 0,47$) має значно нижчі показники, тоді як показники стимуляції ($M = 2,23$, $SD = 0,82$) більш наближені у представників досліджуваних культурних просторів. Фактично зазначені дані свідчать про специфічність соціокультурного простору в Україні, де значна частина молоді виявляє соціальну і громадянську активність, активно здійснює вільні вибори, приймає самостійні рішення, творчо вирішує проблемні ситуації, сміливо долає непередбачувані складні й екстремальні ситуації й прагне до набуття знань про себе і свою країну. Така специфіка становлення цінностей особистості зумовлена модернізаційними процесами в цілому й використанням інноваційних технологій у навчально-виховному процесі в університетському просторі.

Отже, результати дослідження свідчать про те, що українські, а не румунські студенти можуть «піддаватися» соціокультурному контексту, який є більш сприятливим для засвоєння цінностей, пов'язаних з фактором відкритості для змін. Оскільки в останні десятиліття активізуються прояви громадянської позиції українського народу, наприклад, помаранчева революція та прагнення українців до Європейського Союзу (події Євромайдану), то можна припустити, що ці процеси суттєво впливають на їх свідомість. Можна стверджувати, що висока динаміка становлення цінностей українців пояснюється інтенсивним розвитком соціальних та культурних цінностей. Таким чином, українське студентство перебуває у такому соціальному просторі, який більшою мірою стимулює їх відкритість для змін, ніж румунське. Україна порівняно з Румунією характеризується високою політичною напруженістю людей, їх громадянською активністю та неперервним прагненням до модернової взаємозалежності. Цей емпіричний факт вказує на специфіку соціокультурного простору в Україні з урахуванням особливостей її модернізаційного процесу в цілому на тлі світових культурно-трансформаційних змін. Схоже на те, що недостатня самостійність

соціального і державного становища України, як результат дій правлячої еліти, постійно стримувала її поступ і призвела до накопичення нереалізованої культурної напруженості. Така соціальна ситуація вимагає соціальних і психологічних програм становлення цінностей особистості для розширення можливостей конструювання життєздатного соціокультурного простору становлення справжньої еліти, яка б сприяла реалізації значущих цінностей і досягнення благополуччя.

Чукут С.А. (м. Київ)

svchukut@gmail.com

СУЧАСНА ВІЙНА, МЕРЕЖЕВЕ СУСПІЛЬСТВО І ПСИХОЛОГІЯ НАТОВПУ

Аналізуючи події в Україні протягом 2013-2014 рр., доходимо висновку, що теорія натовпу Сержа Московічі є надзвичайно актуальною. Як зазначав відомий французький соціальний психолог Серж Московічі, впливати на натовп і впливати на окрему людину – це зовсім різні речі. Для того, щоб переконати особистість щось зробити, слід довести їй правильність дій за допомогою логіки та необхідності. Зовсім протилежний підхід до впливу на масову свідомість. Алогічність, маніпулювання образами, звернення до історичної пам'яті, славетного минулого тощо – ось необхідні складові вдалого впливу і отримання бажаного результату.

У військовому протистоянні між Україною і Росією ці чинники набувають надзвичайної ваги. Та з країн, яка зможе їх найбільш вдало використати, і стане переможцем у цьому двобої. Росія до цієї війни готувалася завчасно. Вже понад 10 років, ще з часів передвиборчої кампанії Януковича у 2004 році, лунають закиди і вживається щодо опонентів їх порівняння з фашистами. Спочатку, це здавалося архаїзмом, настільки далеким від реальності, що багатьма не сприймалося як справжня загроза. Однак, використання слів, пов'язаних з фашизмом та боротьбою з ним, з кожним роком ставало все більше. Це і намагання порівняти націоналістичний рух в Україні з нацизмом, це і неоднозначне ставлення до постаті Степана Бандери та воїнів УПА, захист української мови тощо.

І лише підчас подій Революції Гідності у листопаді 2013-лютому 2014 рр., а потім у подальших діях, пов'язаних з окупацією Криму та вторгненням Росії на материкову Україну, це склалося до купи в єдине ціле, і проявилось як одна з складових інформаційної війни загарбника. Однак, Україна може і повинна використати цю зброю проти того, хто її створив.

Отже, основні постулати теорії натовпу [1, 124-125]:

1. Натовп – це не скупчення людей в одному місці, а людська сукупність, яка має психічну спільність.
2. Особистість діє свідомо, а маса, натовп – не свідомо, оскільки свідомість індивідуальна, а не свідоме – колективне.
3. Натовп консервативний, тому що для нього минуле набагато важливіше, ніж сучасне.
4. Натовп потребує підтримки вождя, який захоплює їх своїм гіпнотичним авторитетом, а не здоровим глуздом чи силою.
5. Пропаганда (чи комунікація) мають ірраціональне підґрунтя. Завдяки чому долаються перешкоди на шляху до дії.
6. З метою керування натовпом політика має спиратися на яку-небудь вищу ідею, що навіюється громадянам і перетворюється в колективні образи і дії.

Ще у 1895 році у своїй праці «Психологія натовпу» Ле Бон писав, що «головною рисою нашої епохи слугує саме заміна свідомої діяльності індивідів несвідомою діяльністю натовпу.»

В умовах мережевого суспільства спрощується шлях впливу на масову свідомість завдяки сучасним засобам масової комунікації. Основні з них - телебачення, радіомовлення, друковані та он-лайн видання, соціальні мережі. В переважній більшості випадків саме синергійний вплив цих засобів комунікації стає поштовхом до конкретних вчинків і масових дій.

Особливо слід відзначити два важливих процеси, які повинні відбутися, щоб мати вплив на масову свідомість – накладення і проекцію. Накладення з'єднує випадкові ідеї-образи на підставі зовнішніх ознак. Проекція сприяє тому, що натовп проектує назовні свої внутрішні ідеї-образи. Тобто подія, що сприймається як реальна, є насправді нічим іншим, як витвором бажань і фантазій натовпу. Для того, щоб захопити маси, ідея повинна бути життєвою і близькою кожному, невід'ємно пов'язаною зі спогадами.

Повторюваність перетворює ідею-поняття в ідею-дію. Як писав Ле Бон, «якими б не були ідеї, навіювані натовпу, вони можуть стати панівними лише за умови їх найпростішого подання і впровадження у свідомість у вигляді образів.» [1, 135]. Ідеї, що спрощуються і постійно повторюються (наприклад з боку російських ідеологів (далі – рос.) - київська хунта, фашисти, карателі), стають доступними для всіх, впливають на глибинні мотиви людської поведінки та автоматично її запускають. Також, на думку Московічі, звернення до свого славетного минулого (рос. - часів російської імперії чи ССРСР), до знаменних подій (рос. - перемога у Великій Вітчизняній війні) і видатних людей (рос. - Сталін), має надзвичайний вплив на масову свідомість. Надія на краще майбутнє (рос. - «вмерти в ССРСР») спонукає натовп на злочинні чи героїчні дії. Все залежить від лідера, що є для них авторитетом.

Таким чином, проаналізувавши основні постулати психології натовпу, стають зрозумілими пропагандистські та маніпуляційні дії російського керівництва та підпорядкованих йому засобів масової комунікації. Речі, які здавалися б, на перший погляд алогічними і абсурдними набувають свого конкретного значення і стають зброєю в руках агресора. Ця зброя не спрацювала під час Революції Гідності в Києві, тому що майдан – не натовп, а спільнота однодумців-особистостей, об'єднаних спільною ідеєю. Проте, частина населення Криму і Донбасу, потрапила під маніпулятивний вплив російських і підвладних режиму Януковича засобів масової комунікації. Російське ж суспільство майже втратило опір засиллю цих віртуальних, відірваних від життя і сильно спотворених образів і алогічних дій. Тому, для того щоб воно прокинулося, більш дієвим є не логічне пояснення подій, а використання своєрідної протиотрути за допомогою інших образів, які будуть не менш впливовими і сприятимуть іншому протилежному погляду на події, що відбуваються. Показовим в цьому відношенні є інтерв'ю Сергія Лойко та Тимура Олевського в програмі «Своїми очима» про бої в Донецькому аеропорту в ефірі «Ехо Москви» від 29 жовтня 2014 року. Використовуючи образи героїв Толкіна з «Володара перснів», Сергію Лойко вдалося винайти ефективну зброю проти маніпулятивної інформаційної машини Кремля. Недарма Роскомнадзор змусив видалити розшифровку цього інтерв'ю з сайту радіо «Ехо Москви». «Абсолютне Добро і Зло, Мордор, орки» - образи не менш ефективні, а для молоді більш впливові, ніж «прекрасне радянське минуле» і «велика російська імперія».

Отже, сучасна війна в умовах мережевого суспільства, має свої особливості. Де поряд з боєздатністю армій, не менш важливою є інформаційна зброя. Україна може її використати не лише в обороні, а й в наступі. Цього боїться Росія, яка вже анонсувала і робить кроки до закриття своїх «мережових кордонів»: цензура в інтернеті, підконтрольні засоби масової інформації, тотальне стеження в соціальних мережах, намагання створити автономну російську комунікаційну мережу, закриту від доступу із країн Європейського Союзу та США тощо.

Список використаних джерел:

1. Московичи С. Век толп. Исторический трактат по психологии масс. Пер. с фр. – М.: «Центр психологии и психотерапии», 1998. – 480 с.

Яковлев Д.В. (м. Одеса)

yakovlevd@onua.edu.ua

ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ: ПРИГОДИ ЛЕВІАФАНА У «МАТРИЦІ»

У процесі впровадження електронного урядування в Україні важливо враховувати декілька факторів. По-перше, нові можливості інформаційних технологій та електронного

світу (візуалізацію яких, гіперболізовано, можна представити як «Матрицю», куди потрапляє кожна людина). По-друге, демократизація публічного управління та взаємодії влади і суспільства, яка декларувалась під час двох виборчих кампаній 2014 року (потреба у цьому очевидна. Пострадянський бюрократичний апарат можна уявити як «Левіафана»). Конкретні особливості переходу в Україні до моделі «е-урядування» обумовлені недоліками пострадянської політики та інерцією бюрократії та суспільства. І хоча нові можливості впровадження електронного уряду буквально щодня відкриваються через розвиток Інтернету та інформатизації суспільства, проте старі проблеми стосуються необхідності пострадянської бюрократії реформувати себе таким чином, щоб позбутися дивідендів від державного управління.

Проблема електронного урядування як інструменту забезпечення раціонального і легального державного управління набуває особливої актуальності в глобальному контексті переходу до інформаційного суспільства і регіональному контексті пострадянського процесу суспільних трансформації в Україні.

Є багато визначень електронного уряду, і сам термін не використовується повсюдно. Відмінності не тільки семантичні, вони відображають пріоритети державних стратегій. Визначення можна поділити на три групи:

- електронний уряд визначається як інтернет (онлайн) надання послуг та інших видів інтернет-діяльності, таких як електронні консультації з боку посадових осіб;
- електронний уряд прирівнюється до використання інформаційних технологій в урядовій діяльності. Хоча основна увага, як правило, зосереджується на наданні послуг та обробки інформації від громадян та урядових структур, але це широке визначення, відповідно до якого е-уряд охоплює всі аспекти державної діяльності;
- електронний уряд як здатність реформувати (у тому числі – скорочувати) урядові структури, змінювати форму правління, переходити до е-демократії.

Усі ці аспекти е-уряду пов'язані з використанням Інтернет. Визначення і терміни, прийняті в окремих країнах, змінюються відповідно до прогресу у тій або іншій сфері. Так, у проекті ОЕСР «електронний уряд» визначається як «...використання інформаційних та комунікаційних технологій, і зокрема Інтернету, як інструменту для досягнення кращого уряду» [1].

Серед основних переваг е-уряду для вітчизняного урядування слід відзначити «...зниження витрат, прозорість та зниження корупції, підвищення ефективності прийняття рішень» [2].

Підвищення ефективності управління через е-урядування включає в себе розуміння раціональних дій і спрощення структури зворотного зв'язку між урядом і громадянами. Це повною мірою стосується пострадянських суспільств. З одного боку, демократизація суспільства і розширення спектра інтернет-користувачів (за даними Доповіді Міжнародного інституту телекомунікацій, на початку 2012 в Україні було 33,7% Інтернет користувачів) відкриває нові можливості для реалізації всіх переваг електронного урядування в Україні. З іншого боку, старі противники електронного уряду також зберігають свій вплив.

Одним з перших кроків на шляху інформатизації є формування інтернет-платформи для реалізації реформ: <http://www.easybusiness.in.ua/>[3]. Пріоритетними завданнями є впровадження 3G та електронного документообігу. Але цього не достатньо.

Досвід попередніх років показує, що заяви, які стосуються реформи часто не приводять до реальних змін. Зокрема, у 2005 і 2014 роках було проведено Парламентські слухання з «питань законодавчого забезпечення розвитку інформаційного суспільства в Україні», у 2010 році було прийнято «Концепцію розвитку електронного уряду в Україні», а у 2012 році з державного бюджету було виділено 134, 4 млн. грн. для Національної програми інформатизації, створення електронної інформаційної системи «Електронний уряд» та автоматизованої системи «Єдине вікно подання електронної звітності». Як бачимо, державний Левіафан не заблукав у «Матриці», використовуючи її у власних інтересах. Реформування архаїчної адміністративної системи передбачає відмову від державного

управління радянського типу та появу нових, як політичних, так і соціальних акторів (експертне товариство та інституції громадянського суспільства), які можуть бути залучені на основі можливостей, що надаються електронним урядом.

Список використаних джерел:

1. The Case for E-Government: Excerpts from the OECD Report "The E-Government Imperative" by the OECD E-Government Task Force OECD. (2003). *Journal on Budgeting*, 3 (1)
2. Shailendra, C. Jain Palvia, & Sushil, S. Sharma. (2007). E-Government and E-Governance: Definitions / Domain Framework and Status around the World. In A. Agarwal & V. Ramana (Eds.), *Foundations of E-Government*, 1 –12. Retrieved from http://www.iceg.net/2007/books/1/1_369.pdf
3. (Find Deregulatory Initiative and Express Opinions. (2014). Retrieved from <http://www.easybusiness.in.ua/>

Коломієць Т.В. (м. Київ)

Tana_kol@ukr.net

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЯК ЗАСІБ ПРОТИДІЇ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ ВІЙНІ (УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ)

В контексті останніх суперечливо-трагічних подій в Україні журналісти, науковці, військові аналітики все частіше користуються терміном «гібридна війна», обумовленим, не в останню чергу, особливостями ведення воєнної кампанії в умовах інформаційного суспільства.

У гібридній війні, поруч з іншими нестандартними способами ведення воєнних дій, великої стратегічної і тактичної ваги набувають потужні і масовані атаки в інформаційній сфері, так звана «інформаційна війна». Інформаційна війна як інструмент послаблення позицій противника з одночасним посиленням власних, ведеться у таких основних напрямках: інформаційний простір країн-союзників, інформаційний простір країн-суперників, інформаційний простір нейтральної міжнародної спільноти.

Головною «зброєю» у інформаційній війні є маніпуляція суспільною свідомістю, що полягає у таємному психологічному впливові на індивідів з метою неусвідомленого підпорядкування їх дій певним намірам і бажанням. Маніпуляція суспільною свідомістю має на меті руйнування адекватної, реальної картини світу з одночасним створенням фальшивої, покликаної похитнути, а, в підсумку, і зруйнувати попередню систему ідеалів, цінностей і норм суспільства..

В рамках україно-російської інформаційної війни головна тактика маніпулятивного впливу полягає, передусім, у розмиванні і послабленні такого інтегрального феномена колективного та індивідуального буття як національна ідентичність. Національна ідентичність як самоусвідомлення і самовизначення особи і спільноти в площині національного, виражає можливість одночасно спрямовувати свою увагу на предмети зовнішнього світу, і зосереджуватись на станах внутрішнього духовного досвіду, якими супроводжується ця увага, шляхом уявлення себе як певної спільноти (нації), усвідомлення її сутнісних рис (мови, культури, релігії, національної пам'яті) та відокремлення "ми" від "вони". Варто наголосити і на перспективах іншого, семіотичного аспекту розгляду проблеми національної ідентичності в контексті сучасних глобалізаційних процесів. А символи, за слушним зауваженням Е.Сміта, важливі для оформлення сукупності ресурсів (включаючи людські), означення кордонів та задавання для спільноти цілей, орієнтирів і мотивації розвитку. До того ж, символи, як і всі інші культурні коди, полісемантичні, рухливі й податливі; їх можна адаптувати і навіть заново сконструювати для того, щоб припасувати до групових і особистих інтересів та мінливих соціокультурних обставин.

Власне кажучи, україно-російський конфлікт, що у військовій площині проявляється у окупації Криму і збройних протистояннях на сході України, у ціннісній площині, проявляється, насамперед як конфлікт ідентичностей: «української загальнонаціональної», «регіональної», «радянської», «новоросійської», «руського міра». Головна пропагандистська тактика противника полягає у «розмиванні» української національної ідентичності як

потужного об'єднавчого, централізуючого чинника, «системоутворюючого складника громадянської нації та Української національної держави» (В.Василенко). Євромайдан відіграв ключову роль і здійснив потужний поштовх у процесах формування модерної української нації, але через масовану російську пропагандистсько-ідеологічну кампанію, спричинену, не в останню чергу, побоюваннями становлення України як сильної, консолідованої, конкурентноспроможної національної держави з міцним громадянським суспільством, східна Україна і Крим, фактично, були позбавлені можливості долучитися до цих масових процесів.

Маніпулятивні техніки спрямовані, передусім, на такі важливі сфери духовного виробництва, як епістемологічну та комунікативну, впливаючи, на процеси пізнання та поширення інформації. Пам'ятаючи, що нація – це «уявлена спільнота» (Б.Андерсон), в процесі конструювання національної ідентичності великого значення надається історичній пам'яті, яка продукує національний історичний міф і легітимізує тяглість вітчизняних націєтворчих традицій (принагідно згадаємо неодноразові спроби попередніх можновладців «переписувати» українську історію, вилучаючи інформацію, що суперечила ідеї спільного походження та вектора розвитку братніх народів, нівелюючи та дискредитуючи героїчні вчинки борців за українську незалежність). Варто принагідно згадати і про національну символіку як матеріалізоване унаочнене свідчення єдиного і, подекуди, драматичного усвідомлення національної ідентичності.

Беручи до уваги той факт, що процеси формування національної ідентичності є динамічними і відкритими, механізми продукування смислового універсуму (зокрема, національної ідентичності), що спираються на універсальність інформаційної, культурної, освітньої політики, створення і захист єдиного соціокультурного інформаційного простору, були і залишаються потужними засобами протидії в інформаційній війні.

СЕКЦІЯ 1. ІСТОРИЧНА СОЦІОЛОГІЯ СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ: МОДЕРНА СВІТ-СИСТЕМА У 20-ОМУ СТОЛІТТІ

Алексєєва О.А., Ракша Д.А. (м. Київ)

nauka_s@ukr.net

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО КОНФЛІКТУ В УКРАЇНІ (ЛИСТОПАД 2013 Р. ДО ПОЧАТКУ ПОДІЙ НА СХОДІ УКРАЇНИ)

Україна за невеликий історичний період, як незалежна держава, пройшла та продовжує проходити доволі важкий шлях структурних перебудов як на рівні держави так і на рівні соціуму. Шлях до євроінтеграції України дуже тернистий.

Як показали події, що відбулись останнім часом в Україні (“Майдан точка відліку”) цінності, які сформувались у соціумі та порушення справедливості призвели до конфлікту, котрий виник між установчими цінностями та ресурсними можливостями влади та соціуму. Цінності соціуму щодо євроінтеграції, прав та свобод на своє волевиявлення, стали відігравати більш значущу роль ніж особистісні статки. Суспільство знаходилося у певній кризі, як моральній так і економічній, але як свідчить історія – тільки через кризу відбуваються кардинальні зміни життєдіяльності суспільства, яке спромоглося солідаризуватись навколо української ідеї.

Глобалізація, інформатизація та комунікаційна революція у всьому світі наприкінці ХХ та початку ХХІ століть, супроводжувались соціальними змінами та виникали соціальні конфлікти. У пошуках антикризових дій, погашення соціальних конфліктів з’являлись нові геополітичні тенденції. Наша країна, як і всі країни світу, не залишилась осторонь від цих процесів та знаходилась у пошуку свого власного шляху.

Загалом, після занепаду СРСР, як на його теренах, зокрема в Україні, так і у всьому світі, почався новий віток лібералізації (неолібералізації), коли нова соціально-класова стратегія панування призвела до значних змін у соціальній політиці. Як наслідок – поглиблення соціальної нерівності та порушення соціальних прав особистості, можливостей її інтелектуального розвитку та життєдіяльності. Це безумовно пригнічувало такі цінності як право на свободу, самореалізацію, захищеність життя, власність та інші демократичні (ліберальні) цінності. У такому стані суспільство перебувало до 2004р., коли воно вперше пішло на прямий конфлікт “Помаранчева революція” – цінності демократичного спрямування, право на своє волевиявлення оказалось вищою цінністю за матеріальне благополуччя. Вдруге такий соціальний конфлікт між владою та соціумом виникає у листопаді 2013 року, суспільство забажало жити за європейськими нормами та стандартами.

Конфлікт соціальний обумовлюється як об’єктивними так і суб’єктивними чинниками, і перші, і другі є присутніми, як на рівні влади так і рівні соціуму. Влада у своїх діях скеровується не тільки об’єктивними обставинами, котрі існують у державі, а і власними поглядами, цінностями та ресурсними можливостями. Соціум, розуміючи також об’єктивні обставини, які існують у державі, певний період спостерігає за тими політичними, економічними та соціальними змінами, що відбувається в країні. У 2013 році спрямування розвитку нашої держави динамічно змінювалось, а так і відповідно до цього змінювались цілі розвитку держави.

Взагалі, у проміжок часу, до підписання угоди про євроінтеграцію спостерігалась велика соціальна напруженість, яка за умов не підписання цієї “Угоди” та порушення прав і свобод на Євромайдані яка призвела до соціального конфлікту між правлячими структурами та підлеглими.

Рівень довіри до Президента, відображає наскільки дії президентської вертикалі влади задовольняють соціум, що є індикатором гарантування прав та свобод особистості у суспільстві [1], це підтверджується результатами міжнародного дослідження ESS.

Дії держави на законодавчому та виконавчому рівнях у першій половині 2014 р. викликали не тільки конфлікт, а і сприяли тому, що певний час Євромайдан, маючи певні ціннісні спрямування, які отримали підтримку соціуму (Народне Віче), став диктувати свої

вимоги владі. Стосунки між владою та Євромайданом нагадували історично модель Запорізької Січі (існування держави в державі). Протистояння між владними структурами України та Євромайданом спровокували соціальний вибух (революцію з військовими діями та жертвами – «Небесна сотня»). Подія – втеча чинного Президента з країни, призвела до радикальних політичних змін. Соціальна напруженість та соціальний конфлікт залишився повністю невирішеним і до сьогодні.

Загалом конфлікт, який виникає у соціумі за рахунок незабезпечення ресурсних можливостей особистості та сформованих у ньому цінностей, коли ці цінності та норми в суспільстві є фільтром, а також і бар'єром, котрий може перешкоджати новим зрушенням у цьому суспільстві, хоча, одночасно він може і стимулювати цей процес.

Розподіл та перерозподіл ресурсів – диференціація суспільства владними структурами, намагання змінити цінності соціуму, недотримання справедливості, все це може призвести до виникнення конфлікту. Окреслення системи показників через призму зміни цінностей, як на рівні влади так і соціуму, та справедливості розподілу та перерозподілу ресурсів (наслідком цього є результат – формування нових нерівностей), що надасть можливість соціологічного аналізу та оцінки (за системою показників) виникнення соціального конфлікту, існування (порушення) справедливості на рівнях соціальної реальності.

Щодо інститутів держави та влади, то чинний Президент України Порошенко П.О. оприлюднив тези «Стратегії 2020», де визначена політика модернізації та реформування адміністративної системи, вона сконцентрована на соціальних змінах і підготовці нормативно-правових засад необхідних реформ та має бути відтепер зорієнтована на більш рішучі структурні зрушення та боротьбу з корупційними структурами. Червоною стрічкою через тези проходить ідея – єдина країна. Соціум країни солідаризувався навколо цієї ідеї, більшість населення України зайняло громадянську позицію та почало активно допомагати різними шляхами (морально і матеріально та ін.) відстоюванню цілісності нашої країни.

Список використаних джерел:

1. Українське суспільство 1992-2013. Стан та динаміка змін. Соціологічний моніторинг / За ред. д.економ.н. В.Ворони, д.соц.н. М. Шульги. – К.: Інститут соціології НАН України, 2013. - 566 с. – ISBN 978-966-02-6977-4.

Андрійчук М.Т. (м. Київ)

2505mt@gmail.com

КОМУНІКАЦІЙНА СКЛАДОВА ЄВРОМАЙДАНУ У РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОТИБОРСТВІ

Події, що розгортались в Україні у листопаді 2013 – лютому 2014 років, вже увійшли в історію нашої держави як Революція гідності, а Євромайдан став символом боротьби за громадянські, соціальні, політичні права та втіленням проєвропейських прагнень українців. Однак, Євромайдан одночасно став стимулятором нового витка російсько-українського інформаційного протиборства, в якому проєвропейські, а фактично проукраїнські позиції відстоювала не українська влада в особі режиму В. Януковича, а українські інститути громадянського суспільства та незалежна вітчизняна журналістика. Українська влада, відмовившись від європейського вектору розвитку держави, разом з підконтрольними ЗМІ почала відстоювати євроазійський (фактично проросійський) вектор розвитку країни. Відкрита протидія Російської Федерації європейським прагненням України, антиукраїнська істерія, маніпуляції та брехня в російському агітпропі стосовно подій у нашій державі змусила українське громадянське суспільство сприймати будь-які дії Кремля, а також проросійськи орієнтованих сил в Україні як відверте втручання в справи нашої держави та посягання на її суверенітет.

Об'єднуючим чинником сил, що протистояли промосковському режиму В. Януковича та російській інформаційній експансії, був безперечно Євромайдан. Своєму існуванню він багато в чому завдячує правильно вибудованій комунікаційній політиці, використанню традиційних і новітніх соціальних медіа, підтримці журналістів. Загалом події на

Євромайдані засвідчили роль журналістики у розбудові громадянського суспільства в Україні. Це відчув і тодішній правлячий режим, який робив все можливе, щоб залякати чи нейтралізувати найактивніших журналістів. Свідченням цьому стала значна кількість випадків побиття, поранення (та навіть випадки смерті) журналістів силовиками або найнятими владою кримінальними елементами (т. зв. тітушками). Ще одним способом нейтралізувати вплив українських медій на протестні події була активізація DoS-атак на опозиційні інтернет-видання, захоплення їх офісів та вилучення серверів. Особливо гострих атак зазнавали сайти таких інтернет-видань, як «Українська правда», «Цензор.net», «LB.UA» та інші. Рупором правлячого режиму залишилися лише такі телеканали, як «Перший національний», «Рада» й ТРК «Україна», а також регіональні підконтрольні владі телеканали на Півдні та Сході України. Однак, повноцінну інформаційну підтримку режиму Януковича надавали як російські урядові інституції на чолі з В. Путіним, так і російські медіа, що мали значну аудиторію в Україні. Активізувалась і робота російських хакерів у соціальних мережах.

Важливим елементом участі в інформаційній війні стало інформаційне забезпечення Євромайдану та протидія інформаційним атакам на майданівські структури. Фактично з самого початку Революції гідності громадські активісти почали творити майданівські інформаційні мережі. Євромайдан складався із різних сегментів громадянського суспільства та політичних партій, об'єднаних метою протидії режиму В. Януковича. Отже, вести мову про якусь організовану комунікаційну політику Євромайдану (принаймні на початковому етапі) не варто. Вона творилася спонтанно як реакція на дії влади. Про централізовану комунікаційну політику можна говорити лише з моменту створення Ради ВО «Майдан». Можна виокремити кілька сегментів цієї політики. Насамперед, це комунікації активістів та прихильників у соціальних мережах. Особливо важливим сегмент соціальних медіа був на початковому етапі протестного руху (до 1 грудня 2013 року). Важливу інформаційну підтримку рухові надавали і традиційні медіа: друковані ЗМІ, радіо і особливо телебачення, як головне джерело інформації для значної частини населення України. Особливістю цього періоду стало становлення і набрання популярності проєктів Інтернет-телебачення: «Громадське TV», «Спільно TV», «Espresso TV», що наживо висвітлювали події з Євромайдану фактично цілодобово. Значну роль відіграла й інформаційна продукція окремих громадських організацій, політичних партій, неформальних об'єднань, зокрема листівки, буклети, плакати, календарі, газети, інформаційні бюлетені тощо. Вони містили різноманітні гасла, заклики до дій, звернення до представників силових структур і громадян, викривальні публікації тощо. Популярними були і «мобілізаційні» наліпки Демократичного альянсу (наприклад, «Вимога № 1. Відставка Януковича», «Всі на Київ», «Майданемо Януковича»).

Важливу роль в інформуванні постійних активістів Євромайдану та його відвідувачів відіграла і комунікаційна інфраструктура. У Будинку профспілок, що був фактично штабом Євромайдану, функціонував прес-центр, відкритий як для вітчизняних, так і для іноземних журналістів. Основна сцена використовувалась не лише під час масових віч, але й для щоденних виступів громадських діячів, політиків, перегляду патріотичних фільмів і телевізійних новин. Крім того, були встановлені сцени так званого Відкритого університету, на яких відбувались відкриті лекції відомих науковців, педагогів, громадських діячів. Окремо читались лекції в адміністративних приміщеннях, що перебували під контролем Євромайдану, наприклад у Київській міськдержадміністрації, Українському домі. В Українському домі також була створена «Бібліотека Майдану», укомплектована подарованими книгами. Символом протесту, а заодно й засобом комунікації стала майданівська ялинка («Єлка») – металевий каркас, прикрашений українською та європейською символікою, транспарантами та плакатами з гаслами. Для поширення друкованої продукції використовувались спеціальні інформаційні намети. Згодом за ініціативою активістів був встановлений й IT-намет. Встановлювались також окремі інформаційні стенди, банери, транспаранти, саморобні плакати тощо.

Отже, Євромайдан мав розгалужену комунікаційну структуру, що уможливила його достатньо тривале функціонування. Крім того, завдяки комплексній комунікаційній політиці Євромайдану проукраїнські сили отримали перемогу у російсько-українському інформаційному протистоянні в більшій частині України (хоча частина Східної України залишилась в інформаційному полоні проросійської пропаганди).

Антонюк Є.В. (м. Вінниця)

antonukjenia@gmail.com

СИМВОЛ МОДИ 70-80-Х РОКІВ ХХ СТ. - ПОКАЗНИК ЗМІНИ СВІДОМОСТІ МОЛОДІ РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ

Наприкінці 1970 – початку 1980-х рр. економіка УРСР зазнала економічної кризи. Процес надмірної індустріалізації на початку 1980-х рр. зумовив появу товарного дефіциту, що загострив соціальні проблеми, які торкалися в тому числі і молодого покоління.

Вкарбовані постулати радянської системи були не взмозі змиритися з нервозним ажіотажем у молоді на новинки західної моди. Яскравим прикладом цього являлася пропагандистка боротьба з символом тогочасної модної тенденції - джинсами.

Серед старшокласників та студентів розпускали різні чутки. На зразок того, що іноземні громадяни продають фарцовщикам та спекулянтам джинси, спеціально заражені сифілісом [1].

Згідно з іншою версією, західні спецслужби вшивають в джинсовий одяг малопомітний пакетик з блохами - в задній шов. І при першому ж пранні, стінки пакуночка розчинюються у воді, а блохи вистрибують назовні.

Боротьба з західними модними тенденціями доростала до того, що в науково-дослідних інститутах, державних організаціях любов до джинсів могла негативно вплинути на кар'єрний ріст, або взагалі зруйнувати кар'єру службовця [2].

Не зважаючи на це популярності набувають джинсові спідниці з розрізом, який жартівливо охарактеризували, що він допомагали йти в ногу з часом. Сарафани і жилетки, черевики і кепки з великим козирком також були з джинсової тканини. Фірмові ж американські джинси можна було розшукати на чорному ринку, вони коштували від 100 до 160 руб., що рівнялося середньостатистичній місячній зарплатні інженера [2].

Наприкінці 1970-х рр. модні речі можна було придбати завдяки блату та знайомствам, та у спекулянтів. У 1970-ті рр. спекуляція стала таким звичайним явищем, як магазини, ательє. У 1980-ті рр. поруч із спекулянтками з'явився так званий «фарцовщик». Малоприємні чоловіки, які ходили біля готелів, випрошуючи у іноземців жуйки, значки і краватки, щоб потім продати їх за спекулятивною ціною – саме так зображувала офіційна радянська преса фарцовщиків [1].

Тодішнє ставлення до них молоді передано в оповіданні Олександра Кабакова «Кафе Юність». Юна модниця Лена, яка живе в неназваному українському місті, в якому є Жовтневий район і популярне кафе «Юність», розповідає своїй подрузі-провінціалці Галі: «Уявляєш, тато повернувся з Австрії, а мені привіз таку нісенітницю, навіть джинсів не привіз, а там зараз всі носять джинси, а він привіз суконь, кому вони потрібні ...» [3].

Якщо людина в джинсах - значить «не радянська», «не наша» людина [4]. Цієї позиції притримувалася і ідеологічно налаштована преса. Зокрема широко відомі в ті часи журнали «Перець» і «Крокодил» публікували карикатури молодих чоловіків в джинсах, що трактувалося як уособлення всіх негативних проявів смаку і моди.

Таким чином радянське суспільство боролось не тільки з модно-естетичними смаками західної культури, адже зміна молодіжного одягу супроводжувалася і зміною свідомості нового покоління, яке могло наслідувати і прагнути до ідеалів західної моралі і цінностей.

На думку Н. Левковської в Україні була наявна тенденція до посилення егоїстичних мотивів у молодіжному середовищі [5, С. 32], морального релятивізму. Відбувалося усунення на другий план колективістських цінностей (допомога іншим людям, сприяння

розвитку суспільства тощо) [6, С. 2]. Це підтверджує, що модні тенденції Заходу в радянській Україні прийшли з зміною свідомості, яка перелаштовувалася на західний лад.

У цих умовах контролювати і направляти модні тенденції в суспільстві стало можливо лише шляхом пропаганди доброго смаку і високих естетичних стандартів у радянських громадян, на що і було переключено основну увагу держави. В СРСР постала проблема оновлення одягу з естетичної точки зору, яку мусили визнати. Тобто, по-перше, носити одяг не обов'язково до його повного зносу, і, по-друге, міркування естетики визнавалися тепер вище за інших споживчих властивостей речі (добротність та практичність).

Отже, багато з тих цінностей, які виховувало радянське суспільство, поступово почали змінюватися, бо, з одного боку, нові соціально-економічні умови вимагають від людини таких якостей, як готовність до ризику і особиста відповідальність за свої вчинки, уміння швидко пристосовуватися до економічної кон'юнктури, готовність наполегливо працювати заради досягнення добробуту та успіху. Трансформація в системі цінностей, пов'язана зі змінами в суспільстві, свідчить про те, що для більшості молоді стійким «базисом» існування тепер може бути тільки особисте життя й індивідуалістські цінності, які вони виражали саме через не традиційний для застійної радянської моди одяг.

Список використаних джерел:

1. Свідчення Макогон С.С., 12 вересня 1959 р. н., жительки м. Козятин, записано автором;
2. Свідчення Антонюк Н.П., 11 листопада 1947 р. н., жительки с. Комсомольське, записано автором;
3. Джинси в Україні 1970-х. Солодкий і заборонений плід. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.istpravda.com.ua/articles/2012/05/18/86002/view_print/
4. Свідчення Свояк В. Л., 25 квітня 1925 р. н., жительки с. Комсомольське, записано автором;
5. Фролова Н. Дослідження психологічного механізму трансформації в системі ціннісних орієнтацій молоді // Молода нація. – 1997. - №7.
6. Соціально-професійні орієнтації студентства (соціологічне дослідження) // Вісник Київського ун-ту ім. Т.Шевченка. Серія: Соціологія. Психологія. Педагогіка. – 1999. – Вип. 7. - с. 32

Багінський А.В. (м. Київ)

andrei.baginsky@gmail.com

ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ УНІВЕРСАЛЬНИХ ПОРІВНЯЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

XX сторіччя можна без сумнівів назвати сторіччям демократизації. В сучасному світі кількість політичних систем з високою конкуренцією між політичними акторами та включеністю різноманітних соціальних груп у політичний процес – зростає. Невизначеність результату демократичних перетворень в українському суспільстві, суперечності політичного розвитку вимагають збільшення фокусу та урізноманітнення теоретичного інструментарію вітчизняних соціальних наук для спостереження за часто суперечливими траєкторіями демократичного розвитку.

Універсальні порівняльні дослідження, в яких генеральну сукупність складають всі без винятку сучасні суверенні держави, дозволяють побачити місце України в сучасному політичному світі. Розглянемо універсальні дослідницькі проекти, що аналізують стан демократії в усіх суверенних державах, а також показники України в кожному з них.

В працях Тату Ванханена та його колег з Гельсінського університету, демократизація розглядається у зв'язку з рівнем розподілу владних ресурсів (Index of Power Resources) у суспільстві. Вчені використовують даний фактор як ключовий у дослідженні демократичного розвитку. За основу індексу беруться економічні та інтелектуальні ресурси, що складають індекс владних ресурсів, що в свою чергу відображає рівень демократизації більше, ніж в 70% випадків.

До показника розподілу інтелектуальних ресурсів належать дві основні змінні: процент грамотності відносно загальної кількості населення та кількість студентів вищих учбових закладів на 100 тис. жителів країни. Показниками розподілу економічних ресурсів є відсоток міського населення, відсоток населення, яке не залучено до сільськогосподарської діяльності, доля сімейних сільських господарств, ступінь децентралізації несільськогосподарських ресурсів.

Рівень демократизації визначається через змінні конкуренції (Competition) та участі (Participation). Конкуренція – це відсоток місць в парламенті, отриманий всіма партіями відносно партії-лідера. Участь – це відсоток тих, хто проголосував відносно до загальної чисельності населення.

Так, станом на 2012 рік Україна займає 22 місце за індексом демократизації (показник – 32,4). Сусідні місця займають як «старі», стабільні демократії (Великобританія – 28 місце, показник – 53,9), так і «нові», консолідовані демократичні режими (Чеська республіка – 19 місце, показник – 33,9) [1].

Таким чином, Україна на сьогодні має достатній рівень інтелектуального потенціалу та розподілу економічних ресурсів для побудови демократичної політичної системи. Проте, необхідно враховувати, що індекс Ванханена відображає скоріше стабільні соціальні передумови демократизації і меншою мірою демонструє саму динаміку політичного режиму.

Більш детально тенденції зміни демократичних режимів досліджуються в межах проекту Polity IV. Серед основних шести змінних проекту: механізми рекрутування представників виконавчої влади (3 бали), рівень конкуренції в процесі рекрутування (3 бали), ступінь відкритості в процесі рекрутування (4 бали) політичний режим України відповідає рівню демократичних держав, наприклад Великобританії. Водночас, три інші показники – обмеження виконавчої влади (5 проти 7 балів), змагальність політичної участі (3 проти 5 балів), механізми рекрутування політичної участі (3 проти 5 балів), є більш низькими показниками, аніж в демократичних політичних режимах [2].

Очевидно, Україна програє сучасним демократіям з точки зору розподілу влади, особливо в контексті домінування виконавчої гілки, відсутності ідеологічних та представницьких політичних партій, підконтрольності засобів масової інформації.

З цього можна вивести ще одну особливість вітчизняного політичного розвитку – формальна конкуренція в процесі формування виконавчої та законодавчої влади не сприяє політичній конкуренції з точки зору представництва інтересів тих груп, які не входять в політичний клас.

Суперечності траєкторії розвитку фіксуються також у даних проекту «Політичний атлас сучасності», в якому за допомогою багатовимірного статистичного аналізу виокремлюються індекс державності та індекс інституціональних основ демократії. Україна за індексом державності займає невисоку, 113 позицію серед 192 країн. Водночас, за індексом інституціональних основ демократії – доволі високе – 41 місце. Внаслідок використання кластерного аналізу Україна опиняється в групі держав (Сербія, Чорногорія, Еквадор) «які готові пожертвувати власною державністю в ім'я невизначених, але безсумнівно демократичних за своїм вектором основ національного розвитку» [3].

Результати, отримані в межах універсальних дослідницьких проектів, не дають відповіді на запитання: чому демократичні практики в українському суспільстві не зміцнюють і не підвищують ефективність державних інститутів?

Сподіваємося, що задана наукова проблема буде вирішуватись в процесі збільшення якісних та кількісних досліджень в сфері вітчизняних соціальних наук.

Список використаних джерел:

1. Finnish Social Science Data Archive / FSD 1289 Measures of Democracy 1810-2012 // <http://www.fsd.uta.fi/en/data/catalogue/FSD1289/meF1289e.html>
2. Polity IV: Country Report 2010 // <http://www.systemicpeace.org/polity/Ukraine2010.pdf>
3. Политический атлас современности. Опыт многомерного статистического анализа политических систем современных государств. – М., 200. - с.222

СОЦІАЛЬНИЙ СТЕРЕОТИП ЯК ОДИН З ОСНОВНИХ ІНСТРУМЕНТІВ МАНІПУЛЮВАННЯ МАСОВОЮ СВІДОМІСТЮ

Сучасний світ без перебільшення можна вважати світом інформації. Де б людина не знаходилась, що б не робила, вона так чи інакше приймає участь чи то у сприйнятті, чи то у обміні інформацією. Новітні технології дають можливість знаходитись в курсі подій в будь який час і в будь якому місці. Проте, разом з розширенням потоків інформації, все більш гострою стає проблема маніпулювання масовою свідомістю.

Актуальними сьогодні стають питання: як не стати жертвою маніпуляцій? Як вибудувати і зберегти власну думку про те чи інше явище чи подію? Ці питання дійсно надзвичайно важливі та актуальні, а надто в нашому суспільстві, що фактично опинилось в ситуації інформаційної війни.

За визначенням С. Кара-Мурза, маніпуляція - це спосіб панування шляхом духовного впливу на людей через програмування їхньої поведінки. Це вплив, направлений на психічні структури людини, який здійснюється приховано і ставить своїм завданням зміну думок, спонукань і цілей людей в потрібному владі напрямку[1]. З цього визначення видно, що основна мета маніпулювання – це зміна думок, цілей та цінностей особистості через цілеспрямований вплив на людину, її почуття та емоції.

Однак, як же відбувається сам процес маніпулювання? За рахунок чого можливо змусити людину повірити в те, що комусь вигідно?

Звичайно, цей процес досить складний, він має свої правила і закономірності. Проте нам би хотілось зосередити свою увагу на одному з тих інструментів маніпуляції, що сьогодні досить широко застосовується як в нашій, так і в інших країнах, а саме на соціальному стереотипі.

Соціальний стереотип за Шибутані можна визначити як «популярне поняття, що означає приблизне угруповання людей, з точки зору якоїсь легко помітної ознаки, підтримуване широко поширеними уявленнями щодо властивостей цих людей»[2, 98]. Зазвичай стереотипи включають в себе емоційне ставлення людини до конкретного явища, тому говорячи про них потрібно мати на увазі не лише мислинневі, а й соціально-психологічні процеси.

Стереотипи - це невід’ємна частина як індивідуальної, так і масової свідомості. Вони по-своєму полегшують життя людини, адже дозволяють сприймати і оцінювати певні події і явища швидко, не задумуючись. В цьому і полягає основна цінність стереотипів, адже знову і знову обдумувати кожен ситуацію у людини просто не вистачить часу та сил. Однак, тут же криється і причина, з якої стереотипи виступають гарною мішенню для маніпулювання, адже їх можна застосовувати як «фільтри», крізь які людина сприймає дійсність.[1]

Прослідкувати дію соціального стереотипу в суспільстві можна на прикладі різних торгових марок. Так, в свідомості людей міцно укорінилось сприйняття компаній «Apple» та «Microsoft» як світових лідерів в своїх галузях. Тому, якщо ми бачимо товари цих марок, ми розуміємо – перед нами якісна річ. Це працює стереотип.

Важливість стереотипів для маніпуляції масовою свідомістю полягає в тому, що якщо маніпулятору вдасться змусити значну частину людей сприймати певну подію крізь призму стереотипу, то переконати їх переглянути свої погляди буде надзвичайно складно.

Соціальні стереотипи як «матеріал» для маніпуляції масовою свідомістю сьогодні активно застосовують в рекламі, паблік релейшнз та ЗМІ. Маніпулювання останніх особливо небезпечно на сьогоднішній день, адже засоби масової інформації не лише інформують маси, а й формують у них певні установки, емоції і ставлення до тих чи інших явищ. Таке маніпулювання може мати абсолютно різні наслідки, одним з яких є інформаційна війна, що розгорнулася на теренах нашої держави.

Таким чином, нажаль, повністю вберегтись від маніпулювання свідомістю сьогодні дуже складно. Безліч інформаційних ресурсів, що нас оточують (телебачення, Інтернет джерела,

друковані видання) створюють ситуацію, коли відгородитись від навіювання чужої думки стає практично неможливо. Однак, потрібно все ж намагатися більш критично оцінювати інформацію, яку ми отримуємо, а головне – завжди думати власним розумом, не чекаючи, доки хтось скаже як потрібно мислити, і як чинити. За таких обставин складнішим виявиться знайти слабкі місця в нашій свідомості, а отже знизиться ймовірність стати жертвою маніпулювання.

Список використаних джерел:

1. Кара-Мурза С. Г. «Манипуляция сознанием»/ С.Г.Кара-Мурза. – [Электронный ресурс]. – режим доступа: <http://www.fhotm.kpi.ua/guest/manipul.pdf>
2. Шибутани Т. Социальная психология/ Т. Шибутани. - М., 1969.— 534 с.

Балінченко С.П. (м. Чернівці)

balinchenko_sv@mail.ru

АДАПТАЦІЯ VS. САМОІДЕНТИФІКАЦІЯ: ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ

Залученість України до інтеграційних процесів сьогодення виводить на перший план її самоідентифікацію як учасника міжсуспільної комунікації та всесвітнього нормативного дискурсу в межах сучасних інтегрованих спільнот.

Існує широке коло джерел, де приділяється увага деяким аспектам зазначеної проблематики. По-перше, це праці І. Валлерстайна, М. Уолцера, присвячені дослідженню процесів демократизації суспільства, зокрема, у світлі міжсуспільної комунікації. Далі, слід відзначити дослідження Б. Вальденфельса, Ф. Кессіді та А. Турена, що пропонують огляд особливостей самоідентифікації суспільства. Роботи М. Емстутца, З. Бжезинського, П. Герста, О. Гьофе, Я. Делея, М. Кастельса, К. Шпільмана спрямовані на висвітлення інтеркультурного правового дискурсу, зокрема, в контексті інтеграції.

Втім, обмеженим є визначення процесів міжсуспільної інтеграції з огляду на адаптацію соціокультурних потреб і вимог окремого суспільства і спільноти, до якої це суспільство потенційно може приєднатися. Актуальним є визначення впливу етноцентричних та європоцентричних тенденцій на самоідентифікацію України відносно до Європейського Союзу, та умов, сприятливих для приєднання суспільства до інтегрованої спільноти.

Існує нагальна проблема культурної комунікації, яку, наприклад, Е. Когак (Erazim Kohák) убачає в тому, що демократія вимагає дискурсивного врегулювання конфліктів, а отже передбачає існування спільних цінностей [1, с. 46]. Йдеться не тільки про сумісність сукупних фонових знань стосовно певних ситуацій соціальної та політичної взаємодії, а й про готовність та здатність до дотримання культурної норми, загальної для всіх учасників цієї взаємодії.

Таким чином, якщо розглядати процеси демократизації під кутом сучасних інтеграційних тенденцій, їх складності та суперечливості, слід звернути увагу на те, що обмін інформацією та інтенціями, який здебільшого контурує міжсуспільну комунікацію, відбувається в контексті зіткнення „прийнятного” (характеристик та потреб, що призводять до утворення спільного соціокультурного простору) та „чужорідного” (неспростовуваних ознак унікальності) різних суспільств. І, оскільки кодова структура спільноти не зводиться до суми соціокультурних кодів прийнятного та чужорідного інтегрованих частин, виникає питання щодо засобів сполучення маси соціокультурної інформації, носіями якої є суспільства, що утворюють спільний простір. Такі засоби, пов’язані з ідентифікацією, можуть “майже виключно створюватися в процесі інтеграції [2, с. 210]”, але потребують умов, сприятливих для асиміляції кодів прийнятного та чужорідного суспільств, а також здійснення відбору кодів, що потенційно становитимуть загрозу функціонуванню утвореної спільноти.

Базисна сітка спільних соціокультурних кодів уможлиблює дискурсивне, а отже демократичне вирішення соціальних і політичних проблем, адже без спільних ціннісних орієнтацій, зокрема, на думку Е. Когака, сама дискусія була б недосяжним ідеалом, в той час

як конфлікт залишався б формою соціального контакту [1, с. 46]. З іншого боку, це „поле конфліктів та суперечок, глобальна мета якого – суспільне застосування символічних благ, вироблених постіндустріальним суспільством [4, с. 11]”, як зазначає А. Турен, виходить за межі окремої держави, і може сягати наднаціонального рівня. Взагалі, осмислення суспільства як Дієвця або Суб’єкта, що здійснює дискурсивне встановлення правил комунікативної взаємодії та утворення спільного соціокультурного простору з іншими учасниками комунікації, неможливий поза контекстом туренівського поняття історичності як „сукупності культурних, когнітивних, економічних, етичних моделей, на підґрунті яких певна спільнота будує стосунки в своєму оточенні [4, с. 18]”. Таким чином, демократичне суспільство виступає як Суб’єкт (Дієвець), нередукований до окремих соціальних рухів чи установ, здатний, з одного боку, до співіснування з носіями адекватної матриці соціокультурних кодів прийнятного та чужорідного, а з іншого боку, до участі у нормативному дискурсі на засадах збереження власної соціокультурної унікальності, а також загальної толерантності відносно до проявів багатоманітності оточення в межах спільного соціального простору. Рівноправні тенденції „багатоманітності єдності та єдності багатоманітності [3, с. 79]” та співвідношення „всезагальний контакт культур versus етнокультурне збереження”, виводять на перший план проблему балансування суспільства на тонкій межі між сепаратизмом та розчиненням у безконтрольній інтеграції.

Список використаних джерел:

1. Democracy is a discussion: Civic Engagement in Old and New Democracies / ed. by Sondra Myers. - New London: Connecticut College, 1997. - 61 p.
2. Герст Пол, Грехем Томпсон. Сумніви в глобалізації: Пер. з англ. – К.: К.І.С., 2002. – 306с.
3. Кессиди Ф.К. Глобализация и культурная идентичность // Вопросы философии. – 2003. – №1. – С. 76–79.
4. Турен А. Повернення дієвця: Пер. з фр. – К.: Альтерпрес, 2003. – 320 с.

Бершадська І.І. (м. Київ)

innaziglitskaya.live@gmail.com

СУСПІЛЬНІ ЗМІНИ ТА СОЦІОЛОГІЯ У ДРУГОМУ МОДЕРНІ

Соціологія – порівняно молода наука, оскільки її інституціоналізація пройшла приблизно в середині 19-го століття. Загалом, виділяють чотири етапи становлення соціології як науки. Перший етап: становлення соціології як самостійної науки на основі методології позитивізму (О. Конт, Г. Спенсер). Другий етап: формування національних соціологічних шкіл, початок існування «великих соціологічних теорій (М. Вебер, К. Маркс, Г. Зіммель та ін.). Третій етап: вихід соціології за національні межі, її інтернаціоналізація. Четвертий же етап почався у 80-х роках і пов'язаний з «постмодернізмом». Кожен етап її розвитку є унікальним, логічним та структурованим. Враховуючи те, як швидко змінюється світ, погляди людей на життя, метою дослідження даної роботи є саме аналіз основних моментів розвитку соціології під впливом суспільних змін другої половини 20-го століття. Завдання ж полягає у визначенні головних аспектів змін соціологічної думки другої половини 20-го століття.

Суспільство постійно розвивається і змінюється. Ведучи мову про суспільні зміни другої половини 20-го століття, доцільним є говорити про модернізацію суспільства. Цей етап у науковому пізнанні позначений заявами про чергову методологічну кризу в соціології, що веде до усвідомлення необхідності нового бачення світу, корегування уявлень про предмет, метод, суб'єкт пізнання.

Загалом, четвертий етап розвитку соціологічної науки характеризується тим, що більшість науковців переходять на позиції позитивістської соціології. Наслідком цього стало оновлення методологічних баз таких наук, як історія, економіка, правознавство. Крім того, в цей період соціологія не лише збирала та аналізувала різноманітну соціальну інформацію, але й почала займатися прогнозуванням, соціальною інженерією та набула інших соціально-управлінських функцій.

Великий вплив в цей період мав структурний функціоналізм, фундатором якого є Т.Парсонс. Вчений зазначав, що всі соціальні явища, котрі відбуваються в суспільстві напряду залежать від функцій, які виконуються в межах системи. У структурному функціоналізмі було винайдено цілий ряд категорій, що використовуються в різних галузях соціології.

Інший напрям соціологічного знання - інтеракціонізм - зосереджувався на вивченні взаємодій індивідів, груп, завдяки чому утворюються інститути і соціальні структури. А це вже допомагає вивчати міжособові відносини. Що стосується феноменологічної соціології, то її представники розуміють суспільство як результат духовної взаємодії людей. Тобто, йдеться про вивчення суспільних явищ за допомогою всіх людських проявів (наприклад, уявлення).

Значне місце в цей період посів і неопозитивізм, представники якого вказували на те, що істинність наукових бачень можна знайти завдяки емпіричним дослідженням, а також неофрейдизм, який ґрунтується на оцінці міжособової взаємодії. При цьому, певні психічні норми тлумачаться як форма пристосування особи до суспільного середовища, а різні порушення – як соціальна патологія.

Взагалі, у цей період з'явилося дуже багато концепцій, що присвячені дослідженню суспільства. Визначально, що в другій половині 20-го століття соціологія виконує не лише теоретико-пізнавальні функції, а й займається прикладною діяльністю. І, як наслідок, методи соціології проникають фактично в усі галузі людської діяльності. Соціологічні методи інтегруються у інші наукові дисципліни, звідси і характерна риса соціології цього періоду – міждисциплінарність.

Таким чином, результатом дослідження є аналіз основних моментів розвитку соціології у другій половині 20-го століття. Було визначено, що основними аспектами змін у системі соціологічного знання даного періоду є виконання соціологією прикладних функцій, орієнтація на більш вузькі проблеми суспільства і менша залежність від «великих теорій». На трансформацію соціології вплинули такі зміни: економічні (розвиток виробництва та виробничих сил), соціальні, соціально-психологічні (ускладнення структури суспільства та його диференціація), культурологічні (прогрес в науці, техніці та технологіях), а також певні зміни з природою людини.

Список використаних джерел:

1. Черниш Н. Соціологія. Курс лекцій [Електронний ресурс] / Наталія Черниш. – Львів : Кальварія, 1996. – Режим доступу: http://www.sociology-lnu.org.ua/resursy.files/Chernysh_Soc_04.pdf
2. Вербець В. В. Соціологія: Навчальний посібник [Електронний ресурс] / В. В. Вербець, О. А. Субот, Т. А. Христюк. – Київ : КОНДОР, 2009. – Режим доступу: http://lib.oa.edu.ua/files/funds/works_oa/sociologija/Вербець%20Соціологія%20.pdf

Білан Р.А. (м. Київ)

Bilan.ruslana@i.ua

АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ В ЄВРОПІ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Прогрес глобалізаційних процесів стирає державні кордони. Розвиток нових технологій, можливість вільного пересування, розвиток комунікативних навичок людства призводить до прагнення освоїти інтернаціональні реалії: освітню сферу, економічну, політичну та ін. Ми робимо перші кроки в розвитку міжнародної освітньої політики. Чи зможе Україна бути рівноправним учасником розвитку світового освітнього процесу?

Невід'ємним атрибутом дискурсу глобалізації освіти є академічна мобільність. Академічна мобільність – це інтеграційний процес в системі освіти, який надає можливість студентам, аспірантам, викладачам здійснювати переміщення в інші навчальні заклади як внутрішні, так і зовнішні, що сприяє об'єднанню індивіда з іншою спільнотою для обміну досвідом, підвищенням рівня знань. Індивід має пройти період адаптації через повалення бар'єрів.

Явище академічної мобільності досліджували такі вчені як Ф. Альтбах, Г. Лаурейс, Дж. Найт, Б. Вехтер, Ф. Мюхе.

З історичної точки зору, явище академічної мобільності має давню традицію, оскільки виникло декілька тисячоліть до н.е. Можна згадати софістів - вчителів, які переміщувались, щоб навчати учнів в різних містах, країнах. Цей приклад може слугувати взірцем, своєрідним різновидом академічної мобільності часів античної доби. Оскільки у Середньовіччі університетів було недостатньо, то ті, хто хотів долучитись до навчання, мігрували в іншу місцевість. Так, український вчений Василь Микитась, аналізуючи шляхи західноєвропейських вагантів або «мандрівних студентів» доби Середньовіччя, писав: «...школярська молодь тих часів, мандруючи по Європі, шукала пристойних «сім благородних наук», зокрема мистецтва – у Парижі, гуманітарних наук – в Орлеані, права – у Болоньї, «медичних припарок» – у Салерно, магії і теології – у Толедо» [1, с. 21]. В цей час, в Західній Європі церква відігравала важливу роль в житті держави. І саме церкві потрібні були досвідчені служителі. Держава ж не підтримувала перехід в інші університети, оскільки вважала все інше, крім свого, сміттевою ямою, що забруднює свідомість. Вже у XVIII – XIX ст. академічна мобільність з індивідуального рівня трансформується на державний. Держава і студент виступили в цей час головними суб'єктами організації академічної мобільності. Перша та друга світові війни, деколонізація країн внесли свої корективи у напрямок спрямування потоків академічної мобільності. З часом починають формуватись програми обмінів, де головними «гравцями» стають США і СРСР та деякі країни Західної Європи. Пізніше, такі процеси, як глобалізація, євроінтеграція, розвиток економіки, розвиток комунікативних зв'язків призвели до нової хвилі розвитку академічної мобільності.

Що стосується сучасного етапу розвитку академічної мобільності, то серед значимих агенцій національного рівня слід назвати - «Німецьку службу академічних обмінів» («DAAD», 1925 р. засн., Німеччина), «Британську Раду» («The British Council», 1934 р. засн., Велика Британія), «Організацію з питань міжнародного співробітництва в галузі вищої освіти Голандії» («NUFFIC», 1952 р. засн., Голандія), Державну агенцію "Освіта у Франції" («Edu-France», 1998 р. засн., Франція). Серед організацій міжнародного рівня, що роблять свій внесок у розвиток академічної мобільності слід зазначити: «ЮНЕСКО» (1945 р. засн.), «Європейський Союз» (1950 р. засн.), «Організацію економічного співробітництва та розвитку» (ОЕСР) (1961 р. засн.) та інші. Міжнародні професійні організації в галузі освіти представлені «Асоціацією фахівців з міжнародної освіти» (NAFSA 1948 р. засн.), що також займаються розробкою різних аспектів зазначеної проблеми [1, с.23].

Сьогодні в Україні можна побачити багато «підводних каменів» в державній системі регулювання академічної мобільності. Зокрема, можна спостерігати недостатню поінформованість про міжнародні проекти переміщень, недостатнє фінансування, слаборозвинену законодавчу базу, що спричиняє виникнення проблем з документацією при бажанні здійснити рух в інший ВНЗ. Проте, все ж таки, кількість мобільних студентів збільшується з кожним роком. Удосконалена система державного управління академічною мобільністю та запровадження стратегії розвитку освіти в Україні має призвести до позитивних змін у зазначеній сфері.

Список використаних джерел:

1. Вербицька С. В., «Міжнародна студентська академічна мобільність: етапи розвитку та суб'єкти»./ Вербицька С. В, Житомир, 2009 р., ст. 20-26.

Богданова О.В. (м. Київ)

olena.bogdanova@gmail.com

РЕЛІГІЙНИЙ ЕКСКЛЮЗИВІЗМ ТА ЙОГО АЛЬТЕРНАТИВА

Релігійний ексклюзивізм – переконання, що лише певне одне віросповідання є істинним, – може становити підґрунтя для обмеження релігійної свободи у суспільстві та бути використане з метою легітимації насилля (від репресій до тероризму та воєн) по відношенню

до представників інших віросповідань³. Якщо однією з характерних рис пост-модерності вважати релятивізм, зокрема й у царині культурного та релігійного, то в процесі модернізації (принаймні за умови демократизаційних трендів) можемо очікувати послаблення релігійного ексклюзивізму.

У сучасному українському публічному дискурсі – як академічному, так і громадському, – нерідко йдеться про міжрелігійну толерантність, однак проблематику релігійного ексклюзивізму досі оминають увагою попри те, що аналіз процесів модернізації українського суспільства цілком закономірно включає питання про рівень релігійного ексклюзивізму та перспективи його послаблення, адже в нашому суспільстві домінує християнське віросповідання, яке відносять до тих трьох релігій (разом з іудаїзмом та ісламом), для яких характерний релігійний ексклюзивізм [1].

Знаний британський фахівець у галузі соціології релігії Браян Вілсон вбачав коріння ексклюзивістської орієнтації іудео-християнсько-ісламської релігійної традиції в ідеї монотеїзму та протиставляв їй плюралістичну позицію в індуїзмі та буддизмі. Хоча ця теза дослідника є переконливою в історичній перспективі, у сучасних релігійних дискурсах ми можемо виокремити низку прикладів, коли ідея монотеїзму є сумісною з не-ексклюзивістською позицією, як можемо побачити на прикладі вайшнавській течії індуїзму, що передбачає віру в персоніфікованого єдиного Бога, але при цьому сприймає різноманіття релігій як різні шляхи до Бога, кожен із яких може бути більш доречним для певної людини, залежно від специфіки нинішніх потреб її душі на шляху духовного становлення. Понад те, низка людей християнського віросповідання нині не дотримуються офіційної ексклюзивістської орієнтації найбільших християнських деномінацій, а багаї – релігія, що продовжує іудео-християнсько-ісламську традицію, – займає вельми інклюзивну позицію щодо вірян інших релігій.

Впродовж останнього десятиліття ми були свідками підвищення рівня релігійної толерантності, міжконфесійних і міжрелігійних ініціатив в Україні, що становить виразний контраст із ситуацією початку 1990-х років. Зокрема, інтенсифікувалася робота Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій (ВРЦіРО), створеної ще в 1996 році, у 2001 році був заснований і відтоді активно діє Інститут релігійної свободи, а під час Євромайдану стали звичними міжконфесійні молитви. Однак, понині ВРЦіРО об'єднує лише близько 20 церков і релігійних організацій, що представляють лише 3 віросповідання (іудаїзм, християнство, іслам), хоча в Україні представлені незрівнянно більше релігій і низка з них подавали заявку на членство у ВРЦіРО, але були відхилені⁴.

Згідно з даними Європейського дослідження цінностей IV хвилі (2008–2010 роки), за показником релігійного ексклюзивізму в поглядах населення, українське суспільство посідає 18-те місце з 48 країн і територій, що представлені в цьому міжнародному опитуванні. Близько чверті українського населення (27,1%) вважають, що є лише одна істинна релігія, і ще стільки ж (27,0%) погоджуються з твердженням, що «Є лише одна істинна релігія, але інші релігії також містять частину істини». Іншими словами, близько половини нашого суспільства (54,1%) декларують позицію релігійного ексклюзивізму, бодай часткового. Це суттєво менше, ніж у мусульманській Туреччині (93,6%) та християнській Грузії (89,5%), але й значно більше, ніж у вельми релігійній Ісландії (14,2%)⁵. Прикметно, що серед десятки країн з найнижчим рівнем релігійного ексклюзивізму (нижче 25%) – вісім суспільств, які можна віднести до високомодернізованих (Нідерланди, Норвегія, Швейцарія, Люксембург,

³ Ця теза не означає, що невід'ємними наслідками релігійного ексклюзивізму є обмеження релігійної свободи та насилля на релігійному ґрунті, адже в умовах демократичного світського політичного режиму позиція релігійного ексклюзивізму є сумісною з релігійною толерантністю.

⁴ Чітких критеріїв щодо членства не існує; рішення приймають дійсні члени шляхом консенсусного голосування.

⁵ Хоча в Ісландії низький рівень відвідуваності релігійних служб, показники віри в продовження свідомого існування після смерті є високими (причому, значний відсоток населення вірить у реінкарнацію, що суперечить офіційній християнській доктрині).

Франція, Фінляндія, Швеція, Ісландія) та дві найсекуляризованіші країни/території Європи – Чеська Республіка та Східна Німеччина, – низький рівень релігійного ексклюзивізму в яких завдячує радше винятково низькому рівню релігійності населення, ніж його інклюзивним релігійним поглядам.

Список використаних джерел:

1. Вілсон Б. Культура та релігія: Схід і Захід // Соціологія релігії / Браян Вілсон; пер. з англ. Марини Хорольської. – Харків: Акта, 2002. – С. 111–172.

Бойко В.А. (м. Дніпропетровськ)

vikiboyko@gmail.com

ПОКОЛІННЯ ЯК АГЕНТ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ: ДО ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМИ

Алексіс де Токвіль в своїй роботі «Демократія в Америці» зазначив, що в демократичних країнах кожне нове покоління є новим народом. Покоління є феномен урбанізованої культури, в межах якої можна говорити про таку закономірність: чим більше урбанізоване суспільство, тим інтенсивніші процеси поколінної диференціації. Покоління може створювати стійку традицію, викликати емоційну причетність у відношенні до життя, розділяти одні і ті ж переживання, інтереси, цілі, цінності і навіть смаки і переваги, але в умовах сучасного суспільства зазначені риси мають короткостроковий характер. Таким чином, важливо розглянути життєвий цикл покоління.

На першому етапі покоління енергійно заявляє про себе, консолідується, формує стилеві характеристики, складає набір маркерів, починає розгортати власний світоглядний простір. Воно інтегрується в культурне і суспільно-політичне життя, встановлюючи власні позиції в тих сферах, які усвідомлюються як «свої». Залучення до покоління відбувається через інтерналізацію дискурсу, стиля і естетики. Формування ентелехії спочатку відбувається повільно, а потім габітуалізується. Зазначений нами процес складає соціокультурний синтез специфічної, маркірованої поколінням версії нової соціальності. Такий синтез визначає напрямки розвитку, формує соціокультурні і екзистенціальні інтенції, задає логіку розгортання дискурсів, життєвих сценаріїв, світоглядних моделей. Таким чином, «нове» покоління через систему практичних схем визначає соціокультурні умови для формування і закріплення нових якостей, надає можливості для створення культурних конфігурацій, які входять до певної опозиції системним характеристикам попередніх поколінь, а також задає процеси, в яких ці «нові» групи виступають як агенти ініціації соціальних змін.

Сформувавшись як певне ціле, «нове» покоління продукує свій універсум, адаптує нові реалії, реагує на значущі соціальні і соціокультурні зміни, прагне трансформувати навколишній світ у відповідності зі своїми уявленнями про належне і правильне. Таким чином, поколінна диференціація корелює з соціальною структурою суспільств і визначає векторність соціальних змін.

В поколінній диференціації сучасного суспільства можна виділити покоління «Х» (1960-1980 рр. н.), покоління «У» (1980-2000 рр. н.), і покоління «Z» (які народилися після 2000р.). Сучасні соціальні зміни крізь призму генераційного аналізу частіше всього пов'язують з поступовою природною заміною покоління «Х» поколінням «У». Обґрунтуванням слугують підрахунками експертів, які вважають, що до 2025 р. приблизно 75% працездатного населення Земної кулі будуть складати саме представники покоління «У» (мілленіали), а також будуть виступати активними агентами аксіологічного зсуву, з проявом в усіх сферах життєдіяльності суспільства. Дану тенденцію фіксують також і вітчизняні дослідники.

Особливості формативного періоду сприяють формуванню певної системи диспозицій мілленіалів, які в свою чергу визначають характер соціальних практик. Наприклад, розвинута система конкурсів, олімпіад, змагань, грантів сприяли тому, що мілленіали отримують таку кількість заохочувальних призів, що більшість з них розраховують на підвищення кожні два роки, незалежно від успіхів. Вони лабільні, відкриті до інновацій, достатньо креативні, а це в

сучасних умовах, для яких новаторські ідеї є більш пріоритетними за матеріальні ресурси, а новації скоріше виникають у соціальних мережах ніж у офісах, є досить актуальним.

Мілленіали різних країн відрізняються один від одного, але, завдяки соціальним мережам, глобалізації та швидкості змін, вони більше схожі між собою ніж зі старшими поколіннями всередині власних суспільств. Internet, урбанізація і індивідуалістичні тенденції сприяють формуванню самовпевнених, егоцентричних і нарцисичних індивідів. Мобільні телефони і Internet – їх звична дійсність. Спілкуються з друзями у Facebook та Twitter, одружуватися вони не поспішають, бо бояться повторення помилок розлучених батьків. Не хочуть дорослішати, тому їх називають Поколінням Пітера Пена чи поколінням кідалтів. Часто змінюють роботу, замість вертикальної мобільності воліють розвиватися горизонтально, отримуючи досвід у кількох сферах.

У такій ситуації «Y»-ки не завжди знають які безпосередньо знання та навички будуть їм у нагоді у подальшому професійному житті, тому вони і уникають в навчанні і роботі всього, що на їхню думку немає сенсу, а класичні освітні програми (друга вища освіта, курси підвищення кваліфікації та ін.) замінюються гнучкими неформальними (тренінгами, семінарами, вебінарами), які спрямовані на формування м'яких навичок (soft skills) і сприяють не професійному, а особистому розвитку (навичок спілкування, презентації та само презентації, лідерства та ін.).

Бойко Т.О. (м. Львів)

boyko_taras@ukr.net

ЕКСТРАПОЛЯЦІЯ КОНЦЕПЦІЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ Д. ДОНЦОВА В СУЧАСНИХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВІЙНАХ

Радикальні теоретики глобалізації (Е. Гіденс, Д. Колен, Р. Дорендорф), концепції яких в суспільно-політичному середовищі та інтелектуальних колах світу стають усе популярнішими, пропагують впровадження систем глобальної громадськості, світової держави та наднаціональних урядів, і лише деякі вчені залишають місце у майбутньому світовому порядку для конфліктів, зокрема і міжнаціональних (С. Хантінгтон, Е. Тоффлер).

Сучасна система міжнародної безпеки базується перш за все на міжнародному праві та наднаціональних організаціях, завданням яких є регулювання усіх конфліктних правовідносин між основними гравцями на міжнародній арені – державами. Україна, як учасник усіх великих міждержавних об'єднань, добровільно віддала частину свого суверенітету цим організаціям як гарантію дотримання «правил гри».

Однак, як показала практика, жоден з цих стримуючих факторів не зупинили Росію від зовнішньої агресії. Більше того, її привілейоване становище в ООН та ОБСЄ нівелює усі намагання України використати своє членство з метою захисту національних інтересів. Відбувається блокування ініціатив інших країн щодо протидії російському сценарію псевдонезаєжності на частинах Донецької і Луганської областей та врегулювання питання повернення анексованого Криму законному суверену.

Україна першою з держав світу зіткнулася з воєнним впливом глобалізації та інформаційної експансії на власній території. Хоча агресором і використовувались суто національні особливості населення на окупованих територіях: мова, культурна близькість, національність і т.д., як підстава для захоплення, вони були лише матеріалом, який експлуатували для формування необхідної громадської думки та лояльного ставлення до окупаційної влади.

Якщо узагальнити стратегію просування «русского мира», тобто того, що зараз відбувається у російсько-українських відносинах, можемо умовно розділити її на три сфери: територіальну, національну та історичну експансію.

В такому ракурсі Україні, окрім зовнішньополітичного курсу на формування блоку підтримки незалежності, суверенітету та територіальної цілісності країни, слід приділити більше уваги саме внутрішньополітичному злагодженню усіх компонентів національної

держави, як найефективнішому інструментові протистояння глобальній уніфікації та культурній експансії, які передують військовій агресії.

Найбільш деталізованою та найвідомішою українською концепцією національної держави є вчення Д. Донцова, яскравого представника школи політичного реалізму у міжнародних відносинах. Саме трактування міжнародного устрою як арени боротьби за владу між ключовими політичними акторами, якими з погляду Д. Донцова могли бути лише нації, а основними ідеями, які порушуватимуть конфліктами, що назрівають, могли бути лише ідеї нації - незалежність, на нашу думку і бракує сучасній українській політиці.

Протягом усіх років незалежності Україна вела політику триваючого вибору геополітичного напрямку руху, боролася за демократизацію суспільних інститутів, дотримання прав людини та виваженого балансування у справах національних меншин, мовної свободи та вільного висловлення.

Проте, практично в усіх сферах залишилися без уваги націотворчі фактори, які у концепції національної держави Д. Донцова мають формотворче значення. Важливим для нас є розуміння вченим перш за все такої спільноти як нація, яку він розглядав як групу людей різного класового та національного походження, яка протиставляла себе географічно, історично та політично своїм сусідам. Що головне - мова не була для Д. Донцова визначальним чинником приналежності до нації. Визначальним була воля цієї спільноти до незалежності та розвитку, що було оформлено в національну ідею.

Загалом можна виділити такі аспекти внутрішньої політики країни у вченні Д. Донцова:

1. Територіальна складова – група людей, для того щоб оформитись у націю, мала панувати над територією, яка в ідеалі мала збігатися з етнічними межами проживання групи за переважаючою національністю;
2. Пов'язані історичними традиціями – в що включалася культурна ідентичність та тривалий час співжиття на певній території;
3. Політична зрілість – це незалежність та формування власних органів влади з притаманним їм суверенітетом, тобто власна національна держава;
4. Ідея боротьби (національна воля) – постійний рух нації до розвитку та протистояння з іншими націями в усіх сферах життя.

У вченні Д. Донцова нація та національна держава практично збігалися у своїх межах. Наскільки апарат державної влади та всі атрибути були всередині нації, настільки ж і нація несла відповідальність за силу і збереження державних механізмів.

Політична влада ж України протягом її незалежності обирала замість шляхів формування сильної держави через консолідацію нації економічні та соціальні фактори об'єднання народу. Ця політика виявилась програшною в час глобалізації, коли економіка вийшла за межі держав і стала транснаціональною, а Україна, відповідно, позбулася пріоритетного об'єднувачого інструменту.

Тому і в Криму, і в частині Донбасу в критичний момент влада не змогла зупинити сепаратистські настрої, адже протиставити національній та культурній спорідненості з ворожою державою було нічого.

Парадоксальним виглядає той факт, що інструментами воєнної глобалізації стали національні особливості. То ж єдиною можливістю протистояти такій агресії є консолідація націй навколо своїх національних ідеалів, повернення до сильних національних держав, що подавить сепаратистські настрої в окремих регіонах різних країн світу та відновить силу міждержавних об'єднань, які сьогодні занадто вразливі для економічних атак.

Бортнійчук К. (м. Київ)

bortniychuk.k@db.ua

ІНФОРМАЦІЯ ЯК ПЕРФОМАНС: ВІЙНА ЗА РОЗУМИ

Вот выводы ученых о том, какую роль сыграло ТВ как важнейший сегодня инструмент информации и культурного воздействия на человека. Первый и поистине поразительный вывод: ТВ обладает свойством устранять из событий правду. Именно глаз телекамеры,

передающей событие с максимальной правдоподобностью, превращает его в «псевдособытие», в спектакль».

С.Г.Кара-Мурза

Ми звикли розуміти війну як збройне протистояння з залучення бронетехніки і великими людськими жертвами. Та сьогодні набагато більш поширеними є не відчутна нашими органами чуття, але від того не менш реальна, війна за наші погляди, а значить потенційну поведінку.

21 століття відкрило новий етап у житті людини - еру глобалізації інформаційного простору. Людина живе в безперервному інформаційному потоці і більшість своїх знань про навколишній світ отримує не безпосередньо, а опосередковано - через існуючі канали інформації (ЗМІ, Інтернет мережа), і ця інформація в більшості випадків відділена від реального життя конкретної людини: ми дізнаємося про землетрус в Японії чи про поширення вірусу Еболи в Африці швидше і більш повно (візуальний супровід, підкріплений «точним» фактажем і на кінець приправлений певною емоційною складовою), ніж про життя свого мікрорайону чи навіть просто сусідів.

Суттєвою ознакою інформаційного суспільства є залежність людини від процесу отримання інформації, - коли нова інформація не поступає до індивіда впродовж тривалого часу то починає виникати почуття «загубленості», особа ніби випадає із реальності і тому намагається постійно підживлювати себе інформацією, яка стає певним наркотичним засобом, який забезпечує спокій психіки. Сучасні дослідження в області психології і соціології комунікації доводять, що для нашого мозку вся інформація, яка крізь нього проходить, є важливою: навіть якщо свідомо ми не зреагували на певне повідомлення, наша підсвідомість зреагувала на нього і записала у свої глибини.

З оточуючої нас інформації ми сприймаємо певні світоглядні архетипи, якими в подальшому користуємося. Ми вважаємо, що в силу свого розуму можемо об'єктивно оцінювати реальність і звичайно спроможні відокремити «зерно від половини». Але область знань про вплив на суспільну свідомість стала бізнесом, який продає «потрібну інформацію потрібним людям». Вивчаються найменші дрібниці комунікації з аудиторією (в який момент влити інформаційне повідомлення, через чий вуста, який канал сповіщення населення підійде найкраще, в якому вигляді подати) з метою досягнення найсильнішого впливу на реципієнтів, в першу чергу, на їх емоції, бо при першій зустрічі з новою для нас інформацією вірогідність, що ми звернемо на неї увагу значно зростає, якщо вона зачіпає наші емоційні переживання, а не тільки апелює до розуму.

Тому сьогоднішні ЗМІ створюють навіть з повсякденних новин перфоманси для глядачів. Акценти у передачі інформації змінилися: важливо не поширити новину, а подати її під правильним кутом. Маніпулювання окремими особистостями і загальними суспільними настроями, зараз так само важливо як і контроль над територією чи природними ресурсами.

З масовим доступом до джерел інформації та небаченою досі швидкістю поширення інформаційних повідомлень інформація перетворилася на елемент міжнародного впливу який по свої ефективності можна порівняти з ядерною зброєю, – «Хто володіє інформацією, той володіє світом».

Населення більше довіряє подіям, ніж вербальним повідомленням – тому засоби масової інформації режисують наявні події подаючи їх з певними акцентами: яскравим прикладом може слугувати порівняння новин, які продукуються різними інформаційними каналами, перелік фактажу в принципі однаковий, але сам характер новин кардинально різний: наприклад було залучено авторитетного фахівця, що одразу придає підвищеної важливості факту, чи, навпаки, показали сльозливий коментар бабусі, який справив сильний емоційний вплив на одержувача інформації. Подію розглядають як частину дійсності, а не як просте повідомлення, тому сприймають її менш критично. Очікуваним результатом доведення до широко загалу інформаційного повідомлення є змінення структури існуючого простору чи нашого уявлення про нього, хоча в більшості випадків одне дорівнює іншому. Як правило інформаційні повідомлення базуються на 2 китах, які забезпечують необхідний рівень

залученості реципієнта, це: така інформація, яку люди *очікують отримати* і така, яку *хочуть отримати*.

Ми підсвідомо реагуємо на такі повідомлення, які відповідають нашим уявленням про дійсність, але ж вони в свою чергу також сформовані попередньо отриманою інформацією. Тому кожного дня в інформаційному просторі виникають невидимі оку, але від того не менш криваві війни і битви за слухача, читача, глядача. Фактична реальність в її сухій об'єктивності вже не настільки важлива як уявлення більшості суспільства про неї, бо саме наші знання про дійсність визначають нашу поведінку.

Virgílio, Jefferson (Santa Catarina, Brazil)

jv.ufsc@gmail.com

VOLUNTARY ANTHROPOLOGY ON CONFLICT SCENARIOS or a replica try to “anthropology is just the daughter of the colonialism”

The proposal of this communication is try to open the perception about the use of anthropology and anthropologists by/against militaries, with some focus on conflict scenarios. I start showing past and recent uses of applied anthropology, looking for a non-monolithic or essentialized perspective view of the uses, my question try to show other point views, outsiders of the common and western perspective to our discipline. It's normal propose linkages putting anthropologist like accomplices, even creators, beside helpers or scholars, when researching about the social problems on conflict zones.

My first point is about the differences (on the development) between applied anthropology and other fields of the discipline. A second thing to be called is about the limits of the anthropology, what can slow down and keep under control our research: I talk about academic-bureaucratic, economic, political, legal, moral and ethical issues limits.

So, after I list some examples of uses of anthropological knowledge on conflict zones. I propose rethink about the categories used to name and place the anthropologists. On advance try to show how this current critique to anthropology is a little blind and wrong. I continue my thought showing how anthropologists has used their position to help the communities to get some agency, freedom and specially achieve desired social changes.

On the last part I have three small objectives: (1) show how the theory and advocacy walk together. (2) show how this mutualism gives benefits to the discipline. (3) propose a answer and a new way to do it on conflicted zones contemporary.

My critique about the mono-perception and definition starts about the ignorance made to the diversity of our discipline, especially to the tries to homogenize our objectives and uses. The definition usually call us “less theoretical” and put on vigilance our “objectivity” using generic points, and ignore specificities of our contexts. These limited perspectives works fine on the hard and big disciplines, when they are just supporting the main system, usually hegemonic. Anthropology is critique. Even (and first) to anthropology.

Like a complementary critique I suggest to take a look to the complexity on the context (conflict zones) and about the applied work (in anthropology) without forgot about the barriers our academia gives to us when we try to get some independence or autonomy. I suggest we can't forgot about the advocacy, when together with studies on applied anthropology can shows intersections between theory and practice (to anthropologists).

My theoretical arguments remount to Contemporary Applied Anthropology from United States being applied to Brazillian context. This mix of anthropological scenarios can be useful to both them. Brazillian issues can get new ways to “solve problems” and North-American anthropologists can see their position working (or not working) on new places.

About supposed neutrality of the academia I try to show how “external” players put strong influence on academics making us play their games on their rules, and the importance of remember about the massive restructuration of academia after in touch with the new global economy.

I finish my discussion exploring how one closer relation between anthropologist and the community can be used (by anthropologists) to get more collaborative research and used (by

community) to get adequate advocacy to defend their interests and desires. On complement the new fields and perspectives to anthropology got after applied work shows theories been revised and improved. Some highlight is made to drugs and health issues. A second complement is made to provoke the reflection about how the applied work can be considered like a final test to anthropological research, making a effort to support bigger explicit when anthropologist mix methods, theory and some applied work..

My last appointments gives me the way to shows how anthropologists can do this on a conflict zone, especially when evolved military forces or civil war. If anthropologist can't get service (being paid) by army, government, minorities or resistance groups, we can do it by our self-motivation, like volunteers.

The main critique to us, when working on conflict zones, is made around "Why are you doing it? Do you really want to help them? Are you really making a research? Why the army forces pays you? Why you get money from them?", One word: Interests.

I conclude saying that the applied anthropology always had a strong and focused reflection about the intersections between research, social action and policies, being the most desired field of anthropology to try some applied work. We have decades of experience, and just on last years start to call us like militants, activists or engaged. I ask to recover our identity like researchers leaving our interest explicit getting a position like volunteer. And the best fieldwork to show our real and principal interest is a field not controlled and dangerous one, like a place living the conflict. After this explanations, I hope show the relevance of applied anthropology on conflict zones, like a volunteerism.

Василець О.І. (м. Київ)

ovasilec@gmail.com

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЦІННОСТЕЙ ЯК ПРОБЛЕМА УПОРЯДЖЕННЯ ПРОСТОРУ РЕФЕРЕНЦІЙ

Якщо нас чомусь і навчило минуле століття, так це тому, що існування будь-якого явища забезпечується постійними змінами у його розгортанні, і вони не просто прискорюються із зростанням темпів суспільного розвитку, але набирають нового, трансформаційного виміру.

Сам феномен трансформаційних змін розглядається і економістами (особлива увага приділяється цим питанням сучасними фінансистами), і політологами, і соціологами, і управлінцями різного спрямування менеджерських опцій – та хто б не апелював у вжитку до різних аспектів вищезазначеного поняття, маємо сутність феномену трансформації як накопичення системних взаємодій між різними підструктурами та функціями, агентами того комплексного структурного явища, що є досить складним та перспективним водночас настільки, аби підлягати змінам саме трансформаційного штибу. Це не обов'язково розвиток – поступ, але це обов'язково набуття нової якості і вплив, конотаційний, організаційний, структурний та функціональний через таке набуття на оточення, на інших акторів взаємодій поточних, а ще більше – стратегічних. Саме таким явищем є цінність (цінності), що ними рухається світ особистості, загалу, груп, осередків, інституцій etc.

Для того, аби зрозуміти як саме змінюються самі цінності при змінах суспільного життя необхідно взяти до уваги складну «сітку» детермінацій різного рівня та якості, різні вузлові пункти референтних координат, через які здійснюються, формують та формуються цінності. Будь-які послання (на), співвіднесення (з) (а саме так можна перекласти з англійської reference, reference to (something or somebody), тобто будь-які референції завжди перетинаються з іншими аналогічними сукупностями, утворюючи, буквально – формуючи суб'єкта і, vise versa, формуючись ним. У соціології маємо поняття «референтної групи». Наразі, це об'єднання віртуальне більше, аніж безпосередньо наявне, об'єднання тих, чи того, що надихає, веде, ініціює та заспокоює. За будь-яких умов – простір наших референцій, це системи наших ціннісних відносин, це наша підтримка від тих, хто поділяє, чи дозволяє повірити, сподіватися на розуміння, узгодженість і компліментарність інтерпретацій, це –

наші спільнота й суспільство, разом із цим наша ж індивідуальність, окремішність та не покинутість, засадові смисли, корені і перспективи.

Отже, для адекватної аналітики трансформацій цінностей при переході від одних етапів розвитку суспільства, від традиційного – до модерну, від нього - до постмодерну, а ще точніше, коректніше, для нашого соціального часу - простору – через різні імплікації модернізаційних хвиль і моделей, для відповідного сутності явища дослідження потрібно, як на мене, попереднє будь-яким вимірам обумовлення: 1) цінності можуть асоціюватися з суб'єктами різного рівня суспільної практики; 2) цінності не залежно від буттєвого масштабу (у кожного) носія мають сакральний та побутовий виміри реалізації; 3) і узвичаєні, і піднесені – усі цінності існують як феномен особистісної та суспільної динаміки, але їх інтенційність має складну співвіднесеність із їх структурним буттям у якості «кістяка» людини, групи, явища, інституції; 4) цінності можуть усвідомлюватися, або ні; вони мають опозиційні, або суголосні кореляції із індивідуальними смислами та значеннями і, як правило, у мирні часи програють у мотиваційному відношенні останнім, бо мають більше розпорощення соціально-адапційного гатунку, а у граничних обставинах, навпаки, саме завдяки більшій соціальній «щільності», «переграють» пролонговану узвичаєність партикулярного.

Ми живемо у часи, коли нікому вже не треба доводити значущість цінностей індивідуальних свобод. На зміну модерну індустріальної доби з його приматом колективно упорядкованого, раціонального простого, ієрархічного та самовпевненого ентузіазму приходить модерн інформаційного суспільства і кожен прагне до самовираження, і людство усе більше поділяється на тих, хто поціновує і транскрибує, за можливостями неоліберальні гасла і тих, хто живе цінностями пост матеріального суспільства. У цьому відношенні той, хто грамотно й відповідально пережив цінності індивідуалізму (сучасний західний світ розвинений країн) усе більше переймається цінностями солідарізму, натомість вітчизняні управлінські еліти, артикулюючи європейський вибір, схоже не зовсім свідомі того, що їх декларації заохочення індивідуальних свобод, (які абсолютно не тотожні, а протистоять індивідуальним) не співпадає із цінностями сучасної Європи, що за сутністю своєю стають усе більше цінностями збереження, колективності нового штибу, соціальної забезпеченості, взаємоповаги, взаємообмежень і толерування. Цінності досягнення за умов стабільного розвитку усе більш переміщуються у простір культури особистісних референцій, індивідуального як усезагального і у цьому – наша надія на поступ й гуманність, ноосферну гармонію.

Вергун О.М. (м. Київ)

Vergun_ol@i.ua

ЕКОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ВОЄННИХ ДІЙ НА СХОДІ УКРАЇНИ

За період проведення Антитерористичної операції на Донбасі за інформацією РНБО України, станом на 11.11.2014 р. серед загиблих 1052 українських військовослужбовців, понад 400 осіб зниклі безвісти, 399 перебувають у полоні, 4079 поранені [1]. Збройне протистояння на сході України завдає матеріальні збитки, руйнуючи діючу інфраструктуру регіону. Погіршення функціонування очисних споруд на водних об'єктах, збільшення площ підтоплення і затоплення, внаслідок аварійних зупинок, шахтного водоводу, сприяють поширенню руйнації довкілля, яка в міжнародному законодавстві, а також в українському правовому полі може класифікуватися як екоцид – «масове знищення рослинного або тваринного світу, отруєння атмосфери або водних ресурсів, а також вчинення інших дій, що можуть спричинити екологічну катастрофу» [2]. Вищезазначений комплекс процесів відбувається в результаті воєнних дій на території Донецької та Луганської областей. Отруєння приземного атмосферного повітря, зумисне пошкодження джерел водопостачання, знищення рослинного та тваринного світу та здійснення інших дій, які призводять до незворотного погіршення екологічного стану довкілля, мають віднайти в правовому полі належну оцінку як українських, так і міжнародних юристів.

Системне порушення екосистеми та природних територій, на яких безпосередньо ведуться бойові дії є об'єктами природно-заповідного фонду. Національний природний парк «Святі гори» з його відомими реліктовим борами сосни крейдової, реліктовими та ендемічними рослинними угрупованнями на відшаровуваннях крейди. А також Луганський природний заповідник НАН України, з його унікальними для степової ландшафтної зони природних комплексів, в якому прижився один з відомих чужорідних видів у флорі — *Cenchrus pauciflorus*.

Згідно даних Мінрегіону, станом на 01.09.2014 року в Донецькій та Луганській областях пошкоджено або зруйновано 217 об'єктів освіти, 45 – охорони здоров'я, 51 будівля культурного та спортивного призначення, 81 адміністративна будівля, 14 об'єктів торгівлі та 132 промислових об'єкта. Без житла перебуває понад 710 тис. осіб. У Донецькій області зруйновано та пошкоджено понад 4740 житлових будинків та 690 у Луганській області [4].

Відповідно до інформації Мініфраструктури, станом на 05.09.2014 р. у східному регіоні зазнали руйнувань та різного ступеню пошкоджень 962 км автомобільних доріг загального користування, 24 мости і шляхопроводи довжиною понад 2394 погонних метра [4].

У результаті жорстких бойових дій зруйнована інфраструктура КП «Міжнародний аеропорт Донецьк ім. С.С. Прокоф'єва» та Луганського обласного КП «Міжнародний аеропорт Луганськ».

Пошкоджено 18 об'єктів поштового зв'язку. За інформацією Міненергівугілля пошкодження різного ступеню завдано об'єктам інфраструктури (обладнання, будівлі, комунікації) всіх ТЕС Донбаської енергосистеми. Значних ушкоджень завдано магістральним та локальним лініям електропередач та підстанціям. Повністю зупинено роботу Слов'янської ТЕС та частково Луганської ТЕС (працюють три блоки із п'яти встановлених).

За даними НАК «Нафтогаз України» станом на 12.08.2014 пошкоджено майже 1000 розподільчих газопроводів, зруйновано 1,4 км газопроводів, один газонаповнювальний пункт, відновлення потребують 53 газорозподільні пункти та біля 200 шафових газорозподільних пунктів газопостачальних компаній, зупинено експлуатацію 5 АЗС та 4 АГНКС, викрадено 60 одиниць автотранспортної та спеціальної техніки, 11 пошкоджено.

3 93 шахт регіону, що підпорядковуються Мінрегіонвугілля 24 працюють в нормальному режимі, 58 – в режимі життєзабезпечення. 11 шахт повністю знеструмлені [4]. Слід відмітити, що некероване затоплення шахт за умов їх гідравлічного зв'язку та наявності численних «копанок» (від 2000 до 4000 об'єктів) створюють небезпеку підтоплення і затоплення прилеглих міст та селищ, осідання поверхні, деформації будівель, транспортних систем, забруднення водозборів, що здатне унеможливити безпечне проживання населення.

В результаті військових дій на сході України склалася вкрай небезпечна ситуація щодо загрози доквіллю та критичного погіршення екопараметрів безпеки життєдіяльності. За попередніми оцінками збитки доквіллю Донбасу вимірюються мільярдами гривень [4]. З огляду на вище зазначене необхідно терміново вжити ряд упереджуючих захисно-стабілізуючих заходів, а також розробити та впровадити довгострокові програми на відновлення порушених екосистем в контексті ідей збалансованого розвитку. В основу доцільно покласти заходи щодо удосконалення моніторингу екологічного стану промислових об'єктів підвищеної небезпеки, дистанційне зондування Землі, математичне моделювання природоохоронних територій з оцінкою шкоди, завданої екосистемам; відновити санітарно-гігієнічний аналіз природних джерел водопостачання. Є край необхідним провести геолого-екологічний аудит вугільних шахт, враховуючи їх критичний вплив на безпеку життєдіяльності, для визначення ступеня їх безпеки та розробити заходи з відновлення геологічного середовища після воєнних дій.

В цілому порушення, внаслідок дій АТО, регламентної експлуатації численних об'єктів Донбасу, в тому числі потенційно-небезпечних, може призвести до прояву ряду незворотних негативних змін навколишнього середовища, що суттєво зменшить природно-ресурсний потенціал подальшого розвитку Донбасу.

Список використаних джерел:

1. У РНБО оприлюднили шокуючу цифру загиблих за період АТО воїнів// [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://tsn.ua/ukrayina/u-rnbo-oprilyudnili-shokuyuchu-cifru-zagiblih-za-period-ato-voyiniv-391083.html>
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/t012341.html
3. Тимочко Т.В. Екологічні, соціальні та економічні наслідки війни на сході України та шляхи їхнього подолання // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.slideshare.net/ecoleague/vel-presentation-201407>
4. Ціна війни: Економічні і соціальні наслідки збройного протистояння та суспільно-політичної нестабільності в Україні // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.slideshare.net/tsnua/war-price>

Виговська О.В. (м. Київ)

olga.olya123@gmail.com

ДІЯЛЬНІСТЬ ТАБОРУ «АРТЕК» ЯК ПРИКЛАД ГУМАНІЗМУ У ЧАСИ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ

Міжнародний дитячий центр «Артек» розпочав свою історію 16 червня 1925 року із чотирьох брезентових наметів. Через три роки вони були замінені на 6 дерев'яних будиночків, а ще через два роки вже існувало два табори. На початку 40-х років було заплановано будівництво «Великого Артеку» із мармуровими палацами, колонами, скульптурами...

20 червня 1941 року в «Артеці» почалася нова табірна зміна. Це був перший заїзд для дітей із Прибалтики, Молдови та західних областей України. 21 червня «Артек» перейшов у підпорядкування Головному управлінню курортів країни. А 22 червня очікувалося грандіозне відкриття табірної зміни у палаці «Суук-Су» за участі гостей із Гурзуфського військового госпіталю, але командири Червоної Армії не приїхали. За обідом діти почули позовні на радіо та урядове повідомлення про напад Німеччини на країну. Наступного дня артеківці відправили в Москву телеграму «Відпочиваючи в сонячному «Артеці», завжди готові до захисту Батьківщини».

З першого дня війни в «Артек» приходили телеграми від схвильованих батьків. Невеликими групами діти, на чолі з вожатими та працівниками табору, поверталися до своїх областей. Особлива ситуація була із відпочиваючими з Молдови, Білорусії, Прибалтики та західних регіонів України. За ними ніхто не приїжджав, а їхні території уже були окуповані. Було прийнято рішення сформувати спеціальну групу по евакуації цих дітей, яких було близько 200, у санаторій «Мцирі», що під Москвою. Кожен із них взяв з собою на згадку про «Артек» камінець, кипарисову шишку або кримську квітку. Для цих дітей розпочалася найдовша за всю історію «Артека» зміна – 3,5 роки.

Очоловав евакуйовану групу новопризначений начальник табору Гурій Григорович Ястребов. При наближенні лінії фронту до Москви він знову перевіз дітей у більш безпечне місце – на Дон в станицю Нижньо-Чирську, а звідти у Сталінград. Група дітей тепер складалася із 300 чоловік. До артеківців приєдналися діти із санаторію «Мцирі».

У Сталінграді діти давали концерти в військових госпіталях, працювали в колгоспах, брали участь у будівництві овочесховищ. Пережили вони і усі страхи прифронтового життя: нальоти, бомбардування, небезпека опинитися на окупованій території. Влітку 1942 року із санаторію «Срібні пруди» їх ледь встигають вивезти на глибокий тил. Цим місцем стає Алтайський край, курортне селище Білокуруха. 7750 км від «Артека», 16 місяців дороги в поїздах, паропходах, машинах і 11 вересня 1942 року розпочинає свою роботу Всесоюзний піонерський табір «Артек», який став називатися «Алтайський «Артек». За важкий час переїзду група не втратила жодної людини.

В Алтайському таборі і дівчата, і дорослі допомагали сім'ям фронтовиків, пораненим в госпіталях, збирали металобрухт для будівництва танків та літаків, працювали на фермі,

колгоспах, лісозаготовках. Отримані кошти (116 000 рублів) артеківці перераховували в фонд оборони, за що отримали подяку від Верховного головнокомандуючого. Проте жили діти і звичним мирним життям. Вони відвідували школи, займалися самодіяльністю та зберегли усі довоєнні артеківські традиції з піснями та музикою. Девіз артеківців військового часу:

«Артек» – наше детство,
«Артек» – наша юність,
«Артек» – наша зрілість,
«Артек» – в нас завжди!»

Кримський «Артек» був окупований 6 листопада 1941 року. Найбільше постраждав «Нижній» табір з його дерев'яними будинками, від яких залишилися лише цегляні фундаменти. Було спалено палац «Суук-Су» та зруйновано пристань «Нижнього». У таборі завойовники побудували укріплення та окопи, а деякі території були загороджені колючим дротом. Матеріальний збиток «Артека» вимірювався 11,5 млн рублів. Табір лежав у руїнах.

Алтайський «Артек» у березні 1943 року відновив свою роботу у режимі змін. Сюди приїжджали діти з Уралу, Західного та Східного Сибіру. Алтайський «Артек» жив повноцінним життям. А закінчив він свою роботу у лютому 1945 року, коли останні діти знайшли своїх родичів та були відправлені по домівкам. Уся документація була передана на зберігання в «Артек».

15 квітня 1944 року війська окремої Приморської армії звільнили «Артек». За наказом члена військради 4-го Українського фронту генерал-лейтенанта Суботіна інженерний батальйон провів відновлюючі роботи на території комплексу. А 4 червня 1944 року Бюро ЦК ВЛКСМ постановило відновити роботу Всесоюзного піонерського табору «Артек». За 4 місяці після звільнення та за 9 місяців до перемоги 6 серпня 1944 року почалася перша зміна після довгої перерви. Табори «Верхній» та «Суук-Су» прийняли 500 кримських дітей. Всього за останні 5 місяців 1944 року у таборі відпочило 1569 дітей. У цьому ж році «Артеку» було передано будинок відпочинку «Колгоспна молодь».

У лютому 1945 року в Криму відбувалася Ялтинська конференція. «Артек» відвідала дружина британського прем'єра Клементина Черчилль. В якості подарунку вона привезла 15 сорокамісних госпітальних палаток, в яких артеківці жили до 1960 року включно. А посол США Аверелл Гарріман подарував «Артеку» чек на 10 тис. доларів.

Протягом 1945 року в «Артеці» відпочило понад 4,5 тис. дітей, а територія табору збільшилася до сучасних розмірів. А 13 вересня газети та радіо повідомили радісну звістку: «У зв'язку з двадцятирічним ювілеєм, за видатні заслуги у справі виховання піонерів та школярів Всесоюзний санаторно-піонерський табір «Артек» ім. В.М. Молотова нагороджено Орденом Трудового Червоного Прапора».

Даний історичний факт свідчить про те, що навіть в умовах такого антигуманістичного явища як війна, завжди знайдеться місце гуманізму. Турбота про дітей, які у зв'язку із складними обставинами не змогли покинути табір, небайдужість дорослих до їхнього майбутнього, раптова евакуація, все це згодом дало своє відлуння у вигляді дитячої допомоги військовим та їх сім'ям.

Виселко І.В. (м. Київ)

vuselka@meta.ua

ПРОБЛЕМА ТРАНСФОРМАЦІЇ ЦІННОСТЕЙ В ІНФОРМАЦІЙНУ ЕПОХУ

Глобалізаційні тенденції сьогодення детермінують збільшення ролі медіапростору в функціонуванні суспільства, оскільки зростає соціальний запит щодо формування, отримання та трансляції інформації. Аудіовізуальна комунікація скеровує соціалізацію особистості, насамперед тому, що за допомогою посередників комунікації (об'єктив, монітор, екран тощо) змінює культурологічний дискурс та трансформує культурні цінності, закладені в нього. Культурний смисл, цінності як акумуляція життєвого досвіду, принципів, ідей та символів культури в доінформаційну епоху були втілені в різних формах свідомості.

Медійна комунікація постає основним джерелом пізнання навколишнього світу та становлення особистості. Проблема самоіндетифікації людини як складова соціалізації пов'язана з аудіовізуальною комунікацією, яка формує світосприйняття та свідомість індивіда, його ціннісні орієнтири та конструює соціальну реальність. Культурні смисли здатні виконувати фундаментальну функцію, а саме функцію інтеграції соціуму, підтримки його цінності і стабільності

На нашу думку, поняття «культурні смисли» та «цінності», а головне їхнє існування в сфері феноменального, є нерозривними та взаємозалежними. Культурні смисли є явищем, що включає в себе ціннісні орієнтири особистості та суспільства загалом. Цінності в неокантіанстві розглядаються в парадигмі культури особистості, які формуються за допомогою усталених культурних смислів, «ядра культури» згідно термінології представника даного напрямку Г. Ріккерта, прийнятої культурної традиції. Г. Ріккерт зазначає: «цінність - це духовна мета, життєва практична установка, що виражає живий нерв культури, її смислове ядро, що відображає динаміку культури» [1, с. 365].

Окремо слід звернутися до значення, яке набувають ціннісні орієнтації індивіда. Ціннісна орієнтація визначається як вибіркове ставлення до сукупності матеріальних і духовних благ та ідеалів, що розглядаються як об'єкти мети й засоби для задоволення потреб особи чи соціальної групи. Сформовані в процесі соціальної практики, ціннісна орієнтація опосередковує вплив зовнішнього середовища: в них акумулюється життєвий досвід людей. Наявність усталених орієнтацій характеризує зрілість людини як особистості, але дані орієнтації є безпосереднім важелем впливу аудіовізуальної комунікації, яка, в свою чергу, є активним учасником становлення індивіда загалом, та є невичерпним джерелом інформації про навколишній світ та культурний світ людства. Тому в результаті діяльності людини, її існування, відбувається формування певних ціннісних орієнтацій, що в першу чергу пов'язано з наявними культурними смислами, які притаманні соціуму. Тому ціннісна орієнтація виявляється в діяльності людини як певна ієрархія переваг, що їх людина надає матеріальним і духовним цінностям.

Трансляція та трансформація цінностей, традицій відбувається за допомогою комунікації, яка має різні форми і прояви (аудіо, відео, або навіть тактильна комунікація). З розвитком в ХХст. науки і техніки та прогресивними тенденціями в розвитку медійних засобів комунікації, культурні смисли та цінності втрачають свою ідентичність, оскільки дуже легко трансформуються та приймають нові форми за допомогою викривлення або спотворення культурологічного дискурсу за допомогою екрану (інші медійні форми комунікації). В останній час, особливо в зв'язку з інтенсивним розвитком й інформатики, й комп'ютерної техніки, й їх активним проникненням в аксіосферу суспільства, все частіше доводиться стикатися з суто інформаційним підходом до розуміння самої суті культури, освіти. Дана тенденція розуміє освітній процес та процес трансляції знань загалом як канал передачі інформації від вчителя, викладача або навіть автоматизованого комплексу, який в сучасну еру інформатизації може замінити живе спілкування, із споживачем даної інформації. Звідси і достатньо стійка теорія, яка передбачає термін «інформаційна педагогічна технологія». Саме передача і трансляція знань відповідає за становлення та розвиток індивіда, засвоєння ним усталених норм, традицій, звичаїв притаманних даній спільноті знань культурних смислів та уявлень про світ. Тому говорячи про трансляцію культурних смислів не слід забувати про значення освіти в даному процесі та поглиблене використання медійних технологій, які в більшості випадків формують особистість інформаційної епохи.

Отже, можна зробити висновок, що аксіологічні характеристики культурних смислів мають трансформаційні ознаки. Система цінностей як вищих цілей, ідеалів ідеоціально реалізованих в культурі, руйнується. Їм на зміну пропонується та аксіологічна тенденція, яку умовно можна назвати: цінність свободи та права вибору. Проте, саме ця ціннісна система елімінується, оскільки у формах нових культурних смислів, стає маніпулятивним механізмом медіакультури. Ми вважаємо, що цінність свободи, право вибору, безмежність інформації –

це ціннісна ілюзія медіапростору, яка насправді детермінована маніпулятивними стратегіями засобів масової комунікації.

Список використаних джерел:

1. Риккерт Г. Науки о природе и науки о культуре.//Г. Риккерт - М.: Республика, 1998, - С. 365.

Власенко Д.С. (м. Київ)

Daryska3012@bigmir.net

ВІД МАЙДАНУ ДО ВІЙНИ: СЬОГОДЕННА УКРАЇНА В ГЕОПОЛІТИЧНОМУ РАКУРСІ

На війні ангелів немає.

В один з поворотних моментів Другої Світової війни хтось звернувся із запитанням до Уїнстона Черчіля: «А чи не означає, що ця битва є початком кінця?» І він дав блискавичну відповідь: «Ні, але це може бути кінцем початку».

Історія людства так чи інакше постійно пов'язана з війною. Держава та війна пліч-о-пліч крокують століттями та продукують один одного, згідно класичного вислову Чарльза Тілі.

1945 рік став тріумфальним для Об'єднаних Штатів Америки. Завдяки своїй могутності Америка дуже швидко посіла місце панівної країни світу та ще й встигла нав'язати світу щойно створені ключові структури, метою яких було забезпечення гарантій, що світова система функціонує згідно побажань Штатів. Ключовими структурами стали: Рада Національної Безпеки ООН, Світовий банк і МВФ, а також Ялтинські угоди з Радянським Союзом. Перевага в економічній продуктивності, заснована на американському капіталі промислових підприємств; мережа союзників (зокрема НАТО і договір про безпеку між США та Японією), ну і звісно перевага у військовій сфері, що базується на контролі Штатів над ядерним озброєнням, закріпили провідну роль гіганта вже більш ніж на півстоліття.

Сьогодні, після «майданівської зими», Україна страждає від глибокого внутрішнього розколу, який лише посилюється в наслідок революцій та протестів. Держава розділена за мовним, культурним, релігійним та економічним принципом на Захід та Схід. За яким з цих регіонів перевага, досить складно судити, оскільки населення становить пропорційність 1:1, тобто приблизно по 50% на регіон. Події, що мають місце у нашому сьогоденні грозять перерости в одну із тих громадянських воєн, які з кожним роком захоплюють все більше і більше держав.

Українські демонстранти звинувачували уряд Януковича, який користувався широкою підтримкою у східних та південних областях в авторитаризмі та корупції. Безсумнівно на те був ряд своїх причин. Проте, де гарантія, що новий уряд буде менш корумпованим та авторитарним? Загалом якби там не було, але з геополітичних міркувань Україна вимушена буде зробити вибір між Росією та Євросоюзом на чолі з новим президентом. Якщо цей вибір ще не зробили за неї.

Тут хочу повернутися до Штатів. Дозвольте висловити припущення Імануїла Валерстайна, що наша з вами батьківщина для США всього лише частина великого геополітичного розкладу, який немає нічого спільного з її внутрішнім розколом. Америку лякає можливість «поглинання» України Росією, але з цим вона могла б легко змиритися. Найстрашніший кошмар для гіганта - союз між РФ, Німеччиною і Францією. Саме ці країни в 2003 році заявили, що накладуть вето на будь-яку резолюцію, що дозволяє використовувати силу проти Іраку.

Може постати питання: «Чому вісь «Берлін-Париж-Москва» сьогодні заслуговує особливої уваги?» На те є вагомі причини. У великій геополітичній грі Америка переорієнтувалася з країн Атлантики на тихоокеанські держави. Можливий союз між США і Китаєм, який включав би Японію та Корею, повергає Німеччину в шок.

Єдиний вихід для Берліна - союз з Москвою. Ось чому Меркель веде себе досить стримано, коли справа стосується України та її відносин з Росією. Тут хочу ще зауважи про

санкції для Росії, які є надто вже поблажливими, як для агресора з боку демократичного Європейського союзу.

Хто переможе в боротьбі за сфери впливу, поки невідомо. Очевидно лише те, що українцям ще довго доведеться зализувати рани, що стали наслідком цього протистояння. Адже виходить, що це далеко не наша війна, як може здатись пересічному громадянину. Ми частина великої системи світу, а отже так чи інакше мусимо «грати за правилами».

Герасименко Ю.Ю. (м. Київ)

Julika_Gerasimenko@mail.ru

КРИТИЧНІСТЬ У ОСЯГНЕННІ ПРОТИРІЧЬ СЬОГОДЕННЯ ЯК ПРЕВЕНТИВНИЙ ЗАХІД ЩОДО РОЗГОРТАННЯ ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ СУЧАСНОСТІ.

За умов накопичення величезної кількості небезпечної зброї на нашій планеті сьогодні, і того, що тенденція до її виробництва, продажу, обігу є, на превеликий жаль, сталою, ми мусимо визнавати постійну актуальність попередження конфліктів, які можуть вилитися у озброєні заворушення, адже останні мають тенденцію до ескалації. Не є реальним прагнення позбутися конфліктів, бо, певним чином, вони виступають джерелом розвитку суспільства, та необхідним є постійне ранжування конфліктних ситуацій, що передують конфліктам. Тільки системний, критичний підхід до розгортання протиріч соціокультурних, економічних, політичних, дозволить нам уникнути самознищення у військовому протистоянні. Як завважував ще К. Маркс [3], більша поляризація спричинює більшу вірогідність насильницьких дій. Тому важливо відслідковувати чинники такої поляризації. Марксова думка набула історичного розвитку у працях Г. Зіммеля [2], що підкреслював зв'язок між напруженістю конфлікту та етапами його розвитку у соціальних взаєминах суспільних площин.

Одним із чинників появи деструктивних протиріч, що не сприяють, а, навпаки, гальмують і спотворюють (за певних обставин- головним чином, це стосується неадекватності переговорних процесів) людський розвиток, є протиріччя між соціальною динамікою та статикою у вимірі інерційного характеру розгортання процесів у житті суспільства. Так, імперські амбіції держави, як пересвідчуємося ми на прикладі Росії, не закінчуються із політично-організаційною відміною такої форми існування на світовій арені. Саме обставини становлення: ментальні, географічні, історичні, культурні, таких амбіцій обумовлюють і спосіб їх інволюції. І саме відсутність критичного підходу, усвідомлення (у форматах відповідальної люстрації, публічного обговорення, тощо) стає причиною того, що конфліктна ситуація не аналізується системно і коректно, а не адекватним чином переходить у конфлікт руйнівного штибу.

Доречним буде в даному контексті пригадати як починалася Перша світова війна, як переплелися економічні, суб'єктивно-особистісні та політичні фактори у площинах емоційних та ментальних, і, яким жахливим було продовження цього. Як нам відомо з історії [4], у червні 1914 р. центром світової уваги стало боснійське місто Сараєво. Боснія була на той час частиною Австро-Угорщини. Сербське населення Боснії прагнуло приєднатися до Сербії. 28 червня 1914 р. був вбитий спадкоємець австро-угорського престолу Франц Фердинанд. Убивство ерцгерцога позначило (бо, як на мене, причини, тут глибші) гостру міжнародну кризу. Австро-Угорщина звинуватила Сербію у цій трагедії і стала готуватися до війни. У конфлікт між двома державами відразу були втягнуті інші країни, пов'язані з ними союзницькими договорами: Австро-Угорщину підтримувала Німеччина, а Сербія мала тісні зв'язки з Росією. Росіяни, в свою чергу, розраховували на допомогу Франції та Англії. Із самого початку було очевидним, що у разі війни вона не обмежиться сербсько-австро-угорським фронтом. Проте впродовж 3 тижнів після трагедії в Сараєві ніхто ще не усвідомлював, що насувається страшна війна. Люди їхали на відпочинок, і це стосувалося навіть урядовців та військових.

Аналізуючи, у контексті моєї доповіді причини, що призвели до початку Першої світової війни, можна прийти до наступних висновків: відсутність системного бачення розгортання ситуацій у взаємних очікуваннях як урядів, так і населення залучених до конфлікту країн, призвели до ескалації протиріч суспільного розвитку аж до воєнного протистояння. Моделювання та прогнози щодо нього, базувалися скоріше на емоційних та історично-застарілих узвичаєних поглядах, аніж на аналітиці висхідних тенденцій суспільного розвитку. Були переоцінені глибина та ступінь впливу окремих персоналій історичного простору, а також, як на мою думку, не було системного осягнення підвалин конфліктних ситуацій, що накладаються одна на одну. Не відкидаючи марксистський підхід щодо важливості економічних причин розгортання війн, варто також враховувати прагнення людей до перерозподілу влади, про яке писав С.Р. Дарендорф [1]. Тільки аналіз сукупності об'єктивних та суб'єктивних чинників у їх взаємозв'язку, справжніх засадничих позицій виникнення конфліктів, дозволяє нам критично підійти до його розгортання.

Слід зазначити, що на розвиток будь-яких конфліктів сьогодення впливає глобальний характер міжнародних зв'язків у сучасному світі. Як саме стохастичні закономірності спрацьовують у площині взаємних очікувань, ми побачили на прикладі труднощів та ускладнень, у в цілому узгодженій позиції європейських країн та Сполучених Штатів, щодо російської агресії на українських теренах.

Отже, саме системний підхід у аналізі й синтезі структурно-функціональних вимірів соціального буття дозволяє нам критично поставитися до феномену підступності обставин, коли вони не усвідомлюються людьми. А відтак, вчитися управлінню конфліктними ситуаціями, їх моніторингу, попередженню небажаної (військової) форми вирішення протиріч суспільного розвитку у конфліктах глобалізованого сьогодення.

Список використаних джерел:

1. Дарендорф С.Р. Ресурс електронного доступу. <http://socio.rin.ru/cgi-bin/article.pl?id=734>.
2. Зіммель Г. Ресурс електронного доступу. <http://www.sociology-history.ru/uchebnik-po-istorii-zarubezhnoj-sotsiologii>.
3. Маркс К. Ресурс електронного доступу. <http://azps.ru/articles/soc/soc122.html>.
4. http://school.xvatit.com/index.php?title=Причини_Першої_світової_війни.

Герчанівський Д.Л. (м. Київ)

gerchanovskiy@gmail.com

НЕОЛІБЕРАЛІЗМ VS. ДЕРЖАВА, ЩО СПРИЯЄ РОЗВИТКУ: МОЖЛИВІ ВЕКТОРИ ЕВОЛЮЦІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ

В сучасних умовах глобальної кризи проблема вибору моделі розвитку/модернізації українського суспільства є надзвичайно актуальною для науковців та практиків. Незважаючи на різноманіття політичних сил та ідеологій, що діють на вітчизняних теренах та їх активну конкуренту боротьбу за підтримку в електоральному полі, *de facto* переважна більшість основних політичних гравців безвідносно до декларацій та риторики *by default* пропонують неоліберальний шлях економічного (ширше — соціального) розвитку [3, 18]. Гегемоністичний статус неоліберальних практик та ідеологем притаманний не лише Україні, а є глобальним феноменом, що робить імперативним концептуалізацію витоків неолібералізму як ідеології та програми розвитку суспільства, а також ідентифікації її альтернатив. Із 1970-х років неоліберальна економічна політика стала не лише глобальним стандартом господарювання, а ідеологією соціального розвитку та фундаментальним принципом організації соціуму *in toto*. Уряди як правого, так і лівого ідеологічного спрямування ініціюють неоліберальні реформи: приватизацію, зменшення податків, відхід від державного регулювання економіки та фінансів за одночасного демонтажу держави загального добробуту.

Критики неолібералізму фіксують суперечливість цього типу дискурсу. Неоліберали проголошують універсальність принципу граничного індивідуалізму та незалежності від держави. Втім, цей принцип нашоухується на непривілейовані соціальні групи (держави, за

визначенням Л.Вакана, стає каральною та практикує політику ексклюзії [1]), натомість капіталістичний клас підпорядковує державу захисту своїх інтересів, що сприяє приватизації цим класом прибутків та усупільненню втрат. Своєю чергою, прибічники ідеї вільного ринку як основи організації соціуму стверджують, що неолібералізм є відповіддю на виклики глобалізації та кризи big government й nanny state. Більш того, британська дослідниця М.Форкад із співавторкою у своїй роботі «Відродження неоліберальної парадигми: шлях до неолібералізму у чотирьох країнах» на прикладі економік та політичних практик Мексики, Британії, Чилі та Франції переконливо доводить неоднорідність та неуніверсальність неоліберальних практик у різних країнах [5].

Суперечливі наслідки неоліберальної політики спонукають багатьох дослідників, зокрема Г.Дерлуг'яна [2], [4], Р.Уейда [7] звернутися до його ідеологічного попередника, девелопменталізму, що базується на запереченні принципів laissez-faire, який домінував на світовій арені у 1950-1980-х роках у формі кейнсіанської політики «всезагальної зайнятості». Ряд держав (Японія, пізніше — Південна Корея) та Азійські Тигри, частково Китай, не користувалися у внутрішній політиці неоліберальними приписами, натомість завдяки ефективному консенсусу державної бюрократії та власників капіталу спроміглися створити ефективні держави, згодом концептуалізовані у соціологічній літературі як «держави, що сприяють розвитку» (термін введений у науковий обіг у 1982 році американським соціологом Ч.Джонсоном у роботі «Міністерство зовнішньої торгівлі і промисловості Японії та Японське диво»). Під державою, що сприяє розвитку, Ч.Джонсон розумів таку державу, в якій бюрократія здатна ефективно і цілеспрямовано регулює ринкову економіку [6, 22].

Отже, за сучасних умов гострих дебатів суспільствознавців у континуумі «девелпменталізм versus неолібералізм» актуальним стає визначення витоків та реконструкція генези соціологічної парадигми держави, що сприяє розвитку. Це уможливить адекватніше зрозуміти сутність сучасних соціологічних та ідеологічних дебатів щодо моделі розвитку модерних суспільств, сучасних трансформацій модерну та його особливостей на пострадянських теренах. Адаптація ідей та практик держави, що сприяє розвитку, до українського контексту потребує осягнення генезису цього феномену у зіставленні з іншою впливовою ідеологією/програмою розвитку — лібералізмом (на сучасному етапі — неолібералізмом).

Відповідно, в умовах браку досліджень з тематики соціологічної парадигми держави, що сприяє розвитку у вітчизняній соціологічній думці, на мій погляд, стає актуальним осягнення динаміки соціологічної парадигми держави, що сприяє розвитку.

Список використаних джерел:

1. Вакан Л. Нарис неоліберальної держави: ринок праці, в'язниці та соціальна незахищеність [Електронний ресурс]/ Лоїк Вакан; [пер. з англ. Я. Охріменко, П. Охотін, А. Петушкова] // Спільне: журнал соціальної критики. — 2010. — № 1. — С. 9—17. — Режим доступу: <http://commons.com.ua/?p=14127>
2. Дерлугьян Г. Как устроен этот мир. наброски на макросоциологические темы / Георгий Дерлугьян. — М. : Изд. Института Гайдара, 2013. — 176 с.
3. Кутуев П. Соціологічна теорія поміж Сходом і Заходом / Павло Кутуєв. — К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. — 376 с.
4. Derluguian G. Bourdieu's secret admirer in the Caucasus: a world-system biography / Georgi M. Derluguian. — Chicago; The University of Chicago Press, 2005. — 416 p.
5. Fourcade-Gourinchas M. The Rebirth of the Liberal Creed: Paths to Neoliberalism in Four Countries / M. Fourcade-Gourinchas, S. L. Babb // The American Journal of Sociology, 2002. — Vol. 108, No. 3. — P. 533. — 579.
6. Johnson C. MITI and Japanese Miracle: The Growth of Industrial Policy, 1925–1975 / Chalmers A. Johnson. — Stanford: Stanford University Press, 1982. — 393 p.
7. Wade R. Governing the Market: Economic Theory and the Role of Government in East Asian Industrialization [Електронний ресурс]/ Robert Wade — Princeton University Press Princeton And Oxford. — Режим доступу: <http://faculty.washington.edu/swhiting/pols502/Wade.pdf>

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЦІННОСТЕЙ: ВІД МОДЕРНУ ДО ПОСТМОДЕРНУ?

Серед проблем, з якими людство стикалося в останні десятиліття, можна сміливо відзначити ядерну небезпеку, екологічну загрозу, нестачу запасів енергоносіїв або вичерпаність природних ресурсів. Але ми не можемо також не привернути уваги такому питанню як невизначеність перспектив та шляхів розвитку світової цивілізації.

У світі відбуваються кардинальні трансформації. Глобальні кризи на початку ХХІ ст. стали черговим викликом для суспільства, адже виявили глибинні вади усіх економічної, соціальної та політичної моделей. Тому прискорився пошук шляхів модернізації суспільних систем.

Україна зараз знаходиться під різновекторними геополітичними впливами і не впевнена в ефективності гарантій своєї безпеки. Її національна економіка зовнішньо залежна, а біля кордонів наявні «заморожені» конфлікти. Усе це обумовлює вразливість України, послаблює її роль на міжнародній арені та виштовхує на периферію світової політики.

Така критична ситуація змушує переоцінити рівень і вплив загроз життєво важливим інтересам України, визначитися у стратегічних пріоритетах політики та напрямках удосконалення механізмів їх реалізації.

Україна входить в новий цикл перетворень суспільного життя в умовах, значно ускладнених значною обмеженістю ресурсів розвитку. Але збереглися істотні резерви саме в організації та управлінні. А отже, постає питання впровадження й адаптації нових моделей управління, відповідних теперішнім умовам.

Стратегічною метою України на даному етапі є перетворення її на постіндустріальну державу, яка здатна забезпечувати принаймні середньоєвропейські стандарти життя.

Суспільство має зробити свідомий вибір певного вектора розвитку, який передбачатиме не лише географічну належність європейському простору і політичну інтеграцію (адже саме по собі навішування на будь-яку територію ярлика «Євросоюз» проблем не розв'яже), а насамперед економічну та цивілізаційну єдність. Для її досягнення необхідно раціонально використовувати усі ресурси для забезпечення в країні досить високих стандартів життя і зміцнювати тенденції трансформування соціальної реальності, тобто формування постсучасності.

За теперішніх умов активізуються різноманітні тенденції розвитку, серед котрих жодна поки що не претендує на винятково важливу позицію, а постмодерністські методи соціального управління не лише не перекреслюють управлінські підходи модерну, а й актуалізують їх.

У той же час постмодернізм руйнує антропологічні парадигми модерну, акцентуючи увагу на самовдоволеності розуму. Модернізм вважається великим часом визволення людства, а свободою постмодерністської людини стали свобода комунікації і інтерпретації.

Постмодернізм не може зібрати до купи «вислизаючий» світ і скріпити його новою єдиною системою цінностей, тому людина постмодернізму нескінченно плюральна, вільна від догматів будь-яких традицій і норм і чудово розуміє їх умовність. Поступово активізується процес розмивання реальних людських відносин, адже розвінчування добра стає основною метою постмодерністської етики.

Значної уваги заслуговує поняття «часу» в контексті постмодернізму, адже лінійний час – це лише одна зі схем, якою оперує постмодернізм, поруч з міфологічною, зворотною, коливальною, пунктирною, сакральною тощо. Постмодерністський час полі хронічний, а отже сам постмодернізм – це не фіксоване хронологічне явище, а духовний стан.

Серед детермінант постмодернізму також можна відзначити певні невизначеність та неясність, схильність до парадоксів, заперечення авторитетів, ідеологій, панування іронії.

Загалом ХХ ст. можна назвати епохою поступового розпаду модерну, адже і несвідоме, і підсвідоме заперечують логіку ідеально змодельованої реальності. У цей час результати розумної діяльності людини зводяться до самозаперечення. Людство відчужується від

виробництва, само знищується у війнах, пише ірраціональну історію, а потім переписує її, не розуміє абсурдність своїх революцій.

Сучасній людині досить складно знайти свою нішу в непередбачуваному й стрімкому розвитку цивілізації, але це є головним її завданням. Ефективність її пошуків сенсу буття у теперішніх умовах зовнішньо залежні, вибір добра і зла нав'язується ззовні, але людина має проявляти свою духовність активно, не гнатися за сумнівними виграшами та не керуватися інтригами й амбіціями, що можуть бути загрозливими для рівноваги суспільного життя.

Григоренко О.М. (м. Київ)

olha.hryhorenko@i.ua

ВІЙНА І МИР ЯК ДІАЛЕКТИЧНІ ПОНЯТТЯ В ІСТОРІЇ ЛЮДСТВА ЗА ПРАЦЯМИ ПИТИРИМА СОРОКІНА

Si vis pacem, para bellum

(Якщо хочеш миру, готуйся до війни)

Війни трапляються у часи депресій та процвітання, під демократичними та автократичними режимами, в суспільствах: аграрних та індустріальних, ліберальних та консервативних; в неосвічених країнах та в країнах з високим рівнем освіти; в незалежності від національності та релігійних вірувань. Від війни ніхто не застрахований, вона всеохоплююча та все проникаюча.

Війна стала особистою трагедією та основою для наукових пошуків російського емігранта професора Гарвардського університету Питирима Сорокіна. Окрім роботи у сфері соціальної стратифікації та соціальної мобільності, П. Сорокін приділяв увагу теоретичній розробленості проблеми війни, виведення поняття «війни» та «миру» на якісно новий соціологічний рівень, створення методології вивчення війни, а отже інституалізації вчення про соціологію війни в окрему галузь наукового знання.

Широкомасштабне соціологічне дослідження П.Сорокіна на тему вивчення історії людства у контексті війни та миру дало феноменальні результати. Так, результатом цього проекту стала теорія про флуктацію соціокультурних систем – тобто суспільство змінюється на основі циклічності чи флуктації культурних суперсистем. Історія суспільства – це повторення соціокультурних типів, що ґрунтуються на певній системі цінностей, різнячись тільки конкретно-історичним насиченням. Сорокін вділяє три такі суперсистеми: чуттєва, ідеооціональна та ідеальна. При зміні цих суперсистем відбуваються кризи в суспільстві, як наслідок війни.

Феномен війни для суспільства є звичайною реальністю як і періоди миру. Періоди абсолютного миру мізерно малі у історії людства. За роботою Канта «Про вічний мир» сама природа створила войовниче суспільство. З початком розвитку світу, саме війна стала причиною розселення людства на всі безкрайні простори нашої планети: війна змушувала прадавні племена постійно покидати місця розташування і освоювати нові землі. Також, без явища війни у суспільство були створені відносини ґрунтовані на законі. З вчення Сорокіна, в майбутньому кількість війн, які пропагують вчені-ідеалісти, не зменшиться. Причини війни вивчаються різні: від економічних до космічних. Але П.Сорокін звертає свою увагу на соціальних причинах як найбільш імовірних. Неприйняття соціально-культурних цінностей одної держави чи частини держави іншої спричиняє конфлікти, а як наслідок воєнні сутички.

Умови миру можливі тільки за наявності в суспільстві цілісної системи основних цінностей. Цінності кожного члена суспільства повинні гармоніювати з всезагальною ціннісною концепцією. Забезпечення міжнародного миру можливе при несуперечливості ціннісно-нормативних концепції окремих держав. Це положення П. Сорокіна було розроблене ще в працях Канта, котрий звертав увагу на слабкість сучасних йому мирних договорів та їх неспроможність остаточно позбавитися від війн як таких саме через слабкості в системі цінностей. У своїй теорії «вічного миру», він проголошує свої статті мирного договору:

- Якщо при укладанні мирного договору між державами, зберігаються підстави для виникнення майбутніх військових суперечок, то такий договір втрачає свою цінність;
- Держава – це перш за все суспільство, що складається з самостійних незалежних громадян. Держава не може бути придбаною, проданою, подарованою;
- Постійні армії повинні зникнути [1, С. 3];
- Державні борги не повинні використовуватись для зовнішньополітичних справ [1, С. 3];
- Втручання в внутрішні справи окремої держави з боку іншої є неприйнятним;
- Держава, навіть під час війни, повинна використовувати тільки такі методи ведення своєї зовнішньої політики, що можуть сприяти подальшій взаємній довірі між цією державою та країною-агресором.

Але основне питання залишається в тому чи можливий взагалі постійний мир? П.Сорокін схиляється до думки, що абсолютний мир це утопія, яка сама по собі руйнівна для суспільства. Діалектика війни та миру настільки складна, що точно сказати неможливо чому мир завжди переходить у війну і навпаки. Мир не існує без війни, а війн – без миру. Ми повинні сприймати ці два явища як цілком об'єктивні і навіть потрібні людству.

Список використаних джерел:

1. Кант И. К вечному миру [Електронний ресурс] / Кант И // Электронная библиотека «Гражданское общество». – Режим доступу:
http://www.civisbook.ru/files/File/Kant_K_vechnomu_miru.pdf

Гришко А.С. (м. Київ)

alyonkavorontsova@ukr.net

СТУДЕНТСЬКІ РЕВОЛЮЦІЇ 1968 РОКУ У ФРАНЦІЇ ЯК ПРИКЛАД СОЦІАЛЬНИХ КОНФЛІКТІВ 20 СТОЛІТТЯ

В травні 1968 року Франція зазнала протестів, яких не бачила ніколи раніше. Країна пережила період студентських страйків, масового захоплення фабрик і загальної нестабільності у суспільстві. Основними каталізаторами подій були результати поєднання соціальних і економічних умов, політичної ситуації та міжнародних проблем, які Франція переживала в той час. Протягом 1960-х років французьке суспільство перебувало в фазі повної перебудови. Baby-boom минулих років призвів до значного збільшення населення (від 47 млн в 1962 році до 50 млн в 1969 році). Протягом всього періоду заворушень молоді люди, які брали активну участь, підкреслили зростаючий розрив між поколіннями. Крім того, країна переживала приплив іммігрантів. В результаті, у великих і малих містах отримав поширення процес урбанізації.

Щорічно кількість студентів збільшувалась на 40 тисяч. Жодному студенту не можна було відмовити у вступі до університету - не було ніякого вибору, окрім як прийняти всіх бажаючих і викликати неминучу хвилю переповненості в установах. У 1966 році університетська система була остаточно розхитана радикальної реформою Міністра національної освіти Крістіана Фуше. Вона передбачала відрахування студентів не так на випускних іспитах (як було раніше), а при вступі до університету і в процесі навчання. Авторитарний характер плану Фуше, небажання враховувати пропозиції самих студентів викликали в університетському середовищі різке відторгнення. Прогресивні викладачі університету і ряд студентів вбачали головний корінь студентської «кризи» в відсталості університету щодо вимог з боку суспільства, в кількісній неадекватності навчання, забезпеченого в напівфеодалному відношенні деяких професорів, і в загальній недостатності місць-можливостей роботи. Вони визначали університет як непристосований до сучасного світу. Засобом і рішенням була адаптація: реформа модернізації, яка «охопила б павутину»: забезпечувала великою кількістю викладачів, кращими лекційними аудиторіями, більш щедрому освітньому бюджету, можливістю більш ліберального ставлення в університетському містечку і, в кінці кінців, впевненість в наявності роботи після закінчення

навчання. Рух, що спонукає студентів до повстання - власне відчуження, безглуздість життя в умовах сучасного бюрократичного капіталізму.

Окупація Сорбонни, яка відбулася в понеділок, 13 травня, розпочала новий період у розвитку кризи сучасного суспільства. Прийнявши рішення про капітуляцію Сорбонни, уряд сподівався умиритворити студентське повстання, яке вже мало успіх в утриманні секції Парижа позаду університету за допомогою барикад цілу ніч перед тим, як ця територія з великою трудностю була повернена назад під контроль поліції. Сорбонну передали студентам в надії, що вони мирно обговорять свої університетські проблеми. Але «тимчасові власники» вирішили відкрити двері громадськості, щоб з'ясувати проблеми суспільства. Тому це було прообразом ради, в якій навіть студенти вирвалися з жалюгідного рутинного студентства та перестали бути керованими.

Французький університет розділився після травневого конфлікту на два ворогуючі табори. Знайти компроміс і налагодити діалог між «революціонерами» і «консерваторами» було найважливішим завданням нового Міністра національної освіти Едгара Фора. Законопроект, представлений міністром 21 вересня 1968, ґрунтувався на принципах демократії: кожен університет мав право самостійно затверджувати статут і формувати внутрішню структуру. Керувати вищим навчальним закладом повинна рада, яку очолює президент. Президент обирався на засіданні ради кожні п'ять років. Результат реформи перевершив очікування. В лютому та березні 1969 року в більшості навчальних закладів пройшли вибори. Явка студентів в деяких університетах досягала 65%. За словами історика Антуана Про, «закон Фора витримав перевірку голосуванням» [1, с. 123]. Головною рисою нової університетської системи була гнучкість: кількість годин, відведених на лекції, скорочувалася на користь семінарських занять. Іспит, таким чином, ставав результатом роботи студента протягом цілого року, а не перевіркою знань «наосліп» наприкінці навчального циклу. В цьому основна відмінність нового принципу селективності від радикальної реформи Фуше 1966 року. «1968 рік - рік смерті університету 19 століття» [1, с. 148], - стверджує Про. Можна довго сперечатися, на що і як вплинули події травня 1968 року в політичному житті, але у французькому університеті вони створили всі умови для проведення революційних змін.

Список використаних джерел:

1. Антуан Про «Образование, общество и политика. История образования во Франции, с 1945 по сегодняшний день», Париж, Издания du Seuil, сб. "Очки Истории" 1992 [*Донець А.О. \(м. Ніжин\)*](http://translate.googleusercontent.com/translate_c?depth=1&ei=vH5KUajPM8XntQbt0YGICw&hl=ru&prev=/search%3Fq%3DAntoine+Prost&rurl=translate.google.ru&sl=fr&u=http://fr.wikipedia.org/wiki/1992&usg=ALkJrhjA2elezY-5WOQl_5ckb2SUBP42-w, 256 с.</p></div><div data-bbox=)

anna31324@yandex.ua

ЮВЕНАЛЬНА ЮСТИЦІЯ В УКРАЇНІ: ПЕРСПЕКТИВИ Й ПРОБЛЕМИ

Сучасне суспільство одним із актуальних завдань визначає захист дитини та її прав. Система заходів, яка спрямована на здійснення контролю за дотриманням та забезпеченням основних прав і свобод дитини, отримала назву ювенальної юстиції. Дослідники виокремлюють два підходи до розуміння ювенальної юстиції, умовно називаючи їх «широким» та «вузьким». Перший із них передбачає, що ювенальна юстиція – це система усіх ланок державного механізму, органів місцевого самоврядування, які займаються проблемами сім'ї та дитини. Другий розглядає ювенальну юстицію в рамках судової системи як можливість створення спеціалізованих судових органів у справах сім'ї та неповнолітніх, удосконалення процесуальних форм при розгляді судом цих категорій справ [2].

Становлення ювенальної юстиції розпочалось ще у ХІХ столітті в результаті громадського обговорення проблем дитячої злочинності. Перші спеціальні суди у справах неповнолітніх були створені в Австралії (1890 р.), у Канаді (1894 р.), у США (1899 р.). Сьогодні ювенальна юстиція в тій чи іншій формі є представленою у більшості країн світу.

У сучасній Україні також вже сформована доволі цілісна ювенальна система, яка включає як законодавчі акти, так і відповідні органи для їх виконання. 20 жовтня 2012 р. у дію вступив новий Кримінально-процесуальний кодекс, у якому було введено поняття спеціалізованих (ювенальних) судів та слідчих для неповнолітніх. Видаються методичні рекомендації для соціальних працівників та педагогів, в яких подано інструкції щодо відстеження випадків порушення прав дітей [3].

Певною проблемою є те, що у сучасному українському суспільстві ставлення до ювенальної юстиції неоднозначне. Одні сприймають її як, безперечно, позитивний крок на шляху до становлення громадянського суспільства, в якому б права та свободи будь-якої людини незалежно від її віку вважалися б найвищою цінністю. Інші ж українці вважають, що це «ворожий» проект, який спрямований проти традиційних норм народної педагогіки, релігійної моралі, сім'ї і навіть суспільства в цілому [1].

Слід визнати, що інститут ювенальної юстиції, як й більшість інших соціальних інституцій, у абсолютно досконалому вигляді поки що може існувати лише «на папері». У реальному житті навіть ідеальні законодавчі акти можуть бути використані далеко не на користь як окремих громадян, так і суспільства у цілому. Зокрема, інтереси збереження родини часто можуть вступати в конфлікт з інтересами будинку дитини чи інтернату, зацікавлених у поповненні контингенту. Слід враховувати й те, що у сучасному світі все більше поширюється комерційний попит на здорових дітей. Такі обставини й можуть призводити до безпідставного вилучення дітей навіть з достатньо благополучних сімей під різними надуманими приводами з злочинною метою.

На мою думку, впровадження ювенальної юстиції в Україні все ж таки є швидше позитивним кроком, аніж негативним. По-перше, у законодавчих актах України основним завданням введення ювенальної юстиції визначається захист сім'ї та формування відповідального батьківства. Тобто метою є не позбавлення батьківства як таке, але суспільно-громадський контроль за якістю виконання батьківських обов'язків. По-друге, ювенальна юстиція ставить завдання переходу від карального до виховного, відновного правосуддя щодо дитини. Тому потрапляння дитини в коло уваги ювенальної юстиції далеко не означає невідворотного винесення судового вироку. Значно частіше передбачаються привернення громадської уваги до дитини, яка знаходиться в зоні ризику та виховні заходи.

Отже, створення системи ювенальної юстиції є абсолютно позитивним і необхідним кроком в сучасній українській державі. Але, при цьому, надзвичайно важливим є якісний громадський контроль за кожною конкретною справою, що стосується неповнолітньої дитини та прозорість всіх дій уповноважених органів. Тільки за таких умов ювенальна юстиція дійсно буде слугувати своїй проголошеній меті - забезпеченню захисту прав і свобод дитини в суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Крестовська Н. М. Ювенальна юстиція: за і проти [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://gnedoi.blogspot.com>
2. Проць О. Є. Ювенальна юстиція: зарубіжний досвід та вітчизняні перспективи [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://conference.inf.od.ua/index.php/ru/spisok-materialov-konferentsii/sektsiya-4-prava-rebenka-v-sfere-natsionalnogo-prava-i-yuvenalnaya-yustitsiya/59-proti-o-e-yuvenalna-yustitsiya-zarubizhnij-dosvid-ta-vitchiznyani-perspektivi>
3. Що мають знати батьки про ювенальну юстицію [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://protruskavets.org.ua/scho-mayut-znaty-usi-batky-pro-yuvenalnu-yustitsiyu/>

Жук І.Л. (м. Київ)

zhukiren@gmail.com

ДИНАМІКА ТОЛЕРАНТНОСТІ В УКРАЇНІ: НА ПРИКЛАДІ ТЕРПИМОСТІ ДО СЕКСУАЛЬНИХ МЕНШИН

Толерантність у суспільстві виконує функцію забезпечення багатоманітності як принципу існування та регулювання соціальних відносин на всіх рівнях суспільства, сприяє

свободі самовираження, гуманізує соціум, створює в ньому базис, що ґрунтується на принципах справедливості, поваги до прав і свобод, знаходження консенсусу. Тому підвищення рівня терпимості є важливою передумовою трансформації та модернізації українського суспільства, розвитку демократії.

У суспільствах, які перебувають у кризових ситуаціях, стоять перед вибором вектору руху, мають конфлікти між різними соціополітичними, етнонаціональними, мовно-культурними, конфесійними, регіональними спільнотами, загальну міру готовності суспільства до функціонування на загальних принципах толерантності краще досліджувати на прикладі толерантності до меншин, що відрізняються лише особистими цінностями і вплив конфлікту інтересів і виборів є мінімальним. Тобто більш показовим для такої оцінки є дослідження у відношенні саме до таких груп, які, на думку більшості членів суспільства, живуть «невиправдано» й «неприйнятно», проте загрози інтересам і безпеці оточуючих не становлять. Такою групою в Україні, зокрема, є гомосексуали.

Дані 3–6 хвиль Світового дослідження цінностей (WVS), які проводились з 1995 р. по 2014 р., дають можливість відстежити, порівняти ставлення до гомосексуальності в різних країнах та динаміку змін останніх десятиріч. В анкеті наявні 2 запитання, що стосуються ставлення до сексуальних меншин. Перше запитання визначає ставлення до гомосексуальності як явища взагалі. Респондентів просили дати оцінку виправданості гомосексуальних статевих відносин (за шкалою, де 1 — «ніколи», 10 — «завжди»). Друге запитання — «Кого з перелічених груп ви не хотіли б мати за сусіда?». Відсоток респондентів, що зазначили гомосексуалів, дозволяє оцінити соціальну дистанцію до представників сексуальних меншин.

За цими даними, у більшості європейських країн протягом двох десятиліть частка опитуваних, які вважають гомосексуальність ніколи не виправданою, значно зменшилась. Наприклад, у Польщі відсоток тих, хто не хоче бачити гомосексуалів своїми сусідами, скоротився із 66% до 40%, в Естонії — із 64% до 47%, в Іспанії — з 20% до 5%, у Швеції — з 11% до 4%, у Словенії — із 61% до 35%. Також значно зменшився відсоток тих, хто вважає гомосексуальність ніколи не виправданою. Зокрема, у Польщі — із 58% до 42%, в Естонії — із 60% до 41%, в Іспанії — з 22% до 8%, у Швеції — з 11% до 7%, у Словенії — із 49% до 31%.

Що ж до ставлення до гомосексуалів у країнах «репресивної сексуальної моралі» (таких як Україна, Білорусь, Росія), то тут теж подекуди простежується нестрімка тенденція до лібералізації, але загалом ставлення до альтернативної сексуальної орієнтації залишається негативним. З 1999 р. по 2011 р. відсоток тих, хто вважає гомосексуальність ніколи не виправданою, зменшився в Україні з 61% до 53%, у Росії — із 69% до 54%, у Білорусі — з 59% до 57%. Значних змін зі скорочення соціальної дистанції до сексуальних меншин за цей період не відбулося. У зазначених країнах у 1999 р., 2008 р. та 2011 р. відсоток опитаних, які не бажають мати за сусідів гомосексуалів, становить відповідно: Україна — 65%, 58%, 62%; Білорусь — 79%, 63%, 72%; Росія — 71%, 66%, 66%.

Проте наведені вище дані ілюструють більше загальне ставлення до явища гомосексуальності. Якщо йдеться про толерантність, то краще її відображає такий показник, як частка опитаних, що вважають гомосексуальну практику ніколи не виправданою, але водночас достатньо терпимі, щоб спокійно ставитись до гомосексуалів по-сусідству. В Україні такий показник — 28,6%, для порівняння в Англії — 53,3%, у США — 47,3%, в Австралії — 39,6%, у Швеції — 70,6%, у Швейцарії — 47,4%, у Фінляндії — 43,2%, у Німеччині — 55,9%, у Польщі — 30,3%, в Естонії — 37,0%, у Білорусі — 20,4%, у Росії — 23,8%. Тобто терпимість населення України до гомосексуалів є значно меншою, ніж у країнах з більш розвиненою демократією. Якщо ж розглянути цей показник у динаміці в Україні, то можна побачити, що за два десятиліття він практично не змінився. У той час як у країнах, що стрімко трансформуються та розвиваються, за цей час відбулися значні зміни в бік покращення: у Польщі — з 19,3% до 30,3%, так само в Естонії — з 23,8% до 37,0%.

Причини повільних змін у толерантності населення України, можливо, криються в тому, що люди ще не зрозуміли достатньою мірою важливість цієї цінності. Так, за даними WVS, 59,0% опитаних в Україні вважають, що толерантність і повага інших є особливо важливою якістю, яку слід виховувати в дітей. Тобто більша частина населення розуміє важливість терпимості, але показово, що в згаданих країнах з позитивною динамікою в показнику толерантності відчутно більший відсоток населення досяг такого розуміння. Так, аналогічну відповідь у Польщі дали 84,9% респондентів, у Естонії — 84,5%, що відповідає аналогічним показникам у розвинених країнах Європи (Великобританія — 85,1%, Німеччина — 74,6%, Нідерланди — 86,0%, Фінляндія — 86,7%) та світу (США — 78,3%, Австралія — 91,7%, Канада — 82,6%).

Заець Д. (м. Москва)

portwejn@gmail.com

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БУТИ «ХІПСТЕРОМ»: ІДЕЯ, ФОКУС ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЗНАЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ

Відтоді як силовики розігнали студентів на майдані Незалежності минулого року, українське суспільство стало спадкоємцем контр-культурних рухів кінця 1960-их, які енергійно заперечують статус-кво. Кожне наступне десятиліття післявоєнної епохи бачило це розбити соціальних стандартів, бунти і боротьбу, що революціонізувала всі аспекти музики, мистецтва, влади і громадянського суспільства. Але після того, як панк був пластифікований і хіп-хоп втратив свій імпульс для соціальних змін, всі раніше домінуючі потоки "контркультури" злилися воедино. Тепер мутація та трансатлантичне змішання стилів, смаків і поведінки прийшло і в український контекст, щоб визначити, як правило невизначене уявлення про хіпстера ("Hipster"). Термін має на увазі нещирість або неоригінальність, навіть «кінець західної цивілізації»[1], але він використовується для позначення деяких дуже гарячих і щирих практик: велосипедних, харчових, активістських (Мет Лоддер). Термін «хіпстери» позначає субкультуру та економічний клас із особливим споживацьким вибором[2].

Ці тези стали результатом міркувань щодо двох запитань про природу сучасних субкультур: Як хіпстери, як приклад, в змозі існувати під час війни, як їм вдається підтримувати згуртованість групи, що постійно зазнає внутрішні зміни? І чому «джинси в обтяжку» – новий вид субкультури хіпстерів – відображають великі соціокультурні зміни? Погоня за цими грандіозними питаннями, без сумніву, є вельми амбітною. Хоч дане дослідження не дасть прямих та вичерпних відповідей, пропонуємо деякі узагальнення про хіпстерів і соціокультурні зрушення в цілому.

З точки зору першого поставленого питання, я вважаю, що поділювані естетичні стандарти просуваються в соціальних мережах, блогах і сайтах, що дозволяє досягти високої стилізованості, запропонувати гібридну естетику, яка швидко реагує на загрозу розповсюдження і масового споживання. Багато з модних інновацій, актуалізованих сьогодні серед українських хіпстерів, представляють сучасні асигнування в національну, у політичному сенсі, або традиційну, у фольклорному сенсі, культурні форми на базі об'єктів і символів, відповідно, державності і народного одягу.

Приклади включають жовто-блакитні стрічки, елементи вишивки – загальний модний аксесуар хіпстера на додаток до діючої в якості наочного посібника трансформації знаку із символу солідарності з майданівцями у вельми популярний тренд повсякденного застосування.

Бріколаж, штучне використання об'єктів з різних джерел в своєму одязі, забезпечує хіпстерів засобами для вираження розбіжностей в зростаючому ландшафті товарів масового споживання. Стиль хіпстерів розвивається заради провокації. Вони повинні стати гіперспоживачами, щоб залишатися соціально відмінними. Події революції Гідності перетворили національну українську символіку на маркер, що сигналізували відмінність із стилем життя більшості. Хіпстери як явище трансатлантичне проявляють крайню аполітичність, але

український контекст продемонстрував неочікувану політизацію широких верст молоді, що до зимових подій у Києві та інших містах України не мали гостро соціальної ангажованості.

Що пояснює українську хіпстер естетику в стороні від її очевидного відхилення від типового або нормального одягу? Я вважаю, що романтика революції, яка простягається далеко за межі зовнішнього вигляду: на те, що людина їсть, де і з ким проводить вільний час, і яку музику слухає – всі змінні, що беруть участь в конструюванні смаку.

Мотивація в структурі споживання цієї підгрупи – це «пошук автентичності». «Справжність» сьогодні передбачає відмову від ідеалізму минулого чи будь-якої усталеної норми і орієнтацію на творчість. Люди з високим смаком хіпстер культури, швидше за все, привносять ідеї або стилі минулих епох, й національну ідею, як натхнення для свого стилю життя. Ми можемо розглянути адекватність цієї картини з точки зору поняття «імітації» Габріеля Тарда. Згідно з класиком, усі інновації та відкриття складаються з імітацій [3]. Російський соціолог А. Серіков розвиває це твердження і уважає, що усі імітації є джерелом винаходів [3]. Інновація – це результат того ж самого семантичного механізму що й імітація.

У нашому глобалізованому світі, де те ж саме меню товарів та послуг (думаю Starbucks, Walmart, McDonalds, H&M) пропонується для усе більшої кількості споживачів, саме споживання стало творчим актом. Людина споживаючи завжди хоча б в мінімальній мірі щось винаходить. Саме через акти споживання, або анти-споживання ми розуміємо наші ідентичності та кваліфікуємо тих, хто навколо нас. Споживання забезпечує швидкодійний засіб для самовираження, індивідуальної унікальності, або посилення на приналежність до іншої групи в певному культурному контексті.

Естетику хіпстерства тяжко описати як стиль, враховуючи дифузний характер культурних практик, але подальше дослідження може зменшити цю плутанину. По-перше, я б спробував вивчити відмінності між виробниками і споживачами в цьому просторі. Швидше за все, мотивація простих споживачів, тобто, людей, які просто купують хіпстер товари, відрізняється за формою від людей, які беруть участь у створенні цих товарів (авторського пива, перероблених старовинних футболок або бамбукового велосипеда). Характер споживання серед хіпстерів відзначається більшим інтересом до кустарної, місцевої продукції, що саме стає об'єктом зацікавленості у випадку з українськими хіпстерами. Є конкретні он-лайн ресурси (Інстаграм, Тумблр, Твіттер, Пінтерест), які виступають вузлами, через які хіпстери транслюють смак, представляють образи. Які з них збирають найбільшу кількість «лайків» та репостів? Як саме вони їх використовують: «ліфтлукінг», «селфі» тощо. Хіпстери є передвісники великих змін у нашому розумінні особистості. «Відбираючи естетично гідні форми в індійській культурі, масовій культурі попередніх епох, ці споживачі використовують свій культурний капітал творчо, що відрізняє їх від стереотипних уявлень про хіпстерів як явища індійської культури» [4].

Чи хіпстери працюють у творчих галузях, є художниками, артистами, письменниками, або блогерами, або вони просто люди, які люблять робити покупки в ZARA і купляти органічні продукти? Дані інтерв'ю можуть виявити важливі відмінності між різними професійними, етнічними, соціальними групами. Чи їх мода в значній мірі пов'язана з референтними групами. Чи бажають хіпстери виділитися від свого боса або колег, друзів, чи може відповідь "ні".

На додаток до цих подальших кроків, майбутні дослідження будуть намагатися простежити зміни у значенні хіпстер об'єктів (окулярів, самокатів, вусів тощо); що за почуття, афекти та емоції стимулює попит і смак в цьому просторі. Розглядаючи демографічні відмінності за ознакою раси, статі або географічного положення зможемо описати тенденції змін. Чи розрізняються смакові уподобання залежно від місця розташування: місто або передмістя, столиця або провінція.

Зміна смислу загальновідомих знаків чи подій є формою влади в інформаційному суспільстві. Отже, ми повинні вийти за рамки розуміння хіпстерів як беззмислової молодіжної субкультури культурного привласнення та рекомбінації. Замість цього, ми повинні розглянути хіпстерів як ініціаторів культурних та політичних зрушень. Українські

події довели, що хіпстери – це не тільки про хитромудрий споживчий вибір, алей й про гуманні інституційні зміни. Їх бунт проявляється не тільки у зовнішньому вигляді, а й в новій революційній естетиці. Хіпстери – це новий політичний суб'єкт, що не рветься до влади, у нього не має представників, в нього, навіть не має конкретних політичних вимог, окрім відповідальності бути більш гуманним, більш оригінальним, більш ввічливим, от і все.

Список використаних джерел:

1. Дуглас Хеддоу вважає, що контркультура мутувала у само поглинаючий вакуум, Haddow D. Hipster: The Dead End of Western Civilization / Adbusters Magazin. – 29 July 2008. – Режим доступу: <https://www.adbusters.org/magazine/79/hipster.html>
2. Цитується за статтею у асоціативному сайті об'єднання “The sociological Imagination”: The Sociology of Hipsters. 10 вересня 2013. – Режим доступу: <http://sociologicalimagination.org/archives/14135>
3. Цитується за Сериков А. Е. Общество как подражание: об актуальности тезиса Габриэля Тарда / Сербиков А.Е. // Вестник Самарской гуманитарной академии. – Выпуск «Философия. Филология.». – 2010. № 2(8). – С. 16–27.
4. Zeynep Arsel and Craig J. Thompson, “Demythologizing Consumption Practices: How Consumers Protect Their Field-Dependent Identity Investments from Devaluing Marketplace Myths,” Journal of Consumer Research 37, no. 5 (February 1, 2011): 791–806, doi:10.1086/656389.

Калюжная Е.В. (г. Киев)

katrain@ukr.net

ВЕЛИЧАЙШАЯ РЕВОЛЮЦИЯ XX ВЕКА, КОТОРАЯ НЕ ПРОИЗОШЛА

В моем выступлении речь пойдет о великой революции 20 века, которая имела все предпосылки для свершения, но так и не произошла, в результате сложившихся политических и общественных явлений. Если быть точнее, то конечный результат оказался абсолютно не таким, каким изначально предусматривался.

Карл Маркс в своем «Манифесте коммунистической партии» пророчил скорое становление коммунистической власти на территории, как минимум, всей Европы, если не всего мира. И он приводил множество доказательств тому, что другого исторического развития общества быть не может. Главным аргументом «за» победу пролетариев и коммунизма выступает тот факт, что буржуазия собственноручно подкашивает свои же силы. Так как капитализм – эпоха революций, влекущих за собой новые революции. Так, например, революция в производстве ведет за собой революцию в транспортной промышленности, которая ведет ко все новым революциям в самых различных сферах деятельности человека.

По мнению Карла Маркса, буржуазия вступает в борьбу сразу по нескольким направлениям – это ее отличительная черта, так как главная ценность эпохи капитализма – наращивание капитала, а для этого необходимо:

- во-первых, вступать в борьбу с пролетариями, которые выдвигают основным требованием улучшение условий труда, устраивают забастовки;
- во-вторых, бороться с аристократией, которая, владея значительной частью собственности, не использует ее в качестве капитала;
- в-третьих, собственно борьба с самой буржуазией, которая выступает в роли конкурента в новосформированных рыночных отношениях.

Таким образом, силы буржуазии ослабевают, а пролетариев крепнут, так как они не только увеличиваются количественно, но и объединяются территориально. Позже их поддержат и к ним присоединятся дальновидные прогрессивные буржуа. Так как «...Основным условием существования и господства класса буржуазии является накопление богатства в руках частных лиц, образование и увеличение капитала. Условием существования капитала является наемный труд. Наемный труд держится исключительно на конкуренции рабочих между собой...», а рабочие объединяются благодаря свойственному

капіталізму неперервному революційному характеру, очевидним стає перемога пролетаріату над буржуазним суспільством.

Тоді чому комунізм не восторжествував в сучасному світі? На це є ряд причин:

Для початку варто звернути увагу на те, що у ряду пануючих держав, де і мала бути, за словами Маркса, початково відбулася пролетарська революція, були свої колонії. Іммануїл Валлерстайн в «Історическому капіталізмі» акцентує увагу на тому, що буржуа було вигідно наймати робітників з найменшими вимогами – ними виступали жителі колоній, вимоги яких різко відрізнялися від вимог пролетаріату серед європейського населення. Саме колоністи тоді ще не прийшли до усвідомлення необхідності боротьби за власні права.

Іншим важливим критерієм є, по-моєму, історически революційний характер ХХ століття. Перша і Друга світові війни, студентська революція в Франції, боротьба за незалежність колоній, за права чорних і за права жінок – все це послужило причиною кардинального змінення свідомості суспільства.

Для початку ХХ століття характерною була переслідування, яка, з одного боку, вела до зміцненню капіталістического ладу – відповідно, збільшенню хвилі протестів серед пролетаріату, а, з іншого боку, привела до Першої світової війни. В результаті чого, революція відбулася тільки в Російській імперії і то, основною рушійною силою стали селяни. Але на території СРСР комунізм впровадити вдалося неможливо – він переріс в соціалізм. Західному світі в той період було не до революцій, так як першочесною необхідністю було відновлення держав після руйнувань нанесених війною. Соціологами і психологами доведено, що в період війн і революцій суспільне свідомість об'єднується, і особисті проблеми кожного відходять на другий план. Не встигли люди знову задуматися про складнощі в виробництві, як почалася Друга світова війна.

Після Другої світової починається активний ріст рухів за звільнення колоній, боротьба за права чорних і за права жінок – відбувається революція в свідомості людини. Проблеми праці в виробництві знову відходять на другий план, активно розвивається сфера послуг, престижними стають види діяльності не пов'язані з промисловістю і з виробництвом, відбувається «менеджерська революція». Цьому є доказ, бо якщо запитати у представника середнього класу ким він себе вважає, то в останню чергу ви почуєте, що вважає він себе «пролетаріатом».

Іменно тому комунізм і зміг існувати деякий час тільки на території колишнього Радянського Союзу і то, за «залізною завісою». Бо комунізм – відмова від революції, а саме вона – перший двигун прогресу. Хто ж захоче залишатися в ХХ столітті, коли весь світ уже ввійшов в ХХІ?

Каушніян А.І. (м. Київ)

nct@ukr.net

МОДЕРНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ПІД ВПЛИВОМ ВІЙНИ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

Перша світова війна поклала початок глибоким змінам у свідомості українського суспільства, які повністю проявили себе у часи боротьби за незалежність України, а їх віддалений відгомін відчувається й сьогодні. Роз'єднаність народу у поглядах на життя держави і її самостійне існування – це історично сформоване явище. Але чому саме Україна опинилася в такому положенні?

Україні в геополітичних процесах завжди відводилося чільне місце, її не один раз захоплювали татари, монголи, нею цікавилися греки, вона була врахована й у стратегічних планах німецької буржуазії та великих землевласників у контексті створення «Великої Німеччини». Таке ставлення до нашої держави, насамперед, пов'язане з багатими людськими і природними ресурсами. Крім того, слід відмітити й той факт, що часто українські землі

ставали ареною воєнних дій, а самі українці мусили воювати за чужі інтереси і брати участь у братовбивчому протистоянні. Так, в роки Першої світової війни в російській армії перебувало 3,5 млн. українців, у австро-угорській – 250 тис. Слід відмітити той факт, що військові з обох сторін не просто виконували свої обов'язки, вони воювали за свою батьківщину з ворогами, які могли бути в дійсності їхніми кровними братами. В різних частинах України, так само як і сьогодні, одні люди підтримували Росію, а інші – протилежну силу. А отже, як ми бачимо, хвиля українського патріотизму й націоналізму, так само як і російського шовінізму, що захоплює сучасне населення лягає на достатньо підготовлений ґрунт.

Перша світова війна вивела на перший план питання національного усвідомлення. Саме вступаючи на терена бою, селяни усвідомлювали, що для них є батьківщиною. Воюючи по обидва боки фронту, вони говорили, співали українською мовою, мали схожі традиції. Усвідомлення цього факту мало величезне значення для національної самоідентифікації українських солдат. Адже, як відомо, серед численних самовизначень особистості чільне місце завжди відводиться саме національній ідентифікації, що у розвиненому вигляді постає як національна самосвідомість. М. Бердяєв у праці «Доля Росії» цілком слушно стверджував: «Є тільки один історичний шлях досягнення вищої вселюдськості, єдності людства – шлях національного зростання і розвитку, національної творчості. Вселюдськість розкриває себе лише під виглядом національностей. Денаціоналізація є... чистісінька порожнеча, небуття».

Наперекір воєнній політиці, “зіткнення братів лобами”, в Україні розвивався національний рух обота. Як не дивно, але саме у воєнний час на українських землях почали з'являтися перші національні школи, які засновували солдати та офіцери.

Щоб відстояти політичну самостійність України, створювалися й політичні партії та організації, які пропагандували ідею національної самосвідомості серед українських вояків та урядів Центральних держав. Так, наприклад, 4 серпня 1914 року у Львові було засновано організацію «Союз визволення України» (СВУ). За мету СВУ проголошував державну незалежність України і для цього вирішив співпрацювати з Німеччиною та Австрією проти Росії, розраховуючи на те, що в ході війни буде знищено основу національного гніту - царизм. Поширювали ідею національної самосвідомості усі прошарки українського суспільства, серед яких найбільш активно проявляла себе українська соціалістична молодь.

Події, що відбувалися під час Першої світової війни наклали свій відбиток на весь майбутній хід новітньої історії України. Українці розуміли, що війна надасть можливість створити незалежну українську державу. Саме прагнення українців об'єднатися заради незалежності, сформувало підґрунтя національної самосвідомості. Що ж сучасна гібридна війна дає людям?

З моменту проголошення України незалежною країною колишня метрополія прагне повернути собі нашу країну, вбачаючи в ній свій стратегічний запас, найкраще це питання розкрив Збігнев Бжезінський: «Без України Росія перестає бути імперією, а з Україною, підкупленою, а згодом підкореною, Росія автоматично перетворюється на імперію». Війна інтересів почалася ще в 1914 році й пройшла свій шлях в декілька етапів: ліквідація монархій (Перша світова), розпад імперій (Друга світова), становлення громадянських суспільств (холодна війна). Перемога України означатиме розпад РФ як імперії. Саме результат сьогоденної війни поставить крапку в даному питанні.

Сучасна війна несе у собі як позитивні, так і негативні наслідки. Для нас, українців, вона є засобом зближення, формування єдності. В сьогоденному модерному суспільстві ми на власні очі спостерігаємо процес творення «єдиної країни», подолання невизначеності національної самосвідомості. Війна змушує свідомих, небайдужих людей залишати своє буденне життя і йти на поле бою, захищати свою батьківщину. Шкода, що ми єднаємося та усвідомлюємо свою національну самосвідомість лише після численних втрат людей, своїх рідних. Але, не зважаючи ні на, що ми повинні пам'ятати, що, для нас, українців, перемога уособлюватиме процес завершення формування національної самосвідомості.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЦІННОСТЕЙ: ВІД МОДЕРНУ ДО ПОСТМОДЕРНУ?

Що ми маємо на увазі, коли говоримо про цінності? Насамперед – це головний важіль контролю людської поведінки, як індивідуальної, так і колективної. Цінності передають реальне ставлення людей до певних об'єктів та явищ, визначають сутність дій, їх правильність та своєчасність. Тож трансформація цінностей для суспільства є не тільки передумовою відповідних змін діяльності людей, а й змін в самій державі.

Слід зазначити, що існують зовнішні і внутрішні регулятори поведінки. Зовнішні регулятори перетворюють загальні цінності в індивідуальні, і підпорядковують до них людину. У разі негативного підпорядкування виникають відхилення, що не є добре для держави. Внутрішні цінності є більш стійкими, бо кожна людина сама визначає для себе межі доброго і поганого на основі власної системи цінностей, і ніхто не може вплинути на становлення внутрішнього «Я» особистості.

Будь-який історичний період зумовлюється корінним переломом свідомості і поведінки людей. Але ці зміни не можна оцінити адекватно, бо немає ідеальної історичної епохи, яка б повністю могла задовільнити потреби і очікування людей. Є певні аспекти ідеального життя, які можна побачити, заглибившись в історію. Але ми не можемо стверджувати, що вони становлять ідеальну систему цінностей. Це явище виключно індивідуальне.

Епоха модернізму, сформована до XVII-XVIII ст. і розвинена у XIX і першій половині XX в – це час поєднання християнства та новоєвропейської культури. На цій основі формується сучасний тип суспільства, тобто модернізований. У той час люди були змушені мати сумніви щодо рівня своєї розумності та гуманності. Прогресивного розвитку набувають раціональні способи мислення та соціальної організації суспільства на шляху до визволення від релігії та свавілля влади. Люди прагнуть до прогресу, до однозначного буття та європоцентризму.

Модернізм базувався на індустріальній економіці, лібералізмі та національно-державному устрою міжнародних відносин, що було викликано сучасними інформаційними технологіями. Відбулася трансформація товаровиробництва на виробництво послуг та глобалізація індивідуального простору.

З переходом суспільства до постмодернізму відбувся інтенсивний прояв суспільних проблем, які набули нової якості. Нові сформовані цінності накопили у собі принципи гуманізму та раціоналізму. Завдяки дії людини життя та буття трансформуються з нерозумного стану в розумний. Всі прояви суспільного життя сприймаються як одностайні і першоз'явлені. Відійшовши від ідеї, що матеріальне виробництво є найголовнішим, суспільство потребує інформації, тобто виникає культ інформаційної культури. Сформовані на цій основі нові цінності дають змогу суспільству об'єднуватися в єдине ціле і таким чином рухатися вперед до кращого життя і існування.

Перехід людської цивілізації та змін її цінностей від модерну до постмодерну можна вважати найскладнішим періодом в історії. Всезагальна криза та антагоністичне ставлення людей одне до одного заважають подальшому розвитку людських цінностей та погіршують загальний стан держави.

Наразі ми маємо велику всебічну суспільну кризу, яка потребує негайного вирішення, аби не досягти самознищення людської цивілізації. Остання надія на властивість людей у прагненні до виживання, що залишає нам надію на боротьбу людей за життя і подальше існування.

Таким чином, розглянувши цінності модернізму і постмодернізму, можна зробити висновок, що розвиток держави та суспільства залежить, насамперед, від формування відповідної системи цінностей у світі, який безупинно глобалізується.

ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ ЯК ВИД МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ

Впродовж двох світових воєн ХХ ст. інформація була допоміжною «зброєю» всіх основних країн воєнного протистояння. Але з середини минулого сторіччя роль та значення інформаційної складової конкурентного політичного та військового протиборства постійно зростала. Інформаційно-технологічна революція останньої чверті ХХ ст. дала поштовх новітнім глобальним соціально-політичним, економічним, екологічним та іншим трансформаціям, що обумовило появу суттєвих суперечностей у розвитку людства. У свою чергу це викликало принципові й кардинальні зміни в характері інформаційних відносин як на світовому рівні в цілому, так і на рівнях національних, регіональних, галузевих, масових, місцевих, корпоративних та індивідуальних комунікацій.

Інформаційно-комунікаційні технології з кінця ХХ ст. і в перші десятиріччя ХХІ ст. стали одним із основних і домінуючих засобів боротьби за політичну владу, за контроль над системами державного управління та вплив на свідомість населення. Інформаційні війни (ІВ) сьогодення стали постійним і невід'ємним явищем і чинником соціального, політичного та культурного буття людства.

В наш час є всі підстави вважати, що реально відбувається неоголошена третя світова інформаційна війна, яка охопила всі сфери життєдіяльності планетарного соціуму. Інформаційні війни, як сукупність технологій і методів здійснення інформаційного втручання в інформаційно-комунікаційний простір самостійних і самодостатніх суспільств через використання засобів й інструментарію масових і маркетингових комунікацій, стали цілеспрямованим фактором існування світових політичних систем та боротьби її впливових гравців за домінанти своїх глобальних і геостратегічних інтересів. В умовах нерівномірності становлення світового та національних інформаційних суспільств в окремих країнах, де виникають глибокі кризові та конфліктні ситуації, інформаційні війни стають ключовими й вирішальними щодо подальшого їх існування як суб'єктів міжнародних відносин [1, с. 35, 37].

Інформаційні війни з 80-х років минулого століття стали предметом дослідження багатьох галузей науки, у тому числі: державного управління, політології, соціології, психології, комунікології, права тощо. Тому науковий дискурс навколо основних понять інформаційних воєн, їх складових, закономірностей, напрямків і наслідків розвитку в наш час не тільки триває, а ще й загострюється. З позицій політичних комунікацій ІВ розглядають як частину інформаційно-політичних кампаній, а з управлінських позицій їх можливо розглядати як один із видів некомерційних державних маркетингових комунікацій. При цьому головні принципи ведення інформаційних воєн були сформульовані ще давньокитайським військовим теоретиком Сунь-Цзи задовго до н.е. Він фактично пропонував активно протистояти ворожим державам через інформаційну протидію «усього доброму, що є в стані супротивника», підтримувати «внутрішні суперечки» ворожих правителів та максимально заважати «всіма засобами» цілеспрямованій позитивній діяльності ворожих структур [2, с. 256].

Сучасна інформаційна війна розглядається як найгостріша форма конфронтації в інформаційному просторі. Тому її характерними рисами є: висока інтенсивність дискурсу; безкомпромісність, категоричність суджень; дезінформаційні маніпуляції; використання чуток і міфотворчих прийомів, високої емоційної напруги тощо. Головна ціль учасників інформаційного протиборства – досягнення переваги у впливах на свідомість населення як своєї держави, так і ворожої країни (корпорації тощо), а також світового співтовариства. При особливо агресивних засобах інформаційної боротьби використовується термін «інформаційна зброя».

При розгортанні операцій інформаційних воєн використовують немаркетингові засоби безпосередньої пропаганди та агітації. Але основне навантаження у здійсненні інформаційно-психологічних операцій приходить на сучасні маркетингові комунікації, що

знаходяться й функціонують між владою та суспільством. З-за значної напруги, інтенсивності та агресивності суперечок під час здійснення конкретних наступальних інформаційних операцій врегулювання або нейтралізація наслідків такого протистояння є дуже складним завданням. Це відбувається тому, що інформаційна зброя, яку використовує будь-яка політична сила, корпорація або держава є зброєю двогострою.

Список використаних джерел:

1. Кіслов Д.В. Інформаційні війни : монографія / Д.В. Кіслов. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2013. – 300 с.
2. Политические коммуникации: учеб. пособие для студентов вузов / [Петрунин Ю.Ю. и др.]; под общ. ред. А.И. Соловьева. – М. : Аспект Пресс, 2004. – 333 с.

Кісла Г.О. (м. Київ)

kisla_anna@mail.ru

НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА ТА ЕТНОПОЛІТИЧНИЙ ПРОЕКТ УКРАЇНИ: ДОВГОТРИВАЛИЙ ДИСКУРС

Проблема сучасного етнополітичного розвитку української держави має такий же вік як і статус незалежності. Згадуються роки, коли ця тема була головною для науковців і політиків і була дуже тиражованою на конференціях, круглих столах, семінарах. Сьогодні ця тема знаходиться на периферії наукового простору. Але ж проблема не зникла. І дуже цікаво подивитися на неї з позиції минулих визначень, діагностування, прогнозів.

Сучасний етап розвитку української держави актуалізує вирішення складних і неоднозначних щодо змісту проблем. Однією з головних проблем у цьому ряду, на наш погляд, можна розглядати етнополітичний розвиток держави. Приводом для такого твердження є розбіжність етнополітичних тенденцій розвитку української держави в часі та різновекторність етноінтересів суб'єктів етнополітичного процесу.

Мова йде про те, що в українській державі сьогодні актуалізовані дві тенденції у розвитку: тенденція конструювання української етнопатії, і тенденція формування політичної нації. Відзначимо, що синхронність апріорі несумісних в часі названих тенденцій характерна не тільки для України.

Головна ознака нації - наявність державності. Українська держава, перебуваючи більш 20 років у статусі незалежної держави, чи може декларувати тезу про те, що українська нація сформувалася і володіє всіма ознаками, в тому числі і національною самосвідомістю? Які фактори і яка стратегія етнополітики в державі можуть сформувати у представників безлічі етносів в Україні потребу ідентифікувати себе з українською нацією? Пошук відповіді на це питання приведе нас до висновку, що будь-якій національній державі в своєму розвитку потрібно пройти закономірний шлях оформлення нації і часто це чималий історичний термін. І в якості ілюстрації наведемо тиражований приклад зі Сполученими Штатами Америки. Конструювання американської нації було абсолютно штучною процедурою. З спільноти світових біженців і мігрантів створили громадянську націю. Але історія і логіка розвитку ставлять все на свої місця: ще в 1995 р американські етнологи фіксували тенденцію етнічного ізоляціонізму серед різних етносів американської держави, етнополітичну заяву етносів повернутися в початкову точку відліку і заново, з актуалізованою потребою в етнічній ідентифікації розвиватися.. Але ж тут знову не все так просто, тому що, на думку українських фахівців етнологів, етнопатія може розвиватися, коли вона об'єднується фактом спільного громадянства. Для українського суспільства традиційно поняття "українська нація" застосовувалася по відношенню до етнічних українців - найбільшої етнічної спільноти країни. Наявність у складі населення України вагомої частки іноетнічних спільнот (корінних народів, національних меншин, нещодавно виниклих іммігрантських груп) визначає її як країну поліетнічну. Утворення спільної для усіх громадян держави заклали підвалини для формування поліетнічної (найчастіше її називають політичною) нації .

Маркером етнополітичного розвитку (інтеграції тенденцій етнічного та громадянського конструювання) можна розглядати побудову політичної нації як процесу, «об'єктивування»

закономірностями цивілізаційного розвитку, як стандарт *лонгованого* розвитку індустріального, постіндустріального (інформаційного) суспільства. Політична нація читається як категорія «postethnic». Тому маркером можна розглядати характеристику держави політичної нації як держави, в якій всі етноси мають рівні права, домінуючу громадянську ідентифікацію і презентують у своїй структурі цінностей національну ідею.

Оскільки Україна будує свою національну державність то, отже, повинна починати з конструювання етнонації. Але в такому разі Україна не зможе реалізувати концепцію побудови політичної нації, тому що остання буде суперечити завданням побудова етнічної держави. А якщо Україна відмовиться від етнічних основ побудови держави, від етнонаціональної ідеї, як інтегруючого чинника, то вона не відбудеться як держава. Визначаючи презентовану ситуацію як «феномен української парадоксальності», ми звернулися до тиражованих концептів етносоціології з метою пошуку методологічних підходів для аналізу названого феномену.

Узагальнений аналіз знайдених концептів дозволяє зробити висновок, що державу політичної нації потрібно розглядати як спільність громадян України різного етнічного походження, що розділяють у своєму існуванні загальнодемократичні принципи. Цей результат будується на вивченні європейського досвіду побудови політичної нації та його моделювання на українську етнонаціональну реальність. Можна прогнозувати, що політична модернізація української держави актуалізує національно-політичну ідентичність громадян і поняття громадянської нації.

Кліщ В.В. (м. Київ)

Vlada_5@ukr.net

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ПРОСТИТУЦІЇ ЯК НЕГАТИВНИЙ ПРОЯВ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН ХХ СТ

Проституція в різний час та в різних країнах сприймалась неоднаково. Користування послугами «жриць кохання» було як престижним, так і ганебним. Але попит на дану сферу діяльності не пропадав ніколи. Навіть соціалізм, що пропагандував моральність та диктаторський режим не змогли викоринити дане явище. Проте модернізація ХVІІІ ст. не змінила систему цінностей. Ідеалом епохи були: «девственное целомудрие, когда человек без всякого порока...и без прелести плотские наружно и внутренне душою и телом чисто себя вне супружества содержит...»[1,с.424].

Перехід до ринкової економіки тільки посилив розвиток сфери комерційного сексу. З'являється таке поняття як «сексуальна революція», яке Анурін В. Ф. характеризує як всездозволеність по задоволенню самих незмінних пристрастей, зневажання вікових норм моралі і втрату всякого сорому. Проте у ХХІ столітті назріло питання про легалізацію даного явища. Звичайно й поряд із цим виникає питання користності для держави та соціуму в легалізації проституції.

Головним аргументом прихильників легалізації проституції є її неминучість, яка пов'язана низьким прожитковим рівнем, сильним злочинним бізнесом з залучення в проституцію, потуранням правоохоронних органів. А так як на проституцію існує попит, «представляється доцільним з метою мінімізації її шкідливості і суспільної небезпеки, забезпечення захисту права осіб, що надають і споживають платні, сексуальні послуги» легалізувати проституцію і здійснювати над нею державний контроль. Доречі Міжнародна організація праці офіційно визнала роботу у сексуальній «індустрії» одним із видів праці [2, с.95].

За дослідженнями В. Вариводи і С. Костянтінова (Національна академія внутрішніх справ України) виявлено, що прибічники «законності» стверджують: узаконення секс-бізнесу сприятиме посиленню контролю за проститутками і проституцією, станом їх здоров'я, виведе з «тіні» великий за розмірами оборот коштів [3, с.64].

Але як показує практика така система не зможе себе оправдати:

- отримати економічну користь від легалізації буде неможливо тому, що сам по собі цей бізнес є кримінальним, і будуть створені такі схеми, які допоможуть ухилитися від сплати податків;

- створити ефективну систему медичного контролю буде також проблематичним. Повії перші усвідомили небезпеку ВІЛ-інфекції і тому постійно використовують презервативи. Медичні картки на повій у медичних закладах стануть джерелом поширення інформації про їх господарів, що не «бажано для трудівниць кохання».

- санітарні книжки ніхто з повій заводити не буде, тим більше показувати їх потенціальним клієнтам.

- як буде виглядати пенсійне забезпечення екс-повій, також невідомо. Їх вихід на «професійну пенсію» становить 35-40 років [4].

Зважаючи на вищезазначене, можна сказати, що легалізація проституції – це моральний занепад для соціуму. За легагізацією проституції може послідувати легалізація наркотиків чи торгівлі людьми, адже це також бізнес, що приносить доходи. Дане явище не можна розглядати з економічної точки зору, так як це питання свідомості, виховання і моралі.

Отже, проституція породжена не власним бажанням торгувати своїм тілом, а економічними проблемами, що виникли в суспільстві. Викорінити дане явище можна тільки за рахунок створення нових робочих місць, гідної заробітної плати, надання надійного соціального захисту, підтримкою молодих сімей та пропаганді створення здорової люблячої сім'ї.

Список використаних джерел:

1. Блох І. История проституции/І. Блох.- СПб.,1994.- 424с.
2. Калачев Б.Ф. Взгляд на проблему через столетия. Проституция и преступность: Проблемы, дискуссии, предложения/ Б.Ф. Калачев. – М., 1991. – 36–54 с.
3. Мінц М.О. Соціологія девіантної поведінки: [навч. посіб.]/ За ред. М.О. Мінца. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. – 244 с.
4. Горпинченко І. Мифы о легализации проституции/ І. Горпинченко// Здоровье. – 2007. – № 1.

Коваль О.А. (м. Київ)

Emina@i.ua

ТРАНСФОРМАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ САМОСВІДОМОСТІ: ВІД ПЕРШОЇ ДО ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

«Мене зрозуміють після європейської війни» - так можна узагальнити останні писання провісника краху традиційної європейської культури Фрідріха Ніцше [1]. Коли Фрідріх Ніцше, наприкінці 19 століття, пророкував кризу європейської соціально-політичної системи та наголошував на необхідності модернізації європейського духу, він усвідомлював, що його сучасники не готові «почути» його пророцтва та прийняти неминучість трансформацій європейської соціальності. «Бути великим – означає задати напрям» - наголошує Стефан Цвейг у біографічній повісті «Фрідріх Ніцше» [1]. Ймовірно, що тільки творча уява митця спроможна з усією повнотою донести атмосферу «епохи сутінків богів», краху старого порядку речей та старих (класичних) форм мислення. Цвейг, письменник ХХ століття, напередодні Другої світової війни скоріше відчув духовно-емоційний стан Ніцше - митця ніж зрозумів його філософію: «Ніхто не чув так виразно як Ніцше хрускіт у соціальній будівлі Європи... Ніхто не відчував з такою силою, що епоха віджила своє та відмерла, і, що народжується у смертельній кризі дещо нове та міцне: тільки тепер ми знаємо це разом з ним» [1].

Перша світова війна стала справжнім каталізатором радикальних трансформацій у соціальній структурі західноєвропейського суспільства. Залишки «старого порядку» (як порядку речей так і способу мислення), руйнування котрого розпочалось з першими перемогами буржуазних революцій, було остаточно поховано під руїнами традиційної європейської культури. Модерн це не просто перехід до нових форм соціально-політичного

устрою суспільства це, перш за все, виробництво нових способів людської діяльності та спілкування та створення нових соціокультурних форм їх збереження та соціального успадкування.

Ми вважаємо, що теоретичне осмислення закономірностей суспільної модернізації у країнах Західної Європи з необхідністю передбачає рефлексію, тобто осмислення парадигмальних змін, що відбуваються у теоретичній свідомості європейців (на теоретичному рівні духовної культури європейців). Така рефлексія, на нашу думку, передбачає звернення до теоретико-пізнавальних способів отримання та організації знань про суспільство та дослідження рушійних сил, закономірностей та спрямованості їх трансформацій. Реалії соціально-політичних модернізацій європейських суспільств, що відбулись у першій половині ХХ століття, обумовили глибинні процеси перетворення соціально-гуманітарного знання взагалі та філософії зокрема. Однією з складових цих перетворень став так званий «лінгвістичний поворот» або мовна революція.

Сутністю лінгвістичного повороту є концептуальна зміна парадигми соціально-гуманітарного пізнання, що спричинила трансформації європейської самосвідомості. Змістом цієї мовної революції був перехід від класичного способу філософствування, де «свідомість», «розум», декартівське «*cogito*» є вихідним пунктом філософських досліджень, до некласичної філософії, в котрій, поряд з багатьма іншими програмами, активно розробляється низка програм аналізу мови як єдиного доступного дослідникові джерела інформації про соціальні процеси. Мова проголошується граничним онтологічним підґрунтям мислення та діяльності. Відповідно по новому тлумачиться й призначення філософії та обґрунтовується необхідність включення мови у систему філософського осмислення соціальних феноменів.

Нове розуміння мови та її призначення, що формується на тлі кризи традиційних форм раціональності, призводить до комунікативно-прагматичної трансформації сучасної філософії. Філософське дослідження мови як символічного втілення соціальної практики позиціонується як можливість виходу на джерела та механізми соціальних змін. Нова парадигма соціально-гуманітарного теоретичного пізнання передбачає як зміну предмету дослідження так і актуалізацію нових методів пізнання. Звернення до комунікації та її мовного втілення передбачає залучення засобів герменевтичної інтерпретації. Відповідно змінюється і понятійний апарат філософії: замість «мислення» - «мовлення», замість «пізнання» - «розуміння», замість «істинності» - «осмисленість».

Трансформації європейської самосвідомості на рубежі ХХ-ХХІ століть відбуваються на ґрунті нової соціально-філософської настанови: фундаментальні системоутворюючі принципи поступаються місцем перед новим інструментарієм дослідження соціокультурних процесів. Різноманітні «техніки», «практики», «інтерпретації», «способи конструювання» та «засоби деконструкції» - такий методологічний арсенал філософських досліджень соціальних феноменів. Зараз відбувається своєрідна прагматизація соціально-гуманітарного знання і, перш за все, теорій мовної комунікації.

Соціокультурним наслідком цієї мовної революції стало перетворення програм аналізу мови на теорію та практику емансипації. Громадськість, усвідомлюючи недосконалість традиційних форм звільнення (бунт, організований революційний протест, критика ідеології тощо) звертається до комунікативного процесу взаємодії (діалог та взаєморозуміння) задля досягнення консенсусу та єднання різних соціальних груп. Основною умовою емансипації постає демократизація та відкритість суспільства, можливість широких дискусій що дозволяють сторонам визнати і зрозуміти одна одну, обговорити базові цінності, що забезпечують самозбереження та виживання суспільства.

Список використаних джерел:

1. Цвейг С. Фридрих Ницше/ С.Цвейг Собр. соч. в шести томах: т.6 – 1994 – С. 175-176.

СОЦІАЛЬНИЙ КОНСТРУКТИВІЗМ І СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ

Соціальний конструктивізм народився як одна з постмодерністських течій в рамках третьої «великої дискусії», що розпочалася в кінці 70-х - початку 80-х років ХХ ст. і практично не завершилась до теперішнього часу. З кінця 1980-х років і на початку 1990-х років ХХ ст. ця парадигма стає однією з головних теорій в галузі соціальних відносин.

Для конструктивістів найбільш принциповим є положення, згідно з яким соціальна реальність не є а ні незмінно даною, а ні раціонально зумовленою. Конструктивісти виходять з того, що у всякої раціональності є історично своєрідне коріння: вона створюється і перестворюється діяльною участю впливових акторів. Звідси випливають три основні принципи конструктивізму: культурна, історична та політична обумовленість соціальної дії. Конструктивісти виходять з того, що наше знання про світ соціально обумовлено і історично минуше.

Розвиваючи цю тезу, П. Бергер і Т. Лукман наводять аргументи на користь того, що будь-яке знання отримується та існує за рахунок соціальних взаємин. Коли люди спілкуються між собою, вони роблять це виходячи з впевненості в тому, що їх сприйняття реальності схоже і діють відповідно до цього переконання [1]. Ця схожість виникає у так званих рамках співвіднесення, на які вказував В. Шрам [2], і які, на нашу думку, є необхідним елементом соціальної комунікації. Отже будь які соціальні конструкції виникають як продукт комунікації соціальних суб'єктів. Таким чином, можна сказати, що реальність конструюється самим суспільством. При цьому людина диференціює свій вибір відповідно до власної ідентичності. Але індивід робить це в залежності від обраної соціальної ролі, отже в результаті утворюючи власну поліідентичну реальність.

Епоха глобалізації та інформатизації наповнює базові принципи конструктивізму новими сенсами. Швидкий розвиток такого типу комунікації як соціальні мережі наповнює наше сприйняття світу новими цінностями, зокрема змінюючи екзистенціальне поняття «самотності у натовпі». В цій реальності авторство знання втрачається, що цілковито співвідноситься з багатьма постмодерністськими теоріями. Крім того, соціальні мережі стали прикладом інтелектуально продукованих конструкцій, які будучи за природою віртуальною реальністю, втім все більше впливають на реальність фактичну, зокрема і політичну.

К. Ширкі вказує, що за останні роки, соціальні медіа стали фактом життя громадянського суспільства в усьому світі, за участю багатьох дійових осіб - пересічних громадян, активістів неурядових організацій, телекомунікаційних компаній, постачальників програмного забезпечення, уряду. Комунікаційний ландшафт стає більш щільним, більш складним, і більш відкритим для участі широких мас, «мережеве населення» отримує більш широкий доступ до інформації, більше можливостей брати участь в публічних виступах, і розширення можливостей для проведення колективних дій [3]. М. Папич і С. Ноонан показали як ситуації в Тунісі та Єгипті довели зростаюче значення використання соціальних медіа мереж, таких як Facebook і Twitter, для того щоб допомогти організувати, спілкуватися і в кінцевому рахунку, ініціювати акції громадянської непокорі і вуличні акції [4]. Такі соціальні мережі, як Twitter та Facebook відіграли важливу роль у поширенні інформації про супротив, а також трагічні події на Євромайдані. За даними спостереження було встановлено, що сторінки в соцмережах було створено з метою, по-перше, надавати інформацію про поточні протести тим людям, які не беруть у них участі, по-друге, координувати дії протестувальників, по-третє, для забезпечення важливою логістичною інформацією. Важливим моментом було й те, що інтернет-спільнота активно реагувала на цю інформацію. Так, з моменту створення на сторінці опубліковано 2000 оновлень, і до них написано біля 50 тис. коментарів та більше мільйона лайків; а контентом поділилися більше 230 тис. разів.[5]

Ці приклади показують як соціальні мережі виконують свою бінарну реактивно – проактивну функцію, одночасно відображаючи реальність і створюючи її.

Список використаних джерел:

1. Бергер П., Лукман Т. Социальное конструирование реальности. Трактат по социологии знания / П. Бергер, Т. Лукман. - М.: Знание, 1995. – 234 с.
2. Schramm W. The Nature of Communication Between Humans / Wilbur Schramm. // Process of Effects of Mass Communication / Rev. ed. by Witbur Schramm and Donald F. Roberts.- Urbana, 1971.- pp. 15 - 26.
3. Shirky C. The Political Power of Social Media. Technology, the Public Sphere, and Political Change. / Clay Shirky // *Foreign Affairs* January/February 2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.foreignaffairs.com/articles/67038/clay-shirky/the-political-power-of-social-media>
4. Papic M., Noonan S. Social Media as a Tool for Protest / Marko Papic and Sean Noonan // *Stratfor*. – 03. 02. 2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.stratfor.com/weekly/20110202-social-media-tool-protest>
5. Як учасники Євромайдану використовують Twitter та Facebook // *Медіапросвіта*. 06. 12. 2013 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/25613>

Коломоєц М.А. (з. Київ)

kolomoets.maxym@gmail.com

ВОЙНА В ИНФОРМАЦИОННУЮ ЭПОХУ

Мир, буквально пронизанный различными источниками информации, знаниями, которые предлагают себя реципиенту, мир всемирной паутины, в которой так легко запутаться дезориентированному индивиду, водоворот, завораживающий и увлекающий за собой – вот что представляет собой информационная эпоха. На первый план сегодня во взаимодействии индивида с окружающим миром и социальной средой выходит средство коммуникации, которое, согласно формуле известного теоретика медиа, является сообщением.

Маршалл Маклюэн рассматривает все человеческие технологии как внешние расширения человеческих органов: колесо – ноги, нож – ногти, алфавит – глаза. Ученый говорит, что наше сознание имеет структуру, подобную средству коммуникации, которым мы пользуемся как его продолжением. То есть медиа перестраивает наш способ восприятия мира вообще. Вместе с изобретением алфавита, а потом еще более стандартизированной формы книгопечатания, человечество проходило визуальную и рациональную, последовательную эпоху, которая отмечалась рождением индивидуализма, национализма и перспективы в живописи. Механицизм был своего рода взрывом, усложнением и расщеплением структур, которые состояли из стандартизированных частиц. Это был процесс специализации, бюрократии - воплощение азбуки и книгопечатания.

Все технологии, что было до XX века, были проводниками человеческих способностей в мир, его «ампутированными» органами, его процессом эволюции. Финальная стадия вынесения человека вовне – электрическая технология, которая является продолжением центральной нервной системы. С возросшими скоростями движения информации, отныне в мире все происходит мгновенно, и специалистский взрыв обращается вовнутрь. Больше нет времени познавать мир визуально, и человек становится соучастником и сопереживающим всему, что происходит в мире, сжавшимся до размеров «глобальной деревни», и в его посредничестве с миром органами его ЦНС выступают средства массовой информации. Стоит ли ставить вопрос о том, в какой мере мозаичность ТВ или прессы действительно показывает реальный мир, а в какой – сама его создает?

Раз мы живем в эдакой «глобальной нервной сети», как возможна в ней война? Первое, что приходит на ум – воевать могут те, кто к ней пока не подключен в достаточной мере. И это недалеко от истины.

Маклюэн еще в 60-х предрек и описал ту глобализацию мира, которую мы видим сейчас: не фактическое стирание границ, а стирание их посредством включения во все более тесные связи через такие глобальные медиа как Интернет. Также ученый описал и тревогу, которая

возникает при разрушении «старого образа» общества. Естественно, что консервативные общества (консервативность которых также проистекает из исторической природы использования ими СМИ) держатся всеми силами за свою старую идентичность, не позволяя ей изменяться, вновь и вновь проигрывая ее образ реципиентам.

Война для России сейчас – это финал ее отчаянных поисков идентификации в мире где они аннулированы. И неважно с кем эта война идет – с США, или с бандеровцами, и принимает ли вообще в ней участие Россия, главное, что создан образ врага. Если попробовать уточнить данные вопросы у реципиентов русских СМИ станет ясно, что их восприятие глубоко образно, иррационально. Пресса в России не объединяет раздробленные учреждения государственной власти, ведь там ветви власти никогда не разделялись: она выступает инструментом этой самой власти, «коллективным организатором».

Насилие над собой (как у буддистов и отшельников) – способ познания Универсума, насилие над другими – способ познания себя в наблюдаемом мире. Помимо этого, есть еще одно свойство войны, которое мы упустили. Война – это инструмент цивилизации, которая насильно проникает туда, где ее не принимают другими способами. Война – это инструмент обучения и познания врага. Напомню, что единственным великим открытием человечества, не связанным с войной, остается плуг. Для отсталых стран война есть шанс подняться на ступень прогресса врага (вспомним хотя бы Петра Первого). В боевых действиях старики убивают приходящих им на смену молодых, держава избавляется от безработицы и лишних людей, экономика получает возможности для вливания средств в промышленность. Война – это агонизирующий процесс модернизации!

Крижня В.О. (м. Київ)

vitysylichka@mail.ru

ТРАНСФОРМАЦІЯ РОЛІ СОЦІАЛЬНИХ АГЕНТІВ У ПРОЦЕСІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Процес соціалізації індивіда досліджувало багато соціологів і філософів, але є мало досліджень ролі соціальних агентів на соціалізацію особистості і її трансформації. Тому метою мого дослідження є дослідження ролі первинних і вторинних агентів соціалізації індивіда та їх зміни. Завдання даного дослідження полягає у визначенні найбільш впливових соціальних агентів у сучасному суспільстві.

Соціалізація - процес інтеграції індивіда у суспільство та у різноманітні типи соціальних груп шляхом засвоєння елементів культури, соціальних норм і цінностей. Головне завдання процесу соціалізації для індивіда полягає у пошуку свого місця у суспільстві. Виділяють 2 основних типи соціалізації: первинна та вторинна. Первинна соціалізація - засвоєння норм і цінностей людиною у дитячому віці, а вторинна - засвоєння норм і цінностей дорослою людиною.

На первинну і вторинну соціалізацію впливають різні соціальні агенти і соціальні інститути. Для первинної соціалізації індивіда характерні міжособистісні відносини в малих групах, агентами якої виступає найближче оточення людини. Це батьки, друзі, родичі та близькі. Вони виконують зразу декілька функцій, які можуть замінити один одну. У цьому типі соціалізації агенти змінюються відповідно до життєвих циклів. На рівні великих соціальних інститутів відбувається вторинна соціалізація, вплив агентів, тут менш вагомий ніж вплив агентів первинної соціалізації і вони виконують здебільшого 1-2 функції. Агентами цієї соціалізації виступають засоби масової інформації, вчителі у школі, викладачі в університеті.

Відомий американський письменник, соціолог та футуролог Елвін Тоффлер сформував хвильову концепцію розвитку суспільства. Відповідно до цієї концепції існує 3 типи суспільства, які Тоффлер уподібнює до хвиль. Кожен наступний тип накриває попередній і заміняє його. Перший тип - це аграрна цивілізація, наступний - індустріальна і останній тип - це надіндустріальна інформаційна цивілізація. Тоффлер стверджує, що людство на даний момент знаходиться на стадії "другої хвилі".

Для суспільства "другої хвилі" характерна нуклеарна сім'я, що складається з 2 поколінь, а саме батьків і дітей. Тобто у сучасному суспільстві первинними агентами соціалізації виступають батьки та друзі, а родичі якби перетворюються на агентів вторинної соціалізації або взагалі перестають впливати на індивіда і тим самим не виконують ролі агентів.

Тобто сучасна дитина контактує здебільшого зі своїми батьками і, в кращому разі, батьками батьків. Головним первинним соціальним агентом в сучасному типі суспільства для дітей виступають батьки, які повинні приміряти на себе дуже багато ролей. Але здебільшого батьки не в змозі одночасно виконувати декілька функцій і діти по факту не отримують потрібної інформації і стають закритими. Науково доведено, що діти до трьох років отримують 90 відсотків вмінь і навичок, які їм знадобляться в житті.

Наразі батьки все менше приділяють уваги дітям, а вони в свою чергу знаходять інших агентів для знаходження свого місця в суспільстві. Ними стають засоби масової інформації і Інтернет. З кожним роком середній вік користувачів електронними ресурсами зменшується і станом на вересень 2014 року становить 25-27 років, а 40 % від усіх користувачів Інтернетом складають діти від 6 до 14 років.

Тобто ми бачимо, такі вторинні агенти соціалізації як засоби масової інформації та Інтернет збільшують свій вплив на розвиток особистості індивіда.

Також останнім часом підлітки надають перевагу опосередкованому спілкуванню, тобто спілкуванню через повідомлення в соціальних мережах або смсками. Вони стають більш замкненими, агресивними та десоціальними.

Проаналізувавши все вищесказане, можна виділити такі результати досліджень: було досліджено вплив первинних і вторинних соціальних агентів на соціалізацію індивіда і її зміни. Найбільш впливовими соціальними агентами у сучасному суспільстві виявилися батьки індивіда та засоби масової інформації й Інтернет.

Список використаних джерел:

1. Тоффлер Е. Третья волна [Електронний ресурс] / Елвин Тоффлер - пер. с англ. Ф.П. Тарасенко. - Москва : Лотос, 2006. Режим доступу до книги: http://www.koob.ru/toffler/tretya_volna
2. Макеев С.О. Соціологія : навчальний підручник [Електронний ресурс] / С.О. Макеев. - Київ, 2007. Режим доступу до книги : <http://libfree.com/107060480-sotsiologiyasotsiologiya.html>

Крупеня Н.В. (м. Київ)

ukrainianmiss@gmail.com

ІНФОРМАЦІЙНА АСИМЕТРІЯ ЯК ПЕРЕПОНА НА ШЛЯХУ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ

З розвитком інформаційного суспільства в Україні та зі збільшенням числа громадян, які мають вільний доступ до мережі Інтернет все більш актуальною стає тема впровадження концепції електронного урядування на теренах нашої держави, що дає змогу збільшити відкритість державно-управлінських процесів, зменшити рівень корупції та зробити владні операції неприхованими і контрольованими зі сторони української громади.

Розвиток концепції електронного урядування складається з чотирьох етапів, останній з яких передбачає об'єднання урядових сторінок та надання всіх державних послуг громадянам шляхом впровадження і активного використання інформаційно-телекомунікаційних технологій.[1] На думку експертів О. Григор'єва та О. Фурашева, Україна зараз знаходиться між другим та третім етапами запровадження концепції е-урядування.[2] Сьогодні в Україні, функціонують сайти всіх владних структур, але переважно в односторонньому режимі, тобто без можливості для населення отримувати державні послуги в режимі онлайн.

Впровадження системи електронного урядування є найбільш ефективною та дієвою з точки зору поєднання інтересів, а головне – зв'язку влади, громадськості та бізнесу. Електронне урядування орієнтоване на прозорість процесів прийняття суспільно-політичних рішень державними органами влади, наприклад, вести відкритий реєстр власності,

закупівель, державних витрат, а також безперешкодний шлях для звернень та спілкування громадян із владною верхівкою. Соціальний сенс трансформаційних зрушень від традиційної ієрархічної системи управління до мережевої організації державної влади шляхом системного впровадження інформаційно-телекомунікаційних технологій на державному, регіональному і місцевому рівнях полягає у нових можливостях для громадськості в онлайн обговоренні пропозицій та сумісній реалізації державних рішень.

Але, на шляху запровадження будь-яких інновацій, завжди виникають потреби у вдосконаленні, уточненні деяких аспектів інноваційних процесів, яким по суті є процес поступового впровадження концепції електронного урядування в Україні. Адаптація теоретичних засад електронного урядування у соціальний контекст розвитку української держави на сучасному етапі, «стикається» з однією з найсерйозніших та найпоширеніших перепон – з інформаційною асиметрією на рівні комунікативної взаємодії об'єкту і суб'єкту державного управління.

Інформаційна асиметрія у здійсненні інформаційної дії суб'єктом державного управління – це висвітлення сутності явищ чи процесів з різних аспектів, що призводить до швидкої зміни інформації та збільшенню її обсягів. Особливістю цього засобу впливу є той факт, що інформаційний простір є необмеженим, тобто на кожен новину буде з'являтися ще у двічі більше новин і ці так звані «інформаційні ніші» ніколи не будуть повністю заповненими. Таким чином, громадськість постає перед проблемою неспроможності обробки та сприйняття цього неперервного потоку інформації, в прийнятті рішень та виборі об'єктивної даних. Інформаційна асиметрія має також і свідомо маніпуляційний характер інформаційної діяльності, який є дуже поширеним перш за все у політичній та економічній сферах, також нерідко в соціальній.

Характерною ознакою інформації, яку слід визначати як асиметричну, є корпоративність інформації, яка має свій прояв у нерівномірних можливостях доступу користувачів до інформаційних ресурсів, але відрізняється від інформаційної нерівності тим, що може бути свідомо організованим або свідомо не розвиненим з метою отримання переваг одніми членами суспільства над іншими за для власного зиску. Так, наприклад, територіальні громади, які є єдиними носіями права на здійснення місцевого самоврядування, в дійсності замінені просто на органи місцевого самоврядування, які не мають практично жодних прав.

Системне впровадження концепції електронного урядування в Україні, динамічність розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, відкритість глобальної мережі Інтернет, спрямованість до мінімізації рівнів інформаційної нерівності в українському суспільстві та становлення новітніх форм ділової електронної комунікації нівелюють можливості розвитку інформаційної асиметрії в громадському суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Про заходи щодо створення електронної інформаційної системи «Електронний Уряд»: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.02.2003 р. № 208. – Режим доступу: www.rada.gov.ua
2. Електронне інформаційне суспільство України: погляд у сьогодення і майбутнє: монографія / [В.М. Фурашев, Д.В. Ланде, О.М. Григор'єв, О.В. Фурашев]. – К.: Інжинірінг, 2005. – 164 с.

Кудаева Ю.В. (г. Киев)

fast_lafe@mail.ru

ВОПРОС О СОВРЕМЕННОЙ ЭПОХЕ

Для проведения релевантного анализа общества нужно опираться на конкретную типологизацию, то есть на четкие различия времени и пространства. Многие социологи, для того, чтобы выяснить, застали мы эпоху постмодерна или какую-то другую, могли бы провести массу исследований и опросов, касающихся образа жизни, приоритетов, основных ценностей людей. Людей всех категорий, классов и поколений, живем-то все в одном временном континууме. Но это было бы абсолютно бессмысленно, результаты этого не

выведут нас на момент перелома, если он такой был. Массовое сознание, если оно изменяется, а хотелось бы заверить вас, что это так, похоже на любой из живых организмов, трансформируется очень постепенно, и даже, казалось бы, самые острые переломные моменты очень плавно растягиваются.

Вопрос модернизма – постмодернизма столь актуальный интересный и загадочный для всех сознательных обитателей этой планеты, поскольку состоит из очень спорных точек зрения. Покрутить эти понятия можно почти как угодно, смотря под разным углом и заглядывая с разных эпох.

В современной социологии для обозначения состояния развития общества в основном оперируют понятиями традиционное общество и современное общество. Стоит вывести на чистую воду все различия при помощи «переходящего» модернизма. Почему именно так? Это связано с тем, что наше общество уже трудно привязать к сугубо классовому. Слишком много разнородных плодов в этом саду, чтобы все их возможно было полноценно поместить и увязать лишь с веберовскими культурными детерминантами или же с учением Маркса об экономических формациях. Современное общество разрослось во все стороны, распухло и раздулось, оно не выдерживает рамок одной теории, в которые должно быть помещено, целостно его можно описать, лишь взяв преимущества каждой социологической теории, не ограничивая чем-либо. Здесь, даже не привязываясь к конкретным датам, вырисовывается большой пробел, каким таким словом обозначить, а главное, как типологизировать это же современное общество – модерн или постмодерн.

Существует несколько наиболее адекватных точек зрения на истоки модерна. Кто-то отдаёт предпочтение Великой Французской революции, где лозунгом выступали «свобода, равенство, братство», кому-то больше по душе революция конца 18-го века в Англии, многие ведут отсчет эпохи от «Высокого возрождения» (начало книгопечатания, великие географические открытия и т.д.), также отождествляют начало модерна с художественным модернизмом как результатом трансформаций в художественном искусстве середины 19-го века. Каждая из этих теорий имеет относительно достаточные основания на существование.

Но все же, самым интересным является момент кульминации и собственно [падения] завершение эпохи модерна. В мире не случается никаких переломных изменений без достаточно весомых на то предпосылок. И если предполагать, что наше время детерминируется уже не модернистским, а постмодернистским, то нужно назвать железобетонные аргументы. Общество разделилось на два лагеря, один слепо верит в постмодернизм, другой как белый день видит только модернизм в самом расцвете сил.

Но чем увековечился модерн в жизни человека? Что нельзя пропустить мимо себя?

Слаженная система конвейера, абсолютный механизм, где все просчитано до мелочей, стратегия действий каждого в этой цепочке, выпадение элементов, не вписывающиеся в колонну, беспредвзятое повиновение, дифференциация. Никто не планировал модернизм как логическую цепочку событий, но все же это проект, проект в будущее, четко и стабильно направленный на прогресс, на развитие, но развитие под контролем. Не стоит впускать хаос. Но логика нарративов постепенно вышла из-под контроля, она стала вроде заряженного оружия, достаточно вспомнить реальные конфликтные ситуации, войны, репрессии, что имели место в истории середины 20-го века.

Нельзя было допустить продолжения доминирования такого типа мышления, рациональность изменила свою логику и ушла в сторону иррационального плюрализма.

Постмодерн, на то он и есть, чтобы не строить системные механизмы, все поддается скорее не логике разума, а логике чувств, восприятия. Человек эры телевидения не сильно утруждает себя логическими доводами, он как губка впитывает то, что ему преподносят, уже успев усвоить всю рациональность и рационализацию. Здесь есть место анализу, не опираясь на доводы здравого смысла, логики и авторитетов, и только выразив это в концентрированной форме, можно осознать вполне. Люди впадают из одной крайности в другую. Все ценностные суждения подвергаются сомнениям, они больше не работают на

всеобщую ідею світлого майбутнього. Являється это інтелектуальною грою или дійсністю, еще подлежить проверке временем.

Куцик К.М. (м. Київ)

kkutsyk@ukr.net

«УКРАЇНСЬКА АГОРА» ЯК СИМВОЛ ВІДРОДЖЕНОЇ ЄВРОПЕЙСЬКОСТІ

У році, що завершується, європейське співтовариство гостро відчуло небезпеку сучасного варварства. Давньогрецьке розуміння варвара («незрозуміло які») як людини без мови, що існує поза артикульованою територією думки, у якій відтворені та усвідомлені її почуття, прагнення, бажання, цінності, реалізується її воля.

М. Мамардашвілі в одному зі своїх виступів у Парижі ще 1988 року про «Європейську відповідальність» зазначав, що Відродження - це основа та зміст сучасності, оскільки в європейському просторі два його елементи постійно «відроджуються» та стають невідворотними. Це греко-римський світ, в якому настільки потужно проявила свій зміст суспільно-громадянська ідея та переконаність, що лише певна соціальна форма, здатна мати різні варіанти свого втілення, може ідеально-гармонійно впорядкувати буття.

Народжена античністю неповторна єдність зібрання вільних громадян на агорі, що резонувала ідеями, стала привіллям творіння думок. Це незвичайний гомін і одночасно виняткова тиша, що вибухала новим простором переходу небуття до буття.

Рим уточнив та визначив правовий аспект державного регулювання цих соціальних форм – виникла концепція правової держави. Другий елемент, на який вказував М. Мамардашвілі, і який пов'язаний із духом новозавітної віри - внутрішній голос, або слово. І достатньо дослухатись до себе, почути цей голос, щоб увесь всесвіт допоміг долати свій шлях. Вийти людині «зі стану свого неповноліття, в якому вона перебуває з власної вини. Неповноліття — це нездатність користуватися власним розумом без керівництва з боку когось іншого... Май мужність користуватися власним розумом!» - закликав І.Кант. Або Горація - «*Sapere aude!*». Саме цей поклик внутрішнього голосу спонукає до «руху не тим шляхом, яким ідуть усі, а тим, котрим іти повинно» (Сенека), примушує проявити та активізувати таку силу, яка в кінцевому підсумку і стає творцем великої історії. Тому Відродження у своєму змістовному відтворенні та наповненні - це така історія, яка стає органом життя всієї Європи.

Майдан - це наша «українська агора». У його вирі – енергія творення. У його тривожній тиші – потенція змін. У його вогні – гарт прав та свобод вільної людини. Саме тут пробудилась та вибухнула та внутрішня сила, що здатна творити історію. Саме тут народжувалось громадянське суспільство як континуум деполітизованої самоорганізації, де функції розгалуженого бюрократичного апарату, своєрідного депресивного спрута, взяли на себе самоорганізовані громадські рухи, лідери яких вчилися приймати мобільні, складні, нестандартні рішення. Саме тут пройшла випробування концепція самоврядування...

На «українській агорі» пришвидшилась історія, виявилась громадянська зрілість народу, формувалась нова якість політичного лідерства, зроблений значний поступ до становлення політичної нації... «Українська агора» нагадала присоромленій та враженій Європі призабуті достатньо заможним, вдоволеним комфортом існування, цінності свободи та людської гідності, нагадала про орган її життя – історію, що потребує постійних зусиль людини для її здійснення. Майдан вразив накалом жертовності, солідарністю, незламністю. Його гасла «Свобода, Гідність, Справедливість...» зрозумілі цивілізованому світу.

Це протест проти авторитарно-недискусивного суспільства, візантинізму, месіанізму, проти грандіозно-безглузлого слововиливу пропагандистської риторики. І «великий сусід» спалахує великою любов'ю до найближчих територій, як до своїх, власних. Це відповідь на Майдан. Новоросія. Війна. Неоголошена, незвичайна - гібридна, війна дипломатій, інформаційна. Це псевдодискурс суб'єкта, який бачить і пізнає у дійсності тільки те, що туди сам і приніс. Те, що було підкилимними справами «великого брата», стало реальністю. Війна, що виявила вкотре цивілізаційний розлом у сучасному світі.

Відгородитись цивілізаційним кордоном? Але з обох його боків «однорізні» народи: одні – за проєкт «Україна», інші – за проєкт «СРСР». І у тих, і у інших, навіть бажання не виникає ознайомитись із протилежною інформацією, з іншою реальністю, оскільки «зомборашизм» розвинув антипатію до «меншого брата», а тепер – ворога. І зрозумілим аргументом для них, інших, є лише аргумент сили.

Україна має шанс на нових засадах у глобалізованому співтоваристві відновити свою історичну гідність. На жаль, ціною великих жертв. Революція Гідності надала нам можливість стати у шеренгу з усім цивілізованим світом, за сутністю відбутися як відроджена Європа, а також бути транслятором західних ідей у східно-європейському регіоні.

Кузнецова М.В., Пугарева Д.П. (з. Київ)

Nanasilvana817@gmail.com

ИНФОРМАЦИОННАЯ ВОЙНА: АСПЕКТЫ И МЕТОДИКИ

Информационная война занимает неотъемлемое место в наше время, в XXI веке, эре свободы слова и лёгкого доступа практически к любой информации. Владея новейшими технологиями и методиками воздействия, они позволяют нам запросто создать лживую информацию для фальсификации или искажения уже существующей. Такие войны сопровождают человечество на протяжении всей его истории.

Со стороны этической точки зрения, данная война снимает все ограничения, которые присущи мирной жизни. Также она имеет свойство психологического воздействия и прессинга со стороны воздействующего государства на мирное население, имея определенную цель.

В последнее время вопрос о дезинформационных баталиях поднимается довольно часто, и, к сожалению, заставляет нас обращать на себя внимание как одна из основных проблем сегодняшнего дня. Сейчас можно сказать наверняка, что у данного метода развязаны руки, это и так всем понятно. Но, увы, связать их уже нельзя – это будет нарушение прав человека. Важно то, что каждый человек - хозяин своего выбора правды и неправды, своеобразного фильтра, который отсеивает вербование и убеждения.

Для того, чтобы решить, как бороться или воздействовать на данную проблему, необходимо понять и принять тот факт, что информационная война - это реальная война, так как для неё характерны агрессии, битвы, оружие (естественно, на информационном уровне). Целью, безусловно, является зомбирование населения, и установка средств контроля над сознанием гражданского народа. Корни оного уходят глубоко, и предусматривает наличие определенного круга лиц, которые руководят процессом. Возникает вопрос: а не является данная война элементом новой мировой войны? Рассматривая нынешнюю ситуацию российско-украинских отношений, у многих возникает мысль, что это вводная глава для Мировой войны.

Под жесткую категорию методик ведения информационной войны можно отнести следующие пункты: шантаж, искажение и фальсификация информации, лоббирование, вымогательство, информационный терроризм, социальный контроль и манипулирование, которые распространяются на многие слои общества.

Также нельзя не сказать о влиянии разных слоев элиты, естественно, во главе с политической, на данном моменте. Ведь политическая элита, которая создает правовую систему, одновременно создает для себя ниши, с помощью которых сформированные методы и нормы на неё же саму и не распространяются, и при этом элита остаётся в центре как прямого, так и непрямого влияния. Правящая элита диктует потоками денежных масс в сфере масс-медиа, какие ценности и идеи навязывать остальным слоям путём информирования или дезинформирования средствами телевиденья, интернета и прочего.

Также хотелось бы отметить, что немалая роль в процессах информационного влияния на общество отведена и «стадному инстинкту», который препятствует информационному сопротивлению индивида, не дает возможности создавать адекватную происходящему

картину мира. «Стадний інстинкт», який проявляється в тисненні групи на індивіда, синдромі розмитій соціальної відповідальності, концептуалізований в рамках теорії «спіралі мовчання». Проявлення інстинкта в чистому вигляді характеризується тим, що будь-яке несогласие з мнением більшості, нонконформізм являється загрозою для складившоїся системи соціальних відносин в групі. Індивід відчуває страх опинитися за межами даної групи. Страх неминуче породжує агресію. Потім відбувається втрата адекватного сприйняття оточуючої реальності, людина живе в ілюзорній реальності, оскільки страх придушує розум.

Сейчас інформаційна війна представляє собою сильніший виклик сучасному суспільству з-за свободи слова, і це одночасно дає нам можливість грати роль як палача, так і жертви. Необхідна корекція і дотримання етики в застосуванні даної свободи слова. Абсолютна фільтрація і аналіз вхідної інформації важливі для створення власного матеріалу для розкриття дезінформації. Остаточна перемога над інформаційним агресором і інформаційною агресією буде одержана тільки тоді, коли суспільство буде готово до прийняття і рішення проблем, які виникли в процесі битви.

Подання інформації засобами масової інформації повинно враховувати ступінь психологічної адаптації, особливості вікової групи, зберігати кодування для адекватної, старанно зібраної і просіяної передачі інформації.

Отримання будь-яких необхідних переваг в інформаційній війні стає можливим за умови формування громадянського суспільства, спроможного контролювати державу (не в останню чергу з допомогою мас-медіа). На жаль, сучасне українське суспільство не готово контролювати і відсіювати все, що йому нав'язують в інформаційній середі, а, відповідно, відчути всю небезпеку соціально-політичних експериментів над ним.

Кучерявенко І.Ф. (м. Київ)

kucher7908@mail.ru

ПЕРША СВІТОВА ВІЙНА В СУСПІЛЬНІЙ СВІДОМОСТІ СУЧАСНИХ УКРАЇНЦІВ

Перша світова війна, сторіччя якої відмітили в цьому, 2014 році, кардинально змінила світове співтовариство та визначила шляхи його розвитку у ХХ столітті. Ця дата увійшла до складу пріоритетних світових заходів, що визначили програми наукових та культурних проєктів різних країн та міжнародних інституцій.

Сторічна відстань дозволяє по-новому подивитись на події, що стали переломними в історії світової спільноти ХХ століття. Сторічний рубіж – це завжди добрий привід для того, щоб оцінити не тільки саму історію, але й наше відношення до історичної події, наше сприйняття, використання нами потенціалу, в тому числі й виховного, цієї історичної події, й про місце цієї події в нашій нинішній системі координат – системі координат нашої свідомості, нашої історичної пам'яті. Війна визначила кризу не тільки політичної системи, а й людської свідомості, що передумовила трансформацію культури. Вона призвела до перегляду багатьох традиційних цінностей європейської культури, й української зокрема, стала початком до багатьох важливих соціальних й культурних змін, що змінили обличчя української та європейської культури всього ХХ століття. І світова війна сприймалась багатьма сучасниками як початок нової ери й стала прологом до формування багатьох концепцій радикальної зміни основ європейської культури.

Війна справила колосальний вплив на різні сфери інтелектуальної діяльності, а саме, філософію, історію та соціологію, тощо.

Вже неодноразово зазначалось, що в наш час в суспільній свідомості ця війна залишається невідомою, такою ж вона залишалась протягом всього радянського періоду. Однак, з цим можна погодитись лише частково через те, що в суспільній свідомості існували певні стереотипи з оцінками цієї війни. В цьому сенсі вона була добре відома. Такі

стереотипи як-то, що війна була імперіалістичною, загарбницькою, грабіжницькою, несправедливою й тому подібні ярлики. Й на сьогодні ці ярлики продовжують існувати. А невідома війна в тому сенсі, що невідома її об'єктивна, правдива історія.

Дуже часто лунають запитання, чому Перша світова війна опинилась не стільки у фокусі суспільного питання, як Друга світова. Звичайно, порівняння це було б складним: абсолютно різні етапи та епохи, різні причини й наслідки – про це не можна забувати. Тому що насправді у всьому світі не дуже люблять вивчати детально історію воєн, які не принесли успіху державі. Тому подібного роду воєнні кампанії повинні оцінюватись з точки зору того, що будь-яка війна – це трагедія, певний патріотичний підйом, однак при цьому будь-яка війна – це завжди зіткнення політичних інтересів й економічних задач різних груп. Ось це повинно лежати в корні аналізу будь-якої війни.

До речі, Друга світова війна теж для нас далеко не відома. Версальський мирний договір став так званим геополітичним розломом, який визначив всю наступну історію Європи, й став причиною Другої світової війни. Тому Перша світова є однією з передумов для наступної світової кампанії. Невипадково Гітлер у 1940 році підписував договір капітуляції з Францією у Комп'єні саме в тому вагоні, де була підписана капітуляція Німеччини у 1918 році (Гітлер навмисно наставляв на цьому). Таким чином, простежується взаємозв'язок між двома цими подіями. Більш того, можливо Версальський мир й до сьогодні має неабиякий вплив на геополітичний розклад сил в Європі.

А що ж стосовно кампанії Першої світової, дійсно для українських земель вона не принесла яскравих перемог, тому історикам радянського й сучасного періоду – більш цікаво розглядати хід воєнних кампаній Другої світової, де були одна за одною, цілими серіями масштабні переможні операції. В той же час, на думку українського історика з Інституту українознавства імені Крип'якевича Василя Рясевича, якби не було Першої світової війни, то суспільна модернізація українців затягнулася б ще на багато десятиліть. І війна виявилася чинником-прискорювачем до модернізації. Не можна з цим не погодитись, адже без цієї війни ми не побачили б, принаймі так швидко, на карті світу ні Західно-Української Народної Республіки, ні Української Народної Республіки.

Але, безумовно, необхідно з історичної точки зору сьогодні віддати дань пам'яті та поваги тим, хто загинув й був покалічений на фронтах Першої світової. Це частина нашої історії. Безумовно, війна наклалась на внутрішньополітичні протиріччя – і це не може не служити призою сприйняття історичного минулого. Це не просто світова війна, це зміна його подальшого розвитку. Кожна світова війна наводила на людей такий жах своїми наслідками, що всі, хто її пережив – всі були впевнені, що це найостанніша з війн, що більше війн не буде. Людство не може наступати на одні й ті ж самі граблі, ціна яких – мільйони людських життів. В той же час після невеликого періоду все починається спочатку. І знов, світова війна, і знов локальні війни, які загрожують перерости у світові.

Лапина В.В. (м. Харків)

v.lapina39 @ gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ НОВІТНІХ ТЕНДЕНЦІЙ ПОСИЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ВПЛИВУ РЕКЛАМИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Аналізуючи зміст наукових пізнавальних підходів до вивчення реклами, неважко помітити, що актуальним об'єктом досліджень постає не сам факт існування та поширення реклами, а процес глобалізованої експансії різноманітних рекламних практик, їх проникнення в основоположні онтологічні механізми організації суспільного життя. Саме тому, в сучасній соціології особливо актуальними стали питання, що стосуються визначення організаційно-інституціональної специфіки сучасної реклами, з'ясування її типологічних різновидів, ідентифікації її соціокультурного, комунікативного, креативного потенціалу та її соціального впливу. Слід зазначити, що в умовах посилення глобалізації рекламних практик, зростаючого прямого та прихованого інституціонального впливу реклами на різні аспекти життєдіяльності індивідуальних та колективних суб'єктів суспільного життя, об'єктивно

виникає потреба вирішення певного кола дослідницьких завдань, пов'язаних з подальшим концептуальним розвитком соціології реклами. Вочевидь, що глобальна поширеність реклами, її прогресуюча інтернаціоналізація та безпосередня причетність до інноваційних інформаційних технологій слугують важливими пізнавальними стимулами для перегляду традиційних поглядів на рекламу та їх соціальний вплив. Зазначимо, що західні і вітчизняні соціологи у своїх працях аргументують важливість наукової ідентифікації та дослідження специфіки новітніх тенденцій посилення соціального впливу реклами.

По-перше, *звертається увага на тенденцію розширення сфери соціального впливу реклами*. Зокрема, примітною є та обставина, що не ставлячи під сумнів питання важливої суспільної значущості реклами, вчені намагаються аргументувати концептуальну позицію, згідно якої феномен сучасної реклами вже не доречно розглядати та інтерпретувати як стимул розвитку торгівлі та практик масового споживання. Так американські соціологи Н.Аберкомбі, С.Хіл та Б.С.Тернер аргументовано доводять, що в ХХІ ст. реклама суттєво змінює своє цільове і функціональне призначення - вона реально виступає вже не технологічним засобом пропаганди споживчих якостей різних товарів, а постає як важливий транснаціональний інституціональний чинник конструювання певних життєвих стилів індивідів та соціальних груп. «Якщо майже до кінця ХХ сторіччя реклама намагалась переконати споживачів у корисності, ефективності або надійності продукту що рекламується, то зараз вона намагається зв'язати продукт з уявленнями людей про певний життєвий стиль, тобто її виробники все частіше вважають, що споживачів більш цікавить стиль, а не корисність продукту» [1, с. 273].

По-друге, примітною є *тенденція посилення соціального впливу реклами на споживчу поведінку різних соціальних суб'єктів в напрямку універсалізації та масофікації моделі надмірного споживання (over-consumption model)*. Сьогодні, як демонстративний вираз цінностей щастя, життєвого успіху та гедонізму, дана модель зберігає усі ознаки «престижного споживання», водночас породжуючи численні соціальні драми як наслідок поширення різноманітних форм кредитної заборгованості та надмірного споживання розрекламованих товарів масового споживання. На думку відомого британського соціолога Л.Склеяра, сучасна реклама реально існує і функціонує як важливий інституціональний та соціокультурний стимул заохочення надмірного споживання. У такому функціональному вимірі, реклама являє собою особливу вкрай суперечливу експансіоністську, культурно-ідеологічну транснаціональну практику, яка виконує важливе завдання збереження та підтримки функціональної стабільності глобального капіталізму як системи організації сучасного світового соціального порядку. «Культурно-ідеологічний проект глобального капіталізму – як зазначає Л.Склеяр – полягає наступному. Необхідно переконати людей у доцільності споживання зверх традиційно усталених потреб. Тим самим увіковічнюється ідея накопичення капіталу заради отримання приватної вигоди. Іншими словами, саме це забезпечує уявлення про глобальну капіталістичну систему як довічно дану»[2, с. 343].

По-третє, характерною є *тенденція гнучкої адаптації змісту рекламних повідомлень до існуючих бажань та запитів переважної більшості людей*, що значно посилює соціальний вплив реклами. Аналізуючи особливості цієї тенденції відомий німецький вчений Г.Бенеш аргументовано доводить, що реклама, в її сучасному розумінні, вже не є тією соціальною технологією, яка традиційно була функціонально зорієнтована на вирішення завдань актуалізації уваги, інтересу та спонукання до придбання товарів та послуг різних категорій покупців. Дослідник стверджує, що сучасна реклама посилює свій соціальний вплив не тому, що вона провокує створення нових запитів та інтересів людей до запропонованих ринком нових предметів споживання, а тому що сучасна реклама функціонує в режимі гнучкої адаптації до економічних, політичних та культурних змін, у подальшому розвитку яких зацікавлена переважна більшість людей. Саме тому «основна інтенція сучасної реклами - те, що в той чи інший спосіб уже виявляється в прагненнях публіки, використати легше, ніж створювати новий інтерес» [3, с.427].

По-четверте, значне посилення соціального впливу реклами відображує тенденція її специфічного вкорінення у соціокультурному просторі. Характеризуючи особливості цієї тенденції, соціологи-постмодерністи (З.Бауман, Ж.Бодрійяр, Г.Дебор, Ф.Джеймисон, Дж. Уррі та ін) звертають увагу, що таке «вкорінення» відбувається шляхом активного використання можливостей інституціональних систем ЗМІ та мистецтва. Українська дослідниця І.Чудовська відзначає, що сучасна реклама конструює особливу соціокультурну картину соціальної структури суспільства, символічно позначаючи ті чи інші статусні позиції. Товари стають маркерами соціального стану агента, його особистісних та культурних якостей [4, с.2-10]. Таким чином, реклама значно посилює свій соціальний вплив через можливість ідентифікації статусу людини, орієнтуючись на речі, що одночасно виступають цінностями та символами, які визначаються як значущі в суспільстві. Водночас у сучасному глобалізованому світі реклама виступає і як важливий функціональний стимул перетворення соціальної реальності. Реклама не тільки відображує наявну соціальну реальність в усіх її проявах, а фактично видозмінює її, переносючи норми, цінності, ідеали з однієї культури до іншої, надаючи нових смислових навантажень уже відомим знакам культури, конструюючи нову філософію споживання у широкому розумінні – філософію споживання речей.

Вочевидь, що виділені та охарактеризовані специфічні тенденції посилення соціального впливу реклами потребують подальших досліджень з метою створення дієвих механізмів гуманізації рекламних практик в умовах глобалізації

Список використаних джерел:

1. Аберкомби Н., Хилл С., Тернер Б. С. Социологический словарь. /Н.Аберкомби, С. Хилл, Б.С. Тернер . / Пер с англ. ред. С.А.Ерофеева - Казань: КГУ, 1997.- 420с.
2. Склэйр Л. Культурно-идеологические транснациональные практики /Л.Склэйр // Назаров М.М. Массовая коммуникация и общество. Введение в теорию и исследования. - М.: «Аванти плюс», 2003. С.343-353.
3. Бенеш Г. Психологія: dtv-Atlas: Довідник / Гельмут Бенеш; Пер з нім. Наук. ред. пер. О.Васютинський. – К.: Знання-Прес, 2007. – 510с.
4. Чудовська І.А. Соціокультурний та комунікативний статус реклами як соціальної технології /І.А.Чудовська - Автореф. дис. ... док-ра соц. наук. - Київ, 2012. – 31с.

Лебедь О.А (м. Київ)

lebed-oks@i.ua

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ В ДОБУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Сьогодні наш світ стає тіснішим, комунікативні процеси – інтенсивнішими, наукові досягнення розвиваються максимально стрімко, блискавичні зміни відбуваються також і в культурній сфері. Уміння реагувати на всі ці зміни – означає розуміти, що саме відбувається з сучасною людиною, як особистість може зберегти свою унікальність і сформувати власну ідентичність.

Проблемами глобалізації в культурі займаються відомі соціологи М. Кастельс, І. Валерстайн, У. Бек та інші. Саме вони досліджували вплив нової системи виробництва на культурну специфіку, особливості продукування, поширення та споживання культурних цінностей, тощо.

Сучасне суспільство характеризують як відкрите інформаційне суспільство, у якому головну роль відіграє інформація. Важливими ознаками інформаційного суспільства є швидке зростання кількості електронних інформаційних ресурсів, вільне поширення інформації та необмежений доступ до неї. Всі ми підпадаємо під вплив інфосфери щоразу, коли контактуємо з телебаченням, комп'ютерними мережами, відеоіграми, журналами тощо, стикаючись з ними по кілька разів на день. Однак інформаційну культуру як феномен не можна розглядати лише як ознаку сучасного світу, оскільки людина оперувала інформацією завжди, яка була для неї досить вагомою. Існують різні способи передачі, сприйняття та збереження знань як основи будь – яких інформаційних повідомлень. На першому етапі

розвитку культури, інформація будувалася виключно в усній формі. Головним фактором цього періоду була саме правильна інтерпретація, розуміння та збереження повідомлень. Наступним важливим етапом розвитку інформаційної культури стала поява писемності. Це був новий поштовх у її розвитку, оскільки з'явилася нагода зберігати інформацію. Друкована книга надала людині швидкий доступ до більшого обсягу інформації. Розвиваючи інформаційну культуру, людство суттєво розширило її можливості. Насамперед це пов'язано з появою мас-медіа, персональних комп'ютерів, які нині відіграють особливо важливу роль у житті кожного.

М.Маклюен приходять до висновку, що: «Насправді і з операційного, і з практичного погляду, засобом комунікації є повідомлення. Це означає, що особистісні та соціальні наслідки будь-якого засобу комунікації, тобто кожного нашого поширення назовні впливають із нового масштабу, який є результатом впливу такого поширення чи нової технології на наші справи». На думку вченого речі, преса, радіо, комікси, кіно, телебачення набувають ознак повідомлення лише тоді, коли їм надано особистісного змісту. Він виокремлював чотири головні епохи в історії людства: епоху дописемного варварства; епоху фонетичного письма; «галактику Гутенберга»; «галактику Марконі».

З цього всього випливає те, що з виникненням інновацій з'являються нові типи культур, а саме – електронна культура (обмін думками на величезних відстанях за допомогою електронних засобів комунікації); кіберкультура (ґрунтується на використанні комп'ютерних ігор і технологій віртуальної реальності); Інтернет – культура (пов'язана з поданням інформації та спілкуванням користувачів в Інтернеті).

Особливе місце в цьому просторі належить Інтернету. Цей винахід є не лише способом трансляції культурного досвіду, а й способом організації культурного змісту. М. Кастельс в 1995 році, пишучи свою працю «Інформаційна епоха: економіка, суспільство і культура», підкреслив особливу роль Інтернету у формуванні нового типу культури та людини. Він стверджував, що «нова комунікаційна система радикально трансформує простір і час, фундаментальні зміни людського життя. Місцевості позбуваються свого культурного, історичного, географічного значення й реінтегруються у функціональні мережі чи образні колажі, викликаючи до життя простір потоків, які замінюють простір місць. Час стирається у новій комунікаційній системі: минуле, теперішнє і майбутнє можна програмувати так, щоб вони взаємодіяли один з одним в одному й тому самому повідомленні... Це культура реальної віртуальності, де вигаданий світ є вигадкою в процесі свого створення». В іншій своїй книзі «Галактика Інтернет» (2001 рік) М. Кастельс приходять до висновку, що Інтернет і комп'ютерні мережі стали становим хребтом усіх сучасних суспільств.

Отже, інформаційну культуру на мій погляд варто розглядати як інформаційну картину світу. Її вага в сучасному суспільстві значна, а нові способи передання, створення та збереження інформації щораз розширюватимуться, видозмінюючи культуру, людину і суспільство в цілому.

Список використаних джерел:

1. МакЛюэн М. Понимание медиа: Внешнее расширение человека / Пер. с англ. В. Николаева; Закл. ст. М. Вавилова. – М.; Жуковский: «КАНОН - пресс-Ц», «Кучково поле», 2003. – 464с.
2. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура [Електрон. ресурс]. - Режим доступу:http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Polit/kastel/index.php.

Литвин Н.В. (м. Київ)

Nataliialytyyn@mail.ru

МОРАЛЬНІ ЦІННОСТІ ПОСТМОДЕРНУ

Культура постмодерну часто негативно оцінюється представниками вже сформованих систем моральності, для яких постмодерн знаменує собою розкладання всіх колишніх цінностей і механізмів моралі. Водночас інтелектуальна критика етичних вчень епохи модерну, а також всієї класичної культури, показує непридатність, як модерної, так і

традиційної моральності для вирішення принципово нових моральних проблем, з якими зіткнулися сучасні суспільства [1]. На цьому тлі поступово починає формуватися моральність постмодерного суспільства, яку можна відтворити як самостійну систему зі своїм власним способом регуляції і структурою.

Відмінності моральності постмодерну від попередніх систем моральності пов'язані з формуванням нових суб'єктів моралі, а значить - нового типу моральної регуляції, що призводить і до зміни нормативно-ціннісної структури моральної свідомості [2]. Виникають нові моральні поняття, а колишня їх номенклатура, не скільки розпадається, скільки змінює своє змістовне наповнення, структуру і статус.

Зокрема, колективізм і індивідуалізм, які виступали альтернативними моральними принципами, утворили тепер певний поведінковий комплекс. Колективізм у своєму традиційному вигляді, був можливим лише за існування великих соціальних груп, приналежність до яких була органічною для індивіда. На сьогоднішній день людина не належить до великих спільнот, вона вважає себе частиною локальних угруповань, яких нараховується величезна кількість. Що стосується принципу індивідуалізму, в основі якого лежала автономія особистості, то він також зазнав істотних перетворень. На зміну автономного індивіда приходять модульний індивід з гнучкою ідентичністю, індивідуальністю споживання та з унікальним способом життя.

Зміст свободи, однієї з базових цінностей попередньої епохи, також змінився. Гарантовані економічні та політичні права, які забезпечували свободу кожному окремому індивіду модерна, змінені свободою споживання нескінченного розмаїття, як товарів, так і символів культури. «Свобода тепер означає, насамперед, свободу вибору» [3].

Працьовитість як принцип традиційної моральності і професіоналізм як чеснота модерну в рівній мірі піддаються ерозії в постіндустріальному суспільстві. З. Бауман зазначає занепад культури праці і професійного ставлення до роботи в умовах гнучкої зайнятості та мобільності робочої сили [3].

Патріотична орієнтація, яка в тій чи іншій формі була притаманна як традиційного, так і модерному суб'єкту моралі, здавалося б, повинна була зникнути під впливом космополітичного способу життя епохи постмодерну. Однак глобалізація призвела до того, що патріотичні почуття змістилися від національної держави як об'єкта патріотизму до низових спільнот.

В контексті глобальної цивілізації особливої актуальності набуває непопулярний раніше принцип толерантності. Ця, як і інші установки модерна, ґрунтувалася на ідеї автономії індивіда і визнавала повагу його релігійного і морального вибору навіть у разі незгоди з ним. Тепер специфічний спосіб життя одних людей не повинен піддаватися моральному осуду, а також не повинен нав'язуватися оточуючим в якості єдино правильного і розумного.

Нарешті, А. А. Гусейнов абсолютно справедливо задається питанням не про конкретні норми, а про надзавдання нової моральності: «Невиявленим залишається смисложиттєва перспектива глобального світу, а, відповідно, і глобального етосу як адекватного йому душевного ладу та стану суспільних звичаїв» [4]. Досі всі фундаментальні новації в історії людства несли в собі моральний сенс і містили моральну програму, як для суспільства, так і для окремого індивіда. Отже, розвиток моральних цінностей постмодерну - це не лише питання про узгодження наявних цінностей, це повернення класичного питання про обґрунтування цінностей.

Список використаних джерел:

1. Вісник Київського Національного Університету ім. Тараса Шевченка. Філософія. Політологія. Випуск 109 [Електронний ресурс]: - (Джерело доступу): http://papers.univ.kiev.ua/filosofija_politologija/articles/Methodological_substratum_of_the_modern_ethics_19515.pdf
2. Беляева, Е.В. Динамика индивидуального и коллективного субъекта морали в условиях глобализации / Е.В. Беляева // Философия. Глобализация. Интеграция. – Минск, 2006. – С. 106–117.

3. Бауман З. Глобализация. Последствия для человека и общества / Пер. с англ. — М.: Издательство «Весь Мир», 2004.— С. 158-170
3. Гусейнов, А.А. Еще раз о возможности глобального этоса / А.А. Гусейнов // Век глобализации. – 2009. – № 1. – С. 16–27.

Ліповська С.О. (м. Київ)

svitlanaolegiwna@yandex.ua

УКРАЇНА В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ: ЄВРОМАЙДАН – ПОРАЗКА ЧИ ПЕРЕМОГА?

За останній рік про політичні події, які відбувалися в Україні, говорили настільки багато, що мабуть за всю історію її незалежності у світових ЗМІ не було стільки згадок, пов'язаних з нашою державою. У цього явища є дві сторони: з одного боку, про українців чи не вперше заговорили в кожному куточку планети, але з другого - тема для обговорень була настільки небажаною, в більшості, неочікуваною, конфліктною. Свідченням цього є статті в газетах та журналах, що розходились мільйонними тиражами.

Провідні телеканали розпочинали усі випуски новин з огляду подій в Україні, що підсилювалось шокуючим відеорядом. Власне, Майдан Незалежності став для Європи та Америки не просто центральною площею Києва, а символом дій, які там відбувалися. Про Євромайдан писали англійське видання «The Guardian», найбільш тиражна щоденна газета-таблоїд Німеччини «Bild», італійська щоденна газета «Corriere della Sera», французька «Le Figaro». З-поміж повідомлень про неперевершені перемоги Рафаеля Надаля, яскраво вирізнялись заголовки про політичну ситуацію в Україні у всезагально улюбленій газеті Іспанії «El Pais» [1]. Зокрема, в номері від 8 листопада 2013 р. у розділі «Новини у світі» було розміщено статтю із заголовком - «Український президент ставить під загрозу угоду про асоціацію з ЄС». У Києві протягом цього дня відбувалось декілька багатотисячних акцій. У «Times» від 15 грудня 2013 року вперше опубліковано статтю, в якій йшлося про українські барикади та конфлікт, який вже перейшов допустимі межі [3]. У щоденній телепередачі «SALVAME», що транслюється в Іспанії, протягом листопада та грудня неодноразово згадували про події, які вражали Європу, відомі журналісти обговорювали, що саме могло змусити людей виходити на Майдан і чим закінчиться протистояння народу і влади [2]. За мир в Україні у цей час моляться Ватикан. Також активісти Майдану проводили у ряді європейських столиць маніфестації з метою припинення заворушень в Україні, вийшов документальний фільм режисера Сергія Лозниці «Майдан», який розповідає про трагічні події, що там відбувалися та їх наслідки.

Обговорювали українську проблему і лідери світової дипломатії. Держави-члени ЄС збирались для вироблення ефективного сценарію виходу України зі складної ситуації: запроваджувались адресні санкції, закривались закордонні рахунки тощо. Білий Дім також був відкритим для переговорів. Вплинути на ситуацію намагались також й відомі актори, музиканти, діячі культури з України, Росії, Америки, Європи. Навіть учасники флешмобу кампанії Ice Bucket Challenge висували вимогу про припинення вогню і залагодження конфлікту.

Після такої кількості уваги з боку світової спільноти, залишалось тільки вірити, що вся допомога буде спрямована на забезпечення миру та спокою на українській землі, буде сприяти стабілізації ситуації в Україні. Трагічні події Майдану вплинули на кожного. Зараз із впевненістю можна стверджувати: відбулись значні зміни у громадській свідомості, у самоідентифікації українського народу. Варто сподіватись, що всі старання, зусилля і, найголовніше, життя віддані не даремно. А згадувати Україну у світових випусках новин та періодичній пресі в майбутньому будуть лише після вражаючих перемог і здобутків в будь-якій царині суспільного життя.

Список використаних джерел:

1. «El Pais» [Electronic Resource]. – Mode of access: URL: <http://internacional.elpais.com>;

2. «SALVAME» [Electronic Resource]. – Mode of access: URL: <http://www.telecinco.es/salvame/4010037/#>;
3. «The Times» [Electronic Resource]. - Mode of access: URL: <http://www.thetimes.co.uk/tto/public/sitesearch.do searchframe>.

Луцька К.О. (м. Київ)

Lutska_katerina@ukr.net

ІНСТИТУЦІЙНА СПЕЦИФІКА ІНФОРМАЦІЙНОГО СОЦІУМУ

Суспільство сьогодення стрімко розвивається, особливо, під впливом інформаційно-комунікативних технологій та поглибленням глобалізаційних процесів. Відповідно, будь-які соціальні зміни відбуваються із врахуванням особливостей, котрі проявляються і в функціонуванні соціальних інститутів. В минулому столітті на прояв таких особливостей звернули увагу теоретики інформаційного суспільства.

Складність розгляду цього питання полягає в неоднозначності дефініцій соціальних інститутів та критеріїв їх ефективності, тому для досягнення релевантного консенсусу, враховуючи ідейні особливості структурно-функціонального підходу Т.Парсонса, феноменології Т.Лукмана та «правил гри» Д.Норта, будемо виходити з визначень соціальних інститутів через призму організаційного, функціонального, прикладного, структурного, історичного та соціально психологічного підходів.

Класик теорії інформаційного суспільства, Е.Тофлер, робить наголос на перехідному періоді між так-званими Другою (індустріальна) і Третьою (постіндустріальна) хвилями й зазначає, що, не зважаючи на умови, в будь-якій країні революційний виклик, який Третя хвиля кидає застарілим інститутам Другої хвилі є однаковим; старі інститути є занадто повільними, щоб відповідати темпу змін, і занадто недиференційованими, щоб впоратись з новими рівнями соціального і політичного різноманіття [2]. Саме цей наголос на перехідному періоді демонструє обмеженість історичного підходу. Хоча з іншого боку доробок Е.Тофлера наштовхує на тезу про паралельне/дихотомічне існування інноваційних змін та застарілих практик в соціальних інститутах.

Інший теоретик інформаційного суспільства, М.Кастельс, розуміє під інститутами організації, наділені необхідною владою для виконання деяких специфічних завдань від імені суспільства в цілому й додає, що коли технологічна інновація не поширюється через інституційні перешкоди, за цим слідує технологічна відсталість причиною якої є відсутність зворотного зв'язку між інноваційними інститутами та новаторами. Вчений застосовує прикладний та організаційний підходи в зображенні особливостей інформаційно-технологічної парадигми, котра використана для визначення інституційної специфіки. Головними особливостями інституційного функціонування за М.Кастельсом є нова організаційна логіка, яка розвивається з впровадженням технологічних змін, але із збереженням в ній культури; мережева структура; гнучкість та здатність до реконфігурації [1].

Такий акцент на діалектичній інтегральності інформації та мережевих організаціях може завадити більш тверезо поглянути на інституційні реалії світу, зважаючи на ідейно-ідеальне наповнення перелічених категорій. Можна помітити, що в теорії М.Кастельса є суперечність, котра полягає в протиріччі між збереженням культури та гнучкості організаційної логіки.

Інституційна специфіка інформаційного соціуму в контексті організаційно-структурного підходу розглядається сучасною дослідницею Дж.І.Фонтейн, котра дійшла висновків, що можливості інформаційних технологій в руках державних менеджерів можуть мати і позитивні, і негативні наслідки, до того ж ІТ стає життєво необхідною інфраструктурою уряду, а Інтернет не лише служить інструментом змін, але й виступає каталізатором цих змін [3].

Підбиваючи підсумки, стає зрозумілим, що жодна із зазначених теорій не враховує евристичний потенціал всіх підходів до визначення соціальних інститутів в інформаційному суспільстві, хоча кожна з них звертається до конкретних сторін вирішення цього завдання:

- в контексті організаційного підходу специфіка функціонування соціальних інститутів в інформаційному суспільстві повинна проявлятися в більш швидшій та якіснішій взаємодії між елементами організації, й, навіть, актантами.

- весь час з'являються та зникають нові специфічні функції соціальних інститутів, котрі намагаються задовольнити динаміку подій (Е.Тофлер, Д.Белл).

- виходячи з прикладного підходу, можна констатувати намагання зменшити транзакційні витрати, витрати людських та матеріальних ресурсів.

- для структурного визначення інформаційного суспільства характерна зміна соціальних ролей (Е.Тофлер), соціальний інститут стає схожим не на ієрархічну структуру, а на мережу із дифузійним поширенням впровадження інноваційних трансформацій (М.Кастельс).

- Історично закріплені норми і правила поведінки та соціально-психологічний контекст змінюються в залежності від просторово-часових особливостей. Чим більш необхідними для функціонування соціальних інститутів стають інформаційні технології, тим більш незворотними є використання останніх. ІТ – не просто засіб, а елемент (Дж.І.Фонтейн).

Список використаних джерел:

1. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество, культура / Кастельс М.; [Пер. с англ. поднауч. ред. О. И. Шкаратана]. М.: ГУ ВШЭ, 2000 – 608 с. (режим доступа) <<http://sbiblio.com/biblio/download.aspx?id=3064>>
2. Тоффлер Э. Третья волна / Тоффлер Э. - М.: ООО "Фирма "Издательство АСТ", 1999 - 261с. (режим доступа) < http://socioworld.nm.ru/misc/toffler_3w.rar>
3. Fountaine Jane E. Building the Virtual State: Information Technology and Institutional Change / Fountaine Jane E. - Washington DC: Brookings Institution Press, 2001 - 253p., pages 193-197

Лучицька В.В. (м. Київ)

Late22@yandex.ru

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЦІННОСТЕЙ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ.

Ціннісні орієнтації зазвичай характеризують ставлення людей до певних, поставлених ними або іншими, цілей та способів їх досягнення. Тому зі зміною поколінь система цінностей поступово трансформується і українське суспільство не є виключенням, оскільки на формування цінностей впливає цілий ряд обставин, найвагомішими з яких є революції, які супроводжують багато країн світу та Україну зокрема. Такі перевороти у державній системі мають відображення і на пріоритетах людей, що проживають на території країни. Певною мірою змінюється світогляд, ціннісні орієнтації та відбуваються зрушення у свідомості молоді, як найактивнішого прошарку суспільства.

На сучасному етапі розвитку ми можемо побачити ряд трансформацій, які визначають власний шлях розвитку української молоді та формують нові цінності.

Керуючись результатами досліджень опитувань населення України, проведених Центром “Соціальний моніторинг” та Українським інститутом соціальних досліджень: “Ціннісні орієнтації населення – 1996”, проведеного у вересні-жовтні 1996 року ми розглянули систему цінностей в українському соціумі.

Так, у 1996 році на першому місці молодь поставила сімейні цінності, 97% вважали, що сім'я відіграє дуже важливу роль у житті кожного. Вона допомагає у задоволенні базових потреб людини, потреб у соціальній підтримці, захисту і т.д. Позитивною характеристикою є те, що ми й зараз спостерігаємо тенденцію до збереження та створення міцної сім'ї, так у 2014 році, після усіх подій, що відбулись в країні сімейні цінності не втратили своїх позицій і серед усього різноманіття соціальних, гендерних варіацій традиційну сім'ю підтримує 90% жінок та 80% чоловіків.

Наступною цінністю, яка зазнає поступових трансформацій є цінність роботи та працевлаштування серед молоді. Оскільки ситуація у країні є нестабільною у економічному та соціальному планах, ринки праці та торгівлі є нестабільними, продовжує розвиватись приватна власність, то питання роботи в структурі цінностей виходить на одне з провідних місць. Гостро постає питання оплати праці і серед комплексу факторів, що можуть завадити реалізації цілей на сучасному етапі 33% зазначає, що відсутність гідної заробітної плати є перешкодою на шляху реалізації поставленої мети. Все більшої важливості набувають ознаки кар'єрного росту, можливості саморозвитку, цікавої праці, підвищення кваліфікації і т.д. Керуючись цими факторами 84% молодих людей цінують свою роботу і насолоджуються нею. Такий яскравий сплеск відбувся у 2008 році, за часи економічної кризи, коли цінність роботи стала важливішою для молоді, важливішою за цінність вільного часу.

У трійку лідерів сьогодні звичайно ж входить цінність життя, яка реалізується в потребі у безпеці. У 2014 році Україна за цим показником займає одне з провідних місць у світі, громадяни України, зокрема і молодь, більш ніж громадяни інших європейських країн, демонструють прихильність до «безпеки» та «традицій». І менше – таким цінностям, як «схильність для змін», «самостійність». Основою такої різкої зміни є той факт, що люди потребують державного захисту на макрорівні та звичайно ж захисту своєї сім'ї та власного життя на мікрорівні. На жаль потреба у безпеці стала більш актуальною та гострою у наші часи ніж була після розпаду Радянського Союзу.

Також до цінностей, які сповідує сучасна молодь відносяться цінності релігії та політики. Що стосується останніх, то зміни у цьому просторі відбуваються шляхом коливань, оскільки за даними досліджень рівень політичної зацікавленості у 1996 році був помірним, тоді, коли з плином часу у 2006 відбувся сплеск і він різко зріс, але недовго протримався і почав падати до 2013 року, у той час, коли події Майдану торкнулись кожного, відбулось знову піднесення на рівні політичної свідомості.

Отже, важливо зазначити той факт, що з плином часу цінності молоді поступово трансформуються і наближаються до європейських цінностей. Потреба у сім'ї та роботі продовжують займати провідне місце у особистісних вподобаннях сучасної української молоді.

Ляпіна Л.А. (м. Миколаїв)

mdgu_sociologia@mail.ru

МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ ЯК ФЕНОМЕН ПОСТМОДЕРНІЗМУ: ДО ПРОБЛЕМИ ТИПОЛОГІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЙ

Феномен мультикультуралізму привертає до себе увагу науковців соціогуманітарного напрямку вже більше трьох десятиліть, коли все нагальніше постає питання подальшого («наднаціонального») розвитку західної цивілізації в умовах наростаючих глобалізаційних перетворень. Протягом цього періоду простежується широке різноманіття підходів до оцінки його історичної та соціальної природи, прогнозування перспектив і ризиків мультикультурної стратегії суспільного розвитку. У контексті даного дослідження особливе значення мають концептуальні трактування мультикультуралізму в зарубіжній соціології, що дозволяють сформулювати уявлення про його специфіку.

Вивчення і узагальнення змісту концепту мультикультуралізму є також актуальним і необхідним для дослідження міжетнічних відносин в Україні, вироблення оптимальної моделі міжетнічної взаємодії, запобігання конфліктогенним ситуаціям. Адже Україна як поліетнічна країна об'єднує в собі традиції багатьох культур, що породжує необхідність рефлексивного осмислення концепту мультикультуралізму в українському просторі.

У соціологічній традиції у загальному розумінні мультикультуралізм ототожнюється з культурним плюралізмом і визначається як одна з найбільш розповсюджених партикуляристських концепцій, моделей культурної системи, що ґрунтується на співіснуванні (у формі конкуренції, протистояння, зіткнення, компромісу, балансу) в рамках однієї держави відносно закритих соціальних сегментів (диференціація суспільства за

соціальним, релігійним, мовним та іншими критеріями), культурних спільностей (етнічних, національних тощо), які усвідомлюють специфічність власної "картини світу". На противагу тенденції сучасних суспільств до культурного об'єднання мультикультуралізм прославляє, а також прагне захищати культурне розмаїття (наприклад, мови меншин) одночасно зосереджуючись на нерівних відносинах меншостей з домінуючими культурами.

Поняття «мультикультуралізм», як відомо, виник наприкінці 1950-1960-х років у Канаді для позначення стану етнокультурного, расового, релігійного різноманіття. Отримавши розвиток насамперед у соціальних науках США, Канади, Австралії тема мультикультуралізму набуває особливого інтересу і проникає з північноамериканської та австралійської наукових традицій також до соціальних наук Західної й Східної Європи.

Активні дослідження проблем мультикультуралізму починаються наприкінці 1990-х років ХХ століття і на сьогодні у зарубіжній та вітчизняній соціологічній теорії вже сформована низка концепцій мультикультуралізму, аналіз яких дозволяє їх типологізувати за наступними критеріями.

I. За періодами існування мультикультуралізму як соціокультурної та політичної практики виокремлюють мультикультуралізм існуючий до 1990-х років та сьогоденний. Відповідно розрізняють традиційні та сучасні концепції мультикультуралізму, які суттєво різняться між собою і за масштабами розповсюдження, і за своїм змістом.

II. За рівнем узагальнення. У соціальних науках протягом всієї історії становлення теорії мультикультуралізму сформувалось декілька таких рівнів, а саме: демографічний, або описовий, де мультикультуралізм використовується в якості індикаторів соціальних змін, що відносяться саме до етнічної структури населення; політико-конституційни, або програмно-політичний рівень, де мультикультуралізм виходить із розуміння того, що етнічна ідентичність є важливою основою для політичної та державної організації, для розподілу прав та ресурсів; ідеологічний, в рамках якого обговорюються варіанти національних ідеологій; соціально-трансформативний, спрямований на викорінення расизму, націоналізму, сексизму, гомофобії та здобуття рівності для всіх груп суспільства; і останній рівень – критичний, де мультикультуралізм розуміється як відносно непогане, проте ілюзорне поняття, яке ігнорує потребу в загальній культурі, мові, ідентичності для надання можливості суспільству бути стабільним.

III. За напрямками і характером мультикультуралістського дискурсу виділяють пост структуралістські та інструменталістські концепції.

Таким чином, підсумовуючи наведені теоретичні узагальнення, можна зробити наступний висновок. Соціологічна теорія мультикультуралізму як особливий вид соціологічної теорії є ключовим поняттям і одним з методологічних засобів соціологічного аналізу соціальної реальності. Сукупність різноманітних соціологічних концепцій мультикультуралізму, розроблених і сформованих у процесі історичного розвитку соціології, складають відносно автономну галузь соціологічної теорії, яка потребує свого подальшого розвитку.

Магеровський І.Т. (м. Київ)

ivik2009@gmail.com

НАЦІОНАЛІЗМ В НАШІЙ ДЕРЖАВІ

Ідея незалежної української державності була центральною не тільки у творчості представників консервативного напрямку української політичної думки. Головну увагу обґрунтуванню цієї ідеї приділяли також ідеологи ще двох напрямів політичної думки — націоналістичного і націонал-демократичного. Найвідомішими представниками націоналістичного напрямку є М. Міхновський, Д. Донцов і М. Сціборський. Вони вважали, що до революції 1917 р., коли Україна отримала реальний шанс здобути політичну самостійність, нація прийшла ідеологічно невідготовленою, а найголовніше — неготовими виявилися її провідники, які часто поступалися національними інтересами на користь соціальних демагогів і маніпуляторів привабливими гаслами. Ідеологи націоналізму вважали

за свій обов'язок формувати національну свідомість українського народу, всебічно сприяти усвідомленню ним необхідності здобуття незалежної державності. Однак при цьому вони негативно ставилися до деяких інших народів, особливо російського, у тій чи іншій формі пропагували ідею національної винятковості українців. Засновником українського націоналістичного руху вважається М. Міхновський [1].

Націоналізм (фр. *nationalisme*) — ідеологія і напрямок політики, базовим принципом яких є теза про цінність нації як найвищої форми суспільної єдності та її первинності в державотворчому процесі. Відрізняється різноманіттям течій, деякі з них суперечать одне одній. Як політичний рух, націоналізм прагне до відстоювання інтересів національної спільноти у відносинах з державною владою.

У своїй основі націоналізм проповідує вірність і відданість своїй нації, політичну незалежність і роботу на благо власного народу, об'єднання національної самосвідомості для практичного захисту умов життя нації, її території проживання, економічних ресурсів та духовних цінностей. Він спирається на національне почуття, яке споріднене патріотизму. Ця ідеологія прагне до об'єднання різних верств суспільства, незважаючи на протилежні класові інтереси. Вона виявилася здатною забезпечити мобілізацію населення заради спільних політичних цілей в період переходу до капіталістичної економіки.

В силу того, що багато сучасних радикальних рухів підкреслюють своє націоналістичне забарвлення, націоналізм часто асоціюється з етнічною, культурною та релігійною нетерпимістю. Така нетерпимість засуджується прихильниками поміркованих течій у націоналізмі.

Для повсякденної свідомості слово «націоналізм» не має нейтрального звучання, воно завжди емоційно забарвлене. Суть націоналізму становить проповідь власної національної окремішності або винятковості, з необхідністю доповнюване недовірою до чужих конкретно обумовлених етнічних спільнот і у крайніх проявах — відмова їм у праві на існування. Типовий для цивілізацій локального типу, чия культура ґрунтується на осьовій аксіологічній опозиції Ми — Вони.

Націоналізм виникає як реакція етносу на деструктивні впливи зовнішнього оточення. Націоналізм як політичний принцип, згідно з яким етнічні межі не мають перетинатися політичними кордонами і, зокрема, етнічні кордони в межах певної держави не повинні відокремлювати правителів від решти, виробився в процесах утворення національних держав, розпаду імперій і відділення колоній від метрополій. Таким чином націоналізм — як «фактор впливу» перевершив і світові релігії докапоіталістичних суспільств, і державні утворення імперського типу Нового часу [2].

У сучасному світі націоналізм залишається універсальним явищем. Він охоплює не лише країни третього світу, але і країни з достатньо високим рівнем господарського і культурного розвитку.

Проблеми поєднання демократії і українського націоналізму сьогодні посідають важливе місце в діяльності Конгресу Українських націоналістів; акцент на справедливій приватизації, проблемах справедливості взагалі, почали робити Українська Республіканська партія і Рух. І це ж завдання стоїть перед іншими національно-патріотичними силами в Україні. Тобто з розвитком української державності, зі ствердженням ролі української нації і набуттям нею рис політичної спільноти та громадянськості, український націоналізм неодмінно буде зливатися з іншими світовими ідеологіями: лібералізмом, соціал-демократизмом, консерватизмом, втрачатиме гостроту і проявлятиметься у здійсненні власної національної ідеї.

Список використаних джерел:

1. Шляхтун П.П. (22.04.2005). Націоналізм: Теорія та історія політичної науки. Доступно: <http://politics.ellib.org.ua/pages-1850.html> .Останній перегляд 12.11.14.
2. Колодій А. (19.11.12). Націоналізм: сутність і різновиди. Доступно: http://political-studies.com/?page_id=354 . Останній перегляд 8.11.14.

ВПЛИВ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ НА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ

В наш час, як і раніше, гостро стоїть питання зниження частоти виникнення війн та військових конфліктів в усьому світі. Війни породжуються, насамперед, глибинними соціально-політичними та соціально-економічними причинами. Вони призводять до змін в усіх сферах життя: соціальній, політичній, економічній та духовній. Так як відбувається їх кардинальна перебудова на військовий лад.

Вивчення історії Першої світової війни (1914-1918 років) дає уявлення про різноманіття історичного процесу, розвитку суспільства напередодні та у період війни. А також звернути увагу на те, що війна прискорила падіння імперій та дала поштовх для поступового створення національних держав.

Причиною початку світової війни був терористичний акт в столиці Боснії Сараєво, де 28 червня 1914 було вбито спадкоємця австро-угорського престолу Франца Фердинанда. В тогочасних умовах масштабного протистояння військово-політичних блоків «локалізована війна» Австро-Угорщини та Сербії зачіпала геополітичні інтереси багатьох європейських держав. Отже, локальний конфлікт, який спалахнув на Балканах, переріс у першу в історії світову війну, в якій брало участь 38 держав з населенням близько 1,5 млрд. осіб[1].

За своїм характером ця війна була імперіалістичною вона представляла собою відкритий конфлікт між двома угрупованнями імперіалістичних держав, що боролися за військово-політичну гегемонію на європейському континенті. Світова війна виявилася передбачуваним завершенням розвитку капіталістичного світу в межах XIX-XX століть. Вона була породжена внутрішніми перетвореннями капіталістичної системи в епоху імперіалізму, спробами знайти рішення з наростаючих соціально-економічних, політичних та духовних проблем. [3]

Геополітичні цілі країн-учасниць Першої світової війни визначалися, головним чином, їх становищем в світовій колоніальній системі та суперництвом за вплив у регіонах, вигідних в якості ринків збуту промислової продукції і джерел сировини. [2]

Наслідком війни став розпад імперій. Припинили своє існування: Німецька, Російська, Австро-Угорська, Османська імперії. На території Європи утворились нові держави: Польща, Чехословаччина, Королівство сербів, хорватів і словенів (з 1929 р. Югославія), Австрія, Угорщина, Естонія, Латвія, Литва, Фінляндія. Все це супроводжувалося революціями, повстаннями та соціальними рухами.

Революції відбулися в Росії, колишній Австро –Угорщині, Німеччині та Туреччині. Масові рухи цих країн були спричинені не тільки тяготами війни, а й комплексом невирішених проблем суспільного розвитку. Каталізатором для європейських революцій послугували Лютнева і Жовтнева революції 1917 р. в Росії.[4] Вони мали величезний вплив на ситуацію в Європі та світі. «Повстання мас» так охарактеризував іспанський філософ Ортега-і-Гасет ці процеси. Епоха масових рухів- це важлива особливість XX століття- епохи масового суспільства. Створення масових політичних партій, профспілок та інших громадських організацій було великим прогресом, що давало великі можливості впливати на політику держави та домагатися задоволення своїх прав та вимог широким масам населення.

Хоча війна і призвела до деяких позитивних змін, стала поштовхом для розвитку деяких країн але в переважній більшості перехід від війни до миру виявився важким і тривалим процесом. Війна збанкрутила багато країн, загострила соціальні та етнічні проблеми, а також зруйнувала господарські політичні системи, що переважали в Європі до війни.

Список використаних джерел:

1. Бовикін В.І. З історії виникнення першої світової війни. Від Портсмутського миру до Потсдамської угоди. - М., 1972.
2. Гренвілл Дж. Історія XX століття. - М., 1999.
3. Писарев Ю.А. Великі держави і Балкани напередодні першої світової війни. - М., 1985.

4. Сороко-Цюпа О., Смірнов В., Посконін В. Світ у першій половині ХХ століття. 1918-1945.

Майструк Н.О. (м. Київ)

natalia.maistruk@yandex.ru

УНІВЕРСИТЕТИ ЯК АГЕНТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ

Характерною особливістю сучасності є всеохопність трансформаційних процесів у сучасних суспільствах, що відбуваються внаслідок впливу глобалізаційних тенденцій. Разом з цим, зазначені тенденції характеризуються розмаїттям суперечностей та наявністю як модернізаційних, так і антимодернізаційних «течій», що обумовлює гібридність різних соціальних інститутів. Модернізація по-різному віддзеркалюється на макро-, мезо- та мікрорівнях функціонування суспільства. В цьому контексті українська система вищої освіти репрезентує всі ознаки гібридної системи, поєднуючи у собі універсальні принципи організації світового, європейського та пострадянського освітнього простору. Як відомо, освіта у сьогоденні відноситься до таких стратегічних ресурсів, що забезпечують конкурентоспроможність та життєздатність сучасних суспільств, зокрема і українського. Тому сучасне українське суспільство потребує нової освітньої парадигми, що відповідає потребам та запитам суспільства, що глобалізується й модернізується та орієнтується водночас як на університети, що виступають найбільш активними агентами модернізації, та на суб'єкта, що модернізується.

Видатний американський соціолог Р. Коллінз зазначав, що цивілізації мають центр або низку центрів, в яких кипить інтелектуальна активність, завдяки якій останні набувають харизматичного ареалу та магнетичної привабливості. Люди з периферії цивілізації і навіть представники інших цивілізацій спрямовуються в ці «зони престижу» в якості відвідувачів або учнів. Завдяки цьому, вони намагаються набути або підтвердити свою ідентичність, а саме – ідентичність істино цивілізованих індивідів. Принадність цивілізації як зони престижу породжує постійний рух в її центр (центри), тобто вона перетворюється у зону лояльності та соціальної ідентифікації. Існує також рух і в зворотному напрямі: від центру до периферії та до інших цивілізаційних зон. Це рух місіонерів або вчителів. В цілому, для «зон престижу» характерним є рух в обох напрямках, завдяки чому складаються «мережі принадності» у вигляді мереж соціальних контактів та між цивілізаційного обміну. За Коллінзом, центри творчої активності повинні мати дві основні складові: відносини типу «вчитель-ученик», що забезпечують безперервність передачі моделей творчої діяльності від покоління до покоління, та наявність конкуруючих позицій або шкіл. Ці два моменти повинні зустрітися разом в єдиному центрі або декількох взаємозв'язаних між собою центрах. Конкуренцію часто-густо складають напрями, що були запозичені з цивілізації-донора та напрями, що критикують останні. Коли складається подібна соціокультурна ситуація, то інтелектуалам для набуття власного престижу вже необов'язково відправлятися на навчання у «зону престижу». Вони вже можуть заробити собі престиж і вдома, активно включаючись у регіональну або ідейну боротьбу. Ця боротьба породжує енергію, що питає творчу активність. Соціальними умовами для цього є наявність матеріальних умов задля існування конкуруючих шкіл, активної полеміки між ними та підтримання наступності вчителів та учеників в їх межах. В цілому, вчений зазначає, що динаміка принадності та відштовхування від центрів престижу пов'язана не з економічною або воєнно-політичною гегемонією цих центрів, а з соціальними можливостями для кар'єри інтелектуалів – виробників культурної продукції.

Р. Коллінз зазначає, що німецька університетська революція в свій час створила сучасний дослідницький університет, від професорів і студентів якого очікувалося не тільки викладання кращих знань минулого, але також створення нового знання. У коледжах і гімназіях студентам викладався завершений стан культури, причому від них не очікували її продовження професійна школа займалася передачею завершеної сукупності інформації мирській аудиторії, яка потім повинна була її застосовувати.

В українському суспільстві університети є найбільш активними агентами модернізації, що більшою мірою визначають її результати в цілому. Так, у 2009 р такі провідні ВНЗ України, як НТУУ «КПІ», Харківський національний ун-т ім. Каразіна, Київський національний університет імені Т.Шевченка та ін. очолили процес трансформації університетів у дослідницькі; у 2014 р. після тривалих суспільних дискусій та обговорень був прийнятий довгоочікуваний Законопроект М.Згуровського – центральною темою якого є тема університетської автономії.

Таким чином, у сьогоднішні українські університети, які є частиною глобального та, зокрема, європейського освітньо-наукового простору, повинні підтвердити своє призначення як «потужного знаряддя інтелектуальної емансипації». Суспільство, університети і особистості у сьогоднішній вже існують у змінній соціальній реальності і мають адаптуватися до неї.

Малецький С.В. (м. Київ)

dastifox@mail.ua

ВІД МАЙДАНУ ДО ВІЙНИ: ПЕРСПЕКТИВИ ІСТОРИЧНОЇ КОМПАРАТИВІСТИКИ

Історія знає немало прикладів, коли нерозважлива політика певних суспільних кіл, переводячи невдоволеність окремих прошарків населення у соціальний простір популістських гасел, провокувала військові заворушення.

Але жодні воєнні дії не ґрунтуються на суто економічних чи політичних чинниках. Скоріше нехтування цим фактом ладне перевести акти громадської непокори у війну. Показовим, як на мене, є досвід протистояння населення Північної Ірландії та англійців, що триває вже не першу сотню років. Слушно завважити, що вітчизняні політологи (політолог, директор соціологічної служби "Український барометр" Віктор Небоженко) схильні порівнювати ситуацію на Сході України із Ізраїльсько - палестинським конфліктом, пишуть про варіант «вітчизняного Придністров'я», тощо. Закордонні фахівці (британський політолог, професор Ліверпульського університету Джонатан Тонг) [2], проводять паралелі між анексією Криму та призовами радикальних націоналістів Північної Ірландії до об'єднання етнічного анклаву на території Британського королівства із сусідньою Ірландською республікою у межах єдиної державності. І хоча британській владі вдалося залагодити, врешті решт, конфлікт політичними засобами, та кількість загиблих під час протистояння налічує тисячі осіб, у тому числі й постраждалих серед мирного населення. Важливо підкреслити, що такі заворушення з більш меншими перервами тривали не одне сторіччя. Ми не будемо вже посилатися на обіцянки політиків «закінчити війну до осені, зими, весни...» Сподіватися на відведені 2 або три роки (хоча серед фахівців називають, подекуди і термін – 5 років)[1] Справа не стільки у кількісних вимірах конфлікту. Нас цікавить, перш за все, який комплекс причин, які історичні, географічні та економіко-політичні його виміри призводять до війни, та, яким чином можливо ініціювати процеси мирного врегулювання. Ірландсько-британське протистояння має у своєму корінні не тільки захоплення території, але не визнання за іншими на цю іншість. Розподіл відбувався за конфесійними ознаками, а вже потім питання віри перейшли у площину загально-ідентифікаційну, і політичний радикалізм став найбільш адекватною формою представлення інтересів різних груп населення.

Орієнтований на Європу майдан багато у чому підтримувався представниками Західних областей України, де цінності європейського способу життя з одного боку, мають простішу спадковість від Австро-Угорщини, Польщі (інституції приватної власності, традиційне для того регіону селянське волелюбство), а з іншого – і зараз населення Заходу України набагато більше подорожує, нехай і не за власної волі (феномен «заробітчання»). Відтак, обурення збайдужілою вкінці до потреб людей владою, бажання гідності у самоідентифікаційних процесах, пріоритетності саме народних інтересів у форматі європейському – прав і свобод особистості, вивели на Майдан значну кількість прогресивно мислячих особистостей. Ця ж

пристрасність людей з одного боку, та бездіяльність влади, її нездатність до чіткої політичної артикуляції, додала нетерпимості учасникам протистояння. Інформаційна війна та насильницькі дії, що стали припустимими для масової свідомості у тому числі і через недолугу політику ЗМІ, сформували логічність саме військової відповіді на іноземні провокації на Сході нашої країни.

Коли і проводити історичні паралелі, то потребуємо не тільки коректності, але й плідності таких співставлень. Останнє вказує нам на необхідність діалогу, розподілу владних функцій, разом із узгодженням дій кожної структури та громадського контролю за їх здійсненням. Так, незважаючи на те, що у 80-х роках чисельність ірландської республіканської партії збільшувалась, а допомога ірландської діаспори упродовж останніх десятиліть є такою, що стабільно зростає, організація демонструє намагання притримуватися взятих на себе у 1994 році зобов'язань про утримання від воєнних дій. Справедливо завважити, що коли британській уряд відмовився від ведення перемов на засадах ІРА, і навіть не обговорював ці засади, знову відновилися терористичні акції та воєнне протистояння. Як і в Україні, серед сепаратистів немає єдності. Ірландська республіканська соціалістична партія, Ірландська національно-визвольна армія, «тимчасові об'єднання» та традиційна "Шинн Фейн" [3], не кажучи вже про значну кількість співчуваючих, про членів родин, які залучені до проведення акцій опосередковано. Усюди ми бачимо схожу картину із певною симптоматикою: 1. Більш пасіонарна сила позиціонує відкрито (аж до демонстрації воєнних переваг та готовності їх застосування) свої інтереси, які ототожнює із загальним інтересом та потребами історичного поступу. 2. Відбувається практичне заперечення особливостей менталітету (віри, способу дії) іншої частини населення. 3. Найбільш активні актори другої сторони вдаються до партизанських дій, терористичних актів та широко звертаються по допомогу (гроші на діяльність ІРА, наприклад, переводяться і лівійськими угрупованнями, і діаспорою зі Сполучених Штатів, і рухом басків під проводом ЕТА і право (чи, і) ліворадикальними організаціями з Голландії, Бельгії, Німеччини, Організацією звільнення Палестини, тощо.

Таким чином, спільним у підтримці сепаратистських рухів є обов'язкова наявність зовнішніх центрів організації та фінансування, що з якихось причин зацікавлені у дестабілізації політичних обставин. При сучасних умовах технологічних здобутків у галузі озброєнь, процесах глобалізації та глокалізації, диференціації різних підходів до життя як політичного форматування, ідеї толерантності виявляються як вкрай затребуваними, так і знехтуваними водночас.

4. Часто під виглядом боротьби за ідею практикуються насильницькі та грабіжницькі дії відверто злочинних елементів соціуму та їх прибічників, що мігрують на «подих війни», це, так звані «гуси боротьби», типу Іноземного Легіону чи ще й менш легітимних утворень.

До головних висновків, що можемо зробити належить також те, що подібний деструктивний тип суспільної взаємодії є практично необмеженим у часі, перебуваючи то у латентній, то у активній фазах свого розгортання. Тому вже на етапі майданів треба дбати про превентивні заходи щодо війни, а коли вона вже розгорнулася – то мати у пріоритетах послідовність, узгодженість у перемовинах і відсіканні зовнішніх осередків підтримки.

Список використаних джерел:

1. Джонатан Тонг. Аналогія конфлікту в Україні з північно ірландським конфліктом . [Електронний ресурс] <http://www.svoboda.org/>
2. Віктор Небоженко. Основа конфлікту. [Електронний ресурс] <http://sensor.net.ua/>
3. Коцан Н. Я. Історія виникнення та розвиток північноірландського конфлікту [Електронний ресурс] / Н. Я. Коцан, М. І. Янюк. – РеВипуск 3 7 жим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/nvnu/misnarod_vidnos/2008_6/R5/1.pdf.

ОСОБЛИВОСТІ ВІРТУАЛЬНИХ КОНФЛІКТІВ

У сьогоднішніх конфліктах просочені всі соціальні групи та усі сфери суспільного життя. В умовах розвитку нових технологій та модернізації суспільства, а також, беручи до уваги широке поширення електронних засобів взаємодії, на передній план висуваються, так звані, віртуальні конфлікти. Слід зазначити, що розгляд конфлікту з позицій віртуальності є недостатньо вивченим і вимагає додаткових досліджень. Отож метою цієї роботи є висвітлення певних особливостей конфліктів, що опосередковані електронними засобами комунікації та визначення їх особливостей. Серед видатних теоретиків, які досліджували конфлікти можна назвати Л. Козера, К. Маркса, Р. Дарендорфа, Р. Коллінза. Щодо аспектів віртуальної складової конфліктів, то їх розглядали Н. Носов, С. Лангер, Р. Коллінз.

Поняття віртуального конфлікту можна зустріти в основному в контексті взаємодії в мережі Інтернет. І це, безумовно, важливий аспект даної категорії. З появою великої кількості соціальних мереж, коло спілкування особи значно розширилось, відповідно число «друзів» також зросло. Крім того, існує спостереження, що особи, які потерпають від невдачі або ж нестачі реального спілкування, компенсують це шляхом частого і тривалого спілкування в мережі. Відомий американський соціолог, теоретик соціології конфлікту – Рендалл Коллінз, аналізуючи особливості взаємодії в мережі, приходять до висновку, що подібне спілкування не заміщує звичайного спілкування, а тільки доповнює його. Крім того, він зазначає, що ступінь емоційної солідарності, що виникає при взаємодії в мережі, значно нижча за ту, яка притаманна громадським рухам, акціям, що відбуваються в реальності і мають у своїй основі тілесну взаємодію. Віртуальні конфлікти розглядаються як ненасильницькі конфлікти.

Для соціологів віртуальний конфлікт описується такими термінами, як протистояння, тиск, боротьба за інтереси й матеріальні ресурси, що в підсумку і є боротьбою за владу та домінування, зіткнення лицем до лица і опосередковано через засоби комунікації. Механізм таких взаємодій, їх причини, властивості, а також можливість прогнозування характеру протікання та наслідків входять в коло інтересів соціологів.

Серед основних видів віртуалізованих конфліктів виділяють конфлікти в просторі мережі Інтернет, що опосередковані мультимедійними засобами.

Віртуалізовані конфлікти в Інтернет просторі також піддаються певній класифікації. Виділяють:

- конфлікт офіційних і неофіційних структур
- конфлікт «один проти всіх» (або меншості проти більшості);
- групові та індивідуальні конфлікти у взаємодії мережевих «друзів»;

Мережева структура «друзів» в соціальних мережах стає новим полем реалізації все тих же конфліктів, що існують в повсякденності. Основною метою яких, так само як і реальних конфліктів, залишається домінування та боротьба за владу. За великим рахунком, для соціальної структури «друзів» характерні такі ж загальні соціальні взаємодії, по-перше одні люди популярніші за інших; по-друге, нормальні відносини легко трансформуються в конфлікт і домінування; по-третє, зростання кількості учасників мережі провокує нерівність, а також конфлікти.

Така різноманітність віртуалізованих конфліктів, яку ми маємо на сьогоднішній день, можна пояснити зростаючою кількістю змін соціального світу, з якими сучасним людям доводиться існувати та взаємодіяти

Крім того, слід зазначити, що наслідки конфліктів в віртуальному просторі Інтернету залишають певні сліди у вигляді текстових заміток, аудіо і відеозаписів і, незважаючи на легкість у відключенні від просторового поля зіткнень, їх результати залишаються відкритими та доступними для решти он-лайн-користувачів.

Доволі довгий час користувачі сприймали Інтернет як певну опору свободи, через яку існував, та в якійсь мірі існуючий зараз, значний рівень анонімності. Водночас постійне

збільшення числа інтернет-користувачів призвело до стратифікації, появи нових видів шахрайства і, як наслідок, конфронтації груп.

Отже, з виникненням нових технологій, конфлікти, які завжди існували та супроводжували суспільство почали відбуватись опосередковано, а саме через мультимедійні засоби, а також на просторах мережі Інтернет. Ці віртуалізовані конфлікти мають ряд своїх особливостей, хоча мета залишається такою ж – боротьба за владу та домінування.

Список використаних джерел:

1. Randall Collins: Conflict & Geopolitical Theory. - Режим доступу: http://atgstg01.pineforge.com/upm-data/13296_Chapter_7_Web_Byte_Randall_Collins.pdf
2. Collins R. Violence: A Micro-sociological Theory. Princeton: Princeton University Press, 2008. - Режим доступу: <http://press.princeton.edu/chapters/s8547.html>

Марченко А.М. (м. Київ)

alla.marchenko82@gmail.com

МІСЦЕ ІСТОРИЧНОГО КОНТЕКСТУ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПОЛІ ПЕРІОДУ СУСПІЛЬНИХ ЗЛАМІВ (НА ПРИКЛАДІ ОНЛАЙН-СПІЛЬНОТИ "ЄВРОМАЙДАН" ТА ПОПУЛЯРНИХ БЛОГІВ МЕРЕЖІ FACEBOOK)

*Хто не пам'ятає свого минулого –
приречений пережити його знову*

Джордж Сантаяна

Навряд чи є перебільшеною характеристика періоду 2013-2014 рр. як одного з найбільш драматичних в новітній українській історії. Масові громадянсько-політичні протести, що розпочались наприкінці листопада 2013 р. під назвою "Євромайдан", змінилися анексією Криму Російською Федерацією, та військовими діями на Сході України. На тлі суспільних зламів особливої ролі набули соціальні мережі, які забезпечили швидке поширення серед цільової аудиторії актуальної інформації з місць подій (Україна не стала винятком, адже соціальні мережі відіграли важливу мобілізаційну роль і під час інших протестів у світі, зокрема, "арабської весни" 2010-2011 р. в Тунісі, Єгипті, Алжирі, тощо). Соціальна мережа "Facebook" стала стартовим майданчиком для початку Євромайдану в Україні та платформою для соціальної мобілізації впродовж протестів (зокрема, у спільноті "Євромайдан"⁶). У період після "Євромайдану" особливої ролі в інформаційному просторі набули блоги - зокрема, найбільш популярними стали блоги Арсена Авакова⁷, Дмитра Тимчука⁸ та Семена Семенченка⁹ [9]. Зауважу, що особлива, "експертна", роль блогів зумовлена їх суспільно-політичною орієнтованістю, а також висвітленням подій, до яких потенційно немає безпосереднього доступу в більшості аудиторії соціальних мереж. У зв'язку з цим нагальним є ряд питань. Який саме історичний контекст відтворюється у період суспільних зламів? Які історичні особи, події, концепти та метафори актуалізуються в публічному дискурсі соціальних медіа та мають шанс перетворитись на "маски пам'яті" [2]? Чи зазнає динаміки "залучення" історії в публічні дискурси впродовж періоду аналізу – з кінця листопада 2013 року до кінця серпня 2014 р.¹⁰? Проблемою, яка спонукала до проведення розвідувального дослідження, стала суперечність між важливістю трансляції експертного знання, зануреного в історичний контекст, та відсутністю обґрунтованої інформації про можливості цієї трансляції, її часові та просторові рамки в період суспільних

⁶ Спільнота "Євромайдан" станом на 11 листопада 2014 р. мала 304 907 віртуальних "прихильників" (тих, хто позначили дану спільноту дією "лайк" (з англ. "like" - подобається)

⁷ Станом на 11 листопада 2014 р. Арсен Аваков мав 5000 віртуальних "друзів" та 247 563 фолловери (з англ. "followers" – тих, хто стежить за новинами блогу).

⁸ Станом на 11 листопада 2014 р. Дмитро Тимчук мав 4922 віртуальних "друзів" та 223 972 фолловери.

⁹ Станом на 11 листопада 2014 р. Семен Семенченко мав 4930 віртуальних "друзів" та 186 081 фолловери.

¹⁰ При цьому повідомлення у спільноті "Євромайдан" аналізувалися з кінця листопада 2013 р. до кінця лютого 2014 р. (власне, протягом активної фази існування протестів), а блоги – у період "пост-Євромайдану" (початок березня-кінець серпня 2014 р.), коли вони здобули зазначену популярність і стали своєрідними "рупорами новин".

зламів. Уникнення критичного аналізу історичних паралелей в ситуації суспільної кризи є джерелом соціальних ілюзій та актуалізації утопічного мислення [7].

Спільнота "Євромайдан" характеризується найбільшою насиченістю повідомлень – з кінця листопада 2013 р. до кінця лютого 2014 р. їх нараховано 16050¹¹, з них апелювання до історії містяться у 66 повідомленнях. Серед усіх 395 повідомлень блогерів за березень-серпень 2014 р. лише у 22 містяться посилання історичного характеру¹². За досить схожих тенденцій у кількісних показниках онлайн-платформ спостерігаються значні відмінності змістовного наповнення повідомлень. Зокрема, у спільноті "Євромайдан" історичний контекст виражається, насамперед, у самореференції – наприклад, у слоганах *"Не втрачайте свій шанс змінити історію!"* від 25.11.2013 р. або ж *"Яка чудова дата для підручників з історії!"* від 11.12.2013 р. Наголос на винятковості, "історичності" періоду багато в чому визначає наявність інших згадок: так, наявні лише кілька оголошень про просвітницькі події історичного характеру, зокрема, про трансляцію фільму про розпад СРСР 24.12.2013 р. чи лекцію про "Арабську весну" 20.12.2013 р.

Повідомлення ж блогерів можна умовно поділити на ті, що апелюють до історії України (включно з історією в складі СРСР і без наголосу на подіях Євромайдану) та історії Росії (при цьому винятково на її новітньому етапі). Зокрема, перше характерне для блогів Авакова та Семенченка, друге – для блогу Тимчука: *"Россия вела захватнические войны (Чечня и Грузия), и у ее командиров были развязаны руки. У нас война святая – оборонительная"*¹³ [6] від 28.04.2014 р. Типовим є звертання до подій Другої Світової війни, наприклад, *"Я понимаю, почему первым нашим союзником сегодня являются поляки. Наши западные соседи помнят, как в 1939 году Берлин и Москва «раздерибанили» многострадальную Польшу. В 2014 году история повторяется на примере Украины"* [6] від 14.07.2014 р.

Семенченко констатує: *"То что современная война отличается от той, что мы знаем из фильмов про Вторую Мировую думаю все понимают. Но мало кто представляет чем"* [5] від 11.04.2014 р. Варто відмітити, що політика Росії розглядається саме в контексті Другої Світової війни (зокрема, Тимчук звертається до аналогій з Гітлером, Третім рейхом), а от Велика Вітчизняна війна при цьому розглядається окремо – як привід для рефлексії сімейної історії про війну: *"Твари раздают калашы пацанам 16-17 лет, промывают мозги «воевавшими прадедами"* [5] від 05.05.2014 р., *"великий подвиг наших дедов, защитивших нашу землю от нацизма"* [6] від 11.08.2014 г. Для спільноти "Євромайдан" характерною є трансляція стигм "фашист" і "бандерівець" (відповідно, 16 і 10 згадувань) в руслі здивувань від маркування даними термінами прихильників Майдану з боку Партії регіонів, Комуністичної партії, а також Міністерства зовнішніх справ Російської Федерації (останнє - 27.02.2014 р.).

Важливо, що у повідомленнях до Дня незалежності України (аналізованих, відповідно, лише у блогах) типовою є констатація "нарешті усвідомленої" незалежності чи то навіть появи "справжньої незалежності" у 2014 р., що, без сумніву, знецінює отримання незалежності у 1991 році та, водночас, підвищує значущість подій в Україні протягом періоду, обраного для аналізу: *"К огромному счастью, мы впервые празднуем этот День не просто как очередную красную дату в календаре, а как Наш День, исполненный великим смыслом"* [5] від 24.08.2014 р. Більш того, у повідомленнях Арсена Авакова кілька звернень до історії України передбачають саме нещодавні події Євромайдану (наприклад, два окремих повідомлення про події 18 лютого, коли відбулася пожежа у Будинку профспілок та криваве протистояння силовиків та мітингувальників), хоча можемо зустріти і вираз новгородського князя Александра Невського: *"Кто с мечем к нам придет, от меча и погибнет!"* [4] від 20.06.2014 р.

Отже, розвідувальне дослідження залучення історичного контексту в повідомленнях онлайн-спільноти "Євромайдан" та популярних блогів мережі Facebook продемонструвало:

¹¹ Весь масив повідомлень спільноти "Євромайдан" зібраний та систематизований Тимофієм Бріком, Ph.D. кандидатом факультету соціальних наук університету Карлос Третій, Мадрид (Іспанія). До уваги у даному дослідженні бралися всі повідомлення незалежно від їх типу (текстовий "статус", лінк, фото чи відео), однак аналізувався лише текст – як основний, так і супровідний.

¹² Зокрема, 14 згадок – у блозі Дмитра Тимчука, 5 – у блозі Арсена Авакова, 3 – у блозі Семена Семенченка.

¹³ Тут і далі цитати російською мовою наводяться в оригіналі, без перекладу українською.

1) наявність акцентів на унікальності та самодостатності періоду аналізу, зокрема, в онлайн-спільноті "Євромайдан", а також пов'язану з цим відносно обмеженість кількості повідомлень з залученням історичного контексту (менше 5% у проаналізованому масиві);

2) обмеженість, фрагментарність арсеналу історії, який актуалізується в медійному дискурсі на сьогодні (зокрема, Друга Світова війна, Велика вітчизняна війна як її частина), відсутність прямих згадок про роль осіб в історії (за винятком Гітлера) чи конкретних подій;

3) розгляд новітньої історії України в повідомленнях блогів суто в руслі становлення незалежності (усвідомлення, "справжності", необхідності перегляду газових угод з Росією), а новітньої історії Росії як загарбницької (Чечня, Грузія) та неетичної (дії російських військ). Наявними є алюзії "Судети" та "Четвертий рейх" (зокрема, у блозі Тимчука).

Наведені висновки актуалізують ситуацію інтерпретації повідомлень "тут і тепер" безвідносно до циклічності історії. Ще Оруел у своїй найвідомішій антиутопії писав: "Хто контролює минуле – той контролює майбутнє, хто контролює теперішнє – той контролює минуле" [8]. Як бачимо, найбільш чітко вираженим історичним контекстом є Друга світова війна та Євромайдан, який, "історизуючись", водночас залишається у масовій свідомості своєрідною соціальною "травмою" [1]. Зауважу, що "залучення" історії в соціальних медіа зазнає певної динаміки впродовж періоду аналізу – від домінуючої самореференції періоду Євромайдану до її підпорядкування вказаним тематичним ареалам. В публічному дискурсі, відповідно, актуалізуються стереотипні концепти ("фашисти", "бандерівці", тощо), перетворюючись на "маски пам'яті". Звісно, окремої уваги заслуговують як сприйняття повідомлень та закладеного в них історичного тла серед цільових груп населення, так і наслідки цієї актуалізації, однак це залишається полем для подальшого дослідження теми.

Список використаних джерел:

1. Гундорова, Т. Майдан як симптом: травма, рана і крипта / 16.04.2014 р. // Критика [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://krytyka.com/ua/community/blogs/maydan-yak-symptom-travma-rana-i-krypta>
2. Киридон, А. "Маски пам'яті" в умовах суспільних зламів // Київська старовина: Науковий історико-філологічний журнал. – 2011.- № 2. – С. 161-170.
3. Масив повідомлень спільноти "Євромайдан" з 21 листопада 2013 р. по 28 лютого 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://www.facebook.com/EuroMaydan>
4. Масив повідомлень блогу Арсена Авакова з 01 березня по 31 серпня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://www.facebook.com/arsen.avakov.1>
5. Масив повідомлень блогу Семена Семенченка з 01 березня по 31 серпня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://www.facebook.com/dostali.hvatit>
6. Масив повідомлень блогу Дмитра Тимчука з 01 березня по 31 серпня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://www.facebook.com/dmitry.tymchuk>
7. Мінаков, М. Про небезпеку історичного аргументу, або Розпач та утопії українських інтелектуалів / 25.09.2012 р. // Критика [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://krytyka.com/ua/community/blogs/pro-nebezpeku-istorychnoho-argumentu-abo-rozpach-ta-utopiyi-ukrayinskykh>
8. Оруел, Дж. 1984 / Перше видання / Пер. з англ. Віталія Данмера. – 2013 [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://javalibre.com.ua/java-book/book/2918073>
9. Рейтинг українських користувачів Facebook [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://watcher.com.ua/facebook-reiting/>

Мельник Б.Б. (м. Київ)

bohdanamelnyk1@rambler.ru

КРИЗОВА СВІДОМІСТЬ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА В КОНТЕКСТІ ТРАНСФОРМАЦІЙ ЦІННОСТЕЙ

Кожному суспільству властива система моральних норм і цінностей, що є невід'ємною складовою духовного життя соціуму, детермінуюча поведінку індивідів та їх взаємини.

Сьогодні соціум представляється складним і мінливим, таким, що переживає втрату цілісності і незмінності нормативної системи моральних цінностей, глобальне перетворення соціальних стереотипів і появу нових, пов'язаних з такими явищами життя, як ринок, підприємництво, варіативність політичних, економічних, моральних рішень в бутті індивідуумів.

Актуальність дослідження проблеми трансформації цінностей в суспільстві полягає в необхідності передбачення того, як реалії нинішнього часу вплинуть на розвиток духовного життя майбутніх поколінь, суспільства в цілому. Зниження рівня загальної, у тому числі і моральної культури і соціальна апатія, проникнення в суспільну свідомість інноваційних моральних цінностей, що характеризуються зміщенням гуманізації на користь меркантилізації, раціоналізації бачення вищих цінностей буття, значно впливають на процес формування особистості в умовах сучасної дійсності.

Крім того, важливою є об'єктивна потреба суспільного осмислення соціальних факторів екзистенціального вакууму, переосмислення життєвих цінностей в сучасному суспільстві, вдосконалення моральних критеріїв соціальної поведінки.

«Система цінностей організованої людської діяльності втратила свою очевидність, привабливість, імперативність, людина захворіла яскраво вираженою дезорієнтацією, не знаючи більше за якими законами жити». Криза цінностей є наслідок руйнування тоталітарної системи і протиріч формування цінностей демократичної свідомості. Трансформація системи цінностей є показником перебудови суспільної свідомості від міфології - до реальності. Криза системи цінностей не означає їх тотального знищення, а передбачає зміни в їх внутрішній структурі.

Соціальна поведінка людей все більш і більш визначається не моральними критеріями, а хвилиними обставинами матеріальної вигоди. Розпалася не тільки колишня система цінностей, відсутня справедлива і здорова структура відносин між людьми, що живуть в умовах квазіринку і квазідемократії.

Таким чином, в процесі трансформації зіткнулися дві системи цінностей - ліберальна, яка прийшла на зміну соціалістичної, і традиційна, що склалася впродовж багатьох століть і зміни поколінь. Зовні вибір виглядає начебто просто: або права і свободи особистості, або традиційні цінності.

На мою думку, такий ціннісний розкол небезпечний тим, що він, постійно стимулюючи ріст дискомфорту стану у людини, може призвести до таких соціальних наслідків, які практично знищать всі досягнення модернізації. Будучи стрижнем думок, вчинків, творчості людей, соціальних груп, суспільства в цілому, конфлікт цінностей як явище соціальної патології змушує людей лавірувати, що призводить до внутрішніх хитань, до боротьби і суспільства, і особистості з самою собою, до постійного відтворення нестійкості і, зрештою, до появи бажання подолати стан такого розколу.

Причину розколу в сучасному суспільстві, можна пов'язати, насамперед, з неготовністю суспільства до інновацій. Формування нового типу суспільства з необхідністю вимагає освоєння кожним членом суспільства нових ідеалів, моделей поведінки, правил спілкування.

Отже, можна говорити про те, що модернізація в сучасності відбувається в умовах конфлікту цінностей і глибокого соціокультурного розколу. Ідеали колишньої ціннісно-нормативної системи соціалістичного суспільства, особливо його символи і зовнішні атрибути - відкинуті, частково забуті, але деякі ідеї, що мають підстави в культурних архетипах, поки чітко тримаються в традиційній свідомості.

З іншого боку, цінності сучасного ринкового суспільства впроваджуються повільно, зустрічаючи сильний опір з боку населення. У зв'язку з цим, відсутність серйозної бази для ринкової ідеології, здатної об'єднати суспільство навколо ідеї сучасного суспільства, основними цінностями якого стануть економічна ефективність і раціональність, свобода підприємництва і приватна власність, надає модернізації загрозливий характер і ставить цілий ряд важких проблем.

Насправді подолання такого розколу можливо. Однак це станеться за умови гармонізації взаємозв'язку між культурою і реальностями соціального життя, тобто досягнення відповідності між цінностями і формами, в яких знаходять реальне втілення ідеальні соціокультурні проекти. Іншими словами, має бути дотримано відповідність між атавізмами традиціоналізму, соціалістичною ментальністю, з одного боку, і реаліями складного сучасного ринкового суспільства з безліччю спеціалізованих ролей, потужною соціальною диференціацією і зовсім іншими ментальними структурами, що базуються на патріотичних складових.

Історичний досвід показує, що успішний розвиток суспільства забезпечується, як правило, не конфронтаційним подоланням одних цінностей іншими, а їх еволюційним доповненням, взаємозбагаченням та інтеграцією позитивних властивостей.

Соціокультурні цінності в даному випадку виступають інтегруючими утвореннями. Вони синтезують як ціннісні переваги соціальних груп, що формуються під впливом їх нових потреб, так і досягнень попереднього розвитку.

Список використаних джерел:

1. Данилов А.Н. Трансформационные процессы в обществе // Новейший философский словарь 4-е изд., исп.- Мн.: Книжный Дом, 2004.
2. http://www.superinf.ru/view_helpstud.php
3. <http://sibac.info/index.php>

Мороз А.Л. (м. Київ)

Anchik.m@gmail.com

СОЦІАЛЬНА МОБІЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: З КІНЦЯ ХХ СТОЛІТТЯ ДО СЬОГОДЕННЯ

Провідний російсько-американський соціолог П.Сорокін одним з перших ввів у науковий обіг поняття соціального простору, в якому людина завжди займає чітко визначене місце. У високорозвиненому суспільстві постійно відбувається рух певних індивідів або груп з одного соціального прошарку до іншого, з метою підвищення своїх соціальних позицій, або рух індивіда на одному соціальному рівні. Для опису цих процесів і застосовуються поняття горизонтальної та вертикальної мобільності. Прикладів сучасної вертикальної мобільності є безліч, починаючи від зміни роботи з низькою заробітною платнею на високооплачувану та закінчуючи ситуацією, коли відомий політик обіймає посаду голови держави. Горизонтальна мобільність виявляється у переїзді людини в інше місто або зміні віросповідання. Важливим є те, що поняття соціальної мобільності характеризує певну спільноту, наскільки вона є відкритою до змін та має відповідні ресурси для їх здійснення.

В українському суспільстві мобільність є неоднозначним поняттям в силу того, що існує як багато стимулів для соціальної мобільності, так і бар'єрів на шляху її здійснення. Суттєві відмінності у рівні життя та матеріального добробуту сільського та міського населення, регіональна специфіка та інші фактори змушує людей рухатись до місць скупчення благ та послуг. Яскравим прикладом в даному випадку можна вважати переїзд молоді із малих населених пунктів у великі міста, з метою навчання у престижних ВНЗ або покращення кар'єрних можливостей та пошуку нової високооплачуваної роботи. Проте в Україні існує ряд соціальних бар'єрів, які гальмують мобільність: низькі доходи, високі ціни на купівлю та оренду житла, навіть психологічна неготовність людини до змін. Подібні явища ще називають «ситами» - вони регулюють перехід індивідів з однієї страти в іншу та здебільшого присутні у кожному стратифікованому суспільстві.

Але не дивлячись на це, починаючи з другої половини ХХ століття мобільність в більшій мірі набуває вимушеного, ніж добровільного характеру. В кожній державі існують так звані соціальні «ліфти», функцією яких є просування індивіда наверх по соціальній драбині. В якості соціальних «ліфтів» виступають освітні інститути, сім'я, армія, різноманітні професійні, економічні, громадсько-політичні організації та об'єднання. Але, на думку науковців, в Україні вони не завжди в повній мірі реалізують свої соціальні функції та

відповідають вимогам часу. Зокрема, освіта вже не є основним чинником просування індивіда наверх по соціальних сходах: збільшення комерціалізації вищої освіти практично нівелює можливості одного з головних каналів соціальної мобільності, тобто цей соціальний «ліфт» стає недосяжним для представників малозабезпечених верств населення. До того ж, сама наявність вищої освіти зараз абсолютно не гарантує людині отримання гарної роботи в майбутньому (свідченням цього є формування в Україні нового соціального класу – прекаріату).

Ситуацію, яка зараз склалась в нашій країні, навряд чи можна вважати сприятливою. Примусова анексія Кримського півострова, військовий конфлікт, що набирає сили на Донбасі, особливо у східних регіонах, спонукає людей вимушено змінювати місце проживання, переїжджати в інші міста, залишати власні домівки та майно, втрачати роботу або займатись некваліфікованою працею. Людина втрачає відчуття психологічного комфорту, позбавляється впевненості у безпеці свого існування. Таке положення речей свідчить про низхідну спрямованість вертикальної мобільності. Беручи до уваги всі перераховані вище фактори, соціальна мобільність в нашій країні набуває примусового характеру і проявляється більше як негативне явище. Вона, по суті, призводить до маргіналізації суспільства, збільшення представників андеркласу та аномії.

Отже, можна зробити висновок, що така проблема, як низхідна соціальна мобільність, викликана рядом несприятливих обставин, дуже гостро постає в контексті українських реалій, що є основою для її подальшого, більш глибокого наукового аналізу.

Настояща К. (м. Київ)

kvitka_2177@mail.ru

НОВІ ВЕКТОРИ ЦІННІСНОЇ СФЕРИ ПОСТРЕВОЛЮЦІЙНОЇ УКРАЇНИ: ТРАДИЦІЯ САМОСТВЕРДЖЕННЯ ЧИ САМОСТВЕРДЖЕННЯ ТРАДИЦІЇ?

Динаміку розвитку сучасної цивілізації навряд чи можна визначити однією характеристикою, власне як і означити ці зміни як розвиток. Питання не тільки в тому, що апологети постмодерної парадигми давно відправили це поняття в історичний музей, а ще і в тому що різновекторність і динаміка соціальних змін скоріше нагадує потужну флуктуацію, яка чим далі тим більше набирає обертів стаючи подібною на загальнопланетарну глобальну центрифугу. Звісно мова йде про ті суспільства і етноси життєдіяльність яких вписана в координати існування глобальної ойкумени, охоплюючої простір суспільств модерного і постмодерного типу. Саме в означеному просторі і триває ціннісна динаміка різних суспільств з тим чи іншим вектором змін, які важко назвати еволюційними з огляду на зворотні тенденції в тих чи інших спільнотах. Мова йде перш за все про такі трендові явища в ціннісній сфері євразійських суспільств, коли при тривалому декларуванні проєвропейських цінностей в силу маніпулятивної політики владних кіл і особливостей національного характеру (патерналізм, колективізм) спільнота рухаються в прямо протилежному від декларованого напрямку, оголюючи всю палітру негативів традиційного суспільства кланового шибу (тоталітаризм, дезінформація, корупція, кумівство). На противагу цьому в постмодерних суспільствах, зокрема західноєвропейських, триває актуалізація і поширення пост матеріальних цінностей акцентуючих тему екологічної свідомості і соціальної відповідальності. Ареал розповсюдження цієї ціннісної доміанти активно триває в напрямку східноєвропейських країн Євроюзу, де частково зберігаються традиційні ціннісні вісі модерного суспільства. Актуальним це становище зі значним компонентом превальюванням традиційних цінностей є характерним і для України, де однак потужна динаміка останніх політичних подій вже активно конструює нову ціннісну реальність. Звичайно мова не йде про те, що сучасне українське суспільство у наслідку цих подій одномоментно переформатовується, за калькою західноєвропейських суспільств. Але і стверджувати що воно зовсім не змінилося у наслідку вже історичних подій нещодавнього минулого, було б не вірно. Зіставляючи дані досліджень ціннісних вісей європейського континенту, проведених за методикою . Ш. Шварца за 2008 -2012 роки (М. Руднев, В.

Магнум і Евробарометр), ми бачимо що в цілому населення території України серед десяти базових цінностей на перше місце висуває Безпеку, потім слідує турботи про людей і природу, тобто Доброзичливість і Універсалізм. Далі йдуть дві консервативні цінності - Конформність і Традиція, а також Самостійність. Передостаннє місце ділять цінності Влада-Багатства і Досягнення, на останньому - Гедонізм і Ризик-Новизна. Якщо порівняти цю ціннісну ієрархію з російською, за означений час, ми не знайдемо великих відмінностей. Більш того, така ж або дуже схожа ієрархія цінностей типова й для Польщі, і для багатьох інших східноєвропейських країн. Тому важко навіть визначити до якого з сусідів Україна тяжіла більше. Звісно, що середній житель Західної України дещо відрізнявся від жителів всіх інших регіонів України - передусім по горизонтальній осі, тобто в сторону більш консервативних цінностей. Якщо подивитися на більш приватні ціннісні індекси, то можна уточнити, що Західну Україну вирізняє більш висока значимість Традиції і Конформності і менша значимість Ризику-Новизни і Гедонізму. Гедонізм зокрема у сукупності з віссю Влада-Достаток був характерним для східних регіонів. При цьому цікаво, що згідно даних всі макрорегіони України перемішані на ціннісній карті з російськими регіонами і з регіонами Польщі, при цьому закономірно Західна Україна більшою мірою тяжіє до регіонів Польщі. А от до російських регіонів на ціннісній карті найближче, як не дивно Центральний макрорегіон України, а не Південний або Східний, як можна було очікувати. Важливо відмітити і те, що відмінності між усіма макрорегіонами України істотно менше, ніж між регіонами в середині Росії, Польщі, Іспанії і навіть Німеччини. Тобто в регіональному розрізі України можна назвати більш ціннісно однорідною, ніж всі перераховані країни. Цей висновок дещо суперечить думці, згідно з яким на Україні немає єдиної нації, - в усякому разі, якщо визначати націю як єдність цінностей. Цей висновок підтверджується і даним останнього масштабного всеукраїнського проекту «Регион, нація и прочее: междисциплинарное и интеркультурное переосмысление Украины» результати якого ще не можливо знайти у відкритому доступі, але інформація про основні результати якого була оприлюднена Вікторією Середою на Львівському форумі у жовтні 2014 року. Переходячи ж власне до питання динаміки ціннісної сфери слід звернутися ще до одного дослідження, проведеного вже київськими соціологами. Так під час революції Гідності за методикою Ш. Шварца також було проведено дослідження ціннісних пріоритетів аудиторії Майдану. За результатами досліджень сформована система координат, виявила значно більшу спільність з західноєвропейськими цінностями ніж з даними за попередні роки вищеописаних дослідження, а саме на перший план вийшли Гідність, Воля, Самоствердження, Реалізація, Новизна –Ризик, Соціальна відповідальність і т.д. Звісно треба враховувати той факт що аудиторія Майдану не була репрезентативною для населення всієї України (середньостатистичний майданівець – це чоловік середнього віку з вищою освітою і середнім рівнем доходів, мешканець переважно Західної і Центральної України), а також ситуацію високого соціального напруження для якого є характерним оголення критичних, «межових» цінностей. Однак беручи до уваги обставину, що ідеї Майдану, як і сама революція Гідності була схвально сприйнята більшою половиною українців (за даними Демократичних ініціатив в різний період від 68 % до 72 % населення) наведену ціннісну вісь можна означити і як векторну для стратегічного розвитку суспільства в ціннісній площині. Отже ціннісна сфера під впливом активних політичних подій також відчула істотні зміни, які вірогідніше за все триватимуть в напрямку означеному Майданом і хоча звісно зміни не відбуватимуться швидко, в силу колосальної інертності ціннісної сфери - зрозуміло одне – вони незворотні. Унікальність же саме української ситуації, стало те, що основою актуалізованих під час революції Гідності Самостійності і Ризику – Новизни залишалась Традиція, яка переважно завжди корелює з Безпекою, Стабільністю, Комфортом, Достатком Гедонізмом. В цьому принципова відмінність «революційної» конфігурації цінностей Майдану від зразків західноєвропейських країн, де Традиція давно не в пошані. Така ситуація крім того що є унікальною, одночасно є і безперечним свідченням того, що новий вектор ціннісної сфери не є запозиченою, нав'язаною інновацією, а є – самостійним,

креативним етапом розвитку автентичної культурної традиції, її навіть закономірним рухом з огляду на планетарну динаміку. Варто відзначити, що цінності Безпеки, Стабільності і Комфорту нікуди не ділись - вони так само залишилися значимими поза межами Майдану і особливо в східних регіонах. Але стан повної безпеки і спокою в країні навряд чи їх знову виведе на перші позиції, як було до революції. Суспільство не просто змінюється і оновлюється, воно змінюється динамічно, причиною чого є тепер масштабна зовнішня загроза. В цих умовах українська культурна традиція, як багатолінійний, креативний процес все інтенсивніше верифікує інокультурні інновації «харизматичним змістам центральної зони культури» (Ш. Ейзенштадт), чим детермінує потужні незворотні соціальні зміни, які переформатовують ціннісну сферу нової України.

Новак О.М. (м. Київ)

omnovak@ukr.net

КОЛИ ПОЄДНУЄТЬСЯ ЕТНІЧНИЙ ТА ГРОМАДЯНСЬКИЙ НАЦІОНАЛІЗМ

В умовах світової глобалізації у багатьох науковців виникали небезпідставні побоювання, що нівелювання кордонів і меж у різних сферах життєдіяльності соціуму негативно позначиться на національних культурах, тобто з часом під впливом різних суспільних трансформацій потреба в етнічній ідентичності відійде на другий план чи зникне взагалі.

Однак в останнє десятиріччя можна спостерігати, як у різних країнах люди, прагнучи зберегти свою етноідентичність, проявляють неабиякий інтерес до історії, традицій, рідної мови. Це стосується й деяких національних меншин України, зокрема поляків. Напередодні Другої світової війни, у 1937-38 роках, поляки в Радянській Україні зазнали таких переслідувань, які можна назвати геноцидом. Однак навіть ті жахіття радянської тоталітарної системи нищення народів, що змусили кілька поколінь приховувати свою етнічну приналежність (змінювати персоналії, позбуватися документів), не викоренили в людині бажання знати якого вона роду.

Націоналізм – феномен неоднозначний і складний, тож не дивно, що дослідники по-різному типологізують це поняття. Зазвичай націоналізм поділяють на етнічний (етнонаціоналізм) та громадянський (державний). При цьому не слід забувати, що кожен етнос має свій історичний шлях розвитку, своїх сусідів і ментальні особливості. Та й державні утворення мали неоднакові умови та способи формування і становлення державності. Приміром, марна справа порівнювати етнічний та громадянський націоналізм в США та Україні.

Цікаво, що етнонаціоналізм більшість науковців розглядає як різновид політичної ідеології, який часто може призвести до соціально-політичних конфліктів.

На наш погляд, етнічну ознаку не завжди слід трактувати як засіб мобілізації нацменшини в кризових ситуаціях для розпалювання соціально-політичних конфліктів. Адже об'єднання людей за етнічним принципом не завжди має політичну мету, є ідеологізованим чи агресивно налаштованим. Навпаки, використовуючи одну з основних ознак етносу – мову та її ідентифікаційну функцію, невеликі національні громади об'єднуються, щоб зберегти свою культуру, звичаї, історію.

Нині в Україні діє більше 250 польських громад, об'єднаних у 2 великі організації: Спілку поляків в Україні та Федерацію польських організацій в Україні. Загалом польська меншина в Україні нараховує понад 140 тисяч осіб і переважно діяльність таких громад має культурно-освітній характер.

Однак ще у 2011 році Спілка поляків України на установчому з'їзді створила політичну партію «Партію поляків України» для захисту інтересів як польської, так і інших національних меншин. Двічі Міністерство юстиції України відмовлялося реєструвати цю партію. Зрештою 6 жовтня 2014 року її було зареєстровано, щоправда, з іншою назвою – Політична партія «Солідарність». За якийсь час ця організація може представляти польську національну меншину на виборах. Та це не означає, що багато громадян України польського

походження стануть членами партії чи довірять цьому політичному об'єднанню представляти свої інтереси на усіх державних рівнях.

А от створення такої партії якраз свідчить, що етнонаціоналізм є політично ідеологізованим. Як бачимо, з часом етнічний націоналізм може змінити свій характер чи поєднати різні ознаки.

Цілком очевидно й те, що поняття етнічний та громадянський націоналізм досить часто нероздільні: індивідуум усвідомлює себе частиною нації і громадянином держави, де його етнос не є титульним. Народи не живуть ізольовано один від одного – їх об'єднують спільна праця, відпочинок, шлюбні стосунки, та й взагалі всі процеси, що відбуваються у країні. Підтвердження тому події, визначні і визначальні для історії та подальших державотворчих процесів в Україні. І в Революції гідності, і в боротьбі за суверенність держави на Сході брали й беруть участь представники різних національностей. Кримські татари репрезентують себе у світі насамперед як громадяни України. Як бачимо, у кризових нетипових ситуаціях, у вирішальний для країни час, обидва типи націоналізму проявляються і взаємодіють. Навіть більше, можна стверджувати, що громадянський націоналізм домінує: представники різних етносів ідентифікують себе перш за все як українці – громадяни України.

Одарич С.В. (м. Київ)

odarych@gmail.com

ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА ЯК СКЛАДОВА СУЧАСНОЇ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ МІЖ ДЕРЖАВАМИ: ДЕЯКІ МЕДІАЛЬНІ АСПЕКТИ

Перш за все необхідне чітке усвідомлення того, що сама гібридна війна стала можливою головним чином завдяки розвиткові інформаційних та комунікаційних технологій другої половини ХХ століття. Більше того, гібридна війна і є відповіддю національних держав, які досі залишаються головними акторами міжнародної політики, на виклики інформаційної революції та глобалізації. Якщо інформаційні війни були супутниками традиційних військових протистоянь споконвіку, оскільки без банального формування в колективній уяві образу ворога навіть найпримітивнішими засобами пропаганди було неможливим вчинення узаконеного насильства, то в гібридній війні її інформаційна складова перестає бути тактичним моментом підготовки мас і стає стратегічною зброєю масової дії.

Після тієї революції, що її спричинили у комунікації (після епохи телебачення і радіо) Інтернет та технічні засоби її реалізації (найпростіший приклад – смартфон), вперше в історії людства зникає економічно детермінована монополія на технології формування дискурсу суспільними інститутами і до цього отримують прямий, нічим неопосередкований доступ маси. Іншими словами, відбувається тотальне деконструювання дискурсивного поля і розмивання традиційних комунікаційних ієрархій та комплементарне, але в жодному випадку не дзеркальне, переформатування його на принципах егалітарності і гетерахічності. Маємо сьогодні хрестоматійний приклад того, як суспільна система виробництва (в нашому випадку - інформації) переростає систему соціальних відносин, що дозволяє говорити саме про базисну, формаційну зміну, але ніяк не про зміну акцентів та декорацій в надбудові. Всього цього не можуть помічати уряди і цілком логічно, що національні держави вимушені приймати ті правила гри, що їх диктує технічний прогрес і намагатися захищати свої інтереси на даному стратегічно найважливішому фронті сьогодення.

Як і будь-який інший тип війни в історії людства, гібридна війна дає шлях соціальним силам нового типу, призводить до перегляду суспільного договору та засад організації соціуму. Інформаційна війна, як складова гібридної, не є виключенням і також продукує нові види соціальної взаємодії. Якщо виділити деякі медіальні аспекти, то їх можна звести до наступних тез, які важливо розвивати і досліджувати соціально-політичну дійсність крізь їхню оптику:

- Текст поступився місцем гіпертексту і аудіо-візуальному ряду, що в корені міняє практики інформаційного обміну, комунікації, освіти, мислення, соціальну взаємодію. Директивне управління в таких умовах стає більш вразливим до інтерпретування та

перцепції тими, ким намагаються керувати. Зрештою, за великим рахунком, управління в цьому випадку тримається на інертності традиційних ієрархізованих схем мислення та добровільного співвідношення індивідуальної та групової ідентичностей з національною громадянською, де-факто, держава вже діє в ідеальних умовах «щоденного плебісциту» і не може вдатися до традиційного необмеженого примусу, що традиційно диктувався вимогами воєнного стану;

- Виготовлення контенту більше не є справою монополії тих чи інших персоналій або інститутів, вписаних в інституційно нав'язаний консенсус і орієнтованих на відтворення панівної культурно-політичної докси, а набуло масово-індивідуального характеру, що веде до переосмислення понять авторства, достовірності, авторитетності інформації. Сьогодні кожен є як виробником, так і споживачем інформаційного продукту, а це призводить до того, що сьогодні навіть блогери-індивіди можуть стверджувати, що «ЗМІ – це я!». Зворотній зв'язок майже досяг миттєвості і це диктує радикально іншу динаміку комунікації;

- Надзвичайно полегшені сьогодні виробництво і дистрибуція інформації. Якщо раніше канали розповсюдження інформації та способи її виготовлення залежали від цілком фізичних реалій і волі її авторів і власників прав, то сьогодні контент навіть не потрібно переводити в формат книги або касети, а тим більше кудись його транспортувати - все викладається в мережу простим натисканням клавіші і залежить від волі так званого «кінцевого користувача»;

- В гібридній війні держава є хоч і найпотужнішим, однак, лише одним із її учасників, національна держава неодмінно вимушена ділитися своїм суверенітетом з групами та індивідами, задіяними у війні цього типу. Така війна веде до різкого збільшення інтенсивності комунікації, до створення паралельних, альтернативних та комплементарних національній державі гетерархічних соціальних взаємодій та витікаючих з них практик.

На наших очах нові медіа створили гібридну війну. Гібридна ж війна в свою чергу призведе до виникнення нового виду соціуму.

Останчук В. (м. Київ)

ostvasiliy@yandex.ua

КОЛИ ЗАКІНЧИТЬСЯ ВІЙНА В УКРАЇНІ?

Цю війну для України спричинила боротьба всередині держави за напрямок розвитку, за приєднання до ЄС або остатись в СНГ.

Згідно класичного вислову Чарльза Тіллі держава продукує війну, а війна своєю чергою продукує державу.

Першу світову війну продукували буржуазні держави і імперії в результаті чого відбулися зміни глобального масштабу коли на політичній арені появилася перша держава робітничого класу – СРСР.

Друга світова війна вже продукувалася між капіталізмом через націонал соціалізм і соціалізмом. В результаті чого світовий табір соціалізму збільшився на Китай, східно Європейські країни, а згодом і Куба, і т.д.

Сьогодні існують ґрунтовні підстави погодитися з тим що глобальна боротьба між соціалізмом і капіталізмом виливається в боротьбу між соціалізмом і соціал націоналізмом на території України.

Маючи на увазі те що війна це не лише засіб зовнішньої політики, але й інструмент політики внутрішньої маємо думати що поразка чи виграш у цій війні спричинить або посилення капіталізму, або посилення соціалізму в Україні, а також в усьому світі.

Перша світова війна поставила під загрозу існування ліберального капіталізму, породивши феномен «модерну капіталізму» на Заході й альтернативу «модерновому капіталізму» у вигляді диктатури пролетаріату і примітивного соціалізму на все-суспільній власності.

Криза соціалізму на все-суспільній власності привели до падіння в СРСР диктатури пролетаріату, становлення приватної власності і влади буржуазії. Що в свою чергу породило майнову нерівність і класову структуру суспільства в Україні.

Така економіка і таке суспільство стало продукувати кризи і конфлікти які властиві класу, буржуазія старалась погасити через «двірцеві перевороти», «Майдани» так як буржуазна демократія не спрацьовувала.

І якщо перший «Майдан 2004» обійшовся без переходу в воєнний конфлікт то «Євро Майдан» вилився в конфлікт до якого причетні не тільки Україна, а й Росія і США, і інші країни з одної і другої сторони.

Якщо дивитися на цей конфлікт як на війну між Росією і Україною то кінець цьому конфлікту може бути взяття Києва або Москви противною стороною. Але Києву не під силу взяти Москву, а Москва взявши Київ може опинитися в міжнародній ізоляції і її економіка впаде.

Щоб виграти цю війну нинішньому режиму в Україні потрібно взяти Луганськ, Донецьк і Севастополь.

І коли взяття Луганська і Донецька це війна проти сепаратистів за підтримки Росії то похід на Крим це пряма війна з Росією яка має закінчитись взяттям Москви, або Києва.

Маючи на увазі що перша спроба армії України під керівництвом міністра Гелетея закінчилась Іловайським котлом маємо признати що для буржуазної України в цій війні виходом може бути, або поразка, або війна без кінця, або стати площадкою для 3-ї світової ядерної війни.

Реальний вихід з цієї ситуації може бути тільки в тому що більшість усвідомить що у цій війні немає вигоди для неї – тільки смерть і кров.

Більшість населення, масова свідомість уже зараз готова до того щоб сприйняти сучасний соціалізм як альтернативу капіталізму який завів Україну в глухий кут.

Завданням для про-соціалістичних сил в тому вони мають признати що відхід від НЕПу був стратегічною помилкою.

І після того прикласти всі сили для того щоб:

- продукувати теорію сучасного соціалізму, теорію сучасного НЕПу з ринковим становленням ціни і більш конкурентоздатною економікою чим капіталізм.
- об'єднати про-соціалістичні сили навколо реалізації концепції сучасного НЕПу.

Рано чи пізно це відбудеться і тоді війна на сході України розсиплеться як картковий будинок. Тому що гасла, «Банду геть», «Соціальна держава», «Справедливість яку лунали на Майдані зараз лунають в Луганську і Донецьку, тому що ті хто воюють, кладуть своє життя не за свої фабрики і заводи, не за свої шахти і супермаркети, а за примноження капіталів буржуазії, олігархів.

Панченко В.В. (м. Київ)

Sebies_angel@yahoo.com

СОЦІАЛЬНА МОБІЛЬНІСТЬ У 20-ОМУ СТОЛІТТІ: ЛОКАЛЬНІ, РЕГІОНАЛЬНІ ТА СВІТ-СИСТЕМНІ ВИМІРИ

20 ст стало періодом глобальних змін, спричиненими багаточисленними воєнними конфліктами, змінами в ідеології та широкою індустріалізацією. Перша та Друга світова війна, масове поширення комунізму та соціалізму, загально-світові економічні підйоми та кризи, та ще багато інших подій світової історії спричинили стрімку соціальну мобільність як у локальному так і у світ-системному вимірі.

В першу чергу, можна зазначити, що у розпочаті ще у 19 ст світові воєнні конфлікти мають у своє продовження і в 20 ст, що дає поштовх до масової мобілізації та воєнній підготовці населення. Так чином одним із основних каналів вертикальної циркуляції населення стає такий соціальний інститут як армія. Військова підготовка стає природним закономірним процесом у поповненні армій людськими ресурсами для багатьох країн світу і цим самим стає періодом масової географічної та вертикальної соціальної мобільності.

Одним з найважливіших подій в історії 20 ст є швидка зміна в технології виробництва, а саме – індустріалізація. Науково-технічна революція та перехід до машинного виробництва збільшує потребу у розумовій праці та високій кваліфікованості робітників. Структурна соціальна мобільність є результатом зростання освітченості населення, адже значно зменшується відсоток насення фізичної праці. Населення поступово отримує більше мотивації у отриманні економічного та соціального зросту, пільг та соціальних гарантій. Тому важливим процесом є обмінна соціальна мобільність та швидка урбанізація населення. На цей період важливими соціальними інститутами соціальної циркуляції стає школа, політичні та професійні організації. Звичайно ж ленінізм мотивує розвиток нижчих класів, але разом з цим буржуазія залишає за собою більшість привілеїв як це було і у докомуністичний період.

Досить чіткого визначення як протікає соціальна мобільність у місцевих чи світових масштабах зробити не можна, адже не зважаючи на певні закономірності, притаманні для розвитку найрозвинутіших країн світу, кожна держава переживає свої підйоми та занепади, цим самим змінюючи перетікання соціальної мобільності. У період швидкого економічного розвитку певної локальної чи місцевої системи, населення отримує більше шансів для вертикальної соціальної мобільності, але з настанням кризи та воєнних конфліктів збільшуються тенденції вимушеної групової нисхідної соціальної мобільності. Населення і більшості випадків не може контролювати складний процес, що зумовлює соціальну мобільність, адже обставини та умови що спричиняють її, часом є неочікуваними. Постійні зрушення в економіці, що приводить до зміни фінансових можливостей населення та розподіл суспільної праці, не дає можливостями спостерігати за закономірностями, що протікають у зміні не лише в рамках світової, а, навіть, малої локальної соціальної системи.

Загалом, можна стрверджувати, що інтергенераційна соціальна мобільність в рамках світ-системного відміну іде по висхідній лінії, вона є невеликою, коли існує значна нерівність у всьому світі. Суспільство від покоління до покоління переходить від аграрного до індустріального, покращуються умови життя населення та швидка урбанізація. Індивід отримує можливість на висхідну внутрішньогенераційну мобільність, збільшується попит на розумову діяльність, а тому амбітні люди досить активно займаються розвитком власної кар'єри.

На жаль соціальна мобільність в Україні у більшості своєму відсотку проходила по нисхідній лінії, адже протягом багатьох десятиліть 20 ст наша країні входила до складу СРСР і населення не мало повних соціальних гарантій. З настанням незалежності населення отримало більше можливостей до соціальної мобільності.

Різноманітні шляхи до здійснення соціальної мобільності, починаючи від військового та економічного і закінчуючи церковним та шлюбним, призводять до швидкого переходу індивідів та соціальних об'єктів від одних соціальних позицій до інших. Між іншим, ці процеси досить часто не є позитивними. Індивід досить часто може втрачати свої права та привілеї зі зміною політичного режиму та економічної ситуації. Будь-які процеси, що протікають у суспільстві, завжди мають протилежні наслідки для різних прошарків населення. Одночасно з тим, як з приходом до влади певної політичної партії більшість членів її складу досить швидко піднімаються по соціальним сходам, представники попередньої державної верхівки стрімко страчають свої позиції; або ж наявність різноманітних релігійних конфесій часто випереджують у популярності одна одну. Соціальна мобільність є явищем природним та сприяє розвитку суспільства в цілому.

Парубець Г.С. (м. Ніжин)

Barysh78@mail.ru

СТИЛЬОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СФЕРИ У ПЕРЕХІДНІ ПЕРІОДИ (МОДЕРН, ПОСТМОДЕРН)

Кінець XIX – початок XX ст. та злам XX – XXI ст. досить часто в науковій літературі називають кризовими епохами. Схожість цих періодів, а точніше кардинальних змін в сферах

мистецтва, культури, соціальної та політичній сфері – очевидні. Ми спробуємо проаналізувати деякі стильові трансформації соціокультурної сфери початку минулого століття для більш глибокого розуміння сучасних культурно-мистецьких трансформацій.

У сучасних дослідженнях історії культури вже зайняла свою нішу ідея розподілу культурних систем на моностилізм та полістилізм (Л. Іонін, Ю. Лотман, Б. Успенський). Процес переходу від моностильової культури до полістильової розпочався на початку ХХ ст. характерними для цього типу культурної системи: деканонізацією, деієрархією, невпорядкованістю, ускладненням, включенням, езотеричністю, детоталізацією, ателеологією.

Для полістильової культури характерна відсутність єдиної системи цінностей, єдиної цілісної картини світу, що проявляє себе в одночасному виникненні, існуванні та розвитку багатьох різнопланових та різновекторних мистецьких напрямків та течій. Процес переходу до полістильової культури активно проявив себе на початку ХХ століття. Так майже одночасно виникають абстракціонізм та супрематизм, фовізм та експресіонізм, дадаїзм та сюрреалізм, кубізм та футуризм. Деяким з цих течій судилося проіснувати декілька років – дадаїзм (1914-1924 рр.), деякі активно розвиваються, видозмінюючись, (з префіксом нео- або пост-) до сьогодні (сюрреалізм, абстракціонізм). Багато експериментів з формами, видами, жанрами авангардного мистецтва знайшли продовження в сучасних мистецьких практиках. Так, наприклад, ідея синтезу різних видів мистецтва для посилення впливу на людину, з якою експериментували В. Кандінський та О. Скрябін, знайшла продовження у сучасному віджеїнгу та творчості Пітера Грінуея. А об'єднання К. Малевича «Уновис» (Утвердители нового искусства), що займалося, окрім безпосередньо навчання та живопису, ще й розробкою проектів меблів, інтер'єрів, архітектурних об'єктів, дизайном предметів побуту, оформленням друкованої продукції є прообразом сучасних арт-компаній, що виконують такі ж функції.

Деякі дослідники (Московська Н. В.) наголошують на тому, що саме в «кризові» епохи, якими називають злам ХІХ-ХХ ст. та ХХ-ХХІ ст., посилюється тенденція виходу мистецтва за інституційні рамки та гостро стоїть питання взаємовідносин мистецтва та дійсності, їх діалектичного протистояння та єдності. Проявом таких взаємовідносин є функції мистецтва.

Результатом стильових трансформацій перехідних періодів стали зміни функціональних аспектів мистецтва. З одного боку відбувається їх розширення: дослідниками культури називаються, виокремлюються нові функції мистецтва. Поряд із класичними, ще аристотелівськими, виховною, пізнавальною та розвиваючою, починають говорити про соціальну, гедоністичну, катарсисну, суспільно-перетворюючу, ігрову, компенсаторну, комунікативну функції тощо.

З іншого боку відбувається конкретизація поняття функції мистецтва. При очевидній поліфункціональності кожен із художніх напрямків виконує одну пріоритетну функцію, яка обумовлює стильові особливості даної течії. Тобто мова йде про те, що в залежності від цілей та мети, які ставили перед собою та власною творчістю представники та теоретики різних напрямків модерну або постмодерну формуються їх стильові характеристики.

Слід зазначити, що на сьогодні полістилізм, перехід до якого відбувався на початку минулого століття разом із всіма змінами в соціокультурній та політичній сферах, перебуває в фазі активного розвитку. Спроби аналізу сучасного соціокультурного простору та його трансформацій не можливі, вважаємо, без дослідження розвитку культури та соціуму доби модерну.

Перекута О.С. (м. Київ)

oksaperekuta@ukr.net

АКТИВІЗАЦІЯ МОЛОДІЖНОГО РУХУ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ: СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Особливу соціально-демографічною групою, що займає одне з ключових місць в соціальній структурі суспільства, є молодь. Виділення цієї спільноти, як такої, що несе в собі

креативний і руйнівний потенціал, відбулося в Західній Європі та США в 60-70 рр. ХХ століття. Цей період в історії відзначаються вибухом студентських протестів, повстань, різноманітних рухів, бунтів, сексуальних революцій, формуванням «субкультури» і «контркультури». Причини активізації протестної поведінки студентів доцільно шукати в сукупності процесів та явищ, що відбувалися в Західній Європі та Південній Америці після Другої світової війни.

Післявоєнний період цих країн характеризується демографічним вибухом (бебі-бум у США 1946-1964), швидким розвитком економіки та розширенням сфери панування освіти, технізацією суспільства, поліпшенням політичного клімату, зміною соціального статусу інтелігенції, расовою сегрегацією. Варто звернути увагу на психологічні та фізіологічні особливості молодого покоління, такі як: раннє дозрівання та прагнення до самостійності, розрив між очікуваннями і реаліями життя, психологічний протест проти відчуження і духовного поневолення. Серед представників молоді виникла думка про те, що бюрократичний соціум намагається виробити з них «деталі» від своєрідного механізму існуючої суспільної системи.

Також до причин активізації молодіжного протесту в др. пол. 60-х років, можна віднести вплив міжнародного фактору. Війна, розпочата США проти В'єтнаму стала приводом для зневіри молоді Заходу у демократичність Америки та її союзників.

Не менш впливовим був національно-визвольний рух в країнах «третього світу», загибель кубинського героя-партизана Ернесто Че Гевари, а 1966 рік чи не найгучніше відгукнувся у свідомості молодого покоління. Мова йде про «культурну революцію» в Китаї, яка відбулася під гаслом ідей Мао-Цзедуна. Відомий «Червоний травень 1968 у Франції» ознаменував широкомасштабні протести проти влади президента Шарля де Голя й існуючого суспільного устрою. На світоглядні переконання французького студентства вплинула книга фрейд-марксистського теоретика Герберта Маркузе «Одномірна людина», а саме ідея вільного індивіда, що стає рабом власних потреб, а тому відмовляється від споживацького способу життя [1]. Всі ці суспільні процеси, які відбувалися в контексті історичних подій спричинили повний переворот у свідомості студентської молоді. Виникло зовсім «нове» покоління з бажанням змінити традиційні морально-етичні цінності та ідеали, знайти сенс життя у задоволенні, насолоді, з прагненням до індивідуальної свободи, вивільнення сексуальної і творчої енергії. [3]

Особливим виявом протесту було виникнення таких суспільних явищ як «субкультура» і «контркультура», що проявили себе в утворенні різноманітних молодіжних течій і угруповань (хіпі, готи старої школи, граножери, рокери, панки, екологісти та ін.), формуванні специфічного сленгу, опозиційних настроїв проти насилля, запровадженні будь-яких альтернативних форм соціального устрою (створення комун, кампусів). Невід'ємним зовнішнім виявом молодіжного руху була рок-музика, а також вживання психоделічних речовин для «розширення свідомості» (опіуму, маріхуанни). Зміни також відбулися і в сексуальній сфері, що позначилися саме на підсиленні позашлюбної та дошлюбної поведінки, поширенні гомосексуалізму, бісексуалізму, групових шлюбів. [2]

Молодіжний рух другої половини 60-х років ХХ століття є своєрідним феноменом в історії розвитку людства. Він став результатом кризи світоглядних, культурних, освітніх, політичних, загалом соціальних цінностей західного суспільства. НТР, високі темпи економічного розвитку, зародження глобалізаційних процесів, зміни в статусі освіти, збіднілість масової культури, а також певні події міжнародного життя сприяли змінам у свідомості молодого покоління, які проявили себе як на громадсько-політичному, моральному так і на культурно-побутовому рівнях у формі масових рухів і революцій, бунтів і сутичок, угруповань і організацій.

Список використаних джерел:

1. Маркузе Г. Одномерный человек. Исследование идеологии Развитого Индустриального общества.- М.: REFL – book, 1994. –XXII, 340 с.

2. Мінаєв А.В. Молодіжний рух другої половини 60-х рр. XX ст. в країнах Західної Європи та США: ретроспективний аналіз 2006 року: канд. іст. наук. Чернів. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича. — Чернівці, 2006.-20 с.
3. М'яло К.Г. Под знаменем бунта: Очерки по истории и психологии молодежного протеста 1950 – 70-х гг. – М.: Молодая гвардия, 1985. – 287 с.

Піхорович В.Д. (м. Київ)

fanja.new@gmail.com

ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНИ

З тим, що вони вельми нерадісні, сьогодні згодні всі. Повернення до того стану, в якому вона існувала 23 роки в післярадянський час, вже бути не може, і це очевидно.

Причина цього в тому, що Україна як окрема країна є явище чисто радянське, а значить, соціалістичне. З розпадом СРСР і поразкою соціалізму почався відлік періоду «напіврозпаду» України як окремого історичного явища. Сьогодні з повною впевненістю можна констатувати смерть України в тому вигляді, в якому вона сформувалася за роки радянської влади. Переважна більшість патріотів України так ненавидять все те, що «сформувалося за роки радянської влади», що цілком можуть зустріти смерть України з непідробною радістю. Але реально Україна як окрема країна зі своїм окремим культурою сформувалася саме тоді - за радянської влади - і це факт, чи подобається він комусь чи ні. Якийсь час вона могла зберігати свою цілісність і хоча б формальну незалежність за рахунок балансування між основними імперіалістичними центрами, або як висловлювалися при Кучмі, коли настало усвідомлення цієї істини, за рахунок політики «багатовекторності».

Є правда, ще білоруський варіант. І, схоже, цей варіант дуже багатьом громадянам України до душі. Як повідомило агентство РБК-Україна з посиланням на результати соціопитування «Ставлення українців до світових лідерів», проведеного соціологічною групою «Рейтинг» з 9 по 19 серпня 2014 р., 62% опитаних позитивно ставляться до Олександра Лукашенка, 54% - до Барака Обами, 51% - до Ангели Меркель. У 45% опитаних було зафіксовано позитивне ставлення до Броніслава Комаровського, в 36% - до Далі Грибаускайте, 16% - до Володимира Путіна.

Але у випадку з Україною білоруський шлях ми розглядати не будемо, бо він передбачає відсутність панування олігархії і збереження «командних висот» в економіці в руках держави. Не кажучи про те, що «білоруський шлях» - теж своєрідна форма балансування між Заходом і Сходом, і в умовах капіталізму це теж означає «напіврозпад», тільки більш повільний.

Так ось, будь-яке відхилення від політики балансування між основними імперіалістичними центрами для самостійності і цілісності України означало катастрофу. Балансування в даному випадку аж ніяк не означає рівноваги. Це було балансування із загальним напрямом руху в напрямку Заходу. При цьому ідеологія партій, що знаходилися в той чи інший момент у влади на Україні, мала другорядне значення. Настільки другорядне, що практично кожен раз ті партії, які на виборах проголошували проросійський курс, просували Україну в напрямку Заходу значно далі, ніж ті, хто відкрито прагнув до ЄС і НАТО, і, навпаки, тим, хто завзято демонстрував прозахідні прагнення, не надто щастило в реальному просуванні України в західному напрямку.

Але цей парадокс в даному випадку нас цікавить мало. Куди більш важливим виявилось іншого роду протиріччя, пов'язане з тим, що так звані «проросійські» і «антиукраїнські» сили об'єктивно забезпечували не тільки територіальну цілісність України, а й її відносну незалежність, а прозахідні і націоналістично налаштовані виявлялися неспроможними в цьому відношенні. Якщо після приходу до влади Ющенка ця неспроможність виразилася в тому, що вже через рік той запросив в прем'єр-міністри В. Януковича, то в цей раз результат виявився куди більш сумним. Україна позбулася частини своїх територій, декількох мільйонів населення, величезної частини свого промислового потенціалу. Звичайно, українцям дуже цікаво слухати розповіді представників влади про те, що «в усьому винен

Путін», але куди цікавіше було б дізнатися, як це так вийшло, що при «проросійському» Януковичі або, скажімо, Кучмі, Путін і мріяти не смів, про те, щоб забрати у України Крим або підім'яти під себе Донбас. Мало того, не могло бути й мови про те, щоб Путін так нахабно диктував Україні її зовнішню політику, як це сталося, наприклад, з імплементацією економічної частини угоди з ЄС. Рік тому назад за аналогічну поступку російський уряд запропонував Януковичу 15 мільярдів доларів, а зараз просто зажадали, так ще вдобавок до прийняття законів «про особливий статус» частини Донбасу.

Аналітики часто люблять проводити аналогію ДНР і ЛНР з Придністров'ям і, схоже, що справа йде саме до цього. Але зазвичай при цьому не говорять про те, що в разі перетворення Донбасу в «велике Придністров'я» Україна автоматично перетворюється на велику «Молдову». Молдавські націоналісти, як відомо, межею своїх мрій мають приєднання до Румунії, як «історичної батьківщини». Специфіка України полягає в тому, що таких «історичних батьківщин» у народів, що її населяють, не одна, а багато: Росія, Польща, Угорщина, Словаччина. Тому, раз почавшись, розпад України вже навряд чи може бути зупинений. При всьому цьому, схоже, що шляхи повернення до старої політики «балансування між імперіалістичними центрами» для України вже теж відрізані.

Здається, що сьогодні далеко не всі усвідомлюють, що з втратою цілісності України неминуче втрачається і сам баланс сил, завдяки якому добре чи погано, але існувала сучасна Україна, і наслідки втрати цього балансу можуть виявитися вельми сумними не тільки для України.

Погорільська Н.І. (м. Київ)

pogorilska_n@ukr.net

ПСИХОЛОГІЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ В ПЕРІОД РАДЯНСЬКОГО СОЮЗУ

Нація, у якої немає достойної психологічної травми, відчуває себе неповноцінною. В України, на жаль, психологічних травм було більше ніж достатньо. Назвемо декілька з них:

1. Руйнація любові до землі та Голодомори. Для українців традиційного суспільства властивий культ природи, любов до квітів. Земля для селянина – мати-годувальниця, життєва опора, безцінне багатство. Проте, за часів Радянського Союзу земля стала нічия. Саме тоді з'являється вислів: «винен як земля колгоспу». Голодомори ХХ століття є доказами того, що люди, що працювали біля землі, не могли скористатись плодами своєї праці. За даними в Україні загинуло до 10 млн. чол., насамперед виробників хліба [1, с. 70].

Ще більшою прірвою між людиною та природою стає після Чорнобильської катастрофи. Природа стала загрозливою для людини – люди боялись доторкнутись до дерев, квітів. Звісно, особливо боляче це відчули селяни – землю не можна обробляти.

2. Забуття традиції . Як досягнення радянської влади відзначається, що «число консервативних звичаїв та традицій неухильно скорочується» [2, с. 54] на шляху до створення єдиної культури комуністичного суспільства. Любити своє минуле, свій народ і гордитись приналежністю до нього заборонялось. Ідеологи часто чорнили історичну батьківщину народів. За умов комуністичного тоталітарного режиму проводилась тотальна русифікація зі звуженням функціонування української мови. Навіть у стінах Київського національного (державного) університету імені Тараса Шевченка навчання велось переважно російською мовою.

3. «Потворне явище – індивідуалізм у свідомості та поведінці людей». Для країни, яка протистояла ворогові не якістю кадрів та військової техніки та зброї, а кількістю громадян, було цілком зрозуміло обрання пріоритетом колектив та колективне, а не індивідуальне, особисте. В. Нечитайло зазначає, що «І у вірі, і у житті, українець більше індивідуаліст, ніж колективіст». Відповідно, затверджуються як аксіоми твердження, що «людина – це гвинтик системи», що «незамінних людей немає» тощо.

Завершення другої світової війни в середині двадцятого століття а також і спосіб перемоги у цій війні остаточно сформував вектори розвитку світового та радянського

простору і визначив їх найважливіші пріоритети. Так, для світовий ринок характеризується підйомом демократичного руху та надання переваги інтересам особистості над інтересами суспільства. Відтак, у 1948 році у конвенції ООН відзначається необхідність «визнання гідності, яка властива всім членам людської сім'ї», «віри в основні права людини, в гідність і цінність людської особистості і в рівноправність чоловіків і жінок» тощо. (З всезагальної декларації прав людини).

Відповідно, психотерапія у Радянському Союзі не розвивалась. Мабуть, радянська людина не потребувала психологічної допомоги. Можливо через те, що майже всі сфери життя контролювались та визначались на державному рівні. Навіть любов визначалось як почуття, яке може і повинно контролюватись державою, конфлікт між особистою симпатією та обов'язком повинен був вирішуватись на користь обов'язку.

Навіть у психологічній літературі досить розробленою була тема про прийняття колективних рішень і практично нічого не було написано про прийняття індивідуальних.

4. Війни. Історичні дані вказують на те, що емоції учасників Другої світової та війни в Афганістані не можна описати однозначно. Офіційно відзначати свято Великої перемоги почали лише у 1965 р. До цього Керівництво навіть не згадувало про цей день, що, на думку істориків, було пов'язано з бажанням аби населення забуло жахіття війни, стратегічні помилки військових, дружби з Гітлером тощо. Тімоті Снайдер, американський історик, професор Єльського університету, зазначає, що під час II Світової Війни українців загинуло більше, ніж американських, британських та французьких солдатів разом взятих.

Щодо війни в Афганістані, то тут частіше відчутний сором за цей етап життя. Навіть на сьогодні «афганець» багатьма сприймається як діагноз.

5. Розпад Радянського Союзу – діти дев'яностих бачили своїх батьків слабкими, не пристосованими до життя.

Список використаних джерел:

1. Нариси з історії України ХХ століття / За заг. ред. акад. В.А. Смолія. – К.: Генеза, 2002. – 472 с.
2. Бороноев А.О. Нравственно-психологическое единство образа жизни советского народа / А.О. Бороноев. – Л.: Изд-во Ленинградского университета, 1978. – 104 с.

Прухницька О.В. (м. Київ)

olgaprukhnyska@gmail.com

«ЗИМОВА» ВІЙНА ЯК ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНА ПЕРСПЕКТИВА

Існує таке поняття, як «сфера життєвих інтересів». Для СРСР у 1939 р. в цю сферу входили Фінська затока та Карельський перешийок. Радянське керівництво дуже турбував стан північно-західних кордонів, оскільки Фінляндія була безумовно військовим прибічником Німеччини, бо ще в 1935 р. генерал Г. Маннергейм вів переговори з Берліном, де йому обіцяли територію радянської Карелії в обмін на право розмістити свої війська на фінській території в разі війни.

Ця війна навряд чи може бути оцінена як успішна для СРСР, але її не можна розглядати поза контексту подій, які відбувалися в Європі після Мюнхенського зговору та вторгнення Німеччини в Польщу 1 вересня 1939 р., коли почалась друга Світова війна. Радянське керівництво почало уживати заходи до схилу фінського уряду до співробітництва:

- Фінляндії буде гарантовано військову допомогу, якщо виникне загроза нападу з боку Німеччини;
- будуть збудовані фортифікаційні укріплення на Аландських островах;
- СРСР гарантує непорушність кордонів країни та допомогу зброєю на вигідних умовах;
- будуть укладені торговельні угоди для розвитку сільського господарства й промисловості в цілому;
- відбудеться обмін фінської території на більшу частину Східної Карелії біля Реболи і Поросозеру (Пораярви) – (5529 кв. км. проти 2761 кв. км.);

- буде здійснене улаштування військової бази на півострові Ханко тощо.

В якості відповідної послуги Москва сподівалась на розміщення на фінському острові Гогланд (Сур-Сарі) військової (повітряної й морської) бази оборонного характеру в оренду на 30 років. Фінське керівництво, перш за все президент Калліо, відхилив всі пропозиції Москви, переговори були припинені. У зв'язку з багато чисельними порушеннями прикордонних територій були стягнуті війська біля кордонів. Інцидент з артилерійським обстрілом біля с. Майнили – це був поштовх на початок війни, яка розпочалась 30 листопада 1939 р. Вона пізніше буде названа «Зимовою». Мала бути нескладною, недовгою й закінчитись за три тижні.

Об'ява війни розпочала істерію «світового співтовариства» й привела до того. Що 14 грудня 1939 р. СРСР як військовий агресор був виведений із Ліги Націй.

Західні держави, особливо Англія і Франція, постачали зброю. Крім того, в Фінляндію прибуло 11,6 тис. іноземних добровольців: шведи, датчани, новержці, американські фіни та угорці. В березні 1940 р. коли пала друга полоса «лінії Маннергейму», фінський уряд зрозумів, що, незважаючи на вимоги продовжувати опір, ніякої військової допомоги, окрім добровольців і зброї, країна від союзників не отримає. Постала реальна загроза повного захоплення країни, а це приєднання до СРСР, або зміна влади на прорадянське. Масовий опір фінського населення на спробу насильницького приєднання до СРСР, а з другого боку – загроза англо-французькій інтервенції в якості допомоги фінам змусила уряд Фінляндії звернутися до СРСР з пропозицією почати переговори. Поразка Фінляндії привела Францію до урядової кризи.

Війна закінчилась через 105 днів (замість 21) 12 березня 1940 р. підписанням Московського мирного договору. В складі СРСР виявилось без будь-якого обміну 11% (40 тис. кв. км) території Фінляндії (разом із Выборгом). 12 % (430 тис.) населення втратили свої домівки й вимушені були переселитися углиб Фінляндії. Крім того, СРСР отримав військову базу на півострові Ханко; стягнув 95 млн. карбованців в якості взиску; 350 морських та річних транспортних засобів, 76 локомотивів, по 2 тис. вагонів та автомобілей.

Іноді радянсько-фінською війною називають **військові дії** СРСР проти фінських і німецьких військ в 1941-1944 рр. ; іноді двостороннім локальним **конфліктом**, який не є частиною Другої світової війни; іноді як один із **театрів** Великої Вітчизняної війни.

Сумна вистава, але можна робити висновки.

Работягова І.В. (м. Харків)

irikorakae@mail.ru

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРИФЕРІЙНОГО/НАПІВПЕРИФЕРІЙНОГО СТАТУСУ УКРАЇНИ

Сучасний політичний порядок в Україні характеризується провалом політичної модернізації, яка проводилася з моменту набуття державою незалежності, та чією метою було формування самостійного українського політичного ринку та політичних партій як його ключових гравців відповідно до зразків, що склалися в рамках західного політико-історичного процесу. Демократичній перехід мав випереджатися формуванням громадянського суспільства та певним досвідом демократичного розвитку [1], проте демократизація відбулася лише у формі копіювання зовнішньої форми західних демократичних інститутів без актуалізації важливих інституціональних компонентів, що призвело виключно до відтворення зовнішніх образів без того самого наповнення, яке зазвичай покликане забезпечувати їхню роботу. Один з найважливіших секторів політичного ринку – партійна система – виникаючи в Україні як плюралістична та слабкоінституціоналізована система, з часом так і не сформувала у собі здатність бути якісним ресурсом формування органів державної влади. Натомість вона переформатувалася в квазіпартійну систему [2], яка виробляє, використовує та відтворює неформалізовані механізми взаємодії акторів як на ринку владних ресурсів.

Значним чином на здатність держави збагачуватися вплинула зміна у співвідношенні між зростаючою віддачею та спадною віддачею [3]: відсутність оптимізованого пошуку нових ринків збуту високотехнологічної продукції (літаків, космічної техніки, військової техніки, медичних препаратів, сільськогосподарської техніки тощо) призвело до занепаду галузей з подальшим стрімким скороченням випуску аж до повної зупинки виробничого процесу. В той же час, видобуток та експорт продукції зі спадною віддачею (корисні копалини, сільськогосподарська продукція тощо) залишалися в тих самих обсягах, однак самий процес видобування та первинної обробки не був оптимізований відповідно до удосконалення технології в цих галузях. Така економічна ситуація не потребує оптимізації та розростання економічних інститутів в силу вузького спектру процесів. Оскільки виробництво в Україні спеціалізоване переважно в рамках видобування та первинної переробки металів та сільськогосподарської продукції, можна стверджувати що виробнича сфера не потребує (або потребує у незначних об'ємах) висококваліфікованої праці, управління у такому випадку буде більш спрощеним, ніж цього вимагає система виробництва зі зростаючою віддачею. Такий порядок не дає стимулів до переведення України на рівень економіки зі зростаючою віддачею, закріплює за державою периферійний статус ресурсної бази, більш того, наявний тип виробництва поступово призводить до вичерпування родовищ та виснаження земельних ресурсів.

Сучасний світовий порядок є вкрай нестабільним [4]: на світову арену виходять нові потужні та амбіційні гравці (Китай, Бразилія, Туреччина, Росія), що не бажають не тільки поступатися власними позиціями, але й прагнуть отримати центральні позиції у світовій ієрархії впливів та привілеїв задля формування нового світового порядку та нових правил гри. В умовах існуючих правил гри Україна виступає як напівпериферія, статусними позиціями якої вона зобов'язана власному порубіжному положенню на геостратегічній карті світу. Однак за всіма іншими показниками Україна переживає відцентрове спрямування власних статусно-рольових позицій.

Україні необхідно перейти на новий рівень розвитку економіки, формуючи з себе постіндустріальне суспільство, що отримує надприбуток від економіки послуг та високих технологій. Однак за результатами аналізу економіки України можна стверджувати, що її сучасний стан не демонструє приналежність держави ні до постіндустріального суспільства, ні навіть до індустріального, оскільки базується на експорті сировини та низько технологічної продукції, що ледве витримує конкуренцію на світових ринках через власну високу собівартість. В цьому Україна подібна до держав периферії, які зберігають той уклад економіки, включаючи низькотехнологічність, зайнятість громадян у сферах, які не можуть вважатися приналежними до індустріального та постіндустріального суспільства, що було їм притаманним протягом століть.

Список використаних джерел:

1. Бакіров В. С. Посткомуністичні трансформації і демократизація / В. С. Бакіров, О. А. Фісун // Порівняльна політика. Основні політичні системи сучасного. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2008. – 576 с. – С. 407 – 436.
2. Hale H. Why Not Parties In Russia? Democracy, Federalism, and the State / H. Hale. – Cambridge: Cambridge University Press, 2006. – 263 p.
3. Райнерт Э. С. Как богатые страны стали богатыми, и почему бедные страны остаются бедными / Э. С. Райнерт. – М. : НИУ ВШЭ, 2011 – 384 с.
4. Валлерстайн И. Анализ мировых систем и ситуация в современном мире / И. Валлерстайн. – СПб. : Издательство «Университетская книга», 2001. – 416 с.

СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ «ОПОРНИХ ПУНКТИВ» В ІНФОРМАЦІЙНІЙ ВІЙНІ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ

Сучасний етап розвитку України відзначається багатьма негативними для країни особливостями: обвалом курсу національної валюти, жорстким протистоянням олігархічних кланів, очевидною кризою політичної системи, неузгодженістю діяльності інститутів громадянського суспільства та органів державної влади. Тим не менш, найголовнішою складовою тієї ситуації, в якій опинилася наша держава, безперечно виступає знаходження України в фактичному стані неоголошеної війни з Російською федерацією. Вочевидь наша країна виявилася не готовою до повноцінної масштабної війни із сусідньою державою. І якщо в суто військовому аспекті українська армія формується, тримається часто-густо завдяки зусиллям добровольців та волонтерів, то в аспекті протистоянь в українському інформаційному просторі Україна, на жаль, на даний момент зазнає переконливої поразки. Необхідність грамотного інформаційного протистояння поки тільки декларується. В сучасній соціологічній літературі і гуманітарній думці бракує чіткої аналітики щодо інструментарію даної інформаційної війни. Використання ж класичних моделей для аналізу і побудови нових інформаційних повідомлень виявляється зазвичай мало ефективним. Тому в рамках даних тез пропонується спробувати вирішити актуальну задачу: осягнути причини поразки Української держави через розгляд специфіки інформаційної війни між Україною та Росією на прикладі найголовнішої технології, яку застосовує російська сторона в інформаційному просторі. Вважаємо коректним назвати її технологією «опорних пунктів».

На наш погляд, саме наявність так званих «опорних пунктів» виступає найважливішою умовою успішності інформаційної війни. Це – метафорична, часто оціночна, назва певних подій або явищ, які являють собою квінтесенцію інформаційної політики, є своєрідними символами того світогляду, який намагається привнести у суспільство суб'єкт інформаційної війни. При чому, етична складова в цих засобах майже відсутня, бо сила їхнього впливу не залежить напряму від того, що ховається за ними: брехня чи правда. Яскравим прикладом «опорних пунктів» може виступати транслювання кліше з минулого («віроломне вторгнення фашистської Німеччини на територію СРСР»), відома, завдяки одному з одіозних лідерів терористичних організацій на Донбасі, «Волинська різня» (ще одне історичне кліше, «притягнуте» до сучасних подій). В українському інформаційному просторі поширено різновид такого «опорного пункту», як введення символічної точки відліку подій («Побиття студентів на Майдані») Кожна з цих ситуацій яскраво відбивається у масовій свідомості, навіюючи суспільству необхідні настрої.

Однією з найголовніших причин перемоги «Євромайдану», на наш погляд, було те, що кожного разу, коли агресивні настрої в суспільстві затихали, в український інформаційний простір «викидали» новий «опорний пункт», який виводив «революцію гідності» на новий «виток». Ними стало вже згадуване «побиття студентів на Майдані», а також - «Сутичка на Банковій», «Закони 16 січня», «Військові дії на вулиці Грушевській» і, нарешті, вбивство «Небесної сотні».

Під час же україно-російської війни таких «опорних пунктів» не з'явилося. І анексія Криму, і початок збройних протистоянь на Донбасі, і навіть вступ російської армії на територію України відбувалися поступово, так що якоїсь конкретної дати і назви суті цих подій сформулювати не вдалося. На наш погляд, це відбулося не випадково, бо однією з найголовніших цілей російських спецслужб на території України було не дати українській армії знайти якусь одну подію або явище, яке б могло стати символом «національно-визвольної боротьби проти російських загарбників».

Відтак, на нашу думку, для того щоб ефективно протистояти Російській федерації в інформаційному просторі, українській владі необхідно штучно створити декілька «опорних пунктів», які будуть символізувати потворну сутність дій Російської федерації на території України. Такими «опорними фактами» можуть стати факти мародерства, згвалтування,

масових розстрілів, вчинених російськими солдатами на Донбасі. І найголовнішим завданням в даному випадку буде не транслювати кожного тижня по телевізійним каналам нові факти злочинів російської армії, а захопитися за один-два з них та регулярно й цілеспрямовано поширювати інформацію про них по всіх інформаційних каналах країни і світу із залученням всіх інформаційних ресурсів – так, як це зробила російська влада по відношенню до Одеської трагедії, що стала найважливішим доказом «фашистської» сутності українських патріотів у свідомості пересічного росіянина.

На наш погляд, створення «опорних пунктів» україно-російської війни у масовій свідомості сучасного українського суспільства є одним з найголовніших завдань української держави в галузі інформаційної політики та однією з найважливіших заповуток інформаційної безпеки й перемоги.

Сачук В.С. (м. Київ)

sachuk91@list.ru

АМБІВАЛЕНТНІСТЬ ЦІННІСНОЇ ПОЗИЦІЇ УКРАЇНЦІВ У ПЕРІОД ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Друга світова війна беззаперечно найжахливіша трагедія, яку спромігся породити homo sapiens, ганебне безжальне кровопролиття і винищення власного роду. Жорстокий витвір хтивого марнославства та лицемірно-егоїстичних амбіцій продемонстрував нестійкість соціальної структури модерного гатунку, похитнувши віру в ідеали тієї епохи. Відбувався не лише загально світовий розкол, а й розбіжності в поглядах у середині окремих національностей і народів. Україна знаходилася на полі битви двох ідеологічно опозиційних таборів, які формували у її мешканців неоднорідне бачення власної долі, продукуючи протилежні уявлення щодо подальшого розвитку різноманітних сфер людського співіснування та життєдіяльності на своїй території. Усвідомлення вибору між двома моделями організації суспільних відносин стимулювало примкнути до однієї зі сторін. В такій напруженій обстановці, умовах війни і насильного тиску, кризовій атмосфері розгубленості кристалізувалися значущі внутрішні переконання, прагнення, взірці та орієнтири населення тодішньої України.

Історичне минуле яскраво засвідчує роздвоєння ціннісного виміру українців в роки II Світової війни. Дихотомічний процес ділення широко розгортався, створюючи все нові різноманітні протиставлення позицій і думок. Розгляд важливих соціальних подій і процесів, політичних програм і планів, переказів і вражень надасть можливість ґрунтовно висвітлити ціннісний компонент духовної мозаїки періоду національно-визвольної боротьби. Така ретроспекція допоможе глибше збагнути сучасну військово-політичну ситуацію в країні.

Метою цієї розвідки є дослідити амбівалентність ціннісної позиції українства у період Другої світової війни. Для висхідної точки аналізу, потрібно зазначити такі два основні настрої суспільної думки: прихильники агресора і ворога та віруючі у непохитні ідеали своєї держави захисники вітчизни. Першій когорті притаманні зрадництво і потурання інтересів державної влади, перехід на сторону загарбника, прийняття участі в керуванні поневоленими (феномен поліція). Цьому є раціональне пояснення. Спричинений голодомор у 1932-1933 роках, репресії, згорання політики українізації, припинення НЕПу та нелояльне відношення до українства змусили населення сприймати прихід Гітлера як визволення з під сталінського ярма [1]. Цей приклад явно протиставляє зверхність цінності людського життя безпеці та захисту державного утворення.

Більш цікава ситуація другого випадку, де відбулось розходження переконань за наявності єдино об'єднуючого прагнення. Для ілюстрації спільних та відмінних ціннісних уявлень вдамося до екскурсу в історію. У 1939 році Радянський Союз почав приєднувати Західну Україну (Східна Галичина і Західна Волинь включена до складу УСРС). В червні 1940 року була приєднана Північна Буковина і Бессарабія. Ненависть мешканців цих земель до Червоної Армії стала наслідком політики радянської (введення радянських норм і правил). Вона втілювалася через заборону українських партій та громадських організацій;

насадження комуністичної ідеології через школу, освіту, культуру, ЗМІ; утиски греко-католицької церкви [3]. Все це стало в подальшому соціокультурним контекстом становлення цінностей населення Західної України.

З гітлерівського плану «Ост» спостерігаються його наміри стосовно подальшої долі мешканців підкорених земель України. Він прагнув знищити місцеве населення, переселити на окуповані території етнічних німців для подальшого господарювання і життєдіяльності. Відбиралися остарбайтери, задля виконання чорної роботи на території процвітаючого Рейху. Поняття «українець» повинно було бути стерте з обличчя землі [2].

Як у таких умовах зберегти свою національну окремість? Утримати українську ідентичність було занадто складно. Звідси випливають дві взаємопов'язані цінності, які збереглися і до нашого часу – жага до свободи волі та, похідна від неї, боротьба за незалежність. Адже сам процес оборони / відвоювання відповідає духовній значущості сутності українця. Піднесений патріотизм, любов до своєї батьківщини долають «інстинкт» самозбереження, штовхаючи на самопожертву заради суверенного майбутнього.

Та велика ціль обрамлена суперечливими одна одній ідеологіями призводить до нової дихотомії. Західноукраїнська цінність національної держави заперечувала соціальний устрій людини нового типу – радянської людини. Механізми пропаганди КПРС впливали на свідомість підконтрольних їй громадян, формуючи соціалістичні переконання. Тут воював колективіст, а там власник, тут інтернаціоналіст, а там націонал-патріот. Населення Західної України сповна відчуло на собі суворість радянської реальності, порівняно з ліберальним капіталізмом. Мешканці ж інших земель УРСР піддалися страшному гніту провокатора, пересвідчуючись в антигуманності ринкових принципів співіснування, що підсилило ефект зворотної люті і ненависті. Таким чином виник конфлікт між комуністичною ідеологією та ідеями націоналізму.

Отже, війна завжди змушує переосмислити наш світогляд, критично поглянувши на допущені помилки та невтішні наслідки. Фундаментальне питання того, де стирається межа усвідомлення цінності людського життя, постійно тривожить своєю невизначеністю. Наближену до дійсності відповідь може дати дослідження духовних і матеріальних благ і орієнтирів внутрішньо значущих для людини. Це і є подальшою перспективою наших розвідок.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко К., Гордієнко В., Грицак Я. та ін. Довідник з історії України. Том II: За редакцією І. Підкови та Р. Шуста. - К.: Генеза, 1995.-440с.
2. Коваль В., Андрусюк Б., Бистрицький Є. та ін. Українська державність у ХХ столітті. (Історико-політичний аналіз). К.: Політична думка, 1996. Електронний ресурс [litopys.org.ua/ukrxx/xmist.html]
3. Субтельний О. Україна: Історія: учебное пособие: / О. Субтельний. – 3-те вид., перероб. і доп. – Київ: Либідь, 1993. – 720с.

Сільченко Л.Г. (м. Київ)

Lida.Silchenko@gmail.com

ВІД МАЙДАНУ ДО ВІЙНИ: СЬОГОДЕННА УКРАЇНА У ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНІЙ ПЕРСПЕКТИВІ

«Той, хто править Східною Європою, володіє Серцем землі;
Той, хто володіє Серцем землі, володіє Світовим Островом (Євразією);
Той, хто править Світовим Островом, володіє світом.»
(Збігнев Бжезінський «Велика шахова дошка»)

У сучасному світі, жодні потрясіння, що сколихнули одну державу, не можуть залишитись непоміченими іншими країнами. Потужні демократичні країни Західної Європи приймали позицію спостерігача у воєнному конфлікті в Грузії. Але події в Україні, за З. Бжезінським в «Серці Європи», потребують від Європи та світу більш прискіпливої уваги через особливі стратегічні позиції України на геополітичній арені. Виникнення Майдану, як

нового способу волевиявлення громадянської позиції, стало позитивним фактором формування національної самосвідомості українця як європейця, та проблемою для Росії, тому що Україна завжди була її стратегічно важливим та підконтрольним об'єктом. За обрання європейських цінностей, Україні довелося сплатувати велику ціну - відвойовувати свою самобутність і незалежність у Росії. Проаналізувавши роботу найвпливовішого і найавторитетнішого геополітика Америки, Збігнева Бжезінського «Велика шахова дошка», я зробила аналіз геополітичного сценарію щодо ролі України у світі розкиваючи через сучасні події - Майдан та війну на Донбасі.

Для формування безпеки в світі не повинно бути двуполярності з конкуруючими країнами-імперіями. Саме тому, після розпаду Радянського Союзу і закінчення холодної війни, світом був визначений курс на створення Поясу Світової Безпеки, що включав в себе такі країни: Франція, Німеччина, Польща, Україна, Турція, Іран, Китай та Японія . Ці держави, наголошує автор, є найціннішими і найважливішими фігурами на шаховій дошці безпеки нашого світу. Особлива роль також у країн, що виконують роль ланок зв'язку. Україна - це зв'язок між Європою та Азією - ісламським світом. Саме тому, З. Бжезінський приділяє вагомому увагу ролі України в питанні безпеки та стабільності Євразійського континенту, і всі події, що відбуваються в нашій державі потрібно розглядати через призму інтересів конкуруючих країн та цінностей, що намагаються встановити свою сферу впливу на території Української держави.

Після розвалу СРСР, Україна формально отримала незалежність, але ментальність і світогляд у жителів України так і залишився радянським. В своїй книжці, ще у 1998 році, автор зазначив, що основні події, коли Україна вийде зі сфери впливу Росії і визначить себе як європейська держава, почнуться з 2004 року. Клеймо «братніх народів» з Росією, продовжувало утримувати Українську державу в рамках сфери впливу Російської Федерації, через що Росія і далі продовжувала претендувати на позиції другої Наддержави. Але, у 2004 році, при масштабному фальсифікуванні виборів і перемозі проросійського кандидата в президенти В.Януковича, українське суспільство почало масштабно переоцінювати принципи та курс розвитку нашої держави, що вилилось у перший Майдан - Помаранчеву Революцію. Даний перелом, повинен був стати пружиною у стрімкій інтеграції України в Європу і зайняття нею свого особливого місця на «шаховій дошці». Росія , розуміючи масштаби та наслідки втрати України як підконтрольної території, почала з 2004 по 2013 роки широку підпільну інтервенцію в найважливіші сфери життя України: економічну, політичну, інформаційну, гуманітарну та особливо воєнну. Результатом цієї інтервенції повинна була стати повна та всебічна залежність від Росії, з подальшою втратою Україною суверенітету. В кінці 2013 року відбувся масштабний соціальний вибух антиурядових, антикорупційних, євроінтеграційних і національно-патріотичних масових протестів, який отримав назву Євромайдан або Революція гідності. Причиною було те, що цінності, які нав'язував сусід та «брат» зі сходу, отримали повне неприйняття українцями через їх європейську ментальність. Тому що для європейського мислення основною цінністю є право громадянина вирішувати долю країни, а для азійського - право держави вирішувати долю її громадян. За три кривавих, трагічних і еднаючих зимових місяці, українцями була сформована нова система цінностей, самосвідомості та осягнення власної сили як громадян однієї неподільної держави. Але на фоні масового єднання, українці відчували себе зрадженими своєю владою, армією та всіма правозахисними інституціями. Розуміючи серйозність налаштувань українців, Росія широкомасштабно привела давно підготовлений план у дію, анексувавши в Україні Крим, а потім Донбас, території з основними енергоносіями (газ, нафта, вугіль) і підкріпивши це відкритою воєнною інтервенцією. Саме у цей час Майдан відіграв чи не найважливішу роль у відстоюванні незалежності нашої країни. Там почали формуватися добровольчі батальйони які стали основою нової патріотичної української армії та з'явився потужніший волонтерський рух, без якого не була б можлива моральна та матеріальна підтримка нашої армії у той скрутний час.

Отже, на мій погляд, історичну місію Майдану ще доведеться оцінити майбутнім поколінням. Цей феномен можна порівняти з синергетичними процесами в соціумі, який прискорив консолідацію української нації. І перемога України у війні, як європейської держави, повинна стати важливою геополітичною подією в Євразії та допомогти в майбутньому вибудувати Пояс Національної Безпеки Світу. Але зараз Україна виконує роль крихкого буфера між Росією та Європою і якщо світ дасть перемогти Росії, Європу чекає новий геополітичний передел територій .

Список використаних джерел:

1. Бжезинский З. (1998). Великая шахматная доска (Господство Америки и его геостратегические императивы) Нью-Йорк; Международные отношения; 5-7133-0967-3

Скокова Л.Г. (м. Київ)

list.lgs@gmail.com

**РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ МОВНИХ ПРАКТИК
У КОНФЛІКТНОМУ СОЦІУМІ**

Мова мислення, спілкування, розуміння медійної, ділової та іншої інформації є однією з основних символічних систем, яка обумовлює особливості регіональних субкультур. Білінгвістичність нашої країни є відомим фактом, проте проблема пошуку балансу функціонування української і російської мови, який задовольняв би мешканців різних регіонів, до цього часу є невирішеною, створюючи одну із зон напруги в українському суспільстві. Рівень компетентності щодо української і російської мови в суспільстві досить високий. За самооцінками, *українською / російською вільно володіють по 75% опитуваних*. Практично не розуміють ту чи іншу мову лише 1–1,5%. Решта – головно розуміють обидві мови, хоча різною мірою. В західному регіоні 93–98% вільно володіють українською, 45–51% – російською, в східному регіоні ситуація протилежна. В західному і східному регіонах кожен четвертий може читати і писати, але має проблеми при розмові (відповідно – російською чи українською). На півдні 89–91% вільно володіють російською і 59–68% – українською; в центрі – 84 і 66–77% відповідно (2007, 3013 pp.).

Значна частина населення активно користується обома мовами залежно від ситуації. Як показує аналіз даних 2007 р. щодо мови мислення в повсякденному житті, мови спілкування вдома, на вулицях, в публічних місцях тощо, в українському суспільстві широко розповсюджене вживання змішаної мови, а також вживання під час мовлення російською українських слів, і – навпаки. Міжособистісне спілкування насичене використанням обох мов, поширеною практикою є перехід на мову співбесідника. Ситуація у регіонах значно різниться: змішані мовні практики поширеніші в центрі, а також на півдні; виключно російську частіше використовують і хотіли б використовувати під час споживання культурних продуктів на сході країни, а на заході відповідно — українську. В цілому ж, йдеться про високий рівень толерантності, відсутність акцентуованості в мовних практиках повсякденності. Не зачіпаючи проблему лінгвістичної нормативності, підтримання «чистоти» літературної мови та підвищення культури мовлення, слід констатувати, що міжособистісні, міжгрупові відносини в суспільстві ґрунтуються на намаганні зрозуміти один одного, поваги до відмінностей іншого.

Регіональні відмінності мови спілкування вдома та суджень щодо надання російській мові офіційного статусу, 2014, %

Регіони	Мова спілкування вдома			Офіційний статус російській мові		
	Укр.	Рос.	Обидві	Ні	Важко сказати	Так
<i>За вибіркою</i>	43,3	31,2	24,8	49,7	18,1	32,2
Захід (Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Чернівецька)	87,5	3,5	7,3	75,1	16,8	8,1
Північ (Житомирська, Київська, Сумська, Чернігівська, м.Київ)	51,5	18,3	30,2	70,8	12,8	16,4
Центр (Вінницька, Кіровоградська, Полтавська, Хмельницька, Черкаська)	75,0	6,8	18,2	64,9	19,3	15,9
Південь (Миколаївська, Херсонська, Одеська)	17,5	46,4	34,5	38,7	20,6	40,7
Схід (Запорізька, Дніпропетровська, Харківська)	12,2	49,3	37,7	33,7	9,0	47,3
Донбас (Донецька, Луганська)	3,2	73,0	23,8	5,3	22,1	72,6

В 2014 р., згідно з сучасною «політичною географією» України, обидві мови під час спілкування вдома використовували 35% мешканців Півдня, 38% – Сходу, 30% – Півночі, 24% – Донбасу (Табл. 1). Кожен другий використовує в Східному регіоні для сімейного спілкування російську мову, таких 46% на Півдні і 73% – на Донбасі. Не дивно, що в цих регіонах відповідна частка опитуваних не бажають змінювати усталені мовні стереотипи спілкування (що, до речі, не так і легко зробити) і хотіли б підвищення статусу російської мови. Підтримують цю ідею 73% мешканців Донбасу, 47% жителів Сходу і 41% мешканців Півдня. Ці мовні особливості варто урахувувати в процесі формування політичної нації, адже непродумані кроки в цій сфері здатні підвищувати відчуття кривди, закритість і відчуження на регіональному рівні. В умовах воєнного протистояння в сучасній Україні треба робити дуже виважені кроки у мовній політиці, щоб певні групи населення не стали ще й заручниками «культурних війн» (Т.Іглтон). У роботу з активізації мовної практики українською, особливо серед молоді, необхідно ширше залучати суто культурні ресурси, підвищувати популярність і престиж сучасної української літератури й мистецтва, виводячи їх з маргінальних зон культурного споживання у культурний мейнстрім соціуму на основі підтримки вітчизняного книговидавництва, видавництва і бібліотечної передплати газет та літературних, історичних, науково-пізнавальних, дитячих журналів українською мовою, створення он-лайн бібліотек, дигіталізації музейних фондів, наповнення українського сегменту інтернету кращими здобутками української культури.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ В СУЧАСНИХ УМОВАХ: СПРОБА ФІЛОСОФСЬКОЇ РЕФЛЕКСІЇ

В складних умовах суспільних трансформацій, змін економічної, політичної, соціальної системи, як правило, відбувається докорінний злам світоглядних орієнтирів, цінностей. Перехід від одного типу економіки до іншого, зміна політичного устрою, форми правління, зазвичай, ведуть до виникнення у людей невпевненості у соціальній та економічній захищеності, громадського та суспільного відчуження, втрати чіткої системи життєвих цінностей та орієнтирів, тощо.

Наразі Україна перебуває в доволі складному становище через перманентний процес суспільних трансформацій, що, фактично, триває аж від утворення української держави в 1991 році. Останні соціально-політичні та військові події значно загострили та актуалізували існуючі й до того проблеми та конфлікти, які раніше все ж таки вдавалося вирішувати. Так, поряд із економічними, політичними та соціальними проблемами важливе місце займає проблема пошуку національної ідентичності, яка й досі залишається не визначеною та вкрай розмитою, а також проблема духовних, світоглядних цінностей.

Вельми значущою ми вважаємо проблему національної ідентичності, формування національної ідеї, ідеологічної бази, яка б мала бути стрижнем суспільства. Очевидно, що це питання залишається невизначеним, а ті постаті, ідеї, які останнім часом висувуються як інтегруючі, швидше, навпаки, роз'єднують суспільство, жодним чином не консолідуючи його. Так, серед таких чинників можна назвати мову, історичних та політичних діячів, а також, релігію. Релігійний чинник, як показує суспільна практика, ще більше роз'єднує українське суспільство, що наразі проявляється у постійних конфліктах між релігійними громадами, зокрема, внутрішні суперечки між православними конфесіями. Очевидним є той факт, що релігійні суперечки є відображенням політичних протистоянь, а цезарепапистська політика української влади щодо втручання у церковні справи з метою утворення єдиної помісної автокефальної церкви не дає результату, а лише викликає супротив та звинувачення у втручанні в церковні справи. На наш погляд, найбільш ефективним рішенням було б відокремлення сфер державної та релігійної зони впливу, що б дало можливість краще використовувати гуманістичний, інтегративний та морально-виховний потенціал релігійних громад. Що стосується питання національної ідеї, то очевидним є той факт, що релігійний чинник не є оптимальним варіантом для її утвердження, принаймні, на даний час. Тому для консолідації українського суспільства більш ефективним було б використання культурних чи, скажімо, спортивних чинників.

Також вельми значущим є питання формування світоглядних принципів, орієнтирів, цінностей тощо. Разом із відмовою від методів жорсткого тотального державного контролю над сферами моралі, виховання, культури, освіти, науки тощо, всі ці соціальні інститути отримали більше свободи, можливостей власного розвитку. Але разом із очевидними позитивними наслідками цього необхідно зазначити важливі негативні наслідки. Так, після відмови від радянської ідеології марксизму-ленінізму, радянської етики наше суспільство не визначило чітких духовних та моральних принципів, норм, ідеалів; а ті, які висувуються, часто суперечать один одному. Так, патріархальні православні цінності (які розділяє значна частина суспільства) слабко збігаються із європейськими цінностями толерантності, гендерної рівності, перегляду ролей у родині, навіть, самої суті родини. Далі, традиційне розуміння української душі, менталітету зазвичай пов'язують (зокрема, Г. Сковорода) із кордоцентризмом, душевністю, щирістю тощо. Ці риси аж ніяк не є характерними для успіху за умов ринкової економіки, жорсткої конкуренції тощо.

Ще одним наслідком десоветизації українського суспільства стала відмова від цензури щодо культури, мистецтва, ЗМІ, тощо. Не підтримуючи ідею введення цензури, зазначимо, що разом із позитивною ідеєю ідеологічного плюралізму в ці сфери неодмінно приходиться ідея всездозволеності, що нерідко призводить до падіння рівня культури, зведення мистецтва

до витворів, що містять елементи фарсу, порнографії, епатажу і т.п. Так, аргументуючи свою позицію правом авторського бачення світу, власного переживання, митець може робити речі, які не мають нічого спільного ані з мораллю, ані з самим мистецтвом; за умов ринкової економіки це може навіть приносити комерційний успіх, або ж підтримуватися ззовні. Таким чином, функцію морального виховання, яку не ризикує брати на себе держава, очевидно, не може брати на себе і мистецтво. За таких умов реалізація цієї вкрай важливої функції має залишатися або у приватній сфері, тобто, в родині, яка, в переважній більшості випадків не має ані можливостей, ані бажання її виконувати, або ж доручати її церкві. Церква ж, на наш погляд, маючи бажання займатися цим питанням, не має достатнього авторитету в очах суспільства, а це загрожує «конфліктами інтересів», про які детально йшлося вище. Отже, проблема трансформації духовних цінностей у сучасному українському суспільстві залишається невирішеною.

Стеніко В.П. (м. Київ)

vstepiko@list.ru

МОДЕРНІЗАЦІЯ: ДО КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ ПОНЯТТЯ

Для України, яка прагне звільнитися авторитарного минулого та зайняти достойне місце серед демократичної світової спільноти, надзвичайно актуальними є соціальні перетворення, які найчастіше визначають як модернізація.

Зрозуміти зміст поняття модернізація і все розмаїття соціальних процесів, що ним позначається допомагає визначення, яке їй дав польський соціолог П.Штомпка. Досліджуючи сутність модернізаційних процесів він зазначає, що поняття "модернізація" вживається у трьох значеннях: *по-перше*, у значенні прогресивних соціальних змін, коли суспільство рухається вперед відповідно до прийнятої шкали покращень; *по-друге*, означає комплекс соціальних, політичних, економічних, культурних і інтелектуальних трансформацій, що відбувалися на Заході з XV ст. і досягли свого апогею у XIX – XX ст. Сюди відносяться процеси індустріалізації, урбанізації, раціоналізації, демократизації, поширення індивідуалізму та мотивації успіху та ін.; *по-третє*, це процес, що відбувається у відсталих або слаборозвинутих суспільствах та пов'язаний із зусиллями, які спрямовані на те аби наздогнати провідні, найбільш розвинуті країни та наблизитися до центру сучасних суспільств, залишивши позаду периферію [1, 170-171].

Однак, сьогодні можна вже говорити про те, що процес модернізації українського суспільства, який розпочинався майже спонтанно та сприймався надто оптимістично, (особливо, у перші роки незалежності), демонструє невтішні результати, які є небезпечними для державотворчих процесів в Україні та свідчать про суперечливий зміст демократичних перетворень, загрожують її цілісності. Тому природно, що модернізація України уже не розглядається однозначно, тільки як позитивний процес вдосконалення суспільств, оскільки сама практика соціальних змін свідчить, що вона постійно супроводжується конфліктами і кризовими явищами, які нерідко не тільки ставлять під питання можливість позитивних змін, а й відкидають суспільство назад у його розвитку.

В певній мірі, саме це дало підстави дослідникам позначити феномен модернізації як конфліктний процес, що містить у собі періоди революцій та громадянських війн, соціально-важких потрясінь й болісних процесів... та зумовлює виникнення негативної мобілізації населення на основі зростання "дифузного масового роздратування, жаху, ненависті", що супроводжується почуттям спільності на основі появи "ворога" при перспективі "небажаного розвитку подій" та може зумовити контрмодернізаційну стратегію [2, 8].

Однак, на нашу думку, такі радикальні дії не стільки пов'язані з самим процесом модернізації, а є скоріше реакцією на невідповідність соціальних змін тим цілям, які проголошувалися за допомогою популістських гасел політиками, що приховували справжній зміст соціальних процесів, які започатковувалися владою та здійснювалися в її інтересах. Саме це зумовило, що суперечливість процесів соціальних змін почали позначити більш абстрактним поняттям "трансформація".

В цьому плані, слушним є пояснення співвідношення понять "модернізація" та "трансформація" М.Михальченком, який пише, що поняття "модернізація" акцентує увагу на аспекті поліпшення, удосконалення соціальних інститутів, суспільних відносин. І саме цим відрізняється від понять "розвиток", "трансформація", "зміна", що є більш нейтральними стосовно динаміки суспільного процесу, до його прогресивних тенденцій. Трансформація, зміна, розвиток можуть бути орієнтовані на зміну реалій куди завгодно: уперед, назад, убік, по колу і т.д. Модернізація ж орієнтує суспільство і його структури, сфери на вдосконалення, просування вперед, на розробку й реалізацію нових цілей, задач, пріоритетів, стратегій. Модернізація – це творчо-перетворювальна функція розвитку, але специфічна – як засіб оновлення суспільств. Модернізація, дійсно, є незавершеним проектом – проектом, що ніколи не завершується у глобальному вимірі. Суспільство, що завершило модернізаційний проект, може вирушати на історичний смітник [3,34-35].

Тобто, як ми бачимо, поняття "модернізація" та "трансформація" використовуються для пояснення соціальних змін, що відбуваються у суспільствах, але якщо поняття "модернізація" передбачає вдосконалення соціальної системи, то "трансформація" відображає соціальні процеси, що відбуваються в країнах, які здійснюють перехід (транзит) від системи, що була визнана помилковою, збанкрутілою та не зважаючи на офіційні заяви про зміни продовжує функціонувати за принципом авторитаризму, що позбавляє суспільство можливості впливати на рішення, які приймає влада.

Крім того, використання цих понять пов'язане з тим, що модернізаційні процеси відбуваються у різних формах. Якщо органічна модернізація передбачає осучаснення системи, адаптацію її до нових умов, пошук оптимальних механізмів для її подальшого функціонування, то неорганічна модернізація пов'язана з переходом до іншої, якісно відмінної системи, пріоритети якої визначають саме політики, які при відсутності ефективних демократичних механізмів контролю за владою, використовувати ситуацію та ресурси суспільства на свій власний розсуд та в своїх інтересах.

Тому для західної цивілізації поширеною практикою соціального розвитку є реформи, які пов'язані не просто із змінами, а із змінами, що ведуть до покращення життя людей, зазвичай, за рахунок розширення їх політичної або економічної свободи, або першого та другого разом [4, 19], а не за рахунок політичних заколотів, інтриг, що дозволяють використовувати переможцю влади потенціал країни на свій власний розсуд. Узагальнення ж змін в українському суспільстві за роки незалежності дало підстави українським науковцям характеризувати їх сутність амбівалентністю прийняття рішень [5].

Чи вдасться українському суспільству досягти успіхів на шляху модернізації та наблизитися до рівня розвинутих країн, використавши свій потенціал? Це, в певній мірі, буде залежати від того наскільки цивілізовано, на демократичних засадах ми зможемо подолати авторитарну практику розробки, прийняття та впровадження соціально значущих рішень владою, уникаючи спокуси використовувати її в вузько корпоративних інтересах та створити дієву, самодостатню соціальну систему, яка "працює" на благо всього суспільства, а не кілька десятків "Сімей". Практика останніх подій демонструє, що на цьому складному та суперечливому шляху, воно здобуває значний соціальний досвід. І якщо під час помаранчевої революції громадяни щиро вірили в порядність та силу окремих політиків, то Євромайдан продемонстрував свою зневагу до політиків і спробу громадян самим визначити в якому суспільстві вони хочуть жити, а останні президентські та парламентські вибори – що політики можуть отримати вотум довіри, але суспільство прискіпливо відстежує та оцінює їх дії, що позначається на рейтингах політичних сил, від яких очікують конкретних справ, а не пустих обіцянок.

Список використаних джерел:

1. Штомпка П. Социология социальных изменений. – М.: Аспект Пресс, 1996. – 416 с.
2. Трубицын Д.В. "Модернизация" и "негативная мобилизация" конструкты и сущность //Социс 2010, №5. – С. 3-13.

3. Михальченко М.М. Україна як нова історична реальність: запасний гравець Європи. – Дрогобич: Відродження, 2004. – 488 с.
4. Коэн С. Вопрос вопросов: почему не стало Советского Союза? – М. АИРО-XXI; СПб.: Дмитрий Буланин, 2007. – 200 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: Vopros_Voprosov.pdf-Adobe Reader
5. Головаха Є., Паніна Н. Основні етапи і тенденції трансформації українського суспільства: від перебудови до "помаранчової революції" // Соціологія: теорія, методи, маркетинг, 2006, №3. – С.32-51.

Стецюра К.О. (м. Київ)

kateryna.stetsura@gmail.com

МЕДІАКУЛЬТУРНИЙ КОНТЕКСТ ТРАНСФОРМАЦІЇ АКСІОСФЕРИ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА У ТЕОРІЇ Г. ДЖЕНКІНСА

Ядром теорії Г. Дженкінса щодо ціннісної складової сучасної культури, яка детермінована медійними засобами, є ідея розширення можливостей залученості індивіда у комунікаційні процеси та зміна акцентів у суб'єкт-об'єктній взаємодії в рамках тріади автор-медіа-рецепієнт. Навколо них вибудовані основні концепти автора: «конвергентна культура», «культура участі» та «медіа поширення». На його думку, вони визначають специфіку сучасної культури, її ціннісне поле та картину світу, а рівень їх значимості підкреслює порівнянням з епохою Відродження: кардинальність таких змін «...наближається до таких трансформацій сучасної культури як це було у період Ренесансу» [1].

Г. Дженкінс рухається від визначення культури участі як форми культури, що виникає завдяки фанам, які, на його думку, стали браконьєрами від культури медійності, до конвергентної культури, де партисипативність вже є визначальною рисою, та до проблеми якісної та ефективної взаємодії між всіма учасниками інтерактивних медіа-комунікацій з урахуванням цінностей кожної сторони. Хронологічно першою, на його думку, виникає фанатська культура участі, де центральною цінністю виступає прагнення врахувати потреби рецепієнта-споживача і залучення до цього процесу компаній-продюсерів відомих медійних франшиз, перенесення медійних сюжетів у реальність та їх авторська інтерпретація у фанатських текстах. Так, інтерактивність та відкритість медіа обумовлюють потребу «бути почутим» і в той же час стають необхідною умовою її забезпечення. Витративши кілька років на розробку тематики культури участі у контексті рухів фанатів, Г. Дженкінс приходить до формування концепту «конвергентної культури», де партисипативність пронизує всю культуру, а не лише окремі субкультури по типу фанатської.

У рамках конвергентної культури формується нова форма креативності: споживач стає співтворцем медіатексту, так званим просюмером. Культура участі набуває все більш оформлених форм, таких як: членство – участь у формальних і неформальних інтернет-спільнотах, зосереджених навколо різних форм засобів масової інформації, таких як соціальні мережі, медіа-хостінги, дошки оголошень тощо, самовираження - виробництво нових творчих форм, таких як цифровий семплінг, маш-апінг, написання фанфіку тощо; вікі формат - праця разом в команді, формальній чи неформальній, для виконання завдань і розвиток нових знань (наприклад, через Wikipedia, альтернативну ігрову реальність, віртуальні лабораторії); тиражування - формування інформаційних потоків у медіасфері (наприклад, блогінг). Ключовою цінністю конвергентної культури стає самовираження, впливовість та відкритість.

Г. Дженкінс продовжує цю ідею у контексті концепції медіа поширення, де окреме місце наділяє взаємодії медіавласників, медіаавторів та медіаспоживачів. Він показує, як участь любителів-ентузіастів в різних медіа-інтерпретаціях та поширенні контенту перетворилося з «побічного ефекту» функціонування мультимедійних спільнот у масштабне культурне явище і навіть в новий спосіб виробництва творчого продукту. Медіа-просюмер втілює цінності активності, впливовості та критичного творчого мислення. Так, Г. Дженкінс спростовує тезу Малкольма Гладуелла, автора книги «Переломний момент», який стверджує, що кардинальні

зміни може ініціювати відносно мала кількість впливових людей і наводить висновки декількох досліджень, згідно з якими роль мережі «співтворців» незмірно вагоміше, ніж роль окремих, хай навіть і найвпливовіших індивідів. Крім того, Дженкінс з колегами підкреслюють значимість просюмерів, людей, які, поєднуючи функції виробників і користувачів медіа, вибирають, просують контент і генерують метадані, таким чином, підвищуючи ймовірність того, що і майбутні користувачі знайдуть цікавий для себе матеріал.

Дженкінс та колеги активно включаються в дискусію щодо пасивності масової аудиторії: їх твердження, що сучасні споживачі завдяки цифровим та новим медіа мають можливість переймати поведінку медіа фанатів, ставить нові питання перед медіа теорією. Якщо активна поведінка фанатів протиставляється пасивності більшості аудиторії, як ми маємо ставитись до тих, хто не хоче або не може активно використовувати блага культури участі? І якщо, через поширення медіаконтенту, споживачі прийняли поведінку раніше характерну для фанатів, як можна відрізнити справжніх автентичних вболівальників масмедійних феноменів? І хто є двигуном масмедійної культури, а хто просто її повторює?

Таким чином, головний меседж Г. Дженкінса та його колег «Якщо щось не поширюється, воно мертво». Будучи в контексті робіт науковця спрямованим на медіа-професіоналів – журналістів, медіа-спеціалістів компаній, власників медіа, чудово резюмує ідею щодо основної цінності медіа епохи – ділитися та бути поміченим.

Список використаних джерел:

1. Jenkins Henry. *Convergence Culture: Where Old and New Media Collide*/ Henry Jenkins. - New York: New York University Press, 2006 – 308 p.

Сторіжко Л.В. (м. Київ)

Lyudmila.stor@meta.ua

НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА ЯК ЗАСАДНИЧИЙ НАЦІОТВОРЧИЙ ЧИННИК

Аналіз та вирішення національної проблематики є особливо актуальним для сучасної України, яка після проголошення незалежності активно шукає основи для національної консолідації, оскільки лише остання може виступати запорукою існування самостійної, незалежної української держави у довгостроковій перспективі. На сьогодні, вирішення даної проблеми можливе лише в контексті основних європейських тенденцій націотворення. Адже, цілком очевидно, що специфіка вирішення національної проблематики має пряме відношення до політики громадянства, яка, в свою чергу, визначає місце та значення Української держави у міжнародній спільноті. В контексті політичних реалій сучасної України, цілком доречним та своєчасним є звернення до проблем витоків та сутності нації, оскільки вирішення останніх відкриває можливість для формування відповідної часу програми національної консолідації, оскільки подолання внутрішньої деструкції українського суспільства – одне із принципових питань сучасної національної політики.

Проблема співвідношення держави та нації вже неодноразово піднімалася у європейській суспільно-політичній думці, зокрема, одним з перших її поставив Г.В. Ф. Гегель, який ототожнив державу та націю. Дослідженню проблеми співвідношення нації та держави присвячені праці таких сучасних західних дослідників як Е. Гіденс, М. Манн, Е. Сміт, Ю. Хабермас та інші. Серед українських дослідників варто насамперед згадати О. Бочковського, С. Рудницького, С. Дністрянського, В. Липинського та ін.

Очевидно, що саме держава – це найбільш значний і впливовий показник життя нації.

Відповідно, аналізуючи проблеми держави, Т. Гоббс прийшов до думки, що монархія повністю відповідає інтересам народу. Влада монарха відкрила можливість перетворювати несхожих і відособлених індивідів, приречених вести постійну боротьбу між конкуруючими приватними інтересами, в соціально організоване тіло – народ. Роздуми Т. Гоббса змінювали з середини традицію політичного суспільства, яке повністю визначалося підкоренням правителю. Звертаючись до всіх і кожного, англійський філософ, не лише обґрунтував легітимність монархічної влади, але й сформував ідею «політичної спільноти», що включає

весь народ, А це був надзвичайно важливий крок до становлення нації та національної держави.

Теоретико-методологічні підстави теорії народного суверенітету, що обґрунтувала нову легітиміацію держави, поклав Ж.-Ж. Руссо своєю концепцією соціального договору. Остання, водночас, розкривала суть та права держави.

Вихідна засада теорії Ж.-Ж. Руссо висловлена у творі «Еміль». Тут обґрунтовується думка про внутрішню вартість людини, про її самобутність та вирішальну роль внутрішнього переконання. Людська індивідуальність розвивається, на думку Ж.-Ж. Руссо, внутрішнім зусиллям та здійснюється внутрішнім законом самовизначення. Вільна, по своїй природі, людина має жити в державі, що не перешкоджає вільному розвитку особистості. В свою чергу держава, щоб стати легітимною, має бути наслідком переконання й сумління людей. Тобто, об'єднані власним рішенням одиниці, панують над собою. Іншими словами, учасники соціального договору, тобто народ у державі – це носії найвищої влади, які одночасно виступають її підданими. Відтак, те що Ж.-Ж. Руссо назвав суверенність народу, є у своїй суті правлінням народу.

На думку Е. Сміта, паралельно процесу державотворення, розвивалася й національна свідомість, розвиток якої був наслідком процесів державотворення. Але слід розрізнити поняття «державотворення» та «розбудови нації». Е.Сміт наголошує на їх відмінності й зазначає, що «розбудова нації» - це нагромадження, культивування і передача спільної пам'яті, міфів та символів спільноти; розвиток, відбір і передача історичних традицій та ритуалів спільноти; насадження «самобутніх» цінностей, знань та настанов визначеному населенню через стандартизовані методи й інституції. Модерна нація, за Е. Смітом, постає як непростий, але потрібний симбіоз етнічних і громадянських елементів.

Підводячи підсумок історії становлення сучасної національної держави, мусимо наголосити, що у кожному разі держава буде поставати важливим націотворчим чинником, оскільки лише вона здатна асимілювати різномірні народні чи етнокультурні групи.

Сторишко А.И. (г. Киев)

Lyudmila.stor@meta.ua

ПОСТМОДЕРНИСТСКИЕ ВАРИАЦИИ ДУХОВНОЙ КУЛЬТУРЫ

Обращение к прошлому характерно для инновационных проектов в гуманитарной культуре второй половины XX века. Причем это обращение или всматривание в прошлое нередко делается не для обоснования нового явления в искусстве, или новой этической теории, а для эклектического смешения уже сотворенных ранее идей, образов, текстов, конструкций и так далее в пределах псевдоновых форм. Такая форма заимствования, ко всему прочему, отнюдь не всегда утруждает себя ссылками на цитируемые источники. В результате в культуре возникает нечто, имеющее налет пошлости и отвергающее хороший вкус. Это нечто можно обозначить понятием “постмодерн”. Но постмодерн означает не только нечто ставшее в бытии духовного, но и отношения к этому ставшему в структуре духовного. Иначе говоря, понятием постмодерна обозначают ситуацию, сложившуюся в современной культуре или историческую эпоху, в которую мы живем, пришедшую на смену эпохе модерна.

Постмодерн следует отличать от постмодернизма как направления в культуре и искусстве. В этой связи постмодернизм – это совокупность подходов, позиций, принципов и стилей в культуре, в той или иной степени противостоящих модернизму. Можно сказать, что постмодернизм представляет собой определенную конкретизацию постмодерна как состояния культуры вообще, некоторое воплощение его принципов в особенностях стилевых изменений и других новаций в литературе и искусстве, трансформаций социально-экономической, политической и иных сфер общественной жизни. Этим обусловлено синонимическое использование данных понятий.

Постмодернистские интенции проявляются во всех сферах общественного развития. Именно в них, к примеру, заключен исток эклектичности современной архитектуры, ее

тупикового движения в возвратных формах в рамках постмодерна (неомодерна). Здесь нет «возвеличивания» человека. Есть лишь безлика личность в мире апофатического «ничто», существование которой своеобразно преломлено в архитектурных формах настоящего, где слышна только музыка предельной функциональности.

В любом произведении искусства происходит как бы сворачивание прошлого и будущего времени в безвременности настоящего. В постмодернистском искусстве эта свернутость формальна, поверхностна и, в общем случае, маргинальна. В живописи, к примеру, цитирование структурных сюжетных элементов работ того или иного автора дополняется поиском псевдо-новых форм создания художественного образа, эстетического воплощения идеи, передачи настроения. Эклектичное смешение различной по генезису и семантике символики можно видеть на полотнах современных русских художников А. Исачева, Г. Миронова, В. Бойцова. Однако их нельзя отнести к постмодернизму как таковому. Более отчетливые постмодернистские интенции обнаруживаются в работах украинских авторов В. Раевского, П. Макова, К. Реунова, В. Шерешевского и ряда других.

Что касается музыки, то подлинность постмодернистской музыки обусловлена мерой присвоения текста другого автора. Если это присвоение (использование) адекватно идее данной композиции, внутреннему единству ее структуры, основной теме, и его объем несущественен, то такое обращение вполне допустимо и может быть художественным. Но, чаще всего, использование той или иной части композиции другого автора, как бы оно ни было вариативно, образует пространство эклектической пошлости и безвкусыя.

В морально-политической сфере постмодерн скептически отказывается от установки на преобразование мира как должного и манифестирует отстранение от его теоретического познания, акцентируя внимание на «интенсивности» действия. То есть событие всегда опережает теорию (Ж. Бодрийяр). В результате «поток Желания» и «мышление соблазна» устраниают по существу творчески-активную деятельность и подлинную свободу. Свобода же является не только моральным способом существования человека, но и формой бытия в искусстве, в котором постмодернизм полностью стирает грань между возвышенным и низменным, «высоким искусством» и «китчем».

Некоторым постмодернистам близка идея социальной гармонии, однако отрицание позитивной стороны противоречивости общественного развития, дистанцирование от оппозиций «созидание – разрушение», «произвол – законность» делают эту идею по существу утопической.

Судаков В.І. (м. Київ)

vl_sudakov@univ.kiev.ua

ПРАЦЯ ЯК КУЛЬТУРНА УНІВЕРСАЛІЯ ТА ЇЇ ТРАНСФОРМАЦІЯ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ СОЦІАЛЬНИХ ЗМІН

Відомо, що тема праці традиційно не втрачає своєї актуальності практично в усіх галузях сучасного суспільствознавства. Що являє собою, та чим є праця? Ця фундаментальна проблема зовсім не випадково має досить різні світоглядні і концептуальні інтерпретації. Класичні тлумачення праці як культурної універсалії, тобто як фундаментального людинотворчого процесу і зараз надихають сучасних вчених, котрі вбачають у праці необхідну ресурсну основу людського існування, генетичний фактор соціальної інтеграції, реальний базис формування та розвитку культури відносин і комунікацій між людьми. Водночас слід констатувати, що у багатьох наукових соціологічних працях останнього часу фундаментальність праці та її культурна універсальність ставляться під сумнів. Саме тому особливій актуальності набуло теоретичне осмислення проблеми «майбутнього праці». Вочевидь, що концептуальні погляди прогностичного характеру багатьох сучасних науковців щодо важливості зосередження уваги на феноменах «трудового суспільства, у якому закінчується робота» (М.Арчер, Ч.Хенді, Дж.Ріфкін), «кризи й руйнації трудового суспільства» (Дж.Александр, Е.Гіденс, О.Тофлер), «виходу праці із культури» (Д.Бел), «перетворення праці на інструмент заробляння грошей» (А.Горц), «капіталу без праці» (З

Бауман, У.Бек, Ж.Бодрійяр, П.Бурдьо, Р.Дарендорф), потребують певної наукової оцінки в аспекті важливості наукового розуміння причин доволі радикального перегляду авторитетними західними соціологами усталених поглядів на працю як фундаментальний процес суспільного життя.

Насамперед, важливо враховувати, що сама праця є досить складним об'єктом наукових досліджень. Відзначимо, що навіть у енциклопедичних соціологічних виданнях, ця реальна складність, далеко не завжди отримує адекватне відображення в пропонованих визначеннях праці як соціального явища та специфічного діяльнісного процесу. У даному зв'язку варто звернути увагу, що у більшості випадків вченими традиційно робиться акцент на фіксації значущості не стільки соціальних, скільки антропологічних засад праці.

«Праця – цілеспрямована, свідомо діяльність, у процесі здійснення якої людина за допомогою знарядь праці засвоює, змінює та використовує для своїх цілей предмети природи» [1, с.1136].

«Праця – діяльність людини, яка спрямована на розвиток та перетворення ресурсів природи в матеріальні, інтелектуальні та духовні блага, що є необхідними для задоволення її потреб» [2, с.669].

Вочевидь, що в результаті аналізу змісту даних дефініцій важко дати відповідь на важливе питання: чому праця є не лише індивідуальною, але й спільною діяльністю? На перший погляд доволі легко припустити, що у людей, окрім суто індивідуальних потреб, реально існують і колективні потреби у створенні спільної ресурсної бази, необхідної для відтворення усього спектру суспільних відносин.

На нашу думку, теоретики постмодерністської соціології випередили сучасних вчених - економістів в усвідомленні важливої обставини, що традиційні трудові практики, засновані на прямому економічному примусі до праці та експлуатації найманих працівників, вже втратили свою колишню ефективність. Звідси і сама культура організації праці як насильницько-примусової зайнятості втрачає свою суспільну значущість. На дану обставину звертає увагу У.Бек, підкреслюючи, що одним із новітніх визначальних чинників соціального розвитку є глобальний процес «дестандартизації зайнятості» - процес «перетворення відносин повної зайнятості в різні форми зайнятості неповної» [3, с.214]. Слід вказати, що соціологами - постмодерністами даються різні концептуальні пояснення даного процесу.

По-перше, поширюються аргументи, що в умовах «соціальної деконструкції» цінності праці цілком закономірно формуються та утверджуються нові субкультури праці – праця в умовах неповної зайнятості та праця в умовах ситуативної зайнятості (трудова субкультура фрілансерів). Таким чином, праця перетворюється в соціально нестабільний процес, який вже не можна однозначно пов'язувати з експлуатацією. Праця, як вважає Ж.Бодрійяр, є соціальним подарунком з боку капіталу і водночас своєрідною компенсаторною функцією реальної влади капіталу - «праця не є експлуатацією, а дарується капіталом» [4, с.107].

По-друге, наводяться докази, що організація трудових практик в умовах сучасного капіталізму вже реально здійснюється шляхом цілеспрямованого впровадження більш ефективних технологій тимчасового трудового найму. Тому, на думку З.Баумана, інтерес сучасних роботодавців полягає в одержанні прибутку від широкого запровадження політики тимчасового трудового найму. Тому «стара життєва стратегія, за якою сили й час трудівника вкладалися в підвищення кваліфікації, у досягнення статусу фахівця, що дозволяло йому сподіватися на постійне одержання із цього прибуткового відсотку, стає усе більш безглуздою» [5, с.149].

Приймаючи до уваги наведені критичні аргументи соціологів-постмодерністів, слід вказати на їх певні концептуальні недоліки. З нашої точки зору, важливо враховувати, що цілком закономірна поява нових трудових субкультур загалом не призводить до «дестандартизації» зайнятості, а є свідченням виникнення нових форм стандартизованої зайнятості, сукупність яких, як ми вважаємо, відображує поняття «зайнятість» в значенні employability. Сутнісні ознаки даного поняття, як доводять Ф.Браун і Е.Хескет,

характеризують не конкретні обставини трудового найму, а більш широку соціокультурну перспективу трудової діяльності людей. Тому «employability» є загалом абстрактним поняттям, оскільки «зайнятим» може вважатися індивід, який може і не мати певної роботи, до виконання якої цей індивід може бути залученим. Звідси поняттям «employability» фіксується можливість виконання певної роботи без гарантій її отримання: тобто «це можливість бути зайнятим, а не реальна зайнятість» [6, р.25].

Фіксація істотної зміни субстанціональних властивостей праці є важливим пізнавальним стимулом розвитку нових наукових досліджень соціально-інтегративного потенціалу праці та процесу історичної еволюції праці як культурної універсалії. Цілком ймовірно, що умовах глобальних соціальних змін утвердження нових форм стандартизованої зайнятості, які буде базуватись на актуалізації не лише нових інституціональних, але й позаінституціональних культурних чинників і стимулів соціальної активності. Тому новим концептом, який зможе витіснити на наукову периферію категорію «праця», стане категорія «соціальна участь» (social participation).

Список використаних джерел:

1. Социологическая энциклопедия: В.2 т. Т.2 / Руководитель научного проекта Ю.Г.Семьгин; Главный редактор В.Н.Иванов. – М.: Мысль, 2003. – 863с.
2. Социология: Энциклопедия /Сост.: А.А.Грицанов и др.- Мн.: Книжный дом, 2003.- 1312с.
3. Бек У. Общество риска. На пути к другому модерну. /Ульрих Бек /Пер. с нем. В.Седельникова и Н.Федотовой. - М.: Прогресс-Традиция, 2000. – 384с.
4. Бодрийяр Ж. Символический обмен и смерть / Жан Бодрийяр. – М.: Добросвет, 2000. - 387с.
5. Бауман З. Индивидуализированное общество / Зигмунт Бауман. - М.: Логос, 2002. – 390с.
6. Brown Ph., Hesketh A. The mismanagement of talent: employability and jobs in the knowledge economy / Philip Brown, Anthony Hesketh. - Oxford: Oxford univ. press, 2004. – 288 р.

Сухова Х.О. (м. Київ)

khrystyna.sukhova@gmail.com

ОПОСЕРЕДКОВАНА ГРОМАДСЬКА ДИПЛОМАТІЯ У ІНФОРМАЦІЙНІЙ ВІЙНІ

Однією з основних характеристик сучасної інформаційної війни є активна участь органів державної влади у висвітленні поточних подій. Дана діяльність уряду важлива не лише в рамках державної комунікації, спрямованої на поширення певних поглядів та переконань серед громадян, але і з огляду на громадську дипломатію, основною метою котрої є вплив на громадську думку у зарубіжному суспільстві. Таким чином, в умовах війни через громадську дипломатію держава може популяризувати власне бачення ситуації серед населення "ворожої" країни, тим самим підриваючи легітимність її уряду, дестабілізуючи внутрішню ситуацію з ціллю отримання стратегічної переваги.

Активне залучення громадської дипломатії у сучасній інформаційній війні є прямим наслідком стратегічних, соціальних та культурних змін у міжнародних відносинах. У тезах будуть розглянуті сучасні дослідження у цій області, з фокусом на опосередковану державну дипломатію (тобто таку, котра здійснюється за посередництвом ЗМІ), яка ще не була у значній мірі вивченою. Зокрема, буде проаналізовано центральну роль культурного резонансу в опосередкованій громадській дипломатії як головного критерія визначення найбільш ефективних методів впливу на зарубіжну громадську думку.

Стратегічні та структурні зміни у веденні сучасної інформаційної війни були простежені багатьма вченими [1; 2; 3; 4]. Зокрема, було відмічено залучення нових недержавних акторів, нових технологій та каналів комунікації. Однією з найбільш суттєвих змін стала видимість війни, і, відповідно важлива роль ЗМІ у формуванні ставлення громадськості до боротьби в

інформаційному просторі. Таким чином, "м'яка сила" [5] держав стала визначальною у інформаційній війні.

Логічним є припустити, що основною ареною традиційно були і залишаються ЗМІ [6; 7]. Отже, опосередкована громадська дипломатія може бути визначена як "організовані спроби уряду отримати максимальний контроль по представленню політики держави в іноземних ЗМІ" [8]. Таким чином, створення позитивного іміджу країни повинно призвести до стратегічної переваги в інформаційній війні.

Протягом останніх двох десятиліть популярності набуло дослідження ролі культурного резонансу в опосередкованій громадській дипломатії під час інформаційної війни. Культурний резонанс передбачає, що культурна близькість (або навпаки, різниця) пояснює схильність цільового суспільства сприймати або відкидати меседжі громадської дипломатії [9; 10; 11]. Це у свою чергу має прямим наслідком вибір стратегії громадської дипломатії та механізмів її впровадження урядом під час інформаційної війни. Наприклад, меседжі громадської дипломатії російського уряду з огляду на військовий конфлікт у Східній Україні відрізняються у випадках формування громадської думки в США та Україні.

Таким чином, громадська дипломатія повинна враховувати наявність культурного резонансу із цільовим суспільством з метою формування меседжу, котрий би найкраще відповідав його очікуванням та культурним рамкам. В іншому випадку, громадська дипломатія матиме негативні наслідки для кінцевих цілей держави та створить додаткові культурні протиріччя, котрі сприятимуть розпалюванню конфлікту та послаблять позиції держави у маніпулюванні зарубіжною громадською думкою в рамках інформаційної війни.

Список використаних джерел:

1. Cohen, E. A. (1996). A revolution in warfare. *Foreign Affairs*, 75, 37–54.
2. Kaldor, M. (2007). *New & old wars: Organized violence in a global era*, 2nd ed. Stanford, CA.: Stanford University Press.
3. Maoz Z., & Gat, A. (2001). Global change and the transformation of war. In Z. Maoz & A. Gat (Eds.), *War in a changing world* (pp. 1–14), Ann Arbor: University of Michigan Press.
4. Vom Hagen, U. (2008). Modern warfare. In L. Kurtz (Ed.), *Encyclopedia of violence, peace, & conflict* (pp. 2408–2417) Oxford: Academic Press.
5. Nye, J. S. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*. New York: Public Affairs.
6. Entman, R. M. (2004). *Projections of power: Framing news, public opinion and U.S. Foreign Policy*. Chicago: University of Chicago Press.
7. Leonard, M. (2002). *Public diplomacy*. London: The Foreign Policy Center.
8. Entman, R. M. (2004). *Projections of power: Framing news, public opinion and U.S. Foreign Policy*. Chicago: University of Chicago Press. - С. 89
9. Gamson, W. A. (1992). *Talking politics*. Cambridge, MA: Cambridge University Press.
10. Benford, R. D, & Snow D. A. (2000). Framing processes and social movements: An overview and assessments. *Annual Review of Sociology*, 26, 611–639.
11. Miller, M. M., & Riechert, B. P. (2003). The spiral of opportunity and frame resonance: Mapping the issue cycle in news and public discourse. In S.D.Reese, O. H. Gandy, Jr., & A. E. Grant (Eds.), *Framing public life* (pp. 107–122). Mahwah, NJ: Erlbaum.

Тегза Д.В. (м. Київ)

tegzaa@gmail.com

НЕОФАШИЗМ В 20 СТОЛІТТІ

«Империализм породил фашизм — режим политического террора и лагерей смерти. Всюду, где это ему удастся, империализм ведет наступление на демократические права и свободы, ущемляет человеческое достоинство, культивирует расизм»

Международное Совецание коммунистических и рабочих партий 1969 г. ,г. Москва

XX століття стало часом коли надзвичайно активно розвивались і виникали різноманітні ідеології, серед яких був фашизм. Одною з причин його виникнення був конфлікт між комуністичним та буржуазним блоками.

В той час як на теренах східної Європи розвивались комуністичні ідеї, західної Європи і капіталізму і імперіалізму потрібні були методи контрреволюційної діяльності. Цю роль виконував фашизм до XX світової війни, власне, він же став одним із розпалювачів війни.

Головними осередками фашистських ідеологій були Італія, Німеччина та Іспанія, де вони здавалось були подолані. Проте буквально через декілька років після закінчення війни стали з'являтися неофашистські групи та партії, не дивлячись на трагічні результати війни. Причина цього – те, що не були ліквідовані можливості для його відродження та класові передумови для його виникнення.

Щоб добре розуміти можливі причини повноцінного відродження фашизму треба проаналізувати причини його спалахів на протязі історії.

Зазвичай ризик спалаху неофашизму зростає в періоди політичних, економічних криз або в і моменти коли відбуваються успішні рухи робочого класу за отримання певних прав свобод соціального забезпечення. Прикладом цього можуть слугувати сучасні процеси західної Європи, коли в результаті кризи, проблеми іммігрантів зріс вплив правих партій на офіційному рівні, а в неофіційних колах знову почали мати голос радикально-праві, нацистські та фашистські рухи. Часто неофашизм відроджується як відповідь на пролетарські рухи, як спроба відновити домінуючу роль державного апарату.

Неофашизм не перестає загрожувати світу тому що ніколи не зменшується ризик того, що демократичні режими під впливом ситуації не стануть новою фашистським режимом.

В капіталістичному світі продовжують діяти чинники, що сприяють виникненню неофашизму. Один з найважливіших - це зрушення в соціальній структурі буржуазного суспільства під впливом розвитку державно-монополістичного капіталізму і науково-технічної революції. Ослаблення позицій міської дрібної буржуазії, зростаюче розорення і погіршення умов життя порівняно масових груп населення, таких як селянство, породжують не тільки антимонаполістичні настрої, а й ілюзії про можливість повернення до колишнього світу «вільної конкуренції». Подібні настрої роблять цю соціальну групу за певних умов вельми схильною до впливу неофашистською демагогії. Тим більше що неофашисти хитромудро апелюють до наболілих потреб і запитів мас, не зупиняються перед критикою політики буржуазних урядів і монополій.

Фашизм існує в будь-якій державі. Проте, для того щоб фашизм став пануючою системою, потрібне серйозне потрясіння. Одне із них- економічний крах країни. В таких випадках маси шукають підтримку у вигляді сильної держави. Для того, щоб це не сталось, треба розвивати апарат самоуправління та підтримувати розвиток громадянського суспільства.

Тягур М.О. (м. Київ)

kvitochka797@ukr.net

ВІД МАЙДАНУ ДО СЬОГОДЕННЯ: УКРАЇНА У ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНІЙ ПЕРСПЕКТИВІ

Все почалося, коли парламент України відклав підписання угоди про вступ до ЄС, цей факт обурило українську спільноту і підштовхнуло не одну тисячу незадоволених вийти на майдан, аби відстояти думку замученого та зневіреного у справедливості та чесності влади народу. То чим була спровокована сучасна ситуація в Україні: бажанням українців щось змінити, чи зовнішньополітичним впливом?

Як відомо ситуація в Криму мала поетапний характер: почалися масові проросійські мітинги, захоплення ВР АРК, потім вторгнення російських військ на територію півострова і нарешті референдум, який був абсолютно незаконним, адже Україна є унітарною державою і вихід будь-якої частини з її складу не може бути предметом місцевого референдуму. При тому, що РФ заперечувала свою причетність до дій, що відбувалися в Криму, аргументом

неправдивості даної інформації є «Медаль за кримську операцію» з викарбуваними датами 20.02.14-18.03.14, на цей час Україна ще мала законного президента і референдум відбувся явно пізніше ніж 20.02.14. Очевидними є витoki ситуації на Сході України, вони такі ж, як і в Криму, до того ж, якщо, як стверджують проросійські джерела, на референдумі «Про самостійність Донецької області» «за» виступило близько 90% населення, чому під час АТО більше половини не переїхали до РФ, а лишилися на території України.

Проаналізувавши все вищезазначене, можна зробити висновок, що ситуація, яка склалася на території України повністю залежить від участі РФ. Навіщо ж їй це потрібно і якими є наслідки для обох сторін конфлікту та для міжнародної спільноти?

Наслідки для РФ: ізоляція міжнародною спільнотою, ембарго на більшість російських товарів, падіння національної валюти, рецесія економіки, а також імовірність загрози ескалації конфлікту на територіях РФ, з приводу яких періодично виникають певні претензії. Ще одним негативним фактором є те, що велика кількість магістральних трубопроводів з транспортування газу і нафти, які виступають важливою складовою економіки РФ, проходять через територію України. Очевидно, що повномасштабна війна на території України є не вигідною для РФ, тому що будь-який конфлікт погіршує стосунки РФ з країнами у складі ЄС та США, тільки Китай не зможе їх замінити.

Тож можна дійти до висновку: РФ потрібні були території АРК і Донбасу, як стратегічно необхідні для розвитку економіки, але якщо у випадку АРК це вдалося зробити швидко, майже без протистоянь, затрат і людських жертв, то з Донбасом все розвивалося складніше та мало непередбачувані наслідки. Скоріш за все влада РФ не чекала такого опору, адже вважала українську націю - спільнотою, що давно вже не була єдиною, не мала нічого спільного, окрім приналежності до певної території. Тим паче досить тривалий час на території України велася проросійська пропаганда, яка сприяла розколу України на західну і східну.

Яким же може бути подальший розвиток подій? РФ якнайшвидше захоче змінити ситуацію, адже вона є для неї не вигідною, бо крім санкцій з боку США та європейських країн, з'явилися проблеми в сфері постачання газу. РФ не може виконати своїх зобов'язань перед європейськими споживачами без використання підземних газосховищ України, паралельно з цим скорочуються обсяги інвестицій.

Розв'язка ситуації буде наступна: так чи інакше, але втручання ЄС є неминучим, так як ціна, яку необхідно заплатити за стабілізацію ситуації в Україні буде меншою, ніж перспектива побудови таборів для біженців і високої прикордонної стіни. ЄС має зобов'язання перед країнами, які входять до його складу і сусіди України також. Розвиток російсько-українського конфлікту матиме на них негативний вплив і ЄС основним завданням, якого є підтримка безпеки і добробуту зобов'язаний буде вирішити цей конфлікт.

Після врегулювання конфлікту, шляхом домовленостей країн ЄС та США з РФ, Україна вступить до складу ЄС, поступово відновить стабільність в усіх сферах, налагодить міжнародні зв'язки, фундаментом яких буде експорт, адже України має великий обсяг корисних копалин. ЄС просуватиметься до конфедерації, буде створено Балто-Чорноморську вісь як окремих найбільш інтегрований регіон ЄС, до його складу увійде і Україна, а разом з нею Естонія, Латвія, Литва, Польща, Румунія. Поступово із зони впливу РФ вийдуть Казахстан і Білорусь, єдиним її союзником лишиться Китай. РФ шукатиме можливості більш тісно співпрацювати із Заходом, але на основі досвіду з російсько-українською війною їй це не вдасться, бо ЄС не захоче піддавати під сумнів безпеку, мир і добробут, заради хитких домовленостей.

ТРАНСФОРМАЦІЯ КУЛЬТУРНИХ СМИСЛІВ І ЦІННОСТЕЙ У ДИСКУРСІ ВИКЛИКІВ «СУСПІЛЬСТВА РИЗИКУ»

На порубіжжі тисячоліть людство вступило в нову фазу свого розвитку, яку сучасні дослідники, звільняючись від матриці класичної термінології, балансуючи між методологічними векторами модерна і постмодерна, визначають «суспільством ризику». Це постіндустріальна формація, від індустріального суспільства відрізняється тим, що для індустріального суспільства характерно розподіл благ, а для «суспільства ризику» - розподіл небезпек і зумовлених ними ризиків. Небезпеки, які проявляються в даному суспільстві, принципово відрізняються від колишніх тим, що вони не мають кордонів ні в просторі, ні в часі. Для цих небезпек не існує державних чи особистісних обмежень, тому пошук шляхів виживання у «суспільстві ризику» є першочерговим завданням для людської цивілізації.

Методологічно важливим є дослідження німецького соціального філософа та соціолога У.Бека[1], який в рамках своїх робіт розробив концепцію «суспільства ризику». Основною причиною виникнення «суспільства ризику» він вважає глобальну зміну виробничих відносин, що розпочалася в другій половині ХХ століття. Саме тому для У. Бека ризик - це ймовірність фізичної загрози, що викликається в першу чергу технологічними процесами. Дослідник також відзначає, що з розвитком технологічної та наукової бази ризику не тільки не зникають, але виробляються в ще більшій кількості. Ризики починають загрожувати не тільки життю індивіда, але і всьому суспільству в цілому. Виробництво ризиків здійснюється у всіх сферах життєдіяльності суспільства: економічній, політичній, соціальній, культурній що стає особливістю ризиків модернізації. Суть зміни виникнення ризиків полягає в тому, що «логіка виробництва багатства» індустріального суспільства замінюється «логікою виробництва ризику». Так в результаті модернізації постіндустріальне суспільство постає як «суспільством ризику» і трансформації соціальних і культурних смислів.

Заради того, щоб бути об'єктивними відзначимо, що інформаційне суспільство, що нерозривно пов'язане з проявами техногенної цивілізації відіграло і відіграє значну роль у здобутках та досягненнях людства. Стрімке економічне зростання та прогрес техносфері призвели до нової якості людського життя, сприяють експоненційному зростанню рівня споживання та вимог до соціального забезпечення. Значна частина дослідників пов'язують оптимістичні сподівання на майбутнє в контексті розвитку інформаційного суспільства. Методологічно виправданим в дискурсі даного дослідження, на нашу думку, є звернення до наукового доробку американського футуролога Джона Нейсбіта, який у своїй найвідомішій праці «Мегатренди» виявив основні тенденції розвитку інформаційного суспільства, які визначають та трансформують наше життя. Ця наукова праця в значній мірі демонструє методологічний вектор, в якому варто критично сприймати інформаційне суспільство, яке породжують науковомістські технології, що перевершили можливості людини, але саме вони є причиною руйнування ціннісної складової людського буття. В контексті визначення ролі та місця людини в суспільстві, де переважають технології, дослідник писав, що «нашою відповіддю цій складній техніці навколо нас є подальший розвиток ціннісної системи, орієнтованої на особистість з тим, щоб компенсувати безособову природу технологій. Як наслідок, виникає нова форма самопомоги, або особистісно-розвивальний рух, котрий врешті-решт стане рухом людського потенціалу»[3, с. 63]. Проте необхідно розробити механізми, що зможуть врівноважити матеріальні цінності, які стали легко доступними в інформаційну епохи, із нематеріальними цінностями щоб задовольнити духовні потреби людини.

Оскільки людство не може відмежуватися від виробництва ризиків у всіх сферах життєдіяльності суспільства, то перед суспільство постає актуальне завдання їх мінімізувати, чи навіть керувати ними. Першочерговими в сучасному суспільстві стають питання пріоритетності та авторства прийняття рішень, а також можливості прийняття ризику в розрахунок, тому настільки важливою стає проблема необхідності вибору ризиків,

опосередкованих соціальними факторами. Згідно Н. Луману [2], сучасне суспільство влаштоване таким чином, що в ньому не може існувати діяльності незалежної від ризику, тому необхідно підготувати особистість нового типу, яка буде здатна «творити майбутнє» враховуючи швидкісний темп та непередбачуваність змін і ризиків. Таким механізмом повинна стати система цінностей гуманістичного спрямування, смисловими акцентами якої будуть свобода само актуалізації та само здійснення людини.

Список використаних джерел:

1. Бек У. Общество риска. На пути к другому модерну / У. Бек. – М.: Прогресс-Традиция, 2000. — 384 с.
2. Луман Н. Понятие риска / Н. Луман // THESIS: теория и история экономических и социальных институтов и систем. — 1994. — № 5. — С. 135—160.
3. Нейсбит Дж. Мегатренды / Дж. Нейсбит. – М.: ООО «Издательство АТС»: ЗАО НПП «ЕРМАК», 2003. – 380 с.

Філічев О.В. (м. Київ)

fila9993@gmail.com

ВІД МАЙДАНУ ДО ВІЙНИ: СЬОГОДЕННА УКРАЇНА У ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНІЙ ПЕРСПЕКТИВІ

Усі знають, що заради влади людина здатна піти на зло, проте ніхто і подумати б не міг, що вона переступить через людське життя, і, в буквальному сенсі, піти по головам. Однак це сталося. Є жертви і загиблі. А це завжди об'єднує народ. Жодні політичні дискусії тут недоречні. Людям властивий страх, однак про нього забуваєш, коли думаєш, в якій країні ми прокинемося завтра і де будуть жити наші діти... За такий короткий проміжок часу українці зблизилися як ніколи, щоб відстояти право на власну народну волю.

21 листопада 2013 року люди, незгодні з діями влади щодо припинення підписання Угоди асоціації України з ЄС організували мирні мітинги на Хрещатику. 30 листопада влада, силами «Беркуту» та міліції влаштувала силовий розгін Євромайдану в Києві.

Після такої агресії до протесту приєдналось значно більше людей, на вулиці вийшли студенти, молодь, обурена побиттям своїх ровесників. Самі учасники назвали це «Майданом Гідності». Всім стало зрозуміло, що попереду дещо значно більше, ніж звичайний мітинг. 1 грудня на майдані було зареєстровано від 500тисяч до мільйона учасників, а 8 – вже понад мільйон. Події, що починалися в Києві, охопили всю Україну, навіть європейські країни та Америка підтримували людей. І ось, під кінець лютого все, здавалося б, починає вирішуватися. Владу Януковича ліквідовано, поновлені переговори про Угоду з Євросоюзом. Аж тут події починають обертатися зовсім неочікувано. Після усунення від влади Януковича, в Криму починають проявлятися сепаратистські настрої. Над деякими будівлями починає майорити російський «триколор», а самопроголошений новий голова Ради міністрів Криму Сергій Аксьонов просить у російського президента допомогти йому встановити порядок і мир на території автономної республіки, який, мовляв, постійно знаходиться під загрозою нападу бандерівців та фашистів. Починаючи з 1 березня, в Крим заходять російські війська, які блокують українські військові бази, захоплюють адміністративні приміщення, блокують транспортні магістралі і т.д. І вже 18 березня відбувається проголошення анексії Криму Росією.

Реакція українського народу на всі ці події була неоднозначною. Одні продовжували стояти на Майдані, сподіваючись відстояти свою думку та добитися справедливості, інші захотіли приєднатися до Росії, третім зовсім було байдуже на подальше майбутнє своєї держави. Починаються масові збройні сутички на території Донецької та Луганської областей, а також в деяких інших населених пунктах на Сході України. По суті, все що відбувається в Україні зараз - протистояння різних політичних прихильників (майдан і антимайдан), протистояння Сходу і Заходу, а не "націонал-патріотична акція всього українського народу".

І ось тут варто задуматися, а чи можна було б уникнути численних жертв, витрат коштів і купу розбіжностей в думках, якби все розвивалося не таким шляхом. Почалося все з

Майдану, потім все перетворилося на війну, яка триває дотепер. Але був можливий і інший варіант. Росія пропонувала Угоду про Митний Союз, а Європа – про асоціацію з ЄС. Я спробую проаналізувати усі недоліки і переваги того й іншого.

Основними перевагами вступу до МС я вважаю той факт, що в обох держав дуже схожі традиції, світогляд та менталітет, а також політичні цінності. Той факт що Україна була в складі СРСР разом з Росією також багато чого вирішує. Ринок збуту значно більший у Росію, ніж в Європу. Нам не довелося би так стандартизувати свою промисловість, як у випадку з Європою. Це все звісно добре, але завжди є «але». Відбудеться збільшення мита на імпорту українських товарів, що призведе до підвищення цін на споживчі товари починаючи з їжі та одягу, і закінчуючи транспортом. Крім цього, у Росії дуже розвинута корупція, що призведе до збільшення її і в Україні. Рівень соціального та економічного життя в Росії, м'яко кажучи не є ідеальним, вона займає менше 2% світового ВВП, а більше 75 % економічних потреб РФ покривається імпортом. Крім того, статистика стверджує, що росіяни вживають близько 20 % світового героїну, на душу населення припадає 18 літрів спирту в рік, і середній вік чоловіків ледве досягає 60.

Вступ до ЄС гарантує нам приєднання до одного з найприбутковіших ринків у світі, розвиток демократії та зменшення рівня корупції. Буде організоване вільне пересування через кордони та зростання міжнародних зв'язків. Розпочнеться інтенсивний розвиток практично у всіх сферах суспільства, починаючи від судової влади та армії, і закінчуючи економікою та інфраструктурою. З іншого боку – одразу адаптуватися до європейських стандартів нашої державі було б важко, і це б сповільнило її економіку. Перебування України у складі СРСР залишило свій слід в усьому, і відтінок так званого «совкового» менталітету спричинить труднощі з переходом на нову систему освіти, науки і промисловості.

І до сьогодні населення не визначилось, у складі якого союзу вони хочуть бачити свою країну, але в будь-якому випадку, цей вибір не вартий тих жертв і страждань, що випали на долю українців.

Фінько А.Є. (м. Київ)

anton@kcpik.org.ua

УКРАЇНА В КОНТЕКСТІ ТЕОРІЇ МОДЕРНОЇ СВІТ-СИСТЕМИ: СПРОБА ОЦІНКИ

Як відомо, відповідно до підходу І.Валлерстайна, капіталістична геоekonomіка може бути описана за допомогою трискладової схеми: «ядро» з власним «гегемоном» – розвинені країни, що мають зиск від нееквівалентного обміну; «периферія» – залежні країни, що програють від нееквівалентного обміну; «напівпериферія» – країни, що займають амбівалентні позиції. До ряду «непівпериферійних» країн І.Валлерстайн зарахував і Росію, що викликало несприйняття деяких дослідників. Однак аналіз процесу російської колонізації/експансії часто-густо може давати аргументи на користь висновку про релевантність у даному разі визначення її функції як «напівпериферійної». Наприклад, якщо взяти Каспійський регіон, то тут завдяки Росії, яка відіграла роль, так би мовити «напівпровідника» європейського впливу, наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. активно інфільтрувався західний капітал Нобелів, Ротшильдів та «Royall Dutch/Shell» Г.Детердінга.

Роль України в складі Російської імперії/Радянського Союзу й собі мала амбівалентний характер. Точніше, українські землі відігравали роль внутрішньоімперської «напівпериферії» у межах Росії як світової «напівпериферії» або, так би мовити, «подвійної напівпериферії». Україна на кшталт Шотландії у складі Британської імперії, мала ознаки як колонії і відповідно «периферії», так і внутрішнього імперського «ядра», ("два в одному").

З одного боку, елементи автономного статусу українських земель і сліди самобутніх політичних і правових інституцій ретельно зводились нанівець. Наприклад, проникнення українського/кубанського козацтва в Передкавказзя в рамках російської колонізації Кавказу спостерігалось услід за руйнуванням генералом Текелі Запорізької січі (1775 р.). З іншого

боку, в обмін на втрату самобутніх інституцій українські поселенці отримали можливість просунутись в рамках процесу колонізації на Кавказ («Малиновий клин»), Центральну Азію («Сіра Україна/Сірий клин»), Далекий Схід («Зелений клин») і особливо внаслідок витиснення Туреччини на землі сучасної Південної і Східної України, що примикають до Чорного та Азовського морів. Заснування Херсонського, Миколаївського і надто Одеського портів створило інфраструктуру для масового проникнення на світові ринки експорту з українських земель, подільської і волинської пшениці поготів.

За радянських часів в рамках цієї геоеконімічної парадигми просувався розвиток Українського-Чорноморського та Азовського торгово-промислового комплексів, про що свідчить досвід ЧМП. Проведення через українську територію газопроводів і нафтопроводів, спрямованих в Західну і Східну Європу, з цього погляду підтвердили роль України як внутрішньої «напівпериферії» ("напівпровідника") світової «напівпериферії».

У сучасних умовах з різних боків посилюються тенденції до витиснення України з «напівпериферії» до периферії світ-системи. Це виразно даються взнаки зокрема в прагненні обходу української території в процесі транспортування енергоносіїв в Європу, що виявляється і російськими, і західними гравцями. Як колись запланований Заходом "Набукко" і "Транскаспійський газопровід", так і російський проект "Південний потік" однаковою мірою минуть територію України.

Це ж саме простежується у сфері формування транспортних коридорів. Так, Росія посилила увагу до комунікаційної осі Санкт-Петербург - Москва - Вороніж - Ростов-на-Дону - Новоросійськ, а ЄС, у свою чергу, зосередився на болгарських портах і румунській Констанці, що не вигідно для Одеської групи портів України.

З цього погляду офіційно проголошений керівними верствами пострадянської України ще в 90-их роках курс на європейський вибір мав розв'язати проблему «периферізації» країни й запропонувати їй перспективу модернізації і навернення до зовнішнього контуру ЄС як уособлення «ядра» світ-системи й, за висловом одного з українських економістів, «середовища впливу, здатного утримувати Україну в параметрах позитивної динаміки», власне, за прикладом таких країн регіону ЦСЄ як Польща, Болгарія, Румунія, Литва і т.д. Однак проблематичність ситуації тут полягала в тому, що з огляду на специфіку геоеконімічної ситуації країни і її віддаленості від західноєвропейського гегемона ЄС таким способом український «буржуазний» правлячий клас фактично знімав із себе відповідальність за здійснення модернізаційних трансформацій, покладаючи їх на європейські інстанції, у той час як ЄС обмежив співробітництво з Україною таким інструментами як «Європейська політика сусідства», «Східне партнерство», «Угода про асоціацію», відносячи її до зовнішньої пасмуги свого економічного впливу й не беручи за себе відповідальність за трансформацію. Таким чином, виник вакуум у питанні «агенту змін».

Харченко І.С. (з. Киев)

akiko.phd@gmail.com

КРИЗИС СУБЪЕКТНОСТИ В СОВРЕМЕННОМ ПОЛИТИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ В КОНТЕКСТЕ ЭТИКИ ОТВЕТСТВЕННОСТИ. СОЦИОЛИНГВИСТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Современная система социальных взаимоотношений становится все более вовлеченной в виртуальные информационные структуры. Сегодня глубокая виртуализация многих существенных аспектов повседневности не просто обнажает свою очевидность но является информационным почерком современности.

Присутствие актора в информационном пространстве сегодня видится органичным и непринужденным, как естественна и правдива любая особь в своей естественной среде. События же, находящие свое место в информационном поле могут быть как линейно перенесены из объективной реальности как ее информационное отражение посредством трансляции в прямом эфире, так и подвергнуты коррекции, или даже цензуре, либо

искажены в ту или иную сторону интерпретациями, экспертными оценками и комментариями. Таким образом, сегодня коммуникативное действие и речевой акт имеют не меньшее значение, чем иные способы преобразования социальной реальности. Однако, все острее становится вопрос идентичности актора в информационном пространстве как среде, предполагающей широкую свободу творчества в создании социо-информационных субъектов креации, трансляции и распространения смыслов.

Отношение актора к действию в современном политическом дискурсе не всегда является однозначным. Порой коннотации, извлеченные из дискурсивных позиций, оказываются весьма противоречивыми. Иногда коммуникатор, транслятор сообщения, описывая неблагополучную социальную диспозицию, выражает отрицательные оценочные суждения, одновременно являясь создателем диспозиции как таковой.

Это явление стало проявляться в последнее время в контексте локальной военно-политической активности, а также глобальных геополитических воззрений Российской Федерации.

Применяя методiku критического дискурс-анализа текста речи президента Российской Федерации В.В. Путина на так называемом Валдайском форуме «Мировой порядок: Новые правила или игра без правил», можно проследить тенденцию стремления к самоустранению с позиций актора к позиции анализирующего эксперта в теле дискурса. Сообщение коммуникатора содержит множество отсылок к абстрактным, порой идиоматическим, категориям, изобилует метафорами и фразеологизмами, что обнажает его попытку субъектного эскапизма, стремление к отрицанию своей активной причастности к событиям, которые он комментирует.

В речи также присутствует множество манипулятивных риторических приемов, имеющих целью представление личных оценочных суждений неоспоримыми фактами объективной реальности, способными стать отправной точкой для запуска глобальных процессов социальных трансформаций, выгодных коммуникатору-актору.

Субъективный эскапизм, попытка отрицания собственной субъектности в той или иной социальной интеракции, обнаруживаемый данным актором, представляется мировой общественности презрением принципа этики ответственности, являющегося одним из фундаментальных принципов устойчивого развития нашего хрупкого мира.

Утверждение, что сформулированная тема саммита «Мировой порядок: Новые правила или игра без правил» очень точно описывает ту историческую развилку, на которой мы все находимся», как «выбор, который придется сделать всем нам» выглядит попыткой принуждения к принятию норм и принципов ведения политических игр, чуждых современному глобальному обществу, построенному на принципах гуманизма.

Известная сентенция К.М. Маер-Абиха гласит: «Не человек является мерилем всех вещей, а все, что окружает нас, является мерилем нашей человечности».

Можно смело утверждать, что все, что мы создаем вокруг себя, также является мерилем нашей человечности. Однако, все ли политические субъекты обладают достаточным уровнем развития морального сознания для того, чтобы взять на себя ответственность за свои действия и их последствия, а не скрываться за ширмой абстрактных понятий?

Харченко О.І. (м. Київ)

akh_univ@mail.ru

МОДЕРНИЗАЦІЯ В УКРАЇНІ: ЧИ МОЖЛИВИЙ ШЛЯХ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ? ПРИКЛАД ЛГБТ СПІЛЬНОТИ

За останні сто років Україна пройшла не простий шлях змін внутрішніх і зовнішніх політик, ідеологій, подекуди абсолютно контраверсійних. Повалення більшовиками імперського ладу, розпад Радянського союзу, пошук власного шляху розвитку в умовах зовнішнього пресингу сусідніх держав та внутрішнього невміння діяти в умовах політичної та економічної незалежності. Не зважаючи на кризові умови української сучасності, не

можна відвертатись чи забувати про абеткові істини - права людини, які є основоположними для існування будь якої демократичної держави.

Показовим з точки зору «цивілізованості» суспільства є створення умов для дотримання прав людини не залежно від її національності, расової приналежності, релігійних поглядів, статі, сексуальної орієнтації тощо, дотримання прав меншин та запобігання їх дискримінації. Роль соціології у цьому питанні є однією з ключових адже ніхто краще за соціологів не здатен висвітлити об'єктивну картину буття потенційно дискримінованих груп.

Сучасний академічний простір ще не повністю звикся з поняттями «гендер», «фемінізмом», не кажучи вже про «ЛГБТ» та «квір» по відношенню до яких діє принцип «замовчування». Дослідження ж у цій сфері ініціюються як правило міжнародними фондами, часто в рамках запобігання поширенню ВІЛ/СНІД та інших ІПСШ (інфекцій, що передаються статевим шляхом) або самими активістськими організаціями [1].

Але в контексті модернізації суспільства мають відбуватися і модернізації в науці. Не можна не помічати і не говорити про гендерний порядок існуючий в Україні, який є невидимим, гетеронормативним, андроцентричним, таким, що конструюється та відтворюється у повсякденних практиках. Невідповідність гендерним нормам викликає особистий дискомфорт («я не такий як всі») необхідність постійного самоконтролю (приховування частини власної ідентичності, через страх суспільного осуду чи санкцій).

Не зважаючи на декриміналізацію гомосексуальних стосунків¹⁴, на законодавчому рівні немає підтримки, ба навіть лояльного ставлення до різноманітності людських ідентичностей. Держава не визнає одностатеві союзи, а відповідно відносини таких пар не регулюються юридично, не говорячи вже про численні випадки дискримінації¹⁵. Транссексуали не можуть без проходження спеціальних медичних та психологічних комісій, оперативних втручань змінити стать у документах, при чому протипоказанням є навіть відсутність роботи [2].

Нині ж більшість європейських держав обстоюють права особи на самовизначення, на прийняття рішень щодо власного життя та дітонародження без дискримінації, примусу та насильства. Міжнародне право стає все більш чутливим до упосліджених груп та різноманітних меншин, в тому числі до лесбійок, геїв, бісексуальних та трансгендерних людей¹⁶. Але чи готова до цього Україна? Останні дослідження [3] свідчать про негативне ставлення двох третин населення до представників секс меншин. Державна ж політика може відігравати суттєву роль у формуванні ціннісних орієнтацій населення. Адже якщо певне явище не визнається в суспільстві на законодавчому рівні, воно так само може не сприйматися більшістю населення як таке, що важливе і має право на існування.

У доповіді висвітлено умови існування ЛГБТ (лесбійки, геї, бісексуали, трансгендери) спільноти з точки зору дотримання її прав та свобод. Окреслено проблеми з якими стикалися та стикаються її представники з часів Радянського Союзу до сьогодні. Охарактеризовано ставлення українського населення до секс меншин [4].

Список використаних джерел:

1. Марценюк Т. Страх розмаїття: національні властивості толерантності і гомофобії// Критика. – Листопад-грудень 2009. – Рік XIII, Число 11-12 (145-146). – С. 10-13 – Режим доступу // http://krytyka.com/cms/upload/Okremi_statti/2009/2009-11-12/10-13-2009_11-12.pdf
2. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 03.02.2011 №60 «Про удосконалення надання медичної допомоги особам, які потребують зміни (корекції) статевої належності».

¹⁴ 12 грудня 1991 року, Верховна Рада України прийняла закон, що скасовує кримінальну відповідальність за добровільні гомосексуальні стосунки (ст. 121 КК РСФСР 1960 года, раніше ст. 154а КК РСФСР 1926 года).

¹⁵ Хоча в Україні діє закон «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» від 06.09.2012 № 5207-VI

¹⁶ 31 березня 2010 р. Комітет міністрів Ради Європи прийняв «Рекомендації щодо заходів для подолання дискримінації на основі сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності» №СМ/Rec(2010)552. 29 квітня 2010 р. Парламентська Асамблея Ради Європи прийняла Резолюцію щодо дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності 1728 (2010)53 та відповідні Рекомендації 1915(2010)54, спрямовані на забезпечення громадянської рівності для ЛГБТ-людей. 17 червня 2011 р. В Женеві Комітет ООН з прав людини прийняв Резолюцію A/HRC/17/L.9/Rev.1, що забороняє дискримінацію на основі сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності

3. Опитування громадської думки для визначення суспільного сприйняття ЛГБТ та шляхів його поліпшення : звіт за результатами дослідж.. – К., 2013. – Режим доступу: http://upogau.org/netcat_files/192/224/h_b922b7f45346af6ed06dccc645f0550a (на 13.11. 2014 р.) та Т. О. Марценюк, Т. О. Новик, С. В. Святненко «Крос-культурний аналіз ставлення населення до геїв та лесбійок: Україна, Швеція, Іспанія, Угорщина та Німеччина» // Укр. соціум. - 2014. - № 1. - С. 31-43.

4. Незалежне бюро новин. Режим доступу <http://nbnews.com.ua/ua/tema/99814> (13.11.2014).

Харченко Ю.А (г. Київ)

eloiz@ukr.net

КОРЕЙСКАЯ ВОЙНА: КОМУНИЗМ ПРОТИВ КАПИТАЛИЗМА

«Мы добьемся мира, даже если для этого нам придется воевать»

Дуайт Эйзенхауэр

25 июня 1950 года северокорейские войска, под командованием Ким Ир Сена, перешли 38 параллель и вторглись на территорию южного соседа. Так начался «Инцидент 25 июня» (южнокорейское название) или «Отечественная Освободительная война» (северокорейская интерпретация). Боевые действия длились до 27 июля 1953 года, хотя официально об окончании войны враждующие стороны так и не договорились. О воссоединении страны с тех пор не могло быть и речи и каждая из них пошла навязанным им путем развития – Южная Корея выбрала капитализм по примеру США, Северная же – социализм, как и СССР. Спустя почти 61 год, человечество имело возможность наблюдать «экономическое чудо» одной, и полную изоляцию другой.[1]

После окончания боевых действий на всем полуострове было уничтожено больше 80% производственного потенциала и транспортных средств, из-за постоянных бомбардировок были буквально стерты с лица земли города и деревни и убито приблизительно 3 миллиона человек.[3] Оказавшись в тяжелейшем экономическом кризисе власти Южной Кореи, приняли решение - “отложить демократические и политические преобразования в пользу экономического развития”.[7] Вступив на тропу капитализма, государство принимало множество мер политического характера с целью расширения экспорта, содействие вложению как национального, так и иностранного частного капитала, привлечение инвесторов и технологических инноваций из-за рубежа. Даже в самые тяжелые кризисные годы финансово-денежной сбалансированности уделялось повышенное внимание; такие явления как инфляция, денежное обращение и дефицит госбюджета строго контролировалось государством. Успех данной политики можно наблюдать сейчас – Республика Южная Корея занимает 13 место в мире по валовому внутреннему продукту и 15 по номинальному ВВП.[5] Спрос на корейские автомобили по всему миру остается стабильно высоким. Южная Корея также является крупнейшим судостроителем в мире (45%-ная доля рынка). ВВП на душу населения со 100 долларов в 1963 году вырос до удивительных 20 тыс. в 2005. Так из слабой сельскохозяйственной страны, Республика Корея стала мировым государством, и по праву называется азиатским тигром.[5]

Корейская Народно-Демократическая Республика (КНДР) была основана 9 сентября 1948 года, незадолго после освобождения советскими войсками от Японской Империи. Буквально с первых лет существования, всю государственную власть захватила Трудовая Партия Кореи и практически стала контролировать всю промышленность, внутреннюю и внешнюю экономику.[1] Вплоть до 70-тых годов наблюдался рост экономики, но с повышением роста цен на нефть стал намечаться регресс. Львиную долю капитала государство выделяло на вооружение и армию, так как Ким Ир Сен хотел воссоединить обе части полуострова еще при своей жизни. Результатом стал дефолт 1980 года и девальвация местной валюты. Кризис усилился в 90-тые из-за распада СССР, что привело к голоду в середине 90-х. На сегодняшний день КНДР остается самой закрытой страной с широко развитым нелегальным рынком, системообразующей коррупцией, инфляцией и резким дефицитом товаров. Прирост ВВП с 2006 года оценивается как 1% в год. Доля

промышленности и сельского хозяйства в ВВП почти одинаковы – 34% и 30%.[6] Политика изоляционизма привела к тому, что граждане не имеют права свободно покинуть свою страну, и вынуждены рыть подземные тоннели под границей между двумя Кореями. В конституции КНДР написано, что социалистический строй был добровольно выбран гражданами, и ни о каких нарушениях прав человека не может быть и речи. Но согласно данным международных организаций, КНДР, как тоталитарное государство, продолжает политику смертной казни, пыток, наказания граждан бывших за границей. «Широко применим принудительный труд, ограничения свободы мысли, совести, вероисповедания, слова, мирных собраний и объединений, доступа к информации»[6]. На территории Северной Кореи попросту запрещена сотовая связь, а интернет соединения попросту не существует. По заявлению немногочисленных беженцев средняя зарплата составляет 1-2 доллара в месяц, в отличие от 1500-2000 долларов в Южной Кореи.[2]

Спустя почти 65 лет с начала Корейской войны, можно делать выводы о тех или иных ошибках обоих государств. Было ли разделение полуострова на западно ориентированную Южную Корею и социалистически ориентированную КНДР хорошим решением время еще покажет. Пока можно говорить лишь о превосходстве Южной Кореи и капитализма над коммунистическим северным соседом.

Список використаних джерел:

1. https://www.youtube.com/watch?v=9BtUU7MtU_E
2. https://ru.wikipedia.org/wiki/Корейская_Народно-Демократическая_Республика
3. http://www.krugosvet.ru/enc/istoriya/KORESKAYA_VONA.html?page=0,3
4. https://ru.wikipedia.org/wiki/Корейская_война
5. http://ru.wikipedia.org/wiki/Республика_Корея
6. <http://anticom.narod.ru/comparison.htm>
7. В.И. Шипаев "Южная Корея в системе мирового капиталистического хозяйства"
8. Опыт экономического развития Республики Корея в условиях рыночной системы". Дак Ву Нам-председатель Ассоциации внешней торговли Республики Корея.

Цимбал С.М. (м. Київ)

svitlana.tsymbal@gmail.com

ЦІННІСНІ ПРІОРИТЕТИ ОСОБИСТОСТІ В ПЕРІОД СОЦІОКУЛЬТУРНИХ КРИЗ

Аналізуючи різні етапи нашої історії, треба зазначити, що саме під впливом поступового нагромадження фінансових, політичних, юридичних, національних, економічних, військових, психологічних проблем до літа 1991 року СРСР ввійшов у стан кризи, наслідки якої сьогодні стають усе більш непередбачуваними на теренах пострадянських країн. Соціокультурна реальність змінюється не тільки під впливом об'єктивних факторів та випадковостей, але і внаслідок прозорливості та цілеспрямованих дій з боку окремих політиків або мікро- та макрогруп. Значення випадковості в процесах суспільного розвитку підсилюється волевими характеристиками суб'єкта та обраною ним стратегією поведінки. Історія знає багато прикладів прояву цього ефекту в ході структурних і системних соціокультурних криз.

Людина під час активної взаємодії в соціумі відстоює право вибору, можливість впливати на стан середовища, прагне до ідеальної цінності – свободи. Обмеження свободи може викликати у групи індивідів бажання подолати таку ситуацію, що призводить до структурної кризи та виходу системи на якісно новий рівень. Але, зіткнення поглядів, ціннісних пріоритетів різних індивідів в суспільстві погрожує перетворенням свободи у свавілля та домінування хаосу над порядком в політичній сфері. Якщо поняття «індивід» застосовують до характеристики людини, як носія особливих, відмінних від інших, анатомічних, фізіологічних та психологічних властивостей, то особистість розвивається тільки в умовах визнання суспільством права кожного члена на вільний вибір ціннісних

орієнтирів. Формування особистості неможливе без спілкування з іншими людьми, а будь-які стосунки – це обмеження волі.

Отже, виникаючи в цьому контексті дилему «індивідуальна воля – соціальна залежність», соціальна психологія й соціологія традиційно вирішують за допомогою категорії «особистість», що характеризується сукупністю інтегрованих у психіку індивіда норм, прийнятих у сфері його життєдіяльності. Оскільки шлях до особистої свободи пов'язаний з подоланням соціальної залежності, то середовище чинить опір, а точка зустрічі рівних по силі активності суб'єктів та опору середовища є критичною. Зміни відбуваються як у структурі особистості, так і в соціальній системі, що знаходиться в комунікативному контакті з суб'єктом. Приклади цих процесів прослідковуються в утворенні та занепаді імперій, вони спостерігаються у діяльності всіх соціальних інститутів, але найбільш драматично проявляються у політиці. Імпульсами до руйнування структури соціальної системи стають помилкове сприйняття або неефективне застосування політичних, економічних і технологічних нововведень; внутрішньодержавні політичні конфлікти; катастрофа локального економіко-соціального порядку під впливом частих криз; невиправданий наплив мігрантів; надмірне зростання озброєнь або невиправдане роззброювання; неконтрольований вплив глобальних потоків інформації, торгівлі, фінансів, нових стереотипів життя.

Суспільство фрагментується, поляризується, не встигаючи знову структуруватися, несе величезні незаплановані людські втрати. Лише невелика частина населення виявляється здатної «модернізуватися». Як правило, це люди, що менше були прив'язані до попереднього досвіду, практики, знань, їх соціальні ролі були незадовільними або маргінальними. Інші не в змозі відразу змінити своє положення, їх розчарування створює основу для проведення заходів, які можуть призвести суспільство до ще більшого хаосу соціальних відносин і дій, тобто поведінка соціуму може стати непередбаченою. Розглядаючи простір особистісних конструктів як певну реальність, можна моделювати динаміку психосемантики політичної свідомості. Семантичним характеристикам будуть відповідати цілком автономні поведінкові установки, що поляризують суспільство і виділяють в ньому ціннісні переваги, визначають партійну ментальність і належність. Люди, що мають різний менталітет, зокрема, в політиці, живуть як би в різних світах, із різною аксіоматикою і незбіжними причинно-наслідковими законами. Ідентичні процеси спостерігаються й у сприйнятті якості життя, тому важливим стає вивчення резонансних реакцій на політику в усіх сферах суспільного життя для запобігання переростання кризи в катастрофу.

Таким чином, складність розвитку соціальних систем визначається не тільки складністю структури, а й свідомою, цілеспрямованою діяльністю особистості, що здатна обирати мету та засоби її досягнення. Життя людей в суспільстві – це незворотній потік подій, які або сприяють існуванню системи, або руйнують її. Пошук ефективного рішення залежить від бажання індивідів досягти балансу між множиною групових прагнень. Для соціальних систем особливу роль відіграє обмін інформацією. Основа суспільства, що модернізується – інформація, рух якої відбувається по пронизуючим соціальне середовище комунікаційним руслам, що забезпечують не силове, а інформаційно-комунікативне упорядкування відносин.

Чирков О.С. (м. Київ)

НАЦІОНАЛІЗМ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ФЕНОМЕН ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПЕРІОДУ

Радикальні процеси трансформації українського суспільства, які починаються з 1991 року та пов'язані з відмовою від тоталітарної системи у політиці активізували проблему пошуку нової формули “національної ідеї” та побудови національної ідентичності.

Як відмічає американський вчений Фоллерс, проблеми нації та національних держав найчастіше пов'язані з нематеріальними символами, найгостріше ці проблеми постають у час соціальних та політико-державних перетворень.

Сьогодні стає достатньо прозорим той факт, що формування нової “української нації” в нашій державі переживає певну кризу з більшістю за поділом східних та західних регіонів. Політичні організації, які поширюють ідею українського націоналізму останнім часом суттєво змінили свій статус.

Націоналізм не стільки вивчався, скільки підлягав критиці на базі робіт К.

Маркса, Ф. Енгельса, В. Леніна, Й. Сталіна. Тим не менш, радянські науковці плідотно вивчали питання етногенеза та міжетнічних відносин та в рамках даних тем торкалися проблеми націоналізму.

Націоналізм не є унікальним українським винаходом оскільки виявляє собою доволі розповсюджений соціально-політичний феномен.

У той самий час націоналізм має свою індивідуальну специфіку у кожній країні. Ця специфіка визначається збільшеною культурно-етнічними коріннями тієї чи іншої нації.

В рамках конструктивізму та інструменталізму не можна впустити положення вчених про націоналізм як засіб конструювання соціальної реальності, у якій ми існуємо, може мати різні теоретичні та ідеологічні формулювання.

В період трансформації, коли попередня форма національної ідентичності втрачає свою актуальність та суспільство знаходиться в процесі пошуку нових форм колективної ідентичності з’являється попит на пропозицію націоналістичної продукції, що ми можемо спостерігати зараз. Сучасне українське суспільство яке знаходиться на етапі трансформації, переживає саме той етап, коли конкуренція між різними політичними силами, які відстоюють кожен свою трактовку поняття “нації” отримує гостроту та накопичує в собі певний конфліктогенний потенціал.

На сучасному етапі ідеологія українського націоналізму отримує все більше розповсюдження та підтримку серед українського населення. Найбільшу тривогу визиває та обставина, що значна частина населення починає проявляти симпатію до найбільш радикальних методів націоналістичної ідеології. Це призводить до збільшення кількості акцій прямого насильства на ґрунті націоналістичної ненависті.

Головні тенденції розвитку сучасного українського націоналізму зводять до інкорпорації лозунгів в ідеології сучасного українського націоналізму; інтеграції політичних організацій українського націоналізму; створення націоналістичних організацій нового типу; формування українського націоналістичного руху як відносно незалежного суб’єкта українського політичного процесу; включення елементів українського націоналізму до ідеологічних постулатів.

Націоналізм – як джерело ствердження єдиного інформаційного поля має стати одним з принципів національної політики в нашій державі.

Список використаних джерел:

1. Абдулатипов Р.Г. Власть и совесть: политики, люди и народы в лабиринте смутного времени. М.: Славянский диалог, 1994. - 286с.
2. Габдрафиков И. Республика Башкортостан. Модель этнологического мониторинга. М., 1998. - 124с.
3. Коротева В.В. Экономические интересы и национализм. М., 2000. - 250 с.

Чупрій Л.В. (м. Київ)

chupriy2006@ukr.net

КУЛЬТУРНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В КОНТЕКСТІ ПОДОЛАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ КРИЗИ НА СХОДІ ТА ПІВДНІ КРАЇНИ

Культура є визначальною складовою гуманітарної сфери українського суспільства і, розглядаючи її в даному контексті, важко переоцінити її консолідуюче та інтегруюче значення.

Дослідник Ю. Бромлей писав: «...неодмінною і найважливішою умовою існування нації та етносу як цілісних систем залишаються інтегруючі функції культури» [1, С. 122]. Відомий

український дослідник В. Липинський відзначав: «Традиція лежить в основі культури, культура лежить в основі нації» [2, С. 68]. Пам'ятки культури разом із топонімами, місцями пам'яті утворюють символічний простір існування нації, який сприяє формуванню загальнонаціональної ідентичності. Саме низький рівень загальнонаціональної ідентичності та високі показники регіональної проросійськоспрямованої ідентичності в східних і південних регіонах країни і призвели до поширення сепаратизму і виникнення збройного протистояння в цих регіонах.

Саме культура є засадничим принципом формування національної та етнічної ідентичності. Кожна етнічна культура має в своїй структурі культурну традицію, яка і є унікальним механізмом самовідтворення і самозбереження сакральних змістів її «центральної зони» - ядра даної культури [3, С.14]. Щоб асимілювати поневолені народи всі імперії прагнули якщо не знищити, то бодай знівелювати, спримітивізувати їхні етнічні культури, замінити своєю власною культурою. Українська культура постійно зазнавала асиміляційного впливу з боку сусідніх держав: Австро-Угорщини, Польщі, Російської імперії. Зокрема остання й сьогодні активно проводить експансіоністську політику, пропагуючи і насаджуючи ідеї «руського міру». Недалекоглядна і безсистемна політика попередньої української влади в гуманітарній, етнонаціональній та інформаційній сфері, а іноді й пряме потурання з боку деяких можновладців щодо поширення цих ідей, призвела до того, що ці шовіністичні ідеї закріпилися в масовій свідомості населення південних і східних регіонів і дозволили здійснити злочинну експансію Криму і поширювати сепаратистські настрої на Сході країни при підтримці певної частини місцевого населення, яке прагнуло об'єднатися з «великою Росією». Хоча в умовах збройного протистояння ці ідеї в значній мірі втратили свою привабливість для більшості місцевого населення, яке всі тяготи війни відчуває на собі. Підтримка з боку Росії збройного конфлікту на Сході України показали всю глибину аморальності влади Російської Федерації, яка заради поширення своїх ідей та відродження великоросійської імперії здатна порушувати міжнародні правові норми, використовувати самі ганебні і злочинні методи – відкрити брехню, перекручування фактів, навіть кровопролиття. В цих умовах жорсткі кроки з боку української влади щодо знищення чи видворення найманців та терористів за межі України є дієвим засобом щодо подолання цієї кризи. В той же час потрібно проводити активну роз'яснювальну і просвітницьку роботу з місцевим населенням східних та південних регіонів, яке в умовах слабкої присутності чи відсутності українського інформаційного та культурного продукту, постійно перебувало і перебуває під інформаційним тиском Російської Федерації, яка поширюючи ідеї «руського міра», «єдності слов'янських народів», сприяє формуванню проросійськоспрямованої регіональної ідентичності. Маркування сучасних подій компонентами інформаційної агресії сусідньої країни актуалізує тематику захисту вітчизняного інформаційно- культурного середовища, позиціонування його як самодостатнього, незалежного простору, що вимагає від нової владної каденції незворотного дистанціювання від проросійського втручання і впливу на себе.

Відтак формування національної культури як дієвого чинника державо-, націо- і людино творення, як того вимагає сучасна модель цивілізаційного поступу людства, є важливим завданням української держави на сучасному етапі. Її всебічна підтримка є саме тим незамінним осередком, яке інтегрує всі інші чинники, що в оптимальному співвідношенні і взаємодоповненні забезпечить сталий людський розвиток українського суспільства в найближчі десятиліття.

Для поліпшення ситуації в сфері культури потрібно здійснити ряд термінових кроків. Ряд наукових інституцій, зокрема Інститут культурології НАМУ, сьогодні пропонує розпочати розробку *Національної стратегії державної культурної політики*, яка буде спрямована на розвиток та популяризацію української національної культури як культури поліетнічної спільноти, що включає також розвиток культур національних меншин, що в свою чергу буде сприяти формуванню загальнонаціональної ідентичності .

Список використаних джерел:

1. Бромлей Ю. В. Этносоциальные процессы: теория, история, современность,- М.: Наука, 1987.-333с.
2. В'ячеслав Липинський. Листи до братів-хліборобів. Про ідею і організацію українського монархізму / Редактор Я.Пеленський. — К.: Київ-Філадельфія, 1995. — 470 с.
3. Edward Shils. Centre and Periphery. In: The Logic of Personal Knowledge. Essays Presented to Michael Polonai on his Seventieth Birthday. London: Routledge and Kegan Paul, 1961, p. 117.

Шаповал О.П. (з. Хмельницький)

alex.shapoval@mail.ru

ТРАНЗИТИВНЫЙ ХАРАКТЕР СОЦИАЛЬНЫХ ТРАНСФОРМАЦИЙ

Социология XX – начала XXI столетия насыщена большим количеством переломных моментов истории, что свидетельствует о её переходном, транзитивном характере. Прохождение через две «горячие» мировые войны, одну «холодную» и несчётное количество региональных, межэтнических, межрелигиозных конфликтов, гражданских войн, гонки вооружений и т. д. и т. п. говорит о том, что социальные трансформации даются дорогой ценой. Слишком дорогой, чтобы из них не делать выводы и повторять их снова и снова. И тем не менее это происходит. Человечество как будто бы в слепую бьется о своеобразную «невидимую стену». Отходит и опять продолжает сызнова не взирая на огромные потери в своих рядах.

И Украина здесь не исключение, а логическое или скорее алогическое продолжение череды бессмысленного разбазаривания всемирным капиталом человеческого ресурса. Втянутая в мировую систему капиталистических отношений она с необходимостью продолжает выполнять волю более могущественных капиталистических сил. Участвовать в их игрищах в качестве полигона, поставляя материал для удовлетворения чужих прихотей.

Старый дракон частного капитала выдыхается, ему всё время нужна свежая кровь. Главное своё стремление – выжить не смотря ни на что, он может воплотить двумя путями. Первый – это война. Виды её могут быть разные цель одна – уничтожение угроз для существования капитала как такового, как общественного отношения. Она позволяет обновить основной капитал как с помощью его разрушения, так и с помощью вливания огромных средств, вырученных от продажи оружия, военной техники, перевода экономики на военные рельсы. Война - это самый прибыльный бизнес.

Второй путь – это движение по дальнейшему обобществлению производства капиталистическими методами. Здесь и дальнейшая монополизация процесса производства, и захват государственной машины и принуждение её работать в интересах крупного капитала; концентрация его и единоличное правление. А также обобществление процесса труда. Превращение разнообразных трудовых процессов, что ведутся в карликовых масштабах частных производств различных стран в единый комбинированный процесс труда, ведущийся под руководством транснациональных корпораций в мировом масштабе. Ликвидация переходных форм, связанных с существованием мелкого товарного производства, то есть ликвидация мелкого бизнеса. Его в очередной раз «пустят под нож» в соответствии с жестокими законами рынка, или иными словами, произойдёт экспроприация богатств мелких производителей в пользу крупных. Введение элементов государственного регулирования и планирования. Увеличение налогов.

В развитых капиталистических странах движение по этим двум путям уже началось. Какой из них оказывается главным в данный конкретный момент зависит от экономической конъюнктуры, темпов промышленного развития. А также развития противоречий между США, Россией, Китаем, Японией и странами ЕЭС. Используя свои экономические преимущества, США уже сейчас, по сути, играют роль «мирового жандарма».

Современное противоречие состоит в том, что расширение рынков не успевает за расширением производства. Отсюда, периодическое возникновение разного рода войн и кризисов, которые на некоторое время разрешают это противоречие, но по прошествии

определённого периода оно встаёт с новой силой. Стороны этого противоречия обособляются, их интересы оформляются, формализуются в требования и противостоят друг другу. Противостояние разрешается только тогда, когда проходит через новый военный конфликт. И так будет до тех пор, пока не будет ликвидирован источник этого противоречия – капиталистический способ производства.

Разного рода катаклизмы (кризисы, войны, спады, депрессии, перевороты) столь же необходимы при этом способе производства, как и мирные периоды поступательного развития. Они помогают развязывать непреодолимые противоречия, которые постепенно накапливаются в относительно спокойные времена. Конечно же политическое руководство современных «развитых» капиталистических государств такую постановку вопроса отрицает. Более того, говорит об их недопустимости, да и вообще, старается не думать о них не желая портить себе настроение. Но это всё на словах. А на деле?

Что ж поделаешь, когда конъюнктурный рост в результате военных действий содействует развитию отраслей, что производят средства производства, и соответственно, уменьшает безработицу, а также, что не маловажно, повышает жизненный уровень занятых? В обычные мирные периоды эти отрасли в основном находятся на дотациях, кредитах, займах и под пристальной опекой государства, которое обеспечивает заказы на их продукцию. Мощности постоянно не догружены, хроническая безработица и социальные конфликты. И тут уж ничего не поделаешь. Суровая реальность заставляет подчиняться своим требованиям.

Один из выводов истории состоит в том, что правящие классы, которые отжили своё, независимо от их состава, продолжают яростно цепляться за власть, наперекор воле народа, пренебрегая миллионами жизней и даже самим существованием человечества.

Другой вывод кризисной смены способов производства состоит в том, что государственная власть настойчиво поддерживает устаревшие общественные отношения. Здесь актуальным встаёт вопрос: «Чьё государство?»; «В руках какого класса находится?». Соответственно, и те интересы и те общественные отношения будет оно яростно защищать, пускай даже отжившие и застаревшие. От этого борьба только усиливается, неистовствует. Эта яростность правящих классов много раз бросала человечество в сумрачные периоды, что тянулись десятилетиями, а иногда и столетиями. Регрессивные периоды значили не только замедление развития человеческой цивилизации, но и её деградацию - движение вспять к животному состоянию.

Шевчук Д.О. (м. Київ)

Angelikes93@gmail.com

СУЧАСНІ КОНФЛІКТИ ТА ВІЙНИ ЯК ЗАПИТ СУСПІЛЬСТВА ДО ЗМІН СОЦІАЛЬНОГО ПРОСТОРУ

На протязі усього періоду розвитку соціологічної думки дослідники розглядали соціальні зміни, їх сутність, причини виникнення та подальший розвиток. Різні джерела дають різні визначення цього поняття, та й у вітчизняній соціології воно зустрічається рідко. Якщо узагальнити інформацію, то соціальні зміни – це процес виникнення нових явищ, структур, характеристик у різних соціальних системах і підсистемах під час їх взаємодії.

Першим, хто звернув увагу на соціальні зміни був О.Конт, у своїх працях він розглядав їх як соціальну динаміку. Аналіз еволюційного розвитку суспільства також здійснювали у своїх працях відомі дослідники: Г.Спенсер, Е.Дюркгейм, К.Маркс, М.Вебер, А.Тойнбі. Приміром П.Сорокін причиною соціальних змін називає: «...збільшення пригнічених базових інстинктів більшості населення, а також неможливості мінімального їх задоволення».

І. Валлерстайн вважає, що радикальні зміни в суспільстві відбуваються завдяки вторгненню ззовні. Однак, у деяких випадках причинами можуть стати і внутрішні процеси [1].

Сьогодні суспільний розвиток дедалі більше розуміють як інноваційний процес, що призводить до деформації звичного способу життя, стереотипів, традицій, внесення динаміки у соціальний порядок. На основі важливих відкриттів і нововведень, тобто інновацій відбуваються значні зрушення у суспільстві. Інновація являє собою процес створення, поширення та використання та втілення нового практичного засобу для покращення процесів задоволення людських потреб, а також пов'язані з цим нововведенням зміни в соціальному середовищі [2]. Інновації є соціокультурним процесом, що вносить у суспільне життя нові культурні зразки, вони однак часто вступають у конфлікт з існуючими культурними зразками, цінностями та нормами.

Важливу роль у суспільстві відіграє специфічний вид соціальної інновації — модернізація. Через призму теорій глобалізації модернізацію розглядають як створення масового суспільства, ослаблення традиційних спільнот, розширення індивідуального вибору та зростання культурного і релігійного плюралізму.

Динамізм людства останнім часом дедалі більше визначається переходом від постіндустріального суспільства, метою якого є модернізація до інформаційного. Воно базується на створенні, споживанні та поширенні інформації, що є основною формою діяльності великої кількості людей. На сучасному етапі засоби масової інформації є ефективним методом для формування суспільної свідомості. Що виводить нас на новий рівень створення конфліктів та масштабних військових дій. Сучасні війни історики позиціонують як «інформаційні», де основною перевагою супротивника є кількість інформації та її подача суспільству. Зміни логіки соціальної поведінки і морального старіння технологій, можна пояснити радикальні форми деформації суспільної свідомості.

Найбільш масштабні процеси, що призводили до науково-технічних революцій, нової історичної епохи, утворення нової суспільної формації та переходу до іншого типу суспільства спричинювалися певним запитом масової свідомості. І супроводжувалися конфліктами економічно-політичних інтересів, що надалі призводило до їх (конфліктів) ескалації та розв'язання повномасштабних бойових дій.

Прискорення ритму життя, екологічна нестабільність, та шалений розвиток інноваційних технологій є причинами появи необхідності посилення історично-політичних та соціальних змін. Виникає запит суспільства на форсовані перетворення соціального простору, через локальні конфлікти та військові дії. Таким чином утворюється новий інформаційний простір, оновлена суспільна свідомість, що фільтрується через осмислення наслідків соціально-історичних подій.

Список використаних джерел:

1. Березовська-Чміль О.Б. Панормама політологічних студій: Науковий вісник Рівненського державного гуманітарного університету, Випуск 8, 2012, Концептуальні аспекти дослідження соціально політичної трансформації
2. Конспект лекцій з курсу “Соціологія” (Модуль 2) для студентів усіх спеціальностей денної та заочної форм навчання / Укл.: В.Б. Мягих, В.М.Продайко, В.П.Тітова, І.Ю.Юріна. – Дніпропетровськ: УДХТУ, 2007 – 48 с.

Штанічева М.В. (м. Київ)

mshtanicheva@mail.ru

ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА – СТРАТЕГІЯ НА МАЙБУТНЄ

З розвитком соціуму завжди трансформуються і набувають нового вигляду всі соціальні патології, нового вигляду набуває й війна. Сучасний світ зіткнувся з гібридною формою ведення війни одним з основних елементів якої стала саме інформаційна війна. Більшість людей сприймає інформаційну війну дещо однобічно, а саме як дію на цивільне населення і (чи) військовослужбовців іншої держави шляхом поширення певної інформації тобто як "інформаційно-психологічну війну" ("information and psychological warfare"). Але з іншого боку така форма війни може розглядатися як: цілеспрямовані дії, спрямовані на досягнення інформаційної переваги над ворогом шляхом нанесення збитку інформації, інформаційним

процесам і інформаційним системам при одночасному захисті власної інформації, інформаційних процесів і інформаційних систем.

Слід відмітити й той факт, що в інформаційній війні не використовується прямий шантаж і залякування, підкуп чи фізичний вплив. Зазначені дії можуть застосовуватися одночасно з веденням інформаційної війни, але вони не є її обов'язковим елементом. Інформаційна війна це більше нав'язування чужих цілей з використанням різних засобів, навіть пліток. Як правило, головними інструментами при веденні інформаційної війни є дезінформація противника або подання інформації у вигідному для себе ключі. Це дозволяє “замилувати очі” людям, змінювати оцінку того, що відбувається, розвивати настрої поразки, і, в перспективі, забезпечити перехід, таких інформаційно оброблених груп, на сторону того соціального агента який і здійснює інформаційний вплив. Можна сказати, що методи інформаційної війни впливають на масову свідомість аналогічно тому, як методи психотерапії впливають на свідомість індивідуально.

Індивідуальний точковий вплив на свідомість людей це сучасна стратегія Росії. Інформаційна війна путінської влади спрямована не лише на населення ворога, українців, вона ведеться й в тилу, на території Росії. Тому і не дивно, що більше половини опитаних росіян готові воювати з українцями. Антиукраїнським вірусом найбільше заражені молоді люди, які ніколи не були на території України та навіть не мають жодних контактів з її громадянами. Людей ж старої закалки лякають «бандерівцями-головорізами, які прийшли до влади». У результаті планомірної тотальної російської брехні, яка розробляється ідеологами Кремля, транслюється телебаченням і поширюється усіма можливими шляхами населення перетворюється на “зомбовані маси”. На даному етапі ми можемо із впевненістю сказати, що інформаційна війна є складовою ідеологічної боротьби. Яка на певному етапі переросте у кровопролиття та руйнування адже зі зміною психології людей збройні війни стають ще масштабнішими та жорстокішими.

Головним завданням збройних війн являється маніпуляція людьми. Які в свою чергу чинять розруху та безлад в суспільстві. Маніпуляції проявляються в різних випадках, наприклад, внесення в свідомість простих людей ворожих та шкідливих ідей чи послаблення певних переконань. Інколи інформаційна війна будується на залякуванні людських мас могутністю противника, що в багатьох випадках призводить до позитивного результату.

Головним об'єктом інформаційної війни – є налагоджена інформаційна система супротивника. Дана система знаходиться на операційному рівні та має містити чітку структуру з можливістю її зміни, залежно від дій протилежної сторони. Мають бути розроблені методи, які можна буде застосувати в будь-який момент, і, найважливіше, швидко. На стратегічному рівні інформаційна війна повинна впливати на рішення та поведінку конкурентів таким чином, щоб вони не запідозрили це і не змогли вчасно відреагувати. Успішна, хоча і незавершена інформаційна кампанія, проведена на стратегічному рівні, приведе до певних рішень супротивника, отже, і до його дій, що так чи інакше можна використати в своїх інтересах.

Успішна інформаційна кампанія, проведена на оперативному рівні, буде сприяти підтримувannya стратегічних цілей, впливаючи на можливість ворога приймати рішення оперативно та ефективно. Іншими словами, метою інформаційних атак на операційному рівні є створення таких перешкод процесу ухвалення рішення ворогом, щоб супротивник не міг діяти чи вести війну злагоджено та ефективно. В інформаційній війні метою є правильно збалансована робота на оперативному та стратегічному рівні. Це має спантеличити супротивника та змусити приймати такі рішення, які задовго були передбачені. І, як наслідок, ціль буде досягнута.

Всі ми розуміємо, що сьогодні чим сучасніше суспільство, тим більше воно покладається на інформацію та засоби її доставки. Сюди відноситься також Інтернет — але це лише вершина цієї інформаційної конструкції. Будь-яка розвинена країна має телефонну, банківську та безліч інших мереж, що керуються комп'ютерами, отже мають властиві для

них слабкі місця. А отже, на сьогодні, не має жодної країни яка б могла почувати себе спокійно і впевнено на полі інформаційної війни.

Щербак С.І. (м. Київ)

Ins@inbox.ru

ДО ПИТАННЯ ПРО ЦІННІСНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ, ДЕМОКРАТИЗАЦІЮ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК

Про «сучасне демократичне суспільство» в цілому можна казати тільки з нормативних позицій, розглядаючи ліберальну демократію як нормативний зразок побудови суспільства. У будь-якому іншому випадку ми маємо справу з конкретними демократичними суспільствами, в яких демократичні інститути функціонують по-різному, а також мають місце різні ціннісні орієнтири.

Я хочу розглянути тему ціннісних орієнтирів і демократичних інститутів в контексті теорії модернізації. Такий підхід дозволяє перенести акцент з нормативних моделей демократії на аналіз реальних процесів демократизації й ціннісних трансформацій в різних суспільствах, у тому числі й в Україні.

В теорії модернізації нормативний концепт демократичного суспільства відіграє важливу роль, сприяючи формуванню уявлень про неминучу гомогенізацію країн усього світу, поступову їх інституціональну й культурну конвергенцію на основі зразків, заданих розвинутими західними країнами. Проте досвід показує, що має місце швидше дивергенція, а не конвергенція, у тому числі у країнах Заходу – традиції не відмирають, але справляють істотний вплив на функціонування економічних і політичних інститутів; трансформуються форми демократії, що дає підстави критично налаштованим дослідникам вести мову про перехід до постдемократії [2, 3].

Для теми, що обговорюється, мають значення ті аспекти сучасної теорії модернізації, які зачіпають, по-перше, питання про трансформацію ціннісних орієнтацій під впливом соціально-економічного розвитку, а по-друге, питання про взаємозв'язок ціннісних орієнтацій і процесів демократизації.

Особливу зацікавленість у цьому плані викликають дослідження Р.Інглхарта і К.Вельцеля, присвячені факторам ціннісних і культурних трансформацій. Вони виявили, що соціально-економічний розвиток вносить передбачувані зміни у соціальні цінності. Проте йдеться не про простий лінійний процес: індустріалізація призводить до секуляризації й раціоналізації, в той час як пост-індустріальна епоха — зміну цінностей виживання на цінності самовираження. Ці зміни призводять до того, що влада та авторитет втрачають сакральний характер, а з переходом до постіндустріальної епохи відбувається емансипація людей від влади як такої – підвищується ступінь індивідуальної свободи і розширюється спектр вибору, що в свою чергу сприяє ствердженню і розквіту інститутів демократії. Водночас, культурні зміни історично обумовлені: історичний спадок суспільства справляє стійкий вплив на його систему цінностей, в результаті чого суспільства, сформовані протестантизмом, ісламом або ж іншими історичними силами, мають яскраво виражену ціннісну своєрідність, що відрізняє їх від країн з іншим культурним спадком [1, с.120-121].

Отже, переважні ціннісні орієнтації відповідають переважним життєвим умовам [1, с.43] і змінюються слідом за зміною умов, але лише через тривалий час. Іншими словами, на життя людей більший вплив чинить той факт, що середньодушовий дохід в суспільстві, де вони живуть, складає 300 або 30000 доларів, аніж чем наявність чи відсутність в країні інституту вільних виборів [1, с.44].

Таким чином, саме тривале економічне зростання є найбільш важливим фактором політичної модернізації й демократизації, оскільки призводить до зміни цінностей виживання цінностями самовираження. Проте має місце і зворотній зв'язок – економічний занепад та істотне зниження життєвого рівня призводять до ствердження цінностей виживання, що негативно впливає на інститути демократії.

Для усіх пострадянських країн, у тому числі для України, характерним є домінування секулярно-раціональних цінностей і цінностей виживання. Важливо зазначити, що еліта країни, у тому числі інтелектуальна, розділяє базові ціннісні настанови населення у цілому: відмінності у рівні цінностей самовираження між країнами набагато більші, ніж між освіченими прошарками та іншим населенням в одній країні [1, с.320]. Тож, рух до ствердження цінностей самовираження і розквіту демократії потребує стійкого економічного росту.

Список використаних джерел:

1. Инглхарт Р., Вельцель К. Модернизация, культурные изменения и демократия: Последовательность человеческого развития / пер. с англ. М.Коробочкин. – М., Новое издательство, 2011. – 464 с.
2. Крауч К. Постдемократия / пер. с англ. Н.В.Эдельмана; Гос.ун-т – Высшая школа экономики. – М.: Изд.дом Гос.ун-та – Высшей школы экономики, 2010. – 192 с.
3. Chantal Mouffe. On the political / Chantal Mouffe. — London; New York : Routledge, 2005. – 144 p.

Щербина В.Л. (м. Київ)

s-vn@mail.ru

ЦІЛІСНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ МІЛІТАРИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Домінуючий у суспільстві тип особистості формується в залежності від того, який соціальний процес є соціоутворюючим. В умовах мілітаризації суспільства виникає соціальний запит на мілітарний тип особистості. В той же час інші процеси соціального життя відходять на другий план і виникає напруження в інститутах соціалізації, які є інерційними, а відтак транслюють норми та цінності домілітарного типу. Сучасні суспільства характеризуються як такі, в яких культурна ідентичність груп та індивідів набуває усе більш вирішального значення в процесах структурування соціальної взаємодії. В свою чергу культура як сукупність норм, цінностей і процедур легітимації в наш час є все більш відкритою, діалогічною та динамічною складовою суспільного життя. Нормування соціальної взаємодії за умов відкритого медійного простору значно більшою мірою, ніж це було будь-коли в історії, відбувається у процесі рефлексії наслідків соціальної взаємодії – самореферентність суспільства є усе більш виразною його рисою. Більш того, здатність суспільства до само описування та корекції стає усе більш критичним чинником щодо наявності структурованої, сталої взаємодії. Чим скоріше і точніше ми опишемо і усвідомимо наслідки тих нормативно-ціннісних уявлень, які використовуються в нашому суспільстві, тим більш ефективним буде утримання соціально впорядкованої взаємодії. І навпаки – чим меншою мірою ми здатні бачити зв'язок між культурними комплексами і соціальними порядками, тим більш неадекватною стає наша діяльність з їх утримання – соціальна деструкція починає домінувати над конструкцією, що кінець-кінцем веде до аномії та перманентного соціального хаосу.

Суспільно вироблені норми та цінності, на які орієнтуються люди, піддаються усе більшим випробуванням на їх відповідність здійсненню та розвитку життя суспільства. Такий стан є однією з причин «ціннісної корозії» суспільств нашого часу, яка обертається тим, що виникає значний запит на інсталяцію в суспільні процеси таких цінностей, які будуть мати сталі та життєдайні процеси. Одним з варіантів реакції суспільства на такий запит є релігійний ренесанс нашого часу. Поряд зі звертанням до історично сталих засад культури формуються і новітні, інноваційні механізми формування соціальних норм та цінностей. Ми живемо в умовах змін соціальних механізмів культуротворення – новітні електронно-комунікативні структури розповсюдження та копіювання культурних артефактів вже давно створили особливу сферу, що живе за власними законами, серед яких скандал і загроза стали неодмінними атрибутами успішності просування нового інформаційного повідомлення. Сам процес комунікації у формі обговорення-проговорення, який відбувається за цих умов, утворює специфічне культурне поле, що агресивно охоплює та трансформує

традиційні і новітні поля культури. В той же час виникає оманливе враження всеосяжності нової комунікативної структури, враження поглинання інших типів та механізмів комунікації у всеосяжності безкінечного гіпертексту нових медіа. В певному сенсі можна казати про три одночасно існуючі українські культурні поля – традиційне, модерне та постмодерне. І у цих різних полях діють різні суб'єкти-творці та різні типи і механізми комунікації. Експансія медіа викликає відповідну реакцію – наприклад, у мистецтві найчастіше це викликає у творців, ідеалом яких є класичні взірці мистецької діяльності, намагання закритися і функціонувати у «недоторканому» «первозданному» вигляді. З такого погляду культуротворення шляхом створення класичних творів мистецтва відкидається на маргінес. У концептуальному розумінні такої ситуації у культуротворчій діяльності виникає дві перспективи – повернення до автентичних витоків народної культури або ж експериментування відповідно до вимог часу, до умов інформаційного суспільства. «Прожектори» мас-медіа, «наводяться» на будь-що, роблять те «будь-що» артефактом, культурною подією. Тому в наш час фактом домінуючого поля культури стає те, що потрапляє у фокус медійних засобів – неважливо до його ціннісного або нормативного змісту. Це констатація факту, а не нарікання «з приводу занепаду культури». Мілітарне суспільство відповідно потребує мілітарної культури як чинника соціалізації – і саме на основі культури відбувається інтегрування соціальних запитів, що робить можливим виникнення цілісної особистості.

Таким чином ефективне дослідження процесів формування цілісної особистості в умовах мілітаризації суспільства потребує стратегій осмислення соціального структурування як такого, що відбуваються під визначальним впливом культуротворчих процесів, що, в свою чергу, набувають усе більше рис самореферентності, медіатизації та індивідуалізації.

Щуриця Т.В. (м. Київ)

tvshch@ukr.net

БАЗОВІ ЦІННОСТІ В СОЦІАЛЬНО-ЕТИЧНОМУ ДИСКУРСІ ПРО ВІЙНУ

Насамперед, визначу зміст понять, на які спиратимусь при відповіді на питання, які зміни відбуваються в унормуванні людських взаємин в ситуації війни – інформаційної, холодної, гарячої, прихованої тощо, тобто такої, яку в політичній риториці сьогодні часто-густо називають гібридною. До цих понять належать: дискурс, соціально-етичний дискурс і базові цінності. Отже в безлічі змістових визначень дискурсу(а це слово, як відомо, до широкого філософського вжитку потрапило з лінгвістики, отже існує його філологічне потрактування, зокрема у французькій традиції як обмін судженнями в мовленнєвих практиках) я спиратимусь на німецьку традицію, в якій дискурс визначається як «спосіб діалогічно-аргументативного перевірнення спірних домагань значущості стверджувальних та нормативних висловлювань (а також дій) з метою досягнення універсального (тобто значущого для усіх, хто здатний до розумної аргументації) консенсусу»[1].

Соціально-етичний дискурс відбувається за умов, коли його тематизація передбачає здатність учасників обговорення до критичної саморефлексії, об'єктом якої стає претензія мовця на загальну значущість сказаного. Витоки такої здатності чи компетенції сягають культури Просвітництва, коли актуальним стає вислів *Sapere aude!* – май мужність користуватись власним розумом. Для І.Канта, який артикулює таку здатність, саме Просвітництво є виходом людини із стану свого неповноліття[2]. Соціально-етичний дискурс в пошуках істини апелює до незалежного універсального виміру, який в ліберальному суспільстві імплантується в позбавлені обмеженостей суб'єктивного вибору соціальні інституції, які контролюються громадянським суспільством і перманентно перед ним звінують. Така організація суспільства «небезпек і загроз» (У.Бек) стає можливою за умов, коли базові цінності постають як свободний вибір індивіда (за Кантом, «зрілої персони»).

Під базовими цінностями в політико-правовому дискурсі розуміються цінності свободи, справедливості, солідарності. Оскільки сучасне суспільство найчастіше потрактовують як плюральне, то й загострюється питання: чи існують в мультикультурному просторі достатні

підстави для ціннісних орієнтацій у ставленні до благ, які за своєю природою в демократичному суспільстві мають бути загальними, бажаними і гарантованими?

Узгодив у такий спосіб основні поняття, я ще раз запитаю: який дискурс про цінності відбувається під час війни? Впевнена, що єдиною морально визнаною формою повсякденної дії є активна громадянська позиція щодо єдності України, поваги до кожного її громадянина і посильний внесок в розбудову громадянського суспільства, яке є зазвичай опонентом політичному істеблішменту і єдиним можливим тлом самоорганізації соціального життя. І вічне питання: що для цього треба зробити?

Насамперед, визначити витoki сьогodнішної війни. Думаю, що причиною напруги в людських взаєминах є існування нової (модерної) і старої (традиційної, патерналістської) України (термін «нова Україна» вживає Дж.Сорос, учень К.Попера, автора концепції відкритого суспільства). Базові цінності і різні дискурси про блага в традиційному і модерному суспільстві різняться за засадами і аргументаціями. Так, побудоване на єдності віри і світогляду, традиційне суспільство продукує і транслює уявлення про вище благо і смисли життя через ієрархію культурних і моральних цінностей, яка задається вертикаллю влади. Модерне (плюральне) суспільство, руйнуючи єдностайність думок, потребує нейтрального з світоглядної позиції морально-ціннісного знання, яке «збирається» навколо і в «тілі» правової держави, що функціонує на засадах свободи і конституційних гарантій. У такому разі будь-які пропозиції обмежити матеріальне забезпечення тимчасово окупованих територій неприпустимі. З другого боку, вкрай необхідним є запровадження інших, нетрадиційних механізмів і форм організації захисту конституційних прав усіх громадян України, незалежно від їхнього місця проживання., у разі, коли базові цінності є засадничими не тільки в Конституції, а й імплементаваними в соціальне життя, зокрема й під час неоголошеної війни. В історії становлення конституційних прав на теренах України є відомий факт, коли текстуально конституція Пилипа Орлика була взірцем, проте докорінні зміни в основах соціокультурного життя активно здійснювали європейці.

Війна і сепаратизм суперечать конституційним нормам про суверенітет, незалежність і унітарність України, цілісність і недоторканість її кордонів. З іншого боку, в результаті революції гідності з'явилась нова Україна, при цьому стара нікуди не поділася. Як розв'язати таку суперечку? Методологією послуговує формальна етика І.Канта, яка «віносить за лапки» суспільної моральної свідомості зміст цінностей (на противагу методології матеріальних цінностей М.Шелера). Метою формальної етики є гарантія прав і опис соціальних інституцій як «степлера» суспільства. При цьому моральна рефлексія здійснюється над питанням: у який спосіб узгоджуються між собою моральні уявлення, які віддзеркалюються в мові, традиціях, звичках, стереотипах, рутинній повсякденності, із засновками трансцендентальної прагматики, імплантованими в нормах загальнолюдських взаємин? Якщо остаточне обґрунтування єднаючих людей в цілісне людство цінностей відбувається в окремих соціальних групах, тоді яким має бути гештальт їхньої волі до загальної конституції і базових цінностей – свободи, справедливості, солідарності? Евристика дискурсивної етики забезпечує моральну рефлексію будь-якого рішення – економічного, екологічного, політичного, педагогічного тощо політико-правовим механізмом обґрунтованого консенсуса. При цьому концепт «ідеального консенсусу» постає як регулятивна ідея.

Компетенції учасників дискурсивних практик формуються в процесах соціалізації. Вагомим ресурсом тут стає студентська аудиторія. Свого часу на семінарських заняттях з соціальної етики я проводила ділові ігри як прообраз дискурсу. Спочатку студенти вивчали теорію дискурсу, готувались до його проведення через визначення теми і розподіл ролей, а потім протягом 2-х академічних годин створювали модель прийняття рішення з обґрунтуванням своєї позиції. Тему і ролі студенти обирали виключно самостійно.

В аудиторії штучно створювалися умови для того аби учасники навчальних дискурсів оспорювали ті засади, на які спирається мовець у наданні загальної значущості тому, що він говорить. Оскільки в дискурсивних практиках ми послуговуємось природною мовою – з метафорами, метоніміями, асоціаціями, тобто не тільки денотативним значенням, а й

коннотативним, то й при обґрунтуванні часто-густо мовець посилається на деякі загальні критерії (що можуть виходити за межі усталених принципів раціоналізму, логоцентризму), вказуючи на сенси, що підтверджуються власним досвідом, життєсвітом, прихованим змістом (наприклад, потягом до влади М.Фуко), а також змістом позаситуативного контексту. Для зовнішнього спостерігача дискурсу – в даній ситуації викладача – є можливість, застосовуючи методи дослідження з соціальної психології, соціометрії тощо надібати точки прихованих агресій, нетерпимості, егоїзму і делікатно на це вказати. На жаль, декілька останніх років в процесах підготовки бакалаврів на ФСП панівною стає тенденція зменшення кредиту з соціальної етики, через що в процесі її вивчення я маю вилучати завдання і проведення ділової гри.

Список використаних джерел:

1. Єрмоленко А.М. Комунікативна практична філософія. Підручник. – К.: Лібра, 1999. – С.47.
2. Кант И. Ответ на вопрос: что такое Просвещение?// Сочинения. В шести томах /Под общ.ред. В.Ф.Асмуса и др. - М.: Мысль, 1966 – Т.6. – С.27.

Юрченко К.О. (м. Київ)

Klio_@ukr.net

ГЕГЕМОНИЯ ЦЕННОСТЕЙ США В МИРЕ

Важной составляющей общественных отношений являются ценности., которые формируют способы и условия коммуникации между индивидами и группами. Они определяют любое материальное или идеальное явление, которое имеет значение для человека или общества, ради которого она действует, тратит силы, ради которого он живет. Со временем в зависимости от внешне- и внутривполитической ситуации, типа и уровня экономических отношений общественные, а значит и индивидуальные ценности меняются.

Такими переменами стали события Второй мировой войны. Вследствие участия США в военных действиях на стороне антифашистского блока, участие в дальнейшей судьбе стран, принявших участие, США удалось распространить свое влияние почти на все мировое сообщество. Это влияние заключается не только в политических технологических производственных и ли экономических аспектах. Но и в такой важной сфере, как ценности.

Внедрение современных американских ценностей началось еще при правлении В.Вилсона. Внутренняя политика В.Вилсона, которая носила название «новая демократия» была основана на принципах индивидуализма, свободы личности и конкуренции.

Примерно с того времени начался курс Америки на экспорт потребительской и массовой культуры, как средства политики глобализации и демократизации.

Холодная война и ее окончание, приобретения статуса сверхдержавы принесло еще больший рост присутствия США в мире. Этот процесс был назван американизацией. В современной трактовке это процесс, через который утверждаются американские культурные ценности в других странах. Иногда используется термин вестернизация, так как именно США, а не Западная Европа, стали каналом передачи западных ценностей.

Вообще под американскими ценностями понимаются индивидуализм, свободы рынка, личного перемещения, вероисповедания, терпимость, потребительство, гедонизм, самореализация, культ счастья, демократия, равенство и т.д

Сейчас мы можем наблюдать повсеместное распространение элементов американской культуры, включая страны СНГ. Этому способствует рынок, заполненный американскими товарами, которые во многом и являются агентами распространения ценностей. На сегодняшний момент мы можем увидеть ,как все большее и большее количество стран становятся частью системы «Запад» как в западном ,так и в восточном полушарии.

Причина такой гибкости – это то, что США сами по себе являются сбором разнообразных культурных ценности, включают в себя заимствованные иностранные стили и идеи, Трансформируя их , превращая их в продукты массовой культуры, фильмы, моду, формы семьи, они ретранслируют свои ценности по всему миру, что и является причиной такой популярности культуры США.

Американский вариант демократии, либерализацию торговли и культуры часто можно заметить за пределами США, а воспринимаемые американские ценности зачастую адаптируются и интерпретируются в рамках различных культурных контекстов.

Есть несколько объяснений подобной политики и подобного влияния.

1. Восприятия себя, как благословенной страны, земли обетованной, страны, где сбываются мечты;

2. в качестве средства для приспособления мировой культуры и ценностей к стандартам Соединенных Штатов была выбрана экономически обоснованная идеология (массовая культура).

Такие перемены являлись наглядным переходом к постмодерну в западном обществе и в странах востока, которые приняли американские ценности. Были заменены традиционные ценности, взгляд на мир и собственно ценности.

Конечно, есть страны, сопротивляющиеся влиянию Запада страны, которые пытаются сохранить традиционные ценности и традиционную модель культуры. Если не считать радикально-исламистских стран, то даже в традиционалистских странах востока наблюдается просачивание американской ценностной системы. Можно сделать вывод, что вторая половина XX века стала показательным выступлением глобализации и ведущая роль принадлежала США.

Юсин М.С. (м. Київ)

yusinmarinka1111992@gmail.com

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОТЕСТНИХ І РЕВОЛЮЦІЙНИХ РУХІВ У СУЧАСНОМУ СВІТІ ТА УКРАЇНІ

Особливість сучасної епохи великих воєн і великих трансформацій, полягає в видозмінненні інформаційних та комунікаційних технологій, коли будь-який конфлікт в будь-якій точці світу відображається в мережі Internet. Сучасні революції набули характеру масових політичних демонстрацій і інформаційні битви, що безперервно супроводжують процес, відіграють значну роль, що є співвідносною зі значенням активних бойових дій на воєнних фронтах.

Згідно з Г. Почепцовим, всі дії в розвинених державах ґрунтуються на попередній інформаційній підготовці. «Теорія засобів» М. Маклюєна зазначає, що нові інформаційні технології змінюють парадигми сприйняття й осягнення людиною світу, змінюють підвалини розуміння явища революції. Є всі підстави стверджувати, що «привид революції» дістався віртуального кіберпростору.

Широку популярність нині отримали соціальні мережі, форуми і блогосфера, як майданчики для моментального поширення інформаційних хвиль серед широкого кола користувачів. Комп'ютерна соціальна мережа – це віртуальна платформа, призначена для побудови, відображення і організації соціальних взаємовідносин. Соціальні мережі мають перевагу в високому ступені довіри населення з причини психологічного сприйняття їх людьми як неформальних каналів інформації і даних, в порівнянні з політиками, дипломатією, офіційними державними медіа.

Атрибутами соціальних мереж є їхня розповсюдженість, легкість поширення інформації, практична безконтрольність, анонімність (за бажанням), висока стійкість та надзвичайна мобільність. Найбільшим визнанням володіють соціальні мережі: Facebook, Twitter, VKontakte, відео-сервіс YouTube. Аудиторія Facebook налічує в світі понад 1,32 млрд (в Україні понад 6 млн) зареєстрованих користувачів і є найпоширенішою соціальною мережею в світі [1]; Twitter має аудиторію понад 500 млн користувачів [2]; а кількість зареєстрованих користувачів VKontakte становить 239 млн осіб, станом на січень 2014 року (з них українців близько 11,5 млн осіб) [3].

Соціальні мережі стали каталізатором революційних настроїв населення багатьох країн світу та дієвим інструментом протистояння. З їхньою допомогою координувалися масові виступи проти влади в Тунісі, Єгипті, Бахреїні, Ірані, Ємені, Алжирі, Лівії, Білорусі,

Молдові, Киргизії, Грузії, Україні та ін. [4]. Соціальні мережі відіграли значну роль в здійсненні деяких кольорових революцій та арабської весни на Близькому Сході (там, де використовувався twitter, почали іменувати «twitter-революціями» [4]).

Причинами виникнення протестних рухів стали проблеми й протиріччя в суспільствах, що не вирішуються владою, диктатура і суворий режим (в арабських країнах), корупція, свавілля поліції, етнічні чи екологічні проблеми, важке матеріальне становище, тощо. А також ізольованість населення від громадських обговорень важливих питань з державної політики, що посприяло активізації користування соціальними мережами, які дозволяють створювати неформальні групи, що об'єднують людей для захисту їхніх прав, мобілізації ресурсів і координації дій.

Європейська революція в Україні також стартувала 21.11.2013 року з підготовленого інформаційного майданчика в Facebook, де серед населення ширилися ідеї з закликом вийти на мітинг проти невіддання владою угоди про асоціацію з Європейським союзом. Сотні тисяч людей в Києві, що сформувалися у групи за інтересами, незадовго до цього, матеріалізувалися в натовп та вийшли на площу вже того самого дня. Швидкість подібних революцій, відсутність харизматичного лідера дає підстави стверджувати, що даний вид революційного руху є новим, а соціальні мережі стали дієвим інструментом його втілення.

Роль соціальних мереж є дуже важливою в наш час для розповсюдження ідей та мотивації людей до дії, проте, варто зазначити, що онлайн активізм має і певні негативні аспекти, які залежать, передусім, від мети, заради якої їх використовують. Також це обмеження пов'язані з можливістю маніпулювання громадською думкою за допомогою політтехнологій, закликами до сумнівних політичних ідей, ідеологічною обробкою, нездатністю протистояти соціально усталеним нормам, необхідність в розвитку яких, диктується потребою розбудови громадянського суспільства. Вплив соціальних мереж є очевидною, але без підготовленого раніше суспільного фундаменту з потужним вибуховим потенціалом вони не здатні були б здійснити переворот в державному устрої, тому варто говорити про їхню амбівалентну роль у здійсненні протестних та революційних рухів в Україні та світі.

Список використаних джерел:

1. <http://uk.wikipedia.org/wiki/Facebook>
2. <https://en.wikipedia.org/wiki/Twitter>
3. [http://en.wikipedia.org/wiki/VK_\(social_networking_website\)](http://en.wikipedia.org/wiki/VK_(social_networking_website))
4. <http://www.theguardian.com/world/2011/feb/25/twitter-facebook-uprisings-arab-libya>

Якименко А.Я. (м. Ніжин)

alla.yakymenko@gmail.com

ТВАРИНИ ТА ВІЙНА:

ВІД УЧАСНИКА БОЙОВИХ ДІЙ ДО ГУМАНІТАРНОЇ ПРОБЛЕМИ

Тварина виступає в людському житті у численних іпостасях: продукт харчування, фізична тяглова сила, домашній улюбленець, сакральна істота тощо. Але крім цих функцій, є ще одна історично важлива роль тварини в культурі – тварина-воїн, бойовий побратим. Коні, собаки, слони, голуби, коти, тюлені, дельфіни, верблюди, олені, мули, соколи – це далеко не весь перелік тварин, які використовувалися людиною у бойових діях та військових змаганнях. Для європейців століттями на війні найбільш важливою твариною був кінь. Призначення його було різноманітним: тяглова сила, доставка термінових листів, розвідка. Але найважливішим було використання коней у численних кавалерійських з'єднаннях. В битвах кінь надавав вагому підтримку та допомогу воїнам. Кіннота була запорукою перемог аж до ХХ століття. На сьогодні, звісно, кавалерія як рід військ вже втратила свою актуальність, хоча й досі коні подекуди використовуються поліцією (Швейцарія), під час парадних та урочистих подій (Франція, Великобританія).

Надзвичайно широко використовувалися на війні й собаки. Для них також властивий широкий спектр «професій». Зокрема, це й собаки-зв'язківці (передання листів-інформації,

підтримування зв'язку), і собаки-сапери, і собаки-підричники (протитанкова зброя), і собаки-розвідники (пошук диверсійних груп противника), і собаки-прикордонники, і собаки-санітари. 8 листопада 2014 року на Першому національному телевізійному українському каналі відбулася прем'єра документального фільму Андрія Дмитрука «Чотириногі герої війни», в якому розповідається про битву часів Вітчизняної війни в селі Легедзине, що на Черкащині, в якій проти фашистських військ виступили 500 бійців та 150 спеціально підготовлених бойових собак. Завдяки тваринам була отримана перемога, ворог відступив. У 2003 році поблизу Легедзина був встановлений меморіал загиблим людям і тваринам [1].

У ХХІ столітті участь тварин у війні, як внаслідок технологічного прогресу зброї, так і закликів рухів захисників тварин, мінімізована. Проте, на разі тема тварини і війни посилюється вже в дещо іншому ракурсі. На території військових дій багато хто з власників домашніх тварин кидають їх напризволяще. Природно, що в разі екстремальної ситуації люди рятують себе і власне майно. Нерідко господарі не мають можливості вчинити по-іншому. Тварини лишаються покинутими, беззахисними та не пристосованими до самостійного виживання. Адже домашні тварини не навчені виживати без свого опікуна. При цьому тварини не тільки самі страждають, але й становлять небезпеку для оточуючих їх людей.

Не є винятком і сучасна Україна. Зокрема, українські журналісти у своїх репортажах з зони АТО не рідко звертають увагу на проблему, яка пов'язана з покинутими тваринами. На різних форумах розміщені повідомлення про те, що в зоні АТО на межі загибелі опинилися тисячі покинутих тварин. Волонтерам вдається врятувати лише десятки з них. В журналі «Кореспондент» від 16 вересня 2014 року розміщена стаття, в якій піднімається питання про те, що у зоні АТО потерпають залишені переселенцями тварини. Зоопсихолог Сергій Ключко стверджує, що ці покинуті тварини є загрозою для людей. Це пов'язано, перш за все з тим, що слабші тварини загинуть, а от сильніші й витриваліші об'єднуюватимуться в зграї й шукатимуть собі їжу. Не знайшовши собі харчів, вони почнуть вбивати інших тварин, що, у свою чергу, у майбутньому може спричинити напади й на людей [2].

Можна констатувати, що українське суспільство виявилось не готовим вирішувати проблему покинутих тварин в екстремальній ситуації. Вочевидь, ця проблема найближчим часом потребує суспільного осмислення та, можливо, прийняття спеціальних законів, актів, які б формували алгоритм поведінки та дій людини по відношенню до тварин в разі виникнення різного роду виникнення форс-мажорних ситуацій (війни, аварій, повені, землетрусів тощо). З боку адміністративних органів також мають бути передбачені заходи, що на місцевому рівні скерують дії та принципи поведіння людини по відношенню до тварин в разі виникнення таких екстремальних обставин. Щоб законодавчий рівень давав результат, його потрібно поєднати із виховним процесом у навчальних закладах. За будь-яких обставин дії людей мають бути осмисленими та більш далекоглядними і не призводити до виникнення гуманітарної проблеми пов'язаної з тваринами.

Список використаних джерел:

1. Дмитрук А. «Чотириногі герої війни». [Інтернет-ресурс]. – Режим доступу: <http://1tv.com.ua/uk/video/program/documentary/2014/11/11/9301>
2. Пси війни. У зоні АТО потерпають залишені переселенцями тварини. [Інтернет-ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.korrespondent.net/ukraine/events/3419450-korrespondent-psy-viiny-u-zoni-ato-poterpauit-zalysheni-pereselentsiamy-tvaryny>

СЕКЦІЯ 2. ДИНАМІКА ПОЛІТИЧНИХ ІНСТИТУЦІЙ У 20-ОМУ СТОЛІТТІ: УКРАЇНА І СВІТ

Артеменко О.Т. (м. Київ)

lynx_ol@ukr.net

ПОЛІТИЧНА РЕКЛАМА ЯК ЧИННИК ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Сучасна політична культура пов'язана з формуванням нового етапу розвитку держави. До основних чинників розвитку політичної культури відноситься політична реклама.

Розвиток політичної культури спрямовується на політичну свідомість та діяльність індивідуума, політичної формації, соціуму. Критеріями зрілості політичної культури є: способи здійснення влади, характер і напрями політичного процесу, стабільність і демократизм політичного режиму і політичної системи суспільства. Власний розвиток політичної культури залежить від політичних перетворень, особливостей державотворчих процесів, історичного досвіду та типу соціально-економічних перетворень [1].

Дослідження політичної культури дозволяє передбачити певні заходи, які забезпечують ефективність реалізації політико-управлінських рішень та реакцію населення на них та допомагає зрозуміти чому певні групи людей по різному сприймають політичні явища, які відбуваються в суспільстві.

Використовуючи сфери політики, організації та ідеології, політичні партії формують засади політичної свідомості населення. Демократична держава повинна мати відкриті виборчі технології, які б забезпечували конкурентну боротьбу партій та вільний вибір громадян. Такі технології передбачають дії учасників виборчої кампанії моральним та законодавчим нормам. Отже, кандидатам на виборчі посади розробляти свої виборчі кампанії легітимно та відповідно до існуючого стану країни.

Комунікативна функція політичної культури забезпечує ідейно-політичний зв'язок громадянина з політичною системою, іншими членами суспільства [2]. Політична реклама має суттєвий взаємозв'язок з політичною культурою протягом передвиборчих перегонів. В чинному українському законодавстві немає чітко визначених правових дефініцій, але громадянам знайомі такі поняття, як "передвиборна агітація", "політична реклама", "прихована політична реклама", "політична антиреклама", "політична контрреклама".

В умовах військових дій, коли в країні 450 тис. вимушених переселенців, спаду національної економіки, партії витрачають на рекламу набагато більше, ніж на виборах 2012 року. Основна частина витрат виборчої компанії партій до Верховної Ради України 2014 року припадає на білборди, рекламу на телебаченні і приховану рекламу («джинса»). За мінімальними оцінками витрати на агітаційні цілі складає 600 млн. грн за півтора місяці передвиборчої компанії. До лідерів використання рекламних носіїв відносяться: партія «Батьківщина» - 5,5 тис. бордів; «Народний фронт» - 3,5 тис бордів. В передвиборчій агітації реклама на телебаченні складає 47 годин, з яких 12 годин – «Народний фронт», 9 годин – «Блок Петра Порошенка» та по 8 годин – «Опозиційний блок», «Батьківщина» [3]. Сучасною тенденцією стала «корпоративна джинса» - оплачені немарковані рекламні матеріали. Частка замовлених матеріалів в друкованих виданнях складає: «Батьківщина» - 29%, «Сильна Україна» - 26%, «Опозиційний блок» - 20%. В інтернет - виданнях: «Заступ» - 31%, «Батьківщина» - 21%, «КПУ» - 17% [3].

Таким чином, формування політичної культури залежить від якісної та правомірної політичної реклами, особливо в прагненні України вступити до Євросоюзу, цінностями якого є безпека та якість життя населення.

Список використаних джерел:

1. Політологія : підручник / М. П. Требін, Л. М. Герасіна, І. О. Поліщук та ін.; за ред. М. П. Требіна. -Х.: Право, 2013. - 416 с.
2. Войтович Н. Розвиток політичної культури в Україні та політична реклама в ЗМІ // Вісник Львівського університету. - 2011. - № 34. - 230–237 с.
3. Бутченко М. Атракцион невиданной щедрости // Новое время. - №23. – 2014. – 20 - 22 с.

СВОБОДА СОВІСТІ ТА РЕЛІГІЇ В СУЧАСНОСТІ. СЕМАНТИЧНІ ПРИГОДИ

Міжнародні системи захисту прав людини, у тому числі свободи совісті та релігії формувалися у відповідь на II світову війну. Отже, вони створювалися під впливом глибоко тривожних подій, у стані тотальної травми. Через це вони мали оборонний характер – їх провідною ідеєю було бажання запобігти масовому порушенню прав людини в майбутньому.

До того часу найбільш ефективну систему захисту прав людини створила і впроваджує Рада Європи. Проблема в тому, що протягом десятиліть у питанні свободи совісті та релігії ЄСПЛ висловлювався дуже обтічно, уникаючи приймати рішення на підставі ст. 9 Конвенції. Щоправда, кількість рішень у питаннях свободи переконань останнім часом дещо збільшується. Попри те, разом із її приростом все більше увиразнюється нова проблема. А саме, складно опертися враженню, що на даний момент судоустрій ЄСПЛ розвивається у зв'язку з певним суперництвом Ради Європи з ООН.

Дійсно, Рада Європи базує свою діяльність на цінностях, шанованих Загальною Декларацією Прав Людини. Однак, від моменту прийняття Декларації її трактування, а також ціла оонівська система пройшли ґрунтовні видозміни. Протягом десятиліть значно зросла роль азійських держав, південноамериканських та африканських. Внаслідок цього у процесі творення та інтерпретації документів ООН зростає значення юридичних культур, які, за Гердом Гофшtedом, можна визначити як колективістські. Тому новіші документи цієї організації частіше, ніж колись, трактують не про права і свободи одиниць, а спільнот. Більше того, від 90-их років посилилася тенденція захисту «прав релігії», наприклад, від наклепів.

Одночасно, Рада Європи, попри те, що прийняла рамкову Конвенцію про захист національних та етнічних меншин, надалі передовсім підкреслює одиничний вимір прав людини. Під егідою цієї організації створено також документи, в яких «знеславлення релігії» визнається поняттям загрози свободі в питаннях переконань. Рада Європи також закликала держави-члени до відміни законодавчих актів, що передбачають кримінальну відповідальність за святотатство.

Десятиліття функціонування різноманітних організацій, які захищають права людини, дають ефект множення та плутанини виразів, які окреслюють релігійно-світоглядні права. Додатково, сукупність нормативів і декларацій щодо свободи совісті та релігії базується на ідеалістичному припущенні, що сповідники і прихильники різних релігій та систем переконань не повинні конкурувати між собою. У результаті в документах щодо свободи совісті та релігії не лише рідко згадується про антагоністичну природу багатьох систем переконань, а навіть затушовується її. Найпоширенішою технікою, яка служить такій операції, є розповсюдження гучних фраз.

Обговорене вище вписується в ширший процес, тобто, ідеологізацію сучасної філософії прав людини, відображенням якої є аналізовані тут юридичні норми. Цю філософію зазвичай представляється як набір гасел, що покликані обґрунтувати різні, часто суперечливі політичні та суспільні зв'язки.

З огляду на сказане вище, слід пам'ятати і підкреслювати, що згода на нечіткість положень щодо прав людини, у тому числі свободи совісті та релігії, створює численні незручності і небезпеку. У зв'язку з цим, якщо це не є можливо, тягар уточнення суті, форми, змісту, меж свободи совісті і релігії повинен лягти на творців міжнародних документів, а не на їх інтерпретаторів.

ІСТОРИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ НЕФОРМАЛЬНИХ СТРУКТУР В ОРГАНІЗОВАНИХ СОЦІАЛЬНИХ СИСТЕМАХ

Будь-якій спільності людей характерний певний рівень організованості. Такого рівня вони досягають в процесі спільного виробництва, точніше – виробництво потребує від людей організованості для підвищення продуктивності праці, а отже і створення необхідних умов для самозбереження та самовідтворення соціального організму. Таким чином високий рівень організованості виступає благом цілеспрямованої діяльності людей з приводу організації суспільного виробництва і відтворення. Соціальна організованість виступає цінністю розвинутого суспільства.

Але на такій гарній теоретичній картині світу не знайшлося місця для пояснення такого факту як, наприклад, війна, яка в сутності по відношенню до існуючої організованості має деструктивний характер. Якщо із актом зовнішньої агресії ще можна стверджувати посилення організованості в окремому суспільстві по відношенню до іншого, то як інакше пояснити розлад системи із середини в акті громадянської війни?

Якщо розглядати історичне значення основних внутрішньо-суспільних конфліктів, то з позиції сьогодення вони можуть виправдовуватись чи навіть подаватись як такі, що мали прогресивний характер руху. Але фактом лишається їх деструктивний характер по відношенню до існуючої соціальної організованості. А отже, картину варто доповнити: окрім прагнення соціальної системи до організації в ній зосереджений дезорганізуючий елемент з прогресивним характером руху. В яких формах набуває прояву цей рух і як визначити його дійсний характер? Наприклад, перемога в громадянській війні в Іспанії в 30-х роках військово-націоналістичної диктатури сьогодні виглядає регресивним рухом консервативної частки населення, які прагнули до збереження установленої організованості. Інший характер мала громадянська війна в США чи громадянська війна в Росії на початку 20 ст.

Першим проявом самоорганізаційних структур можуть бути неформальні об'єднання. Збільшення ролі таких неформальних об'єднань у вирішенні громадських проблем чи підвищений вплив на суспільну свідомість є першим сигналом активізації самоорганізаційних процесів. Достатньо згадати буремні революційні часи в Україні наприкінці 2013 – початку 2014 років, коли отримали поширення різні неформальні об'єднання і суспільні рухи («Правий сектор», «Євромайдан», «Автомайдан» тощо). Саме у часи «Євромайдану» формується соціальний порядок як наявність соціальної погодженості, кооперації і когерентності в поведінці складових і елементів соціальної системи. За таких умов навіть збройний або незаконний порядок, що теж має місце в революційний і постреволуційний суспільно-політичний час, виступає соціальним порядком, оскільки мається соціальна погодженість і спільність дій в соціальній системі.

Залишилось визначити чи дійсно така самоорганізація є прогресивною в рамках суспільства в цілому чи даний рух існує в рамках існуючої організованості і спрямований на її збереження та теоретичне відстоювання.

Тут варто відзначити, що вагомою обставиною виникнення самоорганізаційних процесів є загострення реальних соціально-економічних проблем, які, зокрема, пробуджують основну масу людей із стану життя за межею політики, життя через посередню участь у вирішенні суспільних проблем. Пробуджуються люди від сну, в який їх вводить процес виробництва, куди вони втягнуті як необхідний елемент його функціонування.

Доля прогресивних неформальних організацій залежить від історичних умов їх виникнення та здатності до самоорганізації з подальшим визнанням та узаконенням через формальні структури публічної влади. Суспільний рух, який не знаходить правової підтримки та політичного вираження, ризикує бути визнаний незаконним та при подальшій підтримці (зовнішній чи внутрішній) перейти в фазу відкритих військових дій з органами примусу існуючої публічної влади. Саме тому, наприклад, рух «Правий сектор», не отримавши помітного політичного представництва, все більше асоціюють із незаконною

діяльністю і хаотичними, дезорганізованими, несанкціонованими і часом нелегітимними діями. Перешкодою самоорганізації з прогресивним характером руху є заперечення існуючих соціальних норм, як однієї з форм вираження усталеної організації. Це ускладнює процес його(руху) розгортання, але не зводить його до повного зникнення.

Отже, будь-яка соціальна система з необхідністю здатна до соціальної самоорганізації і дезорганізації. Вагомим проявом кризового стану в суспільстві є розростання самоорганізаційних процесів через якісне збільшення та посилення значущості в громадському житті неформальних об'єднань. Подальша роль та значення таких об'єднань може виражати необхідність соціальних та економічних трансформацій, тобто значення таких рухів може зосереджувати в собі історичний, а отже прогресивний характер.

Візерський Д. (м.Київ)

wiserskiy@gmail.com

ПРАВОРАДИКАЛЬНІ ПАРТІЇ У ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ ТА ПЕРСПЕКТИВІ

Ультра праві, право радикальні – це терміни, що позначають людей, які відносять себе до правого крила у політичних поглядах. Основною ідеєю праворадикалів є те, що одна група людей є кращою за іншу, за певною ознакою – чи то раса, чи політичні погляди, чи національність. Термін «праві» вперше з'явився за часів французької революції, і він позначав монархістів та консерваторів, що сиділи в парламенті з правої сторони, на відміну від лібералів, що знаходились зліва. Тобто, як ми можемо бачити, основна ідея – нерівність певних категорій людей зберігається, не дивлячись на те, що сучасні праві партії майже ні де не зберегли свої, інші, базові постулати.

Як було сказано вище, праві партії були засновані з надією на реставрацію монархії, але, з часом, їхні ідеї майже всюди перетворились на ідею переваги однієї нації над іншою. Тобто ідея «переважання» вийшла за межі одного конгломерату людей, будь то країна або раса, і стала поліконгломератною. Найбільш яскраво це можна побачити в США. Не дивлячись на перемогу ліберальних сил у війні за незалежність, темношкіре населення притіснялось, так чи інакше, майже до кінця 80-х років ХХ століття. Хоча в США не було серйозної партії «за білих», не враховуючи ККК та їм подібних, та дискримінація кольорового населення була, часто, як щось само собою зрозуміле. Можна навіть сказати, що вся Америка була однією правою партією. Це може бути прикладом того, що приворадикальні ідеї дуже добре вкорінюються у свідомість людей, що можуть цього навіть не помічати.

В Європі та Азії ситуація трошки інакша. Тут праві партії виникали тоді, коли одна група людей починала притісняти іншу, а керівництво, у вигляді уряду чи іншого органу не могло, з певних причин, нічого вдіяти. Дуже яскравим прикладом такої ситуації є, як відомо, Німеччина після першої світової війни. Вона була не тільки розгромлена, а ще й мала виплачувати значні репарації. Це призвело до гіперінфляції та інших негативних факторів, що значно погіршили життя людей. І все це звалилось на націю, що якихось 30 років тому була аднією з найвеличніших у Європі. Таким чином був наданий поштовх до бурхливого розвитку не просто правих, на праворадикальних, у найгіршому своєму вигляді, ідей. Апогеєм цього було утворення НСДАП на чолі з Адольфом Гітлером. Як це закінчилось – нам теж добре відомо.

Праналізувавши низку певних історичних фактів, можна дійти до висновку, що праві погляди ростуть тоді, коли народ, або інша група людей починає відчувати несправедливий, на їхню думку, тиск з боку іншої групи людей. Цей тиск може мати будь який вигляд, але в одному він завжди однаковий – він порушує, певним чином, основні права і свободи. Це дуже яскраво видно по ситуації в Україні. Якщо в 1996 р. на виборах радикальні партії, всі в сумі, набирали менше половини відсотка, то в 2012 р одна тільки «Свобода» набрала більше 10%. Це досить зрозуміло каже, що основним джерелом праворадикальних ідей є соціальна несправедливість. Те ж саме ми можемо спостерігати і в Європі. За останні роки, через значну кількість мігрантів, радикальні партії, про які ніхто раніше не чув, починають

зростати стрімкими темпами. Вони намагаються дати корінним мешканцям певну надійність у тому, що їхні діти будуть жити в країні не гіршій, ніж зараз. Це сталося тому, що основним типом людей, що іммігрують в Європу є мусульмани, а вони не вважають за потрібне асимілюватись з корінним населенням, і живуть у своїх общинах. Досить велика частина з них не хоче працювати, і живе на соціальні виплати, що отримуються з податків фінансово активного населення. Це фінансово активне населення не є радим від того, що вони викидають свої зароблені гроші, в чорну діру соціальних виплат, які не просто не допомагають своїм співвітчизникам, а ще й створюють додаткове бажання іноземцям приїжджати до їхньої країни, що призведе до збільшення податкового тягара.

Зараз у світі склалась парадоксальна ситуація, коли стабільні країни стають осередками праворадикальних ідей через те, що уряди не можуть, або не хочуть лімітувати фактори, що є першопричинами утворення цих ідей. А в певних країнах, як наприклад, в Україні, уряд наче не розуміє, що його дії на пряму ці ідеї пестують і підтримують, а ріст право радикальних ідей ніколи ще не закінчувався чимось хоросим.

Відповідно, логічним буде ствердження, що найближчим часом швидкість росту правих партій не тільки не впаде, а ще й збільшиться. В Європі осередком будуть ті країни, де є найбільша масова частка ісламських імігрантів, країни де представники кількох основних релігій не зможуть домовитись між собою, а також Україна і Росія. Перша – через військову агресію другої і неспроможність влади зробити будь що, а Росія стане осередком росту правих ідей через те, що пропагандистка машина цієї країни працює дуже добре, і будь які проблеми, що є в країні, подаються так, ніби джерело цих проблем знаходиться за кордоном.

Отже праві партії були, є і будуть набирати електорату тоді, коли градус соціальної несправедливості буде зростати, і коли ця соціальна несправедливість буде створена однією групою людей до іншої, а знаючи людей – так буде ще дуже довго.

Головченко О.І. (м. Київ)

lesia_golo@ukr.net

ЕЛЕКТРОННЕ ВРЯДУВАННЯ В КОНТЕКСТІ GOOD GOVERNANCE

Система належного врядування («Good Governance») передбачає прозорість в управлінні, відсутність корупції, залучення громадян, фаховість, підзвітність. Саме ці принципи лежать в основі електронного урядування. Електронне урядування - це спосіб організації влади в країні за якої державні органи, використовуючи глобальні інформаційні мережі, функціонують в режимі реального часу, що сприяє покращенню якості виконання державних послуг та надає громадянам доступ до всієї інформації. Ідея електронного урядування - це так зване ведення політики в інформаційному суспільстві.

Інструментом, що здійснює функціонування електронного урядування, - є веб-портал «Електронний уряд». Це єдина структура, що створена для державної влади, органів регіонального врядування, а також всіх суб'єктів господарювання, за допомогою якої вони здійснюють обмін інформацією .

13 грудня 2010 р. за розпорядженням Кабінету Міністрів України було ухвалено Концепцію розвитку електронного урядування в Україні, реалізація якої передбачена на період до 2015 р. Результатом цієї Концепції має стати створення об'єднаних веб-порталів органів виконавчої влади; єдиної інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури органів державної та місцевої влади; національний депозит електронних інформаційних ресурсів [1].

В основі електронного уряду лежить так зване гасло: «Країна без чиновника!», тому це завжди передбачає створення сайтів, проте веб-сайт міністерств – це ще не електронний уряд, необхідно перевести послуги, надані урядовими органами , в електронний режим. На створеному Урядовому порталі, що функціонує з весни 2014 року, в розділі «Електронне урядування» представлені три відділи: «Нормативно-правова база», «Ініціатива «Партнерство «Відкритий уряд»», «Державне агентство з питань електронного урядування України». Проте на даний момент (12.11.2014) жодне з посилань не є доступним, що пояснюється тимчасовою реконструкцією сайту.

Планується також додати такі розділи, як «Біржа ідей та проектів», «Електронний кабінет міста», «Експертний клуб» та «Електронне навчання». На фоні існування єдиного Урядового порталу спостерігається тенденція до зростання кількості регіональних громадських центрів електронного урядування. Лідерами електронного урядування є Вінниця, Бориспіль, Полтава, Львів, Запоріжжя, Маріуполь та Суми. [2]

На сьогодні вже функціонують такі відділи урядування як: електронне міністерство (Головне управління державної служби), електронний регіон, електронне місце, електронне село. Проте досі відкрите питання їх координації та інтеграції в єдину систему. Також у введених кодифікаційній базі відсутнє офіційне визначення таких понять як «е-уряд», «е-урядування», «е-демократія», «інформаційне суспільство». Ряд таких проблем безумовно впливає на швидкість впровадження даної системи.

Україна є державою, якій притаманний централізований і досить непрозорий тип управління, через це громадяни не мають можливості впливати на процес прийняття рішень, обговорювати питання та напрямки розвитку актуальні саме для їхнього регіону. Електронне урядування є необхідним кроком для України на шляху до належного врядування, адже саме такий спосіб організації державної влади передбачає залучення громадян на місцевому рівні та їх вільне спілкування з офіційними органами. Впровадження електронного врядування в Україні спричинить зниження рівня корупції, зменшення тіньової економіки та призведе до прозорості уряду, побудови електронної демократії та якісно нового рівня управління державою.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2250-2010-%D1%80>
2. Моніторинг проведений коаліцією неурядових організацій: ГО «Подільська агенція регіонального розвитку», Асоціація міст України, Transparency International Україна, Громадянська мережа «ОПОРА» в рамках проекту «100 міст – крок вперед. Моніторинг інструментів електронного урядування, як основи надання електронних адміністративних послуг»

Голуб І.М. (м. Київ)

inna19951@gmail.com

ПОЛІТИЧНА ДІЯ ТА ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

На мою думку, актуальність теми обумовлена тим, що феномен політичної культури довгий час не вивчався з точки зору загальної теорії культури. Лише останнім часом з'являються спроби дослідження політичної культури в різних аспектах. На сьогоднішній день тема політичної культури заслуговує більшої уваги та аналізу, який дозволить глибше зрозуміти домінуючі тенденції у цій сфері. Це є важливим для практичного застосування у становленні громадянського суспільства в Україні та необхідності встановлення демократичної республіки, в якій панує справедливий закон, а також рівність всіх верств населення перед законом.

Що ж таке політична культура? Я вважаю, політична культура України визначена історією розвитку формувалась під впливом соціальних, економічних та історичних факторів. У моєму розумінні нею визначаються базисні знання про суспільство, які засвоєні і сприйняті більшою частиною соціуму і визначають політичну поведінку на рівні суспільства, групи, особистості. Це політичні традиції, культура політичного мислення, культура поведінки політиків - близьким даному поняттю є слово "менталітет". Однак неможливо дати сьогодні універсальне визначення політичної культури.

Я вважаю, перспективи розвитку політичної культури у нашій державі полягають у розбудові громадянського демократичного суспільства з забезпеченням прав і свобод громадянина, поділом функцій влади. Але це може реалізуватися тільки через здійснення змін в економічному житті суспільства, активізації виробництва, формування відповідних політичних і соціальних установок більшості населення України брати на себе

відповідальність за долю держави. Я гадаю, що політичний режим України можна визначити як «змішаний», оскільки є ознаки демократичного і авторитарного режиму, залишки тоталітаризму. На моє переконання, найкращий політичний режим для України – демократичний. Чому я так думаю? Тому що до переваг можна віднести: свободу слова, свободу вибору, закон для усіх, вільну критику влади, врахування думок кожного, багатопартійність.

Політична культура в наш час - складне явище, на яке впливають новітні інформаційні технології. Глобалізація науково-технічного процесу призводить до формування віртуального світу, який витісняє реальний. Сьогодні Інтернет впливає на свідомість людей, політичну культуру більше, ніж традиційні засоби масової інформації. Мені здається, що під цим впливом зникає не тільки політична культура, а й культура нації взагалом.

Мені здається, розглядаючи дане питання, варто згадати і про політичну культуру сучасної молоді. Зараз культура студентської молоді перебуває на етапі становлення, відмови від традиційних політичних стереотипів тоталітарної доби, утвердження нових орієнтирів, установок. Відбувається переосмислення політичних ідеалів, шляхом участі студентів в громадському житті університету, міста, області. Отже, молодіжна політика держави має бути складовою загального розвитку суспільства.

В сучасній Україні відбувається процес формування політичної культури українського народу, яка має забезпечувати стабільний розвиток українського соціуму на шляху утвердження демократії та створення держави з розвиненим громадянським суспільством. На мою думку, питання державного розвитку безпосередньо залежать від рівня свідомості та політичної культури громадян.

Проаналізувавши все вищезазначене, можна зробити висновок, що політична культура сучасної України - не тільки складова частина суспільства, а культура з певними властивими їй регіональними неоднорідними ознаками, що гарантує громадський порядок, дотримання прав і свобод, взаєморозуміння в суспільстві.

Як Ви вважаєте, що перешкоджає формуванню в Україні єдиної цілісної політичної культури? На жаль, багато елементів не відповідають традиціям української нації, а запозичені з культур інших народів. Сьогодні для України актуальною є проблема оновлення, перетворення політичної культури в національну, суверенну, а головне демократичну культуру. Мій погляд на цю проблему такий: потрібно створювати базові елементи політичної культури на основі спільного способу життя, мови, традицій. Ці компоненти сприятимуть єднанню певних регіонів України, націй і етнічних груп на ґрунті ідеї перетворення в сучасну українську політичну націю.

Демичева А.В. (м. Дніпропетровськ)

allademicheva@yandex.ru

МІСТО ЯК ГРАВЕЦЬ У ПРОСТОРІ ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Протягом останніх десятиліть остаточно сформувалася думка про те, що міжнародні відносини (*дали – МВ*) не є ексклюзивним простором для держав. Одним з трендів сучасних МВ є зростання як числа, так і різновидів соціальних суб'єктів, які у різній формі приймають в них участь, що свідчить про децентралізацію МВ. Такі зміни отримали назву «поствестфальських» та означають фундаментальне переформатування головних параметрів МВ. Дані трансформації відтворюють головні характеристики постіндустріального суспільства – поліваріативність, фрагментарність, пластичність, взаємозалежність, підвищення значення локального рівня тощо. Американський дослідник J. Rosenau для позначення сучасного стану МВ використовує термін «постміжнародні відносини». Одним з нових суб'єктів у просторі МВ стають міста, які претендують на власну роль. При цьому, вважаємо, що міста одночасно діють як гравці різного типу – актори, агенти, суб'єкти.

Актор – це активний учасник (колективний чи індивідуальний), який, завдяки актуальним чи потенціальним ресурсам, які мають у його розпорядженні, самостійно, у

відповідності до власного розуміння своїх інтересів, приймає рішення та реалізовує певну власну стратегію, яка впливає на міжнародну систему. Французький соціолог А. Турен окреслив такі атрибути соціального актора, як здатність сказати «я»; визнання з боку іншого; приналежність до певної групи [1]. До них можна додати можливість ігнорувати тиск системи; здатність до активних дій; здатність створювати стратегії; автономність в прийнятті рішень, наявність капіталів різного роду. Саме глобальні (світові, мегаполіси) міста можна вважати актором МВ. Підставою для того, щоб місто вважалось «світовим», повинно бути поєднання таких критеріїв, як політичне значення, економічна могутність та кількість населення. Такі міста мають найбільш інтернаціоналізовану економіку та соціальну структуру. Професорка Чиказького університету С. Сассен зазначила, що реально позбавили частини повноважень держави в області політики [2]. Серед основних функцій такого міста посередництво на різних рівнях (комерційне та посередництво при переговорах); функції міжнародних торговельних та фінансових центрів; центру виробництва та розповсюдження інформації; транснаціонального адміністрування світових ТНК; функція центру прийняття політичних рішень, в них концентрується переважна частина штаб-квартир як міжнародних міждержавних (міжурядових) організацій, так і міжнародних неурядових організацій.

Інша група міст виступає, на наш погляд, у якості агентів МВ. Головний атрибут агента – залежність від середовища (системи). Агент виступає як провідник певних стратегій, норм, при цьому логіка системи визначає логіку дій агента [3]. Тобто, місто як агент МВ не створює міжнародну політику чи власних міжнародних стратегій, а виступає на рівні міжнародної співпраці. В сучасному світі більшість міст не є незалежними суб'єктами міжнародного права чи активними творцями власних стратегій. Проте, вони підтримують між собою активні зв'язки та розвивають міжнародне співробітництво, яке також отримало назву «дипломатія міст». Концепт «дипломатія міст» розуміється як інструмент місцевого самоврядування та їх асоціацій у просуванні соціальної інтеграції; запобіганні, врегулюванні конфліктів та постконфліктного відновлення з метою створення стабільної обстановки, в якій громадяни можуть жити разом у мирі, демократії та процвітанні [4, с.3]. Механізмом практичної реалізації дипломатії міст виступає рух «міст-побратимів» та «міст-партнерів». Партнерство спрямовано на реалізацію певного (чи декількох) проектів. Побратимство ж реалізується переважно в культурно-освітній сфері.

І останній, на наш погляд ракурс присутності міста у полі МВ – це суб'єкт даних відносин, тобто те місто, яке в силу певних причин не позиціонує себе як активного учасника МВ.

Отже, міста в цілому, локальні (місцеві) органи влади набули значного досвіду в області міжнародних зв'язків та вносять свій внесок у розвиток сучасного світу, активно заявляючи про себе у децентралізованому просторі МВ.

Список використаних джерел:

1. Турен, А. Возвращение человека действующего. Очерк социологии / А. Турен/ – М.: Научный мир, 1998. – 204 с.
2. Sassen, S. The global city: London, New York, Tokyo / S. Sassen / - Princeton: Princeton univ. press, 2001. – 447 p.
3. Сафронова, О.В. К вопросу о генеалогии конструктивизма в теории международных отношений /О.В. Сафронова/ [Электронный ресурс] / Режим доступа: [http://www.unn.ru/pages/issues/vestnik/99990200_West_MO_2004_1\(2\)/10.pdf](http://www.unn.ru/pages/issues/vestnik/99990200_West_MO_2004_1(2)/10.pdf). – з екрану
4. City Diplomacy: The Expanding Role of Cities in International Politics / Rogier van der Pluijm – The Hague, Netherlands Institute of International Relations Clingendael, 2007. – 45 p.

lera_thinker@mail.ru

ЧОМУ УКРАЇНКИ ПРИЙМАЮТЬ МУСУЛЬМАНСТВО АБО ЧИ ВАРТО МІНЯТИ ДЖИНСИ НА ХІДЖАБ?

Сталим уявленням та майже непорушним постулатом стало уявлення щодо безправності та пригніченості жінки в ісламі. Витоки даної думки знаходяться саме в глибокій релігійності більшості представників ісламу. Згідно Корану, жінка повинна займати найнижче становище у суспільстві, прирівнюється до майна.

В Святому Письмі вона неодноразово порівнюється з так званою, «криницею Ібліса», тобто виток Диявола, є символом гріховності. Проте, в більшості країн світу двадцять перше століття наклало свій відбиток – старовинні постулати втрачають актуальність, глибокі вірування тануть під променями наукового та культурного прогресу. На прикладі сучасних українських мусульманок автор має на меті висвітлити сучасне становище жінки у мусульманстві, явище ісламізації українок, довести, що сучасна мусульманка – вже далеко не мовчазна жінка в хіджабі.

По-перше, слід зазначити, що сучасне мусульманство вже не таке як в казці «1000 і 1 ніч». Мусульманка 21 століття, а тим паче в Україні, може вільно не носити хіджаб, займати будь-яку посаду, ходити на вечірки та навіть забороняти чоловіку заводити інших дружин. В останні роки відбувся сплеск моди на іслам, значна кількість українок змінила релігію, закинувши Біблію та почавши шанувати Коран. В чому ж причина даного свідомого вибору?

В інтерв'ю сайту Segodnya.ua керівник відділу релігієзнавства Інституту філософії ім. Григорія Сковороди НАН України Анатолій Колодний зазначив, що можна виявити три основні причини тикого рішення.

По-перше, невдоволення Церквою. На думку деяких людей, вона не приділяє парафіянам достатньої уваги. Тоді як мусульмани активно підтримують своїх братів і сестер. Як морально, так і матеріально. По-друге, українцям припав до душі поширений в ісламі культ традиційної сім'ї. Сім'ї, де чоловік - добувач, а жінка - берегиня домашнього вогнища. Наші жінки втомилися тягнути на собі і будинок, і дітей, і роботу. А чоловіки хочуть повернути до себе повагу з боку прекрасної статі. І, нарешті, остання, але найбільш важлива причина - відсутність в українців національного самоусвідомлення. Якби ми краще знали і цінували своє коріння, традиції і релігію, таких явищ було б набагато менше [1].

Можна виділити четверту причину переходу в мусульманство. Це бажання жінки бути на забезпеченні чоловіка. Це надання прерогативи не сходженню по кар'єрних східцях, а саме відсутності щоденної праці та фінансовому забезпеченні від чоловіка, проведення часу в своє задоволення. До того ж, ще одним незаперечним плюсом такого шлюбу є те, що чоловік не буде пиякою та курцем, бо дотримуватиметься шаріату. Фактично – це мода на мусульманський шлюб.

П'ятим аргументом, щодо мусульманства є саме висока моральна та професійна культура священнослужителів. Якщо зазначати не корисливо-матеріальну сторону даного явища, а саме духовну, то значна кількість українських православних жінок розчарувалася в служителів християнських церков, які сприймають службу як роботу від «дзвоника до дзвоника», ставляться до людей як до спонсорів церкви, не мають людяності та пожертви, коли до них звертаються за допомогою.

Отже, явище ісламізації є доволі популярним серед українського жіноцтва з ряду причин. Свідомий вибір зрілої жінки чи то юної дівчини стає все популярнішим під впливом ЗМІ, кінематографу та з розвитком ісламознавства. Слід зазначити лише одне – сучасна жінка сама обирає що їй буде личити більше – джинси чи хіджаб.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Segodnia. Ua <http://www.segodnya.ua/ukraine/pochemu-ukraintsy-prinimajut-islam.html>
2. Чиппіндейл П. «Что такое ислам. История и действительность», ЛКИ, 2007. – 429 с.

maximenin@yandex.ru

СОЦІАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІДЕОЛОГІЧНА СКЛАДОВА РОЗПАЛЮВАННЯ ВІЙНИ НА ДОНБАСІ

В українському суспільно-політичному дискурсі війну на Донбасі часто характеризують як гібридну. Даний тип війни ще не набув чіткого визначення в соціальній науці, але різні експерти сходяться на тому, що проти української державності використовуються соціальні технології, вивчення і попередження яких складає основу національної безпеки. На нашу думку, гібридну війну можна визначити як агресію однієї держави проти іншої за посередництвом не офіційних формувань, представлених військовими (часто партизанськими) і громадськими організаціями, місцевим населенням, зв'язок з якими формально заперечується. При цьому держава, що веде гібридну війну, не позиціонує себе як учасник військового протистояння, характеризуючи її як громадянську.

Не дивлячись на те, що події на Донбасі, які передували війні, виглядали як стихійні акції народу, це був скерований процес реалізації цілого комплексу соціальних технологій. Перше – це інформаційна війна, мета якої маніпулювання масовою свідомістю та розпалювання громадянської ненависті. Для цього відбувається захват місцевих телестанцій організованими групами, блокуються опозиційні мас-медіа і доступ населення до об'єктивної інформації. Отже, головна риса цієї війни полягає в тому, що вона ведеться не на вулицях міст, а в першу чергу у свідомості людей, в результаті чого формується п'ята колонна – населення відмовляється від своєї держави і підтримує агресора (в Криму використання військової сили в такому випадку взагалі стало зайвим). В такій інформаційній війні конструюються специфічні ідейні образи (в українському варіанті – це “бандерівець”, “фашист”, “нацик”, “терорист”, “зрадник”), що мають джерело в “галицькому” і “донецькому” ідеологічних проектах, що мали регіонально вузький, але значний мобілізаційний і разом з тим конфронтаційний потенціал.

Друге – це спотворення демократичних процедур, що виражалось в проведенні референдумів через довільну інтерпретацію норм державного і міжнародного права, апеляції до трансцендентності “народної волі”. Так, референдуми в Криму і Донбасі легітимізувались через право народів (націй) на самовизначення (декларація ООН). При цьому розрахунок агресора в такому разі базується на тому, що питання проведення лінії розмежування між національно-визвольним рухом і сепаратизмом – політизоване і пов'язане з політичною кон'юнктурою, тому як існує певна суперечність між реалізацією права народу на самовизначення і принципом територіальної цілісності держави, що передбачає неможливість змінити територію держави без її згоди.

Ефективним способом формування суспільної думки в сторону відторгнення української влади та державності було проведення демократичних, масових, “народних” акцій, з залученням організованих груп провокаторів, бандитських формувань та громадян, що не мають стійкої національної ідентичності, з закликами до сепаратизму та несприйняття нової влади та української державності. В обласних центрах півдня та сходу України (Луганськ, Донецьк, Харків, Одеса) ці акції набули форми антифашистських мітингів.

Третє – використання тактики терористичних дій (захват адміністративних будівель, комерційних організацій, банків та ін.). В процесі демонстрацій відбувалась оперативна підміна завдань: перетворення мирного мітингу в кримінальний натовп, для чого з територій сусідньої держави додатково підвозились учасники, які разом з місцевими провокаторами (“титушками”) та проросійськи налаштованим населенням, в тому числі партійних активістів, мали на меті здійснити силовий захват державних будівель.

Четверте – це ведення бойових дій всередині населених пунктів, прикриваючись мирним населенням, з подальшим залученням мас-медіа для фальсифікації фактів і пропаганди ідеї свідомого геноциду української влади свого народу (поєднання технологій інформаційної війни безпосередньо з прямими військовими діями).

П'яте – це дипломатичні технології, що передбачають переконання політичної еліти світової спільноти в існуванні певної картини реальності (наприклад, фашистської революції в Україні, розповсюдженні неонацизму), залякування адміністративних чиновників і бізнес-еліти, що є залежними від економіки РФ, створення альянсів з частиною української політичної та бізнес-еліти, що була відсунута від влади в результаті політичних подій для максимальної мобілізації матеріальних, фінансових та адміністративних ресурсів у війні, а також психологічний тиск через переміщення великої частини бойової техніки поруч з кордоном противника (силове залякування).

Не можна сказати, що гібридна війна є унікальним явищем в Україні. Подібні технології конструювались і випробувались в різних варіаціях задовго до подій 2014 року (участь СРСР та США у війні в Кореї, В'єтнамі, революції в країнах Європи, Азії, Африки і Латинської Америки). З іншого боку, наша держава виявилась інтелектуально та організаційно не підготовленою до протидії цим специфічним підривним соціальним технологіям, мета яких полягала в антинаціональній соціальній мобілізації, дезорганізації суспільства, державні інститути якого були послаблені внаслідок революційних подій, деморалізації керівництва країни, розпалюванні громадянської ворожнечі та війни, попередження механізмам самоорганізації нації для захисту державної безпеки, підготовка плацдарму для військового вторгнення.

Події 2014 року на Україні засвідчили необхідність створення відповідних науково-дослідних інститутів або відділів для глибокого вивчення проблем національної безпеки та підривних соціальних технологій, комплексної розробки інформаційних, освітніх, законодавчих, силових заходів їх протидії.

Жовноватая В.А. (з. Киев)

zhovnovataya@gmail.com

ИНТЕРПРЕТАЦИЯ ФЕНОМЕНА СПРАВЕДЛИВОСТИ СКВОЗЬ ПРИЗМУ ПРОГРАММНЫХ ДОКУМЕНТОВ КАНДИДАТОВ НА ПОСТ ПРЕЗИДЕНТА УКРАИНЫ В 2014 ГОДУ

За 23 года своей независимости, социальная структура украинского общества остается неустойчивой и «стратификационно поляризированной». Это подтверждается исследованием, под руководством Макеева С., субъективных оценок социальной структуры Украины, где согласно большинству мнения украинцев, она (структура) представляется как расколотое на явно преобладающую количественную массу тех, кто внизу, и тонкий «луч» оторвавшихся от обширнейшего основания [5, 87]. Таким образом, можно сделать вывод о том, что Украина характерна отсутствием среднего класса, как субъекта социальных процессов. На сегодняшний день, действительно деятельными субъектами политического и социального управления выступают представители экономической и политической элиты, которые были сформированы в результате быстрого вхождения постсоветского украинского общества в канал государственно-капиталистического развития [3, 29]. Иными словами, с момента провозглашения независимости мы наблюдаем стратификационное изменение социальной структуры, где «одни из социальных субъектов обладают значительными экономическими, культурными, социальными... и иными статусными ресурсами, а другие... не имея таких капиталов, вынуждены подчиняться устанавливаемым правилам. Иными словами, сильноресурсные социальные субъекты начинают формулировать и закреплять правила социальных взаимодействий, отвечающие их интересам, что позволяет им же расширять поле своего экономического и политического влияния, наращивать свой капитал...» [9, 32].

Особенность социальной справедливости заключается в том, что через индивидуальные переживания, оценки, субъективное чувство справедливости социального актора, проявляется в его действиях, реализуя в себе характеристики социального феномена. Так, на основе чувства несправедливости, люди вступают в социальные взаимоотношения с целью нивелирования проявлений несправедливости, неравенства.

Население Украины, на фоне масштабного социального неравенства, оценивает уровень социальной справедливости как очень низкий. При этом, понимание сущности данного концепта все еще остается на интуитивном уровне: так, в исследовании представлений о справедливости в России и Украине отмечается, что треть респондентов не ответила на вопрос что же такое справедливость. Стоит отметить, что населением справедливость понимается, в первую очередь, как этическая категория (38,8% украинцев). При этом распределение среди данных ответов следующее: 21,8% воспринимают справедливость как личностное качество и характеристику поступков, только 2,5% и 0,8% понимают её как «правду, истинность» и «нормативную правильность» соответственно.

Только 8,6% респондентов воспринимают справедливость в ее правовой реализации (где к «равноправию, соблюдению прав и свобод человека» относится 1,6%). При этом интересным является то, как респонденты в рамках оценки справедливости в качестве правовой категории дифференцируют такие ее проявления как «соблюдение закона» и «наказание незаконного поступка» (6,6% и 0,4% соответственно).

Понимание справедливости как экономической категории присуще 6,6% респондентов. Её составляющими выступают «равенство в распределении общественных благ», «справедливая оплата труда, достойная жизнь» и «равенство возможностей» (2,6%, 3,3%, 0,3% соответственно) [2, 143].

На основании только этих цифр уже можно сделать вывод о том, что ценности либеральной традиции за 23 года не сумели стать ценностями нашего общества. Стоит отметить, что доминирующие в обществе представления о справедливости отражают господствующую систему моральных ценностей и принципов, которые лежат в основании развития общества. Соответственно мы можем сделать вывод о том, что такие проявления справедливости, как в экономической, правовой и политической сферах общества, нивелированы реальными принципами общественной жизни общества. То есть, наблюдается диссонанс между провозглашенными ценностями и фактической их реализацией.

В условиях экономического кризиса и кризиса общественных отношений 2014 года, актуальность вопроса «недостатка» справедливости подтверждается программными целями кандидатов на пост президента Украины в 2014 году. Так, большинство кандидатов отмечали стремление к «торжестванию справедливости» в Украине. Однако, как и украинское население в целом, так и политики, разнородно воспринимают справедливость. При этом, ни один из политиков не воспринимает справедливость как концепт, учитывая все ее проявления. Напротив, преобладает акцентирование на том или ином ее проявлении. Так, кандидатами на должность Главы государства, справедливость трактуется как: 1) эффективная и прозрачная законодательная и судебная система (Порошенко П., Тимошенко Ю., Тигипко С., Гриценко А.) [1;6;7;8]; 2) отсутствие коррупции (Гриценко А., Тимошенко Ю., Ляшко О., Гриценко А., Тигипко С.) [1;4;6;7;8]; 3) часто встречается идентифицирование справедливости с реальной социальной защитой и обеспечением незащищенных слоев населения государством (Тигипко С., Порошенко П.) [6;7].

Ни один из политиков не рассматривает комплексно все возможные проявления социальной справедливости в своих программах. Зачастую справедливость выступает лозунгом, нежели реальным ориентиром развития государства и принципом обновленной власти. Даже Ю. Тимошенко, предвыборная кампания которой, называется «Время справедливости», в своем программном документе раскрывает только такие проявления справедливости, как экономическая, правовая и этическая категории, выпуская из внимания политическую.

Стоит отметить, что в риторике предвыборных программ большинства кандидатов, ответственность возлагается на самих политиков (посредством фраз «я сделаю», «я выполню», «я решу» и т.п.). Порошенко же отмечает необходимость активного участия граждан. Он один из первых, кто за 23 года заявляет об ответственности каждого за свою жизнь и поступки, как гарантии успешного развития Украины. Именно его программа наиболее соответствует традиции либерального общества, тогда как программы остальных

кандидатов построены на былых социалистических принципах. И проявленная поддержка большинством населения является косвенным доказательством того, что украинское общество остро нуждается в кардинальном изменении принципов общественных отношений.

Список використаних джерел:

1. Гриценко А.С. Передвиборча програма кандидата на пост Президента України//Центральна виборча комісія / Режим доступу: http://www.cvk.gov.ua/vp_2014/
2. Кирюхин Д., Щербак С. Представления о справедливости в России и в Украине: повседневность и идеология // Д. Кирюхин, С. Щербак / Социология: теория, методы, маркетинг. 2007. No. 1. – С. 136-150
3. Куценко О.Д. Общество неравных. Класовий аналіз нерівностей в сучасному суспільстві:Спроби західної соціології. – Харків: Вид.центр Харк.ун-ту, 2000 – 316 с.
4. Ляшко О.В. Передвиборча програма кандидата на пост Президента України//Центральна виборча комісія / Режим доступу: http://www.cvk.gov.ua/vp_2014/
5. Макеев С., Патракова А., Домаранская А. «Дифференциация и стратификация населения Украины» // С. Макеев, А. Патракова, А. Домаранская / Социология: теория, методы, маркетинг – 2010, – №4 – С.85-100
6. Порошенко П.О. Передвиборча програма кандидата на пост Президента України//Центральна виборча комісія / Режим доступу: http://www.cvk.gov.ua/vp_2014/
7. Тигипко С.Л. Передвиборча програма кандидата на пост Президента України//Центральна виборча комісія / Режим доступу: http://www.cvk.gov.ua/vp_2014/
8. Тимошенко Ю.В. Передвиборча програма кандидата на пост Президента України//Центральна виборча комісія / Режим доступу: http://www.cvk.gov.ua/vp_2014/
9. Ядов В.А. Современная теоретическая социология как концептуальная база исследования российских трансформаций : курс лекций / Ядов В.А. — СПб. : Интерсоцис, 2006. — 112 с.

Жуленьова О.В. (м. Київ)

oksana.zhuleneva@gmail.com

ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ І СОЦІАЛЬНОЇ ДОВІРИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ З ТОЧКИ ЗОРУ ТЕОРІЇ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Теорії політичної культури (PoliticalCultureTheories) Габріеля Алмонда (G. Almond) і Сідні Верба (S. Verba), Рональда Інглехарта (P. Inglehart), Роберта Патнема (R. Putnam)., виходять з гіпотези про екзогенну по відношенню до політичної сфери природу політичної довіри. Джерелом формування довіри до політичних інститутів розглядаються загальні орієнтації(Beliefs), які формуються в людини відповідно до норм і цінностей культури, що сприймаються індивідом в період ранньої соціалізації.[1;56]

З культурологічної точки зору, політична довіра(PoliticalTrust) є продовженням міжособистісної довіри (InterpersonalTrust), яка формується в дитинстві і впливає в подальшому на індивідуальні політичні орієнтації. Дана теза пояснюється представниками культурологічної традиції тим, що довіра, яка формується залежно від ступеня міжособистісної взаємодії та співпраці в рамках формальних та неформальних інститутів громадянського суспільства, насамперед у місцевих неурядових асоціаціях, стає основою для створення не лише загальнонаціональної мережі інститутів громадянського суспільства, а й сприяє посиленню довіри до діючих політичних інститутів, що впливає на формування громадянської культури в суспільстві.

Ряд соціологів вважають, що співвідношення рівнів міжособистісної та інституційної довіри (довіри представникам легальної влади)є найважливішим індикатором, своєрідним «термометром» здоров'я суспільства. Г. Ф. Ромашкіна і Ю.П.Абдалова називають кілька можливих варіантів такого співвідношення:

1) міжособистісна і інституціональна довіра вище середнього - суспільство володіє значним соціальним капіталом, а влада сприяє його збереженню та відтворенню;

2) високий рівень міжособистісної довіри при низькому рівні довіри інституціональної - суспільство існує автономно від влади;

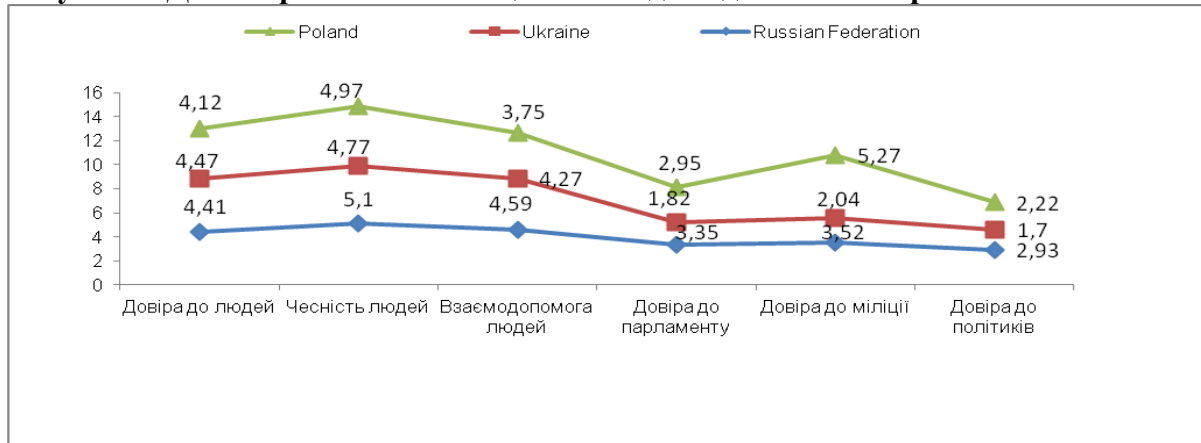
3) низький рівень між особистісної довіри при високому рівні довіри інституціональної – соціум не може функціонувати самостійно, повністю залежить від владних ініціатив;

4) низька міжособистісна та інституційна довіра – соціальні взаємодії в суспільстві практично повністю паралізовані, влада нездатна контролювати ситуацію, а координовані дії людей сильно ускладнені в результаті взаємної недовіри. [2;21 с.]

Одна з особливостей громадянського суспільства перехідного типу пов'язана зі специфікою співвідношень міжособистісної(соціальної) довіри і політичної довіри.

Порівнюємо за цим показником Україну, Польщу і Російську федерацію:

Рисунок 1. Дані Європейського соціального дослідження 2013 рік.

Згідно отриманим даним спостерігається середній рівень міжособистісної довіри в усіх досліджуваних групах та доволі низький рівень інституційної довіри в усіх групах, окрім довіри до міліції в Польщі. Дана тенденція говорить про достатньо низьку надійність владних інститутів та підтримку держави. „Адже, базою або фундаментом довіри виступає суб'єктивне уявлення про надійність(trust worthiness) об'єкта довіри. Суб'єкт довіри визначає надійність або через накопичення знань і досвіду, або через репутацію, яку можна представити як накопичений запас довіри минулих періодів і наявність гарантій(контрактів, активів тощо). Коли суспільство стикається з «синдромом недовіри» (термін П. Штомки) до політичного режиму, економічної та суспільної системи в цілому, альтернативним виходом для людини стає довіра в рамках сім'ї, товариських відносин, етносу, релігійної спільноти та інш.

Список використаних джерел:

1. Almond G., Verba S. The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations. Princeton, NJ.: Princeton University Press, 1963. 562 p.
2. Ромашкина Г. Ф. Сети межличностного и институционального доверия как ресурс неформальной экономики / Г. Ф. Ромашкина, Ю. П. Абдалова. – Тюмень : Изд-во Тюмен. гос. ун-та, 2005. – 21 с.

Загоруйко М.В., Канурна К.О. (м.Київ)

kanurna@mail.ru

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ РОЗПОДІЛУ ГОЛОСІВ НА ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРАХ 2014 РОКУ

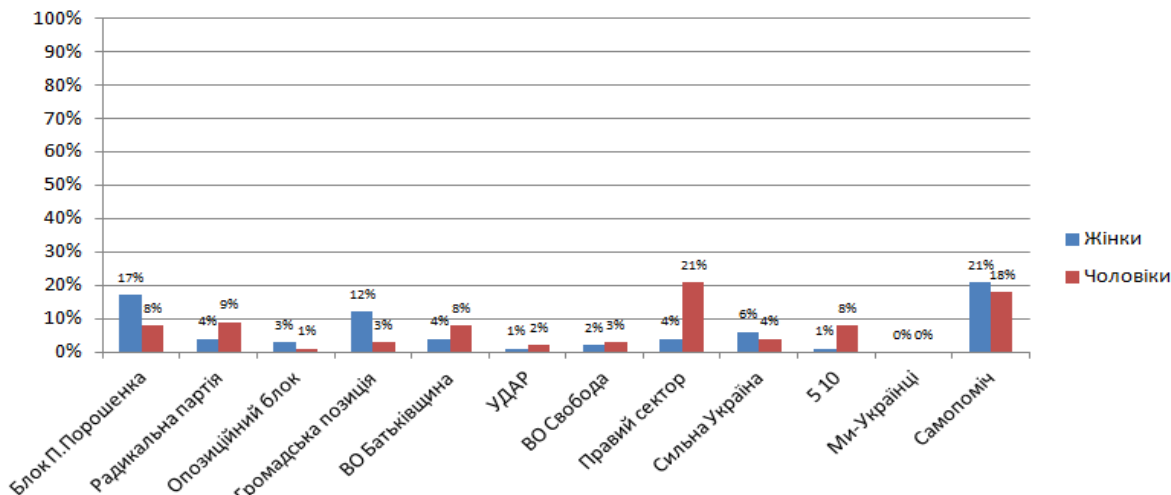
Наприкінці вересня студентами НТУУ «КПІ» факультету соціології та права було проведено соціологічне дослідження з метою з'ясувати ставлення української молоді до різних політичних сил, які балотувалися до Верховної Ради.

В ході опитування використовувалися новітні інформаційні технології: електронна анкета була створена за допомогою сервісу «Google Drive», який дозволяє швидко та ефективно створювати соціологічні анкети та зберігати їх в форматі Microsoft Excel, що значно прискорює та спрощує статистичну обробку даних. Розповсюдження анкет також відбувалося в мережі Інтернет, в загалом через соціальні мережі та спеціалізовані публічні

сторінки провідних університетів України. Вищезазначені заходи дозволили за короткий час опитати 155 респондентів з усієї України без значних матеріальних затрат.

В даній роботі за мету ставиться проаналізувати гендерні особливості розподілу ставлення молоді як до провідних політичних сил України, так і до нових, ще невідомих широкому загалу партій.

Розподіл голосів (11-12 балів)

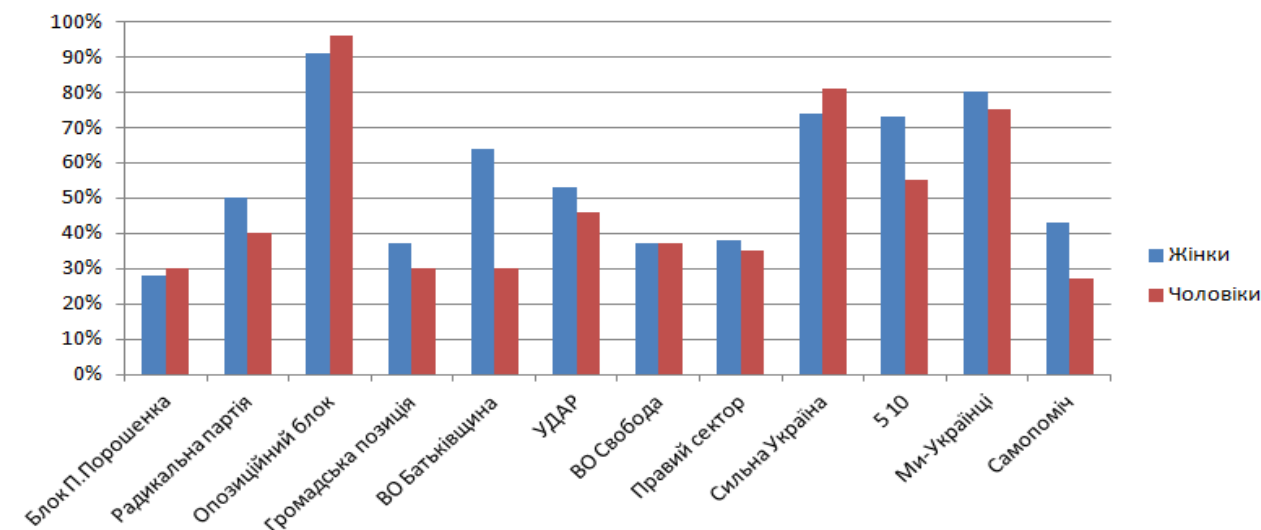

Анкетування пройшли 83 чоловіки та 72 жінки, переважно студентська молодь. Подальший аналіз отриманих даних за гендерним критерієм дозволив виявити деякі закономірності в розподілі оцінок.

Найвищий бал (12 – точно голосуватиму за дану партію) партії «Правий сектор» - без сумніву найрадикальнішій політичній силі на цих виборах – поставили 21% чоловіків, проти 4% у жінок. Значна різниця також виявлена у ставленні до партії «5.10», якій поставили 12 балів 8% чоловіків, та лише 1% жінок. Різниця більш ніж у 9% між чоловіками та жінками в найвищій оцінці спостерігається в результатах партії «Блок Петра Порошенка» та «Громадська позиція», перевагу яким надало жіноцтво. В решті партій не спостерігається значної різниці між чоловіками та жінками.

«Правий сектор», без сумніву, найбільш радикальна партія на сучасній політичній арені

Розподіл голосів (0-1 бал)

України, яка будує свою політику на засадах крайнього правого націоналізму та вдається у провадженні своєї політики до рішучих дій: саме бійці Правого сектору першими вступали в сутички з правоохоронцями під час осінньо-зимових подій на Майдані.

Головною ідеєю партії «5.10» є радикальне реформування економіки країни: повна відміна існуючого податкового кодексу та введення лише двох податків, відкриття митних кордонів, введення вільного обігу валют. Керівники партії неодноразово заявляли про намір здійснення «мирної революції» шляхом повного блокування урядових кварталів.

Позитивне ставлення чоловіків до цих партій, на нашу думку, обумовлене більшою схильністю сильної статі до рішучих дій та кардинальних змін. Жінки ж навпаки надали перевагу партіям поміркованого спрямування. Адаже ні Петро Порошенко, ні Анатолій Гриценко (лідер партії Громадська позиція), незважаючи на свій імідж військового, не закликають, на відміну від попередніх двох партій, до яких-небудь рішучо радикальних дій.

Різниця в поглядах між жінками та чоловіками, на нашу думку, обумовлена як соціально-економічними факторами, так і психологічною відмінністю між статями.

Але варто зазначити, що аналіз був проведений по відношенню до партій, де спостерігається більш-менш значна різниця у розподілі оцінок. Більшість же партій отримали приблизно однакові оцінки як з боку жінок, так і зі сторони чоловіків. Це дає підставу стверджувати, що хоч і гендерна різниця у ставленні до політичних сил присутня, все ж вона є незначною.

Зосим В.О. (м. Київ)

vika.zosim@yandex.ua

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕХОДУ ВІД «КЕРОВАНОГО» ДО «САМООРГАНІЗОВАНОГО» ХАОСУ В ПОЛІТИЧНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Наприкінці 2013 року Україна, сама того не очікуючи, опинилася в ситуації, яку фахівці з теорії хаосу називають «на межі хаосу» («Edge of Chaos»). Це той стан системи, коли вона найбільш готова і здатна до змін. А як відомо, будь-які зміни та трансформації (а, особливо, революційні) для суспільства є сильним потрясінням, чимось на кшталт ляпаса. З одного боку, руйнуються існуючі в суспільстві цінності, з іншого боку, різка динамізація політичних процесів в країні веде до збільшення кількості не врегульованих конфліктів, а значить, і наростання хаотизації всього суспільства.

Однак, чи таке вже нове поняття «хаосу» для сучасної політичної системи України? Згадаємо про так званий «політичний плюралізм», який ми маємо сьогодні. При наявності більш ніж двох сотень політичних партій, по-суті, жодна з них не вирізняється чіткою ідеологічною позицією, національною ідеєю розвитку, організаційними ресурсами. Вони скоріше виконують роль ширми, що приховує інтереси кількох впливових політично-економічних кланів, для яких важливий не зміст, а форма демократичного процесу.

В результаті отримуємо політику «керованого хаосу», яку Стівен Манн називає ситуацією, коли у відсутності порядку може бути зацікавлена певна політична сила, лобістське угруповання, корпоративна спілка, які через ескалацію протиріч та конфліктів, мають на меті досягнення певних політичних цілей.[1]

Цей уявний плюралізм став однією з причини останніх подій, що відбулися в Україні. Втрата об'єднуючої ідеї загальнодержавного розвитку, а також загострення національних та етнічних протистоянь, відмінностей в моральних принципах суспільного розвитку, політичних переконаннях призвели до наростання антагонізму та виникнення якісно іншої форми хаосу - «самоорганізованого», який, на перший погляд, можна назвати станом абсолютного невизначеного розвитку системи. Він сприймається таким тому, що важко визначити, яка з численних структур, які зароджуються на тлі старої соціально-економічної системи, стане керуючою. Однак саме за таких умов можливе формування і заміна одних структур іншими і розвиток функціональних відносин між ними, що, в свою чергу, є складовою модернізації політичної системи.

На заключних стадіях розвитку «самоорганізованого» хаосу починають формуватися біфуркаційні процеси, під якими в синегретиці розуміється суттєва перебудова системи і поява у ній нового аттрактора - цілі.

Зараз в Україні є шанс звернути увагу на те, що часто недооцінюється, а саме: країна - живий організм, здатний до розвитку і самоорганізації. В умовах «самоорганізованого» хаосу можливо побудувати нову політичну систему. Ми повинні розуміти, що інтеграція до Європи передбачає, в тому числі, й перейняття відповідних політичних цінностей. Тому нашій країні потрібно привести у відповідність до європейських стандартів і свою партійно-політичну систему, в якій партії будуть відігравати роль консолідуючого чинника громадянського суспільства, сприяти діалогові влади і суспільства, підлягати контролю з боку політичних конкурентів.

Список використаних джерел:

1. Mann, S. Chaos Theory and Strategic Thought / S. Mann // Parameters / Strategic Studies Institute. — Autumn 1992. — P.54—68
2. Маїк І.С. Самоорганізоване регулювання правових відносин у межах держави / І.С. Маїк // Вчені записки Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського Серія «Юридичні науки» — 2013. — Т. 26(65) — №2 — С.32-37
3. Нурышев Г.Н. Доктрины "управляемого хаоса" в современной глобальной геополитике / Г.Н. Нурышев // Научный журнал НИУ ИТМО — 2014. — [Електронний ресурс]. — режим доступу : <http://economics.ihbt.ifmo.ru/file/article/6689.pdf>

Казьмірова О.М. (м. Київ)

Oksana.kazmirova@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Ескалація військового конфлікту на Донбасі та зумовлена ним соціально-економічна криза, має одним з багатьох наслідків нестабільне функціонування банківської системи, що в свою чергу негативно позначається на рівні життя та матеріального добробуту населення. Надзвичайно актуальною стає проблема повернення кредиту, вирішення якої за умов, що склалися, є практично неможливим. Сума кредитних боргів продовжує збільшуватися, що становить одну з ключових проблем банківської системи України. Так, за даними українського журналу «Forbes» за 7 місяців 2014 року частка простроченої заборгованості у загальному кредитному портфелі зростає з 7,7 до 10,8 % [1]. Також значно знизився рівень кредитування населення (особливо в іноземній валюті), все більшого масштабу набуває відтік депозитів вкладників, що в свою чергу негативно позначається на економічній ситуації загалом.

Особливо гостро на сьогоднішній день постає проблема сплати боргів кримськими позичальниками. Враховуючи те, що всі відділення українських банків припинили свою діяльність після примусової анексії Криму Росією, навіть добropорядні клієнти банків, які до цього часу мали гарну кредитну історію, не мають змоги повернути борг без зайвих труднощів. Варіантів виходу з положення, що склалося, існує небагато: людині необхідно або виїжджати на материкову Україну, або ж користуватись послугами російських банків, що є більш витратною процедурою для позичальника. Така ситуація з кредитами завдає мільярдні збитки банківській системі України. Перекривати ці кредити немає чим. Ускладнює проблему й той факт, що на сьогоднішній день відсутні закріплені на законодавчому рівні механізми повернення кредитів на території Криму.

Неоднозначна ситуація склалась і з кредитною політикою, яку банківські установи ведуть по відношенню до позичальників. Для отримання кредиту банк вимагає надати пакет документів, що підтверджують платоспроможність позичальника. Вже неодноразово траплялися випадки, коли бійцям із зони АТО відмовляли в оформленні кредиту, мотивуючи це тим, що у них великий ризик смертності, а це створює зайві проблеми як для банку, так і самого кредитувальника.

Але є й такі банківські установи, що реалізують спеціальні програми для бійців АТО: зокрема, «Ощадбанк», банк «Надра» пропонують кредитні канікули для військових та мобілізованих чоловіків. Також широко використовується метод, що не передбачає нарахування штрафів за несвоєчасне погашення боргу та зниження кредитних ставок за

кредитним договорами. Такі програми мають на меті зменшення та полегшення процедури повернення боргу для сімей, в яких є такі особи.

Отже, можна зробити висновок, що будь-який військовий конфлікт має цілий ряд негативних наслідків, що виражаються в демографічних втратах, дестабілізації економіки, загальному зниженню рівня життя населення, відсутності впевненості у безпеці подальшого існування. Поки на території України буде йти збройне протистояння, до тих пір не буде й стабільності в усіх сферах життя суспільства.

Список використаних джерел:

1. Рейтинг проблемності кредитних портфелів [електронний ресурс]. – 2014 режим доступу: <http://forbes.ua/ua/business/1379442-rejting-problemnosti-kreditnih-portfeliv-2014>

Кірюхін Д.І. (м. Київ)

denn_krn@mail.ru

СОЦІАЛЬНА ДЕРЖАВА ТА ПОСТКОМУНІСТИЧНІ КРАЇНИ

Посткомуністичні країни, одним з яких є й сучасна Україна, відрізняє процес поступового демонтажу інститутів соціальної держави, а відповідно й загострення так званого «соціального питання». Причинами цього процесу, з одного боку, є така що панувала тривалий час (а подеколи панує й понині) наївній впевненість в тому, що механізми ліберальної економіки здатні ефективно вирішувати й соціальні питання, а з іншого загальна тенденція на послаблення впливу держави на соціально-економічні процеси.

Дійсно, розмови про кризу welfare state є зараз достатньо широко поширеними. При цьому як правило вказується на гострі фінансові та економічні проблеми, з якими сьогодні зіткнулися багато країн, як на основну причину того, що держава починає поступово якщо й не відмовлятися від своїх соціальних зобов'язань, то, як мінімум, скорочувати обсяг цих зобов'язань. Тим часом, причина кризи криється не просто в бюджетному дефіциті чи уповільненні економічного зростання, що негативно відбиваються і на соціальних програмах. Як здається, сьогодні слід говорити не про кризу, а про загрозу поступового демонтажу welfare state, що безпосередньо пов'язана з ослабленням позицій держави.

З другої половини ХХ століття ідея держави, не дивлячись на появу цілої серії нових національних держав, починає поступово втрачати свої позиції. Як підкреслював М. ван Кревельд, зрушення економік розвинених країн у напрямі міжнародної торгівлі послабило можливості національних держав з контролю за економічними процесами, а розвиток електронних інформаційних послуг обмежив можливості держави з контролю інформації, поступившись позиціями людям і організаціям, що не є державами.

Паралельно з цим відбуваються і процеси трансформації політичної ролі робочого класу, на задоволення інтересів якого і була, власне, спочатку орієнтована ідея welfare state як одного з варіантів рішення соціального питання. В умовах деіндустріалізації, яку ми спостерігаємо в північноамериканських, європейських та часто-густо посткомуністичних країнах, йде процес природного скорочення кількості промислових робочих й, як відзначає К.Крауч, посилення впливу представників всіляких різномірних груп, що не мають виражених політичних переваг (а тому і що легше піддаються маніпуляції), зокрема, осіб розумової праці, адміністративного персоналу, фінансових установ, що служать, державних службовців, в наслідок чого захист держави загального добробуту відтепер спирається не стільки на вимогу загального рівноправ'я, пов'язану з необхідністю збереження соціальної стабільності і єдності, скільки на заклики до співчуття.

Але питання про долю національної держави залишається сьогодні відкритим. К.Крауч, так само як і й М. ван Кревельд, демонструють, що основну загрозу національній державі сьогодні несуть не інші держави, а корпорації, які часто значно більшими й мобільнішими в багатьох питаннях. Саме посилення позицій корпорацій приводить до того, що багато функцій, пов'язаних з реалізацією принципів держави загального добробуту (welfare state), сьогодні все більше комерціалізуються, тим самим розмиваючи і образ самої держави,

перетворюючи її на квазікомерційну корпорацію, яка, у тому числі і через власну бюрократію, поступається в ефективності іншим корпораціям.

Корпорації здатні уникати контролю над своєю діяльністю з боку держав, але при цьому самі володіють достатніми ресурсами для того, щоб робити вплив на економічну і соціальну політику держав, перетворюючи їх. Тим самим відбувається підірив інституту welfare state, що у свою чергу, знижує життєздатність національних держав, іншими словами — розмиває соціальне громадянство. Сьогодні держава (причому мова йде не лише про посткомуністичні країни) добровільно відступає в питаннях соціального страхування, освіти, медичного обслуговування, пенсійного забезпечення. Паралельно з державою все більш активно починають діяти інші організації, як на регіональному рівні, так і в глобальному масштабі. Нарешті, розповсюджується і уявлення про те, що корпорації можуть одночасно виробляти прибуток і соціальну справедливість.

Сьогодні ми, слідом за Н.Кляйн, К.Краучем, Е.Пабстом говоримо про трансформацію економічної і соціально-політичної ролі корпорацій: при посиленні позицій корпорації як соціального інституту і посиленні її політичного впливу, аж до створення єдиного підприємницько-політичного співтовариства, ідентичність корпорації (на відміну від ідентичності її реальних власників) стає мінливою — це збільшує її ефективність, але, з іншого боку, знижує рівень відповідальності перед суспільством. Саме за такою ситуації — послаблення держави і посилення впливу корпорацій — сьогодні опинилися і посткомуністичні країни, що переживають кризу соціальної держави.

Крячко В.І. (м. Київ)

volodymyr.kryachko@gmail.com

АКТИВНОСТІ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ В УКРАЇНСЬКОМУ ЕТНОРЕЛІГІЙНОМУ СОЦІОПРОСТОРІ: ІСТОРИКО-ПОЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ

Сьогодні католицизм (лат. catholicismus) – найпоширеніший із напрямів християнства (більше 1,2 мільярда вірних). У Катехизмі Католицької Церкви зафіксоване твердження про те, що вона послана до всіх народів; звертається до всіх людей; охоплює всі часи, адже слово «католицький» (грец. καθολικός) означає «загальний» у значенні «всеохопний» або «цілісний». Тому, очевидно, що репрезентанти католицизму (будучи представниками різних етнічностей) намагаються комунікувати зі всіма соціокультурними, етнічними, релігійними тощо спільнотами у світі.

Актуальність дослідження даної проблематики пов'язана із проєвропейським вектором інтеграції України як поліетнічного та мультирелігійного етносоціального організму, що, в свою чергу пов'язано із опціональним збільшенням імпаکتивності концепто-доктринального, сигніфікативного та етнорелігійного полів католицизму, а також католицьких інституцій та соціальних суб'єктів, адже приблизно 25% від загальносвітової кількості католиків живуть у Європі, і більше 1/3 населення Європи є католиками. Тому, очевидно, що проблематика дослідження католицизму в етнорелігійному та історико-політичному ракурсі є актуальною для українського соціополя у контексті сучасних духовно-соціальних, етнорелігійних та політичних трансформацій, особливо враховуючи той факт, що територіальним сусідом України є Польща – одна із найбільших католицьких країн Європи, відносно етногомодна та монорелігійно-католицька держава. І, разом із цим, питання етнорелігійної акультурації представниками української етнічності іноетнічних та інорелігійних конструктів та концептодоктрин навряд чи не викликатиме інтерес у конструкторів та дослідників моделей налагодження міжрелігійного, міжкультурного, міжетнічного та міжнаціонального діалогів, особливо у контексті екуменізму.

Тематики даної доповіді стосуються катехизм Католицької Церкви, компендіум соціальної доктрини Католицької церкви, Доктринальна нота стосовно деяких питань участі католиків у політичному житті (2002 р.) тощо, концептуально-теоретичні праці таких дослідників як: В. Вайс (етнорелігійні маркери католицизму у політичному полі соціопросторі), В. Євтух (етносоціологія, етнологія, етністорія), О. Картунов

(етнополітологія), А. Колодний (релігієзнавство), А. Хіслоп (етнорелігійні маркери католицизму у різних соціополях) та інших, а також численні інформаційні ресурси, які пов'язані із етнорелігійною проблематикою, зокрема: www.religion.in.ua, www.risu.org.ua, www.credo-ua.org, www.catholicnews.org.ua, www.catholic-info.at.ua, www.katolik.ru, www.catholic-media.org, www.ethnoencyclopedia.info тощо.

Для експлікації деяких активностей Католицької церкви в етнорелігійному та політичному соціопросторах України, наведемо наступні інфоприкладі: слова глави УГКЦ Святослава Шевчука (2014 р.): «Ми завжди закликали виконувати закони України відповідно до Божого Закону, а відтак, до соціальної доктрини церкви», «Церква не є учасником політичного життя, але вона є невід'ємною частиною громадянського суспільства»; документи Української Греко-Католицької Церкви: Звернення єпископів Української Греко-Католицької Церкви у Західній Європі з приводу політичної кризи в Україні; Звернення греко-католицького єпископату України з приводу суспільно-політичної ситуації в державі; Інструкція про поведінку священнослужителів УГКЦ під час політичних виборчих кампаній тощо; інформаційні повідомлення у медіа: «Єпископи УГКЦ вважають неприпустимим перенесення виборів, бо це – загроза незалежній Україні. Синод єпископів УГКЦ 6 травня 2014 р. оприлюднив послання, в якому закликав українців «активно сприяти проведенню доленосних виборів і сумлінно взяти в них участь», «Глава УГКЦ закликав українців прийти на Вибори та обрати того, хто згуртує Україну перед російською агресією», «Папа Франциск пообіцяв Арсенію Яценюку молитися за мир в Україні (26 квітня 2014 року)», «Папа Франциск прийняв у Ватикані Прем'єр-міністра України Арсенія Яценюка, який прибув до Риму з нагоди канонізації Пап Івана ХХІІІ та Івана Павла ІІ» (українська секція Радіо Ватикан), «Заява Конференції єпископів РКЦ в Україні щодо результатів виборів до Верховної Ради України 26 жовтня 2014 року. Конференція римсько-католицьких єпископів України висловлює радість з приводу того, що громадяни України змогли вільно віддати свій голос і процес виборів відбувся вільно і в мирі. Радіємо й тому, що світова громада визнала результати перегонів до Парламенту України такими, що відбулись демократично та згідно з міжнародними нормами. Нам щиро жаль, що в деяких регіонах України обставини не дозволили виборцям взяти участь у голосуванні. Молимося, щоби Добрий Бог у майбутньому забезпечив свободу волевиявлення кожному громадянину України» [1].

Нагадаємо, що «Конгрегація Віри, враховуючи думку Папської Ради у справах мирян, опублікувала у 2002 році "доктринальних ноту, що стосується деяких питань участі католиків у політичному житті", яка адресована єпископам Католицької Церкви і, особливим чином, католикам-політикам і всім мирянам, покликаним до участі у громадському та політичному житті в демократичних суспільствах» [2]. Тому, на нашу думку, науковий інтерес до подальших досліджень взаємодії католицизму з етнорелігійним, політичним та соціальним просторами України може зростати.

Список використаних джерел:

1. VI Архідієцезіальний з'їзд вівтарної служби [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://diocese-lviv.org/index.php?option=com_content&view=article&id=4015%3A-26-2014-&catid=1%3Alatest-news&lang=uk
2. Католицький оглядач. Інформаційний сайт портаму МСІ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://archive.catholicnews.org.ua/doktrinalna-nota-stosovno-deyakikh-pitan-uchasti-katolikiv-u#point>

Кунчев М.С. (м. Київ)

max-kunchev150296@bk.ru

ГЛОБАЛЬНА ГЕГЕМОНІЯ НЕОЛІБЕРАЛІЗМУ ТА ЇЇ ПЕРСПЕКТИВА

На сучасному етапі дуже важливе значення посідає неолібералізм. Саме ця ідеологія вважається доволі серйозною системою поглядів, яка торкаються майже всіх аспектів життя людини.

Неолібералізм полягає у тому, щоб усі цінності, і те з чим людини стикається протягом життя перетворилися в ринок, в тому числі й те, що вважається нашим громадським нагромадженням, це – повітря, вода, земля. Тому, кажучи, про неолібералізм потрібно не забувати, що основою цієї течії є те, що в світі є тільки ринок і більше нічого, тобто все, що ще не стало ринком, повинно ним стати.

В основі неоліберальної ідеології функціонують не самі проблеми з власністю, а проблеми розподілу й перерозподілу доходу, а також певні соціальні потреби та спосіб їх задоволення.[1]

До основних особливостей неолібералізму:

- гідність політичної системи, тобто справедливість;
- консенсус керуючих і керованих, необхідності участі мас в політичному процесі;
- перевагу плюралістичним формам організації і здійснення державної влади;
- політична активність, підприємливість, ставлення до моралі як до приватної справи людини.[2]

Неолібералізм використовують як своєрідну політику, за допомогою якої, невелика кількість осіб, задовольняючи свої власні інтереси, ставить під свій контроль більшу частину соціального життя, задля збільшення особистої вигоди.[3]

Шанувальники неолібералізму говорять, що здійснюючи політику від імені всіх багатіїв, вони нібито протягують так звану «руку доброти» всім біднякам, надаючи допомогу.

Економічні наслідки цієї політики виявляються досить негативними, а саме: вони привели до зростання соціальної нерівності, погіршення становища навколишнього середовища, нестійкості економіки. Дійшовши до такого становища, прихильники неолібералізму стверджують, що згодом хороше життя дійде і до більшої кількості населення, якщо сама ж неоліберальна політика, яка привела до цих проблем, не заважатиме.[3]

Загалом, неоліберали не можуть гарантувати практичного захисту для світу, який вони хочуть збудувати. Навпроти, вони вимагають, щоб люди вірили в непогрішність ринку.

Зрештою, неоліберали не можуть запропонувати і не пропонують практичного захисту для світу, який вони будують. Навпаки, вони пропонують і навіть вимагають релігійну віру в непогрішність некерованого ринку. [3]

Сьогодні ми бачимо, що неолібералізм не робить державу чи певні інститути неактуальними. Але не все складається благополучно в неоліберальній державі. В центрі уваги лежить – благополуччя всіх, з його реальними наслідками. Крім цього існує ще більший ряд певних факторів, які впливають на рівень благополуччя і потребують додаткового аналізу. З одного боку передбачалось, що держава не стане ні в що втручатись і буде лише забезпечувати функціонування ринку. З іншого боку, це пов'язано з насадженням авторитаризму. Чим більше неолібералізм схиляється до авторитаризму, тим важче підтримувати його в легітимності.[4]

Загалом неолібералізм сприяє створенню соціальної несправедливості, згідно якої прояв демократії стає неможливим. Тому великі корпорації в такому суспільстві мають змогу впливати на політичні процеси, просто оплачуючи їх.[5]

Аналізуючи, можна сказати, що чим більше ця ідеологія визнається неспроможною утопічною теорією, яка приховує успішні проекти з відновлення влади правлячого класу, тим міцніша основа формується для рівноправ'я, чесної торгівлі і певної економічної справедливості.[6]

Тому, говорячи про неоліберальну концепцію, можна сказати, що вона ненадійна. Про це добре свідчить світова економічна криза, від якої потерпіли навіть самі високо розвинуті країни світу. Вони заявляють, що держави, які трапились на дорозі великим державам, потрібно ліквідувати, так як це так званий «вірус». Вони не в змозі розвивати демократію, а отже їм потрібна допомога. Тому неоліберальна модель повинна буди заміненою такою моделлю, яка б слугувала людині, а не прибутку.

Список використаних джерел:

1. Історія економічних учень: Підручник. 2-ге вид., перероб. І доп. – К.:Знання, 2008. – 639 с. (Вища освіта XXI століття).
2. Либерализм и неолиберализм / [Електронний ресурс]. – Режим доступу - http://nicbar.narod.ru/ideologii_02.htm
3. Хомский Н. Прибыль на людях / Пер. с англ. М.Скуратова. – М.: Праксис, 2002. – 256 с. – (Серия «Политика»).
4. Дэвид Харви. Краткая история неолиберализма. Актуальное прочтение / Пер. С англ. Н.С. Брагиной. – 2007. – 50с.
5. Noam Chomsky, *Profit over People - Neoliberalism and Global Order*, Seven Stories Press, New York, Toronto, London, 1999, стр. 10.
6. Noam Chomsky, *Profit over People - Neoliberalism and Global Order*, Seven Stories Press, New York, Toronto, London, 1999, стр. 13.

Куревина Т.В. (г. Днепрпетровск)

departed@i.ua

НЕКОТОРЫЕ ОСОБЕННОСТИ ПОЛИТИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ МОЛОДЕЖИ СОВРЕМЕННОЙ УКРАИНЫ

Политическая культура - особый вид культуры, способ духовно-практической деятельности и отношений, формирующий политические ценности и взгляды, знания и навыки участия в политической жизни общества. Политическая культура – это исторически и социально обусловленный продукт политической деятельности людей, их политического творчества, развития их сущности и деятельностных способностей как субъектов политической жизни.

Специфика политической культуры в современной Украине определяется ее особым геополитическим положением, правовым нигилизмом, продолжительным дистанционированием граждан и власти, неразвитостью гражданских позиций, недостаточно развитым механизмом самоуправления и самоорганизации общества.

Современной Украине свойственна с одной стороны приверженность западноевропейским ценностям, а с другой - сохранение черт ментальности восточных народов, а именно ориентация на харизматичных лидеров, патернализм, этатизм. Таким образом, политическая культура Украины не является целостной, так как многие политико-культурные элементы не соответствуют национальному характеру, традициям и обычаям украинской нации, то есть политической культуре украинского социума свойственна определенная неорганичность.

Для политической культуры современной украинской молодежи присущи все указанные аспекты, но есть и свои особенности. Проблема формирования политической культуры молодежи наиболее актуальна, поскольку молодежь находится в решающей стадии становления личности, она наиболее подвержена всем влияниям и течениям, наиболее восприимчива ко всему, что видит и слышит. Идеино-политическая зрелость современной молодежи происходит на сложном этапе отказа от идеологических и политических стереотипов тоталитарной эпохи, утверждения новых политико-ценностных ориентаций, установок на выработку политической компетентности, формирования культуры толерантности, политической корректности, переосмысления политических идеалов. Через свои возрастные особенности молодежь является одной из главных опор радикальных настроений в процессе изменения общественного устройства, но в тоже время она одна из наиболее незащищенных социально-демографических групп общества, так как только готовится к самостоятельной жизни, к трудовой деятельности, то есть ко всесторонней интеграции в общество, его общественные структуры.

Процесс формирования политической культуры длится на протяжении всей жизни. Среди современных политологов существует точка зрения, что высокий уровень политической культуры присущ лишь тем, кто активно участвует в политической жизни.

Такая точка зрения не совсем обоснована. Как показывает практика, далеко не все люди, принимающие активное участие в политике, в том числе и профессиональные политики, обладают высоким уровнем политической культуры. Говоря о высоком уровне политической культуры среди молодежи, прежде всего, следует подразумевать возможность и готовность принять участие в политических компаниях (выборах, политических манифестациях, акциях протеста и т.п.) цивилизованными методами.

В этих условиях общественными институтами должны быть предприняты определенные шаги практического характера, направленные на решение проблем формирования политической культуры молодого поколения.

Формировать политическую культуру молодежи можно лишь на основе знаний о политике. Как писал Г. Спенсер, «из всех чудовищных заблуждений людей самое чудовищное заключается в том, что для того, чтобы овладеть, например, ремеслом сапожника, необходимо долго учиться, а единственное ремесло, которое не требует никакой подготовки – это искусство политики» [1]. Знания о политике должны основываться на идеологии, освобожденной от догм, достижениях мировой цивилизации, возрождении в сознании людей социально-нравственных ценностей, бережного отношения к политическому и культурному прошлому. Украинское общество нуждается в радикальных изменениях политических структур общества, способах их деятельности. Одной из важных задач в этом направлении является возможность всестороннего участия молодежи в политических процессах.

Таким образом, формирование политической культуры должно опираться на качественное гуманитарное образование, а также на непосредственное участие молодежи в политической жизни современного украинского общества.

Список використаних джерел:

1. Денисов А.Н. Политическая культура //Международная жизнь, 2000. - №10.
2. Филиппенко Н.А. Политическая культура. Учебно-методическое пособие.-Донецк: ДонНУЭТ,2006.

Кутишненко Д.О. (м. Обухів)

Daria.kutishienko@mail.ru

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ PR – КАМПАНІЇ В ГЕНДЕРНОМУ ВИМІРІ

У сучасному суспільстві, в умовах постійних трансформацій культурного, соціально-економічного та політичного середовища, однією з найбільш актуальних проблем є деструкція поведінкових архетипів, що історично склалися. Наслідком процесу глобалізації видається диверсифікація усіх явищ громадського життя, у тому числі й громадської думки про гендерні стереотипи, які сформувалися ще в період античності й існуючих до сьогодні. Подолання їх впливу і рівномірний розподіл соціальних ролей в усіх сферах громадського життя вважається не лише необхідною умовою для демократизації суспільства, фактично, це явище вже відбувається як наслідок переходу до постіндустріальної епохи. В ідеалі будь-яка політична кампанія має забезпечити справедливий і рівномірний розподіл ролей і обов'язків між чоловіком та жінкою, тим самим уникнувши дискримінації за гендерною ознакою. В сучасних умовах будь-яка людина, незважаючи на риси характеру та незалежно від статі, може зробити успішну політичну кар'єру, тому актуальним і затребуваним є правильно побудована PR – кампанія як одна з умов привернення електоральних симпатій та успішного просування кар'єрними сходами.

На думку експертів, найбільш поширеним засобом впливу на громадську думку в країнах СНД є PR-технології, більше половини замовлень в - фірми поступають від політичних партій. Основу методики побудови PR - кампанії утворюють виборчі технології, тобто підкреслення позитивних рис кандидата, визначення й конструювання його іміджу, розробка контрпропаганди, дифамація конкурентів, руйнування їх позитивного образу. Слід відмітити, що украй важливим чинником PR - кампаній виступає інтернет-мережа. Дослідники підрахували, що одна людина може впливати на семеро користувачів інтернету.

Очевидно, що кожна PR - кампанія має свої особливості і переваги. В силу наявних психологічних стереотипів сприйняття, що мають значний вплив на громадську думку, одним з чинників, який відрізняє одну PR-кампанію від іншої є саме гендерний аспект. Будь-яка політична кампанія будується на іміджі кандидата, який, щоб допомогти успішній кар'єрі має підкреслювати такі його риси як інтелект, рішучість, жорсткість, твердість переконань, професіоналізм тощо. Багато політичних лідерів позиціонують себе відповідно до перерахованих властивостей характеру. Жінці іноді досить складно підлаштуватися під вироблений часом поведінковий шаблон, тому, разом з перерахованими характеристиками, в іміджі жінки - політика акцент може ставитись й на дещо інші риси, властиві саме їй.

В історії можна знайти приклади двох канонічних образів жінок - політиків. Перший, яскравими представницями якого є Маргарет Тетчер і Ангела Меркель, базується на іміджі жорсткої та рішучої "залізної леді", який будується на запозиченні і використанні в політичній діяльності чоловічих характеристик. Представниці даного піар - напрямку ніколи не підкреслюють ту обставину, що є частиною "прекрасної половини людства", навпаки, вони всіляко намагаються уникнути будь-яких асоціацій зі "слабкою статтю". Прикладом другого канонічного образу є відома українська жінка-політик Ю.Тимошенко. Одним з найбільш дієвих прийомів підвищення власної популярності й інтересу до себе з боку електорату для представниць даного образу є постійна зміна зовнішнього вигляду: він має бути яскравим, асоціативним, але в той же час дуже жіночним. Ю. Тимошенко своїм іміджем апелює до історичних традицій та ментальності українського народу (зачіска, елементи традиційного народного вбрання), іноді змінюючи цей образ на більш класичний, строгий, і навпаки. Будучи професійним оратором в сукупності з яскравим зовнішнім виглядом, що запам'ятовується, вона досить швидко склала гарну кар'єру в політиці.

Необхідно відмітити, що обидва різновиди PR-кампаній популярні і ефективні, тобто вміння правильно подати себе зможе допомогти піднятися кар'єрними сходами. Відрізняльною рисою жіночої політичної PR - кампанії є сфокусованість на соціальних проблемах держави. Таким чином, можна зробити висновок, що важливими складовими будь-якої PR-кампанії є: вивчення громадської думки, проведення соціологічних досліджень, моніторинг інформаційного простору, формування і вдосконалення концепції і плану дії, агітація і контрагітація, створення власного позитивного образу й деструкція образу конкурента. Сформований Імідж кандидата грає важливу роль, тому політичні лідери використовують усі можливі технології і засоби для маніпулювання суспільною думкою, у тому числі й у рамках гендерної проблематики.

Кучерук Я.М. (м. Київ)

yaroslav16@mail.ru

СУЧАСНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Трансформаційні процеси, характерні сьогоденню в усіх сферах суспільного життя України по забезпеченню її сталого розвитку, та вимагають від українського суспільства принципово нових підходів по вирішенню питань формування та розвитку інноваційно орієнтованого кадрового потенціалу державних службовців. У становленні інноваційної складової у сфері державної служби значну роль відіграє державна кадрова політики, головними принципами якої повинні стати освіченість, комплексність та справедливість; інтеграція суспільних інтересів та інтересів окремих індивідів та суспільних груп; професіоналізм та безперервність навчання та підвищення кваліфікації державних службовців.

Перш за все це обумовлюється становленням та розвитком інформаційного суспільства, необхідністю в модернізації країни, побудові нової системи соціально-економічних відносин, що формуватиметься на знаннях та забезпеченні всіх сфер державного управління кваліфікованими кадрами. Це стане початком для реалізації національної програми сталого

розвитку в контексті Європейського вибору України, становлення демократичного, соціально орієнтованого суспільства з розвинутою та сталою ринковою економікою.

Слід зауважити, що однією з характерних ознак суспільного розвитку останніх двох десятиліть для багатьох провідних країн світу є реалізація інноваційних масштабних і комплексних програм модернізації системи державного управління на основі концептуальних засад New Public Management. Основою цих реформ є підвищення спроможності держави до інноваційного, прогресивного розвитку та ефективної реалізації соціально-економічної політики, підвищення ефективності держави у виконанні своїх функцій, підвищення якості надання публічних послуг, активне залучення громадськості до формування та реалізації державної політики, зміцнення довіри до влади з боку суспільства та приватного капіталу, зменшення державних видатків (принаймні на утримання державного апарату).

Масштабні реформи системи державного управління обумовлені впровадженням інновацій та технологій в організацію сучасного суспільства, в систему суспільних взаємозв'язків і комунікацій. Проглядається тенденція до делегування ряду традиційних державницьких функцій ринковим або громадським структурам. Відбулася «маркетизація» державного управління, залучення до публічно-управлінського обігу низки економічних понять і категорій, як то: конкуренція, витрати, прибуток, окупність, конкурентоспроможність, тощо.

Сьогодні стає зрозуміло що державна служба має базуватися на теоретичних та будуватись на практичних наукових основах адміністративного менеджменту, враховуючи цілий ряд суб'єктивних та об'єктивних характеристик сфери державного управління. Європейськість українського сьогодення повною мірою залежить від якості навчання, підготовки та підвищення кваліфікації державної служби – головної державницької інституції сучасного суспільства. Саме тому потрібно розуміти, що становлення громадянського суспільства можливе лише за умови професійного навчання та підготовки держслужбовців, які зможуть кваліфіковано вирішувати соціально-орієнтовані питання, що постали перед суспільством. Якісно виконувати функціональні обов'язки державних службовців в кризових, ринкових умовах суспільного розвитку та за умов неузгодженості нормативно-правового забезпечення, потребує від держслужбовців не лише усвідомлення необхідності безперервного професійного та особистісного розвитку, а й практичного його наповнення.

Адже, діюча система професійного навчання державних службовців носить швидше інформаційний чи академічний характер і фактично не характеризується динамічністю та практичною цілеспрямованістю з метою здобуття практичних навичок, потрібних для виконання службових завдань. Це унеможлиблює реалізацію основного завдання процесу реформування державної служби - створення прямої залежності між службовою кар'єрою з відповідною оплатою праці та рівнем професійної компетентності держслужбовця. Тому процес реформування перетворюється в процес деформування, а формалізація процесу модернізації носить швидше ірраціональний характер по відношенню до кожного державного службовця, а саме знижує зацікавленість і відповідальність перед суспільством за свій професійний розвиток. Так, як на першому місці стоїть стаж роботи та диплом, а не якість виконання службових обов'язків та кваліфікація.

Пріоритетним напрямом державної політики з розвитку кадрового потенціалу має стати створення безперервної, ефективною, повноцінної системи професійного навчання державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування, що відповідатиме кращим традиціям модернізації та вимогам інноваційності в умовах формування єдиного європейського державного управлінського простору.

РЕЛІГІЯ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА, ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ТА ФІЛОСОФСЬКИЙ ЗМІСТ

Протягом останніх століть релігія була невід'ємною частиною суспільства – виступала у ролі духовного керівництва держави, приймала участь у формуванні основних ідей, принципів та світогляду цілої нації і навіть мала вирішальний вплив на політичну долю країн. Зважаючи на такі обставини як рівень розвитку суспільства, суспільної свідомості, культурне збагачення або соціально-політичне становище релігія займала відповідне місце в ієрархії соціуму та життя народу життя в цілому.

Взаємини релігії та філософії беруть початок ще з давніх часів, і можна відзначити як їх тісну взаємодію, так і жорсткі суперечки, які ставали дедалі частішими ближче до Нового Часу. Трансформація суспільства, а саме його поглядів на життя, переосмислення усталених принципів та цінностей, змусила науковців по-новому поглянути на смисл існування релігії та її призначення для сучасного соціуму.

Згадуючи зв'язок між сучасною релігією та філософією, варто згадати, що головне завдання філософії – це допомога у пошуку істини, правди, і це не значить, що філософія має вплив на релігійне пізнання, а тільки надає бажану інтерпретаційну базу. Беручи до уваги погляди Кюнга, слід відмітити, що основне завдання філософської інтерпретації релігійного досвіду полягає у близькості до суб'єктивності, до самої людини.

Сучасні підходи щодо філософії постмодернізму акцентують на все більшому поширенні плюралізму думок, значущості окремої людини, а точніше індивіда та цінності його особистості. І хоча можна зробити висновок, що в даному контексті необхідність у присутності релігії та Бога відпадає сама собою, саме за допомогою епохи інформаційного суспільства та постмодернізму релігія має змогу знову поширити свій вплив та доказати свої права на існування.

Релігійне життя в Україні є складною системою взаємин, яка глибоко зосереджена в загальній структурі суспільного життя і постійно оновлюється через вплив соціально-економічних та політичних процесів, які на даний момент проходять етап катарсису та мають вирішальний вплив на подальшу долю країни. Україна є світською державою, а це означає, що церква відокремлена від держави, а школа від церкви, тому ніяка релігія не може бути визнана обов'язковою. Суспільство має одночасно усвідомлювати роль церкви як морального та духовного центру у зміцненні моральних підвалин суспільства, розвитку благодійної та добродійної діяльності.

Але також слід враховувати зменшення впливу релігійного інституту на суспільне життя, що може створювати хибні упередження та небажані конфлікти на ґрунті нетерпимості та різноманітні поглядів окремих індивідів. Присутність церкви у сучасному суспільстві є досить суперечливою темою багатьох наукових та політичних діячів, але не дивлячись на усі можливі наслідки цього фактору, вона має право на існування, як частина ще повністю не сформованого та схильного до значних трансформацій соціуму.

Духовна культура є неодмінною частиною повсякденного життя людини, її постійного розвитку як особистості. Одним з її визначень є те що, це явище неземного або надприродного характеру, що не обмежується релігійними постулатами та моральними вимогами, і має стійку метафізичну основу культури, неподільну єдність матеріальних і духовних цінностей та догм, що є особливо важливими на сучасному етапі розвитку українського суспільства.

За останніми даними в Україні активно поширюють свої релігійні думки та погляди близько 30 відмінних за своєю догматикою та культовою практикою модерністських релігійних течій, що говорить про невизначеність українського громадянина та суспільства в цілому, пошук особистого «я» в оточуючому світі.

Нині наявність релігійного інституту викликана скрутним становищем більшості населення низького та середнього рівня доходів, моральним та духовним занепадом і

відсутністю впевненості у завтрашньому дні. Вона виникає в їх свідомості під впливом постійних труднощів, умов суспільного життя і являється своєрідним каталізатором для допомоги виходу з важких ситуацій та підтримання емоційної рівноваги. У таких поглядах були одностайні більша кількість як філософів, так і релігійних діячів, і слід зробити висновок, що хоча ми живемо у 21-му сторіччі, важливість та актуальність релігії досі не зникає, а лише зайвий раз відстоює своє право на існування.

Ларченко М.Л. (м. Київ)

marinalion77@gmail.com

СЕПАРАТИЗМ ЯК ВИКЛИК НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ СУЧАСНИХ ДЕРЖАВ

В сучасному світі нараховується понад 200 незалежних держав, але лише близько 20 з них є етнічно однорідними. Це, власне, й зумовлює ситуативні прояви етнонаціонального сепаратизму, що має на меті зміну державних кордонів. Світ поступово втрачає цілісність та стабільність: дію потужних відцентрових тенденцій спостерігаємо у Великобританії, Франції, Бельгії, Іспанії, Канаді, Мексиці, Китаї, більшості країн Африки... Цей список можна продовжувати і далі. Не залишаються осторонь і країни пострадянського простору, в тому числі й Україна.

Слід відзначити, що сепаратистські настрої в межах держави можуть провокуватися як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками. До перших зазвичай відносять: наявність суттєвих регіональних відмінностей, що полягають в строкатості етнічного складу та особливостях ментальних характеристик населення, різних електоральних симпатіях, неоднаковому рівні соціально-економічного розвитку і зумовленим цим рівнем життя та матеріального добробуту; кризу легітимності політичної влади, основним показником якої є зниження довіри нетитульного етнонаселення до її органів та представників на місцях; невирішеність мовного питання, що продовжує використовуватись політичними силами як інструмент боротьби за електорат; відсутність загальнонаціонального консенсусу щодо шляхів подальшого розвитку країни і векторів її зовнішньополітичних орієнтацій; стихійність процесу становлення політичної нації тощо.

До зовнішніх чинників можна віднести політичний вплив інших держав, представники яких проживають на території України в якості етнонаціональних меншин. Даний вплив не завжди є константою, частіше – перемінно-ситуативною величиною. Зокрема, прагнення відновити «історичну справедливість» час від часу демонструє сусідня Угорщина. Її політика щодо захисту своїх співвітчизників в цьому сенсі є доволі показовою. За даними Всеукраїнського перепису населення 2001р. угорці становлять 12,1% населення або 151 тис. осіб, що компактно мешкають на території Закарпаття. Угорськими громадсько-політичними організаціями надається фінансова підтримка та здійснюється активний інформаційно-ідеологічний вплив. Ще з 90-х років ХХ ст. Угорщина час від часу висувала вимоги щодо створення на території Закарпатської області Притиснянського округу з включенням туди населених пунктів, де переважає угорськомовне населення. Прем'єр-міністр В.Орбан неодноразово підкреслював, що одним з головних пріоритетів зовнішньої політики Угорщини є створення в регіоні угорської автономії. Ці сепаратистські тенденції значно посилились у 2010р., коли до угорського парламенту увійшла націоналістична партія «Йоббік» («За кращу Угорщину»), важливим пунктом політичної програми якої проголошується не захист національної ідентичності угорської нації та її діаспор, а й повернення Закарпаття Угорщині. .

Зокрема, восени 2013р. у м. Берегово «Йоббік» організувала політичний форум, у ході якого один з її депутатів Б.Ковач заявив, що Україна може розраховувати на угорську підтримку в підписанні асоціації з ЄС лише за виконання двох умов: чіткого дотримання положень «Закону про засади мовної політики», а також негайного створення угорської автономії. Дана партія також намагається здійснювати контроль та впливати на електоральні процеси в Україні, аргументуючи це захистом виборчих прав своїх співвітчизників. За її активної підтримки, Закарпатський угорський культурний союз виразив незадоволення

відмовою ЦВК України на парламентських виборах у жовтні 2014р. створити в Закарпатті окремий мажоритарний округ з урахуванням інтересів угорської меншини, тим самим позбавивши її можливості мати своє представництво в парламенті. Це свідчить про «критичне положення угорської громади та неспроможність українського уряду захистити її інтереси. У той же самий час за рішенням суду в Закарпатті була заборонена діяльність Благодійного фонду вже згаданого Б.Ковача, через звинувачення у втручанні у внутрішні справи України та посяганні на її територіальну цілісність. Як потенційний конфліктогенний чинник також можна розглядати масове отримання жителями Закарпаття угорських паспортів (за неофіційними даними їх вже отримали близько 80 тис. громадян). Оскільки Угорщина є членом ЄС, економічні вигоди очевидні. Проте, як не дивно, офіційний Будапешт відкидає звинувачення у незаконній роздачі угорського громадянства.

Перераховані факти свідчать про те, що Угорщина вже довгий час застосовує по відношенню до України політику «подвійних стандартів» та провокує сепаратистські настрої. На думку експертів, активне бажання цієї держави сформувати на Закарпатті окрему територіальну одиницю для угорського населення, зважаючи на особливу ситуацію на Донбасі, може створити ще один прецедент зміни адміністративно-територіального устрою України.

Мстоян. М.В., Засенко Ю.В. (м. Київ)

zasenko@yandex.ru

ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗПОДІЛУ ГОЛОСІВ РЕСПОНДЕНТІВ ПО РЕГІОНАМ ТА ЗА КРИТЕРІЄМ ВІКУ НА ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРАХ 2014 РОКУ ЗА ПАРТІЙНИМИ СПИСКАМИ

26 жовтня 2014 року в Україні відбулися позачергові вибори до Верховної Ради. Напередодні, у другій половині вересня, студентами факультету соціології і права НТУУ КПІ було проведено опитування, в якому нашою метою дослідження було дізнатися яким партіям віддають перевагу мешканці різних регіонів країни і ставлення молоді до різних політичних партій. Для цього було проведено в електронному вигляді опитування 155 респондентів з різних регіонів України від 18 і старше 25 років. В запропонованій анкеті були присутні такі міста та області як Київ, Київська область, Чернівецька, Чернігівська, Херсонська, Рівненська, Одеська, Миколаївська, Львівська, Івано-Франківська, Запорізька та Дніпропетровська.

Було представлено 12 партій: Блок Петра Порошенка (А), Радикальна партія Олега Ляшка (В), Опозиційний блок (С), Громадянська позиція (D), Батьківщина (Е), УДАР (F), ВО Свобода (G), Правий сектор (H), Сильна Україна (I), 5.10 (J), Ми Українці (K), Самопоміч (L). Кожну партію пропонувалося оцінити за шкалою від 0 до 12 балів, де оцінка 0 – найбільш негативне ставлення, 1 – в жодному разі не буду голосувати за цю партію, а 12 – беззаперечно буду голосувати за дану партію.

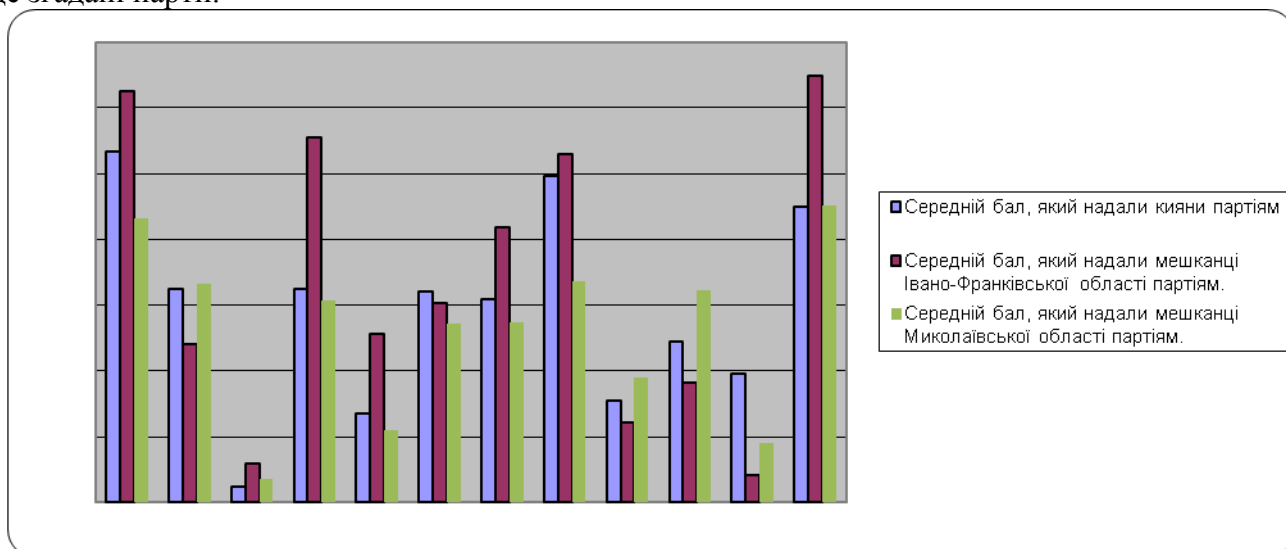
Провівши статистичну обробку даних, ми отримали такі результати: в м. Києві та Київській області найбільше віддають перевагу Політичній партії «Блок Петра Порошенка»(23,95%), що показує підтримку партії президента народом, а найменше голосів набрала Політична партія «5.10»(1,20%). Київ продовжує визначати політичні тенденції в країні. Нова партія “Самопоміч” зайняла в столиці друге місце і набрала майже стільки ж голосів, як і президентський блок. А партії Олега Ляшка кияни надали найменший результат по країні. В країні існує значний попит на нових політичних діячів, нові проекти, нові принципи побудови суспільства. Високий результат тієї ж таки “Самопомічі” демонструє, що люди готові голосувати за нові партії, навіть не розбираючись, що це за проект і хто за ним стоїть.

Західна частина країни (Рівненська, Чернівецька, Львівська та Івано-Франківська області) також підтримали партію президента і надали перевагу «Блоку Петра Порошенка» (19,73%), а найменше голосів набрала партія Сергія Тігіпка «Сильна Україна» (0,46%).

Південна частина (Херсонська, Одеська, Миколаївська та Запорізька області) також надали перевагу політичній партії «Блок Петра Порошенка» (22,26%) а аутсайдером стала політична партія «5.10» (0,45%)

Північна частина (Чернігівська область) надала перевагу «Блоку Петра Порошенко» (21,46%) а найменший показник набрала політична партія «Правий Сектор» (0,97%).

Східна частина країни (Дніпропетровська область) надала перевагу політичній партії «Опозиційний Блок» 24,27%, найменше набрала політична партія «5.10» (0,45%). Успіх Опозиційного блоку показав, яка величезна кількість людей не хоче визнавати самого факту існування Держави «Україна», а після пролитих рік невинної крові люто її ненавидить. Східні області голосують за «Партію регіонів», бо це люди, яким за їх ментальністю є чужими ідеали демократії. В наступній діаграмі відображено ці результати. А, В, К, L – вище згадані партії.

Також український виборець перестав голосувати за «Партію Шустера», тобто, політичні шоу-проекти, засновані на епатажі, популізмі і пафосі. Значно нижчий ніж очікувалося відсоток отримали партії Олега Ляшка і «Батьківщина».

За нашими даними, 52% респондентів віком 18-19 років, а 20-21-річних 27%, що відповідає 80 і 42 особам відповідно. Оскільки опитування проводились в найбільших ВНЗ областей, то студентів, яким 22-23 роки – 12% (18 ос.), а 24-25р. – 4% (5 ос.), тільки 6% (10 ос.) припадає на людей, старших за 25 років.

Результати виборів, на жаль, засвідчили безвідповідальну інфантильність українського суспільства, яке навіть в умовах війни не змогло сконсолідуватися довкола одного центру і саме внесло у суспільство нові розколи.

Мердох Х.Р. (м. Київ)

ПОЛІТИЧНИЙ ТРОЛІНГ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Інформаційно-комунікативні технології проникають у всі сфери людського життя, особливо відчутний їх вплив на сферу політики. В інформаційному суспільстві спілкування в соціальних мережах стає звичним і необхідною потребою для комунікації індивідів між собою.

Не є також таємницею і те, що соціальні мережі мають вагомий вплив на думку громадськості, тому сьогодні політики, політичні партії чи організації створюють свої сайти, сторінки у різних глобальних соціальних мереж, таких як Facebook, Twitter, Вконтакте, якраз для комунікації з своїми потенційними виборцями. Адже перевагами такої Інтернет – комунікації є швидкість, низька фінансова затратність і охоплення великої аудиторії. Не зважаючи на такі позитивні сторони соціальних мереж, вони породили і негативні явища, з якими дуже важко боротись користувачам.

Одним з таких негативних явищ, особливо у сфері політичної комунікації в соціальних мережах, є тролінг. Щоб схилити майбутніх виборців на свою сторону і створити негативний імідж своїх опонентів команди, що працюють з політиками, наймають коментаторів (їх називають тролями), які повинні залишати негативні відгуки на діяльність опонентів в соціальних мережах, впливаючи на думки користувачів соціальних мереж, викликати конфлікт між учасниками політичного діалогу.

У 2010 році Володимир Петров, мешканець Кривого Рогу, провів одну з перших і найвідоміших тролінгових акцій в просторах українського Інтернету. За допомогою спеціальної комп'ютерної програми протягом одного дня він залишив приблизно дві тисячі коментарів такого змісту: "Тимошенко – дура" під кожною новиною на сайті Української правди. За гроші тролі створюють видимість широкого невдоволення або тотальної підтримки фігурантів новини. Сьогодні В.Петров вважає тролінг цілою індустрією, яка охоплює практично всі провідні політичні інтернет-ресурси.

Олексій Федько, директор з розвитку Української Правди, характеризуючи інтернет-аудиторію, відмічає значне її збільшення останнім часом – зараз це близько 12,6 млн. користувачів. Тому у політтехнологів з'явилося непереборне бажання впливати на їхню думку, зокрема, і за рахунок проплаченого коментування.

Як стверджує політичний консультант агентства Plusone, різні політичні команди займаються пошуком таких «лжекоментаторів» і з розгортанням виборчої компанії участь тролів стає активнішою в інформпросторі [1].

Зараз коментарі тролів настільки для багатьох очевидні, що користувачі соціальних мережах придумали вислів "не годуй троля" і залишають цю фразу з вказівкою на учасника комунікації, якого підозрюють у тролінгу, щоб інші учасники листування не вступали з ним в дискусію, виключили його зі спілкування. На нашу думку, тролінг це однозначно негативне явище і він не тільки порушує всі правила інтернет – етикету, але являється нечесним прийомом у комунікаційному процесі. Його важко подолати, тому головне не опускається до рівня типового троля, не вступати з ним в контакт, а краще просто ігнорувати.

Список використаних джерел:

1. Політика 2.0. Інтернет як засіб впливу на виборців [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://ua.korrespondent.net/journal/1260687-korespondent-politika-2-0-internet-yak-zasib-vplivu-na-viborciv>

Мовчан У.І. (м. Харків)

uliana.movchan@gmail.com

ЗМІНА МОДЕЛІ ДЕМОКРАТІЇ ЯК НЕОБХІДНИЙ ШЛЯХ ДО PEACE-BUILDING В УКРАЇНІ

За весь період існування незалежної України політична система характеризувалася неефективністю. Навіть реформа 2004 року, за якою Україна за інституційними характеристиками наблизилася до індексних показників обсягу повноважень президента в розвинених європейських напівпрезидентських республік, не принесла бажаних змін, а в сукупності з електоральною моделлю створила ще більшу нестабільність.

Саме політику «гри з нульовою сумою» дослідники вважають основною вадою політичної системи України. Так, проти політики «гри з нульовою сумою» на пострадянському просторі виступає Т. Кузьо, який визначає, що «для пострадянських країн неможливо застосування політики, яку можна охарактеризувати як «неліберальну» політику по створенню єдиної нації. Ця політика створює міжетнічну напругу, що перешкоджає національній інтеграції» [1, р. 235]. Він вказує, що чим більший ступінь різноманітності, тим більш складний перехід до демократії. Україна є багатоскладовим суспільством, тому застосування класичної моделі демократії, яка характерна для націй-держав, є неможливим. Як зазначає А. Степан, Україна має більше шансів побудувати демократичну політичну спільність, якщо не буде притримуватися жорсткої політики, яка притаманна нації-державі [2, р. 297]. Одним із шляхів виходу з цієї ситуації є зміна моделі консолідації еліти.

Стабільний демократичний розвиток можливий лише за умови добровільної консолідації, узгодження позицій та цілей.

Саме через те, що жодна сторона не мала більшості, й була прийнята реформа в 2004 році як слугувала виходом з кризи. У новій системі вже парламент, а не президент вибирав прем'єр-міністра. При цьому глава кабінету одержував досить широкі повноваження, які можна було використовувати в якості діючої протизваги президентської влади в політичних конфліктах. Такий поділ влади позбавляв президента можливості стати головною силою, що визначає напрямок колективних дій еліт, оскільки еліти, незадоволені президентом, можуть переорієнтуватися на парламент і прем'єр-міністра [3]. Але однією з проблем політичної системи так і залишилася подвійна підзвітність Кабінету Міністрів як парламенту, так і Президенту.

Введення принципів спільного здійснення влади в напівпрезидентську систему необхідно вводити з огляду на те, щоб існували механізми для кооперації між елітами. Політична практика показує функціонування елементів консоціальної моделі демократії в президентських системах та напівпрезидентських системах. Як зазначає Г. Хейл в посткомуністичному патронажному суспільстві будь-яка з форм – парламентаризм або президенціалізм – призводить до виникнення єдиного патрона, яким є президент у президентській системі і прем'єр-міністр у парламентській.

Застосовуючи рекомендації А. Лейпхарта і політичну практику існування напівпрезидентських республік (одночасна підзвітність кабінету як президенту, так парламенту здійснює негативний вплив на стабільність політичної системи), необхідно створити різні бази легітимності для президента і прем'єр-міністра, тобто президент обирається народом, а прем'єр-міністр – виключно парламентом. Це сприятиме зменшенню конфліктів між президентом і парламентом при виборі прем'єр-міністра, а також створить конкуруючі групи, які допоможуть уникнути авторитарних тенденцій. Задля введення механізмів для пошуку компромісу та кооперації між політичними представниками соціально-політичних груп (тобто форма «великої коаліції» за А. Лейпхартом) необхідне введення такого принципу, де друга за кількістю набраних голосів партія буде обов'язково представлена в кабінеті. Демократизація, з набагато більшою ймовірністю, відбувається в результаті інституціональних змін і створення по-справжньому ефективної системи стримувань і протизваг, яка знищує саму суть політики патронажного президентства, побудованої за принципом «переможець одержує все» [4]. Запропоновані зміни дозволять, як не знищити, то зменшити вагу патронажно-клієнтарних мереж в політичній системі, завдяки різним інструментам – інституційне розділення повноважень президента та прем'єр-міністра, а також створенню механізмів для пошуку компромісів та співробітництва.

Список використаних джерел:

1. Kuzio T. Western Multicultural Theory and Practice and its Applicability to the Post-Soviet States / T. Kuzio // Journal of Contemporary European Studies. – 2005. – Vol. 13. – No 2. – pp. 221-237
2. Stepan A. Ukraine: Improbable Democratic "Nation-State" But Possible Democratic "State-Nation"? / A. Stepan // Post-Soviet Affairs. – 2005. – Vol. 21. – No 4. – P. 279-308
3. Хейл Г. Президентский режим, революция и демократия/ Г. Хейл [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nmnby.org/pub/0805/31a.html>.
4. Сарторі Д. Порівняльна конституційна інженерія: Дослідження структур, мотивів і результатів / Дж. Сарторі. – К: АртЕк, 2001. – 224 с.

Обловацька Н.П. (м. Київ)

nataly_oblovatska@mail.ru

ЛІВИЙ ПОЛІТИЧНИЙ РУХ В УКРАЇНІ

У політиці лівими називають напрями та ідеології, метою яких є досягнення соціальної рівноправності, та покращення умов життя для найменш привілейованої частини населення. Однак, «в ідеалі» основною ціллю цієї течії є досягнення загальної рівності громадян,

незалежно від їх національності, віросповідання, статі тощо. Найкраще характеристику «лівим» дає кредо, яке виникло ще за часів Великої Французької революції: «Свобода, рівність, братерство».

Протилежними до лівих є праві партії, які в свою чергу мають інші погляди, зовсім не пов'язані з рівністю.

У великій різноманітності політичних сил правих та лівих можна назвати найбільш протилежними: охоронно-консервативні та радикально-перетворювальні. Назва «ліві» та «праві» походить від подій Великої французької революції. Під час установчих зборів найбільш консервативні політики зайняли позицію в правій частині залу, а ті, хто жадав радикальних перетворень розмістилися у лівій частині.

Сьогодні ці терміни використовують щоб охарактеризувати певні політичні об'єднання, партії або ЗМІ, чи позицію простого громадянина. У політичному процесі зазвичай ми можемо побачити таку картину: у разі перемоги лівих опозиціонерів, вони, ставши провладною партією, починають займати центристську або лівоцентристську позицію, у випадку, якщо перемогла права партія, то вона внаслідок тиску лівих опозиціонерів скоріше за все займе позицію правоцентристську. Це призводить до формування нових видів лівого та правого рухів.[1].

В Україні є такі ліві політичні партії: Соціалістична партія України, Комуністична партія України (КПУ), Селянська партія України, Всеукраїнське об'єднання лівих "Справедливість", Прогресивна соціалістична партія України тощо.

Основою цих політичних партій є пристосований до потреб нового часу марксизм-ленінізм. Саме соціалізм ці партії розглядають як суспільство загальної рівності та справедливості, трудящих (пролетаріат) вважають панівним класом. Суспільна, державна та колективна форми власності, на їхню думку, мають бути основними.

Вони пропонують визнати нову соціально-орієнтовану економіку країни під назвою планово-ринкова економіка. Ідея такої економіки і є економічною платформою соціалістичних партій та партій комуністів.

Ліві партії України сприйняли та визнали ринкову економіку, проте вони говорять, що ринок має стати "цивілізованим". Однак за їх словами колективна і суспільна власність повинні стати головними, а державний економічний сектор — вирішальним серед інших секторів, приватна власність мусить служити на благо трудящим.

Ліві партії не сприймають земельні реформи та те, що землю фактично перетворюють на товар, вважають колективне господарство та колективну форму власності у сільському господарстві єдиними й найважливішими. Вони воліють передати землі для колективного, особистого та фермерського користування і з правом на передачу цих земель у спадок.[2].

На даний момент одним з головних представників лівого руху, що отримав найбільшу підтримку серед населення України став Опозиційний блок. На позачергових виборах до Верховної Ради України за представників цього блоку проголосували 9,43% виборців [3].

У всякому випадку погляди лівих політичних партій стосовно соціального життя змінилися не суттєво, однак вони пройшли доволі складний етап модернізації, щоб пристосувати свої програми до потреб сучасного суспільства і набути в результаті цього нової підтримки.

Список використаних джерел:

1. Українські ліві: між ленінізмом і соціалдемократією / За ред. О. Гараня, О. Майбороди. — К.: Видавничий дім «КМ Академія», 2000. — 256 с.
2. Лівий рух, його трансформація/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/15290527/istoriya/liviy_ruh_yogo_transformatsiya
3. Ліві (соціалістичні та комуністичні) партії/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/18760415/istoriya/livi_sotsialistichni_komunistichni_partiyi

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛІВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Розподіл політичних сил на праві і ліві відбувся більш ніж 200 років тому, за цей час їх політика змінювалась, набувала все нових форм, та завоювала свої прихильників у всьому світі.

У сучасній Україні питання соціальної справедливості, що ними опікуються ліві та праві, набули серйозної гостроти. Саме явище поділу на ці дві течії історично і змістовно витікає з осягнення питань саме розподілу благ та можливостей існування й розквіту людини у суспільстві.

Лівіця або ліві — так називають політичні сили, що проголошують ідеали соціального поступу людства та рівності осіб. Їх політичні позиції зазвичай включають в себе турботу про тих, хто знаходиться в невідгідному суспільному становищі стосовно до інших, і припущення, що існують нерівності, які є невинуватими і повинні бути скорочені або скасовані. Протилежністю лівим є праві, які, навпаки, розглядають ці нерівності як природні або традиційні.

Ще за радянських часів визначалось, що розширене застосування принципу колективізму на виробництво, розподіл, користування та споживання виробленого спотворює прояви індивідуальності, перешкоджає зростанню сімейного добробуту. При формуванні примусових майнових відносин суттєво обмежуються ініціативність особистості, пристосованість же (навпаки) заохочується. Комунізм проповідує примус у багатьох сферах суспільного врегулювання, заперечуючи приватну власність.

У 20 столітті найбільшою силою серед лівих були комуністичні партії, але після початку протистояння КПРС і КП Китаю та багатьох інших подій, таких як введення СРСР військ до Афганістану, небажання радянської бюрократії проводити реформи, придушення «Празької весни», угорських подій 1956 року, тощо – усе це підірвало довіру до компартій у всьому світі, і ця довіра так і не відновилась, що призвело розколу чи саморозпуску найбільш могутніх лівих партій за всю історію існування лівих.

Наступним етапом стало формування нових лівих. Часто, ці партії утворювали вихідці із старих компартій. В Україні ж залишилась компартія, яка до останніх виборів постійно мала підтримку народу, скоріше за все через те, на мою думку, що за них голосували на виборах люди, яким було добре жити в СРСР, і вони затуманені минулими не тільки подіями, але і мріями та сподіваннями. Звичайно, тут спрацьовують психологічні механізми витіснення неприємних спогадів та асоціативне мислення, коли дружня атмосфера в колективі переноситься на сім'ю. Проте українські ліві сили, як на мене, взагалі перейшли межу етичності, вони не те що б змінили свої доктрини, ставши ближчими у рішенні деяких питань до правих, вони просто почали продаватись усім хто тільки попросить (точніше більше заплатить), таким чином зраджуючи ті ідеали, які були в самій основі комунізму, тих людей, які так палко вірили, що ще є шанс відновити те, на що вони так поклалися. Налаштувавши своїми вчинками народ проти себе, вони втратили його підтримку. А лідера КПУ Петра Симоненка почали вважати зрадником. Одне з інтернет видань написало про нього так: «Старий мерзотник сповідує одну релігію - брехня. Політик Петро Симоненко піде в небуття з останніми обдуреними ним людьми похилого віку, чия віру в «світле комуністичне майбутнє» і «соціальну рівність» він безсовісно експлуатує.»

На мою думку ліві партії в Україні в тому числі і комуністи, будь мати завжди перспективи розвитку, адже завжди будуть незадоволені соціальною несправедливістю та люди, які хочуть соціальної рівності. Адже людині притаманна властивість порівнювати свій добробут із рівнем життя оточуючих. І завжди знайдеться розумник, який захочу пограти на почуттях таких людей, тому зважаючи на ситуацію в країні, якщо розвинути гарну передвиборну компанію та задіяти у ній людей з гарною репутацією, то все можливо, головне уже тоді не втратити довіру, от і все. Показово, що люди, які прагнуть соціальної рівності, багато у чому (можливо, що й несвідомо) шукають легкого шляху для здобуття

певних матеріальних благ, адже набагато легше сказати, що винен у всіх свої бідах хтось інший, а не ти, не випадковим є вислів :«Хто хоче працювати – шукає засоби, а хто не хоче – «причини».

Тому я вважаю, що розвиток комуністичних ідей потребує розвинутого матеріального, організаційного та культурного підґрунтя, до якого світова спільнота, не кажучи вже про окремі суспільства, не готові. Має не просто пройти час, але розгорнутися свідоме комплексне трансформування усіх вимірів суспільного буття у напрямку його сталого розвитку, змінитись не одне покоління, поки суспільство зможе прийняти ідеї соціальної рівності як повсякденну практику спілкування, як алгоритм суспільних взаємодій, а не як утопію. Адже саме проблемність впровадження комуністичних ідей викликала у лівих європейських країн стрімкий дрейф соціал-демократії у бік їх правих опонентів.

Петрук М.О. (м. Київ)

maximus4999@gmail.com

ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ ЗА УМОВ ВІЙСЬКОВОГО КОНФЛІКТУ

В умовах війни з набагато сильнішим супротивником важливу роль має підтримка армії волонтерами – простими людьми, які жертвують свій час, гроші і навіть свободу та життя на те, щоб донести допомогу захисникам держави.

На прикладі маленької Грузії, яка в 2008 році мала збройний конфлікт з РФ, та сьогоднішніх подій в Україні ми бачимо, що волонтерська допомога для армії має дуже важливе значення. Дехто думає, що саме держава повинна забезпечувати армію. Це так, але таке твердження не має нічого спільного із реаліями. Однак, потрібно подивитися та оцінити ситуацію тверезо – держава не здатна в повному обсязі забезпечити армію на належному рівні. В такому разі виникають та починають діяти волонтерські організації.

Велику роль у становленні волонтерського руху в Україні зіграли соціальні мережі Facebook та Vk, в яких люди обмінюються інформацією, кооперуються та об'єднуються. Створені у цих мережах волонтерські спільноти фактично є рупорами правди – того, що дійсно відбувається на фронті. Тому беручи до уваги нинішню ситуацію, складається враження, що державні структури мають на меті якось нашкочити військовим, нажитися на цій війні. Наприклад, якщо представники Міністерства Оборони заявляють про те, що армія є повністю укомплектованою та готовою до зими, хоча насправді це не так, то волонтери пишуть, знімають відео-звіти про зібрані та завезені для солдат речі. Траплялися випадки, коли волонтери купували екіпірування в співробітників МО, що свідчить про високий рівень корупції у відомстві та потребу реформувати його. Через бюрократичний апарат МО не може швидко організувати та здійснювати логістичні поставки. Для проведення тендера на закупівлю потрібно трохи менше, ніж один місяць часу. Натомість волонтери справляються набагато швидше. Як свідчить практика, більшість волонтерських організацій відправляють допомогу раз на тиждень. І тому, завдяки волонтерам ми в достатньо повній мірі дізнаємося, що відбувається на передовій, яких речей потребують солдати. Така інформація розповсюджується в соціальних мережах дуже швидко, і як наслідок, протягом невеликого терміну часу, волонтери мають можливість зібрати та завезти до місць призначень потрібні речі.

Окрім допомозі армії, волонтери допомагають переселенцям з Криму та Сходу. Такий напрям є більш проблемним, ніж допомога військовим. Для вимушених переселенців потрібно знайти житло, роботу. До того ж суспільство негативно ставиться до людей, які приїхали звідти. Знову ж таки, держава слабо реагує на проблеми переселенців. Ще влітку волонтерський рух наголошував на необхідності прийняття Закону про переселенців, який був ухвалений ВР тільки 20 жовтня.

Також потрібно зазначити, що в силу українського менталітету чи нашої, так би мовити, людської природи, - в полі діяльності волонтерських організацій з'являються недобросовісні, нечесні люди, цілком яких є нажива на прагненні суспільства допомогти своїй армії. Однак і проти таких «персонажів» є свої методи боротьби. В газетах, на інтернет-сайтах з'являються

відповідні списки «провірених» волонтерських організацій та тих людей, які скомпроментували себе крадіжками зібраного. Все це свідчить про усвідомлення суспільством тієї проблеми, яка прийшла до нас зі Сходу.

Волонтерство досягло такого розмаху, що в кожному супермаркеті, в кожному гуртожитку можна зустріти скрині для пожертв на потреби АТО. Важко уявити, що могло б бути, як – розвивалися б події, як би не допомога волонтерів.

На кінець вересня за результатами 15 волонтерських груп, було зібрано майже 225 млн. грн. пожертв, 154 тис. людей отримали благодійну допомогу, більше 2,5 тис. волонтерів було залучено для збору пожертв [1].

Волонтерський рух в контексті сьогоденного конфлікту України та РФ – це єдина сила, яка дійсно робить справжні кроки щодо підтримки армії. Об'єднуючи велику кількість людей однієї ціллю – волонтери роблять диво. Там, де не справляється повільна, бюрократична, зверх міри, насичена корупцією державна «машина» – там справиться волонтер. Тільки завдяки волонтерам українська армія відчуває себе дійсно комусь потрібною, непокинutoю та незабutoю. Тільки завдяки волонтерській допомозі бойовий дух на передовій є високим та незгасним.

Список використаних джерел:

1. <http://gazeta.dt.ua/socium/derzhava-volonteriv-hto-komu-povinen-dopomagati-.html>

Райчук Д.В. (м. Київ)

rdv_@ukr.net

УКРАИНСКИЕ РЕАЛИИ - ВСЕОБЩАЯ КОНСОЛИДАЦИЯ

Нынешняя угроза вторжения соседа агрессора запустила механизм «всеобщей консолидации сил» в украинском обществе отодвигая на второй план существенные внутренние противоречия, которые разрывали страну на мелкие части на протяжении 23 лет независимости. Национальная идея, национально-патриотический дух возродились, а возможно и зародились с новой невиданной ранее силой в украинском социуме. Стремление к соборности, консолидации и единству больше не нужно искусственно культивировать и внедрять в массы. Под воздействием сложившейся ситуации Украина самостоятельно стала на путь естественного формирования гражданского общества, используя при этом не заимствованную модель развития западных стран, а создавая свою, опирающуюся на самобытность, историю и культуру нашей страны.

Гражданская активность, сознание и взаимопомощь консолидируются в массах, укрепляя тем самым горизонтальные связи, обеспечивающие эффективное функционирование гражданского общества. Уходит в прошлое характеристика украинской ментальности «Моя хата с краю». В сознании людей больше нет своей и чужой «хаты». Защита и сохранение общего дома – своей страны, есть первостепенная и объединяющая задача. Именно благодаря вторжению «добраго соседа» ускорилось созревание гражданского общества.

Люстрация, децентрализация власти и бюджетных денег являются следствием желания населения принимать активное участие в процессе модернизации и контролировать государственный истеблишмент. Политическая культура нынешней Украины из культуры «патриархально-клановой пассивности» перешла к культуре «прогрессирующего политического участия». Максимальная демократизация общественных процессов способствует взаимодействию государства и общества с целью достижения всеобщего консенсуса. Реформирование всех сфер жизнедеятельности общества с учетом всех прав и свобод граждан приведут к установлению конструктивного диалога между государством и социумом, тем самым давая возможность создать сильную, экономически независимую державу.

Не смотря на разочарование связанное с «отсрочкой» ассоциативного членства в ЕС, большая часть населения страны наконец-то осознало необходимость «модернизации личности», с которой и начнется европейская интеграция Украины.

ЛИБЕРАЛИЗМ И КОММУНИЗМ КАК ПОЛИТИЧЕСКИЕ ФОРМЫ ОРГАНИЗАЦИИ ОБЩЕСТВ XX ВЕКА

XX век войдет в историю как, пожалуй, самый активный период общественных трансформаций. Две мировые войны, смена трех систем международных отношений, крах империй и системы колониализма, создание, а затем разрушение двухполярного мира, несколько экономических кризисов на фоне стремительного научно-технического прогресса – далеко не полный перечень таких трансформаций.

Принципы политической, экономической и социальной организации государств и обществ, так или иначе, имели в своей основе различные идеологические доктрины, то есть концептуально оформленные взгляды и убеждения определенных классов и слоев общества на справедливое и правильное мироустройство. Антагонизм этих взглядов, и, как следствие, политических целей, обозначил основные зоны конфликтов XX века, но не снял существующих противоречий. В чем же они заключаются?

Прежде всего, обозначим основные, определившие прошедший век, идейно-политические доктрины. Их две – либерализм и коммунизм. Утверждая это, автор рискует стать объектом критики: почему забыты фашизм и национал-социализм, ведь государства, его исповедующие, развязали Вторую Мировую? Почему не упомянут консерватизм и т.д. Ответом может быть следующее допущение. Нацистская идеология была лишь инструментом мобилизации и мотивации целых народов и государств для развязывания войны. Эфемерные ценности, внушенные им, скрывали истинные цели «хозяев истории», как называл правителей Б. Дизраэли. А цели эти заключались в установлении новых мировых центров влияния и борьбе за перераспределение рынков и технологических зон. Что, собственно, по окончании Второй Мировой, и произошло.

Либерализм, исповедующий идеи рынка, индивидуальной свободы, конкуренции и общества равных возможностей, не создал идеальной общественно-политической модели, о которой писал Фукуяма. Конца истории не произошло. Свидетельством тому – многочисленные экономические и политические кризисы, сотрясавшие даже самые развитые страны «ядра капитализма». Сегодняшние проблемы этого «ядра» заключаются в непомерном внешнем долге государств, росте безработицы, социальной напряженности и уменьшении среднего класса – главного носителя демократических ценностей.

Классическое марксистское противоречие капитализма – между общественным характером производства и частнокапиталистической формой присвоения – не снято, но в современном мире перестало быть основным. Капиталистическая система, ставшая в конце XX века глобальной, главное свое противоречие видит в антагонизме интересов глобального бизнеса (транснациональных корпораций) и интересов национальных государств, представленных национальными производителями и государственной бюрократией. Снятие этих противоречий невозможно, а их тактическое смягчение достигается путем сепарации государств на центр капиталистической системы и ее периферию, для управления которой существует широкий набор инструментов, от кредитования МВФ до «Вашингтонского консенсуса».

Крах коммунистической идеологии еще более нагляден, так как имеет фактическое подтверждение – развал социалистической системы. Да и во время ее существования, невооруженным глазом были видны серьезные структурные проблемы, вызванные ликвидацией института частной собственности и последующей общественной формой владения средствами производства. Кроме того, идеологическая монополия на истину не способствовала выявлению и своевременной коррекции социальных проблем, не смотря на достаточно высокий уровень эгалитаризма.

Так неужели эти идейно-политические теории исчерпали себя и предлагаемые ими ценности больше не актуальны? Вовсе нет. Идея индивидуальной свободы, постулируемая либерализмом, как и коммунистическая идея социальной справедливости, сегодня по-

прежнему актуальны, так как относятся к базовым потребностям человека. Соответственно, они всегда будут востребованы обществом. Кризис в современном мире испытывают институты, данные идеи репрезентующие. Это общественно-политические организации и партии, породившие собственную бюрократию, которая на идеологии паразитирует. Цель такой партийной бюрократии – конвертировать популярные в обществе идеи в голоса избирателей и получить доступ к ресурсам государственной власти.

Кризис современного государства давно стал предметом научного интереса социологов и философов. И заключается он в постепенном ограничении государственного суверенитета как во внешней, так и во внутренней политике. Значит, государственной бюрократии все труднее поддерживать социальную стабильность и это приходится делать за счет сужения свобод и уменьшения государственных социальных программ. Следовательно, государство, в его современном виде, теряет способность к реализации что либеральных, что коммунистических идеалов. Многие исследователи заявляют о предстоящем крахе государства, которое будет заменено регион-экономиками (Кеничи Омае), а глобальный рынок заменит глобальная распределительная система (Жак Аттали).

Можно предположить, что предстоящие изменения коснутся прежде всего государства, и, как следствие – институтов гражданского общества. И в недрах новых образований возникнут новые идейно-политические доктрины, которые трансформируют базовые социальные ценности в соответствии с новыми обстоятельствами, но не отбросят их. Либеральная и коммунистическая идеи будут воплощаться в новых формах социальной организации, не в виде противостояния, а дополняя друг друга.

Пиголенко І.В. (м. Київ)

pigolenko@gmail.com

ДОСЛІДЖЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

В сучасному світі кожна людина має безпосереднє або опосередковане відношення до політичного життя соціуму. Українське суспільство постійно живе у виборчих процесах (вибори Президента, мерів, депутатів різних рівнів тощо). Опитування громадської думки стали важливою частиною сьогоденного суспільного життя пересічного українця. Електронні та друковані ЗМІ, радіо та телебачення рясніють результатами проведених опитувань, особливо перед виборами. В період між виборами соціологи на запит політичних, соціальних та економічних представників здійснюють дослідження громадської думки щодо актуальних соціальних та політичних проблем.

В історії виборчих кампаній дослідники виділяють два чинники, які радикальним чином змінили сам характер виборчих кампаній. Це – телебачення і соціологічні дослідження. Соціологічні дослідження дали змогу науково вибудувувати та тримати під постійним контролем виборчу кампанію, прораховувати наперед різні ходи й експериментально вивчати можливі наслідки. Вивчення електоральних настроїв в Україні має вже свою історію. З розвитком індустрії соціологічних опитувань розвивається та удосконалюється методологія та методика вивчення громадської думки. Але слід відзначити, що опитування громадської думки складають окремих різновид збору соціологічної інформації. Вони передбачають кількісні масові репрезентативні опитування громадян за допомогою анкети для збору та фіксації даних.

Сьогодні, в умовах політичної та економічної кризи, військових подій на Сході країни, електоральний вибір носить хаотичний, часто непередбачуваний та непрогнозований характер. Доволі яскраво це підтвердили останні позачергові вибори депутатів Верховної Ради України. Ця передвиборча політична кампанія мала найкоротший термін в історії незалежності України.

Ми стикнулися з тим феноменом, який Елізабет Ноель-Нойман описала в своїй праці «Громадська думка. Відкриття спіралі мовчання»: «Під тиском громадської думки сотні тисяч виборців, мабуть, навіть мільйон, здійснили те, що ми пізніше назвали «the last minute

swing» (зрушення останньої хвилини); це був «ефект попутників» в останню хвилину, що дозволив ХДС / ХСС «набирати очки», поки замість рівноваги сил двох великих партій не сформувалася перевага ХДС / ХСС в цілих 8%, за офіційними даними» [1].

Останні дослідження, що проводилися перед парламентськими виборами, вказували на доволі високий відсоток тих, хто не визначився, за кого віддасть свій голос. Ця ситуація може бути пояснена, з однієї сторони, коротким проміжком часу для формування громадської думки та електоральних вподобань, з іншої ж сторони, відсутністю об'єднання більшості демократичних сил та внутрішніми суперечностями (рознь между політичними силами). Кардинально іншу ситуацію ми побачили навесні, під час останніх виборів Президента України, коли вдалося сконцентрувати електоральні погляди навколо однієї політичної сили.

При дослідженні електоральної поведінки найчастіше задаються два питання: «За кого Ви віддасте свій голос на чергових виборах?» і «На вашу думку, яка політична сила (кандидат) переможе на виборах?». Якщо, за результатами опитування, відповіді на ці два питання не співпадають, то висока ймовірність того, що виборець віддасть свій голос за, так званого, «переможця», адже партія (кандидат), за якого він збирався проголосувати, не проходять. Тобто, під впливом рейтингу очікування перемоги певної партії (кандидата), виборець в останній момент приймає рішення віддати свій голос за переможця.

На нашу думку, під час останніх Парламентських виборів, саме це призвело до розбіжності прогнозів, що давали провідні соціологічні компанії України, з результатами, що були отримані після проведення виборів.

Електоральні соціологічні дослідження є важливим інструментом на варті політичного життя суспільства. Їх необхідно проводити не лише в період передвиборчих перегонів в боротьбі за голоси електорату, а й використовувати в повсякденній діяльності політичними діячами, які вже вибороли владу та мають намір її утримати. Як зазначає в своїй праці «Державець» Нікколо Мак'явеллі: «Тут відбувається те саме, що, за словами лікарів, буває при сухотах, які спершу легко вилікувати, але важко розпізнати, а з плином часу, якщо їх зразу не виявили і не лікували, хворобу легко розпізнати, але важко зцілити. Те саме буває і в справах держави: розрізняючи здалеку майбутнє лихоліття, що дано, звісно, лише мудрому, можна швидко йому зарадити, але якщо, не зрозумівши його вчасно, дозволити злу розростися до того, що його узнає всякий, тоді ради більше нема» [2].

Список використаних джерел:

1. Общественное мнение. Открытие спирали молчания: Пер. с нем./Общ. ред. и предисл. Мансурова Н.С. — М.: Прогресс-Академия, Весь Мир, 1996. — 352 с.
2. Мак'явеллі Нікколо. Флорентійські хроніки; Державець / Пер. з іт. А. Перепаді; Худож.-ілюстратор І.І. Яхін; Худож.-оформлювачі Б. П. Бублик, В. А. Мурликін. — Харків: Фоліо, 2007. — 511 с.

Ржевська Н.Ф. (м. Київ)

rzhevaska@ua.fm

СТРАТЕГІЧНІ ПРОГНОЗИ ЩОДО ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ АДМІНІСТРАЦІЇ Б. ОБАМИ

Геополітичні зміни, що відбулися у світі за час перебування Б. Обами на посту президента США, знайшли своє відображення в ідейно-теоретичних дискусіях, що розгорнулись в американському науково-політичному співтоваристві і, першочергово – серед експертів. Питання ціннісно-ідеологічного характеру серед них посідають одну з провідних позицій, адже ідеологія – одна з найважливіших складових мислення політичних аналітиків. Саме вона визначає розуміння ними цілей співіснування, а значить і базових цінностей, які вмотивовують діяльність усього світового співтовариства. Дебати стосовно засад сучасної зовнішньополітичної стратегії США серед провідних експертів і аналітиків тримають у центрі уваги не лише зміни, що відбулися в світі, а й наслідки впливу останніх на формування нового світового порядку.

Унікальне становище Сполучених Штатів у якості єдиної наддержави відкрило перед ними можливість більш масштабного і цілеспрямованого впливу на хід та зміст міжнародних відносин, зокрема – у сфері забезпечення безпеки. Перед американським зовнішньополітичним істеблїшментом у черговий раз постає задача не лише ідейно обґрунтувати власну стратегію міжнародної діяльності за нових умов, а й представити модель нового світового порядку і глобальну стратегію на довгострокову перспективу.

Зовнішня політика США ґрунтується на трьох фундаментальних стовпах – доктрині неперевершеної американської переваги (США повинні постійно закріплювати свою військову міць, щоб зберегти статус єдиної світової наддержави), концепції превентивної війни (готовності наносити військові удари до того, як по відношенню до США та їхніх союзників будуть застосовані агресивні дії) і готовності діяти наодинці, якщо багатостороннього співробітництва для досягнення зовнішньополітичних цілей США буде неможливості досягти.

Зовнішньополітичні кроки, зроблені адміністрацією Б. Обама за період його перебування на посаді президента, стимулювали ревізію американської стратегічної думки. На відміну від стратегічних новацій Дж.Буша-молодшого, що викликали суспільний резонанс, генеральна лінія Б. Обама претендує на новий прагматизм і коаліційний підхід із опертям на «розумну силу» (smart power) у вирішенні різних проблем міжнародного значення.

Стратегія національної безпеки Б. Обама, як і всі попередні документи такого типу, акцентує увагу на підтримці американського лідерства в світі. Разом із цим підхід нинішнього керівництва США містить низку важливих нововведень не лише тактичного, а й стратегічного характеру. Вперше в стратегії пропонувалося інтерпретувати основні інструменти американської могутності: дипломатію, військову силу, економічні механізми, розвідку, сили забезпечення внутрішньої безпеки.

Історично американський підхід до проблеми забезпечення національної безпеки обмежувався міжнародними аспектами – питаннями військової і зовнішньої політики. Питання внутрішньої політики і економічного розвитку не вважали такими, що стосуються сфери національної безпеки США. Адміністрація Б. Обама розширила поняття національної безпеки. Стратегія президента має всеохоплюючий характер і представляє собою спробу інтегрувати внутрішні та міжнародні аспекти національної безпеки.

Стратегія Б. Обама 2010 року відображає гостру системну кризу, з якою зіштовхнулися Сполучені Штати в кінці минулого десятиліття. Зазвичай, мова йде не лише про виживання США, а й також про перенапруженість сил у спробі консолідувати однополярний світ. Теза про переобтяження у самому тексті документу повторюється аж тричі. Неодноразово мова йде й про те, що жодна країна не в стані нести ношу відповідальності наодинці. У праці «Другий шанс: три президенти і криза американської наддержави» один із основних стратегів американської зовнішньої політики З. Бжезінський стверджує, що не існує реальної альтернативи світовому лідерству США і що більшість провідних держав світу згодні з тим, що світ потребує лідера-стабілізатора.

Маючи в своєму розпорядженні інші інформаційні ресурси, використовуючи найбільш сучасні прогностичні моделі Національна розвідка США у своїй доповіді «Глобальні тенденції 2025: світ, що змінився», викладає ту ж саму ідею більш конкретно. Фахівці Ради вбачають потрібність США до 2025 р. в якості регіонального балансу на Близькому Сході та в Азії. Оскільки в Азії знаходяться нові глобальні гравці, Китай та Індія, – потенційні конкуренти США, а на Близькому Сході – основні світові запаси нафти й газу, то це – скоріше за все, заявка на управління не регіональними, а глобальними процесами.

Керуючись цим, можна передбачити, що найближчим часом США малоїмовірно погодяться з чимось меншим, ніж глобальне лідерство. Успіхи чи поразки США в зовнішній політиці послужили перевіркою їх здатності до світового лідерства на фоні посилення національних прагнень жителів усіх континентів і різких зрушень геополітичних балансів.

Проте світовий порядок не був і не буде таким, яким його хотіли би бачити у Вашингтоні, Москві чи інших столицях. Дійсність презентує неочікувані сюрпризи, які ще Г. Гегель визначав як «хитрість світового розуму».

Рубан В.А. (м. Київ)

ruban_vlad@i.ua

ЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ ЯК ШЛЯХ ДО СТАБІЛІЗАЦІЇ НИНІШНЬОЇ СИТУАЦІЇ ТА НАДАННЯ ПОШТОВХУ ПРОЦЕСУ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В МАЙБУТНЬОМУ В УКРАЇНІ

Озираючись на схему побудови державного ладу починаючи від Київської Русі, продовжуючи Гетьманщиною, Українською Народною Республікою, Україною в складі СРСР та закінчуючи незалежною Україною, можна побачити пошук оптимальної моделі співвідношення влади та місцевого самоврядування на протязі всього цього часу. На сучасному історичному етапі країни вирішення питання централізації та децентралізації влади носить характер «гойдання», оскільки кожна правляча еліта виходячи із суб'єктивних міркувань робить ставку на ту чи іншу модель державного апарату в Україні.

Стаття 132 Конституції України говорить, що “ територіальний устрій України ґрунтується на засадах єдності та цілісності державної території, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади...”. Конституцією України не прописано чіткої моделі управління, що обумовлює необхідність досягнення раціонального співвідношення централізації та децентралізації влади, тобто розстановка владних сил різних рівнів управління є одним з основних методів підвищення ефективності функціонування сучасної держави.

На думку І.О. Василенка, централізована влада в унітарній державі може бути значною перевагою при вирішенні найскладніших питань сучасного суспільства, адже центральний уряд і адміністрація можуть розпоряджатися економічними ресурсами і координувати планування та розвиток [1].

Розчарування від децентралізації та дій місцевого самоврядування нерідко призводить до збільшення централізації влади. Крім того на тенденціях до централізму позначається необхідність центру контролю над розвитком країни в сучасних реаліях; контроль за обмеженими ресурсами (газ і вугілля, поставки котрих знизилися); економічною та соціальною диспропорцією в розвитку різних регіонів; потреба в підтриманні національної єдності в складний для України час.

На користь централізаторських тенденцій відіграє економія коштів через об'єднання функцій, що призводить до зменшення кількості штатних працівників; також дає змогу проводити спеціалізацію кадрів, нормалізацію методів. Централізація дає більшу владу державним службовцям, які мають широкомасштабні інтереси і не так поділяють місцеві упередження; сприяє виробленню рішень, що не ґрунтуються на вузьких місцевих інтересах; дозволяє стандартизувати політику всіх органів влади. Дозволяє службовцям центральних органів розподіляти повноваження й ресурси між меншими юрисдикціями, сприяючи рівності. Централізація робить легшим оновлення складу апарату.

У будь-якій цілісній системі децентралізація необхідна доти, доки є центр. Коли процес децентралізації стає всеосяжним, тобто центр стає неосяжним та не може впливати на периферію, то повністю руйнується відповідна система. Виникають нові центри замість попереднього, колись унітарна держава перетворюється у федеративну, федеративна – у конфедерацію, на місті котрої з'являється багато самостійних держав. Баланс відносин між центром і територією визначає стан держави. Наявність субординації та певною автономії регіонів дає змогу зберігати єдність держави. Сила країни на політичному просторі визначається не тим наскільки все децентралізовано всередині неї, а тим, наскільки ефективно вона змогла забезпечити баланс між інтересами центру та регіонів, наскільки їй шкодять проблеми всередині держави. Збій цього взаємозв'язку в одну або другу сторону призводить до розпаду країни, втрату територій.

Саме тому важливо перед тим, як проводити політику децентралізації України, побудувати сильний центр, котрий об'єднає всі регіони для подолання першочергових проблем спільним зусиллям, а вже потім вирішувати питання місцевого рівня.

Список використаних джерел:

1. Права громадян у сфері виконавчої влади: адміністративно-правове забезпечення реалізації та захисту / За заг.ред. В.Б. Авер'янова – с.58-59

Рудська А.І. (м. Київ)

santy-tr@mail.ru

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ПОЛІТИЧНОГО ТА ГРОМАДСЬКОГО ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

Питання про участь жінок у політичному та суспільному житті в Україні є важливим на сьогоднішній день. Гендерна трансформація збіглася із загальним процесом реформування, оновленням політичного, економічного та соціального життя в Україні. Перетворення країни засноване на новій моделі, яка суттєво впливає на гендерні процеси. Нова конфігурація соціальних відносин і соціальних інститутів призводить до нових форм політичних та соціальних напрямків самовираження статі. Процес адаптації до нових соціально-політичних гендерних відносин тісно пов'язаний з соціальним та політичним оновленням суспільства в цілому.

Розвиток України неможливий в ізоляції від світового розвитку та політичного і гендерного впливу світу. Останнім часом в Україні все більше і більше жінок почали брати участь в політичній та громадській діяльності. Через це, існує необхідність для прийняття державної політики щодо гендерної рівності. Політика гендерної рівності потрібна бути спрямована на створення громадського порядку, і відносин між чоловіками та жінками в цілях забезпечення рівної оцінки різних соціальних ролей, для встановлення рівноправного партнерства при прийнятті рішень на рівні державних питань і формування організованого суспільства. Тому, приймаючи до уваги сьогоднішню ситуацію України, ми вважаємо, що важливо вивчати ролі жінок у суспільному та політичному житті.

Проблематика гендерних питань як основної глобальної політичної стратегії для просування гендерної рівності розглядалася в матеріалах четвертої Всесвітньої конференції щодо становища жінок (Пекін, 1995), Двадцять третьої спеціальної сесії Генеральної Асамблеї (Нью-Йорк, 2000) та інших зустрічах. Гендерні питання необхідно розглядати для забезпечення прав людини та соціальної справедливості.

Визначення перспектив розвитку, у тому числі і гендерної політики, було прийнято у Пакті розвитку тисячоліття на Всесвітньому саміті ООН з нагоди нового третього тисячоліття (вересень 2000 року). Кожна країна, яка підписала документ взяла на себе відповідальність. Питання гендерної рівності в Програмі розвитку ООН визначається як третє, а в документі, який підписала Україна – шостим.

Аналіз міжнародного досвіду вирішення гендерних проблем демонструє схожість рис в національних державних механізмах регулювання гендерних процесів.

Інтеграція української держави в міжнародне товариство вимагає переосмислення ролі та місця жінок у суспільстві та їх рівної участі у всіх сферах життя, і особливо в політиці та громадському житті (державотворення).

Становище жінок у суспільстві є інтегральним показником. Він показує особливості соціально-політичної структури держави та її економічного розвитку, управління, правових систем, рівня культури та соціальної ідентичності.

Сьогодні, більш ніж будь-коли, суспільство потребує чесних і ретельних досліджень, об'єктивну оцінку, які здатні забезпечити рівні можливості для чоловіків і жінок, прав особистості для розвитку і самореалізації суспільно корисної діяльності.

Сучасні умови сформували систему гендерних норм, спрямованих на усунення розриву у становищі чоловіків і жінок, щоб подолати всі форми дискримінації щодо статей в усіх сферах суспільного життя. З 1970 року, були прийняті спеціальні закони про рівні права та

можливості в США, Швеції, Данії, Норвегії, Фінляндії, Франції, Німеччини та інших країнах. Україна також намагається рухатися в тому ж напрямку.

Одною з перешкод для політичної участі жінок у уряді є стереотипи щодо чоловіків та жінок, які показують, що політика та управління - це сфера чоловічої діяльності, відповідно до опитувань (70% українців). Незважаючи на те, що в останні роки жінки наполегливо намагаються увійти в політику і закріпитися на різних політичних рівнях і участь жінок у політичному та суспільному житті в Україні зростає з кожним роком. Сучасний парламент є незбалансованим щодо гендерної рівності. І Україна займає 110-е місце в світі серед приблизно 180 країн у питанні кількості жінок у вищому законодавчому органі.

Рябінчук М.В. (м. Київ)

m.rabinchuk@gmail.com

КОНЦЕПЦІ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ В ДОСЛІДЖЕННІ ПОСТСОЦІАЛІСТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

За неочікуваним швидким крахом так званого «другого світу», що відбувся наприкінці ХХ-го століття наступив складний та неоднозначний період інституційних змін, що його часто називають процесом «транзиту і трансформації». Зрозуміло, що кінцевою точкою транзиту вважався ринковий, неоліберальний капіталізм. Постсоціалістичні економіки при цьому часто називали перехідними, так ніби їх доля вже наперед визначена. Відкриті простори, що постали на руїнах колишнього радянського блоку перетворились на величезну лабораторію для суспільних наук, як це влучно помічає Н. Генон. Передусім це була лабораторія соціальних трансформацій.

Найбільша цікавість дослідників була зумовлена відмінністю подальших траєкторій розвитку національних держав, що утворились на місці колишніх союзних республік та радянських сателітів в Східній Європі. На момент розпаду значно більше об'єднувало колишніх «товаришів», аніж вказувало на відмінності. У випадку Радянського Союзу в око особливо впадала інституціональна гомогенність, що характеризувала квазінаціональні утворення в його межах, яким судилося стати національними державами. Ця гомогенність в свою чергу призвела до формування фактично ідентичних повсякденних практик та конфігурацій соціальних мереж. Низка спроб пояснити такі відмінності знаходимо в рамках дослідницької програми соціального капіталу з акцентом як на формальний мережевий так і на культурно-символічний аспекти феномену. Переважно, пояснення ходу соціальних трансформацій з точки зору соціального капіталу передбачають роль певного «спадку» або залежності від попередньо пройденого шляху для подальшого розвитку. Разом з тим пояснення різняться залежно від того чим є цей «спадок»: набором культурних норм, інституціями (формальними або неформальними), конфігураціями соціальних мереж, структурою розподілу капіталів.

Соціальні мережі виявляють стійкість в умовах активної інституційної трансформації. Опора на мережеві ресурси, тобто соціальний капітал, відіграє важливу роль в життєвих стратегіях індивідів, коли інституційні джерела виявляються ненадійними або взагалі відсутніми. Досвід пострадянської інституційної трансформації та ринкового транзиту безпосередньо засвідчує це та ілюструє роль неформальних соціальних мереж в умовах соціального колапсу. Впливовою у рамках дослідницької програми соціального капіталу є теорія Р. Роуза щодо пояснення перебігу пострадянських трансформацій. Пострадянські суспільства мають, на думку Р. Роуза, демодернізаційний характер соціальної зміни [1]. Вагомим показником на думку дослідника тут є переважання неформальної мережевої соціальної інтеграції перед формальними, безособовими формами. Такі неформальні мережі виникають як альтернатива формальним інституціям держави для того щоб захиститись з одного боку від надмірного інституційного тиску, а з іншого використовувати державні інституції у приватних цілях.

Міркуючи про те, як можлива нова теорія переходу до капіталізму, що враховує реальність постсоціалістичних трансформацій в Східній та Центральній Європі, коли

реальний клас приватних власників відсутній, угорський соціолог І. Селенї пропонує ідею «капіталізму без капіталістів»[2]. Таким чином ключові агенти посткомуністичної трансформації можуть бути названі «культурними» чи принаймні «соціальними» капіталістами, відповідно до домінуючої в межах їх сфери контролю форми капіталу і враховуючи обмеженість можливостей вільної конвертації капіталів в суспільствах «реального соціалізму».

Г. Дерлугьян доповнює міркування І. Селенї, але вже стосовно пострадянських суспільств[3]. Висока закоріненість старої номенклатурної еліти на пострадянському просторі, на відміну від Східно-Європейських постсоціалістичних держав, через участь у мережах і знання мережових ритуалів, закоріненість в неапатримоніальній мережі патрон-клієнтних зв'язків, зумовили доволі високу ефективність конверсії форм капіталів. Соціальний капітал еліт зміг конвертуватись переважно в політичний та адміністративний, дещо рідше в економічний. Натомість розпад мереж інституцій позбавляє соціальний капітал інтелігенції дієвості. В ході деіндустріалізації наймані працівники індустріальних підприємств депролетаріаються. Кінець патерналізму і початок неоліберальних реформ передбачає для них позбавлення доступу до інституційних форм соціального капіталу. Шокові ринкові реформи руйнують усталені інституалізовані структури соціального забезпечення, призводять до кризи довіри, що супроводжується кризою основних державних монополій. Інституції більше не надають соціальної опори, повсякденні практики поступово втрачають очевидність та надійність і на місце формальних інституцій заступають неформальні мережі. Потужні неформальні економіки субпролетаріату, що виникають в умовах недовіри державних монополій призводять до активізації силового підприємництва та стають рушієм етнічних конфліктів, участь в яких активно беруть також національні інтелігенції.

У класовому протистоянні номенклатура також намагається відлучити інтелігенцію від участі у політичній зміні, для чого удається до згорання публічної сфери, що виникає у короткочасний післявоєнний період лібералізації суспільного життя. Це обумовило подальшу політичну обмеженість інтелігенції як в період «перебудови» так і в формуванні політичних проектів нових національних держав, що постали після розпаду радянського союзу. Пострадянська інтелігенція, на відміну від інших держав учасниць соціалістичного блоку, не володіла також достатнім соціальним капіталом, щоб сформуватись у ефективного політичного актора, будучи неготовою до несподіваного відкриття публічності наприкінці 80-х років. В сукупності ці фактори обумовили відмінності в структурах розподілу капіталів між основними соціальними групами в країнах колишнього Радянського союзу та постсоціалістичних країнах Східної Європи. Відмінність траєкторії соціалістичних країн Східної Європи з цієї точки зору може бути пояснена специфікою конверсії капіталів еліт. Роль основного агента трансформації відіграють тут не партійні еліти, а інтелігенції, що в радянський період отримали достатню згуртованість, соціальний і культурний капітал.

Список використаних джерел:

1. Роуз Р. Достижение целей в квазисовременном обществе: социальные сети в России // *Общественные науки и современность*. – 2002. - №3. –С. 23-38.
2. Селенї, Иван. Построение капитализма без капиталистов : образование классов и борьба элит в посткоммунистической Центральной Европе / Иван Селенї, Гил Эял, Элеанор Тоунсли. - К. : Ин-т социологии НАН Украины, 2008. - 319 с.
3. Дерлугьян Г. Адепт Бурдые на Кавказе: эскизы к биографии в миросистемной перспективе / Георгий Дерлугьян. –М.: Издательский дом «Территория будущего», 2010. – 560 с.

ulianasavyak@ukr.net

АНАЛІЗ ЕЛЕКТОРАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПОЗАЧЕРГОВИХ ВИБОРІВ ВЕРХОВНОЇ РАДИ 26 ЖОВТНЯ 2014 РОКУ

Сьогодні Україна, як держава пострадянського простору, знаходиться в умовах політичної трансформації. Вибори, як вбудований механізм у систему функціонування демократичного суспільства та ключова частина електоральної системи країни, демонструють кількісні та якісні зміни в площині свідомості, мотивів, орієнтацій громадян. Вивчення політичної участі населення у процесі волевиявлення зазначає який вектор розвитку країни очікують індивіди, та дає змогу окреслити залежності між політичним пререференціями та соціально-демографічними показниками. Проблема дослідження електоральної поведінки є надзвичайно важливою у суспільствах, що проходять етапи становлення та демократизації.

Позачергові вибори Верховної Ради, що відбулися 26 жовтня 2014 року мали особливе значення в історії незалежної України, адже вони стали логічним наслідком переломних подій, які відбувались в країні протягом останнього року та були проведені у надскладний турбулентний час. Ці вибори стали показовим індикатором модифікацій, що відбулись в українському соціумі за відносно короткий період. Тому нами було досліджено електоральну поведінку українського виборця на основі даних Міжнародного екзит-полу проведеного Соціологічною групою Рейтинг разом із «Baltic Surveys» / The Gallup Organization (Литва), за підтримки Міжнародного Республіканського Інституту (The International Republican Institute – IRI) на замовлення уряду Канади [1].

Стосовно активності виборців різних вікових категорій можна сказати, що вона суттєво відрізнялась протягом дня. Так о першій половині дня найбільш активними традиційно були люди старшого віку. Станом на 10:00 люди віком 50 і вище років серед тих, хто на той момент проголосував становили 60%. Наприкінці дня дана вікова категорія становила лише чверть, серед тих, хто вже проголосував. Що стосується молоді та людей середнього віку, то їх активність збільшувалась у другій половині дня і до закриття дільниць. Якщо станом на 10:00 з даних вікових груп проголосувало лише 9%, то під кінець дня їх питома вага і структурі виборців становила близько третини.

В цілому, протягом всього дня найактивнішими були виборці віком 50 – 59 років. Цікаво, що така ж ситуація спостерігалась і на виборах 2012 року. Найменш активною була молодь (явка склала близько 30%). На жаль, нехтуванням своєю політичною партисипацією молодь не дає можливості розкрити свій суспільно – політичний потенціал та зробити можливі інвестування у трансформаційні перетворення держави.

За даними ЦВК, у порівнянні із попередніми виборами Парламенту явка погіршилась – із 58 до 52% [2].

Стосовно електоральних пререференцій, то тут можна відзначити наступні тенденції. Люди молодших вікових категорій активно підтримували такі партії, як Правий Сектор та Самопоміч. Оскільки ці політичні сили абсолютно нові гравці на політичній арені України, то і молодь, яка більш схильна до нововведень та інновацій надала перевагу саме їм. Натомість люди старшого віку активно голосували за Комуністичну партію, та Опозиційний блок – політичні сили, до складу яких входили давно відомі обличчя. Якщо говорити про симпатії виборців середньої вікової категорії, які до речі були найактивнішими у день виборів, то вони підтримали Блок Петра Порошенка та Народний Фронт – партії які стали лідерами парламентських перегонів.

Беручи до уваги гендерну сегрегацію електорату, то тут чоловіки більше голосували за Правий Сектор, Свободу, Громадянську позицію, Радикальну партію Олега Ляшка, тобто за партії, які позиціонували себе як рішучі, агресивні, дієві Жінки ж більше надавали перевагу Опозиційному блоку, Заступу, Народному фронту, Батьківщині, Сильній Україні – партіям, які будували кампанії на позиціях миру, відновлення.

По типам поселення такі партії як Самопоміч, Правий Сектор, Опозиційний Блок, Громадянська Позиція отримали найбільшу підтримку серед мешканців міст. Водночас Заступ, Радикальна партія Олега Ляшка, Батьківщина набрали найбільше у сільських місцевостях.

Якщо повернутись до основних моделей електоральної поведінки, то проаналізувавши структури електоратів основних політичних партій, можна дійти висновку, що в українському просторі домінує соціально – психологічна модель. Вона розвивалась вченим Мічиганського університету у 50-х роках 20 ст. Класичною роботою стала монографія «Американський виборець» у якій зазначалось, що виборці вірять у те, що представники певної політичної сили зможуть відстояти та захистити їх інтереси – інтереси тієї ж соціально – демографічної спільноти, з якою вони себе ототожнюють [3].

Однак не варто обмежуватись лише цим підходом. Електоральна поведінка – це скоріше мінливий процес, ніж статичне явище. На нього впливають багато довгострокових і короткострокових факторів. Оскільки вибори 26 жовтня 2014 року відбувались у час військової агресії, то електоральна поведінка громадян потребує подальшого глибинного дослідження.

Список використаних джерел:

1. <http://ratinggroup.com.ua/products/politic/data/entry/14114/>
2. <http://www.cvk.gov.ua/>
3. Пушкарёва Г.В. Изучение электорального поведения: контуры когнитивной модели – 2003. – №3

Северинчик О.П. (м. Київ)

o.severinchik@kpi.ua

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК ОДИН ІЗ ВИЗНАЧАЛЬНИХ ЧИННИКІВ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Аналізуючи сучасне суспільство нам завжди доводиться враховувати аспекти глобалізації в усіх сферах його життєдіяльності, оскільки наука не лише виконує свою пізнавальну функцію, а й дає прогнози та рекомендації на майбутнє, окреслює перспективи подальшого розвитку, шляхи та методи вирішення можливих кризових станів суспільства.

Глобалізаційні процеси впливають на державу, суспільство, громадян, взаємовідносини між ними. При цьому все помітніше простежується тенденція до зменшення можливостей національних держав впливати на економічні процеси, яка пов'язана з появою транснаціональних корпорацій та банків. Вся їхня діяльність базується на принципі отримання максимального прибутку, без врахування національних інтересів та соціальних гарантій.

Певним чином обмежується контроль держави над внутрішньополітичними питаннями, що знаходить прояви в правовій сфері: міжнародне право отримує пріоритет над національним. Тобто обмежується суверенітет державної влади, оскільки право держави на використання узаконеного насильства по відношенню до своїх громадян сьогодні можна оскаржити в міжнародних інстанціях.

Держава поступово втрачає монополію і в інформаційній сфері, оскільки постійно зростає кількість інформаційних потоків. Завдяки новітнім інформаційним технологіям і комунікаційним мережам кордони для розповсюдження інформації стають все більш прозорими. Це робить суспільство незахищеним від негативних впливів, які несе в собі такий об'єм інформації через складність контролювати її зміст, в повній мірі впроваджувати цензуру. Інформація, разом з фінансами та інтелектуальним капіталом стає важливим ресурсом політичного тиску, що є особливо актуальним для сучасної України, оскільки багатші та впливовіші держави за допомогою інформації, можуть легше формувати суспільну думку, а отже й поведінку, не лише на рівні національної держави, а й на глобальному рівні. Глобалізація стає одним із визначальних факторів життя країн світу, послаблюючи можливості суверенної держави впливати на процеси всередині країни.

Разом із обмеженням можливостей національної держави багато в чому ставиться під сумнів функціонування системи соціальних прав і гарантій соціальної безпеки, що історично склалися на базі національного законодавства. Держава вже не завжди може бути реальним гарантом забезпечення соціальних прав і свобод. В такій ситуації ми спостерігаємо системні порушення трудового законодавства транснаціональними корпораціями, що призводить до скорочення робочих місць, переносу виробництва та капіталу на території інших держав, другорядність соціальних прав на основі національного законодавства перед позанаціональними домовленостями. В таких обставинах державі доводиться реформувати законодавство в галузі соціального забезпечення в бік скорочення витрат, що може мати негативні наслідки для суспільства, а саме призводити до соціальних конфліктів та економічної нестабільності.

Отже, вирішення на національному рівні всіх проблем та загроз сьогодення, які постають перед суспільством унеможлиблюється в епоху глобалізації. Для розв'язання цих суперечностей необхідна активна співпраця всіх учасників міжнародних відносин, яка не завжди є можливою через різний вектор стратегій та планів їхніх дій щодо вирішення актуальних питань розвитку сучасного суспільства. Результатом взаємодії та боротьби цих різнопланових підходів і є ті кардинальні зміни сучасного світу, які пов'язуються з процесом глобалізації. Зміни стосуються всіх та кожного з учасників процесу, призводячи до їх взаємозалежності та вразливості. Таким чином, досягнення партнерських взаємовідносин є першочерговою умовою нормального життя та стабільності кожного члена світового співтовариства.

Слушаєнко В.Є. (м. Київ)

tslushaenko@gmail.com

ПЕРСПЕКТИВИ ЛІВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ: ПОПЕРЕДНІЙ АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ВИБОРІВ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ

Останні парламентські вибори в Україні певним чином підтвердили тезу про непрогнозованість поведінки вітчизняного електорату. Що маєтись на увазі? Згідно з результатами опитування проведеного у липні 2014 року Інститутом соціології НАН України 65,3% наших співгромадян не довіряли тодішній Верховній Раді. А от політичним партіям не довіряв 71,9% респондентів, тобто майже три чверті. Що не завадило мільйонам громадян прийти на виборчі дільниці і в одному з бюлетенів поставити позначку проти назви однієї з 29 політичних партій, висловивши таким чином підтримку (а отже і довіру) цій політичній силі. Рівень такої підтримки був різний, оскільки за аутсайдерів проголосувало від 0,01 до 0,1 % загальної кількості виборців.

Результати позачергових виборів до Верховної Ради 2014 року ще будуть предметом детального аналізу вітчизняних і зарубіжних фахівців. Проте вже зараз зрозуміло, що новий парламент 8-го скликання буде значно більш проукраїнський, ніж його попередник. І, головне, в ньому вперше за роки незалежності не буде представлена Компартія. За її партійний список проголосувало 3,88% тих, хто прийшов на виборчі дільниці, тобто 611 тисяч 901 особа. Чи означає це, що, так званий, ядерний електорат КПУ, який протягом усіх років незалежності голосував за цю політичну силу, раптом змінив свою ідеологічну орієнтацію. Звичайно, ні. Парадоксальність ситуації полягає у тому, що прямо підтримуючи і роздмухуючи антиукраїнські сепаратистські настрої у Криму та на Донбасі, сприяючи окупації цих територій Росією та її найманцями-терористами, КПУ позбавила себе сотен тисяч потенційних виборців. Вони залишились на тимчасово окупованих українських теренах, де вибори до Верховної Ради поки що не проводились.

Звичайно, відсоток громадян України, які довіряють КПУ з кожним роком української незалежності зменшується в наслідок чисто демографічних причин. У перше десятиліття існування нашої держави рівень цієї довіри коливався у межах 15-20 відсотків. Про це свідчать результати восьми загальноукраїнських опитувань громадської думки 1994-2001 років, проведених Інститутом соціології НАН України за участі Фонду «Демократичні

ініціативи» та компанії Социс. На питання «Який рівень Вашої довіри Комуністичній партії?» відповіли «Скоріше довіряю» та «Цілком довіряю» у 1994 році -15% респондентів, у 1995 – 13%, у 1996 – 13%, у 1997 – 13%, 1998 – 20%, у 1999 – 18%, 2000 – 17%, 2001 – 17%. Такий відносно високий рівень довіри до партії, яку довгий час було прийнято вважати лівою, успішно конвертувався у голоси на парламентських виборах. У 2006-му і 2007-му роках, коли вибори проводились тільки за пропорційною системою, КПУ отримала відповідно 3,66% і 5,39% голосів. У 2012 році за партійний список комуністів проголосувало 13,8%, проте вони не змогли провести жодного депутата по мажоритарним округам.

Поразка на виборах до Верховної Ради КПУ та інших політичних сил, що позиціонують себе як прибічники лівої ідеології (Блок лівих сил України набрав тільки 0,07% голосів) призвела до того, що в новому українському парламенті будуть представлені переважно правочентристські та праві політичні партії. І в цьому Верховна Рада України буде дуже відрізнятися від парламентів провідних європейських країн, де сформовані потужні соціалістичні та соціал-демократичні фракції. Ліві та лівоцентристські партії знаходяться при владі у багатьох державах Старого континенту (Франція, ФРН тощо). Зараз важко сказати, чи потрапить коли-небудь нинішня КПУ до українського парламенту знову. Судячи з виступу у Мінську на ХХХУ з'їзді так званого «Союза коммунистических партий – КПСС» багаторічного очільника КПУ П.Симоненка, жодних висновків з поразки на виборах керівництво цієї партії не зробило. І тому цілком можна погодитися з тими, хто стверджує: аббревіатура КПУ означає - колона п'ята в Україні. На кого працює ця п'ята колона в Україні - не потребує додаткових пояснень. На вищезгаданому дійстві у Мінську П.Симоненко вимагав до всього іншого, щоб комуністи не допустили розриву російської церкви з українською державою. Зрозуміло, що через певний час КПУ буде заборонена в судовому порядку і зникне з партійно-політичного поля України.

Питання у тому, коли на лівому фланзі українського політичного життя з'явиться впливова політична сила, яка відстоює інтереси так званих простих людей (малозабезпечених верств населення, найманих працівників з низькими зарплатами, пенсіонерів, безробітних тощо). По-перше, така партія повинна базувати свою діяльність на засадах лівої ідеології європейського зразка, а не на постсоветських комуністично-сталіністських догмах. По-друге, бути справді українською партією, а не керуватись у своїй діяльності вказівками з столиці сусідньої держави.

Більшість сучасних лівих партій у колишніх соціалістичних країн Центрально-Східної Європи виникли в результаті розпаду або трансформації партій комуністичних. Їхні лідери рішуче відмовились від ідеологічного та політичного спадку тоталітарного минулого. В сучасній Україні створення партії на засадах лівої ідеології європейського зразка шляхом якогось реформування КПУ неможливо в силу низки причин. В експертному середовищі висловлюється припущення про інший можливий варіант формування справжньої української лівиці. А саме шляхом об'єднання кількох молодих політичних сил лівої та лівоцентристської орієнтації, оскільки між ними немає суттєвих ідеологічних розбіжностей. І над ними не висить тягар тоталітарного комуністичного минулого. Партія, що проголосить своєю метою розбудову в Україні засад демократичної правової держави і громадянського суспільства, соціально орієнтованої ринкової економіки для подолання бідності і захисту інтересів найманих працівників може зайняти гідне місце на лівому фланзі українського політичного життя.

Суліковська І.О. (м. Київ)

sulikiska@mail.ru

ПРАВОРАДИКАЛЬНІ ПАРТІЇ: ВЧОРА, СЬОГОДНІ, ЗАВТРА

Уже протягом тривалого часу праворадикальні партії займають активну позицію в політичному житті світу в тому числі й в Україні. До праворадикальних партій відносяться політичні організації, які знаходяться по праву сторону політичного спектру і їх діяльність направлена на жорсткий контроль міграційних процесів, ідеалізацію поняття чистоти нації,

переваги однієї раси над іншою, ксенофобії та пов'язані з цими аспектами інші суспільні явища.

Вагомою та навіть актуальною проблемою організації держави та кожної окремої нації в цілому у всі часи існування праворадикальних партій є вплив даних організацій на свідомість населення. Останнім часом засоби масової інформації виділяють успіх радикальних правих партій на виборах у багатьох країнах Західної Європи, таких як Франція, Данія та Нідерланди і як відслідкували вчені їхня перемога ж ні як не пов'язана з економічними процесами в країнах. Чому ж тоді люди віддають свої голоси за них на виборах?

Слід відмітити той факт, що праворадикальні партії сьогодні розподілені на дві групи: ультраправі партії старих та партії нових типів. Праворадикальні партії старого типу належать до авторитарної, фашистської традиції. Вони підривають легітимність існуючої політичної системи та навіть виступають, як антагоністична сила стосовно тих хто підтримує лад в країні, відкидають демократичні основи політичної гри та не орієнтовані на консенсус з іншими політичними гравцями. У закликах цих партій піднімаються політичні питання схожі до лозунгів європейської традиції фашистських чи напівфашистських рухів, серед яких виділяється такі характерні вимоги:

- відстоювання антидемократичного політичного режиму;
- переслідування та навіть ліквідації представників інших ідей, національних спільнот, держав.

Найяскравішими представниками старого праворадикального спрямування в першу чергу являються такі партії як: Народний Фронт у Бельгії, Народний Союз Німеччини, Національний Альянс в Італії, Центристські демократи в Голландії, Народна дія в Швейцарії чи Народна партія в Великобританії.

Праворадикальні партії нового типу утворені на засадах партій старого типу з повним відкиданням фашистської ідеології, і направлені на побудову демократичного суспільства. На думку лідерів цих угруповань саме криза політичної системи, економічна нестабільність країн сприяли появі такого повороту в ідеології праворадикальних партій, пошуку нового суспільного консенсусу. Але при утворенні нової партії історичний спадок старих праворадикальних орієнтацій не відкидається 100% він забезпечує готовий фундамент для формування організації уже з «готовою ідеологією» але відповідно до різних національних контекстів.

Одним з головних факторів популярності, існування праворадикальних партій як таких, є поширення, особливо в останні десять років діаспор, які підсилюють праворадикальні настрої. Праворадикальні націоналістичні партії пропонують нові стратегії вирішення проблем імміграції і тим самим отримують підтримку з боку населення яке невдоволено поведінкою влади стосовно іноземців і не зменшує їх потік. Така ситуація наявна в таких країнах як Німеччина, Австрія, Франція, Нідерланди, так як саме ці західноєвропейські держави найбільше страждають від напливу іммігрантів і корінне населення просто витісняється ними з усіх сфер суспільного життя.

Пожвавлення роботи право радикальних партій в першу чергу можна пов'язати з виникненням економічної кризи в країнах Європи, проте був виявлений феномен, що в Україні не зважаючи на низький рівень економіки дані політичні групи не підтримуються населенням. В першу чергу із-за тривалого панування лівих ідей та особливостей виховання, історично складеної багатонаціональності. На мою думку в Україні їх вплив не значний із-за чіткого розуміння причин неспроможності держави до нормального розвитку (корупція і зовнішня агресія) як тільки цих чинників не стане почнуться пошуки внутрішнього ворога (чорних, інакодумців і т.п.) от тоді можливий їх підйом, як приклад країни західної Європи.

Що до світових тенденцій то Праві та праворадикальні партії будуть існувати завжди завдяки природній (біологічній, хтось вищий, хтось нижчий, а хтось розумніший) несхожості людей. Вони завжди слугуватимуть лакмусовим папірцем недоліків державного устрою і невдоволення громадян. Хоча в світі з постійним ростом глобалізації і за умови адекватного дружнього розвитку всіх країн світу їх роль носитиме все менший характер.

katerina_tregub@mail.ru

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ МАС-МЕДІА: ПРОБЛЕМА НАЛАГОДЖЕННЯ СУСПІЛЬНОГО ДІАЛОГУ

Вирішення проблеми налагодження ефективного суспільного діалогу, в сучасних умовах, є не тільки актуальною темою, але й вкрай необхідним кроком до забезпечення позитивних перспектив розвитку сучасного українського соціуму. Збереження стабільності функціонування суспільства, залежить від діяльності різних соціальних інститутів, у тому числі і від засобів масової комунікації. Поряд з процесами трансформації, які переживає українське суспільство, назріла проблема соціальної відповідальності мас-медіа. У сучасних умовах соціум як ніколи потребує вирішення важливих проблем та відповідей на актуальні питання. Мас-медіа, безпосередня роль яких — посередництво у комунікації, можуть стати особливим простором для налагодження суспільного діалогу.

У сучасних умовах мас-медіа перестають бути пасивним передавачем інформації та перетворюються на активного ініціатора акту комунікації. Традиційне розуміння основних задач засобів масової комунікації — трансляція інформації — потребує інших значень у нових умовах життєдіяльності соціуму. Часи монополізації ЗМК, що несли певну ідеологію, знаходячись під впливом діючої влади минули. Але разом з тим тенденції «залежності» мас-медіа можна спостерігати і зараз. Якщо в сучасності засоби масової комунікації не здатні відповідати вимогам суспільства, потрібні кардинальні зміни у функціонуванні соціального інституту ЗМК.

Підвищення рівня соціальної відповідальності мас-медіа — є вкрай необхідним у період трансформації сучасного українського суспільства, у той час, коли соціум переживає гострий критичний період. Під впливом розпалення ворожнечі і воєнних конфліктів, відбувається інформаційна війна. Кризові події змушують українську медійну спільноту нести відповідальність перед суспільством. Так, за даними моніторингу, який провела громадська організація «Інститут масової інформації», серед шести загальнонаціональних друкованих видань та чотирьох веб-сайтів новин, у квітні 2014 року дотримання журналістських стандартів у друкованій пресі сягнув історичного максимуму за весь період моніторингів з жовтня 2010 року — 5, 36 з 6 максимальних. Такий результат — показник відповіді на вимоги часу. Сучасні події змушують українські мас-медіа служити громадським інтересам та працювати заради єдності суспільства, а не тільки для власних економічних, політичних цілей. Головне завдання засобів масової комунікації — не нашкодити, донести інформацію без викривлень, яка відповідає усім професійним стандартам.

Пропонуємо розглядати такі вектори реалізації принципів соціальної відповідальності мас-медіа: професійні стратегії та соціальні ініціативи. До першого відносимо відчуття професійного обов'язку або самосвідомість, вимоги та професійно-моральні установи, які є загальноприйнятими у медійній спільноті, положення медійної етики, які наголошують на дотриманні професійних норм, журналістських стандартів у діяльності мас-медіа, а також виконання медійниками професійних завдань. Друга, невід'ємна частина реалізації принципів соціальної відповідальності мас-медіа — реалізація соціальних проектів та ініціатив. Діяльність, що задовольняє суспільні очікування та потреби, допомога у вирішенні суспільно-значущих проблем, впровадження соціальних проектів, які враховують інтереси і потреби аудиторії.

Сучасність вимагає від мас-медіа нової місії — працювати в інтересах суспільства, позбавитись впливу владних та бізнес структур. У широкому розумінні це означає прагнення до забезпечення стабільності та розвитку суспільства. Врахування інтересів соціуму є реалізацією професійно-моральної культури у діяльності засобів масової комунікації. Специфіка роботи мас-медіа у сучасних умовах передбачає перехід до діяльності «свобода плюс відповідальність». У цьому аспекті свобода тісно пов'язана з відповідальністю, тому як це гарантує забезпечення суспільства інформацією, доступ кожного індивіда до інформаційних потоків, створення умов для обміну думками різноманітних груп суспільства.

Вимоги сучасного українського суспільства стають більш жорсткими, тому інформаційний простір потребує регуляції. Проблема соціальної відповідальності мас-медіа стоїть надзвичайно гостро та потребує глибокого аналізу в умовах кардинальних трансформацій сучасного українського суспільства. Її вирішення потребує нових концептуальних підходів у дослідженні ЗМК. Тож потреба у вивченні соціальної відповідальності виникає у зв'язку з необхідністю розуміння її як важливого інструменту вирішення різних соціальних проблем. Продовження нашого дослідження стане корисним для подальшого соціологічного аналізу проблеми соціальної відповідальності мас-медіа.

Турко С.О. (м. Київ)

turcko.s@yandex.ua

ПРОЯВИ ГЛОБАЛЬНОЇ ГЕГЕМОНІЇ НЕОЛІБЕРАЛІЗМУ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ

Питання глобалізації як процесу багатомірного, такого, що містить у собі і тенденції розвитку, і можливості руйнації, деструктивних соціальних, культурних виробничих процесів, стоять на порядку денному не перший рік. Актуальною є ціла низка трендів глобалізаційних процесів, до яких відноситься розповсюдження певних явищ, ідеологій та алгоритмів практичної, економічної та політичної діяльності через національні кордони.

Протягом останніх 30 років на противагу лібералізму, який був однією з визнаних течій суспільно-політичної думки протягом 17-19 ст., швидко набував свого поширення неолібералізм, основною метою якого є: “перерозподіл, а не створення нового”, як зауважив відомий англійський економіст Маркус Флемінг [1].

На сьогоднішній день ми бачимо що неолібералізм є фактично пануючою в світі ідеологією, але у той же час, все більше переконаємось, що його гегемонія не є безпроблемним процесом. У самому понятті гегемонії фіксується чільна роль одного явища над іншим. Це може стосуватися міждержавних взаємин, співвідношення у взаємодії різних прошарків населення, груп, структур, функцій тощо.

Теоретичною підставою неолібералізму виступає монетаризм, згідно якого основним фактором розвитку економіки є кількість грошей. Провідна ідея неолібералізму може бути сформульована таким чином: “інтенсифікація і всесвітнє поширення вільного ринку, як екстенсивно - у міжнародному масштабі, так і інтенсивно - на всі сфери життя суспільства” [2]. Тому для багатьох неолібералізм став синонімом глобалізації, особливо в сфері економіки. Основна мета неоліберальної держави полягає в тому, щоб створити “сприятливий діловий клімат” для накопичення капіталу, незалежно від наслідків цього для зайнятості або соціального благополуччя. Також таке явище, як те що, більшість магазинів працює цілодобово, є типовою політикою неолібералів, оскільки навіть 23-годинна торгівля для них є неприйнятною, так як одним із ключових аспектів неолібералізму є експансія ринку в часі і просторі. Крім того, неолібералізм втручається не тільки в економічні аспекти нашого життя, а й в соціальні, тим самим спотворюючи традиційні духовні, моральні норми, так наприклад, ми можемо спостерігати, що все більше людей вибирають друзів, партнерів, захоплення заради того аби сподобатися майбутньому роботодавцю – що є типовим саме для неоліберальних ціннісних орієнтацій.

Багатьох учених, фахівців у різних галузях суспільного буття починає турбувати той факт, що неолібералізм як ідеологія та практика соціуму усе більш активно проявляється у різних вимірах нашого життя, яскравим проявом чого наприклад, є глобальна хвиля приватизації, що на думку багатьох економістів, політологів зовсім скоро приведе світову економіку в глухий кут. Наприклад 1% північноамериканських багатіїв, прибрала до рук майже третину національного прибутку [3]. І на жаль, така ситуація у більшості країн. Невипадково люди починають сподіватися на те, що поява “сильної руки” буде сприяти більш справедливому розподілу багатства. У цьому контексті, представляє інтерес, політологічний і соціологічний, нещодавня перемога республіканської партії США. Загалом же у світі бідних стає все більше, і їх зубожіння триває, у той же час у руках обмеженого прошарку населення концентруються багатства країни, внаслідок чого у більшості країн

спостерігається дефіцит бюджету. Так, за експертними оцінками економістів, вже у 2005 р. співвідношення доходів багатих і найбільш бідних шарів населення в Китаї складало 7:1, у країнах ЄС – 5-7:1, у Японії - 4,3:1, а в Україні - 30:1 [4]. У головних рисах ця тенденція зберігається незмінною останнім часом у всьому світі.

“У свободы есть гораздо более радужные перспективы, чем те, которые предлагает неолиберализм. В мире возможна гораздо более разумная система управления, чем та, что складывается в условиях неолиберализма”. писав Девід Харві, у нарисах про історію неолібералізму [5]. Тому потрібно вже зараз заактуалізувати пошуки нових обріїв та методологій сталого розвитку, який підніме економіку людства та його культуру, забезпечить справедливий поділ соціальних преференцій. Адже подальший розвиток неолібералізму у його гегемоністських амбіціях, провокує небезпеку збільшення розриву між багатими й бідними, що, врешті рещт, призводить до соціальних бунтів, які можуть швидко розповсюджуватись в епоху глобальних зв'язків та набувати форми військових конфліктів.

Список використаних джерел:

1. Либерализм и неолиберализм в развитии экономической теории [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://knowledge.allbest.ru/economy/2c0a65625b3bc78b5d43a88521216c26_0.html 08.11.2014р.
2. Неолібералізм [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ua-referat.com/Неолібералізм> 08.11.2014р.
3. Мир находится на пороге больших перемен и потрясений [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://inosmi.ru/world/20120924/199624596.html?id=199739715> 08.11.2014р.
4. Макроекономіка (2005) [Електронний ресурс] - Режим доступа: <http://library.if.ua/book/63/4572.html> 08.11.2014р.
5. Дэвид Харви. Краткая история неолиберализма [Електронний ресурс] – Режим доступа: <http://www.libros.am/book/read/id/261792/slug/kratkaya-istoriya-neoliberalizma> 08.11.2014р.

Утехіна А.А. (м. Київ)

utexina_mladchaya@ukr.net

ГЕНДЕРНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАВЛЕННЯ МОЛОДІ УКРАЇНИ ДО ВСТУПУ В НАТО

Нещодавно, а саме 26 жовтня 2014 року, в Україні пройшли дострокові парламентські вибори. Напередодні виборів студентами другого курсу факультету соціології і права НТУУ «КПІ» було проведено соціологічне дослідження з приводу політичного вибору молоді.

На початку вересня було розроблено анкету, в якій респондентам (переважно студенти ВНЗ) пропонувалось оцінити в балах їх ставлення до певних політичних партій. Серед партій, щодо яких проводилось опитування були «Самопоміч», «Радикальна Партія», «Правий Сектор», «Громадська позиція». Крім того також було запропоновано оцінити в балах ставлення респондентів до вступу України в НАТО (на питання «Чи згодні ви з твердженням, що Україна має вступити до НАТО?» респонденти могли відповісти «Так, згоден»(1), «Ні, не згоден»(3), «Мені байдуже»(2) або «Важко відповісти»(4)). В дужках еквівалент у балах.

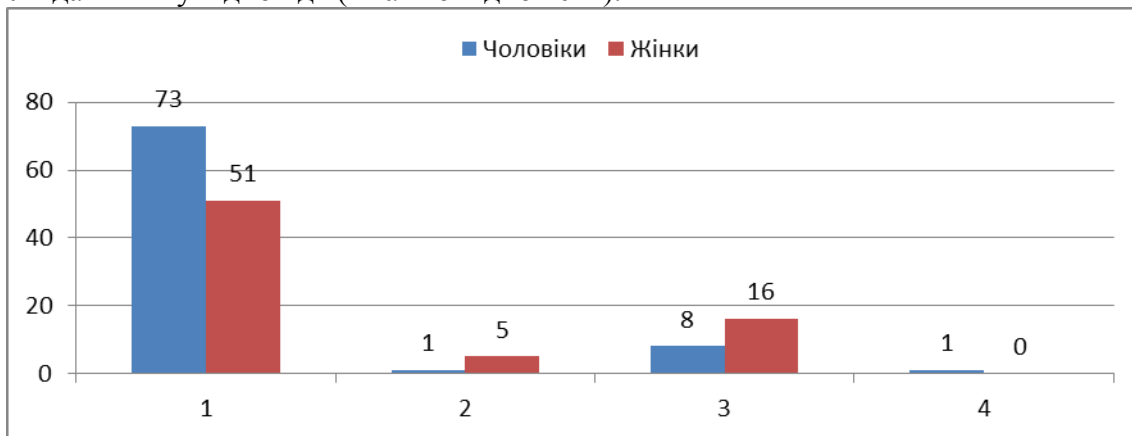
Після створення анкети було проведено роботу по її розповсюдженню в мережі Інтернет. В результаті було отримано 155 анкет з відповідями виборців.

За результатами даного дослідження, більшість голосів отримала партія «Правий сектор»; друге місце посіла партія «Самопоміч»; третє місце - партія «Блок Петра Порошенка».

Однією із задач цього дослідження було визначити ставлення молоді України до вступу в НАТО.

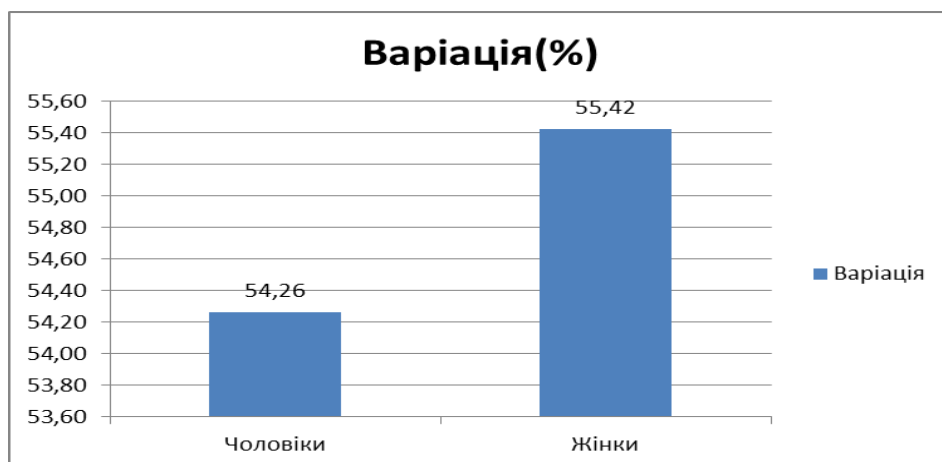

Це дослідження показало, що 79 % респондентів виявило бажання вступити до НАТО; 15% виразили негативне ставлення до вступу до НАТО; 5 % із всіх респондентів відповіли на питання про вступ до НАТО «Мені байдуже» і лише 1 % респондентів так і не змогли дати чітку відповідь («Важко відповісти»).

Один із найважливіших показників в будь-якому соціологічному дослідженні є варіація. Цей показник показує однотайність відповідей респондентів. Варіація дорівнює відношенню середнього квадратичного відхилення до середнього значення вибірки і визначається у відсотках. Згідно результатів опитування показник варіації всієї нашої сукупності дорівнює 55,35%. Це означає, що респонденти не мають однотайної думки.

Окремо якщо розбити вибірку за ознакою статі, то матимемо показники варіації, представленні в наступній діаграмі.

Отже, більш однотайними у своєму виборі є чоловіки.

Згідно результатам, отриманих в ході цього дослідження ми бачимо: бажання бачити у Верховній Раді представників нових політичних сил. Переважна частина респондентів продемонструвала бажання вступу України до НАТО. Також до позитивних змін у політичному настрої виборців відносимо і той факт, що кількість людей, байдужих до вступу в НАТО складає всього 3%. Також наше дослідження продемонструвало певні гендерні відмінності ставлення респондентів до вступу України в НАТО, а саме представники чоловічої статі висловили переважне бажання вступу України до НАТО (88%), а жінки висловили бажання вступу до НАТО-71%. В своїх уподобаннях чоловіки є більш однотайними, ніж жінки.

Цюпак О.М. (м. Київ)

OLenkaTS@ukr.net

МЕДІАГРАМОТНІСТЬ В ПРОЦЕСАХ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Дослідження політичної культури є дуже актуальним в період трансформаційних змін а особливо в період існування соціальних конфліктів. Адже рівень розвитку політичної культури суттєво впливає на характер політичного режиму, а також на прийняття громадянами рішень, які в подальшому сприяють, або ж навпаки не сприяють формуванню демократичного суспільства. Г.А. Алмонд визначає політичну культуру як домінуючі переконання, настанови, цінності, ідеали, почуття, оцінки політичної системи країни та розуміння своєї ролі в цій системі [1]. Вивчення сучасного стану політичної культури України дасть змогу визначити перспективи майбутньої політичної реальності.

В Україні спалах політичної активності найчастіше відбувається в період виборів та проведення передвиборчої кампанії і, власне, в такі моменти найбільш яскраво проявляється рівень політичної культури громадян. В добу стрімкого розвитку інформаційних технологій та їх проникнення в усі сфери життєдіяльності, гостро постає проблема маніпулятивного впливу ЗМІ на політичну свідомість людини та її подальші політичні дії. Використання неправомірної політичної реклами, розповсюдження недостовірної та необ'єктивної інформації за допомогою преси, телебачення, мережі Інтернет та інших інформаційних ресурсів, до того ж, підкріплених високою довірою громадян до даних каналів передачі, та характерною для українського менталітету властивістю емоційного сприйняття, - призводить до викривленого розуміння дійсності і, відповідно, до прийняття хибних рішень різного рівня значущості.

Ознакою незадовільного стану політичної культури в Україні слугує високий рівень політичного абсентеїзму, що в свою чергу може призвести до втрати контролю над діями державної влади та до неможливості творення демократичного суспільства, до якого ми прагнемо.

Підвищення здатності до фільтрування зовнішньої інформації можливе завдяки розвитку медіа-освіти в Україні, яка дасть змогу свідомо сприймати та критично тлумачити інформацію, розуміти реальність, що сконструйована медіа-джерелами, осмислювати міфи і типи контролю, які вони культивують. А також, сприятиме засвоєнню політичних знань та їх перетворенню у внутрішні переконання громадянина, трансформацію цих переконань в активну участь у політичному житті в поєднанні з відповідальністю та підпорядкованістю діючим нормам і правилам поведінки [2,238].

Оскільки процес зміни політичної культури не може відбутися миттєво, а потребує певного часу, існують своєрідні перехідні етапи, основними рисами яких є: наявність широкого спектру політичних орієнтацій без очевидного домінування хоча б однієї з них, суттєві зміни політичних уподобань, ситуація проміжного стану соціальних норм, за якої звичай вже втрачають свій авторитет, а нові норми лише набувають сили.

Відсутність у громадськості сформованої стійкої позиції щодо протидії новаторським маніпулятивним впливам, які здійснюються інформаційними ресурсами, можна подолати підвищенням загального інтелектуального розвитку особистості, розширенням його кругозору за рахунок набутих політичних знань, удосконалення рівня культури, власного досвіду людини, сформованої системи цінностей.

Оскільки рівень обізнаності політичного життя впливає на громадську думку, -остання виступає знаряддям політики, а її формування є сферою боротьби за владу, тому за відсутності тенденції до підвищення рівня політичної культури а, особливо, реальних, таких що мають практичну спрямованість, політичних знань людини, використовуючи які, вона могла б взяти активну участь в політичному житті та вплинути на існуючу владу – складно говорити про подальші успішні шляхи демократизації суспільства.

Список використаних джерел:

1. Алмонд Г., Верба С. Гражданская культура и стабильность демократии// «Полис» (Политические исследования) - 1992 - №4.
2. А. В. Федоров. Медиаобразование в зарубежных странах. 2003. – с. 238.

Черленюк А.М. (м. Київ)

cherlenukalionka@gmail.com

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

Сьогодні, соціально – економічні процеси в нашій країні динамічно розвиваються і в силу цього інновації активно проникають в різні сфери суспільного життя. В даний час, в силу мінливості і динамічності соціальних трансформацій у сфері державної служби, державні службовці часто зустрічаються з новими, інноваційними елементами, раніше для них не знайомими і незвичними. Вони вимушено чи добровільно стають суб'єктами інноваційної діяльності. Процеси сприйняття інновацій сприяють зміні традиційних типів і сценаріїв, серед яких виділяємо соціальної взаємодії державних службовців і громадян. Бюрократизація адміністративного апарату, відсутність мотивації до ефективної роботи, негативно впливають і тим самим погіршують умови функціонування державної служби як соціального інституту. Через відсутність зовнішніх і внутрішніх мотиваторів до навчання, підготовки та перекваліфікації, державні службовці не готові до впровадження інновацій в їх професійні діяльності.

Інноваційна діяльність державних службовців формується під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів інноваційного середовища. У широкому сенсі, під управлінськими інноваціями розуміємо зміни в системі управління державною структурою з метою підвищення ефективності її функціонування; рішуча відмова від традиційних принципів,

процедур і методів керівництва або усталених організаційних форм, в результаті чого змінюється вся модель управління організацією.

В даний час активно реалізуються інновації в інформаційній сфері, зокрема, у методах отримання, обробки та аналізу інформації, яку отримують чиновники різного рівня. Виникає проблема освоєння модернізованих інформаційно-комунікаційних технологій, які представляють собою вид управлінських інновацій, що базується на застосуванні сучасних інформаційних і телекомунікаційних засобів комунікації між чиновником і громадянином, спрямованих на підвищення ефективності та якості роботи.

В першу чергу слід розглядати IT-технології як різновид сучасних інновацій, які найбільшою мірою визначають характер і специфіку інноваційної діяльності чиновників. До числа таких інновацій на державній службі можна віднести впровадження єдиної інформаційної системи, введення електронно-цифрового підпису, електронну взаємодію з різними державними органами, систему «одного вікна» і, звичайно ж, електронний документообіг. Зовнішніми факторами є ті IT-технології, які впроваджуються «згори» цільовими суб'єктами управління. Зовнішні чинники інноваційного середовища знаходяться в тісному зв'язку з внутрішніми, котрі визначають специфіку та зміст потреб, інтересів, установок державних службовців в умовах впровадження нових інноваційних елементів в їх діяльності.

Досліджуючи готовність до сприйняття особистістю інноваційного «контуру» професійної діяльності, здатності до навчання, як важливих напрямків підвищення ефективності функціонування державної служби в Україні, необхідно підкреслити значимість внутрішньої мотивації чиновника в певних змінах своєї роботи. У зв'язку з цим, виникає наступна не менш важлива проблема, пов'язана із розумінням особистістю державного службовця змісту і сенсу впроваджених інноваційних перетворень на державній службі. Якщо вони сприймаються як потрібні, тоді виникає необхідність в організації системи професійного розвитку державних службовців. Тільки при особистому усвідомленні соціальної затребуваності інноваційного підходу в контексті впровадження системних реформ державної служби, а також при прояві особистісної готовності до їх освоєння, можлива трансформація нововведень з зовнішніх детермінованих факторів у громадянському суспільстві у внутрішньо зумовлені дієві механізми оптимізації державної служби.

Впровадження інновацій в державній службі, безумовно, є важливим і необхідним процесом, направленим на підвищення ефективності діяльності органів державної влади. Однак будь-яка інновація, що спускається згори, повинна бути визначена і чітко обгрунтована цільовими групами її впровадження. Реальне прийняття чиновником інновації можливо лише в тому випадку, коли вона стає його внутрішньою необхідністю, викликає інтерес. В умовах же, коли інноваційна діяльність здійснюється без її логіко-змістовного обгрунтування, посилюється внутрішній опір, виникає відмова, відтягування та невжиття нового. Тому при впровадженні інновацій слід враховувати не лише зовнішні чинники, але й внутрішні, які знаходяться в тісному взаємозв'язку.

Шаповалова А.И. (г. Киев)

alexandra.shapovalova@gmail.com

ПОЛЯРИЗАЦИЯ ГЛОБАЛЬНОЙ СИСТЕМЫ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ КАК СПОСОБ УДЕРЖАНИЯ ЛИБЕРАЛЬНОЙ ГЕГЕМОНИИ ЗАПАДА

Проект утверждения либеральной гегемонии Запада после окончания «холодной войны» строился на трёх основных принципах – глобальности, кооперативности, добровольности. Основной движущей силой этого проекта стало высвобождение функционального уровня международных взаимодействий из-под примата политических интересов партикулярных социальных образований и подчинение его единым правилам, выработанным и контролируемым западными структурами. Распространение этих правил в мировом

масштабе, названное в академической литературе глобализацией, должно было осуществляться благодаря добровольному их принятию странами периферии и становлению формальных и неформальных механизмов глобального управления на кооперативной основе.

Однако, на этапе середины 2000-х годов стало понятно, что благодаря действиям самого Запада проект либеральной гегемонии на указанных принципах не может быть воплощён. Действиями администрации США его кооперативные основы были поставлены под вопрос даже в глазах европейских союзников, а трудности в согласовании политической конфигурации механизмов глобального управления не позволяли конвертировать прогресс в глобализации функционального уровня международной системы в полноценное оформление и добровольное принятие западной гегемонии. Мировой финансовый кризис 2008-2009 годов довершил эту тенденцию, продемонстрировав, что распространение либеральных правил функциональных обменов на остальной мир не приносит Западу не только политических, но и экономических дивидендов.

В таких условиях перед Западом встала альтернатива между переходом к подлинному «глобальному концерту» с созданием глобальных структур на паритетных основаниях с новыми региональными центрами силы и попытками удержать собственную гегемонию благодаря нарастающей поляризации глобальной системы. Вторая президентская каденция Б. Обамы ознаменовалась выбором в пользу второго сценария, удержания лидерства путём поляризации, ярким проявлением чего стали инициативы по формированию двух зон свободной торговли – трансатлантической и транстихоокеанской.

С одной стороны, политическая поляризация может казаться наиболее простым и эффективным способом нейтрализации неблагоприятных тенденций и изменения геополитического баланса в мире. Но с другой, акцентирование и усиление конфликтных линий сопряжено с серьёзными рисками и чревато нежелательными последствиями, прямо противоположными ожидаемому эффекту. Поэтому для достижения поставленной цели сценарий поляризации должен соответствовать ряду ключевых условий.

Во-первых, поляризация должна достичь такого уровня, который бы автоматически стимулировал консолидацию потенциальных союзников вокруг нового либерального проекта США. Во-вторых, она не должна перерасти в полноценную военно-политическую конфронтацию и привести к становлению реального альтернативного центра силы, способного к конкуренции с Западом в глобальном масштабе. В-третьих, она не должна привести к одномоментному слому действующих глобальных институтов и тех рычагов контроля, которые они предоставляют, вплоть до формирования новых структур. И наконец, она не должна затянуться надолго, чтобы не позволить потенциальным противникам сформировать собственные региональные механизмы, не говоря уже о механизмах глобальных.

Проще говоря, Западу нужна временная ограниченная поляризация, где потенциальным противником выступало бы не самое сильное государство, желательно зависимое от действующих структур и достаточно вмонтированное в либеральный миропорядок, чтобы мнимую конкуренцию можно было свести к не очень затратным и рискованным экономическим методам давления, не допуская её сползания в полноценную военно-политическую конфронтацию. При этом такие методы должны в приемлемые сроки обеспечить желаемый результат в виде признания условным противником однозначного превосходства Запада и его готовности принять правила мироустройства в конфигурации западной гегемонии.

На первый взгляд, Россия идеально подходит на роль такого потенциального противника. Высокая степень зависимости от внешней экономической конъюнктуры делает её весьма уязвимой к экономическим методам давления. Однако, события украинского кризиса поставили реализуемый сценарий на грань перехода к военно-политической конфронтации, что может вывести процесс из-под контроля и привести к упомянутым нежелательным последствиям. Пока что Запад удерживает поляризацию европейской системы в приемлемых для себя рамках, но если в ближайшие месяцы нужный результат не

будет достигнуто, процесс перейдет в качественно иное русло с гораздо более низкой степенью управляемости.

Шестаковський О. (м. Київ)

o.shest@gmail.com

ДЕ ПРОЛЯГАЮТЬ КУЛЬТУРНІ ВІДМІННОСТІ МІЖ РЕГІОНАМИ? ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДОЛОГІЇ Г. ХОФСТЕДЕ В УКРАЇНІ

Вступ. На жаль, питання регіональних культурних відмінностей в Україні вийшло за межі наукових дискусій і нішевої публіцистики. Після Революції гідності, анексії Криму і збройного конфлікту на Донбасі стало зрозуміло, що наші громадяни масово готові за них битися і вбивати. Також активізувався дискурс про те, що в межах України існують дві зовсім різні культури, яким, можливо, не слід співіснувати в одній державі.

Різниця у пануючих поглядах на геополітичні орієнтації, мову, минуле, ідентичність є незаперечною. Але чи супроводжуються вони фундаментальними культурними відмінностями, якими саме, і де пролягають їх межі? Культура не зводиться лише до своїх підвалин, ще менше це стосується нації. Проте, питання характеру регіональних відмінностей за базовими вимірами залишається відкритим, тим більше, що не завжди відповіді на нього емпірично обґрунтовані. Ми запропонуємо свій варіант, в основі якого лежить підхід до вимірювання культур Г. Хофстеде.

Теорія. Г. Хофстеде пропонує порівнювати культури за кількома вимірами, котрі виокремлюють відповідно до базових проблем, які завжди стоять перед усіма суспільствами. Культури розрізняють відповідно до рішень, які вони схильні пропонувати у відповідь у різних сферах, від сім'ї до економіки і політичного режиму. В їхньому підмурку лежать цінності – загальні, часто неусвідомлювані тенденції надавати перевагу одному стану речей над іншим [1]. Наразі канонічних вимірів шість [2]:

1. Дистанція влади (індекс PDI) показує, наскільки велику нерівність у розподілі влади підлеглі здатні сприймати як природну. Вищі значення свідчать про згоду сприймати більш нерівний вертикальний і безсумнівний розподіл влади.

2. Індивідуалізм, на протигагу колективізму (IDV) як соціетальна характеристика показує, наскільки сильно люди інтегровані до груп: чи вони досить автономні і самі дають собі раду, чи щільно пов'язані зі згуртованими групами в обмін на безумовну лояльність.

3. Маскулінність, на протигагу фемінінності (MAS) – показник розподілу «традиційних» гендерних ролей. У маскулінних суспільствах більше цінуються напористість, досягнення і конкуренція, очікування від чоловіків і жінок відрізняються. У фемінінних важливішими є турбота, скромність і кооперація, а розподіл гендерних очікувань не такий виражений.

4. Уникання невизначеності (UAI) виражає міру здатності толерувати неоднозначні і неструктуровані ситуації. У культурах з більшим індексом є вищими тривожність, емоційність, дискомфорт при зіткненні з невідомим, намагання мінімізувати такі ситуації чіткими правилами, менша терпимість до девіацій.

5. Довготермінова орієнтація (LTO) передбачає орієнтацію на майбутнє, важливість ощадливості і особистих зусиль, прагматизм і готовність змінюватися. Короткотермінова орієнтація пов'язана з минулим або теперішнім, важливістю традицій, служіння і везіння, нормативізму і незмінністю особистості.

6. Потурання на протигагу стримуванню (IVR) – вимір стосується задоволення людських потреб і бажань, що стосуються розваг і насолоди життям. Культури з вищими значеннями передбачають їх відносно вільне задоволення. Нижчі значення говорять про їх суворішу регуляцію соціальними нормами.

За цими вимірами часто вирізняють культури різних націй, народів і етносів. Водночас, роль цих відмінностей не слід абсолютизувати. Так, Бразилія є прикладом того, що у багатокультурних суспільствах регіони можуть бути різними за деякими вимірами [3].

Дані і методи. Було використано дані всеукраїнського репрезентативного опитування УІСД імені О. Яременка, яке проводилося з 28 липня по 1 серпня 2014 року. Вибірка склала

2000 осіб. На Донбасі опитування проводилося лише в зоні, контрольованій українською владою, в АРК не проводилося.

До опитування було включено останню версію опитувальника Хофстеде VSM 2013 [4], яку було перекладено українською і російською. Усі шість індексів було обраховано відповідно до формул, наведених у методичному керівництві [5]. Підкреслимо, що значення індексів беззмстовні на індивідуальному рівні і не мають інтерпретації для окремо взятої спільноти. Відповідно до методології, мають сенс лише відносні відмінності показників між групами. Для порівняння середніх було використано дисперсійний аналіз, для альтернативного групування регіонів – ієрархічний кластерний аналіз.

Результати і обговорення. В Україні дійсно спостерігаються регіональні відмінності за фундаментальними культурними вимірами, що помітно схожі на відмінності між українцями і росіянами. Зауважимо, що ми мали дані лише щодо росіян України; цілком можливо, що вони відрізняються від тих, що проживають в Росії.

Українці умовного заходу країни відрізняються як від українців умовного сходу, так і від росіян меншою готовністю приймати велику дистанцію влади, більшою терпимістю до невизначених ситуацій і дещо вищим індексом маскулінності (табл. 1). Українцям заходу властива більш короткострокова орієнтація, ніж росіянам, українці сходу посідають проміжну позицію. Водночас українці і сходу, і заходу менше схильні обмежувати себе у задоволенні життям. За рівнем індивідуалізму статистично значущих відмінностей не було знайдено.

Таблиця 1. Порівняння індексів культурних вимірів окремих національно-регіональних груп за Г. Хофстеде

	Українці умовного західного регіону (N=707)	Українці умовного східного регіону (N=847)	Росіяни, що живуть в Україні (N=180)
PDI	17 ^{б, в}	34 ^а	39 ^а
IDV	1	-5	-7
MA	-2 ^б	-12 ^а	-10
S			
UAI	-11 ^{б, в}	26 ^а	33 ^а
LTO	-5 ^{б, в}	2 ^{а, в}	17 ^{а, б}
IVR	25 ^б	25 ^б	-8 ^{а, б}

До умовно західного регіону за результатами кластерного аналізу були віднесені Закарпатська, Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська, Чернівецька, Волинська, Житомирська, Чернігівська, Київська області та м. Київ, Кіровоградська області.

До умовно східного регіону були віднесені всі інші області, крім Полтавської.

Значення індексу статистично відрізняється на рівні 0,05 за критерієм Т3 Даннета від індексу для: (а) – українців західного регіону; (б) – українців східного регіону; (в) – росіян України.

З іншого боку, регіональний розподіл суттєво відрізняється від того, що панує в публічному уявленні. Зрозуміло, що ми окреслили його досить грубим методом. Тим не менш, умовний захід за шести культурними вимірами об'єднує неповний перелік західних і північних областей і Кіровоградщину. Умовний схід простирається набагато далі, ніж зазвичай вважається, охоплюючи решту областей і досягаючи Хмельницької і Рівненської. Виключенням є Полтавська область, яка демонструвала аномальні показники і не використовувалася при аналізі.

Наразі не вистачає даних, щоб приписувати істотну культурну схожість «східних» українців на росіян виключно наслідкам русифікаторської політики. Варто дослідити також можливий зв'язок з нерівномірною модернізацією, а також доімперським корінням.

Навіть поверхневе співставлення отриманих результатів з подіями останнього року робить очевидним те, що культурні відмінності пов'язані з цими подіями, але зовсім не грають визначальної ролі. Підтримка Євромайдану, геополітичні, лінгвістичні й історичні уподобання, електоральні преференції, сепаратистські настрої – їхня регіональна поширеність до певної міри автономна від базових цінностей. Також більш наочною виглядає важливість для розвитку ситуації в регіоні не тільки культури, а й дій окремих акторів.

З точки зору перспектив соціально-економічного розвитку обидва регіональні паттерни культури мають як переваги, так і недоліки – в цьому сенсі не можна сказати, що один з них є прогресивнішим за інший.

Нарешті, ймовірно, що на загальному тлі ці відмінності не такі великі. На це прямо вказує те, що й РФ, і Україна, порівняно з іншими країнами світу, виявляють довгострокову орієнтацію і відносяться до культур стримування, а не потурання [6], а за униканням невизначеності відрізняються менше, ніж, наприклад, від північної Європи [7].

В цілому, уявляється безперечним, що в Україні наявні принаймні два культурні комплекси, відмінні за культурними вимірами і регіонально локалізовані. Один з них нагадує російський – не лояльністю, а ставленням до фундаментальних феноменів на кшталт влади, невизначеності чи майбутнього. Ці особливості варто враховувати у державній політиці, а також докладніше досліджувати. Проте самі по собі вони не виглядають достатньою підставою для громадянського конфлікту чи розпаду держави.

Список використаних джерел:

1. Hofstede G. Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations Across Nations / 2nd Edition. – Sage Publications, 2001. – P.5–9.
2. Hofstede G. Dimensionalizing Cultures: The Hofstede Model in Context. // Online Readings in Psychology and Culture. – 2011. – № 2(1). – P. 9–16. - <http://dx.doi.org/10.9707/2307-0919.1014>.
3. Hofstede, G., Garibaldi de Hilal A. V., Malvezzi S., Tanure B., Vinken H. Comparing Regional Cultures Within a Country: Lessons From Brazil. // Journal of Cross-Cultural Psychology - 2010. - № 41 (3). - P. 336–52.
4. <http://www.geerthofstede.com/media/2124/VSM%202013%20English.doc>
5. <http://www.geerthofstede.com/media/2186/Manual%20VSM%20%202013%202013%2008%2025.docx>.
6. <http://www.geerthofstede.com/dimension-data-matrix>.
7. Minkov M., Hofstede G. A Replication of Hofstede's Uncertainty Avoidance Dimension across Nationally Representative Samples from Europe. // International Journal of Cross Cultural Management. – 2014. – February 24.

Shyrochenko M. (Kyiv)

maria_am@ukr.net

MARKETING STRATEGIES FOR IMPROVING THE REPUTATION OF THE ARMED FORCES: THE EUROPEAN EXPERIENCE

Military problems are an integral part of society. War in Ukraine affects almost every aspect of society. It changes the way we think about others or the rights of others, it shapes prejudices. War can crash the economy and financial systems. It can destroy the land, the culture, and the other more tangible aspects of a society. And it will happen if the Armed Forces will not preserve the country from enemies. The Armed Forces play the major role in shaping public opinion and national identity, but the reputation of the army diminished rapidly, especially during the last few years. This led to the introduction of a modern marketing concept.

Successful example of shaping the good reputation of the Armed Forces is the marketing plan of the Austrian Armed Forces. The main service of the AAF is providing help, assistance, education, safety and security. Their consumers are all Austrian citizens. The army uses all types of activation techniques; the most important – for general campaigns – is the emotional one. Regarding events,

Show of Force is important as well as the education and training of the conscripts provide a broad variety of situations in which consumers can be activated.

Showing presence and getting in touch with the people are very effective activities. “Show of force” means: presenting your competences, material, vehicles, aircrafts, working techniques etc. The two best examples or events are the Airpower in Zeltweg and the parade and exhibition on the Austrian National Day in Vienna. Activation of the consumer is a broad mixture of all three types. People are able to touch weapons, drive with military vehicles, get into a tank or talk with the soldiers. That is the physical part of activation – and maybe the most effective and important one.

Activation is used for achieving the following objectives: informing the citizens, recruiting, building-up the feeling of trust and safety and showing that the AAF are part of the society and the nation. The development of marketing concepts of the AAF is a steady learning process. The army achieved lots of goals, especially on being more present in media and in society. The advertisement and marketing campaigns are able to compete with the armies of other European nations when it comes to activation. The optimizing of the obligatory military service and the education is very important for the AAF and also for the conscripts and has to be emphasized.

Providing people with valuable and interesting education and training is the newest concept of activation. In this case the conscripts are consumers of the service education. There is a great variety of types of trainings and education because the task of developing educational concepts is decentralised (which is really uncommon for AAF). The AAF got the task to perform a “new, modern, interesting, attractive and action-packed” education and training. People may choose themselves how to achieve that goal. The personnel specialized in education and training was provided with more freedom of action and therefore, they can work a lot more efficiently.

Most of the activation is done via media. Posters, leaflets and articles in newspapers have been used since the existence of the AAF, whereas advertisement on the internet, spots in TV or reportages are quite new. The AAF have to use these media to reach a broad range of people. We will just focus on a few examples, which are very important for activation. The AAF try to activate people emotionally via articles in newspapers. Giving reports and interviews, e.g. about the assistance after a natural disaster, creates compassion and trust.

The different ways of improving the reputation of the Ukrainian Armed Forces include the use of European experience. The main message must be that the Armed Forces provide safety and help, which summarizes the main tasks and services. Help, especially help and assistance in Ukraine after natural disasters, is one of the most important “advertisements”.

Ярова С.О. (м. Київ)

lac360yarova.ru@mail.ru

ЛІБЕРАЛЬНА КОНЦЕПЦІЯ ДЕРЖАВИ ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

В період XVII–XVIII ст. у житті суспільства відбулися масштабні зміни, зумовлені індустріалізацією, промисловою і культурною революціями, що сприяли формуванню і становленню ідеології лібералізму. Спочатку лібералізм акцентував увагу на проблемах рівності, толерантності, питаннях віри, а головне - на свободі вибору людини при обмежаному втручанні держави в її життя. Єдино вірним шляхом перетворення соціуму вважався реформаційний, без жодного примусу щодо особи. Якщо ж розглядати ідеологію ленінізму, то поштовхом до соціальних змін і трансформацій в межах суспільства мала стати революція, ініціатором якої повинен виступити робітничий клас. Леніністи намагалися згладити соціальну неоднорідність соціуму але усунути суперечності між різними соціальними класами їм так і не вдалося. Адже революція знищивши імперську владу створила нову групу яка узурпувала владу і ділити її з робітничим класом не бажала. Прибічники лібералізму, натомість, обрали іншу стратегію: вони прагнули інтегрувати робітничий клас в політичну систему як один із елементів, а не як єдину рушійну силу розвитку соціуму. Лібералізм відстоював свободу і забезпечував можливості вираження своїх інтересів різним соціальним групам і саме цим він відрізнявся від ленінізму. Можливо саме тому ліберальні ідеї стали більш значимими й для українців.

Але, не зважаючи на такі кардинальні відмінності, між цими двома ідеологічними напрямками у них є і дещо спільне. Обидва відображають реакцію, нехай і різну, на сучасну світову систему, на пріоритет нескінченного накопичення капіталу та капіталістичне світове господарство. Ліберали на противагу існуючої системи пропонували впровадження модель регульованого капіталізму за якого держава стає відповідальною за здійснення соціальних програм. Тобто держава виступає в ролі важливого агента соціальної згоди, фундатора й гаранта соціального захисту. Прикладом такої політики може слугувати реалізація “нового курсу” Т.Рузвельта за якого державний бюджет був розрахований не лише на фінансування розширеного відтворення але й на забезпечення соціальних програм. Але за реальними ліберальними принципами матеріальний добробут кожної людини вважається його особистою справою, а не сферою турботи держави. Влада ж втручається в проблемні ситуації лише тоді коли особа та громадянське суспільство не здатні їх вирішити. Основним ж джерелом соціальної підтримки для громадян були приватні заощадження та приватне соціальне страхування але з цієї системи завжди випадали певні групи населення піклування про які й мала перейняти на себе держава. Але при впровадженні такої політики стало зрозуміло, що вразливі категорії громадян стають повністю залежними від державних коштів. Таку повну залежність спостерігаємо і в українських реаліях, коли від бюджету в якому закладаються видатки на соціальну сферу залежить життя людей, що не можуть самостійно долати проблеми і залежать від соціальної допомоги. Прикладом слугує випадок коли при прийнятті бюджету 2013 року лікування хворих на ВІЛ/СНІД було забезпечене на 45% і люди опинилися на грані життя і смерті. Що ж казати про сучасні реалі допомоги людям, що постраждали в зоні АТО. Ті громадяни які мають підтримку від громади, від друзів, від волонтерів державну допомогу не бачать. Та й сьогодні ми самі є свідками того як бійці, що захищають нашу державу та дійсні ліберальні принципи отримують більше допомоги від звичайних людей, а не від держави.

Слід відмітити й той факт, що ліберали зробили значний внесок в розуміння й питань ринкової економіки. Вони менше вірили в ринок і виступали за найширше державне втручання в економічну діяльність і навіть дещо критикували ідеї А. Сміта. Адам Сміт прапонував ідеї громадянської саморегуляції. Він вважав, що в умовах ринкової економіки, яка заснована на приватній власності та конкуренції, окремі групи людей переслідують егоїстичні інтереси. В хоті конкурентної боротьби та зіткнень утворюється своєрідна “громадська гармонія”, що сприяє економічному розвитку країни. Але якщо держава буде втручатися в соціально-економічні відносини тоді буде порушена рівновага, гамонія в соціумі і це не піде на користь розвитку країни, а навпаки спинить її. Можливо сучасні українські політичні діячі орієнтуються саме на такі ліберальні позиції коли пропонують зменшити вплив держави на систему ціноутворення. Але всі ми розуміємо, що за такої ситуації наш ринок стане навпаки більш жорстоким для вразливих груп населення які не будуть здатні сплачувати великі кошти за необхідні для їхнього життя продукти.

Уже в кінці ХХ ст. ідеологія лібералізму зазнає масштабних трансформацій та набуває нових рис. Передусім вони формуються через втрату головного опонента лібералів – «реального соціалізму», що являв собою збуджуючий фактор внутрішнього розвитку. Саме в цей період лібералізм зосередив увагу на перетворенні культурних світів. В сучасному соціумі під впливом зазначених тенденцій почали формуватися такі поняття як: «ліберальний світогляд», «ліберальна ера», «ліберальна цивілізація». Лібералізм пустив своє коріння майже в усі значимі сфери соціального життя, але «бездоганного», «взірцевого» ліберального суспільства й досі не існує. Україні ж потрібно здійснити ще багато кроків на шляху до ліберальних ідеалів.

СЕКЦІЯ 3. ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНА ПОЛІТИЧНА СОЦІОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ: ВІД СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДО СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Баханов О.Ю. (м. Київ)

bakhanov@ukr.net

ВІЙСЬКОВИЙ КОНФЛІКТ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ ЯК ДЖЕРЕЛО СОЦІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ: РОЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В ДОПОМОЗІ ДІТЯМ- ПЕРЕСЕЛЕНЦЯМ

Останні події в Україні, вкрай складна соціально-політична ситуація у суспільстві показали необхідність соціального захисту і допомоги як дітям і окремим людям, так і цілим соціальним групам.

Майже рік Україна переживає складну соціально-політичну ситуацію. Продовжуються бойові дії в Донецькій і Луганській областях, не зменшується потік біженців з окупованих Криму і Севастополя. Десятки тисяч людей змушені покинути свої домівки і тимчасово переміститися в інші регіони нашої держави. За останніми даними Дитячого Фонду ООН (ЮНІСЕФ) понад 450 тисяч людей (станом на 06.11.2014) стали вимушеними переселенцями. Є сім'ї, що втратили житло, своїх близьких, є поранені.

За даними психологічного дослідження, що проводилося під егідою Дитячого Фонду ООН (ЮНІСЕФ) у Донецькій області, майже 40 % дітей віком 7-12 років та більше половини дітей віком 13-18 років стали безпосередніми свідками подій, що пов'язані з війною.

У зв'язку з цим, суттєво підвищується роль та значення різноманітних соціальних інституцій у допомозі дітям. Сьогодні можна окреслити діяльність в цьому напрямку наступним чином: допомога дітям переселенцям, які виїхали із зони АТО, Криму; допомога дітям, що залишились на території АТО.

ЮНІСЕФ сьогодні розробляє план створення центрів соціальної допомоги дітям переселенцям в Харківській, Луганській, Донецькій, Дніпропетровській та Запорізькій областях. Громадські організації на світ страх доставляють гуманітарні грузи в зону АТО.

Переселенці шукають будь-які можливості зачепитися за можливість перебування та проживання у містах України. Також частина переселенців переїжджають в Росію, Крим, інші країни.

Наприклад, тільки у Києві діти проживають з батьками зайнятих (або само зайнятих) гуртожитках, санаторіях, або навіть складах, звідки у холодний час дітей забирають прямо у лікарню. Деякі діти живуть з батьками у найманих квартирах.

Дітям та їх родинам надається допомога у отриманні документів, оформлені у школу, медичному обслуговуванні. Благодійні організації, бізнес та звичайні люди надають допомогу продуктами харчування, одягом, необхідними канцтоварами та формою до школи. Для дітей організуються різноманітні курси, екскурсії, вистави, ігротеки тощо.

Гостро стоїть питання для всіх постраждалих стосовно автономної системами опалення, вирішення питань щодо пошуку роботи та фінансів, доступу до чистої води, безпеки життя та безпечної поведінки.

Значне зростання насильства, особливо до жінок і дітей, відсутність достовірної інформації, неможливість отримання якісних соціальних та гуманітарних послуг – проблема яка є найактуальнішою в зоні АТО з боку громадського населення та дітей. Велика проблема залишається з інтернатними закладами, що не встигли евакуюватися. Діти не мають достатнього рівня забезпечення своїх базових потреб, подекуди навіть голодують. Гостро стоять соціальні питання в сім'ях, в яких є загиблі чи поранені. Членам сімей, що переселяються із конфліктних регіонів необхідно надавати статус внутрішньо переміщеної особи або вимушеного внутрішнього мігранта. Також необхідно створити можливість повернення дітей у рідні домівки, забезпечення можливості їх життя в рідних містах та селах.

Велика кількість дітей зараз звертаються за допомогою на Національну дитячу «гарячу телефонну лінію» України, де лише протягом 1-го півріччя 2014 року більше 8 тисяч дітей обговорили наступні теми: конфлікти між однолітками та насильство, непорозуміння з батьками. 24 % дітей турбує психічне здоров'я, 18% скаржаться на жорстокість однолітків, або так званий «булінг», коли одні діти зацьковують інших.

Таким чином важливим є питання створення по всій Україні центрів примирення та толерантності «Не смійся з мене», де діти будуть вчитися вирішувати міжособисті проблеми, спілкуватись та товаришувати один з одним. Доцільним буде обговорити в цих центрах також питання впливу ЗМІ на формування світогляду молодого людини.

Основними напрямками соціальної роботи з переселенцями та постраждалими є: налагодження зв'язків із місцевими закладами охорони здоров'я, працевлаштування, соціальними службами, установами освіти, забезпеченні дітей шкільним приладдям; надання вступникам і першокурсникам та налагодження побутових умов їх проживання; літне оздоровлення; екскурсії та гурткова робота в позашкільних навчальних закладів та в позаурочний час; створення сприятливого соціально-психологічного клімату в навчальному закладі, недопущення вторинної травматизації; залучення до допомоги практичних психологів, соціальних педагогів, психотерапевтів.

Фахівці Українського НМЦ практичної психології і соціальної роботи разом з фахівцями ряду громадських організацій, підготували збірку методичних рекомендацій: Соціально-педагогічна та психологічна робота з дітьми у конфліктний та постконфліктний період : [метод. рек.] / авт. кол.: Н. П. Бочкор, Є. В. Дубровська, О. В.Залеська та ін. ; [упор.: Н. В. Лунченко, Л. Л. Сідельнік]. – К. : МЖПЦ «Ла Страда-Україна», 2014. – 84 с.

Книга містить рекомендації з організації діяльності з дітьми в період переживання соціально-політичних конфліктних та постконфліктних ситуацій. psyua.com.ua.

Бигар Т.В., Ломакіна Т.О. (м. Київ)

kjvnbr@mail.ru

ВІЙСЬКОВИЙ КОНФЛІКТ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ ЯК ДЖЕРЕЛО СОЦІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ: РОЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Мабуть, ніхто і не сподівався, що в ХХІ столітті на території нашої країни будуть вестися воєнні дії. Спостерігаючи ситуацію в Україні на даний час, а саме військовий конфлікт здається, що ні територіальні, ні соціальні, ні економічні чи культурні протиріччя неможливо інакше вирішити. Я думаю, будь-хто зараз вірить в те, що такі знайдуться способи припинення цих суперечок. Адже навіть найменші конфлікти тягнуть за собою ряд проблем, які охоплюють всі сфери як виробництва, так і життя та добробуту населення. В першу чергу збройне протистояння є джерелом соціальних проблем. Зростає незадоволеність потреб, інтересів громади, невідповідність того, що маємо, до того, що необхідно. Конфлікти завжди надавали істотний вплив на життя окремої людини, розвиток соціальних груп різного масштабу, історію держав і людства в цілому.

Загострення тих чи інших соціальних протиріч створює певні загрози, кризи. Криза виявляється у різкому посиленні соціальної напруженості, яка дуже часто переростає у ще один конфлікт.

Військові протиріччя пронизують усі сфери суспільного життя. Суспільно-політичні наслідки локальних війн і воєнних конфліктів позначається на всіх складових політичного життя, включаючи політичні процеси та політичні відносини, політичну свідомість, політичну культуру, засоби масової інформації, воєнну організацію держави.

Військові конфлікти завжди були явищем, що представляє дуже серйозну небезпеку для населення. Такі конфлікти несуть за собою тисячі, а то й мільйони жертв, порушуючи основи життя людей. Ми маємо людські втрати, руйнування матеріальних активів, виснаження ресурсів, порушення сталих умов і елементів суспільного життя. Також, в умовах міжнародних відносин, будь-який військовий конфлікт може за певних причин

перетворитися на своєрідну нову світову війну. Військові конфлікти значно погіршують екологічний стан навколишнього середовища. Також, вони спричиняють негативний вплив на морально-психологічний стан людей у країнах всього світу.

Зрозуміло, що набагато легше попередити конфлікт, ніж його розв'язати. Проте якщо у нашій країні уже такий напружений військовий стан, то потрібно уже всіма можливими способами старатись його вирішити.

І саме зараз роль соціальної роботи набуває важливого значення. По-перше, треба розпочинати боротьбу з використанням засобів військового насильства як з одного, так і з іншого боку, тобто потрібно розпочинати ефективні переговори, що будуть давати швидкі перші кроки для вирішення конфлікту. Також слід географічно обмежити масштаб ведення бойових дій та обмежити використання сил і засобів військового насильства. І ще має бути відносна керованість процесу розвитку конфліктних відносин між учасниками цієї суперечки. Треба йти на компроміси та поступки, що будуть наближати до вирішення конфлікту та збереження людських життів.

Водночас внаслідок конфлікту спостерігається мобілізація сил суспільства на подолання кризи та боротьбу з деструктивними впливами, результатом чого є можливе формування антикризових стратегій.

За умов невизначеності напрямів зовнішньої політики Україна ризикує бути утягненою у політичні гри інших країн, в якій її роль буде зводитися до безправного суб'єкта, участь якого віршуватиметься іншими країнами.

Успішність розв'язання конфлікту залежить від пошуку спільних цілей та інтересів, об'єктивного обговорення проблеми, вибору оптимальної стратегії розв'язання конфлікту. Розв'язання конфлікту потребує аналіз і оцінку ситуації, формування плану дій, його реалізацію та оцінку ефективності.

Бірюкова П.С. (м. Київ)

polina.biriukova@gmail.com

РОЛЬ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ ЗА УМОВ ВІЙСЬКОВОГО КОНФЛІКТУ В УКРАЇНІ

Сучасна суспільно-політична ситуація може бути охарактеризована як гострий політичний і соціальний конфлікт. "Революція гідності" стала закономірною реакцією суспільства на спробу влади створити в Україні авторитарний режим В.Януковича і Партії Регіонів. У ході революційних подій були визначені різкі суперечливості поглядів представників влади і революційних мас, влади і суспільства, національно свідомих патріотів Батьківщини і прихильників "Руського миру".

Гострий соціальний конфлікт переріс у збройне протистояння спочатку між владою і українським суспільством, а згодом між українським суспільством і так званою "п'ятою колоною" російського шовінізму. Втручання Росії, використання України як полігону протистояння Росії і західного світу спровокували справжню громадянську війну на сході України – в Донецькій та Луганській областях.

Треба зазначити, що обидві сторони конфлікту, Україна та Росія, до такого перебігу подій були, схоже, не готові: Україна не змогла швидко мобілізувати свої збройні сили, а Росія не очікувала такої хвилі національного українського патріотизму.

Власне, бажання населення захистити власну державність і викликала посилення впливу громадських українських організацій у перебігу політичних подій і матеріальній допомозі учасникам АТО.

Статистика участі волонтерських організацій у забезпеченні боєздатності української армії вражає: лише великих волонтерських організацій, що підтримують прямі взаємовідносини з урядом, керівництвом армії – 11 організацій. Найвідоміші з них: "Крила Фенікса", "Волонтерська сотня", "Миротворці України", "Сестра милосердя" та інші. Благодійницькою діяльністю на користь фронту займаються тисячі ентузіастів, що вкладають і власні кошти, і залучають засоби інших людей. Серед них – Роман Доник,

Тетяна Пашко та інші. Підрахувати обсяги волонтерської допомоги зараз просто неможливо. Далеко не всі волонтери хотіли б "засвітитися" перед екранами, для багатьох з них допомога не є способом отримання сумнівної пізнаваності у суспільстві. Але вже зараз помітно, що громадські організації роблять значний внесок у справу захисту країни від внутрішнього і зовнішнього ворога.

Львівські волонтери зібрали і передали в зону АТО, лише влітку 2014 року, понад 140 тон гуманітарної допомоги для забезпечення армії та загонів Національної гвардії. В листопаді 2014 року телемарафон в Одесі допоміг зібрати понад 740 тис. гривень на організацію допомоги бійцям в зоні АТО. Миколаївські підприємці налагодили ремонт бойової техніки власним коштом і лише один БРДМ коштував їм понад 20 тис. грн. (інформація з web-сайту Народна армія) [1].

Фактично волонтерська допомога взяла на себе турботу з постачання продуктів харчування, медикаментів, засобів гігієни, теплих речей. Волонтерська допомога забезпечує бійців питною водою, засобами особистого захисту, захисним спорядженням, нелетальною військовою технікою: прицілами, приборами нічного бачення тощо. В найтяжчі часи, весною-влітку 2014 року, коли конфлікт з громадянського протистояння переріс у фактичну агресію Російської Федерації, саме волонтери стали на допомогу українській армії, якій гостро не вистачало захисних шоломів, бронежилетів, захисних окулярів тощо.

На жаль, доводиться визнати, що допомога "третього сектору" зустріла великі перешкоди: бюрократичну машину армії, продажність деяких представників командування, що прагнули перетворити допомогу громадських організацій та їх волонтерів на товар, який можна з вигодою для себе продати на стороні. Але, незважаючи ні на що, суспільство не відвернулося від власної армії, а продовжувало стежити за подіями на фронті, докладати над зусиль для того, щоб воїни не відчували себе покинутими напризволяще.

Підсумовуючи сказане, слід відзначити, що активна участь громадських об'єднань та волонтерів має не лише прямий позитивний результат: реальну допомогу армії, пораненим, хворим та тим, хто знаходиться у ворожому полоні. Великого значення набуває зростання національного патріотизму, який не можна виховати лише газетними статтями. Українське суспільство зараз згуртоване так, як ніколи раніше, навколо єдиної мети – перемогти ворога, зберегти територіальну цілісність, єдність і незалежність Батьківщини.

Непрямым наслідком виникнення і зміцнення волонтерського руху є стрімке залучення молоді, формування у неї активної громадської позиції. Саме такі конкретні дії молоді допомагають посиленню патріотичного виховання, почуття власної гідності, спільної роботи на користь спільної справи.

Список використаних джерел:

1. Народна армія: Центральний друкований орган Міністерства оборони України // Електронний ресурс. – Режим доступу / <http://narodka.com.ua/9280-gromadyanin-gromada-kraïna-silam-ato>

Вислогузова Я.М. (м. Київ)

YanaVisloguzova@i.ua

ЧОЛОВІК ПОЗА ЖИТТЄВИМИ СМИСЛАМИ: ПРОВОКАЦІЇ ВІЙНИ. ПОЗИЦІЯ ЖІНКИ У КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Кожній людині потрібен сенс життя. «Якщо в житті немає задоволення, то повинен бути хоч який-небудь сенс» - Діоген. [1] Це усвідомлювалося не лише філософами, а й усіма мислячими людьми. Гуманістично орієнтовані особистості усвідомлювали на скільки людині важливо знати де її місце, писав Ремарк. Нажаль, через певні причини люди шукають цей сенс у війні. Важливо зрозуміти, що спонукає чоловіка на війну, чому це вирішує його долю та долю його близьких.

Коли ми говоримо про мужність, то маємо на увазі, особливо за умов модерну, не тільки і не стільки його фізичну силу, скільки здатність приймати відповідальні рішення. Але при відсутності практичних можливостей, як об'єктивного (розвинене громадянське суспільство,

інститут приватної власності, правова держава), так і суб'єктивного плану (рівень освіти, особливості виховання, кваліфікація) цей важливий процес утруднюється, створюючи ілюзію самовираження виключно насильницьким способом. Попри всю повагу до героїзму наших вояків, усе ж замислимося над небезпекою, що її створює сама війна, як спосіб життєдіяльності (через вбивство) у сучасному соціумі. Так, вона пропонує відчуття приналежності, роль захисника родини та інших сакральних цінностей, можливість самореалізації у її маскулінному варіанті. Спотворене розуміння останнього призводить до підвищеної амбітності, коли прагнення незалежності затьмарює факт того, що маскулінність і витривалість зараз вже не є пріоритетом чоловічого населення планети. Для деяких чоловіків війна виступає як спосіб перенаправлення внутрішньої агресії, ворожості. Там вони можуть безкарно застосовувати силу проти інших людей. Макс Фріш писав: “Посправжньому війна нікому не потрібна, але багатьом потрібна ненависть.” [2]

Питання чоловічої самореалізації, що вирішується за рахунок військового конфлікту створює нове коло соціальних проблем. В таких умовах заактуалізованими стають питання соціальної роботи, яка урізноманітнюється у своїх формах, стає все більш складною та багаторівневою що до технік та змісту допомоги.

Деякі чоловіки настільки переймаються майбутнім, що виступають як зверх активні індивідууми, яким потрібно все контролювати, всім керувати і командувати. Якщо в даний момент часу війна є основним методом вирішення глобальних проблем і є містом зосередження всіх активних дій, то він має бути в епіцентрі цих подій. Тут має місце таке висловлювання: не знаходячись в колі подій життя, ти ніби й не живеш... Де події, де в них дії, і де їх коло!? [3]

Ще є тип чоловіків з так званою травмою відсутності сенсу життя, які не реалізували свої амбіції і бажання. В них спрацьовує психологічний захист. Як казав Томас Манн: “Війна - всього лише боягузлива втеча від проблем мирного часу”. [4] Ці чоловіки йдуть на війну з дому, де їх нічого не тримає. Бажання змінити остогидле життя передує страху і самої смерті.

Я вважаю, що в наш демократичний час володіти такою свободою небезпечно. Мартін Хайдеггер писав : ” ... людина володіє свободою не як властивістю, а якраз навпаки: свобода, екзистентне, спадне Dasein володіє людиною і притому спочатку, так що виключно вона повідомляє людині співвіднесеність з наявним у його цілому ...”. [1] Свобода, що є основним проявом екзистенції, визначається як відповідальність за результат свого вибору. Тож ми маємо заздалегідь передбачити до чого призведе війна, не зважаючи на мотиви, які спонукають нас до неї бо найголовніше в цьому житті це саме життя. Гуманізм має бути на першому місці у кожної людини. Адже “Свобода - це те, що я сам зробив із того, що зробили з мене” [1]. Ми зичимо щасливого майбуття нашій країні та сподіваємося на те, що воно буде мирним, а чоловіки у світі будуть обирати гуманні форми самореалізації і вчитися перемовам.

Список використаних джерел:

1. Цитати. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://cpsy.ru/> від 28.10.2014
2. Макс Фріш Цитати. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.respectme.ru/> від 28.10.2014
3. Перлини думки. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.inpearls.ru/> від 28.10.2014
4. Томас Манн. Цитати. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ru.wikiquote.org> від 28.10.2014

Гибало А.І. (м. Київ)

antonina.gibalo@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ ЯК ЦІННОСТІ МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ

Період сучасних глобалізаційних викликів, які виникли в сучасному суспільстві, характеризується світоглядними, громадянсько-патріотичними метаморфозами молоді. На

сьогоднішньому етапі розвитку, який характеризується високим рівнем соціальної напруги, спостерігається трансформація національної ідентичності, ціннісною основою якої є патріотизм. Задля вирішення суперечностей та проблемних підвалин у становленні національної спільноти, основу якої складає молодь, необхідно звернути увагу на формування патріотизму як потужного інтеграційного засобу в умовах стрімкої та всеохоплюючої глобалізації.

Процес формування патріотизму як цінності носить складний та неоднозначний характер, адже до цих пір не вироблено єдиної стратегії задля досягнення бажаного результату.

Не дивлячись на розмаїття підходів до визначення патріотизму як ціннісної категорії, зупинимося на наступних, які, на нашу думку, дійсно повністю розкривають суть даного соціально-психологічного феномену. «Патріотизм – це позиція особистості, яка характеризується почуттям любові до Вітчизни, готовністю до практичної діяльності заради втілення в життя державних інтересів та ідеалів, повагою до законів держави та ототожненням власних інтересів з інтересами держави, в якій проживає особистість. Головними елементами патріотизму є любов суб'єкта патріотизму до об'єкта, історична пам'ять, інтереси суб'єкта патріотизму, що органічно узгоджуються з цілями існування об'єкта патріотизму».[2;4]

М. Й. Боришевський вважає патріотизм цінністю, «що втілюється у самовідданій любові до рідної землі, її народу, Батьківщині, а особистість, що є патріотом, уболіває за долю Вітчизни, переживає дієву потребу віддавати всі свої сили служінню співвітчизникам, своїй нації.» [1; 202]

Оскільки патріотизм є духовною цінністю, а до цього періоду відбувалося суспільне нав'язування саме матеріальних цінностей, то варто зауважити, що в наш час ключовим завданням, яке постає перед соціальними інститутами є повернення домінування духовних цінностей, насамперед патріотичних ідей молодого покоління. Так як вони не закладені у генах та не передаються спадково, варто зробити все можливе задля того, щоб створити умови задля функціонування системи формування патріотизму.

Достовірно відомо, що фундаментальними інститутами, які мають відповідати за громадянсько-патріотичне виховання сучасного молодого покоління є держава та ВУЗ. Основним завданням для них є забезпечити розвиток національної самосвідомості, виховати патріотичний дух молоді, сформувати почуття національної ідентичності тощо.

Першим кроком задля налагодження вищезгаданого процесу і досягнення поставлених цілей стане подолання ряду факторів:

- спрямованості патріотизму на державу, його місцевий характер;
- несистематичного виконання державою конституційних обов'язків;
- соціальної несправедливості.

Наступним кроком має стати розробка державної програми розвитку патріотизму, яка буде відповідати за його виховання в молодого покоління. Програма має включати створення законодавчих актів та нормативних документів, які направлені на реалізацію державної молодіжної політики. Задля її втілення необхідно не забувати також за фінансування та стимулювання всіма можливими способами.

Оскільки формування багатьох цінностей активно включене в процес соціалізації, який охоплює період отримання освіти, то тут першочерговим завданням постає розвиток патріотичної самосвідомості в процесі навчання і виховання в умовах освітнього закладу. Важливим моментом тут виступає загалом вся система освіти, яка нагально потребує модернізації, що включає оновлення цієї системи в цілому, переосмислення суспільних процесів тощо.

Актуальними та надзвичайно дієвими на даний час виступають різноманітні педагогічні методи, які охоплюють формування патріотичних почуттів за допомогою спеціальних технологій та методик. Вони допомагають розвинути у індивідів почуття поваги до своєї держави та символіки, гордості за свою Батьківщину.

Як свідчать результати різноманітних досліджень, молодь бере активну участь у суспільно-політичному житті держави, та, частіше за все, самостійно проявляє ініціативу. Тому в її інтересах організувати виховний процес таким чином, щоб він був направлений на залучення молодого населення до самоврядування та суспільно-корисної діяльності. Задля результативності варто також поєднувати традиційні методи патріотичного виховання з інноваційними.

За умови дотримання чіткого плану та виконання вищеназваних кроків, на нашу думку, можливо досягнути успіхів формування у молоді патріотизму як цінності в сучасних надскладних реаліях.

Список використаних джерел:

1. Боришевський М. Й. Національна самосвідомість особистості: сутність та шляхи становлення / М. Й. Боришевський // Система виховання національної самосвідомості учнів загальноосвітньої школи. – К. : Райдуга, 2002. – 219 с.
2. Духовна-Кравченко О. С. Взаємозв'язок патріотизму та національної ідеї у становленні сучасної держави : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Олеся Сергіївна Духовна-Кравченко. – Київ, 2012. – 18 с.

Горбенко А. (м. Івано-Франківськ)

GorbenkoAlla@ukr.net

ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ КАТОЛИЦЬКОЮ ЦЕРКВОЮ СЕРЕД ІМІГРАНТІВ В ІТАЛІЇ

Імміграція є невід'ємною структурною характеристикою сучасної Італії. І хоча це явище є багатограним, в першу чергу впадають в око гострі соціальні проблеми, з ним пов'язані. Наша доповідь присвячена висвітленню соціальної роботи Католицької Церкви серед іммігрантів у сучасній Італії на основі вивчення наукових статей, звітів католицьких організацій, публікацій у періодичних та інтернет-виданнях.

Узагальнити бачення Церкви феномену мобільності людства можна так: міграції – це результат несправедливого диспропорційного розвитку різних частин світу, тому Церква захищає право людини на пошук кращої долі за межами батьківщини. Визнаючи високу ціну еміграції, не заохочує до неї, хоча і називає її «меншим злом». Бачачи міграції, насамперед, у контексті Божого плану щодо людства, Церква закликає формувати міграційну політику на основі солідарності та милосердя.

Позиція та діяльність Святого Престолу та Єпископської конференції Італії відрізняється від діяльності на місцевих рівнях — у дієцезіях та парафіях, де є фізична присутність іммігрантів і де Церква стикається із самою суттю соціальних проблем. Насамперед зауважимо, що майже всі огляди наявних соціальних проєктів, направлених на допомогу іммігрантам, зазначають, що внесок католицьких організацій, в залежності від регіону країни, є рівнозначним або навіть масштабнішим за роботу місцевих адміністрацій та інших громадських інституцій.

В організації соціальної роботи приймають участь керівництво дієцезій та парафій, мережа товариств «Карітас» та «Мігрантес» у співпраці з чернечими згромадженнями і такими католицькими організаціями, як Спільнота Св. Егідія, організація єзуїтів для біженців в Італії Центр Асталлі тощо.

На рівні як дієцезійних, так і парафіяльних організацій «Карітас» створено досить розгалужену та щільну мережу Центрів звернень, які вирішують найнагальніші потреби, реалізують солідарність у конкретних справах. Згідно останнього звіту «Карітас Італія» за 2013 р. таких центрів в країні нараховується 2832 одиниці, а основними запитувачами 61,8% їх послуг є іммігранти [2]. В них надаються психологічні і юридичні консультації, облаштовуються притулки (Будинки милосердя, Будинки на підтримку життя), дитячі садочки, амбулаторії для надання санітарно-медичної допомоги, додаткові заняття з дітьми іммігрантів, які мають труднощі із засвоєнням шкільної програми [4, р.102]. В церковних

документах, що містять рекомендації щодо опіки над іммігрантами наголошується на необхідності не обмежуватися звичайним асистенціалізмом, а допомагати мігрантам ставати автономними і відповідальними за своє становище. Тому при багатьох «Карітасах» діють школи вивчення італійської мови та курси професійної підготовки [3]. Окрім традиційних видів соціальної діяльності Церква виступає в ролі культурного посередника, сприяє розвитку діалогу та взаємопізнання між місцевими та між іноземними громадами. Прикладом є діяльність Центру Бальдуччі в м. Удіне, в якому організуються спільні молитви представників різних релігій, культурні заходи та святкування [1, р. 50-52].

Незважаючи на недоліки, які є в діяльності Церкви серед іммігрантів та критику, католицькі організації набули професійної компетенції в наданні соціальної допомоги, відіграють роль «амортизаторів» у пом'якшенні напруги в суспільстві та з самого початку імміграційних рухів до Італії позиціонували себе як основні протагоністи процесу врегулювання проблем, пов'язаних із ними.

Список використаних джерел:

1. Di Piazza L. Fuori dal tempo. La Chiesa ai servizio dell'umanità.— Roma – Bari: Editori Laterza.— 2011.— 136 p.
2. False partenze. Rapporto 2014 sulla povertà e l'esclusione sociale in Italia [Risorsa elettronica]. – Modalità di accesso: URL: http://www.caritasitaliana.it/caritasitaliana/allegati/4776/Rapporto_2014_completo%20-%20def%20-%20light.pdf
3. Laboratori di cittadinanza. Imparare l'italiano con la Rete Scuolemigranti [Risorsa elettronica]. – Modalità di accesso: URL: http://www.volontariato.lazio.it/documentazione/documenti/67686768LaboratoriCittadinanza_Pubblicazione.pdf
4. Tettamanzi D. Non c'è futuro senza solidarietà. La crisi economica e l'aiuto della Chiesa.— Milano: San Paolo, 2009.— 144 p.

Зінчук В.О. (м. Київ)

victoriia.zinchuk13@gmail.com

РЕКОНСТРУКЦІЯ ОБРАЗУ ВОЛОНТЕРА У СУСПІЛЬНІЙ СВІДОМОСТІ УКРАЇНЦІВ

За даними соціологічного дослідження Інституту Геллапа, проведеного в 2008 році, 65% населення Землі беруть участь у волонтерській діяльності. Рівень розповсюдженості волонтерства у країні, а також кількість та якість зусиль, які до його розвитку прикладає держава, можна вважати лакмусовим папірцем, що засвідчує ступінь розвитку в ній громадянського суспільства як сфери соціальних відносин. Ця теза яскраво ілюструється статистикою.

У багатьох дослідженнях (SHARE, European Social Survey та інші) лідируючі позиції щодо відсотку населення, залученого до волонтерських практик, посідають Швеція та Норвегія. У США у волонтерській діяльності беруть участь більш як 50% населення. Канадці трудяться волонтерами в середньому 191 годину на рік, що є еквівалентом 600 тисяч робочих місць з повною зайнятістю. Кожний третій німець (22 млн. осіб) є волонтером і працює у волонтерських асоціаціях понад 15 годин на місяць. У Південній Кореї майже чотири мільйони осіб щорічно присвячують волонтерству більш як 451 млн. год. робочого часу, а вартість їхніх послуг перевищує 2 млрд. доларів на рік.

Слід зазначити, що у більшості цих країн існують потужні та стійкі традиції волонтерства. Наприклад, у США, де цей рух зародився ще у XIX столітті, подекуди складаються цілі династії добровольців, у яких цінності безкорисної праці, гуманізму та взаємодопомоги передаються від покоління до покоління.

Якщо ж провести паралелі з Україною так званого «домайданного» періоду, то контрасти можна помітити неозброєним оком: мізерний відсоток дорослого населення країни залучається до волонтерського руху. Більшість добровольців – це школярі старшого віку та

студенти, які не мають сім'ї та регулярної роботи. Але й ті, як правило, займаються цією діяльністю не більше одного-двох років. Середній час активної роботи – півроку.

Причин для такого стану речей більш, ніж достатньо: це і незадовільний стан економіки, і відсутність підтримки організацій так званого «третього сектору» державою, і загальний низький рівень соціального захисту населення. Але одна з найвагоміших перепон на шляху розвитку волонтерського руху в Україні усе ще залишається осторонь уваги не тільки експертів, а й суспільства в цілому: це образ волонтера, як представника маргінесу.

Як наслідок багаторічного досвіду примусово-добровільних видів праці, волонтерство в очах старшого покоління усе ще асоціюється з різноманітними суботниками, трудовими загонами і таке інше. Також досить поширеними у вітчизняному суспільстві є міфи про те, що волонтери – це люди без кваліфікації та роботи, яким нікуди подіти час, або багатії, які прагнуть «пропіаритись» під виглядом благочинців, або ж просто егоїсти, які самостверджуються у такий спосіб.

Саме у такому викривленому та спалюженому вигляді старше покоління транслює молоді свої установки щодо волонтерства. Наслідком цього є не тільки демотивація спробувати себе у подібному руслі, а й зневажливе ставлення до тих, хто намагається подолати стереотипи і таки стати добровольцем.

Але слід зауважити, що події кінця кінця 2013 -2014 року змусили багаторічний щит міфів щодо волонтерства дати тріщину. За різними оцінками протягом цього часу до волонтерського руху залучилося від 15 до 35 відсотків населення України. Кількість різноманітних НГО, які щоденно залучають все більше і більше волонтерів, невпинно зростає. ЗМІ усіх рівнів випускають репортажі про історії волонтерів. Але постає питання: як переформатувати цей сплеск ситуативної добровільної активності у народження справжньої потужної та довговічної традиції волонтерського руху?

Для досягнення цієї мети на початковому етапі слід виокремити такі зони розвитку:

- 1) Створення правового поля для регулювання стосунків волонтерів з державою та гарантувало би їх соціальний захист (досвід Великобританії та Німеччини)
- 2) Праця волонтера має зараховуватись при визначенні трудового стажу.
- 3) Волонтерство має позиціонуватися як:
 - стартовий майданчик для кар'єрного зростання;
 - шанс взяти участь у професійних проєктах, отримати нові знання та навички;
 - престижна зайнятість, яка високо цінується у суспільстві.

Кобець Ю.С. (м. Бахмач)

Ivashchenko1992@mail.ru

АКТУАЛЬНІСТЬ СОЦІАЛЬНОЇ РЕКЛАМИ В УКРАЇНІ

Надзвичайно складні часи переживає українська держава. Кожна сім'я відчула на собі наслідки злочинної діяльності попередньої влади. Під впливом економічної кризи, знецінення національної валюти, скорочення робочих місць, зменшення соціальних виплат погіршується соціальний настрій населення. Складна політична ситуація вороже налаштувала західну і східну частину країни. Агресія російського окупанта на Сході України розвіює впевненість у завтрашньому дні пересічного українця, сіє тривогу і занепокоєння. Трагічні події в Україні дали новий поштовх соціальній рекламі.

Основне призначення соціальної реклами - пропаганда загальнозначущих соціальних цінностей, розповсюдження корисної інформації для суспільства, формування громадської думки, надання соціальної підтримки. Соціальна реклама не має на меті отримання прибутку, вона покликана мультиплікувати моделі поведінки, яким надає перевагу суспільство. Під час війни вона спонукає до патріотизму, любові до своєї Батьківщини, готовності захищати її суверенітет та територіальну цілісність.

В українському законодавстві не прописані умови чіткого регулювання соціальної реклами. Не врегульовані моменти її створення, розміщення та змістовного наповнення. Не приділено уваги фінансуванню, не відпрацьований механізм дотацій недержавними

організаціями, які фінансують соціальну рекламу. Відповідно до статті 12 Закону України «Про рекламу» держава надає деякі пільги ЗМІ для розміщення соціальної реклами. Оскільки інформаційний простір України переважно складається з недержавних ЗМІ, то державі і громадським організаціям дуже дорого замовляти соціальну рекламу.

Також спостерігається її недобросовісне використання у вигляді приховної пропаганди або прихованої комерційної реклами. Априорі зрозуміло, що наявність прізвищ публічних осіб на привітаннях зі святами нівелює головну мету соціальної реклами і робить її комерційною. Нажаль, останні зміни в законодавстві навпаки дозволяють у соціальній рекламі розміщувати посилання на рекламодавця – громадську організацію. Керівниками цих організацій часто виступають політики, які таким чином привертають увагу до своєї діяльності.

Зважаючи на те, що українська держава переживає глибоку економічну, політичну, соціальну кризу, державним чиновникам слід потурбуватися про переосмислення суспільних цінностей. Велику роль сьогодні в цьому відіграє патріотична соціальна реклама. Вона закликає братній народ воз'єднатися заради збереження цілісності і недоторканості своїх державних кордонів. Порушує проблему відновлення особистих зв'язків українців і росіян. Реклама показує, що бути мешканцем своєї країни це гордість, адже Україна має славетну історію. З біл бордів людей закликають любити своє рідне місто, підтримувати його чистоту. Реклама заохочує спілкуватися рідною мовою. В магазинах пропонують вітчизняні якісні товари. При такому комплексному підході, принаймні молоде покоління, яке тільки формується як особистості, має перспективу вирости патріотами. Щоб більше жодна частина України не стала зазомбованою і не прагнула відокремитися від своєї країни.

На хвилі воєнних подій з'явилася ціла низка соціальних реклам на військову тематику. В Україні з вище перерахованих причин немає можливості моніторити наскільки соціальна реклама ефективна. Але зважаючи на рекордну суму коштів, яка була зібрана завдяки кампанії «565», присвяченій збору коштів для армії, можна сказати про її високу результативність.

На даний момент спостерігається підвищення уваги до соціальної реклами від недержавних структур. Фахівці в галузі реклами наголошують на потребі створення відповідних структур, які б займалися створенням якісної реклами, а також – залучати великий бізнес. У соціальної реклами є великий потенціал для розвитку, адже в суспільстві існує безліч проблем, які потребують нагального вирішення.

Кондратюк А.А. (м. Київ)

nastyia_kondratiuk@mail.ru

ВІЙСЬКОВИЙ КОНФЛІКТ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ ЯК ДЖЕРЕЛО СОЦІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ: РІЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Військовий конфлікт - певна форма вирішення протиріч між державами, що характеризується двостороннім застосуванням військової сили. Він являє собою відкрите збройне протистояння та починається, як правило, раптово, без офіційного оголошення про воєнні дії.

Військовий конфлікт на території України відбувається між Україною та Росією на частині територій Донецької та Луганської областей. У березні поточного року на цих територіях була проведена серія проросійських мітингів, які поступово переросли у захоплення державних установ. 13 квітня 2014 р. в.о. президента України Олександр Турчинов заявив, що Рада національної безпеки та оборони розпочинає антитерористичну операцію (АТО) із залученням Збройних Сил України, яка триває по сьогоднішній день.

Даний військовий конфлікт привів до виникнення багатьох соціальних проблем.

Я умовно поділю ці проблеми на дві групи: проблеми людей, які залишилися на окупованих територіях та проблеми біженців, які перебувають на території, підконтрольній українській владі.

Люди, які зашились на територіях, підконтрольних терористам, 24 години на добу перебувають між життям і смертю. Ніхто не знає, у який саме будинок влучить снаряд, де саме пролунає вибух. У людей стаються психічні зрушення під час цього мовчазного очікування смерті. Вони лишаються у своїх будинках з декількох причин. По-перше, дуже важко, а то й майже неможливо виїхати у будь-яке інше місто. Небезпека є і у постійних бойових діях, і у блокпостах терористів, які можуть просто не дозволити проїхати. По-друге, поширюється мародерство, тобто привласнення майна, як от автомобілів на потреби армії терористів, чи забирання техніки та предметів побуту з будівель, а то й самих будинків та квартир. Рівень злочинності різко підвищився.

Багато людей травмовані внаслідок проведення боїв поблизу будинків, однак вони не можуть отримати першу медичну допомогу, так як більшість медичних закладів зачинено. Це ще одна соціальна проблема, так як у Декларації ООН про права людини ще з 1948 року зазначено, що кожна людина має право на медичну допомогу.

Наступною проблемою є те, що закрито велику кількість освітніх закладів: дитячих садків, шкіл, університетів. Молодь не має можливості отримувати знання, що є справжньою проблемою у теперішньому глобалізованому суспільстві.

На окупованих територіях зростає безробіття, так як місця роботи або зруйновані, або неактуальні в даний час. Ті ж підприємства, які продовжують працювати, не виплачують співробітникам зарплат.

Відсутні всі соціальні виплати, пенсії, не існує жодних соціальних гарантій. Люди там не живуть, вони виживають. Ще одним доказом цього є відсутність води, електроенергії, навіть телефонного зв'язку. Панує дефіцит товарів, ціни зростають з шаленою швидкістю.

Якщо проаналізувати проблеми біженців, то першою є неможливість знайти житло. У деяких не вистачає грошей на оренду, деяким просто відмовляють у проханні зняти кімнату чи квартиру, дізнаючись, що люди прибули зі Сходу. Наступною є проблема з працевлаштуванням та навчанням. Високооплачуваної роботи для біженців немає, тому вони вимушені йти на примітивну та невідповідну їхній кваліфікації роботу. У студентів є проблема з переводом на бюджетну форму навчання у ВНЗ, так як відповідного указу про це ще немає. І, мабуть, найважчою проблемою є соціальна адаптація. Людям дико розуміти, що зовсім недалеко звідси, всього за сотню кілометрів їздять танки, чути вистріли градів та полуметні черги, а тут люди спокійно ходять у кінотеатри, дивляться телевізори та живуть звичайним життям. Також багато біженців втратили близьких у бойових діях або ж змушені були залишити їх вдома, що також є великим стресом.

Для вирішення цих проблем необхідна своєчасна та кваліфікована соціальна допомога. Її роль значуща, адже основним завданням соціальної роботи є благополуччя усіх членів суспільства, а в даному випадку - відновлення їх здатності до соціального функціонування. Ще з початку конфлікту українська влада не забувала про свою соціальну роль - постійно спрямовувала гуманітарні конвої у зону АТО. Був створений координаційний центр допомоги біженцям зі Сходу. Також надавалася і надається підтримка у залишенні зон бойових дій. Тим, хто залишається у своїх містах та селах надається можливість приїхати у місто, підконтрольне українським бойовикам та там отримати свою пенсію та інші соціальні виплати. У багатьох населених пунктах змогли відновити водо-, газо- та енергопостачання об'єктів соціальної та медичної інфраструктури. Багато університетів з території ДНР та ЛНР змогли переїхати у інші українські міста, де їм одразу надали приміщення для навчання. У багатьох містах є спеціальні пункти для психологічної допомоги, в яких працюють професіонали-психологи.

Отже, військовий конфлікт на території України став причиною виникнення багатьох соціальних проблем, повне вирішення яких можливе лише за умови припинення бойових дій. Саме тому роль соціальної роботи зараз неможливо переоцінити.

ВПЛИВ НАУКИ НА ФОРМУВАННЯ ІДЕОЛОГІЇ У ВОЄНИЙ ПЕРІОД

Значення ідеології для розвинутих суспільств часто порівнюють зі значенням міфу в первісному соціумі. Леві-Строс визначав суть міфу у формуванні логічної моделі подолання життєвих протиріч, у сучасних суспільствах саме цю функцію приписують й ідеології. Саме ж поняття ідеологія доволі суперечливе. Існують погляди на ідеологію як на сукупність ідей у різних сферах життя, всезагальну і абсолютно не рефлексивну повсякденну практику, дискурс. Антуан де Трасі, який власне і ввів дане поняття в науковий обіг в кінці XVIII ст. визначав його як «вчення про ідеї». Де Трасі вважав, що в світосприйнятті людей містяться логічні й психологічні основи політики, певні ідеї на основі яких люди оцінюють різноманітні соціально-політичні процеси.

Відомо, що основу для аналізу і оцінки оточуючої дійсності дає нам наука, що ж тоді дає людині ідеологія? Чому в важкі воєнні часи завжди підіймається питання наявності певної ідеології у ворогуючих сторін?

Різниця між ідеологією і наукою полягає у тому, що наука як і ідеологія, є системою ідей і цінностей, що сприймаються тими чи іншими спільнотами, але, на відміну від безкомпромісного критицизму науки, ідеологічні твердження сприймаються не критично і неусвідомлено. По своїй суті ідеологія опозиційна науці, проте елементи ідеології в явному або прихованому вигляді, завжди наявні у науковому пізнанні. Е.А. Мамчур виділив два аспекти відношення ідеології й науки: наука *та* ідеологія та ідеологія *в* науці. Перший аспект полягає у впливі на наукову думку пануючої у певний момент часу ідеології через світогляд конкретних вчених та наукових шкіл, а другий – коріниться у самих передумовах досліджень.

Ідеологічний потенціал суспільних наук невіддільний від їх існування як соціального факту. Амбівалентність відносин суспільних наук із ідеологією виявляється у тому, що з одного боку їм притаманне проголошення ціннісно незаангажованого підходу до об'єкту дослідження в силу виконання ними критично-аналітичної функції, а з іншого – легітимації існуючого суспільного порядку та політичних тенденцій. Ідеї соціальних наук широко використовуються у обґрунтуванні політичних рішень, та водночас зчиняють вплив на світогляд політичних діячів. Прикладом ідеологічного відображення політичних амбіцій у наукових концепціях є розвиток географічної парадигми політичної науки у другій половині XX ст. у політико-ідеологічному протистоянні наукових шкіл США та СРСР.

Науковцями Сполучених Штатів Америки та Західної Європи геополітика трактується як політологічна концепція, що обґрунтовує стратегічні завдання зовнішньої та внутрішньої політики держави та процесів розвитку регіонального та глобального рівнів. Науковцями соціалістичних країн геополітика розглядалась як реакційна політика імперських держав, що виправдовувала їх загарбницьку колоніальну політику. Геополітика, виходячи із марксистського вчення, трактувалася як складова частина ідеологічної надбудови над монополістично-капіталістичним базисом буржуазного суспільства.

З іншого ж боку, можна говорити про вплив існуючих концепцій соціальних наук на перебіг суспільних та політичних процесів. Так, наприклад, становлення незалежності США відбувалось під впливом наукових здобутків Просвітництва. Так, теоретичні постулати Просвітництва «проходили перевірку у вогні війни». Ці ідеї об'єктивно впливали не лише на погляди засновників США, але й трансформувались у їх свідомості, що призвело до зміни ідеологічних пріоритетів. Погляди Т. Джеферсона – автора «Декларації Незалежності», формувалися під впливом ідей Дж. Локка, Ш. Монтеск'є, просвітницькі погляди, також, стали ідейними коренями майбутніх політичних партій США.

Під час воєнного конфлікту або його загрози гостро стає питання формування етноцентристської, а саме, патріотичної ідеології. Патріотизм, як глибоко індивідуальне почуття глобального, цілісного, раціонального буття як етичний та політичний принцип мусить бути сформований через надання цілісності регіонального і глобального і

національного буття. Це досягається подоланням ідеологічного плюралізму, шляхом створення інтегративної ідеології, запропонованої українськими вченими. Вона ґрунтується на діалозі ідеологій, але визначається як "ідеологія більшості". Пріоритетність військово-патріотичного виховання громадян визначена воєнною доктриною України і тому, на даному етапі постає завдання розробки соціальними науками ідей, що підтримували б авторитет державних та військових інститутів та реалізація цих ідей у патріотичному вихованні населення.

Отже, можна сказати, що по-перше, суспільні науки зазнають двоякого впливу ідеології: зовнішнього та внутрішнього, а по-друге суспільні науки здатні формувати певні ідеологічні концепції, та водночас легітимізувати існуючі політичні рішення та настрої. Важливе значення мають суспільні науки у воєнні часи, бо у часи небезпеки необхідно створити інтегративну ідеологію, національну ідею захисту вітчизни, що стала б універсальною ідеологією суспільства.

Лапан Т.Д. (м. Львів)

tetianalap@yahoo.com

НЕТРАДИЦІЙНА ВІЙНА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Не дивлячись на різноманітність теоретико-методологічних підходів до наукового аналізу війни, усі дослідники (як минулого, так і сучасності) єдині у тому, що війна це найбільш складне соціальне явище. Війна для соціологів є «ніби нелюбимим пасинком, від якого при першій кращій нагоді відвертаються. Явище це, слід сказати, треба пояснити тим, що вивчення війни є досить складним і вимагає спеціальної підготовки». Відомий воєнний теоретик Карл фон Клаузевіц у свій час порівняв війну з хамелеоном, так як вона у кожному конкретному випадку змінює своє обличчя. Війна як хамелеон маскується під різні соціальні феномени. Не дивно, що за століття вивчення феномену війни людство не зробило рішучого поступу вперед, аніж розгляд війни у трьох основних ракурсах:

війна - це важка патологія;

війна – це поштовх у розвитку;

війна – це спосіб існування світового співтовариства.

Якщо вести мову про наукове вивчення війни в Україні, то нажалі, воно є вкрай слабке і фрагментарне. Звичайно, можна цю тезу заперечити, бо насправді існують дослідження війни в філософії, історії, психології, політології, соціології та цілому комплексі воєнних наук. Однак війна як цілісний феномен не отримала належного вивчення.

Соціолог Г. Бутуль висловив цікаву гіпотезу про наявність «імпульсу війни», який не можна подолати. Якщо його знищити в одному місці, він з'являється в іншому. Воєнні події в Україні ще раз доводять прості істини: війна може розпочатися як у слабкій державі, яка знаходиться на периферії світового історичного процесу, так і у найбільш могутній світовій державі.

Воєнні події, які розгорнулися сьогодні в Україні, стали цілковито несподіваними і неочікуваними для суспільства. І не лише проблема у тому, що в Україні відсутня належного рівня воєнна організація. Проблема полягає ще й у тому, що протягом 23 років незалежності в українському суспільстві владою свідомо культивувався та посилювався страх перед будь-якими конфліктами. В українському суспільстві свідомо фетишизувався образ миру, а українців як «миролюбної нації гречкосіїв та хліборобів».

Американський соціолог Ч. Москос у к. XX ст. здійснив поділ суспільств (і відповідних їм збройних сил) на: суспільства готовності до війни; суспільства стримування війни і суспільства заперечення війни. Українське суспільство згідно цієї класифікації можна було б визначити як «суспільство заперечення війни». «Приспане українське суспільство» мало цікавив той факт, що більшість країн світу були, є і залишаються мілітаризованими. Отже, «принесений конфлікт ззовні» від держави-сусіда агресора Росії був цілком неочікуваним.

Визначення характеру можливих війн у всі часи було справою надзвичайної ваги, так як без цього неможлива цілеспрямована підготовка суспільства і держави до можливої агресії.

Сьогодні основним видом війни (яка ведеться не лише в Україні) є нетрадиційна війна. Якщо раніше під війною розуміли організовану збройну боротьбу між державами, народами, націями і класами, то сьогодні під війною розуміють продовження політики примусовими/насильницькими методами. Важливою особливістю війни сьогодні є її делегітимізація. Якщо традиційна війна певним чином була «облагороджена» воєнними законами, то нетрадиційна війна не обов'язково розпочинається з оголошення війни, не зважає на будь-які міжнародні організації, договори, санкції і т.і. Суб'єкти нетрадиційної війни змінюються (це здебільшого воєнізовані недержавні структури - бойовики-найманці). Традиційні засоби ведення війни (авіація, артилерія, танки) втрачають своє значення. Недержавні воєнізовані структури не проводять прямих боїв. Противник надає перевагу терористичним актам, диверсіям, провокаціям. Типовою у такій ситуації є нечітка лінія фронту. Найманці діють як проти військових, так і проти цивільного населення.

Поєднання світового і вітчизняного досвіду у вивченні війни як соціального феномену, дослідження війн новітнього типу – це ті аспекти, які сьогодні є надзвичайно актуальні.

Ляшенко Т.С. (м. Київ)

tanyosha@inbox.ru

СОЦІАЛЬНА РОБОТА З СІМ'ЯМИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО КОНФЛІКТУ

Сучасні реалії мимоволі привертають увагу суспільства до війни як складного суспільного явища, що несе за собою безліч негативних наслідків. Знищення матеріальних, людських ресурсів з давніх-давен вело до дестабілізації державного ладу і створення кризової ситуації в соціальній сфері. Для кожної держави, яка потрапила в таке становище є актуальною підтримка своїх громадян. Сім'я завжди вважалася первинним та основним осередком суспільства, тому її благополуччя є вкрай важливим для будь-якої держави, і Україна не виняток. На сьогоднішній день наша країна переживає складне становище. Завданням соціальної роботи в умовах військового конфлікту є активна допомога та підтримка сімей. Однак для успішної роботи та координації дій слід враховувати історичний досвід. В період Другої світової війни соціальна робота зробила прорив в своєму розвитку: створювалися нові методи та технології роботи з евакуйованими сім'ями та дітьми, запроваджувалася система пошуку зниклих безвісти та тощо.

У СРСР під час Другої світової війни сім'ї біженців опинилися в кризовій ситуації. З України, в основному, їх переселяли до Середньої Азії і найчастіше, евакуйованих підселяли до місцевих жителів, які допомагали їм одягом та їжею.

За воєнних років, дітям часто не вистачало коштів для відвідування шкіл. Держава практикувала закріплення їх за підприємствами, колгоспами та окремими закладами. Ця практика виявилася ефективною і значна частина дітей була забезпечена необхідними речами для подальшого навчання: одягом та взуттям.

Також було розширено мережу дошкільних закладів аби забезпечити умови для нормальної праці дружин фронтовиків, які мали малолітніх дітей, що дало змогу жінкам стати основною силою для підтримки держави в тилу.

Така всесвітньо відома організація, як Червоний хрест відіграла не останню роль в наданні соціальної допомоги в період Другої світової війни. В 1945 році завдяки їй була створена особлива служба, яка займалась пошуком інформації про безвісти зниклих осіб та встановлювала обсяг нанесених їм збитків, які потім могли б компенсуватись.

Яскравим прикладом соціальної роботи з евакуйованими дітьми є Великобританія. Відомо, що в країна за часів Другої світової війни, проводила комплекс заходів по переселенню дітей з великих міст до сіл, в родини, які бажали взяти над останніми опіку. Цьому сприяли як і бажання допомогти, так і потреба в матеріальній винагороді, яку отримували ці сім'ї. Проте, сумним фактом є те, що часом, діти потрапляли в невідповідні сім'ї, де до них недбало ставились та всіляко експлуатували. Таку ситуації спричинило те, що сім'ї, які брали під свою опіку евакуйованих дітей, ніяк не перевірялися. Сумнозвісним уроком послуговував приклад Деніса О'Нейла, який помер у віці 13 років після 8 місяців

перебування у прийомній сім'ї від недоїдання та жорстокого поводження. Тільки тоді стало зрозумілим про створення системи правил та перевірок прийомних сімей. Таку сім'ю починав координувати соціальний працівник. Та все ж основний акцент робився на тому, щоб дитина залишалася у своїй сім'ї. Якщо ж проживання у своїй сім'ї негативно впливає на розвиток та поведінку дитини, її мають право вилучити на певний період часу, а іноді назавжди.

Найбільш поширеними заходами в таких ситуаціях є особливі види опікунської діяльності "fostering" та "mainstay". "Fostering" передбачає перебування дитини в прийомній сім'ї тривалий час, часом аж до повноліття. Дитині надаються більш сприятливі умови для навчання та розвитку, але контакти з рідною сім'єю зберігаються. За умов "mainstay" дитину вилучають з сім'ї в найбільш критичний для неї період. Перебування в сім'ї опікуна зазвичай є тимчасовим, і потім, коли ситуація в рідній сім'ї стає менш критичною, дитину повертають батькам.

Таким чином соціальна робота з сім'ями за воєнних умов це особлива та складна діяльність, в якій має враховуватись досвід всіх минулих поколінь задля якісного надання послуг та вдосконалення існуючих методик.

Мацко-Демиденко І.В. (м. Київ)

ira_rim@bigmir.net

ТЕРИТОРІАЛЬНА ІММОБІЛЬНІСТЬ У ДОБУ ВЕЛИКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Дослідники соціальних переміщень останніх десятиліть вже не ставлять під сумнів існування так званої «гіпермобільності». Дж.Уррі, наприклад, взагалі вважає мобільність головною проблематикою для соціологічної науки, що змінюється. Остання не може ігнорувати масштабні переміщення в сучасному світі.

Разом з тим, дослідниками визнається, що у сучасному світі існують ареали, які залишаються (або вимушені залишатись) іммобільними. Б.Тернером запропоновано вивчати соціологію іммобільності. Він зазначає, що у сучасній соціології багато говорять про зростання рухомості індивідів, яка пов'язана з процесами глобалізації. Однак, на думку автора, у теперішньому світі створюються суттєві форми іммобільності. Так наприклад, збільшується використання стін (в прямому і переносному сенсі), щоб ізолювати чи убезпечити території, або ж відрегулювати потоки мігрантів. Згідно теорій глобалізації, соціальні кордони зникають і соціальний світ перетворюється у систему глобальних потоків і мереж. Основний же аргумент Б.Тернера полягає в тому, що в той час як відбувається зростання глобальних потоків товарів і послуг, з'являється паралельний «режим іммобільності», а саме практикується спостереження і контроль над мігрантами, біженцями та іншими іноземцями. Дослідник пропонує теорію «анклавного суспільства», в якому уряди та інші установи прагнуть відрегулювати простір і де необхідно, іммобілізувати потоки людей, товарів та послуг. Б.Тернер приходять до висновку, що глобалізація, як це не парадоксально, виробляє суттєві форми нерухомості для політичного регулювання людей поряд з рухомістю товарів і послуг.

Т.Файст намагається відгадати «загадку відносної осілості» населення. Ця осілість називається відносною тому, що, по-перше, до масової міграції справа доходять лише у окремих випадках, а, по-друге, люди на багато частіше мігрують у межах своїх країн. Розглядаючи фактори територіальної іммобільності, автором вказується, що багато з них прив'язують потенційних мігрантів до місця їх проживання. Це такі фактори, як економічний капітал (нерухоме майно і гроші), культурний (тип освіти і професійна кваліфікація), соціальний (родинні зв'язки і групові відносини) та символічний капітал (почуття приналежності до якоїсь спільноти чи нації).

В цьому контексті предметом дослідження стають також фактори територіальної іммобільності. Наприклад, К.Уоліс, представляючи набір факторів, звертає увагу на обмеження, пов'язані з мовою, прив'язаність до землі предків, а також віру у перевірені стратегії виживання, які базуються на соціальних мережах і сімейній підтримці, що

«прив'язує» до місця проживання. Е.Кофман пояснює іммобільність сімейними факторами. На її думку, переміщення залежать від ситуації, яка складається у сім'ї, від сімейних подій (одруження, розлучення, народження дітей, вихід на пенсію і т.д.), тобто від життєвого циклу сім'ї.

Сьогодні не ставиться під сумнів та обставина, що сучасне суспільство – надзвичайно динамічне. Якщо на початку ХХ ст. на процеси мобільності вплинув розвиток транспортних засобів, то в ХХІ ст. люди з легкістю долають великі відстані у територіальному просторі, і це не дивує. Сьогоднішнє суспільство відрізняється за темпами переміщень від того, про яке писав класик соціальної мобільності П.Сорокін. З. Бауманом, наприклад, була запропонована метафора «плинна сучасність», за допомогою якої він фіксує перехід до нової ери плинності, свободи, гнучкості. Еру, яка прийшла на зміну добі «важкій сучасності» можна назвати, ерою «кочового способу життя».

Крім того, соціальна іммобільність приваблює до себе інтерес в кризових ситуаціях, коли звичайний плін життя руйнується і виштовхує індивіда зі звичних соціальних позицій, змушує переміщуватись на нові. Такий життєвий контекст вимагає нових стратегій пристосування, однією з яких виступає територіальна мобільність. Разом з тим індивід не хоче (або не може) реагувати на виклики, які йому пред'являються, і залишається іммобільним. В такому випадку актуальним є вивчення факторів «закріплення» чи факторів іммобільності.

Мігалуш А.О. (м. Київ)

mignastya@ukr.net

БЛАГОДІЙНІСТЬ В УКРАЇНІ ЯК ОСНОВА ПІДТРИМКИ ПОСТРАЖДАЛИХ В ЗОНІ АТО

Війна це період коли в країні ті чи інші патології набувають загострень: агресія, злочинність, алкоголізм, суїциди. Але з іншого боку у складні часи відбуваються й певні позитивні соціальні зрушення: посилюється вемопідтримка, взаємодопомога, зростає рівень доброчинності і меценатства. Можливо саме зараз, для підняття духу народу, варто звернути увагу на ті позитивні моменти які приносить війна в життя соціуму.

В Україні допомога тим хто постраждав від війн, стихійних лих, пожеж ще з стародавніх часів надавалась в формі толоки, коли спільними зусиллями сусіди будували нову хату, церкву, школу і т.п. Крім того кожен зі своїх пожитків приносив, що міг родині якій потрібна була підтримка з боку громади. Хоч українці і не забувають звичаї своїх предків але останнім часом толока у нас не була настільки поширена як на даний момент. Прикладом може слугувати звільнений Слов'янськ де над відбудовою міста працюють волонтери з усіх куточків України та навіть черкаський губернатор Юрій Ткаченко направив представників свого міста та ресурси для відновлення школи №15. Подібна ситуація і в Семенівці в якій працюють добровольці з Краматорська. Але поряд з таким ентузіазмом волонтерів чомусь спостерігається повна байдужість до своїх міст місцевих мешканців, які дещо неохоче відбудовують навіть свої будинки і інколи вороже налаштовані проти іногородніх працівників, мовляв це "гастробайтери які відібрали у нас роботу".

З усіх куточків України хто як може допомагає постраждалим в зоні АТО. Волонтери, благодійні організації, фонди, пересічні громадяни збирають продукти, одяг, кошти і передають на звільнені території. Не забуває громадськість і про військових які захищають нашу землю і тих хто отримав важкі поранення в бою. Наприклад, Міжнародний благодійний фонд "Україно! Я за тебе!", Благодійний фонд Ляни Новак "Велике серце", який доречи більш активно надає допомогу тяжко хворим дітям, Благодійний Фонд "Духовне Єднання України" на зібрані від громадськості кошти закупають спорядження для військових. Благодійний фонд "Соціальне партнерство" проводив не один благодійний захід для збору коштів які направляли на лікування військових, на підтримку багатодітних родин, що постраждали внаслідок війни. Благодійний фонд «Карітас» та Благодійний фонд «Ксена», Благодійний фонд "Волинь-2014" надають допомогу переселенцям з зони АТО. І не дивно,

що більшість фондів починають розвивати в межах своїх місій нові лінії проектів пов'язаних з допомогою всім тим хто знаходиться в військовій зоні, з'являються й нові фонди які всю свою діяльність пов'язують з питаннями війни.

Вагому допомогу на сьогодні надає Товариство червоного хреста України яке діє на території українських земель вже понад 90 років. Це організація яка підтримувала наших громадян в роки Другої світової війни, під час аварії на Чорнобильській АЕС і не покидає українців і в цей важкий період. Товариство червоного хреста України проводить навчання громадян з надання першої невідкладної допомоги в надзвичайних ситуаціях, проводить інформаційно-пропагандистську діяльність стосовно донорства (цей напрям розвивається ще з Другої світової війни), має службу реагування в надзвичайних ситуаціях та службу розшуку, які в сучасних умовах надають просто колосальну допомогу. Вагомим є проект "Правовий та соціальний захист дітей, що шукають притулку, та дітей біженців в Україні".

Сьогодні до ініціатив підтримки постраждалих в зоні АТО долучаються і відомі культурні діячі які жертвують великі кошти і приймають участь в багатьох благодійних заходах. Прикладом може слугувати арт-фестиваль "УкрОп", благодійний концерт "Допоможи пораненому!", Благодійна-акція концерт "Єдина країна" які проводяться для збору коштів для підтримки жертв військового конфлікту. Цікавим є й те, що сучасні культурні діячі навіть пропонують проекти відбудови звільнених територій. Так українська режисерка Лора Артюгіна придумала проект «Новий Донбас» за яким вітчизняні митці будуть приймати участь в відбудові постраждалих міст, а в вечері проведуть безкоштовні концерти для місцевих жителів.

Можливо війна в Україні це той поштовх який чекали наші люди для того щоб згадати, що разом ми сила і зрозуміти, що поки ми підтримуємо один одного нас не можливо перемогти.

Пашенько М.А. (м. Київ)

masha.pashenk@gmail.com

ПІДВИЩЕННЯ РОЛІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ СИТУАЦІЄЮ ВІЙСЬКОВОГО КОНФЛІКТУ В УКРАЇНІ

Свідчення усіх подій в історії людства говорить на користь того, що жоден воєнний конфлікт не обходився без втрат не тільки у «живій силі», але і у господарстві, культурі, ідеологічних вимірах суспільного життя. Суттєвим є також те, що вирахувати зарані обсяги втрат та потреби їх відшкодування, як і передбачити часову подовженість конфліктів, практично не можливо. Це виступає джерелом появи цілої низки соціальних проблем, і, відповідно, викликом як для держави, так і для її громадян, а для соціальних службовців, організацій та фондів - в особливості.

Поточний рік у житті нашої країни відзначається небувалими складнощами. 12 квітня відбулось вторгнення російських бойовиків на нашу територію, що призвело до початку АТО, яка пізніше переросла в справжню війну. Цей військовий конфлікт, який виник нещодавно на сході країни, призводить до усе нових соціальних, гуманітарних, економічних та демографічних негараздів. Непроголошена війна, між Україною і Росією, яка розпочалась після революційних подій на території України, потягнула за собою не тільки анексію Криму, створення ДНР і ЛНР, а також низку проблем, які важко вирішити навіть за наявності усталених алгоритмів дії. Коли ж для подолання таких новостворених труднощів тільки починається формування та відпрацювання, узгодження взаємодії різних урядових та волонтерських структур, то складнощі мають тенденцію накопичуватися.

Ніколи війна не була сприятливим чинником для розвитку країни, і цей раз також не став винятком. Інтереси і потреби територіальної громади та її складових не можуть бути повністю задоволені і за мирних часів. Додаймо до цього трансформаційні процеси, до яких залучена Україна; необхідність системних реформ, що не була імplementована у якості конкретних дій за усі роки розбудови державності. Формується нова свідомість, з новими поняттями і правилами, орієнтованими на європейські цінності, відтак порушення прав

людини, міжнародного гуманітарного права, знущання над полоненими й тим більше – мирним населенням, що проти своєї волі опинилися у зоні воєнних дій, відчувається нашими співгромадянами з особливою гостротою, і також потребує у сприйнятті, переживанні та практиці реагування ними на такі впливи допомоги фахівців із соціальної роботи. Відсутність притягнення до відповідальності за мародерство, хуліганські дії, управлінська некомпетентність на межі саботажу – усе це викликає широкий резонанс та обурення у нашої спільноти, що сама ще не набула необхідної політичної культури у соціальних взаємодіях, особливо напружених, ідеологічно опозиційних.

Матеріальне забезпечення соціальної роботи ніколи не було достатнім, загострення протиріччя між потрібним та наявним особливо виокремлюється у воєнній ситуації, коли запити на соціальну допомогу підвищуються, а можливості держави у зв'язку із веденням воєнних дій зменшуються. Експерти, зазначають, що ситуація може ускладнитись, а обсяги втрат значно зрости внаслідок вчинення протиправних (диверсійних і терористичних) дій на потенційно небезпечних об'єктах та порушення умов тимчасового припинення вогню та, як наслідок, чергової ескалації збройного протистояння, поширення його на нові території країни. Загострення соціальних і гуманітарних проблем крім посилення потенціалу протестних настроїв серед населення країни зумовлює зростання фінансового навантаження на бюджет та соціальні фонди держави. За даними Мінрегіону[1], станом на 1 вересня цього року у Донецькій та Луганській областях пошкоджено або зруйновано 217 об'єктів освіти, 45 – охорони здоров'я, 51 – культурного і спортивного призначення, 81 адміністративна будівля, 14 об'єктів торгівлі та 132 промислових об'єкта, на загальну суму 4 млрд. 788 млн. гривень. Без житла залишилось понад 710 тис. осіб. У Донецькій області зруйновано та пошкоджено близько 4740 житлових будинків, у Луганській області – понад 690. Оцінки вартості зруйнованих складових виробничої, комунальної, соціальної, транспортної, енергетичної та іншої інфраструктури носять орієнтовний характер через неможливість оглянути об'єкти, розташовані на підконтрольній терористичним угрупованням території.

Держава, що сприяє розвитку не може не переформатовувати свою діяльність у відповідності до нових проблем, які утворюються у зоні та контекстах воєнного протистояння, а також до тих складнощів і негараздів, що вже мали місце та поглиблюються і розповсюджуються внаслідок війни. Адже та сила духу, на яку сподіваються наші військові має формуватися й розвиватися певними суспільними рухами та державними і громадськими інституціями. Відтак, актуалізується значущість соціальної роботи як чинника підтримки організаційної, консультативної, психологічної і почасти – матеріальної. До того ж, соціальна допомога в умовах військових дій набуває нових форм та адресатів. Людей та їх родини, що за звичайних умов вважали себе цілком успішними необхідно переналаштувати і у настроях, і у звичках поведінкових патернів. Тож на фахівців з соціальної роботи покладаються великі надії та значне навантаження, у тому числі й нового номенклатурного штибу. Відтак, вони самі потребують всебічної підтримки державою і суспільством загалом.

Список використаних джерел:

1. <http://atocrimea.ukrinform.ua/ua/news/rnbo-konflikt-na-skhodi-prizviv-do-velikogo-naprzhennja-u-socialnij-sferi>

Петрук М.О. (м. Київ)

maximus4999@gmail.com

ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ ЗА УМОВ ВІЙСЬКОВОГО КОНФЛІКТУ

В умовах війни з набагато сильнішим супротивником важливу роль має підтримка армії волонтерами – простими людьми, які жертвують свій час, гроші і навіть свободу та життя на те, щоб донести допомогу захисникам держави.

На прикладі маленької Грузії, яка в 2008 мала збройний конфлікт з РФ, та сьогоднішніх подій в Україні ми бачимо, що волонтерська допомога для армії має дуже важливе значення. Дехто думає, що саме держава повинна забезпечувати армію. Це так, але це не має нічого

спільного із реаліями. Однак, потрібно подивитися та оцінити ситуацію тверезо – держава не здатна в повному обсязі забезпечити армію на належному рівні. В такому разі виникають та починають діяти волонтерські організації.

Велику роль у становленні волонтерського руху в Україні зіграли соціальні мережі Facebook та Vk, в яких люди обмінюються інформацією, кооперуються та об'єднуються. Створені у цих мережах волонтерські спільноти фактично є рупорами правди – того, що дійсно відбувається на фронті. Тому беручи до уваги нинішню ситуацію, складається враження, що державні структури мають на меті якось нашкодити, завадити військовим. Наприклад, якщо представники Міністерства Оборони заявляють про те, що армія є повністю укомплектованою та готовою до зими, хоча насправді це не так, то волонтери пишуть, знімають відео-звіти про зібрані та завезені для солдат речі. Завдяки волонтерським організаціям ми точно знаємо, що відбувається на передовій, яких речей потребують солдати. Така інформація розповсюджується в соціальних мережах дуже швидко, і як наслідок, протягом невеликого терміну часу, волонтери мають можливість зібрати потрібні Армії речі.

Також потрібно зазначити, що в силу українського менталітету чи нашої, так би мовити, людської природи, - в полі діяльності волонтерських організацій з'являються недобросовісні, нечесні люди, ціллю яких є нажива на прагненні людей допомогти своїй армії. Однак і проти таких «персонажів» є свої методи боротьби. В газетах, на інтернет-сайтах з'являються відповідно списки «провірених» волонтерських організацій та тих людей, які себе скомпроментували крадіжками зібраного. Все це свідчить про усвідомлення людьми тієї проблеми, яка прийшла до нас зі Сходу.

Волонтерство досягло такого розмаху, що в кожному супермаркеті, в кожному гуртожитку можна зустріти скрині для пожертв на потреби АТО. Важко уявити, що могло б бути, як – розвивалися б події, як би не допомога волонтерів.

Волонтерський рух в контексті сьогоденного конфлікту України та РФ – це єдина сила, яка дійсно робить справжні кроки щодо підтримки армії. Об'єднуючи велику кількість людей однієї ціллю – волонтери роблять диво. Там, де не справляється повільна, бюрократична, зверх міри, насичена корупцією державна «машина» – там справиться волонтер. Тільки завдяки волонтерам українська армія відчуває себе дійсно комусь потрібною, непокинutoю та незабutoю. Тільки завдяки волонтерській допомозі бойовий дух на передовій є високим та незгасним.

Препотенська М.П. (м. Київ)

p.mari@list.ru

АНДЕРКЛАС МЕГАПОЛІСУ: СТРАТЕГІЯ ВИ-ЖИВАННЯ

Багатомільйонне місто вочевидь продукує соціальне розшарування. Для деяких городян про-живання у мегаполісі перетворюється на ви-живання. Є сенс відслідкувати детермінанти цього, адже образ життя міських спільнот є складовою того, що називається «дух міста». Атмосфера благополуччя чи неблагополуччя у великому місті зворотно впливає на людей, формуючи тип Homo urbanus – головного соціального актора сьогодення. Проблема ви-живання вкрай актуалізується в реаліях деяких українських міст, які опинилися в ситуації революційних та військових дій. Тож як формуються спільноти міських аутсайдерів, чи можливо кардинально змінити життя тих, кого інколи називають «людськими відходами» [1], і які особливості буття мають українські мешканці міського узбіччя?

В урбаністичній літературі здавна приділялося немало уваги «соціальному дну» великих міст і тим людям, які з певних причин не вписувалися у міський темпоритм. Перші ґрунтовні дослідження міст стосувалися міської бідноти, а деякі філософи пов'язували ігнорування норм міського життя з невпинним потягом до свободи: Ф. Ніцше виводив тип вічного мандрівника, який ігнорує закони міст, бо прагне бути вільним [3, С.421], А. Камю писав про «вільну особистість сучасного світу», яка приречена на «бродяче пустельне мешкання у гущі багатолюддя» [2, С.418]. З розвитком Чикагської соціологічної школи у науковий обіг

входить поняття «андеркласу», під яким розуміється особливий прошарок населення, що порушує міські норми девіантною поведінкою. Йдеться про такі категорії громадян, як безхатченки, жебраки, бродяги, наркомани, проститутки, пиятики, безробітні, божевільні, представники расових та інших меншин, кримінальні угруповання. Склалася традиція пояснювати сталість андеркласу або економічними кризами, або просторовою сегрегацією мегаполісу (inner city) [5]. Не можна сказати, що персонажі «дна» залишаються поза увагою, адже їхні типажі багаторазово ставали героями художніх сюжетів, романтизувалися чи демонізувалися у залежності від авторського замислу.

Проте практика соціального життя показує, що велика частина тих, хто опиняється у місті й начебто водночас поза ним, не є сліпими жертвами обставин, а веде такий спосіб життя в силу свого екзистенційного покликання. З іншого боку, завжди присутні й ті, хто опинився у системі ви-живання саме в силу об'єктивних факторів. Треба чітко розрізняти ці дві групи. Якщо останнім треба допомогти соціалізуватися, створивши пристойні умови життя, то перша група потребує більш глибокої програми соціалізації, закріпленої на рівнях державної освіти і соціальних програм реабілітації. Себто, для соціалізації андеркласу необхідно впроваджувати соціально-психологічну «селекцію» його представників. Безсилля суто економічних реформ у цьому контексті виявляється, наприклад, в асоціальній поведінці мешканців окраїн західних мегаполісів, які мають змогу виживати на соціалку, проте чинять злочини, зокрема, стрясаючи міста шопінг-бунтами. Нудьга і туга, перевага інстинктів, компенсаторна агресія, екзистенційний вакуум андеркласу потребує залучення не тільки соціальних робітників для вирішення проблеми, а й цілої когорти вчених та громадських активістів разом з міським «креативним класом» [4]. Вдалими заходами у такому напрямку стають трансформація промзон, джентрифікація, воркшопи на окраїнах міст, громадські школи мистецтв чи спорту для бідніших.

В українських реаліях андерклас нарощується. Причини – давня криміналізація влади, зрощення наркотрафіку і секс-індустрії з «охоронними» структурами, імітація жебрацтва як окремого міського бізнесу, зведення до зубожіння і «полювання» на самотніх старих заради їхнього житла тощо. У зв'язку з військовими діями тисячі біженців перетворюються у потенційно маргінальні верстви населення, а низький прожитковий мінімум провокує постійне збільшення числа найбідніших. Водночас події Майдану і АТО, волонтерський рух показують, що громадянське суспільство може виявляти більшу соціальну зрілість, ніж можновладці. Отже, перезавантаження влади, активізація громадянських спільнот, впровадження креативних урбаністичних технологій – провідні вектори розвитку суспільства і посилення контролю над міським андеркласом.

Список використаних джерел:

1. Бодрийяр Ж. Город и ненависть // Логос. 1997. № 7. С.107-117.
2. Камю А. Избранное – М.: Радуга, 1989. – 463 с.
3. Ніцше Ф. Человеческое, слишком человеческое; Веселая книга; Злая мудрость: Сборник. – Мн: ООО Попурри, 1997. – 701 с.
4. Флорида Р. «Креативный класс: люди, которые меняют будущее»// The Rise of The Creative Class and How It's Transforming Work, Leisure, Community and Everyday Life. — Классика-XXI, 2005. — 430 с.
5. Wilson W.J. The truly disadvantaged: The inner city, the underclass and public policy // Social stratification: Class, race and gender in sociological perspective / Ed. D. Grusky. P. 560-567.

*Трухан С.О., Семігіна Т. В., Гусак Н. Є. (м. Київ)
nataliagusak@gmail.com*

УТРИМАНСТВО ЧИ АКТИВІЗАЦІЯ? ЯКОЮ МАЄ БУТИ ВІДПОВІДЬ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ НА ЗАПИТИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Соціальні реалії в Україні швидко змінюються. У 2014 році внаслідок конфліктної ситуації на Донбасі та в Криму в країні з'явилися «внутрішні мігранти» або «вимушені

переселенці» (у закордонній нормативно-правовій та науковій літературі таку групу людей називають «внутрішньо переміщені особи»), кількість яких стрімко зростає. Переміщення, за визначенням зарубіжних науковців (К. Лай та Б. Толіашвілі; К. Міллер; Д. Уінтер) порушує соціальну екологію людини, зумовлює депривацію, соціальне виключення, посилює ризики насильства та виникнення психологічної «пастки бідності» (пастки утриманства).

Феномен внутрішньої міграції на пострадянському просторі вивчали О. Воробйова, Т. Драгунова, В. Іонцев, І. Козинець, С. Колінсон, А. Мазін, В. Шелюк та інші, проте їхні дослідження не віддзеркалюють сучасного стану внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО) в Україні. Тимчасом актуальним видається переосмислення практики соціальної реабілітації ВПО, надання їм послуг кризового втручання, першої соціальної та психологічної допомоги.

Мета дослідження полягає у тому, щоб з'ясувати соціальні проблеми і потреби ВПО з Криму та Донбасу та визначити можливий зміст соціальної допомоги. Дослідження ґрунтується на аналізі нормативно-правових документів, статистичних даних, анкетуванні ВПО, напівструктурованих інтерв'ю з представниками державних та недержавних організацій, які надають послуги таким особам.

Насамперед зауважимо, що за даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, Державної міграційної служби України та Міжвідомчого координаційного штабу з питань соціального забезпечення громадян України, які переміщуються з районів проведення антитерористичної операції та тимчасово окупованої території, станом на 6 листопада 2014 року в Україні налічувалося понад 450 тисяч внутрішньо переміщених осіб, з яких близько 20 тис. – з Криму та 430 тис. – зі східних регіонів України. Ці дані відображають кількість лише тих ВПО, які звертаються за допомогою до місцевих органів влади та НУО, оскільки в Україні відсутня централізована система реєстрації.

Права і свободи ВПО та особливості роботи з ними закріплені в таких міжнародних документах як «Керівні принципи з питань про переміщених осіб всередині країни» УВКБ ООН та IV Женевська конвенція. У вітчизняному юридичному полі правовий статус ВПО врегульовано в Законі України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» та численних постановях КМУ щодо розселення, обліку, зайнятості, освіти, соціального забезпечення та адресної допомоги таким особам.

Проведене дослідження дає підстави віднести до першочергових потреб цієї категорії осіб такі: гуманітарні (їжа та одяг), медичні, житлові, юридичні (відновлення документів), та психологічні. Другорядними, проте не менш важливими, виявились такі потреби: економічні (пошук роботи та працевлаштування), юридичні (представництво інтересів у суді, юридичні консультації щодо відновлення приватної власності, бізнесу, перереєстрації підприємств тощо), політичні (реалізація виборчого права тощо), соціальні (відновлення соціального статусу, участь у житті місцевої громади, толерантне ставлення з обох сторін, рівний доступ до суспільних благ), культурні та освітні. Низка цих потреб має задовольнятися комплексною системою соціальної реабілітації з подальшою успішною інтеграцією ВПО в нових місцях проживання. Таким є бачення і представників організацій, які надають підтримку ВПО. Останні також зазначали, що значну увагу в процесі соціальної реабілітації варто приділяти індивідуальній соціальній роботі та веденню випадків ВПО.

Аналіз практики підтримки переселенців продемонстрував, що державні структури не були достатньо гнучкими для створення оперативної системи комплексної допомоги, а волонтерським організаціям бракує системного підходу та кваліфікованих фахівців. Залучення ж міжнародних донорських організацій не може підняти налагодження адекватної національної відповіді на кризу, зумовлену військово-політичним конфліктом.

Побудову професійної соціальної підтримки ВПО доцільно ґрунтувати на ідеї, що соціальна реабілітація має бути не плановим задоволенням потреб (і відповідно породжувати утриманство), а поштовхом до активних дій для ВПО: пошуку роботи, доступного житла, соціального та культурного розвитку, участі в житті громади тощо. Отже, поява нової групи соціально вразливих осіб посилила суспільний запит на професійну соціальну роботу,

ідеалом якої слугує імпауермент, активізація клієнтів та їх звільнення від потреби у соціальних працівниках.

Процко С.А. (г. Київ)

svetpr@ukr.net

СОВРЕМЕННАЯ РОЛЬ ВОЛОНТЕРСТВА В УКРАИНЕ

Все мы увидели и убедились на сегодняшний день насколько важным и нужным оказалось волонтерское движение в Украине, которому раньше не придавалось столь должного значения. Никакие реформы, никакие социальные преобразования и проекты никогда не будут иметь успеха, если в них не будут принимать активное участие и их не будут поддерживать граждане нашей страны.

Мы стали свидетелями того, как начало преобразовываться и трансформироваться наше государство за последнее время в ускоренном темпе, за счет изменения сознания наших граждан и осознания каждым своей роли в достижении общих целей. Трагические события, которые происходят сейчас на востоке нашей страны и уже произошли сплотили и объединили многих людей общим пониманием происходящего, общими целями и ответственностью каждого перед самим собой, своей семьей и другими людьми. На первый план снова стали духовные, культурные ценности и вечные моральные принципы, идеалы и добродетели, такие как честь, мужество, человеколюбие, порядочность, достоинство, патриотизм и т.д. и которые, к сожалению, в последнее время вытеснялись материальными интересами и предпочтениями. И волонтерское движение в нашей стране стало одним из самых важных социальных индикаторов позитивных изменений нашего общества.

Если в других странах волонтеры приступают к работе после специального обучения или короткого инструктажа, то у нас сегодня преобладает взаимное и самообучение, строить работу часто приходится в стихийных, непредсказуемых, часто меняющихся ситуациях, преимущественно исходя из своего жизненного, житейского опыта, в соответствии с тем, что подсказывает сердце, интуиция, чуткость и душевный порыв и, конечно же, исходя из существующих материальных возможностей.

Опыт волонтерства показывает, что каждый человек обычно при включении в группу добровольцев имеет свою собственную мотивацию, которую можно выразить с помощью пяти основных потребностей: иметь, быть, делать, любить, расти. И если эти потребности будут удовлетворены, то этот человек состоится как волонтер. Следовательно для реализации каждой из этих потребностей человек должен выполнить необходимую работу, а иногда и не один, и не два раза, а целые недели и месяца.

Волонтер только тогда сможет быть волонтером, когда он будет в состоянии чувствовать первоочередные потребности других людей. В таком случае потребности одного человека могут усиливаться потребностями другого, что в результате даст возможность достичь желаемых результатов.

Большинство современных волонтеров – это работающие люди, испытывающие внутреннюю потребность и желание оказывать помощь другим, которым приходится хуже, чем им. Они находят для этого время и силы, не жалея себя и осознавая свою ответственность за то, что они делают. И именно благодаря таким людям, их отваге, смелости и героизму у нашей страны есть будущее.

Самойленко О.В. (м. Київ)

olia_samoylenko@mail.ru

ВІЙСЬКОВИЙ КОНФЛІКТ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ ЯК ДЖЕРЕЛО СОЦІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ: РОЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

В умовах сучасної війни на території України формується велика кількість бездомних осіб та безпритульних дітей, які в свою чергу залишились без постійного місця проживання, а саме соціальне становища, яких деформує їхню повсякденну життєдіяльність. Більшість дітей, які залишились без батьків, тобто стали соціальними сиротами потребують

використання соціальним працівником індивідуальних методів роботи з відновленням соціальних зв'язків. Варто відзначити, що серед причин поширення соціального сирітства, безпритульності дітей є економічні, соціальні, психологічні фактори, які не можна розглядати як не існуючі фактори – вони взаємозалежні між собою. Практика соціального працівника передбачає діяльність спрямовану на допомогу індивідам, групам, стати включеним, тобто інтегрованими в суспільство та повноправним громадянином суспільства.

Потреби бездомності охоплюють не тільки фізіологічні а й соціальні (в турботі, милосерді). Превентивна робота, яка здійснюється державними службами, направлена на профілактику (первинну, вторинну, третинну) та якомога скоріше усунення причин безпритульності шляхом здійснення вуличної, просвітницької, роботи та допомозі тим, хто опинився у скрутній життєвій ситуації і не може розв'язати свої проблеми самостійно, а також реабілітаційна допомога за для інтеграції особи в суспільство. Основним завданням соціальної роботи стосовно бездомних громадян полягає у підтримці життєвих сил, наданні допомоги, сприяння у повернення до нормального життя. Працюючи з кожною окремою людиною, соціальний працівник обирає ту поведінку та стратегію, яка буде підходити саме для цієї окремої людини.

Професія соціального працівника є основою для захисту соціально вразливих членів суспільства. Соціальний захист безпритульних та бездомних це діяльність державних органів, громадських, благодійних організацій, які спрямовані на вирішення комплексу економічних, правових, психологічних, педагогічних, профілактичних, превентивних заходів з метою попередження ситуації, за якої дитина чи особа може стати потенційною безпритульною чи бездомною особою, у випадку якщо вона набула такого статусу то діяльність громадських, державних установ направлена, на надання особі притулку та можливості отримати медичну, інформаційну психологічну допомогу та консультування.

Основною ознакою бездомності є порушення прав і свобод людини, що гарантовані Конституцією України, а також проголошені Конвенцією ООН «Про захист прав і основних свобод людини» та іншими міжнародними актами, до яких приєдналась Україна.

Виходячи з наявних можливостей громадянам та дітям можуть бути надані такі соціальні послуги:

1) Притулки короткочасного проживання направлені на те, щоб стати в пригоді дітям, та особам яким ніде переночувати. Таким чином притулки стимулюють осіб залишитись та змінити щось у своєму середовищі.

2) Притулки довгострокового проживання домівки, в яких пропонується переночувати та послуги на довгостроковій основі. Ці притулки створюються як альтернатива для вуличних дітей та осіб, коли виявляється, що інших можливостей для проживання у них немає.

3) Гуртожитки для дітей та осіб без постійного місця проживання, направлені на створення програми виходу зі труднощів. Саме тут змінюються установки дітей та осіб, формується бажання здобути професію та займатись своєю справою.

Отже, проблема дитячої безпритульності й бездомності громадян потребує організованого вирішення, а саме: удосконалення законодавчої бази, боротьба з бідністю, підвищення рівня життя населення, покращення якості медичного обслуговування незалежно від соціального статусу, створення та реалізація програм «Допомога дітям в Україні», та формування в суспільства гуманного, милосердного почуття до людей вулиці адже саме від суспільства та його ставлення залежить розвиток як держави так і країни в цілому.

Хижняк О.В. (м. Харків)

khizhnyachok@mail.ru

ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ В УКРАЇНІ ЯК ПРОЯВ МАСОВОЇ МОБІЛІЗАЦІЇ В РІЗНИХ СОЦІАЛЬНИХ СИТУАЦІЯХ

Активізація волонтерського руху – світова тенденція: волонтерський рух поширений у багатьох країнах світу, особливо в розвинутих: у Франції до волонтерської діяльності

залучено 19 % населення, Німеччині – 34 %, США – майже 56 %, Японії – 26 % [1, с. 62]. Історія волонтерського руху в сучасній Україні протягом 2012-2014 рр. дає приклади масової мобілізації, що реалізувалася як в мирний період (під час проведення Євро-2012), так і під час військового конфлікту, який розгорнувся в зоні АТО на сході держави у 2014 р.

Масова мобілізація, яка в Україні реалізовувалася під час підготовки і проведення Євро-2012 у формі соціального проекту під назвою «волонтерський рух», відповідала, як нами було зазначено, тенденціям суспільного життя мирного часу [2, с. 188-189]. Такій мобілізації були притаманні добровільність, орієнтація на сервісну допомогу, відповідність соціальним очікуванням, координація колективних дій з різними державними і недержавними інституціями; орієнтація на суспільно значущий результат. Разом з тим, як свідчить практика, волонтерська діяльність як соціальний проект потребує ресурсів, а саме: вільного часу, опанування волонтерами необхідними навичками, популяризації кращого досвіду волонтерської роботи. Масова мобілізація на кшталт соціального проекту «волонтерство» потребує також інституціоналізації відповідно характеру соціальної ситуації. Соціальний контекст волонтерства яскраво проявляється при порівнянні цього феномена в мирний час і в умовах військового конфлікту (таблиця 1).

Характеристику волонтерського руху під час військового конфлікту дозволяють дати дані емпіричного соціологічного дослідження, проведеного за участю автора Харківською обласною громадською організацією «Агенція соціального проектування «Право вибору» (20 вересня – 4 жовтня 2014 р., опитування мешканців Харкова в режимі інтерв'ю face-to-face за місцем проживання респондента, n=1004, вибірка сукупність пропорційна структурі населення за статтю, віком і місцем проживання). Масовий характер волонтерство набуло під час АТО-2014, чому сприяла консолідація українського суспільства в умовах зовнішньої агресії на сході держави. Майже 26% респондентів на момент опитування, за їх свідченням, надавали особисто допомогу переселенцям із зони АТО і 17% – безпосередньо учасникам АТО. Найбільш поширеними виявилися такі форми надання допомоги: передача харчів і товарів біженцям (44,1%), перерахування коштів на рахунки благодійних фондів і організацій (37%), надання тимчасово їм свого житла (32%), участь у благодійних і патріотичних акціях (мітинги, автопробіги тощо) (6%), участь в організації і проведенні благодійних акцій (6%). Безпосередньо їздили в зону АТО як волонтери для надання допомоги бійцям 6% опитаних.

Таблиця 1. Порівняльна характеристика волонтерства під час Євро-2012 і АТО-2014

Компоненти	Волонтерство часів Євро-2012	Волонтерство під час АТО-2014
Критерії відбору учасників	Жорсткі критерії відбору	Відсутні критерії відбору
Технології відбору учасників	Жорстка технологія відбору учасників, розроблена УЕФА і здійснена спеціальними комісіями	Відсутні технології відбору учасників
Група волонтерів	Волонтери – особлива група, відібрана за певними ознаками	Група волонтерів не має вікових та інших обмежень
Розподіл праці	Волонтери спеціалізувалися за тими чи іншими видами робіт (послуг)	Розподіл праці, спеціалізація відсутні або ж складаються стихійно відповідно до ситуації і можливостей самих волонтерів
Стан організації	Висока організованість через УЕФА, національні комітети	Волонтерські організації виникають і діють на засадах самоорганізації
Навчання волонтерів	Наявність системи підготовки волонтерів	Відсутня система підготовки волонтерів
Взаємодія з державними інституціями	Високий ступінь взаємодії	Взаємодія ситуативна або ж взагалі відсутня

Висновок. соціальний контекст волонтерства впливає не стільки на його сутнісні характеристики (добровільність, орієнтація на сервісну допомогу, відповідність соціальним очікуванням, координація колективних дій з різними державними і недержавними інституціями; орієнтація на суспільно значущий результат), скільки на механізми масової мобілізації волонтерів. Як індивідуальне, так і колективне волонтерство під час військового конфлікту ґрунтуються на соціальній самоорганізації, соціальній активності, патріотизмі і соціальній відповідальності громадян.

Список використаних джерел:

1. Волонтерство як ресурс соціальної роботи у громаді: зб. статей. – К. : Християнський Дитячий Фонд, 2006. – 96 с.
2. Хижняк О. В. Масова мобілізація як соціальний проект / О. В. Хижняк // Нова парадигма: журнал наук. праць. – Вип. 111. – К., 2012. – С. 179-189.

Ходус Е.В. (г. Днепропетровск)

hodus2@ukr.net

**«ОБЩЕСТВО БЕЗ ГОСУДАРСТВА» КАК СОЦИАЛЬНЫЙ ЭФФЕКТ
ЛИЧНОСТНОЙ ЭМАНСИПАЦИИ В АКТУАЛЬНЫХ УКРАИНСКИХ РЕАЛИЯХ**

В последние десятилетия индивидуализация становится доминирующей тенденцией, определяющей природу современной субъектности. Индивидуализация и как социальный процесс, и как личностная мотивация предполагает идею о том, что современные формы социальности предназначены скорее для поисков и реализации сугубо личностных интенций, той формы жизни, которую можно назвать «малая жизнь» и которая подразумевает межличностное общение, маленькие повседневные радости, в отличие от «большой жизни», включающей общественные обязательства, членство в «больших социальностях».

Как следствие, на месте общества складывается приватизированный мир человеческой жизни с разрывом групповых связей и появлением самостоятельных индивидов, не имеющих тесных и продолжительных связей с другими. Важно отметить, что у этого нового индивидуализма (который уже не столько идеология концентрации на своих собственных, личных интересах, сколько комплекс идей, обосновывающих существование и развитие человека вне социальных/коллективных связей) есть и обратная сторона. На самом деле такой автономный индивид, спасающийся «бегством» от «большого мира» труда, общественной жизни, политики в узком приватизированном мире интимных эмоциональных переживаний – своеобразной «асоциальной социальности» - испытывает острый дефицит традиционных социальных связей. В контексте обозначенных тенденций украинский Майдан 2014 года, революция достоинства, последовавшие за ними события выглядят для части украинского социума как шанс восстановления утраченного чувства общности, демонстрирующий добровольное желание выйти за горизонты приватного мира. По мнению исследователей «сейчас часть поколения использует свой шанс интегрироваться обратно в общество через Евромайдан. Маски недоверия к любому конформизму, активизму, нарочитое противопоставление себя системе, самоизоляция – все это теперь отброшено. Эти люди опять действуют» [1].

Примечательно, что действуют в ситуации «общества без государства» - именно так выразил формулу либеральной композиции современного общества А. Турен. В таком контексте многоплановое волонтерское движение, развернувшееся сегодня в Украине, массовую поддержку гражданами украинского войска, отвагу добровольцев, вполне можно рассматривать как примеры эффективной реализации тех функций, которые логично было бы ожидать от государства. Очевидно, подобные гражданские инициативы пытаются создать свою модель самоуправляющегося общества как альтернативы объективной дисфункциональности государства. Волне симптоматичным на этом фоне выглядит повышение значимости для украинцев ценностей, связанных с государственной независимостью, демократическим контролем над решениями власти, демократическим

розвитком країни, свободою слова, підприємницькою ініціативою, індивідуальною самостійністю [2].

Відповідальність держави, відповідно, передельно скорочується, воно все більше уходить із приватного життя громадян, надаючи їх самим собі, і, тим самим, в принципі відмовляючись від функції розподілу відповідальності в інтересі ставшої модною сьогодні етики субсидарності. В складених обставинах відбувається перехід від інституційної допомоги до самопомічі, оскільки існуючі в часі десятиліть різні інститути – уряд, система соціального забезпечення, корпорації – не виправдовують покладаємих на них надій. По цій причині виникають численні ініціативи і групи самопомічі в області медицини, боротьби з злочинністю, захисту навколишнього середовища. Людина стає відповідальною не тільки за свій біографічний проєкт, але і за долю своєї родини, свого міста, своєї країни і т.д. Більше того, структурні впливи (ринок, нерівність, безробіття, екстремальні умови останніх місяців, в яких опинився український суспільство) стають в більшій ступені «особистими проблемами».

Такий перехід від «спільності» в просторі держави до «особистості» знаходить проявлення, наприклад, в виникненні мережових структур як нових форм соціальної активності, заснованих на креативному індивідуалізмі, творчій самореалізації. Ефективність соціальних мереж (і в подіях Майдана 2014 року, і в організації волонтерського руху) очевидна, особливо на фоні надмірно бюрократизованої системи держави.

Таким чином особливістю сучасної ситуації в тому і складає, що саме формальні інститути і громадянські асоціації, засновані на абстрактній довірі, перестають бути значущим ціннісним центром, навпаки, консолідуємими стають цінності, стосуючись до конкретних людських ситуацій і особистої відповідальності за себе, своїх близьких, свої принципи і переконання. Разом з тим, завдяки спільності значень, ці цінності «нового» індивідуалізму формують уже не стільки індивідуальні, але колективні ідентичності, практики, мови комунікації.

Список використаних джерел:

1. Давиденко Н. О боротьбі ролей // Коментарії. - № 3. - 31 січня 2014. - С.5
2. Ручка А. Триумф «воїнів світла»: підвищення градусу інтелекту і почуттів // Зеркало тижня. - № 34. – 26 вересня 2014. [Електронний ресурс]. URL: http://gazeta.zn.ua/socium/triumf-voinov-sveta-povyshenie-gradusa-intellekta-i-chuvstv_.html (дата звернення: 28.09.2014)

Хуторна Н.О. (м. Київ)

NadyuFkin@ukr.net

СОЦІАЛЬНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ТА АДАПТАЦІЯ ІНВАЛІДІВ-УЧАСНИКІВ ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ

Тисячоліттями людство звикло досягати політичних та економічних цілей шляхом воєнних конфліктів. Незважаючи на розвиток суспільної свідомості та культури, воєнні дії не відходять у минуле, а навпаки, завдяки досягненням науки та техніки успішно використовуються в практиці деяких держав світу сьогодні, і як не прикро, в нашій країні зокрема. І поки в світі буде існувати загроза озброєного насилля, буде існувати необхідність протистояти цьому насиллю зі зброєю в руках.

Результатом таких протистоянь в Україні стала поява нової незахищеної категорії для нашої держави: інвалідів – учасників антитерористичної операції (АТО). Засоби масової інформації буквально б'ють на сполох, аби привернути увагу населення та держави до проблем даної категорії.

Зі збільшенням кількості таких інвалідів, постало гостре питання про їх соціальну реабілітацію та адаптацію. Першим кроком на шляху до вирішення даної проблеми стало прийняття змін до ст. 4 Закону "Про реабілітацію інвалідів в Україні" щодо забезпечення

засобами медичного призначення, технічними та іншими засобами реабілітації учасників антитерористичної операції, які постраждали під час її проведення. Дана стаття регулює забезпечення вказаних категорій населення медикаментами, технічними засобами реабілітації, включає в себе питання санаторно-курортне оздоровлення і т.д. Особливість закону в тому, що поранені військові, які втратили певні частини тіла та мають тяжкі поранення, можуть отримати лікування за державні кошти ще до отримання ними статусу інваліда, що само по собі є досить тривалою процедурою (близько трьох місяців). Також було зазначено, що під дію даного закону підпадає і мирне населення, яке постраждало від бойових дій на Сході країни.[1]

Слід розуміти, що окрім вирішення фізичної сторони питання, такі люди потерпають духовно. Їм дуже складно повернутись до нормального життя та знову стати повноцінним членом суспільства. Досить часто перехід військових до мирної дійсності супроводжується різноманітними посттравматичними стресовими розладами. Дані розлади дістали назву так званого посттравматичного синдрому.

До клінічних симптомів посттравматичних розладів можна віднести: агресивність, притуплення емоцій, надмірне реагування, порушення пам'яті і концентрації уваги, депресія, тривожність, напади люті, галюцинації, проблеми зі сном, думки про самогубство, комплекс «вцілілого». [2]

Слід виділити основні напрямки реабілітації інвалідів, які в комплексі повинні включати:

1) Освіта. Через обговорення книг, статей, хворому легше встановити контакт та обмінюватися інформацією. Через ознайомлення з певною літературою, людина може прийти до розуміння того, що переживання та відповідні труднощі після пережитого - це нормально, що дає відповідну позитивну установку.

2) Відновлювальні медичні процедури, протезування, санаторно - курортне лікування, фізична активність, здорове харчування – все це важливі кроки на шляху до одужання.

3) Групова та сімейна терапія. Групова психотерапія допоможе впоратись з відчуттям вини, емоційним відчуженням, сприяє розслабленню та позбавленню почуття тривоги. Такі групи дуже важливі, оскільки дають необхідну підтримку, допомагають розібратись в причинах травматичної події та мінімізувати її наслідки. Сенс сімейної психотерапії в інформуванні членів родини про переживання і почуття хворого, щоб знати, як себе поводити в тих чи інших нестандартних ситуаціях.

4) Власне психотерапія. Робота, що включає в себе безпосередньо корекцію психічного стану хворого, позбавлення фобій, гештальт-терапія, бесіди і т.д.

Соціальна робота повинна поставити за ціль соціальну інтеграцію таких людей, повернути їх в нормальне суспільне життя, стабілізувати їх стан в цілому. Соціальна реабілітація та адаптація не повинні бути направлені на повну зміну поведінки індивіда та адаптації його до існуючих в суспільстві норм і стандартів. Головне їх завдання в тому, щоб людина змирилась із минулим, прийняла саму себе, внесла деякі корективи в своє життя і продовжувала жити далі.

Список використаних джерел:

1. Закон України про внесення зміни до статті 4 Закону України "Про реабілітацію інвалідів в Україні" щодо забезпечення виробами медичного призначення, технічними та іншими засобами реабілітації учасників антитерористичної операції, які постраждали під час її проведення. (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 36, ст.1193)
2. Диагностика и лечение тревожных расстройств (Руководство для врачей). Пер. с англ. Т. Дж. Мак Глинна, Г. Л. Меккалфа, Александровский Ю. А., 1989, - 119 с.

Цюркало Т.І. (м. Київ)

МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сьогодні перед нами постають нові проблеми глобального характеру, які можуть бути вирішені за допомогою лише ефективної професійної підготовки фахівців різних сфер, зокрема соціальної. Найгострішою й найболючішою з них є, на превеликий жаль, проблема

війни та миру. Тому ця суспільна проблема є важливим предметом соціогуманітарного дискурсу, особливо для нас, за умов військового конфлікту на Сході України.

Зазначимо, що сьогодні інститут соціальної роботи, різні благодійні організації, церква, волонтерський рух відіграють величезну роль у допомозі людям на Сході. В храмах України сердечно моляться за мир та спокій у державі, організують збір коштів, теплих речей, продуктів харчування для АТО, жителів на Сході та “вимушених” переселенців. Коли в твій дім прийшло це страшне горе, люди, вимушені були залишити своє житло й шукати притулку в інших областях нашої країни. При храмах створюються центри соціальної адаптації для постраждалих у зоні бойових дій на Сході. Мета центру – це соціально-духовна адаптація постраждалих зі Сходу, а також тих, хто втратив родину й соціальні зв’язки у суспільстві. Діяльність центру полягає у наданні психологічної та духовної допомоги постраждалим особам, соціально-духовна робота із родичами та відновлення сім’ї зв’язків, юридичні консультації, комплексне медичне обстеження та подальше працевлаштування. Також надання допомоги у професійній підготовці й перекваліфікації.

Але є такі, які не хочуть або не можуть залишити свої рідні домівки. Їм теж потрібна як матеріальна, так і моральна підтримка. Адже допомога людям – це основа духовності. Саме сучасні висококваліфіковані фахівці соціальної роботи разом із благодійними організаціями, церквою та волонтерами покликані вирішувати ці нагальні й болючі проблеми сьогодення. Слід зазначити, що інститут соціальної роботи потребує якісного реформування в умовах сучасних глобалізаційних викликів.

Під час радикальних соціальних змін перебудова інституту соціальної роботи, пов’язана із запровадженням нових соціальних технологій та формуванням нової системи цінностей. Визнання життя людини, як найвищої цінності, забезпечує високу якість у соціальній роботі. Сучасна соціальна робота передбачає інвестиції, перш за все, в людський капітал й потребує висококваліфікованих фахівців, адекватних новим вимогам соціальної практики. Сучасний інститут соціальної роботи потребує всебічного аналізу, інноваційного розвитку та формування креативного потенціалу особистості для підвищення ефективності у соціальній сфері. Тому сьогодні освітня ситуація в Україні характеризується розумінням необхідності зміни педагогічної парадигми, тенденцією переходу від традиційного до інноваційного. Також нова парадигма характеризується формуванням нових норм, цінностей та стандартів, які відповідають сучасним умовам. В наш час професіоналізм, креативність, індивідуальні якості працівника займають важливе місце в будь-якій діяльності. Сьогодні діяльність особистості в основному залежить від її інформованості та здатності ефективно використовувати будь-яку інформацію. Вища школа виконує свою особливу та важливу функцію у формуванні креативного потенціалу особистості та прагненні студентів до самопізнання та самовдосконалення. Ці процеси стимулюють розвиток активного творчого самоствердження у суспільстві. Сучасна освіта сприяє становленню цілісної особистості, здатної до індивідуальної творчості та самореалізації.

Таким чином, інститут соціальної роботи спільно із благодійними організаціями, церквою, волонтерським рухом, об’єднуючи всі свої зусилля, можуть реалізувати себе повною мірою, виявити свої можливості у вирішенні суспільних завдань в сучасних умовах.

Чухліб В.Є. (м. Київ)

hy_tuna_eto_9l@meta.ua

ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ ЗА УМОВ ВІЙСЬКОВОГО КОНФЛІКТУ

Волонтерство – одна з найголовніших складових громадянського суспільства. В Україні офіційного статусу волонтерство отримало 10 грудня 2003 року постановою Кабінету Міністрів України. Воно демократизує суспільство, прагне миру, спокою та свободи для всіх людей, і все це на добровільній, неоплачуваній основі.

Перше масштабне піднесення волонтерства в Україні було у 2004 році під час «Помаранчевої революції», але найбільша хвиля прийшла на час революції гідності у 2013-2014 році, а зараз АТО. Висвітлення правдивої та об’єктивної інформації, організація заходів

та акцій, надання широкого спектру соціальних послуг мирним жителям та допомоги бійцям і їх родинам – головні завдання активістів.

Для українців допомога армії стала щоденною справою. Кожного дня небайдужі долучаються до волонтерської справи, але не всі люди безкорисливі, є й такі, що заробляють на цьому, користуючись моментом. Також нерозумною є позиція певних осіб, які зазначають: ми сплачуємо податки, тож хай за ці гроші держава і створює всі умови для військовослужбовців.

Україна – великий вулик. У звичайний час українці мирні й трудолюбиві, але щойно виникає небезпека, вони швидко організуються й готові дати відсіч будь-кому. Саме такими «бджілками» є волонтери, які цілодобово допомагають армії медикаментами, продуктами харчування, теплими речами та розвитком військової інфраструктури. А також допомагають у розміщенні, влаштуванні та забезпеченні переселенців й біженців зі Сходу України та Криму. Єдине, на що не збирають гроші волонтери, то це зброя, адже армію нею має забезпечувати держава. Але слід зазначити, що такі необхідні речі, як тепловізори чи прилади нічного бачення, а також якісне обмундирування купуються за рахунок внесків та пожертв, які вдалося зібрати волонтерам.

Збирання коштів – дуже тяжка справа. Будь-яка грошова операція (переказ, витрата) потребує звітності. Саме тому найкраще обрати конкретних людей, які мають нести відповідальність за передачу та отримання грошей, тобто адресна передача конкретним батальйонам, які можуть назвати проблеми, що їх хвилюють й надати перелік необхідних їм речей, а надалі прозвітують про використання наданих їм ресурсів.

Поява таких волонтерських груп – безумовно прогрес в соціальній сфері. Громадяни почувають себе частинкою єдиного нерозривного соціального організму, беруться відповідати за майбутнє держави. Мета – покращення умов несення служби солдатами.

Але й після завершення військових дій суспільство повинно їх підтримати. Зокрема це стосується тих солдат, які отримали поранення, а також психологічні травми. Досвід такого відновлення можна запозичити в Ізраїля, адже ця країна має немалий досвід у цій нелегкій справі.

Надання психологічної допомоги має бути на такому ж рівні, що й матеріально-грошової, адже психічний стан потребує не меншої уваги, аніж фізичний. Тому, на мою думку, необхідно створити спеціалізовані організації та волонтерські служби, які на безкоштовній основі будуть спрямовувати свою діяльність на посттравматичну та ментальну реабілітацію військовослужбовців.

Наразі волонтерський рух розвивається в геометричній прогресії, що, безумовно, не може не радувати. І не було б тих перемог української армії, аби не свідомість та небайдужість наших громадян до подій і обставин, що склались в нашій країні. Це один з найяскравіших прикладів прояву справжнього громадянського суспільства. Об'єднані спільним минулим і спільним майбутнім – непереможні.

Волонтери для армії незамінні помічники, як при військових діях, так і під час збору та доставки необхідних речей і продуктів харчування першої необхідності. Без нашої допомоги хлопцям не вистояти.

Якщо не ми, то хто?

СЕКЦІЯ 4. ЕВОЛЮЦІЯ УПРАВЛІННЯ В 20-ОМУ СТОЛІТТІ: ВІЙНИ, МОДЕРНІЗАЦІЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ЛЕВІАФАНУ

Анацька Н.В. (м. Київ)

Anat_ska@ukr.net

ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА ЯК ІМПЕРАТИВ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЛЯ УСТАЛЕНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Шлях розвитку суспільства, що глобалізується, зорієнтований на постійне збільшення виробництва і споживання природних ресурсів, що спричинює глобальну екологічну кризу, яка характеризується посиленням впливом людини на природу, а це призводить до суттєвого зменшення можливостей природи як цінності життя. Ця ситуація прогресуватиме далі за умов використання минулих засобів виробництва, орієнтації управлінської діяльності на споживання природних ресурсів, і лише екологічна освіта в змозі виправити її, коли і знання будуть творчі, і виховання базуватиметься на етичних цінностях, а це призведе до гармонізації у відношеннях суспільства і природи, що і передбачає концепція усталеного розвитку. Усталений розвиток не являє собою лише технічну проблему, а відтак це проблема, яка полягає у формуванні суспільства, що оберігатиме середовище свого існування. Тут має бути інша філософія, інша управлінська політика, інша освіта і мораль, тут йдеться саме про таку систему цінностей, котра б не була залежною ні від економічних питань, ні від зміни політичної влади, а яка б у свою чергу збереження природи і людини вважала абсолютною цінністю життя. Тому перехід до такої моделі управління неможливий без зміни ціннісних орієнтацій, моделі належного і ідеалів, а основне навантаження припадає на екологічну освіту.

Становлення в нашому суспільстві капіталістичних відносин в багатьох випадках висуває у представників бізнесу на перший план прагнення збагатитись, така ціннісна зорієнтованість призводить не лише до руйнації морально-духовних гуманних традицій нашого народу, але й до знищення природних багатств. І коли ми сьогодні говоримо про наш вік як час, коли панує суспільство споживання, то з одного боку, за це на себе має взяти провину бізнес, з другого саме йому належить активна роль у створенні нової якості життя, коли моральні цінності людини і суспільства будуть базуватися не на доцільності, а на ціле покладанні.

Таким чином, ми підійшли до розуміння того, що перехід суспільства до усталеного розвитку – це переорієнтація цінностей і в першу чергу освіти, це гуманістичний перехід. Історична практика людства, його наукові досягнення довели, що гуманістичний перехід не зводиться до задоволення тілесних потреб людини. Хоча сьогоднішнє суспільство страждає на споживацькі ідеали, проте вироблений людством ідеал якості життя базується на гуманістичному ставленні до природи. В той же час на відміну від колишніх матеріалістів-просвітників та сьогоднішніх матеріалістів-споживачів цей гуманістичний ідеал вбачає в природі абсолютну цінність життя. Відтак, не зводячи природу до тілесності, розуміючи її виробничу актуальність, А. Некльоса пише, що сучасні носії гуманістичного ідеалу протестують проти сучасної глобальної економізації людини і світу, а з тим суто економічного підходу до природи. Наслідуючи ідею К. Маркса про те, що капіталізм за ідеал має лише володіння, носії гуманістичного ідеалу розуміють, що „економізоване” ставлення до природи перетворює антропогенез на цивілізаційні розломи – наголошує М. М. Мойсеєв. Більш того на думку українського вченого М. Мариновича такий базований на зовнішній доцільності підхід до природи виключає з ідеалу людини і суспільства еколого-гуманістичне ціле покладання, що в умовах всесвітньої глобалізації майже призвело людство до апокаліпсису. Але вся суть в тому, що безмірна руйнація природи, наприклад, вирубування карпатських лісних масивів, знищення зелених зон Києва, хижацьке використання корисних копалин, знищення штучними морями природних течій Дніпра і інших річок не тільки руйнує умови гідного життя для більшості українців, але взагалі позбавляє можливості жити

в нормальних умовах представників майбутніх поколінь. Політична доцільність і невдала управлінська діяльність беруть верх над повагою до людського життя.

Екологічне виховання, як і будь-який виховний процес, складається з цільної послідовної системи: в результаті екологічної освіти відбувається перетворення екологічних знань на екологічні переконання, вироблення екологічних навичок і екологічної поведінки. Але це довгий і складний шлях, який потребує і позитивний приклад, і моральності вчинків, і самовиховання. Саме тому екологічну освіту у нашій країні слід переорієнтувати з фрагментарної, декларативної до вимог освіти в системі усталеного розвитку суспільства. Відтак, в сучасних умовах засадничим моментом управлінських імперативів усталеного розвитку суспільства повинна бути підготовка спеціалістів усіх рівнів на положеннях екологічної освіти. Це означає, що в плані і наукової підготовки і виховання управлінець для реалізації питань усталеного розвитку суспільства через засвоєння усіх предметів наукових знань повинен бути і в науковому і в моральному планах не просто зорієнтованим на збереження природи, а теоретично і практично за допомогою екологічної освіти знати, хотіти і вміти відновлювати природу – абсолютну цінність життя. Із сказаного випливає, що саме управлінські імперативи, які зорієнтовані на збереження і відновлення природи стануть основою усталеного розвитку суспільства.

Архипова Є.О. (м. Київ)

evgar@meta.ua

ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Реалізація концепції електронного урядування у найширшому розумінні передбачає забезпечення відкритості суспільно важливої інформації та оптимізацію взаємодії між різними суб'єктами (замовлення та отримання (придбання) продуктів і послуг, спрощення процедур створення, передачі, модифікації, зберігання документованої інформації, яка використовується в тому числі для здійснення управлінської діяльності, збільшення ефективності владно-розпорядчої діяльності тощо). Впровадження окремих елементів, а краще – комплексної системи електронного урядування дає можливість громадськості та уповноваженим посадовим особам швидше та зручніше відслідковувати потрібну інформацію, більш ефективно реалізовувати функції контролю та моніторингу, отримувати необхідні дані у зручній для прийняття подальших рішень формі. Українські вищі освітні заклади не залишаються осторонь сучасних процесів інформатизації, використовуючи у своїй діяльності сучасні інформаційно-телекомунікаційні технології, які саме і виступають техніко-технологічним інструментом реалізації концепції електронного урядування.

Моніторинг провідних ВНЗ України продемонстрував тенденцію до збільшення закладів, які запроваджують систему електронного документообігу, яка є однією із вимог ринку сучасних освітніх послуг. Розширюється спектр послуг та нарощуються обсяги електронних архівів ВНЗ, повнотекстових та реферативних баз, які містять наукові роботи та навчально-методичні матеріали. Навчальні заклади самостійно розробляють автоматизовані інформаційні системи (АІС) або купують готове програмне забезпечення для оптимізації чисельних функцій та процесів, які забезпечують життєдіяльність ВНЗ.

Низка ВНЗ сформували у своїй структурі спеціальні підрозділи, які відповідають за впровадження сучасних інформаційно-комунікативних технологій. Одним з перших таких закладів є НТУУ «КПІ», в якому створено конструкторське бюро інформаційних систем (далі КБ ІС) – провідний структурний підрозділ з реалізації задачі створення єдиного інформаційного середовища університету, яке включає інформаційні ресурси, телекомунікаційну мережу та автоматизовану систему управління НТУУ "КПІ". Єдине інформаційне середовище нараховує 10 підсистем, зокрема «Навчальний процес», «Наука», «Документи», «Приймальна комісія» тощо, які мають включати 86 різноманітних АІС.

Задля реалізації комплексного підходу до забезпечення навчального процесу в НТУУ «КПІ» функціонує інформаційно-аналітична система «Електронний кампус» (далі – ЕК), основною задачею якої є оптимізація взаємодії між викладачами та студентами, надання

єдиної точки доступу до всієї інформації, що стосується навчального процесу (розклад, навчально-методичне забезпечення, показники успішності студентів тощо) та забезпечення дистанційного навчання, що особливо актуально в сучасних скрутних умовах.

Зазначимо, що Єдине інформаційне середовище НТУУ «КПІ» наразі перебуває на етапі становлення, частина АІС відлагоджуються та вдосконалюються. Не виключенням є і ЕК. Серед поточних недоліків ЕК слід відзначити надмірну складність ряду процедур. Зокрема виникають питання щодо доцільності запровадження двоступеневого доступу викладачів до робочих навчальних планів (РНП) інших кафедр, на яких вони викладають. Наразі для цього необхідно а) подати в КБ ІС в електронній формі список викладачів, які потребують відкриття доступу, із зазначення випускових кафедр, за якими закріплені студенти, з якими дані викладачі проводять заняття, та б) подати заявку на отримання доступу до РНП відповідних кафедр з віртуальних кабінетів викладачів. Зазначимо, що в той час, як другий пункт особливих питань не викликає, то з першим часто виникають проблеми. Викладачі, які забезпечують викладання загальних для всього ВНЗ дисциплін (філософія, правознавство, історія України, культурологія тощо), володіють інформацією стосовно факультету та шифрів груп, де вони проводять заняття. Інформації стосовно випускової кафедри вони не мають, і, судячи з досвіду, самі студенти часто не спроможні відповісти на це запитання. Отримання викладачами потрібних відомостей іншими шляхами розтягується на неприпустимо довгий час. Тому, як правило, кафедральні відповідальні за роботу ЕК вимушені формувати ці списки власноруч та/або звертатися за допомогою до методистів кафедри, що зі зрозумілих причин не викликає великого задоволення у жодного з учасників процесу.

Іншим перспективними напрямками розвитку електронного управління в НТУУ «КПІ» є автоматизація підготовки звітної документації, що дозволить зменшити кількість документів, які наразі великою мірою дублюють один одного та заповнюються вручну. Зокрема, надзвичайно корисним видається розробка електронного індивідуального плану роботи викладачів з функцією експорту/імпорту інформації для заповнення плану роботи кафедри, рейтингу науково-педагогічних працівників, звіту з наукової роботи викладачів, кафедр та факультетів. І звичайно, звітність в електронній формі має не доповнювати, як це робиться у деяких ВНЗ та багатьох інших організаціях, а повністю замінювати звітність у паперовій формі, що дозволить працівникам приділяти більше часу своїм основним обов'язкам та спростить виконання ряду управлінських функцій.

Бабаджанова О.О. (м. Київ)

olga.babadzhanowa@mail.ru

АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНОГО ІНЖИНІРИНГУ ЯК ІНСТРУМЕНТУ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Можливість впливати на людей, механізми здобуття та збереження влади завжди були у центрі уваги суспільства. З розвитком науки та техніки еволюціонують і механізми суспільних технологій, що виокремлюються у цілий напрямок соціальної інженерії. Саме соціальний інжиніринг покликаний стати одним з головних інструментів концепції сталого розвитку, але разом із розвитком технологій змінюються й життєві принципи суспільства, що виводить на перший план поняття інженерної етики. В наш час саме питання етики вирішують, використовувати нові технології у цілях розвитку суспільства чи у власних корисних інтересах. У роботах вітчизняних вчених немає єдиної думки щодо питання доцільності розвитку механізмів соціальної інженерії з огляду на можливість його використання проти суспільства.

Метою роботи є проведення системного аналізу соціального інжинірингу як інструменту сталого розвитку.

Під соціальним інжинірингом в науковій літературі пропонується розуміти сукупність підходів прикладних соціальних наук, які орієнтовані на цілеспрямовану зміну структур, що визначають людську поведінку і забезпечують її контроль. Згідно з думкою більшості

дослідників, на становлення і розвиток соціальної інженерії істотно вплинули психологія, прикладна антропологія, управлінські науки, а також синергетика та соціальна синергетика – наука про самоорганізацію суспільства, яка визначає умови і фактори сталого розвитку суспільства.

Таким чином, з позицій соціально-інженерного підходу, управління набуває характерних ознак інтерактивного процесу. У такому випадку соціальний інжиніринг виступає інструментом створення умов для розкриття внутрішнього потенціалу соціальної системи, що є інноваційним інструментом проактивного розвитку суспільства та запорукою сталого розвитку.

З іншого боку соціальний інжиніринг нерідко позиціонують як метод несанкціонованого доступу до інформації або систем зберігання інформації без використання технічних засобів. Механізми організації «хакерських» атак також постійно еволюціонують разом з розвитком технологій, і соціальний інжиніринг забезпечує новий виток їх розвитку. Такий метод, заснований на використанні людського фактора, коли підкреслюються та використовуються найслабші та найгірші риси людей, вважається дуже руйнівним для суспільства, зокрема для його розвитку. Соціальний інжиніринг використовується дуже часто у власних корисних інтересах, наприклад для крадіжки важливих документів. Тож розвиток цього напрямку суспільних технологій є дуже ризикованим, що споріднює соціальний інжиніринг з економічними проектами (коли чим дохідніше, тим ризикованіше) та з великими науковими проектами (наприклад, досі немає єдиної думки щодо використання атомної енергетики та її дослідження).

Таким чином, питання розвитку соціального інжинірингу в наш час є дуже актуальним, бо має потенціал до значного розвитку суспільства, але й великий ризик негуманного його використання. Саме тому соціальний інжиніринг потрібно розглядати з двох сторін: по-перше, це важливий та ефективний інструмент розвитку суспільства, засіб розкриття його потенціалу, підвищення ефективності соціальної системи, але по-друге, це ефективний метод несанкціонованого доступу до інформації, що є дуже небезпечним явищем у світі, коли кожні 10 років загальний обсяг інформації подвоюється.

Слід зазначити, що порівнюючи відомі переваги та можливості використання соціального інжинірингу та ризику та загрози його розвитку, можна зробити вибір у бік першого. Той потенціал розвитку соціальної системи, що закладений у соціальному інжинірингу, значно переважає той ризик, що може проявитися внаслідок його подальшого вдосконалення. Таке положення речей свідчить про доцільність розвитку соціального інжинірингу як інструменту управління, але в той же час про необхідність суворого контролю законності його використання.

Борсук Н.М. (м. Київ)

nata_borsuk@meta.ua

ЕВОЛЮЦІЯ ПОНЯТТЯ «СОЦІАЛЬНА ІНЖЕНЕРІЯ» ТА МОЖЛИВОСТІ ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ В СОЦІОЛОГІЧНІЙ НАУЦІ

Суспільство весь час удосконалювалося та розвивалося. Особливо в умовах глобалізації та трансформації соціуму на потреби якого і з'явилася соціальна інженерія. Розглядаючи еволюцію поняття «соціальна інженерія» можна сказати, що вона являється відносно молодого професією та наукою. Першими про неї почали говорити С.Веббом та Б.Вебб в 1920 роках, але для соціологів тоді це поняття було ще зовсім новим і майже ніхто його не застосовував. В західній соціології соціоінженерна діяльність була докладно розглянута в 1940 роках К. Поппером в роботах «Злидні історизму» (1945) і «Відкрите суспільство та його вороги» (1943). За словами Поппера генеза соціальної інженерії бере свій початок ще з Давньої Греції, але якщо заглибитися ще в історію то побачимо, що так звані «соціоінженери» існували до появи перших цивілізацій. Соціальну інженерію він розглядав як сукупність підходів прикладної соціології, спрямованих на раціональну зміну соціальних систем на основі фундаментальних знань про суспільство і передбаченні можливих

результатів перетворень. обстоював позиції "поміркованої, послідовної або поетапної інженерії. Також цією проблемою цікавилися такі науковці: американський соціолог Л.Ф.Уорд, Ф.Г.Гідінгс, Ф. Хайек та багато інших. Ф.Уорд та Ф.Гідінгс цікавилися соціоінженерними положеннями саме в прикладному напрямку та звернули увагу на трансформацію соціологічних теорій, законів соціоінженерної розробки, які згодом і розвивали. У вітчизняній науці і практиці управління вперше цей термін вжив на початку ХХ століття директор Центрального інституту праці А. Гаст, який тлумачив соціального інженера як керівника трудового колективу. Радянський партійний і державний діяч, фахівець з проблем організації праці та управління П.М. Керженцев обмежував проблеми соціальної інженерії управлінням людьми і колективами, незалежно від сфери діяльності. Головну увагу в управлінській діяльності приділяв плановому веденню виробничої і трудової діяльності. В умовах соціалізму, але керівник, володіючи реальною владою, впливати на результативність трудового колективу тому підбір керівників базується на відповідності його особистих якостей та вимог до посади, на яку він претендує. На становлення і розвиток соціальної інженерії істотний вплив зробили психологія, прикладна антропологія, управлінські науки, а в даний час синергетика і соціальна синергетика - наука про самоорганізацію суспільства, яка визначає умови і чинники сталого розвитку суспільства. З позицій соціальної синергетики в суспільстві завдяки комунікативним зв'язкам відбувається синтез матеріальних і нематеріальних структур, а еволюційний розвиток, що відбувається на основі обміну інформацією, визначає природний добір енергетично вигідніших методів соціального управління. Зараз соціальна інженерія все більше популяризується та видозмінюється. Тому узагальнивши, вище наведені історичні приклади можна зробити висновок, що «соціальна інженерія - це наука про соціоінженерну діяльність, система знань про способи і методи трансформації соціологічних та суспільно-наукових знань у програми, проекти і моделі створення нових і удосконалювання існуючих соціальних реальностей» (Є.І. Суїменко). До основних функцій, які виконує соціальний інжиніринг є: ціле твірня (створення нових цілей); превентивна (попередження небажаних явищ); продуктивно-репродуктивна; консультативна; експертна; контрольна та допфункція (соціодіагностика, експеримент). Виконання всіх вище зазначених функцій неможливе без постановки цілей (задач). Цілі соціальної інженерії: стабілізація (підтримка соціального порядку); удосконалення соціального порядку; модернізація соціального порядку. Згодом соціоінженерний підхід дозволив змінити соціальну дійсність на основі методів планування, програмування, передбачення та прогнозування і соціоінженерна діяльність включила в себе наступні процедури: оцінка стану об'єкта соціоінженерної діяльності; прогнозування найбільш ймовірних варіантів розвитку внутрішнього і зовнішнього середовища об'єкта прогнозу; моделювання майбутнього стану об'єкта дослідження з використанням математичних, кібернетичних, прогностичних та інших методів; розробка соціального проекту нового стану досліджуваного об'єкта; соціальне планування відповідно до соціального проекту; здійснення проекту за допомогою інноваційних соціальних технологій та багато інших. Розглядаючи соціальну інженерію з усіх сторін наукового знання зараз до неї відносять ще і хакерство, яке існує в усіх сферах людської діяльності: мережеві та телефонні атаки; пошук інформації в смітті (дайвінг); індивідуальні підходи; зворотна соціотехніка та багато інших. Таким чином, підсумувавши, застосування соціальної інженерії в соціологічній науці бачимо, що вона в основному зосереджується в багатьох як гуманітарних так і технічних напрямках. Наприклад, соціоінженерна діяльність, соціальна інженерія, синергетика, антропологія та інші.

Безугла А.С. (м. Київ)

alina_bezyhla7@i.ua

СОЦІАЛЬНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ У СФЕРІ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ

З розвитком Інтернет-технологій системно трансформується структура сучасного соціуму, оскільки всі сфери суспільного життя намагаються адаптуватися до інноваційних

форм комунікацій. Практично кожна сфера людського існування зараз переведена у електронно-цифровий вимір. Усі громадяни країни є обов'язково включеним до державних баз даних і, часто, до комерційних також. Навіть по смерті людина залишає за собою, так звану, «цифрову тінь». Бути повністю віддаленим від Інтернет-технологій, живучи в сучасному світі, стає неможливим. Багато стартап-проектів у мережі Інтернет стали успішними, адже сфера електронної комерції нині є досить затребуваною на ринку.

Існують різні наукові погляди, стосовно розкриття сутності термінів «електронна комерція» та «електронна торгівля». Сучасні науковці Балабанова І., Оперкент А. та Новомлинський Л. пропонують розглядати поняття електронної комерції і електронної торгівлі скоріше синонімічно, визначаючи специфіку електронної комерції крізь призму загальних ознак електронної торгівлі, звужуючи даний смисл до електронних трансакцій у результаті яких відбувається передача прав власності чи користування послугами і товарами.

Тедеев А., Шевченко О. вважають, що «електронна комерція» є більш ширшим поняттям, ніж «електронна торгівля», наголошуючи на тому, що електронна торгівля є різновидом комерційної діяльності, організованим у спосіб її інформаційної присутності у глобальній мережі Інтернет. Костюк І., Карев Я. продовжуючи дослідження вищезазначених авторів, зазначають, що особливістю електронної комерції є можливість укладання угод у електронній формі із активним використанням електронного-цифрового підпису у процесі взаємодії учасників торгівельних відносин відповідно до типів підприємницької діяльності.

На нашу думку, у сфері електронної комерції як складової електронного бізнесу наразі спостерігається тенденція до розширення саме електронної торгівлі. Не можна залишити без уваги той факт, що з кожним роком глобальні інформаційні ресурси Інтернет відкривають для нас все більше, як раніше здавалось, нереальних можливостей. Виявити розмаїття таких нових можливостей є однією з цілей соціального консультування. Завдяки глобальній мережі здійснюються тисячі різних операцій, наприклад: поповнення мобільного рахунку, пошук роботи, переведення банківських коштів, бронювання квитків на літак чи потяг, замовлення техніки, одягу, побутової хімії, косметики та навіть їжі не виходячи з дому, а обираючи собі необхідне у віртуальному маркеті і цей список можна ще довго продовжувати. Сучасні товари, які пропонуються в мережі Інтернет орієнтовані на таку цільову аудиторію як регулярні користувачі середнього віку. Отже, у сфері електронної комерції як складової електронного бізнесу наразі спостерігається тенденція до розширення ринку збуту.

Зазначені тенденції розвитку сфери електронної комерції потребують впровадження комплексу соціальних технологій для організації інформаційного супроводу або цілеспрямованого індивідуального і колективного консультування користувачів електронних комерційних послуг. Для організації соціального консультування у сфері електронної комерції необхідно мати високий рівень кваліфікації менеджерів проектів, які над ним працюють та провести багатоаспектний аналіз цільової аудиторії – потенційних покупців, ефективність виведення на ринок оновленого продукту, визначення купівельної спроможності клієнтів сфери, уподобання покупців. Необхідно також встановити унікальну систему контролю факторів зовнішнього (соціальні, інфраструктурні, економічні, політичні, технічні, правові умови та ін.) та внутрішнього середовища для подальшого прогнозування, планування та моніторингу сфери е-комерції.

Методологія соціологічних досліджень як механізм забезпечення об'єктивності соціального консультування у сфері електронної комерції є інноваційним продуктом. Використання методів кількісної та якісної соціології, серед яких виокремлюємо фокус-групову методику, метод експертних оцінок (метод Делфі), контент-аналіз, соціологічне спостереження, опитувальні методики – анкетування, інтерв'ювання, соціологічний експеримент, соціометричні методики і т.д. для моніторингу сфери електронної комерції є повністю виправданими, адже сучасна Інтернет-сфера сьогодні сприймається не лише як комунікаційний простір, вона стала платформою для становлення бізнесу у віртуальному середовищі, що дає реальний результат у вигляді прибутків, популяризації іміджу комерційної структури та організації інформаційного зв'язку.

Отже, доцільність використання соціального консультування у динамічному розвитку галузі є основою для вдосконалення та регулювання процесів, що в ній відбуваються. Сфера електронної комерції є перспективним напрямком для подальших наукових досліджень у галузі соціологічних та управлінських наук.

Божок О.І. (м. Київ)

bogok2009@yandex.ru

АДМІНІСТРАТИВНА СУБКУЛЬТУРА В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ GOOD GOVERNANCE В УКРАЇНІ

Динаміка суспільних змін у соціально-управлінському дискурсі розкриває комплексні передумови виникнення особливих взаємопов'язаних факторів зовнішнього та внутрішнього впливу на розвиток проектного об'єкту – адміністративної субкультури, яка виступає рушійним джерелом інновацій у творенні нової системи цінностей корпоративної культури державного управління. Сучасна управлінська модель якісного менеджменту «Good Governance» визначає найбільш пріоритетні напрямки трансформаційних перетворень адміністративної субкультури як різновиду функціональних професійних субкультур до професійної субкультури із високим рівнем науково-інноваційного потенціалу, який реалізуючись відтворює соціальні умови для підвищення якості адміністративної діяльності державних службовців.

Якість адміністративної діяльності визначається як набір її сутнісних характеристик, які затребувані громадськістю на даному культурно-історичному етапі суспільного розвитку, і відповідність яким є основою «менеджменту якості» як системи управління типу «Good Governance», одним із принципів якої є «стимулювання розвитку цінностей». [2] В процесі суспільних перетворень, які продукують переорієнтацію управлінської сфери на підвищення її результативності, адміністративна субкультура розвиває свій комплекс функціональних якостей, до таких як, уміння «створювати» цінності, конституювати нову аксіосферу адміністративної діяльності, формувати соціокультурний контекст цілей, принципів, методів і технологій адміністрування у відповідь на запити демократичного суспільства.

Культурно-історичний вимір трансформацій адміністративної субкультури на засадах трансспективного підходу, побудований на методологічному конструкті постнекласичної науки передбачає «ефект взаємодії» субкультур із зовнішнім світом, який продукує безперервний суспільний попит на їх вдосконалення та стійкий розвиток. На думку, В. Е. Клочко – розробника трансспективного аналізу у становленні системної антропологічної психології та теорії самоорганізації систем, «існують такі якості явищ, які виникають в системі, породжуються системою і забезпечують їй можливість самодетермінації, стаючи параметрами порядку, тобто тим, на чому тримається самоорганізація. Система розширюється й ускладнюється за рахунок взаємодії із зовнішнім, роблячи його внутрішнім». [1, с. 102-103].

Тому у сучасному соціально-управлінському дискурсі формується тенденція до виокремлення нового вектору соціальної динаміки сучасних професійних субкультур, який означає переорієнтацію сутнісних характеристик субкультур функціонального професійного спрямування у бік творення науково-інноваційних професійних субкультур. Проблемним полем є співвідношення традиції та інновації у субкультурному ареалі, але саме субкультури постають у якості адаптаційного механізму до соціальних перетворень. Тому периферійні субкультури здатні реалізувати свій потенціал у просуванні інновацій до основоположного ядра домінуючої (центральної) культури. Отже, конституювання аксіосфери адміністративної діяльності є вищим соціальним призначенням адміністративної субкультури із високим науково-інноваційним потенціалом.

Суспільні трансформації управлінської парадигми продукують розвиток наукової концепції «Good Governance», теоретичні засади якої імплементуються у цінності і принципи безперервного вдосконалення досліджуваного об'єкту – адміністративної субкультури. Це: усупільненість державної служби шляхом відтворення її «залежності» від громадськості,

організація взаємозв'язку потреб суспільства і цілей адміністрування, орієнтованих на бажання перевершити очікування громадськості; планування соціальних змін та розвиток механізмів адаптації до них; розвиток лідерства як соціального феномену, що визначає міру співвідношення компетентнісного та особистісного підходів до оцінювання результатів управлінської діяльності; розвиток інформаційної складової адміністративної діяльності; постійне підвищення загальної продуктивності адміністративної діяльності як основна мета сталого розвитку інституту державної служби.

Список використаних джерел:

1. Ключко В. Е. Самоорганизация в психологических системах: проблемы становления ментального пространства личности (введение в транспективный анализ). – Т.: ТГУ, 2005 – 174 с.
2. Козлов К. І. Політична модернізація: імплементація принципів good governance // Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2010. – Вип. 4 (31). – 468 с.

Бриль Ю.О. (м. Київ)

Julia_Bril@ukr.net

РОЛЬ ФАХІВЦІВ ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ В ОРГАНІЗАЦІЇ ДОКУМЕНТАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ

В сучасних трансформаційних умовах формування інформаційного суспільства пріоритетного значення набуває ефективне нормативно-правове та методичне документальне забезпечення управління, і як результат якісне надання документно-інформаційних послуг, своєчасне надходження, опрацювання і передача на різні етапи процесу управління організацією необхідної для вироблення та прийняття управлінських рішень інформації.

Документальне забезпечення управління є важливою складовою частиною системи державного управління, місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, які здійснюють документування та організацію роботи з документами в умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій та комунікативних ресурсів. Це дозволяє стверджувати, що система засобів, яка базується на сучасних інформаційних технологіях, і є сукупністю наявних документальних та людських ресурсів, які забезпечують досягнення цілей управління.

Безперечно, поняття «документальне забезпечення управління» є синонімом субпідрядного поняття «діловодство» тому знак рівності ставити між ними не можна. Оскільки, перше поняття ширше за друге, а друге поняття є частиною першого, виконуючи роль організаційно-правового технологічного інструменту побудови документального забезпечення управління.

Загалом науковці виділяють наступні складові компоненти документального забезпечення управління: документування управлінської інформації – створення суб'єктом документального забезпечення управління документів, змістом яких є управлінська інформація та організація роботи з документами – організація документообігу, формування справ, зберігання службових документів та користування ними у поточній діяльності суб'єкта документального забезпечення управління.

Працівники сфери управління (керівники, менеджери, спеціалісти) близько 70-80% власного робочого часу витрачають на роботу з документами та інформаційними базами, звідси виникає потреба належного наукового підходу до організації діяльності суб'єкту документального забезпечення управління так, щоб це був ефективний механізм функціонування системи управління, а документи були інструментами управління і не обтяжували, не бюрократизували його.

Організація інформаційного та документального забезпечення процесів управління вимагає професійних знань, практичних умінь і навичок, тому цю роботу в установі виконують спеціальні підрозділи, такі як: служба документального забезпечення управління

(служба діловодства), канцелярія, загальний відділ, секретаріат, а в невеликих організаціях і підприємствах – фахівці документно-інформаційної сфери (документознавці, діловоди, секретарі-референти, офіс-менеджери).

Для підготовки професіоналів, фахівців документознавців необхідно мати потужну теоретичну базу знань, як здобуті у вищій школі, так і на практиці і, тим самим, мати змогу втілювати інноваційні рішення, реалізовувати та просувати їх у життя державних та приватних організацій. Наявність в кадровому складі даних кваліфікованих підготовлених фахівців дозволить будь-якій організації значно підвищити свою документограмотність та належним чином впорядкувати свою діяльність.

Таким чином, кадрова політика будь-якої організації повинна бути спрямована на формування такої системи роботи з персоналом, яка орієнтувалася б на досягнення стратегічних цілей по оптимізації та економічній доцільності. Сутність стратегічного управління персоналом повинна полягати у відповіді на три найважливіші питання: якому рівню інноваційності та освіти відповідає персонал; в якому напрямку документування має бути задіяний адміністративно-управлінський персонал у відповідності зі стратегією розвитку організації; які організаційні зміни необхідно впровадити, щоб інтенсифікувати інноваційний розвиток персоналу. Правильно відповівши на ці питання, керівник організації зможе вибудувати стратегію і тактику своєї діяльності таким чином, щоб в майбутньому досягти поставлених перед собою цілей по модернізації застарілої системи документаційного забезпечення процесів управління та її інноваційному розвитку.

Великород А.О. (м. Київ)

velikorod.an@yandex.ru

УПРАВЛІНСЬКІ ІМПЕРАТИВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

На сьогоднішній день у світі гостро поставлена проблема сталого розвитку, їй присвячено багато наукових статей, написано та перекладено тисячі монографій та брошур, було створено сотні урядових та міжурядових програм по дослідженню та вирішенні даного питання. [1]

Становлення даної концепції має довгу історію. Починаючи від наукових праць Вернадського про ноосферу, декларації ООН з навколишнього середовища (було зазначено зв'язок економічного і соціального розвитку з проблемами навколишнього середовища) та наукових доповідей Римського клубу, у яких формувалися ідеї переходу до стану глобальної динамічної рівноваги.

Термін «сталий розвиток» вперше було сформульовано в звіті «Наше спільне майбутнє» прем'єром-міністром Норвегії Гру Харлем Брундлан, що був підготовлений для ООН у 1987 році Міжнародною комісією з навколишнього середовища і розвитку. Вона визначила його як розвиток, що задовольняє потреби сучасного покоління, не ставлячи під загрозу задоволення власних потреб майбутнім поколінням.[2]

У 1992 р. у Ріо-де-Жанейро відбулася Конференція ООН, на якій було прийняте рішення про зміну розвитку світового суспільства. Причиною цього була гостра екологічна ситуація та можливість екологічної катастрофи, яка могла статися вже у XXI столітті. У прийнятій програмі дій з впровадження засад сталого розвитку було зафіксовано обов'язок національних урядів забезпечити сталий розвиток та покладено на них спільну, але диференційовану відповідальність за розробку національних програм та відповідної державної політики. Під час 11 сесії ООН у Нью-Йорку у 2003 році було прийнято програму заходів забезпечення сталого розвитку аж до 2017 року, основною складовою концепції розвитку є система індикаторів, що була розроблена Комісією ООН.

Індикатори СР - розвиток соціальних, економічних та екологічних параметрів, що розглядається через зміну станів та є визначено сталими та здатними до змін. Їх поділено на такі групи:

1. Соціальні індикатори – боротьба з бідністю, поліпшення освіти, виховання суспільства.

2. Економічні індикатори – створення потенціалу, міжнародне співробітництво, фінансові ресурси і механізми.

3. Екологічні індикатори – захист морів, збереження якості водних ресурсів, захист атмосфери, раціональне використання біоресурсів, раціональне управління екосистемами.

4. Інституційні індикатори – міжнародні право регулюючі механізми, посилення ролі населення, облік питань екології. [3]

В Україні ще у 1998 році при Кабінеті Міністрів України була створена Національна комісія зі сталого розвитку, до якої увійшли відомі вчені. [4]

Головною метою сталого розвитку є умовно нескінченне існування людської цивілізації, збереження та підтримка існування біосфери і складових екосистеми, що вимагає злагодженої управлінської діяльності на всіх рівнях – глобальному, регіональному, місцевому. Зміст і ефективність політики та прийнятих заходів залежить від глибини розуміння виконавцями й усіма людьми як нових підходів, так і вже набутого досвіду, що дозволить навчитися зіставляти власні інтереси з національними, а потреби - з можливостями довкілля.

Отже, недостатня організованість та керованість суспільства призвела до виникнення ідеї сталого розвитку, що включає в себе імператив пошуку шляхів переходу на засади сталого розвитку в усіх галузях управління [1].

Список використаних джерел:

1. А. Садовенко, Л. Масловська, В. Серета, Т. Тимочко. Сталий розвиток суспільства: навчальний посібник. – К.; 2011. – 392 с.
2. Руденко Л.Г., Лісовський С.А. Роль Українських Карпат у забезпеченні сталого (збалансованого) розвитку України. – Український географічний журнал. – 2009. – № 3. – 66 с.
3. Наукова періодика України/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/prvs/2009_1/0040.pdf
4. Екологічний менеджмент / [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://pidruchniki.com/ekologiya/ponyattya_stalogo_rozvitku_kriteriyi_printsipi_ekologichna_domnanta_stalogo_rozvitku

Вівчар Н.І. (м. Київ)

nataxa897@gmail.com

ПРАКТИКА КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

В умовах сучасного розвитку суспільства, трансформації економіки в зв'язку з науково-технічним прогресом та динамічним розвитком ринкової економіки постає питання про розвиток та вдосконалення систем управління. Серед усіх питань, що виникають, особливе значення мають не тільки питання про кардинальну зміну самої системи управління економікою, а й питання про вдосконалення керуючої системи окремих підприємств. Головну роль з цієї точки зору має місце практика корпоративного управління, тому що саме великі корпорації є тією ланкою, які створюють імідж національної економіки на світовому ринку, створюють напрямки ефективного розвитку, конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках. В Україні модель корпоративного управління ще занадто слабка та знаходиться на стадії формування, управлінські механізми простоюють не знаходячи достатнього застосування в нових умовах. Актуальність вивчення питання корпоративного управління на сьогодні пов'язана з необхідністю, а саме інтеграцією корпорацій в світове економічне товариство у зв'язку з процесами всесвітньої глобалізації економіки, які продовжуються; зростанням конкурентоспроможності корпорацій на світовому ринку; забезпечення інвестиційної привабливості корпорацій для інвесторів; створення балансу інтересів між акціонерами та менеджерами, як фінансово зацікавлених осіб.

Також корпоративне управління в Україні пов'язана з сучасними тенденціями організації бізнесу – забезпечення довготривалого та успішного розвитку економіки країни, залучення інвестицій та зростання довіри інвесторів. Ефективність корпоративного управління має прямий вплив на притік інвестицій в економіку країни. За останній час питання корпоративного управління набуло особливого значення. У зв'язку з цим в багатьох країнах, в тому числі й в Україні було прийнято ряд кодексів з приводу корпоративного управління. Розробкою норм з корпоративного управління займаються найбільші міжнародні компанії світу, так як вважається що гарне корпоративне управління – це фактор успіху компанії.

Для усунення проблем, які характерні для нашого корпоративного сектора, що спричинені трансформаційними процесами, стрибкоподібним та ситуаційним розвитком законодавства і квазіринковими рисами української економіки, необхідно здійснити наступні кроки: забезпечити ефективне функціонування ринку цінних паперів; врегулювати суперечності окремих нормативно-правових актів; оптимізувати та класифікувати АТ за галузевою та територіальною специфікою; розвинути та вдосконалити сферу консалтингових послуг; реорганізувати структури управління у товариствах; підвищувати кваліфікацію співробітників; розробити ефективну єдину інформаційну систему вторинного ринку; на державному рівні створити методичні матеріали, що стосуються роботи акціонерних товариств на ринку цінних паперів.

Загалом, вирішення проблемних питань у сфері корпоративного управління, передусім, потребує законодавчого врегулювання. Чимало ще існує не врегульованих діючим законодавством питань які можуть бути врегульовані внутрішньо-корпоративними нормативними документами, вдосконаленню яких у більшості корпорацій не приділяється потрібної уваги. Зважаючи на ці тенденції, виникла об'єктивна необхідність розробки механізму ефективного корпоративного управління, а саме, критеріїв, стандартів і правил, які повинні бути законодавчо закріплені та впроваджені у практику, що б дозволило підвищити ефективність діяльності корпорацій, структуру власності, механізми і методи інвестування для забезпечення та досягнення основних завдань своєї діяльності. Саме тому розробка та впровадження інноваційної системи електронного урядування є важливою та актуальною і виступає як ефективний механізм з корпоративного управління як на підприємстві так і загалом всією сферою корпоративних взаємовідносин.

Волик В.М. (м. Київ)

v.vicky@yandex.ua

ВПРОВАЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛКИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАНОГО ПОРТАЛУ В БЕЛЬГІЇ

Сьогодні система управління у державних установах знаходиться під зростаючим тиском змін. Глобальний розвиток ринкової економіки передбачає впровадження у всьому світі економічних реформ та новітніх технологій у державний сектор. Тому перед Україною, яка намагається інтегруватися в Європейський простір постає потреба у чіткій організації державного управління, що буде сприяти підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу державно-владних відносин, орієнтованих на потреби громадян. Задля встановлення більш чіткого взаємозв'язку між державним управлінням, економікою та інструментарієм управління людськими ресурсами загалом, є чимало світових систем електронного урядування. На нашу думку, одним з перспективних напрямків є впровадження системи електронного урядування e-Government, яку підтримують більш ніж 70 країн світу. Провідне місце у стратегії та тактиці реалізації e-врядування в Європі займає Бельгія з індексом готовності 0.6779 (E-Government Readiness Index) і посідає 24 місце серед 70 країн світу.

Портал e-уряду Бельгії позиціонує себе як державна служба. Основний напрямок його розвитку – це впровадження на практиці персональних смарт-карт, за допомогою яких можливий не лише доступ до віртуальних сервісів надання державних послуг, а й здійснення

певних буденних операцій, як наприклад: управління власним рахунком у банку, оплата комунальних послуг, виплата штрафів і т.п. Державний Інтернет-портал у Бельгії має єдину точку надання державних послуг, проте за допомогою створення взаємозв'язку між сервісами та інформаційними ресурсами, які дозволяють здійснювати обробку інформації напряду, а саме безпосередньо на сервері уповноваженого органу державної влади, дозволяє не тільки формувати багато баз даних, а й забезпечувати належний захист персональних даних (у кожній базі та на кожному сервері різні частини персональних даних).

Значними перевагами використання е-урядування у Бельгії є те, що створюється універсальний доступ до основних ідентифікаційних баз даних у реєстрі організацій п-регламенту. Розвиток е-уряду дав шанс створити унікальне ім'я для бізнес-структур: поточний VAT-номер перетворено на унікальний ідентифікатор для всіх бізнес-структур і організацій; цей номер замінює всі інші специфічні номери та вводиться як унікальне ім'я (ідентифікатор) для компаній та організацій для всіх інформаційних систем е-уряду.

На рівні місцевого самоуправління, використання Інтернету у діяльності як муніципальних органів, так і в життєдіяльності громадян, становить 57%. Можна ствердно завірити, що е-уряд у Бельгії охоплює найважливіші сектори людського життя. Проте й у країні з таким високим розвитком системи електронного управління, як у Бельгії, є свої певні проблеми. Найважливішою до цього часу залишається недостатня наявність інформації та усвідомленості існування системи е-Government для населення віком від 40 до 60 років. До того ж, Інтернет-користувачі, які безпосередньо користуються порталами е-уряду, до сих пір чітко не диференціюють поняття «Brussels», «Brussels-city» та «Brussels-Capital».

Стосовно молодшої вікової категорії населення (студентів та школярів) наявна недостатня кількість навчальних закладів, що сприяють поглибленому та більш детальному розумінню і поширенню наукових знань е-впровадження (наприклад: Institut Provincial de Formation - IPF).

Подолати наявні недоліки можливо, насамперед, за допомогою пропаганди поняття «електронне урядування» та відповідного змістовного його наповнення, починаючи зі школи, коледжу, училища, технікуму та вищого навчального закладу. Адже, коли людина проходить процес становлення та соціалізації у неї виникати потреба у розумінні цього поняття, а бажання знайти інформацію мотивуватиме відвідувати державні сайти і збільшить кількість користувачів як профільно зацікавлених в отриманні інформації, так і всіх жителів Бельгії загалом. Необхідно всіляко заохочувати громадян, які використовують у своєму повсякденному житті е-урядування.

Дослідивши досвід впровадження е-урядування у Бельгії, можемо стверджувати про наявний приклад ефективного використання Інтернет-технологій на державному рівні. Для України впровадження е-уряду е-Government дозволить у найкоротші строки знайти практичні рішення для боротьби з певними бар'єрами, які виникають в управлінні як на державному, так і на місцевому рівні. Наприклад, бюрократичною тяганиною, паперотворчістю, хабарництвом, корупцією і т.д.

Воловик Я.С. (м. Київ)

yanina.volovik@ukr.net

ТЕОРІЯ ЕМОЦІЙНОГО ЛІДЕРСТВА В СИСТЕМІ НАУКОВИХ КОНЦЕПЦІЙ МЕНЕДЖМЕНТУ

Період кін. ХХ – поч. ХХІ ст. століття в історії теорії і практики менеджменту розглядається сучасними науковцями у галузі управлінських наук найбільш ґрунтовним щодо становлення і розвитку теоретичних засад управлінських практик. Процес людської праці та її ефективність розглядалися науковою спільнотою з багатьох сторін, обумовлюючи це різноманітністю факторів впливу на результати праці людини. Зокрема, це фактори мотивації, емоційної складової психологічного клімату у колективі, налагодженої робочої атмосфери, особистих професійних досягнень, ставлення керівництва безпосередньо до роботи працівників тощо.

Однією з теорій, що являється актуальною дотепер, є теорія «емоційного лідерства». Автори теорії Д. Гоулман, Р. Болтсі та Емі МакКі десять років проводили дослідження у сфері керівництва, які орієнтовані на виявлення того, яку роль у формуванні системи управлінських компетенцій грають в людині не її аналітичні здібності, а рівень емоційного інтелекту. «Емоційний інтелект — сукупність ментальних здібностей, які беруть участь в усвідомленні і розумінні власних емоцій та емоцій оточуючих. Люди з високим рівнем емоційного інтелекту добре розуміють свої емоції і почуття інших людей, можуть керувати своєю емоційною сферою, і тому в суспільстві їх поведінка більш адаптивна і вони легше добиваються своїх цілей у взаємодії з оточуючими». [1] Аналізуючи результати їх наукових пошуків, можна припустити, що одним з основних завдань керівників є позитивний моральний поштовх тих людей, яких вони ведуть за собою, що відбувається за умови виклику резонансу у робочій атмосфері колективу лідером та відкриває кращі сторони особистостей підлеглих. На цьому й базується емоційна сторона керівництва. Дана теорія має вагомe значення щодо розвитку різновидів впливів керівників на ефективність роботи працівників в організаціях.

Одним із прикладів є вплив «емоційного інтелекту» керівника на мотивацію працівників. Розуміння емоційної ситуації в роботі певної групи людей та знання шляхів покращення та налагодження внутрішніх взаємозв'язків між працівниками створює для лідера основу для безпосереднього забезпечення ефективного вмотивованого робочого процесу й очікуваній результативності праці.

Одна із провідних світових бізнес-шкіл «Ashridge Business School», Великобританія провела у 2008 році, на піку світової фінансової кризи, дослідження "Розвиток глобальних лідерів майбутнього" [2], у якій взяли участь директори та топ-керівники компаній зі всього світу». Метою дослідження було виявлення особливостей управлінських стилів та їх впливу на мотивацію працівників. Найбільш пріоритетними мотиваторами, що вказували опитувані, стали похвала керівництва та визнання досягнень дирекцією організації. З цього можемо зробити висновок, що одним з найефективніших впливів на продуктивність та заохочення до праці є саме позитивне ставлення керівника до підлеглого. Мотивація людини до праці способом подальшого позитивного оцінювання в результаті якісної та продуктивної роботи є гарним показником роботи й самого управлінця, оскільки той має безпосередній вплив на працівника.

Американські дослідники Б. Гройсберг та Н. Норія проводили багато досліджень у сфері «управління змінами», одне із яких саме з метою з'ясування причин покращення роботи працівника внаслідок певних дій керівника. Було опитано приблизно 5000 робочих у фінансовій та ІТ-сферах. [3] Результатом стало визнання важливості взаємодії, цілеспрямованості та задоволення від виконуваної роботи. Дані дослідження показали, що організаційна складова може впливати на стимули та мотиваційні фактори, ефективно налагодити зв'язки між керівником і підлеглим, створити відносини товариства та спільної роботи. Реалізація функцій менеджменту справедливим шляхом тільки підкреслює об'єктивність та незалежність рішень дирекцією, при цьому створюючи довіру у колективі та безпосередньо у зв'язку керівник-працівник.

Таким чином, можна підкреслити важливість застосування в управлінських практиках теорії емоційного лідерства як складової мотиваційної політики в організаціях, але із урахуванням морально-етичних норм управлінської діяльності. Сучасний лідер має налаштовувати людей на позитивний лад, підтримувати гармонійну та емоційально врівноважену робочу атмосферу, створюючи всі умови для повноцінної відданості робочому процесу. Саме таким шляхом втілення теорії у практичній діяльності матиме зміст та результат.

Список використаних джерел:

1. Деніел Гоулман. Емоційний інтелект у бізнесі. - Москва: Видавництво «Манн, Иванов и Фербер», 2013 – 498 с. – с. 76.
2. Офіційний веб-ресурс організації: <https://www.ashridge.org.uk>

3. Beer M. Cracking the Code of Change / M. Beer, N. Nohria // Harvard Business Review. - 2000. - May 01.

Ганчук Я.К. (м. Київ)

hanchuky@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ КРАУДСОРСІНГУ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ

У сучасних умовах, зважаючи на економічне та політичне становище, країна стає все більш залежною від різних державних, приватних, благодійних та інших організацій, що надають допомогу населенню, а беручи до уваги військові конфлікти, ці компанії напряду намагаються надати державі усі необхідні ресурси та допомогу.

Проте постає велика проблема, яка заважає досягненню світлого майбутнього. Це дезінформованість суспільства, відсутність нагальних фактів та інформації. Та українці - нація сильна та непереможна, вона прикладе усі засоби та зусилля для досягнення миру на рідній землі. У зв'язку із цим у всіх галузях застосовуються інноваційні підходи та технології, які максимально задовольняють потреби сторін соціокомунікаційного процесу. Однією з таких технологій, що стрімко розвивається впродовж найближчого часу, є краудсорсинг (crowdsourcing) – інновація, основана на залученні добровольців до виробництва або поширення товарів та послуг, генерування нових ідей і рішень. Переваги краудсорсингу вже певний час успішно використовують бізнес-структури, некомерційні організації та державні галузі. Ця технологія є дуже поширеною ланкою у всьому світі.

Зважаючи велику кількість успішних досліджень в різних сферах діяльності, численними країнами, а саме, Сирією, Бостоном, Казахстаном та ін. було прийняте рішення використовувати технологію краудсорсингу для вирішення військових конфліктів та терактів. Сутність дії цієї технології щодо озброєних негараздів, полягає у об'єднанні та допомогі усіх ресурсів, зусиль, і, навіть, масовості. Звісно, це не вирішить озброєного конфлікту в країні і не зупинить війну, проте це допоможе у знаходженні оптимального рішення та роз'ясненні політичної ситуації, збираючи та аналізуючи інформацію, свідків, матеріальні докази та інше

Найпоширенішим місцем, де використовують краудсорсинг є Бостон. Наприклад, після вибухів у місті, ФБР попросило всіх надати будь-які матеріали с місця події, щоб за допомогою технології краудсорсингу скласти найточнішу та повну картину. Тому, тут можна з впевненістю сказати, що ця технологія входить і в сферу розслідувань.

Наступним яскравим прикладом може слугувати військовий краудсорсинг США. За допомогою залучення громадськості, військовим курсантам потрібно було знайти корисну інформацію (наприклад, людей, місцевість, речі та події) у масиві інформації, яку отримали від безпілотних розвідників, вуличних камер, мобільних телефонів та ін.. Незважаючи на гарні та погані результати, досвід краудсорсингу в цілому був приємним.

Також в США постала проблема, коли за відсутності фінансування не можна було отримати належні системи озброєння та забезпечення бойовими машинами. Тому, як результат, вони впровадили технологію краудсорсингу. За її допомогою, були створені платформи, де розробили бойові машини та створили «метамову», за рахунок якої кожен інженер у світі може розробити рішення існуючої проблеми.

Доцільність запровадження технології краудсорсингу в українській державі передбачається перспективою, відносною дешевизною та масовістю, що надасть значні результати вже у найближчому майбутньому.

Тож треба наголосити та приділити увагу цьому досить молодому, але вже стрімко розвиненому та корисному способі залучення необхідних даних та ресурсів - краудсорсингу. За його допомогою у суспільства та держави буде можливість отримувати реальні дієства з місця подій та впроваджувати більш технологічне та економічне майбутнє, і, як наслідок, це буде вирішувати безліч конфліктів, а особливо політичних та військових.

ТРАНСФОРМАЦІЇ БЮРОКРАТИЧНОГО АПАРАТУ В МЕЖАХ КОНЦЕПЦІЇ GOOD GOVERNANCE

Соціальні потреби сучасного суспільства стрімко змінюються, разом з потребами з'являються все нові і нові концепції державного управління, які своїми теоретичними засадами і принципами намагаються задовольнити виклики громадянського суспільства. Такі концепції як, Public Administration, New public Management, Good governance продукують зміни у апараті сучасної державної служби, висуваючи нові вимоги до чиновницького апарату, який потрібно удосконалювати, впроваджуючи нові фундаментальні знання в управлінській галузі. Сучасна бюрократична організація державних структур потребує змін, аби не втрачати свою затребуваність у швидко змінюваному світі.

Появу терміна «бюрократія» пов'язують з ім'ям французького економіста Вінсента де Гурне, який пов'язував його з виконавчою владою, але в науковий обіг його ввів німецький соціолог Макс Вебер. Під терміном «бюрократія» він розумів раціональну організацію, приписи та правила якої створюють фундамент для ефективної роботи та дозволяють боротися з фаворитизмом. Бюрократія, за Вебером – ідеальний образ, найбільш ефективний інструмент управління соціальними структурами та окремими структурними одиницями, який існує за принципами: чіткої ієрархічності влади, координації поведінки службовців правилами, наявності графіку роботи та оплачуваної праці, розмежування приватного життя та службових обов'язків, причому службовці не володіють матеріальними ресурсами, з якими працюють.

Та вже сам Макс Вебер вбачав, що описаний ним еталонний тип бюрократії, має мало спільного з реально існуючими чиновниками. Адже, основним суб'єктом політичного управління є держава, як легітимний володар права на насилля. Але на відміну від вищих органів влади, які є виборними і залежать від координації сил у парламенті, на державний апарат не впливають кризи, дострокові вибори та інше. І тому бюрократія постає як могутня сила, яка не залежить від періодичної зміни владних коаліцій та виборних органів влади. Тому з'являється велика кількість недоліків бюрократії, таких як: підміна національних інтересів інтересами чиновника, використання постів у власних цілях, формалізм, «кумівство», недбале ставлення до потреб громадян. І саме однією з цілей Good governance, як концепції управління є створення партнерських відносин між державою, державними службовцями та громадянським суспільством, що не можливо без подолання бюрократизму та висування певних вимог до державних службовців.

Принципи Good governance висувають до державних службовців ряд вимог, потрібних для впровадження політики партнерства. На зміну заангажованим бюрократам мають прийти посадовці з досконалими навичками в управлінні та ефективному контролі за діяльністю органів врядування. На посади повинні бути набрані люди з різних сфер діяльності, що допоможе покращити процес прийняття рішень, та викличе більший прояв довіри від суспільства, якщо врядування буде здійснюватися людьми з різних верств населення та фахівцями різних галузей. Державні службовці мають виражати принципи концепції як цінність, і це має виражатися в поведінці учасників адміністративного процесу. Ця цінність вимагає від бюрократів наявності таких якостей, як: лідерство, об'єктивність, відповідальність, самовідданість, чесність та відкритість.

Основною віхою концепції Good governance – є підзвітність органів врядування. Саме тут на допомогу приходить один із принципів бюрократії – ієрархічність, адже підзвітність має бути не лише перед громадськістю, але й перед іншими владними структурами, що формує принцип колективної відповідальності за прийняті рішення. Саме наявність підзвітності допомагає у розробці діалогу між бюрократами та громадянами держави, тому що вона вимагає прозорості та відкритості процесу прийняття рішень, що за наявності таких якостей, викликає довіру у суспільства до державних службовців та їх діяльності. Тобто, лише за наявності належного ставлення до своїх прямих обов'язків, якісного виконання

функцій потрібних суспільству в даний період розвитку, дотримання цінностей концепції Good governance, постійного удосконалення та підвищення рівня власних навичок, бюрократія зможе досягти рівня очікувань суспільства щодо ідеального державного службовця.

Так само, як і модель бюрократії Макса Вебера, так і модель бюрократії в концепції Good governance є еталоном, який не може існувати в своєму первинному вигляді. Ці принципи мають бути адаптовані до культурних, історичних, економічних та політичних особливостей держави на конкретному ступені розвитку. В даний момент, бюрократія в Україні не є близькою до заданих характеристик концепції управління, але це є питанням часу, проведення великої кількості реформ та переосмислення суспільством специфіки влади, владних повноважень та становленню довіри до державних службовців.

Горпинич О.В. (м. Київ)

olga220570@mail.ru

СОЦІАЛЬНА ІНЖЕНЕРІЯ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Якщо ми говоримо про сталий розвиток суспільства, то необхідно враховувати вимоги, пропоновані часом до такого розвитку. Одним з найважливіших умов є модернізація та інновації не тільки в промисловому комплексі, а й у керуванні (у тому числі соціальному управлінні). Сьогодні актуальним стає питання про широке використання соціального інжинірингу як інструменту сталого розвитку.

Соціальна інженерія - союз науки і практики. Як науково-теоретична діяльність вона знаходиться в полі інтересів соціологів, соціальних психологів і т.д., як практична діяльність, соціальна інженерія виражається в розробці конкретних соціальних проектів, в плануванні та управлінні розвитком соціальних організацій.

Згідно самому загальному визначенню соціальна інженерія - це сукупність підходів прикладних соціальних наук, які орієнтовані на цілеспрямовані зміни організаційних структур, визначальних людську поведінку і забезпечують контроль над ними, або комплексний підхід до вивчення соціальної реальності, заснований на використанні інженерного підходу і наукомістких технологій.

Останнім часом все більше отримує розвиток такий напрямок як інжиніринг. Інжиніринг (англ. engineersng) - інжинірингові послуги - це послуги інженерно-консультаційного плану або відповідні роботи, які мають дослідницький, проектно-конструкторський або розрахунково-аналітичний характер.

Соціальний інжиніринг - сукупність соціальних наук, орієнтованих на дослідження структур, визначальних людську поведінку.

Однією з найважливіших функцій соціальної інженерії є організація, управління і програмування соціальних дій в сучасному швидкозмінюваному світі. До основних рис соціальної інженерії належать:

- наявність алгоритму, визначаючого чітку організацію адміністрування в соціальних спільнотах та менеджменту соціальних організацій;
- Нормативний характер дій, що перетворює соціальні системи і комплекси в відповідності з заданими параметрами;
- Прагматизм, який приносить користь державним і муніципальним структурам, приватним і громадським організаціям.

Таким чином соціальна інженерія є технологізована діяльність, яка спирається на фундаментальні положення загальної та галузевої соціології, методи прикладного дослідження для вирішення практичних задач удосконалення управління.

Фахівці в галузі соціальної інженерії займаються, головним чином, соціальними проблемами на виробництві чи у сфері взаємодії з громадськістю, і, як правило, мають комплексну підготовку з ряду наук, застосовуючи у своїй дослідницькій та практичній діяльності дані соціології, соціальної психології, фізіології, психології, економіки, менеджменту та ін. Найбільш часто застосовуються такі методи, як лабораторні та польові

дослідження, спостереження та моделювання, дослідження критичних (екстремальних) ситуацій, експеримент, теорія ігор, лінійне програмування, теорія інформації, тестування і т.д. Головною відмінністю соціального інженера від вузького фахівця є саме методологічна і технологічна широта підготовки. Діяльність соціальних інженерів спрямована в першу чергу на розробку, упорядкування, регулювання та координацію соціальних проектів, прогнозів, програм, реалізацію оціночних досліджень соціальних технологій.

Як вид інженерної діяльності соціальна інженерія є доцільна і організована діяльність по створенню, забезпеченню існування, відтворенню та вдосконаленню інституціоналізованих соціальних реальностей (людські відносини по суті такими і є) соціальна діяльність, соціальна поведінка, певні принципи функціонування самих соціальних інститутів, організацій, спільнот, груп.

Сьогодні соціальною інженерією займаються в основному приватні фірми по «управлінському консультуванню». При цьому предметом дослідження стають чинники стимулювання та підвищення трудової мотивації, задоволеність умовами і організацією праці, а також стиль керівництва. Соціоінженерний підхід використовується також і в сфері Public Relations, коли необхідно визначити технологію корекції соціальних установок, виявити механізми формування громадської думки.

Соціальна інженерія в силу своєї специфіки зосереджує увагу на типових, повторюваних і рутинних процесах і операціях, які більшою мірою, ніж інші процеси, піддаються технологізації.

Сьогодні стає актуальним використання методів, інструментів соціальної інженерії на благо суспільного розвитку, на зміцнення соціально-економічного добробуту суспільства.

Гур В.І. (м. Київ)

Anat_ska@ukr.net

КОНСТРУКТИВНИЙ РАЦІОНАЛІЗМ ЯК МЕТОД ОСМИСЛЕННЯ ШЛЯХІВ ПОКРАЩЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Відкинувши вузький горизонт теорії моралі і тим більше культури поведінки, до яких часто-густо з ідеологічних причин зводили етику позитивістсько зорієнтовані вчення, саме етиці майбутнього надали тієї змістовності, яка ставить в центр належного повинне, що за вихідний пункт і кінцеву мету вбачає людину з її найвищою цінністю – людською гідністю. Продовжуючи здійснювати в етиці «коперніканський переворот», етика як вчення про смисл життя трансформувалася до питань моральної необхідності, основу якої складають абсолютні об'єктивні загальнолюдські цінності. Віднайшовши людські смисли, тобто смисложиттєві орієнтації через цінності свободи, справедливості і солідарності як цінності волі, етика майбутнього набуває здатності в методологічному відношенні несуперечливо розв'язати проблему співвідношення норми і факту, ідеалу і дійсності, майбутнього і сучасного.

Специфікою «етичної революції» є здатність етичного вчення об'єднувати на засадах толерантності і довіри різноманітні доробки світоглядницької, релігійно-теологічної, економічно-правової, художньо-естетичної думки в ту єдину «картину людини», яка спроможна перетворити сьогодення і на гуманістичних засадах виробляти такі морально-правові виправдані вимоги до майбутнього, які вбирають в себе розмаїття різних думок, почуттів, життєвих позицій.

Наприклад, ставши на шлях уточнення загальноновизнаних в ХХ столітті світовою суспільною думкою основних цінностей, етика майбутнього спирається на доробки християнства, гуманістичної філософії, філософської антропології і нового типу раціоналізму. Методологічні досягнення критичного раціоналізму, отже, дають їй можливість теоретичні настанови вищезначених напрямків етичної думки зорієнтувати на поєднання аксіологічного і гносеологічного моментів в єдине сукупне достовірне знання про засоби віднайдення реалістичних шляхів перетворення дійсності на гуманістично-правових засадах. Зберігаючи смисложиттєві настанови через трансформування основних цінностей в морально-нормативну змістовність вирішення конкретних соціально-правових проблем,

конструктивний раціоналізм етики дає можливість віднайдення сукупного аксіолого-гносеологічного знання, що набуває форми конкретної наукової теорії реформування суспільної діяльності з усією складністю системи її детермінантних чинників – природних, соціальних, економічних, політичних, естетичних, моральних, релігійних, тобто для формування усталеного розвитку суспільства. Засадничий взаємокритичним співвідношенням ціннісно зорієнтованих різноманітних позицій, конструктивний раціоналізм дає можливість через співвідношення конкретних утопій, що набувають змістовних характеристик конкретних гіпотез, включати в процес конструювання науково-теоретичного знання вирішення проблем (децизіоністського знання) різнорівневі характеристики цього знання – від безпосередньо чуттєвого бачення до соціальних концепцій, що кладуть в свою основу філософсько-метафізичної побудови соціально-правових концепцій. Підсумком стає достовірне ціннісно змістовне поєднання гуманістичної моральної норми і аналізу юридично-правової дійсності. Це дає змогу виробляти соціальну перспективу для формування усталеного розвитку суспільства.

Соціальна інженерія на підставі методу конструктивного раціоналізму на відміну від критичного раціоналізму, який при вирішенні проблем змушений був своїм «негативним» утилітаризмом елімінувати моральну зорієнтованість на вище благо, наповнює децизіоністське знання смисложиттєвою змістовністю. Саме це й дозволяє на таких підставах управлінську діяльність перетворювати із догматичних настанов у творче вирішення ситуативних проблем при формуванні усталеного розвитку суспільства, коли враховуються різноманітні навіть діаметрально протилежні точки зору. Завдяки чому досягається плюралізм управлінських підходів і виробляється оптимально-реалістичне рішення тієї чи іншої проблеми покращення усталеного розвитку суспільства на даному етапі. Саме цього плюралістичного підходу до вирішення актуальних проблем сьогодення вимагає наша українська дійсність. Саме тому розширюються права і повноваження місцевих органів, громадських організацій, а закон про люстрацію забирає у прихильників незаконної наживи можливості приносити в управління анти правові та антиморальні схеми.

Відтак, чесність і порядність громадянина на будь-якому рівні управління дозволяє формувати усталений розвиток українського суспільства на загально людських гуманістичних цінностях про що мріяли ще кращі мислителі початку ХХ-го століття, наприклад, у працях «Вехи», «Из глубины». Їх мрією було при формуванні суспільства етику нігілізму замінити етикою гуманістичних ціннісних орієнтацій. Сучасна етико-філософська думка розвинула їх ідеї, вбачаючи в загальнолюдських абсолютних цінностях не лише гуманістичні моральні орієнтири, але й засади для практичного формування усталеного розвитку суспільства.

Гуцалюк К.Е. (м. Київ)

gutsalyuk.k@gmail.com

ПЕРСПЕКТИВИ МІЖНАРОДНОЇ ВЗАЄМОДІЇ МОЛОДІЖНИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ

Громадянське суспільство – це суспільство в якому створюються умови для дотримання всіх прав і свобод населення, що сприяє розвитку свідомої громадянської позиції і політичної активності і дає можливість для реальної участі громадян в політиці та інших суспільних сферах. Сучасне громадянське суспільство є результатом тривалого історичного розвитку. Становлення громадянського суспільства формується паралельно зі становленням правової держави. Громадянське суспільство і правова держава, взаємодіючи між собою, утворюють сферу публічної політики, яка у свою чергу дає рівні можливості засновані на принципах соціальної справедливості та соціальної солідарності між громадянами. Становлення та функціонування громадських організацій, в тому числі і молодіжних, здійснюють суттєвий вплив на становлення громадянського суспільства та демократизації держави в цілому.

Соціальні зсуви у відношенні до молоді та молодіжних організацій завжди були актуальними для світового співтовариства, оскільки молодіжні організації та молодіжні

об'єднання виступають важливим фактором у розвитку взаєморозуміння у процесі співробітництва між державами. Україна не стала винятком, адже, українська молодь, а особливо студенти, переважно оглядаються на Захід, та прагнуть бути у життєзабезпеченні на рівні з європейцями. За даними Державної служби статистики України середня тривалість життя українців сягає 74 років. Якщо вдуматись, це не так багато як би хотілось, і нам кардинально не вистачає часу для здійснення всіх наших бажань та планів. Молодість – це вік, коли тобою керують амбіції, бажання змінити своє життя на краще, максимально стараєшся самореалізуватись та бути в курсі всіх подій. Оскільки молодь становить майже третину всього населення України, тому вона є основною рушійною силою країни. За останні десять років було утворено багато молодіжних рухів та організацій які активно розвиваються та працюють. Зазвичай вони виходять і на міжнародну арену.

Розвиток молодіжних організацій в контексті європейської інтеграції та реалізації культурно-гуманітарних проектів дають можливість підвищити імідж України та розвивати зовнішні вектори культурної, соціальної та гуманітарної політики держави. В процесі міжнародної взаємодії та на основі використання сучасних інформаційно-комунікаційних і мультимедійних технологій молодіжними організаціями, зростають можливості значно гнучкішої, динамічної співпраці, яка розкриває лідерський потенціал лідерів громадських організацій – ініціативних та амбіційних молодих людей.

Започаткування масової участі молоді у заходах, організованих громадськими лідерами, за відстоювання своїх прав та ідеалів припадає на початок ХХ ст.. Так виникають молодіжні субкультури та контркультури, цінності яких стають ідеологічною основою у діяльності молоді у розмаїтті суспільних сфер, потребуючих активної громадської підтримки. Молодь завжди прагнула до активних дій та проявити себе у вирішенні суспільно – політичних процесів, тому розвиток громадської діяльності серед молоді відіграє все більшу роль у налагодженні міжнародних молодіжних відносин на основі впровадження різноманітних механізмів координації як способи досягнення цілей у спільній діяльності. Сучасні молодіжні громадські організації все частіше виступають за мир, глобалізовану єдність, співпрацю і молодіжний «обмін» між державами, вкладають все більший соціальний внесок в розвиток міжнародного туризму, навчальних та культурних обмінів і т.д.

На сьогодні в Україні діє більше ніж 120 молодіжних організацій, значна кількість з яких, підтримують і міжнародні контакти. Наприклад, Європейський молодіжний парламент – Україна, який був заснований як громадська організація у 1987 році в Парижі як «пан'європейський» проект для шкіл з метою поширення та пропагування ідеї єдиної Європи та європейського громадянства. За роки діяльності організація отримала професійні знання та цінний досвід проведення різноманітних молодіжних заходів: регіональних та міжнародних сесій, національних конференцій, тренінгів, семінарів. ЄМП-Україна є головним партнером у проведенні молодіжних самітів ООН, а також головним молодіжним партнером представництва Європейського Союзу в Україні під час організації святкувань Днів Європи в Києві та в інших містах України.

Спостерігаючи діяльність міжнародних молодіжних організацій, можна відмітити те, що маючи відносно невелику команду, можуть не тільки формувати сучасний підхід до вирішення суспільно значимих завдань та вносять свій вклад у розвиток міжнародних відносини. У них є унікальна можливість виступати з різноплановими ініціативами та проектами, приймаючи участь в обговоренні актуальних проблем на різних рівнях. Оскільки їхня діяльність спрямована в гуманітарному напрямку, то в умовах динамічного розвитку сучасного світу суспільне значення молоді як активної соціальної верстви українського суспільства буде все більше затребувана у вирішенні гострих гуманітарних та організаційних питаннях.

Список використаних джерел:

1. Стаття з журналу «RegionNews» <http://www.regionnews.sumy.ua/node/15203>

УПРАВЛІННЯ У ХХ СТОЛІТТІ: НА ШЛЯХУ ДО ЛЮДИНОВИМІРНОСТІ

Зростання інтересу до проблем управління, яке відбувається протягом останніх років, свідчить: форми і методи управління як соціо-інституціонального феномену, що виступають інструментами трансформації та модернізації соціальних систем, за допомогою яких повинна здійснюватися процедура їх вдосконалення та подальшої оптимізації, потребують адекватного сучасним реаліям осмислення. В цьому сенсі у поняття управління дедалі ширше включаються філософські, гносеологічні, аксіологічні, світоглядні компоненти. Комплексний підхід до проблем управління актуалізує необхідність застосування новітніх методик як форми теоретичної діяльності людини, направленої на осмислення граничних основ буття, мислення та людської культури загалом, він потребує не лише уточнення та кодифікації категоріально-понятійного апарату, а й знаходження «спільного знаменника» теоретичної складової управління, його загальної концептуалізації. Перманентне зростання обсягу знань як серед управлінців, так і серед персоналу призводить до усвідомлення необхідності глибокого самопізнання як на рівні спільнот, так і на індивідуальному рівні.

Відправним пунктом цієї процедури стали давні джерела, присвячені осмисленню феномену управління: праці Платона, Аристотеля, Полібія, Конфуція, Сима Цяня, Н. Мак'явеллі та ін., в яких було закладено основи теоретичної інтерпретації практичних надбань людства. Згодом соціальні, культурологічні, гносеологічні та епістемологічні аспекти управління отримали відображення в працях найбільш знакових теоретиків управління, таких, як М. Вебер, П. Друкер, Г. Емерсон, Е. Мейо, Т. Парсонс, Ф. Тейлор та ін.

Науковий період у розвитку управлінських теорій став ознакою ХХ-го століття, коли на зміну інтуїції, прозрінням і спонтанним відкриттям приходить усвідомлене, верифіковане досвідом розуміння сутності управлінської діяльності. Його початок репрезентований іменами представників класичної школи управління Ф. У. Тейлора, Г. Емерсона, Г. Форда, А. Файоля, головним предметом досліджень яких стала праця. Їхній доробок підготував ґрунт для виокремлення в суверенну галузь дослідження нових принципів управління, внаслідок чого з'явилася адміністративно-функціональна школа управління (А. Файоль, Дж. Муні, Л. Г'юлік та Л. Урвік, М. Вебер, Ч. Бернард та інші). Згодом були створені передумови для виникнення школи «людських відносин» (Е. Мейо, Ч. Бернард, Д. МакГрегор, А. Маслоу, Р. Лайкерт, Р. Аккон, Е. Арнов та інші). До «емпіричної» школи управління увійшли такі представники, як Р. Дейвіс, А. Чандлер, У. Ньюман, П. Друкер та ін. Вона з'явилася тоді, коли прагматично орієнтовані керівники великих фірм та компаній заявили, що менеджмент має будуватися на узагальненні досвіду попередньої роботи із залученням методів економічних наук, психології, соціології, статистики, математики.

Аналіз еволюції управлінської науки ХХ-го ст. доводить, що у діалозі двох підходів до управління – класичного, традиційного та менеджменту людських ресурсів, перемогу отримує останній. Так, якщо в класичному підході видатки на персонал та його залучення полягають у затратах та грошовому стимулюванні, то в підході менеджменту людських ресурсів персонал залучається завдяки активному пошуку, рекламі та соціальним пільгам, а затрати набувають характеру довготермінових інвестицій. Регламентація виконавця в класичному підході є жорсткою, а в другому підході залучається різний ступінь свободи в організації праці, що свідчить про зростання людиновимірності управління.

Таким чином, розвиток управлінських теорій сучасності відбувається у сфері соціальної політики, соціального проектування і прогнозування, розробки практичних рекомендацій щодо їх оптимізації, оскільки підкреслює суспільну значимість управління, його роль у пом'якшенні проблем, віднесених до соціальних ризиків України. Найбільш знакові теорії управління ХХ-го століття порушували питання про природу суспільних відносин, соціального ладу, мистецтво управління державою та міжособистісні стосунки в системі об'єкт-суб'єкт управління. Окреслена еволюція теорії управління тісно пов'язана з еволюцією суспільства і відповідає основним історичним етапам кардинальних змін в

суспільному устрої. Еволюція управлінської думки свідчить про те, що відкриття в цій галузі відбуваються в напрямку від випадкових, спонтанних і досить неочікуваних до все більш системних і усвідомлених, що свідчить про якісний перехід управлінської думки на новий, методологічно забезпечений і теоретично обґрунтований рівень.

Дмитренко Н.О. (м. Київ)

dmytrenko_nata@mail.ru

ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА КОНЦЕПЦІЇ ЯКІСНОГО УПРАВЛІННЯ

Україна стоїть на шляху творення нової історії, що передбачає великі зміни та реформування механізмів управління й влади, зміни у свідомості громадян, що стане надійним фундаментом для побудови оновленої держави. У зв'язку із посиленням процесів глобалізації однією з пріоритетних задач, що постають перед нашою державою, є модернізація та вдосконалення механізмів функціонування органів державної влади. Проголошений Україною курс до інтеграції з Європейським Союзом передбачає не лише косметичний ремонт, а й кардинальне переналаштування механізмів державної влади та соціальної спрямованості країни на якісно новий рівень існування. Подібні зміни в управлінні державою є необхідною умовою гарантування високого рівня життя, забезпечення прав і свобод громадян та економічної стабільності.

Ключовим фактором у досягненні європейських стандартів є побудова прозорої та ефективної системи публічного управління, яка спрямована на підвищення ефективності функціонування державного сектору та налагодження зворотного зв'язку між громадянами та державними органами. Значну роль у цьому процесі відіграють такі поняття як суспільство знання, е-урядування, е-демократія та е-послуги.

Концепція якісного управління стала цікавити науковців з кінця 90-х років ХХ століття. Дотримання основних принципів модернізації державного управління у напрямку імплементації електронного урядування створює умови побудови нових відносин між громадянами та органами державної влади. В українській науці до проблем впровадження основних засад концепції якісного управління звертались такі фахівці з державного управління як О.Бейко, В.Нікітін, В.Корженко, Л.Приходченко та інші науковці.

Основою існування концепції якісного управління є звітність органів державної влади перед громадянами, які очікують професійного виконання покладених на них функцій та дотримання етичного кодексу держслужбовців. Відправною датою нового курсу розвитку є 13 червня 1995 року. У цей день Постановою Верховної Ради України «Про розробку проекту Закону України щодо структури виконавчої влади», було ухвалено, згідно із п. 2, доручити Комісії Верховної Ради України з питань правової політики і судово-правової реформи розробити проект Концепції адміністративної реформи. Одним із завдань адміністративної реформи є зміна сприйняття адміністративно-правового статусу людини. Її метою є забезпечення реалізації прав і свобод громадян в їх взаємовідносинах з органами виконавчої влади та використання таких засобів, які б забезпечували демократизм та непорушність конституційних прав і свобод людини та громадянина. Вона націлена на закріплення правового стандарту взаємовідносин публічної адміністрації і людини, основою якого є сприйняття особи повноправним суб'єктом, перед яким влада відповідальна за свою діяльність. У зв'язку з цим у змісті адміністративно-правового статусу людини перевага має надаватися визначенню не тільки її обов'язків перед державою, а й насамперед її прав, за забезпечення реалізації і захист яких держава несе повну відповідальність.

Враховуючи стрімкі темпи інформатизації суспільства, сьогодні можемо говорити про новий рівень відносин між громадянами та органами державної влади. Новий етап характеризується зміною керуючого, яким стає громадянин. Концепція якісного управління покликана гарантувати громадянам можливість відстоювати свої права та інтереси перед державою, приймати активну участь у процесі прийняття рішень, отримувати необхідну інформацію про органи державної влади та органи місцевого самоврядування, а також

отримувати якісні адміністративні послуги за допомогою інформаційно-комунікативних технологій. Дані дії є основою побудови прозорої демократії та підзвітності органів державної влади.

Стосовно останнього нашої країні слід докласти чимало зусиль. Однак на сьогодні вже відбуваються деякі зрушення. Так, завдяки Концепції адміністративної реформи в Україні, було запроваджено Інститут адміністративних послуг [2]. Протягом 2009-2011 років робилися спроби створити Реєстр адміністративних послуг [0; 3]. 6 вересня 2012 року прийнято Закон України «Про адміністративні послуги». Також триває розробка веб-сайту «Єдиний державний портал адміністративних послуг». Звичайно, сайт знаходиться і досі на реконструкції, однак зрушення у даному напрямку вже відчущуються.

Таким чином, сьогодні існує потреба у налагодженні нової взаємодії між громадянами та органами державної влади. Зазначимо, що кількість відповідних пошукових запитів в мережі Інтернет підтверджує наявність суспільного попиту на розвиток послуг електронного урядування. Саме тому владні структури повинні належним чином ставитись до своїх обов'язків, адже основною проблемою державного сектору сьогодні є низький рівень довіри громадян до органів державної влади та низький рівень професіоналізму останніх. Зміна іміджу можлива завдяки дотриманню принципів концепції якісного управління, яка полягає у створенні нового рівня функціонування державного сектору.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Положення про Реєстр адміністративних послуг: Кабінет Міністрів України; Постанова, Положення від 27.05.2009 № 532
2. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні: Президент України; Указ, Концепція від 22.07.1998 № 810/98
3. Про Реєстр адміністративних послуг: Кабінет Міністрів України; Постанова, Положення від 05.12.2011 № 1274

Дубівка А.Ю. (м. Київ)

Alina_Dubivka@i.ua

ІДЕЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ КОРПОРАТИВНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ

Сучасна управлінська парадигма формується на засадах концепції сталого розвитку та комплексної інформатизації управлінських процесів. Основні ідеї сталого розвитку формуються за трьома напрямками: екологічним, соціальним, та економічним. У екологічному та економічному аспектах, сталий розвиток суспільства в цілому та його сфер обов'язково повинен бути сумісним зі зберігаючими та природоохоронними технологіями у прийнятті науково-обґрунтованих управлінських рішень, реалізація яких відбувається у довготривалій перспективі із розумінням наслідків глобального масштабу. Соціальний аспект передбачає створення робочих місць, захист прав людини і задоволення її потреб.

Формування концепції сталого розвитку та її активна підтримка у міжнародних спільнотах, актуалізували становлення і розвиток її основних засад в Україні. Впровадження основ ідеології сталого розвитку у практиках окремих підприємств ставить перед сучасними управлінцями нові завдання, зокрема, це створення інформаційної платформи за допомогою якої стає можливим інформування співробітників про основні ідеї концепції сталого розвитку, налагодження корпоративної взаємодії серед працівників у досягненні комплексної стратегії організації у сфері сталого розвитку.

Інструментом популяризації цінностей сталого розвитку у спосіб комплексної інформатизації управлінських процесів постають платформи корпоративних інформаційних систем (КІС), які по суті є «системою управління бізнес-процесами підприємства, яка підтримує функціонування підрозділів, забезпечуючи розподілену обробку інформаційних потоків протягом усієї технологічної ланки процедур управління».[0] Структура КІС функціонально відтворює організаційну структуру підприємства, вбудовану у інформаційно-телекомунікаційні мережі. За спрощеною структурою КІС можна розподілити за

функціональним призначенням для управлінської ланки і за інструментальним – для спеціалістів і технічних працівників.

Важливим напрямком реструктуризації корпоративних інформаційних систем як інформаційно-керуючих діючих частин в управлінні організацією є впровадження нових можливостей та конфігурацій з опціями для керівників і персоналу з метою розвинення інформаційної обізнаності основоположних засад концепції сталого розвитку.

Для керівників такі опції повинні виконувати наступні завдання: спростити автоматизований супровід процесу прийняття управлінських рішень, надавати варіанти наслідків від їх реалізації у екологічному, економічному і соціальному векторах. Для персоналу впровадження модулів по сталому розвитку виконуватиме освітню та інформаційну функції, що дозволить дистанційно пояснювати працівникам організації сутність концепції сталого розвитку, а також інформувати співробітників про впровадження такої концепції на підприємстві, конкретні кроки, що виконуються в рамках концепції сталого розвитку.

У реструктуризації КІС на основі сталого розвитку та шляхом їх модернізації реалізується соціальна відповідальність керівника та організації в цілому, адже вкладання інвестицій таким чином створює підґрунтя, на яких видається можливим вбудовувати ідеї концепції сталого розвитку в життєдіяльність організації та її персоналу. Отже, розуміння сучасними керівниками сутності концепції сталого розвитку визначає рівень його відповідальності перед суспільством, організацією та колективом у декількох аспектах – екологічному, економічному, соціальному та у аспекті розвитку інформаційної моделі інвестиційної складової в управлінській діяльності.

Таким чином, розробка, програмування та реструктуризація архітектури корпоративних інформаційних систем на підприємствах має відбуватися в рамках довготривалого планування діяльності організації, особливо у разі перспектив виходу її на міжнародний рівень. При спробах організувати управлінську діяльність «тут і зараз», необхідно осмислювати наслідки своїх рішень та зважати на важливість прийнятого рішення для майбутніх поколінь. Популяризація цінностей концепції сталого розвитку на платформах корпоративної інформаційної системи може транслювати корпоративну місію, цілі, цінності організації, безперервно нагадуючи працівникові, будь то менеджер, спеціаліст або технічний виконавець про корпоративну єдність у виконанні свого професійного обов'язку щодо збереження ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Плескач В.Л. Інформаційні системи і технології на підприємствах: підручник / В.Л. Плескач, Т.Г. Затонацька. - К. : Знання, 2011. - 718 с.

Зубарева О.И. (г. Днепрпетровск)

oksana_bilko@mail.ru

«СОБЛАЗН» КАК ФОРМА РЕПРЕЗЕНТАЦИИ СОЦИАЛЬНОГО КОНТРОЛЯ В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ

Сдвиг в парадигмальном поле социологии, фиксирующий социальное тело в качестве фигурации, ризомы, диссипативных структур, гипертекстовой организации социального пространства и прочего, актуализирует вопрос относительно рычагов социального контроля в обществе беспорядочного и диффузного взаимодействия индивидов. В контексте актуальной социокультурной ситуации, определяющей принципы научной рефлексии, социум уже невозможно рассматривать как совокупность организованных институтов, иными словами, используя терминологию А.Турена, мы живем в "не-обществе", поскольку все его составляющие находятся в постоянном диффузном движении относительно друг друга. Тем самым признается крах гносеологического ядра классической социологии, квинтэссенцией которой являлась идея соответствия между институционализацией ценностей и социализацией акторов, и предполагающая тождество порядка (структуры) и движения (функции).

Соответственно, приходит отрицание устоявшегося понимания социального контроля, описываемое в категориях системы, порядка, стабильности, структурности, и т.д. Вместо этого, учитывая, упомянутые нами принципы организации социальной матрицы, социальный контроль репрезентирует себя посредством концепций знака, культурного кода, соблазна, симулякра и всего того, что непосредственно может быть соотносено с ситуацией постмодерна. Так Ж. Бодрийяр обратил свое внимание на анализ современного ему общества, в котором, как он полагает, уже господствует не производство, а средства массовой информации, кибернетические модели и системы управления, компьютеры, обработка информации, индустрия развлечений и знаний и т. д. Из этих систем рождается подлинный взрыв знаков. Можно сказать, что мы перешли от общества, где господствовал способ производства, к обществу, контролируемому кодом производства. Цель сдвинулась от эксплуатации и получения прибыли к достижению господства с помощью знаков и производящих их систем [1].

В контексте нашего анализа, важно отметить, что характерным механизмом социального контроля посредством эксплуатации знаковых форм в современном обществе, на наш взгляд, выступает соблазн. Соблазн, согласно идеи французского социолога Ж. Бодрийяра снимает саму идею оппозиционности, моделируя принципиально семиотичную и принципиально оборачиваемую игровую среду [2].

Процесс соблазнений, в контексте постмодернистской аструктурной модели социальной реальности, рассматривается социологом как основанный не на власти, а на отказе от линейной властности. Соблазнение становится наиболее действенным способом социального контроля в обществе чувственного восприятия и безграничного потребления. При этом, мы фиксируем следующие дисциплинарные практики в современном социуме: рекламный образ и рекомендация специалиста, вместо репрессий, материальное благополучие как показатель успешной самореализации, вместо устаревших морально-политических идеологий. То есть, современного человека призывают не бороться со своими желаниями, а их удовлетворять, поскольку желания, будучи искусственно заданными, воспроизводят и укрепляют устоявшийся социальный порядок.

Следовательно, быть свободным в современном обществе, на самом деле, означает лишь свободно проецировать желания на произведенные товары и впасть в "успокоительную регрессию вещи". «Желание, как указывает Н.Н. Плужникова, — это постоянное поглощение реальности, втягивание ее в себя и, в то же время, постоянное ускользание от подавления тотальности. В подобной среде субъект чувствует себя пассивным и расслабленным настолько, что легко поддается контролю со стороны «обтекаемых» техник власти. Ведь в желани и сама власть является рассредоточенной и незаметной, она как бы «обволакивает» субъекта» [3]. Современный человек, таким образом - «желающая машина», чье желание все время инициируется дискурсом власти, например , рекламой , политикой , психоанализом. Существование индивида в обществе потребления становится не мыслимым вне социальных машин, производящих «очаровывающие» дискурсы и, наоборот, власть не мыслима вне паразитирование на желаниях человека .

Подводя итог, отметим, что современный культурный контекст, отмеченный вектором движения социума от логики модерна к постмодерну, в качестве ключевого механизма социального контроля предполагает соблазн. То есть, на смену «нарративного аппарата», выступающего в качестве общественного регулятора и задающего жесткие рамки «нормы» и «патологии», приходит власть «желания», «очарования», «символа». При этом изменяется механизм репрезентации социального контроля, основанный на соблазне и ориентированный на чувственный характер современной культуры с присущей ей тягой к чувственным наслаждениям.

Список використаних джерел:

1. Новейший философский словарь. — Минск: Изд. В. М. Скакун, 1998. — 896 с. (электронный ресурс) Доступно на http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/fil_dict/index.php

2. Бодрийяр Ж. Соблазн / Пер.с франц. А. Гараджа. — М.: Ad Marginem, 2000. — 318 с. (электронный ресурс) Доступно на http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/bodriy/index.php
3. Плужникова Н.Н. Постмодернизм и радикальный конструктивизм как модели современной культуры// Электронный научно-образовательный журнал ВГПУ «Грани познания». – 2009. - №4(5). [электронный ресурс]. Режим доступа www.grani.vspu.ru

Кисельова О.Л. (м. Київ)

Betakarotin09@mail.ru

«СТАЛИЙ РОЗВИТОК»: ВИТОКИ КОНЦЕПЦІЇ ТА ЇЇ СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

З кожним роком можливість природних ресурсів, кількість яких невпинно вичерпується, задовольнити зростаючі вимоги людства стає все меншою. Унаслідок цього актуальними стали пошуки такої моделі економічного розвитку, яка б дала змогу раціонально унормувати ці негативні тенденції. Такою моделлю стала концепція «сталого розвитку».

Термін «сталий розвиток» як назва передової у сучасному світі соціально-економічної моделі був введений у 1987 році Міжнародною комісією по навколишньому середовищу і розвитку. Він означає такий розвиток, який задовольняє вимоги сучасності, при цьому залишаючи можливість майбутнім поколінням задовольняти їхні потреби. Та перш ніж вибудуватися в тому значенні, в якому ми мислимо її зараз, парадигма «сталого розвитку» пройшла певні етапи становлення, яке почалося з появою у ХХ ст. політичної концепції «екологізму».

Як політична доктрина, концепція «екологізму» почала формуватися у 60-х роках ХХ століття. Розвиток суспільства в ті часи можна було охарактеризувати такими процесами, як індустріалізація та урбанізація. Серед різноманітних наукових теорій світового розвитку домінуючим був так званий техногенний тип економічного розвитку, що детермінувало появу у людства страху та занепокоєння про майбутнє світової екології. На основі усвідомлення суспільством можливої загрози природі, питання, які раніше вивчала в основному екологічна наука, почали набувати політичного контексту.

Визначальними засадами екологічної концепції стали екоцентризм, холізм та апокаліпсизм. Людина в цій теорії втрачала місце ключової фігури в системі зв'язків між представниками живої природи, натомість вона вважалася за одну із складових частин цієї системи. За уявленнями одного з представників екологізму, Яна Смете, світ природи – це цілісність, тому людину, як частину «механізму» потрібно вивчати не лише в контексті соціальному, а й в природньому. Екологісти застерігали людство від глобальної катастрофи, яка обумовлювалася принципом «антропоцентризму», притаманного суспільству.

Спричинивши великий резонанс у колах науковців, доктрина екологізму почала розгалужуватися на різноманітні напрямки, які вивчали ті чи інші проблеми, пов'язані з екологією. Так з'явилося поняття «глибокого» та «неглибокого», поміркованого та радикального екологізму, енвайроменталізму. З великою швидкістю питання екології стало предметом міжнародних відносин. Одними з визначальних експертних напрацювань в цій галузі стали дослідження «Римського клубу», створеного в 1968 р. Ауреліо Печчеї. У 1972 р. ця організація видала доповідь «Межі росту», що представляла собою аналіз майбутнього людства в умовах збільшення кількості населення та скорочення важливих природних ресурсів.

Протягом 70-80-х років питання екології неодноразово обговорювалося на міжнародних конференціях (1972 р. у Стокгольмі, 1982 р. у Найробі), перш ніж у 1987 р. «комісія Буртланд» оприлюднила свій рапорт «Наше спільне майбутнє», в якому обґрунтовувалися засади концепції «сталого розвитку». Пізніше, у 1992 р., на конференції ООН у Ріо-де-Жанейро («Саміт Землі») провідною ідеєю стало забезпечення стійкого розвитку в цілому. Так концепція почала набувати значного поширення у світі.

На сьогоднішній день модель «сталого розвитку» стала визначальним орієнтиром політики багатьох країн світу. Основні стратегічні напрямки стійкого розвитку, такі як раціональна експлуатація природних ресурсів, узгодження споживчих потреб з екологічними можливостями планети та кількості населення з продуктивним потенціалом екосистеми Землі, та інші, - все це є досить актуальним і для України. Велика кількість проблем економічного характеру в нашій країні пов'язана певною мірою саме з неефективним плануванням програм та стратегій управління різними сферами економічної діяльності. Це пов'язується насамперед з тим, що лише окремі розділи в структурі програм та проектів, прийнятих в Україні, можна вважати спрямованими на стратегію «сталого розвитку». Подібні документи в першу чергу повинні включати основні шляхи забезпечення сталого розвитку, а не тільки окреслювати засади концепції, на які потрібно орієнтуватися.

У такому контексті, доцільним буде сказати, що важливим кроком у запровадженні моделі в Україні є правильне визначення орієнтирів, послідовний підхід до розв'язання поставлених завдань, логічна організація етапів реалізації концепції тощо. Тільки системний підхід до вирішення проблеми щодо збереження ресурсів дасть в майбутньому ефективні результати.

Таким чином, можна сказати, що концепція «сталого розвитку» - це визначальний орієнтир у розвитку світової та національної економік. Формуючись протягом другої половини ХХ ст., парадигма стійкого розвитку стала сьогодні глобальною стратегією, яка дає поштовх до модернізації управлінських систем у багатьох країнах світу, в тому числі і в Україні. В Україні процес розбудови цієї концепції триває, та поки не дає потрібного результату. Тому найважливішим питанням сьогодні має стати впровадження дієвих програм «сталого розвитку», виконання яких дасть позитивний ефект на багато років вперед.

Коваль М.О. (м. Київ)

kovalmh@ukr.net

ЗАСТОСУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ НАУКОВОГО УПРАВЛІННЯ ДЛЯ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ В ОРГАНІЗАЦІЯХ

В умовах динамічного розвитку інформаційних технологій, все більш гостро постає питання про забезпечення достатнього рівня захисту інформації, що не підлягає публічному розголошенню. Найбільша частка подібної інформації припадає на комерційну таємницю, що як така, становить собою одну з фундаментальних основ для прибуткової діяльності організації. Запропонований Тейлором розподіл праці на підприємстві, відкриває додаткові можливості для управління інформаційною безпекою. Інтерактивна діяльність у системах «людина-людина» та «людина-машина» завжди знаходиться під загрозою витоку інформації, оскільки супроводжується людським фактором. За такої ситуації безумовним стає те, що контроль за інформаційними потоками в організації являється одним з компонентів комплексного захисту інформації.

Використовуючи метод наукового управління, видається можливим здійснити кластерний розподіл персоналу підприємства на групи ризику для витоку інформації. Такий підхід потребуватиме потужної аналітичної роботи, до необхідних процедур можуть бути віднесені: аналіз особових справ, розробка психологічного портрету працівника, створення багаторівневої ієрархічної системи доступу до інформації та інші методи. Заходи, спрямовані на конкретних співробітників, мають за мету знайти випадки правопорушень цими службовцями на минулих місцях роботи, якщо такі мали місце, а також, створити портрет з урахуванням схильностей співробітника до авантюрної діяльності та правопорушень. Комплекс захисту інформації доцільно розробляти на початковій стадії діяльності підприємства, правки до розробленого проекту можливо вносити у процесі повномасштабної діяльності організації.

Будь-який бізнесмен-початківець має справу з ризиками не лише у сенсі невизначеності майбутнього комерційного успіху підприємства, але й з ризиками несанкціонованого доступу до інформації з боку конкурентів та злочинців. Така ситуація складається з огляду

на те, що не існує ще у нового підприємства достатньо надійного комплексу заходів для збереження даних. Науковий підхід дозволяє системно підійти до питання і виділити ключові аспекти у роботі з ризиками втрати інформації. Така методологія дозволяє вирахувати суб'єкт, об'єкт і джерело ризиків, що становлять відповідно: особа або колектив, що виграють від втрати інформації; систему, в якій буде функціонувати підприємство і яка поки є невизначеною; причини, що спричиняють невизначеність системи. Результатом визначення для ризиків таких термінів як суб'єкт, об'єкт і джерело, з'являється можливість комбінованої роботи з отриманими поняттями для подальшого розвитку системи захисту.

Розподіл праці на підприємстві слід поєднувати з максимальною автоматизацією роботи і можливістю віддаленого контролю за допомогою ЕОМ. Одним із засобів забезпечення інформації може бути пакетне виконання складних, а також, рутинних процесів. Тому необхідно використовувати досягнення інформаційних технологій, а саме це дозволяє зробити науковий підхід до управління. Надзвичайно надійним методом збереження інформації є розробка власного програмного забезпечення для використання комп'ютерних технологій. Це максимально унеможливує витік даних безпосередньо з робочого місця, також необхідним є використання службової зовнішньої пам'яті комп'ютера, що по закінченню трудового процесу має залишатися на підприємстві і піддаватися моніторингу на предмет побічних дій, що могли виконуватися з нею. Той чи інший вид роботи повинен виконуватися спеціалістами у цій сфері, тоді можна буде спостерігати так званий ефект спеціалізації, коли спеціалізація праці підвищує продуктивність персоналу, а також призводить до спеціалізованої комунікації між професіоналами, яка насичена спеціальними термінами, а отже це зменшує ризик розуміння цієї інформації іншою людиною та її несанкціонованого використання.

Науковий підхід також доречно використовувати в організації роботи топ-менеджменту. Зокрема необхідно розуміти, що менеджери вищої ланки є відповідальними особами за роботу окремих підрозділів, тому на такі посади слід призначати осіб, що мало зацікавлені у інформаційних втратах підприємства. Поряд із засобами запобігання розповсюдження комерційної таємниці, слід розробити класифікацію інформації на таку, що підлягає розголошенню і для масового використання; обмежену у доступі; власне, комерційну таємницю. Бувають випадки, коли втрата інформації може відбутися в процесі силового насильницького втручання сторонніх осіб, зокрема збройне захоплення офісу чи виробничих потужностей. В такому випадку необхідно правильно організувати службу безпеки підприємства, науковий підхід до управління дає змогу зробити це і для такого специфічного підрозділу організації. Наприклад, можливий добір співробітників охорони за певними критеріями як то фізичні параметри, навички володіння різноманітними видами зброї, досвід роботи у силових структурах, бойовий досвід та інше подібне. Можливості наукової теорії управління для охорони інформації є різноманітними і практичними.

Ковальов В.І. (м. Київ)

slavikkovalyov1@gmail.com

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ КОМАНДНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В СУЧАСНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

Ми живемо в час всеохоплюючих динамічних суспільних трансформацій. Всі сфери суспільного життя характеризуються непостійністю та піддаються постійним змінам. В сучасному суспільстві постмодерну важливу роль відіграють трансформації в системі промисловості, підприємництва та управлінській діяльності, які потребують детального розгляду, системного аналізу та діагностики. Орієнтуючись на тенденції в розвитку бізнес-процесів, які характеризуються стрімким ростом високих технологій, і, як наслідок, здатність їх швидкого впровадження та креативність стають життєво необхідними умовами виживання на ринку, сучасні організації вимушені переходити до гнучких організаційних структур та систем управління. Світова фінансово-економічна криза показала, що в динамічних умовах життєво важливими властивостями організації є цілісність, адаптивність та гнучкість.

Використання феномена команди з її можливостями формувати амбітні цілі та концентруватись на досягненні результатів, умінням ефективно використовувати ресурси кожного її члена та підтримувати мотивацію на сумісну роботу може стати доленосною перевагою організації на сучасному ринку.

Але перш ніж перейти до особливостей формування та функціонування командного менеджменту в сучасних організаціях варто розглянути питання щодо доцільності його використання, адже командний менеджмент не може бути тотальним і має орієнтуватись на співіснування з іншими управлінськими формами.

Командний менеджмент, раціональна та професіональна бюрократія є основними формами опосередкованого менеджменту. В раціональній бюрократії процес прийняття рішень регулюється списком інструкцій та правил, чіткий контроль за процесом діяльності; професійна бюрократія в свою чергу функціонує на підставі системи визначених компетенцій та кваліфікацій. Положення, інструкції та правила в командному менеджменті регулюються в значно меншій мірі. Рішення в команді приймаються у відповідності до узгоджених цілей команди та цілей політики і стратегії організації. Регулятори діяльності команди є результатом її колективного виробництва. Що ж до відповідальності, то індивідуально кожен учасник відповідає перед командою, а команда – перед організацією. Проте попри беззаперечні переваги використання командного менеджменту, необхідно пам'ятати і про недоліки, основним з яких є дефіцит часу, який необхідний для формування високоефективних професійних команд.

В сучасній організації управлінська система – це композиція різноманітних видів та типів менеджменту. Аби забезпечити ефективність та розвиток організації, потрібно орієнтуватись на предметну діяльність підрозділів які визначають специфічні сензитивні форми управління. Наприклад, для бухгалтерії доречним буде використання бюрократичної форми управління; для організації роботи транспорту, складу, охорони, виробничого відділу – раціональна бюрократія. Командний менеджмент, в свою чергу, ефективний для рекламних відділів, відділу інновацій та конструкторського бюро, топ-менеджменту. Також використання командної форми управління дає позитивні результати при її впровадженні в новому для організації виді діяльності. Система командного менеджменту доцільна у такому середовищі діяльності підприємства, яке характеризується непередбачуваністю та динамічністю.

Для ефективності командної роботи велику увагу треба приділити організаційній складовій, яка складається з системи мотивації та інформаційного забезпечення.

Система мотивації має стимулювати загальну ефективність команди, а не індивідуальні досягнення. Також важливими складовими системи мотивації є питома вага її основних компонентів (заробітної плати і кар'єри) для членів команди. Тобто, якщо для топ-менеджменту кар'єрна мотивація в більшості випадків є домінуючою, то на рівні самокерованих проектних або робочих груп оплата праці є ключовою в більшій мірі. Необхідно враховувати як і те, що система винагороди командної роботи має узгоджуватись з основною системою в організації, так і те, на яких принципах буде отримувати винагороду команда в цілому та яким чином індивідуальний внесок в командний результат буде оцінений. Найпростішим прикладом системи грошової винагороди в командному менеджменті є: найкращі отримують значну винагороду, більшість – меншу долю від загальної винагороди, а ті які допускали найбільше помилок – взагалі не отримують винагороди. Якщо в команді 11 учасників, то формула може виглядати так – 3+7+1 або 2+7+2 та інші подібні варіації з врахуванням тенденціональності. Хоча гроші і дуже важливий компонент системи мотивації, можливість налагодження соціальної кар'єри, набуття авторитету та поваги за компетентність та талант – також значущі складові для майбутнього.

Система інформаційного забезпечення необхідна для прийняття обґрунтованих та адекватних зважених рішень. Але, так як керівництво не схильне надавати повний доступ до необхідної інформації, рівень довіри вищих ланок управління до команди має бути високим,

і це вже ідеологічна та світоглядна проблеми. Різке збільшення інформаційних каналів при зміні форми управління на командний менеджмент - це вже організаційно-технічна проблема, вирішенням якої може бути система релевантного інформаційного лідерства в команді, що значно скорочує кількість інформаційних каналів в рамках однієї задачі. Членам команди також необхідно не тільки вміти працювати з комп'ютерними інформаційними системами, а й правильно розуміти й інтерпретувати інформацію завдяки економічній, соціально – психологічній та фінансовій грамотності.

Задля повноцінного функціонування команди їй необхідні нормативні документи, найважливішими з яких є Статут та Регламент роботи. Статут має включати основні права та обов'язки команди, порядок взаємодії з підрозділами в організації. Регламент містить інформацію про процедурні моменти безпосередньої командної роботи. Дуже важливим є те, що ці документи мають бути спроектовані власне самою командою за консультативної та правової підтримки вищих ланок управління.

Ризиками незбалансованого формування окремих команд можуть бути поява субкультури команди, цінності і філософія якої буде відрізнятися від загально організаційної, розвиток команд всередині організації призведе до посилення конкуренції та конфліктів.

Тобто, командний менеджмент передбачає не формування окремої групи індивідів, а складову побудови системи управління сучасної організації, яка буде вміло адаптуватись до постійних змін як і зовнішнього середовища, так і модифікації внутрішньо організаційних процесів.

Колобашкін Л. (м. Київ)

kolobaskinLeon@mail.ru

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ НОВІТНІХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ СУСПІЛЬНИМ РОЗВИТКОМ

Якщо ми хочемо бачити нашу Батьківщину серед успішних, багатих, з вектором сталого розвитку країн, то необхідно враховувати особливості втілення сучасних технологій інформаційного простору на вітчизняних теренах. Потрібно також осмислення базових понять, особливо управлінської сфери, аби бачення «хорошого уряду» відповідало добі постійно оновлюючого суспільства, хвилям сучасної модернізації, а не тягнуло архаїчними позиціями суспільної свідомості та дії, до яких об'єктивно є схильним наш соціум, у негаразди вчорашнього дня та бідність.

Аналізуючи реалії сьогодення, важко не погодитися із тим, що індекс соціального поступу (ІСП) є логічним доповненням ВВП, а за думкою деяких експертів [1] навіть альтернативою останньому, оскільки зосереджується саме на вимірах якості життя людини. І, якщо із задоволенням базових потреб в Україні все обстоїть більш-менш добре, то показники можливостей самовираження, наприклад, є вкрай низькими, розміщуючи її на один щабель вище Сальвадору, а загалом, саме ці виміри обумовлюють перебування країни посередині рейтингу, обмежуючи підйом до рівня лідерів якісного людського буття (Нової Зеландії, Швейцарії, Нідерландів та інших). Такий факт дослідники пов'язують із високою складовою корупції у життєдіяльності суспільного механізму. Сама тема взаємних підкупів та «відкатів» не перший рік артикулюється у культурному та правовому просторі нашого життя. Я пропоную подивитися на цю проблему та можливості її вирішення з нового боку – застосування високих технологій в управлінських системах. Формування електронного уряду через впровадження інформаційних систем та їх доступність для широкого загалу сприяє прозорості у розробці й прийнятті, а також подальшому впровадженню певних рішень. Адже в сучасних умовах, хороший уряд це не те традиційно патерналістське утворення, що все вирішує за своїх громадян, а навпроти, скоріше відповідальна перед суспільством рада, уповноважена до скликання експертів, діяльність якої є зрозумілою для більшості інвесторів, якими виступають як резиденти країни, так і представники іноземного капіталу. Тільки такий спосіб взаємодії із ресурсами країни, її населенням, дозволить підвищувати якість життя. Те,

що великі надії покладаються на електронне самоврядування, зазначив міністр освіти Сергій Квіт [2], підкресливши, що саме співпраця з асоціаціями «Інформаційні технології України», «Асоціація інноваційного розвитку» та компанією Microsoft дозволить перебороти інерційність розвитку «навздогін», повноцінно долучитися до світових процесів модернізації. Отже, маємо, як мінімум дві переваги запровадження електронних систем управління до практики суспільних взаємодій: це, по-перше, ліквідація, або суттєве зменшення корупційних елементів у життєдіяльності соціуму, що підвищить довіру до урядових (і поза урядових) інституцій, сприятиме зростанню інвестиційної привабливості нашої країни, а відтак, і підвищенню індексу соціального поступу; по-друге, якісне покращення процесів модернізаційного оновлення у різних сферах суспільного життя.

Якщо ми звернемося до практики управлінських процесів розвинутих країн, то побачимо широке запровадження саме електронного самоврядування. Що ж заважає нам, не просто брати це за приклад, але й активно впроваджувати вже опрацьовані форми, звичайно з критичним урахуванням особливостей власного розвитку, та, водночас, із усвідомленням того, що ці особливості не повинні стояти на заваді благополуччю країни, її включенням до кола багатих й успішних держав? Я назвав би дві суттєві риси національного менталітету, що перешкоджають нашому інноваційному розвитку: по-перше, це пасивне очікування благ, що мусять розподілятися «зверху». Завдяки революції гідності ці риси національного характеру суттєво зменшилися, але інерцію їх перебування у житті пересічних громадян не можна недооцінювати. По-друге – люди похилого віку у нашій країні поспішають записувати себе до «старих», тобто таких, що не можуть навчатися новому, а практика електронного самоврядування апелює до свідомих та прогресивно мислячих громадян. І, нарешті, третє, що стосується вже не тільки України, а усіх країн, що прагнуть пов'язати якість різномасштабних менеджерських проектів, управлінських рішень, тощо із можливостями сучасних інформаційних технологій – це небезпека електронних злочинів (хакерства), але протистояти останньому можна і потрібно, розвиваючи відповідне програмне забезпечення, координуючи дії різних державних та поза державних структур та інституцій.

Список використаних джерел:

1. Жизнь как она есть. Индекс социального прогресса как альтернатива ВВП./ Вести.Репортер 17-23 октября 2014, С. 50-51.
2. Министр с образованием./ Вести.Репортер 14-20 ноября 2014, С. 46-47.

Коновал Я.В. (м. Київ)

janakonoval@gmail.com

ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ НА ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

На даний час Україна перебуває у складному становищі, яке обумовлено не тільки переходом з одних ринкових відносин до інших, але і напруженою соціально-політичною ситуацією, загостреною військовим конфліктом. Українські виробничі підприємства в таких умовах змушені виживати, порушується їх рівняння на зразки світової економічної системи, тому особливої актуальності набуває проблема запровадження інноваційних методів до базових стандартів корпоративної культури в управління організацією. На даний час, проблеми запровадження на українських підприємствах інноваційної корпоративної культури має багатоаспектний характер, пов'язаний з визнанням України – як економічно-незалежної країни, припиненням політичної агресії і політичних зіткнень, що в свою чергу призведе до зрілої конкуренції і покращення умов праці.

За допомогою орієнтування на високу якість роботи, результативність праці, максимально професійну самореалізацію і самовизначення, а також креативність і вміння працювати в команді надасть змогу спеціалісту користуватися попитом серед провідних вітчизняних і світових компаній. У зв'язку з цим все більшої актуальності набуває проблема формування української інноваційної корпоративної культури, яка б в свою чергу

підтримувала національний менталітет, традиції, норми та правила, які формувалися протягом десятиліть і не приховували індивідуальність України, а навпаки сприяли вдосконаленню процесів в середині організації, а також налагодженню взаємовідносин між українськими і зарубіжними партнерами. Тому необхідність дослідження феномену корпоративної культури та її впливу на діяльність господарюючих суб'єктів є беззаперечною.

В Україні питаннями корпоративної культури займалися О.С. Виханський, М.Д. Виноградський, І. Грошева, Й.С. Завадський, Е. Коротков, А. Максименко, А.І. Наумова, Ю.І. Палеха, В. Погребняк та інші відомі вчені. Серед зарубіжних вчених, які присвятили свої наукові праці дослідженню корпоративної культури, можна назвати М. Армстронга, П. Вейла, Р. Куїнна, М. Коула, Д. Мацумото, Д. Ньюстрома, Д. Олдхема, Б. Фергана, А. Фурнхама, Е. Шайна, К. Шольца та інших.

За останні місяці в Україні почали набирати обертів модернізовані та інноваційні заходи, що спрямовані на розробку, вдосконалення та підтримання корпоративної культури. Для більшості сучасних компаній налагодити систему внутрішніх комунікацій та відпрацювати принципи корпоративної культури є одним із першочергових завдань, що в подальшому надасть змогу мати для розвитку монополістичної конкуренції на міжнародному ринку праці.

Корпоративна культура формується на традиціях і нормах компанії, але невід'ємним елементом компанії є людина. Працівник є головним мірилом успішності і правильно сформованої корпоративної культури, від його особистісного потенціалу буде залежати вся успішність компанії в подальшому її розвитку. Кожен співробітник є унікальним за своєю природою, і при правильному корпоративному управлінні і системі мотивації персоналу кожен працівник розкриває свої найкращі особистісні і ділові якості, що гарантує організації всезагальний безперечний успіх.

Існує необмежений діапазон прояву інноваційності корпоративної культури: від створення умов ефективного користування вже існуючим до інноваційного потенціалу (особистості, підприємства) в інтересах розвитку суспільства [1].

Інноваційні складові корпоративної культури формуються за результатами розвитку вітчизняного корпоративного сектора, який в свою чергу має ряд особливостей і залежить від загальної політичної і економічної ситуації в країні. Корпоративна культура є досить неоднорідним явищем. О.С. Виханський і О.І.Наумов визначали корпоративну культуру як набір найважливіших спрямованих на членів колективу припущень, що набувають вираження у цінностях, декларованих організацією, і задають людям орієнтири їхньої поведінки та дій [2], але організаційна культура почалася раніше вона є наслідком історичного, культурного, економічного і навіть релігійного розвитку країни, саме тому вона характеризується різноманітними проявами, зокрема зовнішніми (стиль одягу, манера поведінки, предметні атрибути компанії), віруваннями та цінностями, а також первинними базовими концепціями та відносинами, які сформувалися під впливом ментальних особливостей нації.

До інноваційних складових формування корпоративної культури на підприємстві можна віднести такі елементи:

Синтез елементів командного стилю управління та західних моделей корпоративного управління.

Створення власного стилю корпоративного управління, обумовленого національними особливостями.

Підпорядкування певній системі базових корпоративних цінностей та єдиному вектору розвитку корпоративного сектора в Україні [3].

Таким чином, ситуація, яка наразі склалась в Україні, свідчить про те, що вітчизняний сектор корпоративної культури є досить проблемним і потребує реорганізації і вдосконалення. Проте стандартизація норм корпоративної поведінки та їх пристосування до загальноприйнятих обов'язкових стандартів і вироблення власного стилю корпоративної

культури з урахуванням національних особливостей, врегулювання внутрішньо організаційних та міжорганізаційних процесів, ефективна мотивація та стимулювання працівників організації допоможе стабілізувати сектор корпоративного управління в Україні.

Список використаних джерел:

1. Аверьянов Л.Я. Організаційна культура управління сучасних підприємницьких структур / Л.Я. Аверьянов.- М., 2001.
2. Виханский О.С., Наумов А.Н. Менеджмент: Учебник. - 3-е изд. / О.С.Виханский. А.Н.Наумов. -М.:Экономист. 2003. - 532с.
3. Інноваційні складові вітчизняної корпоративної культури [Електронний ресурс] / О. Свтушевська // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Економіка. - 2008. - № 99-100. - С. 25. - Режим доступу до журналу:<http://cyberleninka.ru/article/n/innovatsiyni-skladovi-vitchiznyanoi-korporativnoyi-kulturi>.

Курапова І.О. (м. Київ)

ukraineiris@mail.ru

ЕЛЕКТРОННІ ПОСЛУГИ В УКРАЇНІ ТА АВСТРІЇ: КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ

Інтенсивний розвиток інформаційних технологій став підґрунтям для впровадження електронного урядування, яке позитивно впливає на загальний розвиток країн. Особливо відчутним є розвиток в таких сферах, як економіка, освіта, бізнес. Особливої уваги заслуговує медична сфера, позитивні зміни якої є вагомим аргументом для впровадження електронного урядування.

Наочним прикладом є зміни медичної сфери в Австрії, де у 2005 році була введена система електронного медичного обслуговування. Створена єдина інформаційна база дозволяє ідентифікувати користувачів та отримувати ними безкоштовні медичні послуги. Реалізація нововведення відбулась за допомогою введення в обіг електронної пластикової карти (е-карти), одна сторона якої відповідає за медичні дані, а інша містить особисту інформацію користувача: ім'я, прізвище, назву страхової компанії та особистий страховий номер. Важливим завдання е-карти є доступ до електронної медичної книги як для пацієнтів, так і для лікарів, що дозволяє в будь-який час отримати необхідні дані за пред'явленням страхового номеру [1].

Е-карта виконує наступні функції:

заміняє свідоцтво про страхування здоров'я;

заміняє свідоцтво про забезпечення медичної допомоги в зарубіжних країнах;

має функцію електронного підпису [2].

Використання е-карти регулюється спеціальним нормативним актом, що називається «Консолідований Федеральний закон: Загальне законодавство про електронний підпис».

Електронні карти широко використовуються і в інших сферах. Так, карта громадянина забезпечує доступ до інтернет-ресурсів, містить інформацію про ідентифікаційний номер власника, реалізує електронний підпис та засвідчує присутність в єдиному державному реєстрі.

В той час, коли громадяни Австрії широко використовують електронні карти, в Україні даний вид послуг представлений лише в окремих сферах та не має універсального характеру. Е-карти України працюють, зокрема, в банківській сфері та у прикордонній службі, де їх називають акредитаційними картками. Так, електронна (акредитаційна) картка дає право на перетин державного кордону, на в'їзд та виїзд з України на спеціально виділеному напрямку за мінімальний проміжок часу [3]. Нововведенням є карта киянина, що є матеріальним носієм контактних даних з метою надання вичерпного переліку соціальних послуг.

Відмінністю даних карт від е-карт Австрії є відсутність основних даних про особу та неможливість використання без наявності документів, що засвідчують особу.

В Україні використання е-карт та електронне урядування загалом знаходяться на стадії становлення, тому на даний момент є актуальним впровадження інноваційних систем

державної політики для розвитку електронних послуг. Впровадження подібної карти має ряд позитивних сторін. По-перше, дані про особу зберігаються в єдиному реєстрі з можливістю надання інформації за запитом громадянина без втрати часу та ресурсів. По-друге, зменшується необхідність накопичення великої кількості документів на паперових носіях. По-третє, з'являється можливість електронного регулювання черг, що дає можливість збільшити ефективність роботи державних та недержавних органів.

Таким чином, використовуючи досвід іноземних країн та керуючись Європейськими стандартами, з'являється можливість впровадження інноваційних технологій у сфері електронного урядування задля розвитку країни та ефективного функціонування державних управлінських та виконавчих органів.

Список використаних джерел:

1. Електронні медичні записи – ЕМК (Die Elektronische Gesundheitsakte – ELGA) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.gesundheit.gv.at/Portal.Node/ghp/public/content/ELGA/elga-elektronische-gesundheitsakte.html>
2. Інформація для іноземних громадян [Глосарій]: Е-карта [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.help.gv.at/Portal.Node/hlpd/public/content/150/Seite.1500006.html>
3. Електронна картка для прискореного паспортного контролю // Сайт Державної прикордонної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dpsu.gov.ua/ua/activities/skipping/skipping_2.htm

Літовченко В.В. (м. Київ)

leralitovchenko1@gmail.com

КОМПЕТЕНТНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В СФЕРІ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ

В 21 сторіччі, великого значення набуває «інформація» та «інформатизація» та все, що з ними пов'язано. Неможливо уявити собі будь-яку діяльність поза інформаційним простором. Тому актуальності набуває така проблема, як інформаційна компетентність сучасного менеджера державного управління в сфері надання послуг електронного урядування.

Загалом термін «компетентний» визначається як той, що має достатні знання в якій-небудь галузі; який з чим-небудь добре обізнаний. Тому інформаційною компетентністю державних службовців слід вважати достатні знання в сфері використання інформаційних технологій, вміння реалізувати на практиці навички володіння ними, для ефективного функціонування електронного уряду. До таких знань та навичок можна віднести вміння не лише користуватися персональним комп'ютером та його програмним забезпеченням, а також інноваційними Інтернет-технологіями передачі і обробки даних. Саме тому на даному етапі розвитку суспільства та інформаційних технологій, інформаційна компетентність державних службовців є необхідною складовою їх діяльності, а також однією з основних складових загальної компетентності. Хоча якщо вірити інформації з офіційних урядових джерел то розвиток електронного урядування в Україні почався ще у 1998 році, а практична реалізація законів (ЗУ «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки»; ЗУ «Про доступ до публічної інформації») почалась тільки після 2011 року. Тому не слід вимагати від монолітної системи державного управління, яка звикла здійснювати свої функції старими перевірними методами, стрімкого переходу до електронної взаємодії як між собою так і з суспільством загалом. Неспроможність цього витікає не тільки з не сформованості інституту електронного уряду в Україні його інформатизаційної складової, а й з не високого загального рівня інформаційної компетентності управлінців державного сектору. Тут причин декілька: по-перше, кадрова складова, що за даними Національного агентства з питань державної служби у 2012 році, згідно віку державних службовців, структурується по категоріям осіб відповідно статі до 35 років це 30 024 чоловіків та 107 797 жінок, у віці 35-45 років – 7 172 осіб, 46-54 років – 25 446

осіб. Тобто, можемо побачити, що досить велика кількість державних службовців перебуває у досить зрілому віці, що корелює з навичками володіння інформаційними технологіями. Адже зрозуміло, що загальнообов'язкова шкільна освіта в галузі володіння інформаційними технологіями почалося у 2000 роках, а тому молоді спеціалісти більш підковані у сфері використання інформатизаційних засобів. По - друге, сама система державного управління має певні недоліки, які не дозволяють безперешкодно та одномоментно здійснити перехід до електронного управління. Це вимагає детальної підготовки з нормативно-правової та матеріально-технічної точки зору, а отже використання такого незамінного ресурсу як час. По-третє, підвищення рівня інформаційної компетентності державних службовців вимагає створення єдиної державної політики, яка б окреслювала напрямки заохочення та мотивації державних службовців, які хочуть набути або вдосконалити свої знання у сфері інформаційних технологій.

Панує така думка, що попит породжує пропозицію. Так само й у сфері державного управління, підвищення рівня загальної інформаційної компетентності населення вимагає відповідності в компетентності державних службовців у галузі надання електронних послуг, тобто попит на ці послуги та спеціалістів має породжувати і пропозицію по підготовці, перепідготовці та підвищенню кваліфікації серед вищих навчальних закладів, які здійснюють підготовку кадрів державної служби. Зараз, шлях розвитку електронного урядування в Україні більш спрямований на розширення нормативно-правової бази, для того щоб забезпечити доступ до прозорості управління та впровадження надання державних електронних послуг через Інтернет. Це спродукує потребу у навчанні кваліфікованих кадрів та підвищенні загального рівня інформаційної компетентності державних службовців.

Таким чином, сучасна державна кадрова політика має бути інноваційно-інформатизаційною, враховувати нагальні потреби суспільства в кваліфікованих кадрах та мати перспективний характер. Цілі державної кадрової політики слід визначати виходячи з інтересів суспільства та рівня його історичного розвитку. Отже, в українських реаліях для переходу від бюрократизованої системи державного управління (індустріалізаційної) до сучасної інформаційної (побудови інформаційного суспільства) не вистачає головної складової це відповідного рівня інформаційної компетентності державних службовців (формування суспільства знань). Саме дотримання цих принципів допоможе ефективно оптимізувати державну службу України, зробити її реально працюючою і націленою на ефективне здійснення державного управління та розвиток інтелектуальних ресурсів країни.

Мельник В.О. (м. Київ)

v.meln35@gmail.com

ВПЛИВ КЛАСИЧНОЇ ШКОЛИ МЕНЕДЖМЕНТУ НА УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВАМИ У 20-ОМУ СТОЛІТТІ

Сучасний світ є закономірним наслідком минулих подій. Усе, чим людство зараз користується, було створено в попередні роки. Особливо це стосується такої важливої та складної сфери людської діяльності як політика та державне управління. В розрізі історії 20-те століття було дуже бурхливим та неспокійним. Людство пережило дві світові війни та декілька економічних криз, які назавжди змінили політичну карту світу та методи керування державами. Проте, нічого не виникає без об'єктивних причин. Війни були результатами багаторічних помилок та невирішених проблем, які накопичилися за попередні століття. В результаті цих війн усі держави світу винесли певні уроки, здобули безцінний досвід управління в кризових ситуаціях та змогли попередити та уникнути появу нових глобальних конфліктів.

20 століття характеризується переходом людства на стадію зрілості, стадію усвідомлення взаємозв'язку між різними частинами світу в усіх сферах людської життєдіяльності. В наслідок цього відбувався бурхливий розвиток усіх наук в результаті систематизації та узагальнення наявних знань. Відбувається розширення підприємницького сектору в країнах Західної Європи та США. В свою чергу це призводить до відокремлення функції управління

підприємством від інших процесів. Почали виникати посади окремих керівників, які здійснювали виключно управлінські функції. Для ефективного виконання своїх завдань управлінці потребували певних наукових знань та відповідних навичок, що безпосередньо стало причиною виникнення шкіл менеджменту. Першою з них стала школа наукового управління, яку заснував Фредерік Тейлор та в подальшому розвинув Генрі Форд. Визначним є те, що в ній вперше було розроблено оптимальні методи виконання роботи завдяки науковому вивченню витрат часу та зусиль працівників. Ця теорія управління мала значний успіх, проте вона не враховувала індивідуальні професійні навички працівників, а це, в свою чергу, не давало можливості повністю розкрити потенціал підприємства.

Логічним продовженням ідей наукової школи управління стає класична або адміністративна школа, яку започаткував Анрі Файоль. Саме принципи цієї школи лягли в основу сучасного менеджменту та державного управління. Усі подальші школи лише зосереджуються на певних аспектах управління, тим самим доводячи, що класична школа є базовою. В адміністративній теорії менеджменту було чітко сформовано п'ять основних функцій управління, які є основоположними і в наш час, а саме: планування, організування, координування, мотивування та контролювання. В межах класичної школи процес вдосконалення управління вперше розглядався не на рівні окремих структурних елементів організації, а на рівні підприємства в цілому. Головними принципами цієї теорії є поділ праці, єдиноначальність, централізація, порядок, винагорода персоналу, ініціатива, корпоративний дух та інші. Ці принципи мають бути гнучкими та застосовуватися в залежності від змінних обставин, що дасть змогу організації здійснювати прибуткову діяльність та бути конкурентоспроможною на ринку.

Ключовим моментом класичної школи управління є те, що ефективно застосування даних принципів повинна здійснювати адміністрація підприємства. Ця теорія передбачає створення чіткої ієрархічної структури лінійно-функціонального типу з конкретно визначеними функціями кожного елементу системи. Саме застосування регламентованої зверху до низу ієрархічної структури лягає в основу адміністративно-державного управління держав Західної Європи та Північної Америки. Згодом такий метод побудови державного апарату поширюється серед інших країн та організацій протягом 20-го століття. Зокрема у США в 20-х роках минулого століття для прискорення впровадження наукових здобутків шкіл менеджменту було створено спеціальні бюро муніципальних досліджень, які зробили значний внесок у модернізацію державного управління цієї держави. Завдяки діяльності мережі дослідницьких бюро були розроблені основні принципи державного адміністрування США, які майже повністю повторювали принципи, сформовані класичною школою менеджменту. В результаті цього на всіх рівнях управління державою було введено методи оперативного менеджменту, який дав змогу підвищити швидкість прийняття управлінських рішень. Такі дії керівництва США дали змогу покращити державне управління країни, підвищити її адаптацію до мінливості зовнішніх факторів. Це дало змогу Сполученим Штатам подолати згубні наслідки Великої депресії та інших викликів 20-го століття. Паралельно США схожі принципи державного адміністрування були пристосовані до потреб країн Західної Європи.

Таким чином, саме завдяки універсальності методів управління класичної школи стало можливе їх широке застосування в управлінні державами. Без застосування принципів адміністративної школи менеджменту наслідки 20-го століття могли бути значно гіршими, а світова економіка не була би спроможною ефективно функціонувати та забезпечувати зростаючі потреби сучасного людства.

ЕВОЛЮЦІЯ ДЕРЖАВИ ЗАГАЛЬНОГО ДОБРОБУТУ У 20-ОМУ СТОЛІТТІ: СВІТОВІ ПРАКТИКИ, УКРАЇНСЬКІ ПЕРСПЕКТИВИ

Останнім часом в Україні спостерігається критика держави громадянами, яка нібито не виконує свої функції держави загального добробуту. Відповідно збільшилась активність громадян, які беруть ініціативу в свої руки та виконують ці функції, забезпечуючи армію усім необхідним на сході, збираючи гроші на лікування хворих, годуючи нужденних, відбудовуючи необхідні споруди, тощо.

Наскільки Україна є державою загального добробуту і скільки своїх повноважень вона насправді передає суспільству?

Концепція «держави загального добробуту» («Welfare state») набула найбільшої популярності в неоліберальних колах у 50-60 роках ХХ ст. Саме з виникненням «Welfare state» почався процес гуманізації політико - державної сфери, повернення її до інтересів та потреб людини. Одночасно розвивається нове тлумачення свободи, яка розглядається як засіб та елемент досягнення загального блага та як реальна можливість особи та суспільства здійснювати певні вчинки. Неоліберали виступали за творчий колективний розум ефективного втручання державних органів у справи суспільства заради добробуту усіх та кожного, проводячи політику регулювання ринкової економіки; піклування про здоров'я, соціальне страхування, освіту, науку; перерозподіл національного доходу задля розвитку соціальних послуг [1].

Діяльність «Welfare state» дала поштовх зміцненню середнього класу – класу «власників» - як соціально-економічної основи сучасних демократичних країн. Відповідно, в державі загального добробуту відбувається процес етатизації з одного боку, та збільшується політична активність громадян з іншого боку. Прихильники неолібералізму гаряче підтримали ідею участі громадян в діяльності місцевих органів влади як гарантії здійснення демократії та зміцнення позицій громадянського суспільства. Збільшення доходу на душу населення надало громадянам «Welfare state» відчуття екзистенціальної безпеки, що висунуло цінності суб'єктивного добробуту та якості життя, максимальної самореалізації особи на перший план.¹

В результаті таких поступок держави серед населення збільшились настрої утриманства, і відбулася «революція зростаючих домагань», як охарактеризував цей процес американський політолог Д. Белл. Держава починає розглядатись як нейтральний адміністративний механізм, який регулює різноманітні соціальні інтереси на засадах політичної культури порозуміння та злагоди [1].

Повертаючись до українського суспільства сьогодення, можна спостерігати певну дихотомію. З одного боку, українське суспільство правомірно домагається від держави повної відповідальності за усі сфери життя, оскільки держава все ще виконує централізований розподіл ресурсів, не залишаючи громадянам можливості розпоряджатися своїми прибутками на місцевому рівні. З іншого боку, в Україні сформувався тонкий, але потужний прошарок «власників» та заможних громадян, готових брати ініціативу в свої руки та вимагаючи більше свобод, тим більше, що в Україні завжди було сильне прагнення до самоствердження особистості та автономії особистості в суспільстві.

На відміну від громадян західних демократій, українці в силу бездержавного існування нації протягом довгого періоду, все ще не спроможні мислити та діяти для утворення сильної держави [2]. Тому суспільна активність часто виглядає хаотичною і такою, що не призводить до довгострокових результатів. О. В. Киричук виділив чотири системоутворюючі ознаки української ментальності: інтроверсивність вищих психічних функцій у сприйнятті навколишньої дійсності; кордоцентричність, що проявляється в сентименталізмі, емпатії та культуротворчості; анархічний індивідуалізм, що виявляється в різних формах відцентрового, партикулярного прагнення до особистої свободи, без належного потягу до

державності, коли бракує ясних цілей, достатньої стійкості, дисципліни і організованості; перевага емоційного над волею та інтелектом.

Відтак можна припустити, що українське суспільство ще не визначило, якою має бути держава загального добробуту в Україні, наприклад, за Беверіджем, де кожен сподівається сам на себе, але при цьому держава гарантує мінімальний дохід для всіх, чи за Бісмарком, де широко застосований принцип солідарної відповідальності як громадян, так і підприємців [3].

Можна порадити суспільній згуртованості для вирішення точкових проблем, де громадські організації та ініціативи постають партнерами з державою, що є одним з аспектів держави загального добробуту. Але українське суспільство ще не визначилось, який вид добробуту хоче досягнути: максимізацію індивідуального добробуту, максимізацію добробуту для всього суспільства загалом шляхом погодження на рівний перерозподіл ресурсів державою, чи стале покращення стану найменш захищених верств населення для подолання бідності.

Список використаних джерел:

1. Бульбенюк С. Держава «загального добробуту» і цінності постіндустріального суспільства. // Людина і політика. – 2001. - № 5. – Ст. 144-147.
2. Лобань Т. Особливості українського менталітету та його вплив на процес державного будівництва в Україні. // Людина і політика. – 2004. - № 4. – Ст. 106-112.
3. Надточій А. Концепція “держави загального добробуту” як основа формування системи пенсійного забезпечення в Україні. [Електронний ресурс]. <http://kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2008-2/doc/2/15.pdf>.

Муратова І.А. (м. Київ)

murav@bigmir.net

СОЦІАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ – НАУКА ВІЙНИ ЧИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ?

XX сторіччя сміливо можна назвати віком невирішених соціальних конфліктів: світових воєн, глибоких економічних депресій, революцій та інших кризових процесів. В цей час світова наука, наукові винаходи і відкриття безпосередньо втягуються в цю в приголомшливу драму соціальних потрясінь. Науковий спосіб ведення війни та інших зіткнень і протистоянь в суспільстві веде до того, що вони набувають катастрофічного, самовбивчого характеру. На думку Дж. Бернала, англійського фізика і автора книги «Світ без війни», сила, яку спроможна надати наука, здається здатною скоріше змести з лиця землі цивілізацію і навіть саме життя, ніж гарантувати безперервний мирний прогрес. Насправді, літак чи ледве не з самого початку був призначений головним чином для військових цілей, на долю ж цивільної авіації випали крихти. Війна ж зумовила всілякі згубні удосконалення електроніки, телезв'язку, радіолокації і нові смертоносні досягнення в галузі атомної енергії і біології.

Не випадково Ентоні Стаффорд Бір, британський теоретик і практик системного управління часів так званої «другої хвилі» кібернетики, пов'язаної з першими кроками децентралізації інформаційних систем і просуванням інформаційних технологій в організації та установи, вперше познайомився з дослідженнями операцій в армії, де він швидко зрозумів зиск, який матиме від них бізнес. Його розробки щодо ефективної організації на базі «петель зворотного зв'язку» будувалися на ідеях застосування системного підходу до управління організаціями Норберта Вінера, Уоррена Мак-Куллоха і особливо Вільяма Ешбі. А ще більше – на практичному військовому досвіді років другої світової війни, коли дослідження операцій широко застосовувалося для планування бойових дій. Так, командування бомбардувальної авіації США, дислоковане в Великобританії, використовувало фахівців з дослідження операцій, які досліджували численні фактори, що впливають на ефективність бомбардування. Надані ними рекомендації призвели до чотириразового підвищення ефективності бомбардування. Якщо на початку війни бойове патрулювання літаків союзників для виявлення кораблів і підводних човнів супротивника було неорганізованим, то згодом завдяки розробкам фахівців з дослідження операцій вдалось встановити такі

маршрути патрулювання й такий розклад польотів, при яких ймовірність залишити об'єкт непоміченим була зведена до мінімуму. По закінченні другої світової війни дослідження операцій продовжувалося в збройних силах США і Великобританії. Публікація деяких результатів викликала чималий суспільний інтерес і тенденцію до застосування їх у комерційній діяльності, а також для реорганізації виробництва, переведення господарства на мирні рейки. Великі кошти стали витрачатися і на розвиток методів дослідження операцій в економіці. У Великобританії для націоналізації деяких видів промисловості проводились економічні дослідження на базі математичних моделей у загальнодержавному масштабі. При плануванні і проведенні деяких соціальних і економічних заходів державою також застосовувалося дослідження операцій, наприклад, на замовлення міністерства продовольства, що дозволило спрогнозувати вплив політики урядових цін на сімейний бюджет. Незабаром багато концернів США стали залучати фахівців з дослідження операцій для оптимізації регулювання цін, підвищення продуктивності праці, прискорення доставки товарів споживачам та ін. Але лідерство все ж належало авіаційній промисловості, що відповідало зростаючим вимогам військових. В 50-60-ті роки ХХ століття на Заході створюються товариства та центри дослідження операцій – розробки і застосування методів знаходження оптимальних рішень на основі використання математичного апарату, моделювання тощо.

Цікаво, що Ентоні Стаффорд Бір був серед перших, хто почав використовувати дослідження операцій у мирних цілях і впроваджувати їх в роботі найбільшої британської металургійної компанії. В своїй першій книзі він розкрив кібернетику як менеджмент, результатом чого стала робота консультантом в компанії «Наука в загальному управлінні». Підсумком все більш зростаючого інтересу Біра до соціального управління стала розробка ним теорії життєздатних систем та її реалізація в кібернетичній системі управління економікою Чилі в період правління Сальвадора Альєнде – Кіберсін (1970—1973 роки). У 1972 р завдяки Кіберсіну під час загальної національної страйку уряд організував постачання продовольства у столицю за допомогою 200 вантажівок, які залишилися вірними уряду, в обхід 50 000 страйкуючих водіїв. Бір консультував уряд Мексики, Уругваю і Венесуели з питань управління. В роботі «Мозок фірми» ним пропонувалися нові засоби зворотної комунікації громадян із урядом, а саме спеціальний прилад, будь-який власник якого міг встановлювати його показання переміщенням стрілки за безперервною шкалою між повним задоволенням і повною незадоволеністю. Він змусив науку управління служити мирному суспільному розвитку і ефективній соціальній організації.

Неділько Л.В. (м. Київ)

`lido_k@ukr.net`

СОЦІАЛЬНИЙ ІНЖІНІРИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Глобалізація останнім часом набрала швидких темпів, охоплюючи при цьому всі сфери суспільного життя. Вже, мабуть, кожен свідомий громадянин розуміє загрозу від сучасності для майбутнього життя: парниковий ефект, озонові діри, зменшення запасів прісної води, енергетична криза, демографічний дисбаланс, вичерпання ресурсів виробництва – і це ще неповний перелік того, що чекає людство, якщо воно не обере новий шлях розвитку. На даний момент актуалізуються принципи концепції сталого розвитку. А.А. Мельниченко говорить: «Варто зауважити, що однією з найбільш плідних і цікавих теоретичних альтернатив обґрунтування майбутнього поступу глобальної та локальних соціальних систем сьогодні є концепція сталого (стійкого) розвитку суспільства».[1,с.1]. Суспільна мета цієї концепції – це пошук нових способів забезпечення прогресу людства у глобальному контексті.

Як відомо, парадигма сталого розвитку зорієнтована на три виміри суспільного поступу: економічний, екологічний, соціально-інституціональний. Розвиток однієї складової без врахування іншої веде до незбалансованості. **Економічна складова** – це оптимальне

використання обмежених матеріальних ресурсів, тобто господарська діяльність повинна орієнтуватися не на зростання споживання ресурсів, а на їх раціоналізацію. Екологічна складова: необхідно враховувати, що природо-ресурсний потенціал є обмеженим. Сталий розвиток передбачає забезпечення цілісності біологічних і фізичних природних систем, їх життєздатність, від чого залежить глобальна стабільність усієї біосфери. **Орієнтиром соціально-інституціональної складової** є людський розвиток, а саме збереження стабільності суспільних і культурних систем, зменшення кількості конфліктів у суспільстві. Такі країни, як Канада, Швеція вже взяли на озброєння принципи даної концепції, а Україна тільки стоїть на порозі розуміння важливості такого розвитку. Дану тезу можна підтвердити словами М.З.Згуровського: «Якщо країна має високий показник сталого розвитку, вона розвивається гармонійно, без перекосів у той чи інший бік – має розвинену економіку, захищену природу, високі якість життя та рівень безпеки громадян» [4,с.6]

Імперативом реалізації принципів концепції сталого розвитку суспільства в цьому вимірі є трансформація суспільної і, відтак, індивідуальної свідомості. Інструментом перетворення світоглядних засад розвитку людства у формах індивідуальної та суспільної свідомості ми вбачаємо в соціальному інжинірингу, який варто розглядати як певну сукупність соціо- і психотехнологій.

Розвиток технології соціального інжинірингу пов'язаний з тотальним використанням інформаційних технологій.

Варто погодитися з тим, що соціальний інжиніринг – це спосіб зміни соціальної реальності, який дає ефективніший результат, коли вплив на людей відбувається опосередковано, оскільки, за таких умов відсутній опір людей, і при цьому суспільні трансформації відбуваються «м'якими» методами. Дану тезу може розкрити вислів режисера К.Шахзанарова. Він говорить: «Глобальні події зароджуються в повсякденному житті. У тому, що радянська імперія розпалася, ключову роль зіграли не введення війська в Афганістан у грудні 1979, а «Бітлз» і «Роллінг Стоунз»[2,с.10]. Тут говориться про те, що необхідно змінити тип мислення, адже все починається з голови.

У сучасному інформаційному суспільстві, соціальний інжиніринг досить активно використовує інформаційні технології, як засіб управління людьми. В результаті відбувається породження віртуальної реальності. Це відбувається за допомогою віртуальних моделей, наприклад, «моделі успіху», що імплантується за допомогою кіно, і розглядається особистістю, як ціль майбутнього розвитку. Отже, можна говорити про те, що «соціальний інжиніринг спрямований на створення символічної карти навколишнього світу. Ми отримуємо в результаті нові ідентичності, нові межі норм поведінки, нові об'єкти для поклоніння і навіть нових ворогів». [2,с.18]

Суспільне призначення соціальної інженерії в системі освіти в контексті сталого розвитку, полягає у формуванні глобального управлінського типу мислення, результатом якого має стати наслідування ідеології сталого розвитку. Прояв глобального мислення можна спостерігати, наприклад, в оволодінні не тільки вузькоспеціалізованими знаннями, а в умінні «бачити» стратегічні цілі і перспективи їх досягнення. На етапі становлення інноваційного типу мислення, як сучасної картини світу важливим аспектом постає освіта як соціальний інститут. Освіта є системним механізмом для творення особистості з інноваційним типом мислення, який рефлексує актуальні ідеї, цінності, і приймаючи рішення, враховує взаємозв'язки та вплив їх реалізації у багатьох суміжних сферах людської діяльності.

Список використаних джерел:

1. Мельниченко А.А. Соціальна інженерія як фактор забезпечення стійкого розвитку соціальних систем. . – [Електронний ресурс]. – режим доступу <http://nbuv.gov.ua>
2. Почепцов Г.Г. Соціальний інжиніринг:соціо- і психотехніки управління великими масами людей/ Г.Г. Почепцов . - К : Альтерпрес, 2010. - 254 с.
3. Сталий розвиток регіонів України / науковий керівник М.З.Згуровський. – К.: НТУУ «КПІ», 2009. – 197 с.

4. Україна-ЄвроСоюз у деталях - №1. – 2010. – [Електронний ресурс]. – режим доступу: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/documents/virtual_library/1st_insert_april_2010_web_uk.pdf

Нерсесян Г.А. (м. Київ)

nersesyan@ukr.net

УПРАВЛІННЯ СУСПІЛЬНИМИ ЦІННОСТЯМИ – ВИЗНАЧАЛЬНИЙ УПРАВЛІНСЬКИЙ ІМПЕРАТИВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Теперішній час суспільних трансформацій вимушує замислитись над недієздатністю твердження про всесилля у вирішенні суспільних проблем епохи постмодерну і технократичних концепцій прогресу. В епоху науково-технічного прогресу у багатьох складається доволі оманливе уявлення, що нібито усі проблеми суспільства можна так чи інакше вирішити технічним шляхом. Є небезпідставна впевненість у тому, що усі проблеми суспільства вирішуються виключно у аксіологічній площині – через розуміння людиною основ розвитку соціуму. Усі суспільні кризи – результат неадекватного управління соціумом як надскладною системою суспільних відносин, або іншими словами – нехтування управлінням процесами соціальної інженерії.

Більшість наукових досліджень присвячено питанням техніко-технологічного і інформаційно-інноваційного розвитку суспільства. Питання морально-етичного виміру розвитку людства розглядаються зазвичай за залишковим принципом. У кращому випадку йдеться про управління технічними інноваціями та інформаційним прогресом. Тобто увага зосереджується на розвитку і вдосконаленні світу техносфери, який у своїй сукупності є результатом взаємодії людини і природи. При цьому майже не порушується питання про необхідність вдосконалення самої людини і суспільства. Але ж світ технічного прогресу є похідним від системи суспільних відносин – соціальних взаємозв'язків. Лише завдяки управлінню змінами системи суспільних відносин можна корінним чином вплинути на кризові тенденції сучасного етапу суспільного розвитку.

Стан проблемних питань розвитку суспільства – це віддзеркалення стану розвитку людини, реальний світ – це результат відображення свідомості людини у процесі її діяльності. Загальнолюдська ідентичність напряму кореспондує із світовим порядком речей – проблемою бідності, соціальною і економічною нерівністю, демографічними викликами, енергетичною і продовольчою загрозами тощо. Іншими словами, які люди – такі й проблеми, або – ми маємо те, на що заслужили своєю діяльністю.

Не секрет, що в основі суспільної кризи, передусім, моральні і духовні чинники, які укладають світоглядний вимір загальнолюдського буття і формують його архітектуру. Адже, як відомо, "криза (або розруха) починається в головах" (з твору "Собаке серце" М. Булгакова). В унісон зі сказаним, можемо стверджувати, що і "сталий розвиток починається передусім в головах людей". Суспільне буття формує суспільну свідомість, а людська свідомість (соціокультурна ідентичність) – формує суспільне буття.

Питання головним чином полягає у цінностях, ідеях, життєвих орієнтирах, світоглядах людей. Саме цими детермінантами аксіологічного виміру суспільного розвитку необхідно управляти. А ключ до вирішення суспільних проблем – управління цінностями людей через методологію соціальної інженерії як сукупності підходів прикладних соціальних наук, які орієнтовані на цілеспрямовану зміну організаційних структур, що визначають людську поведінку і забезпечують контроль над ними.

У випадку із необхідністю забезпечення сталого і гуманістичного суспільного розвитку йдеться про управління знаннями та інформацією, які формують систему світогляду і цінностей людини. Від змісту отриманих знань (навичок, умінь тощо) людина в подальшому продукує відповідні суспільні відносини – суспільна свідомість формує суспільне буття.

З 70-тих років чимало уваги приділяється питанню сталого розвитку. Конференції у Стокгольмі (Швеція, 1972 р.), Ріо-де-Жанейро (Бразилія, 1992 р., 2012 р.), Йоганнесбурзі

(ПАР, 2002 р.) наполегливо і гучно підняли питання сталого розвитку перед усією світовою спільнотою. Однак, як засвідчує досвід, більшість положень цих декларацій залишаються невиконаними. Світ рухається, будується і змінюється головним чином під дією одного визначального рушійного мотиву – отримання прибутку, вигоди, зисків, інтересів. А численні міжнародні декларації з питань сталого розвитку суспільства залишаються, на жаль, здебільшого на рівні "декларацій", а проблеми суспільного розвитку не вирішуються. В сучасних умовах експоненціального розвитку економіки, в умовах невинного і прогресуючого зростання споживання над темпами відновлення природних ресурсів, вихід бачиться лише один – всеохоплююча освіта, навчання і виховання людей з метою формування системи цінностей сталого і гуманістичного розвитку людини і всього суспільства.

Питання забезпечення сталого розвитку – це питання пошуку раціональності суспільних відносин, головним чином у суспільній моралі і етиці. Усі глобальні проблеми людського розвитку, а саме соціально-економічна нерівність, екологічні проблеми, продовольчі і демографічні виклики, питання гендерної рівності, є питаннями передусім морально-етичного порядку.

Невинна жадоба до збагачення, нехтування інтересами більшості соціуму – ознака морального "розкладання" людини. Результатом девальвації моралі є ескалація матеріальної і майнової нерівності. Питання соціально-економічного розшарування в суспільстві в умовах розвитку ліберальної економіки і капіталістичного ладу лежить передусім у аксіологічній площині. Екологічна криза – результат низької культури і девальвації ціннісних орієнтацій людини. Невичерпний потяг до надмірного споживання, що отримав поширення як соціальна "хвороба" теперішнього часу "споживацтво" – є проблемою світогляду і цінностей людини. Інша проблема глобального розвитку як нестача продовольства також є проблемою суспільної моралі. Поки одні "ніяковіють від обжерливості", інші – "помирають з голоду". Про який сталий розвиток може йтися, якщо близько двох третин світового населення щодня недоїдає?

За таких умов лише морально-етична сфера і духовні цінності можуть допомогти у побудові дійсного сталого розвитку суспільства. Стратегічне завдання – сформувати нову цивілізаційну модель розвитку, яка буде базуватися на високих і непорушних нормах моралі і духовності. Необхідно забезпечити всеохоплююче "прищеплення" відповідних цінностей і морально-етичних норм завдяки управлінню процесами соціальної інженерії і соціальної синергетики як основами самоорганізації суспільства, визначальними умовами і факторами сталого розвитку суспільства.

При побудові моделей і оптимізації технологій сталого розвитку необхідно виходити з того, що будь-які рухи і поступки до сталого розвитку мають здійснюватися за критерієм користі та в інтересах – кожного, багатьох і всіх, на всіх інституційних рівнях організації суспільства. Інакше, на виключно гуманістичних основах, ефективно впроваджувати сталий розвиток навряд чи є можливим. Слід досягнути, що жити за принципами сталого розвитку повинно бути на користь і в інтересах усіх.

Нечай Д.М. (м. Київ)

adoreee@bk.ru

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ КЕРІВНИКА НА ЕТАПАХ РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ

Сьогодні наша країна, на жаль, перебуває в умовах системної кризи і це не могло не справити вплив і на переорієнтацію розвитку професійних компетенцій сучасних українських менеджерів. Зараз існує необхідність пошуку та реалізації інноваційних рішень в управлінні організацією в усіх напрямках її життєдіяльності, зокрема у соціокультурній сфері, яка яскраво представлена явищем корпоративної культури. Саме корпоративна культура з її цінностями виступає чинником, об'єднуючим людські ресурси організації у єдину, колективну систему, і тому організації з розвинутою корпоративною культурою

успішніші, так як всі функціональні сфери «підпорядковані» єдиним ціннісним орієнтирам професійної діяльності. Сучасні науковці Т. Алпеева, Б. Гаєвський, Ю. Давидов, Ю. Красовський, Ю. Палеха, О. Грішнова, І. Мажура виділяють три етапи розвитку корпоративної культури в організаціях: створення, росту та зрілості. Кожний етап включає декілька стадій динаміки корпоративної культури в організаціях, які визначають для керівника специфічне коло проблем та завдань, які потребують компетентнісного підходу до їх вирішення.

Компетентнісний підхід в управлінській діяльності, орієнтований на безперервний «пошук» нового знання за принципом «освіта протягом усього життя». Компетенції сучасного керівника являють собою цілісний комплекс мобільних знань, гнучкість, особисті бажання задовольнити постійно зростаючий інформаційний дефіцит, розсудливість та критичність мислення. У контексті пошуку критеріїв оцінки ролі і значення оволодіння професійними компетенціями керівника в організаціях, проаналізуємо можливі умови і ситуації управлінської дії, які відповідають етапам зародження, становлення і розвитку корпоративної культури.

Якщо менеджер починає працювати в організації з початковим рівнем розвитку корпоративної культури, йому необхідно розпочинати створювати базове розуміння поняття корпоративної культури у співробітників «з нуля». Його основною задачею має стати визначення цілей організації, створення корпоративної місії діяльності організації. Компетентний управлінець має шукати знання і інформацію в аналогічних ситуаціях, щоб заповнити прогалини у своєму розумінні усталених корпоративних цінностей, перевіряти інформацію, зібрану іншими для завершеності та точності роботи. Рівень мінімального володіння менеджером інформацією про внутрішню організацію соціально-професійних відносин та особливості їх розбудови. Тому, на даному етапі розвитку корпоративної культури, необхідною умовою для уникнення конфліктів всередині організації є високий рівень інформаційної компетентності менеджера.

Етап зростання корпоративної культури можна вважати найпродуктивнішим, адже ціннісна та ідеологічна основи корпоративної культури в організації вже існують, але можна вдосконалити існуючу систему. Необхідно формалізувати наявні цінності підприємства і з'єднати їх з «новинками» для персоналу. Важливо підготувати та адаптувати співробітників до змін, що є яскравим показником компетентності керівника. Важливо заохочувати ініціативність та креативність серед співробітників організації, оцінювати та підтримувати інноваційні рішення, які підвищують матеріальну та соціальну цінність послуг, що також забезпечує і раціональне використання коштів.

Останній етап динаміки корпоративної культури – етап зрілості, який потребує від керівника найвищого рівня компетенцій, адже він розпочинає свою роботу в організації з уже встановленими нормами, правилами, системою цінностей. Пріоритетною ціллю менеджера стає усвідомлення значущості впливу корпоративної культури на формування іміджу підприємства, корекція поведінкових установок співробітників в робочому процесі, підвищення лояльності співробітників до інновацій. На даному етапі формується поєднання компетентнісного підходу із особистісним, адже важливі саме морально-етичні якості керівника. У суперечливому становищі ново призначеного керівника у попередньо організованому, згуртованому колективі, цей аспект є чи не найголовнішою складовою у підтримці гармонійного соціально-психологічного клімату колективу. Важливими є вміння досягти компромісу там, де здавалося б, його зовсім не існує. До кожної людини необхідно вміти виказувати співчуття, зацікавленість її особистими проблемами та ідеями щодо роботи. Повага у колективі – найголовніший показник професійного управлінського впливу у розвинених моделях корпоративної культури.

Таким чином, можна зробити висновок, що система професійних компетенцій успішного керівника складається з багатьох аспектів, кожен з яких має свої особливості і умови актуалізації, такі як різність типів, етапів і стадій динаміки корпоративних культур. Дослідження особливостей формування та розвитку професійних компетенцій керівника у

сучасних організаціях в умовах суспільних трансформацій управлінської парадигми має дуже великі перспективи у подальших наукових пошуках міждисциплінарного характеру.

Овдієнко А.О. (м. Київ)

nastia_ovd@mail.ru

МОДЕРНІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

Актуальність цього дослідження обумовлена тим фактом, що модернізаційний та інноваційний розвиток являють собою невід'ємні характеристики сучасних суспільств, що успішно розвиваються. Вивчення концепції модернізації дозволяє визначити актуальну картину перетворень, що відбуваються в країні, та виявити основні напрямки розвитку. В Україні інтерес до неї обумовлений триваючим пошуком найбільш ефективних варіантів розвитку.

Модернізація бере свій початок з усталених норм суспільного життя, досягнутого рівня розвитку і являє собою перехід від традиційного до сучасного суспільства. При цьому метою модернізації є не стільки досягнення конкретних показників, скільки розробка системи, здатної до постійного розвитку та вдосконалення, що забезпечує зростання економіки та розвиток суспільства [1, с. 105].

Проведення модернізації, як правило, пов'язано з впровадженням нововведень та інновацій, яких в традиційному суспільстві не існувало. У цьому зв'язку однією з проблем на шляху реалізації модернізаційних процесів може стати протидія з боку населення певної держави або співробітників конкретної організації в залежності від рівня проведення модернізації.

Інноваційний розвиток представляється одним з основних напрямків модернізації. Тенденцією останніх десятиліть є те, що інновації набувають всеосяжний характер. Якщо спочатку інновації використовувалися локально, переважно у технічній сфері діяльності, то з часом вони поширилися на різні сфери суспільного життя. Більш того, інноваційна активність характерна не тільки для комерційних структур і наукових установ, а й для держави в цілому. Таким чином, інновації відіграють важливу роль як на рівні бізнес-організацій, так і на рівні держави в цілому. Однією з політичних тенденцій країн, що розвиваються є інноваційність. Держава усвідомлює, що інакше її чекає неодмінне відставання у розвитку.

Розглядаючи інноваційність на прикладі організації, слід зазначити, що її модернізаційний розвиток багато в чому залежить від втягнення працівників у трудові процеси, максимального використання їх здібностей, навичок і досвіду, з одного боку, і мотивацією, стимулюванням, підтримкою – з іншого. Інноваційний процес без участі та залучення кожного співробітника принесе мінімальний результат. Це розуміння лежить в основі модернізаційних процесів багатьох успішних бізнес-організацій та компаній-виробників. В масштабах держави тут важливу роль грає залучення всього населення держави в процес модернізації та прагнення до змін, тобто саме соціальна модернізація.

Сутність соціальної модернізації розуміється суспільством та експертами по-різному. На нашу думку найбільш вдалим є таке визначення: «соціальна модернізація – це складна сукупність економічних, соціальних, культурних, політичних змін, що відбуваються в суспільстві в зв'язку з процесом індустріалізації, освоєння науково-технічних досягнень та інновацій» [2, с. 47].

Отже, зі всього вище сказаного можна зробити висновок, що соціальна модернізація сприяє потужному підйому творчої енергії в суспільстві, масовому включенню в цей процес більшості народу, дедалі більше переміщуються у повсякденне життя, що сприяє освіченості, інформованості та змінам цінностей у суспільстві, змушує сприймати назрілі завдання як свою усвідомлену справу, як загальний інтерес усіх громадян.

Модернізація соціальної сфери передбачає формування відкритого суспільства з динамічною соціальною структурою. Таке суспільство розвивається на основі ринкових

економічних відносин, правової системи, що координує відносини власників, і демократичної системи, що дає можливість швидко вносити зміни у функціонування у мінливій обстановці і стежити за їх виконанням.

Таким чином, модернізація соціальної сфери є одним з головних факторів формування інноваційної системи.

Список використаних джерел:

1. Луговая Е.С.. Инновации как основа модернизации современного общества/ Е.С. Луговая - Вестн. Волгогр. гос. ун-та. Сер. 7, Филос. 2012. № 2 (17). – с. 103-108
2. Сергеев, В. А. Основы инновационного проектирования : учеб. пособие / В. А. Сергеев, Е. В. Кипчарская, Д. К. Подымало ; под ред. д-ра техн. наук В. А. Сергеева. – Ульяновск : УлГТУ 2010. – 246 с.

Палагнюк О.Р. (м. Київ)

alesiapalahnuik@gmail.com

ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У ХХ СТОЛІТТІ: ВІД ТИРАНІЇ ДО ДЕМОКРАТІЇ

Питання ефективного управління державою було актуальним з часу появи перших полісів ще у стародавньому світі. Філософи та видатні вчені усіх віків намагалися винайти ідеальну формулу регулювання державного життя, створення та виконання законів, які б забезпечували безперервне та злагоджене функціонування механізму держави.

ХХ століття характеризується значними подіями, які кардинально змінили світ: дві світові війни, науково-технічний прогрес, поява величезних підприємств, збільшення кількості населення планети в три рази. Важливим аспектом також є падіння великих імперій та утворення великої кількості нових незалежних держав. Для теорії державного регулювання це було революційне сторіччя: шлях від тиранії до демократії. На цьому шляху змінилось декілька видів політичних ідеологій: фашизм, нацизм і комунізм, які згодом були осуджені цілим світом.

У загальному розуміння державне управління – це вплив державних інститутів на діяльність суспільства та його окремих груп з метою реалізації основних потреб, інтересів та волі суспільства. В історії управлінської думки виокремлюють п'ять революцій. Перші спроби державного управління прослідковувались ще на стадії первіснообщинного ладу - перехід від споживання до виробництва зумовив необхідність господарського регулювання. Революційним став кодекс Хаммурапі (1792-1750 рр. до н.е.), в якому 285 законів дозволяли побудувати ефективну систему керування своїми володіннями. Третій етап (605-562 рр. до н.е.) пов'язаний з діяльністю царя Навуходоносора II, яке можна назвати виробничо-будівельною революцією. Період XVII-XVIII століття відзначилось переходом від мануфактурного виробництва до фабричного і як наслідок появи нової фігури – підприємця та необхідності в професійному управлінні. П'ята управлінська революція (кінець XIX – початок ХХ століття) була названа бюрократичною і привела до перетворення менеджменту у самостійну науку. В керуванні виробництвом менеджери потіснили власників підприємств і акціонерів, зайнявши ключові позиції в управлінні. Було засновано декілька шкіл, створено багато теорій та підходів стосовно керування, які і зараз продовжують розвиватись.

Логічно, що на сучасні теорії управління найбільше вплинули події ХХ сторіччя. Після двох виснажливих війн світ опинився на розломі. Зруйновані та виснажені країни почали збирати себе до купи: найголовнішим завданням було якомога швидше знайти вихід з політичної та економічної криз. Нацизм та фашизм, як прояви найжорстокішої та найгіршої з можливих політик, спричинили гостру соціальну кризу, гоніння та переслідування національних меншин продовжувались навіть після завершення війни, а наслідки міграційних процесів можна й досі спостерігати. Звичайно, не можна не згадати саме ту політичну ідеологію, яка спричинила катастрофу – комунізм. Явище комунізму є яскравим прикладом іронії – найкраща модель управління державою на практиці виявилась найгіршою з можливих. Розвиток ідей комунізму перетворився у марксизм-ленінізм, сталінізм, політику

воєнного комунізму тощо. Утопічні ідеї рівності й братерства як правило досягались шляхом терору і дуже дорого коштували світові. Такі країни, як СРСР, Камбоджа, Китай, Куба, Угорщина зазнали найбільших збитків. Загальні воєнні втрати сторіччя склали приблизно 100 млн. чоловік.

Друга половина ХХ століття пройшла в спробах подолання наслідків світової катастрофи. Починається процес європейської інтеграції, розпад СРСР відбуваються зміни і в управлінській думці різних країн. Популярною стає американська національна школа державного управління. На її основі активно розвивається англійська школа, з'являються французька, італійська, німецька, японська школи. Було проведено багато досліджень присвячених проблемам держави та демократії. Наука політологія набуває значного розвитку. Японія, США, країни Європи стають світовими лідерами. Для світу в цілому характерним є рух за права людей. Також важливо згадати величезний стрибок у розвитку науки та техніки. Винайдено комп'ютер, мобільні телефони та Інтернет. З'являється новий тип суспільства – інформаційне суспільство. Людство буквально переходить на новий рівень спілкування та життя, з'являються принципово нові організації (наприклад Грінпіс). Згідно статистики 2012 року зі 167 країн світу 67 являються демократичними і ще 47 знаходяться в перехідному стані (в тому числі й Україна).

Загалом ХХ сторіччя відзначилось революційними подіями, які істотно вплинули на сучасну теорію державного управління. Давньогрецький філософ Арістотель вважав тиранію та демократію найгіршими формами правління. Як не дивно, але на зараз 70% світу обирають саме демократію. Напевно, у минулому сторіччі це виявилось меншим з двох лих. Цілком можливо, що через сто років наші нащадки так само розкритикують вибір своїх батьків.

Пашов Р.І. (м. Київ)

pashov.kpi@gmail.com

БЮРОКРАТИЗАЦІЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

Сучасна епоха поставила перед освітою, її філософськими засадами принципово нові проблеми інтеграційного характеру, тому розробка філософії освіти, її ідеологічного наповнення та своєчасного впровадження здобутків в освітянські практики вкрай важливі. Істотними недоліками, що стримують, стагнують модернізацію вищої освіти, є формалізм, адміністрування (формалізм в управлінні), компанійство, поспішність та непродуманість у прийнятті важливих рішень, що вимагають попереднього вивчення і обговорення, потребують добротного наукового обґрунтування. Адже освітянський менеджмент у вищій школі радше відіграє роль бюрократичної структури в контексті приватної власності на знання, ідеологію виховання індивіда у процесі формування «суспільства знань», в якому «знання» є капіталом.

У сучасну епоху бурхливого розвитку науки і техніки особливо актуальним та нагальним постає питання виховання творчих особистостей. Для цього повинні створюватись спеціальні методики вирішення творчих задач, активізації творчого потенціалу людини. Необхідно формувати і розвивати молодіжне середовища через пошук і застосування ефективних механізмів управління й організації в науці. Управлінська діяльність має бути спрямована на усунення інституціональних проблем, з якими зіштовхуються вчені (особливо молоді), за допомогою активізації горизонтальних зв'язків у дослідницькій площині, формування навичок самоорганізації, оволодіння самопрезентацією в академічному середовищі.

В освіті перехід на нові форми і методи навчання, що мають сприяти розвиткові творчої самостійності індивіда, а насправді є нічим іншим, як формалізацією процесу навчання, який перетворюється в одну з псевдоголовних задач (квазізадач) нашої системи освіти, яка цілком «природно» приводить до квазінавчання, яке, у свою чергу, можна трактувати двояко: як процес оптимального, з потужною науковою базою, навчання, яке лише змінює форму задля індивідуалізації контролю; і як процес європеїзації (мавпування): невизнання та повне

ігнорування власних наукових досягнень, наукова імітація, що насправді є лише ідеологічною пересторогою недолугої бюрократизованої системи освіти, яка заради самозбереження готова нехтувати суспільними інтересами.

Концепція освітньої бюрократизації дозволяє реалізувати формалізований механізм пізнання, відповідно до якого педагогам-науковцям повинна надаватися така допомога з боку керівників освітніх закладів, органів освіти, яка забезпечить процес отримання знань, але не завжди дає можливість набути самих знань, вмінь та навичок; вона нівелює роль педагогів, вимагаючи від них максимальної уваги до освітньої політики, стратегії та тактики розвитку освітнього простору, його технологічних, процедурно-ритуальних та естетичних цінностей. Це орієнтує педагога-науковця не на творчість, а на гнучкість у формуванні планів і програм навчання, розвитку, ірраціонального використання часу.

Важливий напрям бюрократизації діяльності педагога-науковця – суто формалізоване удосконалення навчальних програм та процесу навчання, що безпосередньо пов'язано з функціями педагога-науковця як працівника, який відпрацьовує (відбуває) свої години навантаження. І хоча програми (*стратегія та принципи*) перебувають поза компетенцією саме педагога-науковця, їх успішна реалізація (*тактика*) залежить саме від нього, від визначення ним доцільних обсягів матеріалу до кожного заняття, міри та послідовності вивчення матеріалу. При цьому оцінювання знань здійснюється за допомогою тестів, а не особистого досвіду та вміння практично реалізовувати отриманні знання. Існує постійна напруга між освітою (безпосередньо) і бюрократизованою науковою інституцією, тобто проблема бюрократизації лежить не тільки у площині взаємовідносин соціальних інституцій, але і всередині нього.

Польська Т.Д. (м. Київ)

potomka@ukr.net

КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЇХ ВЗАЄМОДІЯ В СОЦІАЛЬНОМУ УПРАВЛІННІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

В дискурсі про комунікативні технології повинна чітко усвідомлюватись кардинальна відмінність сучасного етапу розвитку інформаційного суспільства і відправним пунктом тут буде положення М.Кастельса про те, що «нові інформаційні технології є не просто інструментом для застосування, але також процесами для розвитку.»[2,33] І найбільш яскравою прикметою сучасного стану інформаційно-комунікативної сфери є її ускладнення, самоорганізація і саморозвиток, цифрові технології, виникнення нових інтерактивних форм спілкування. Актуальні завдання сфери управління не можуть ефективно вирішуватися виключно за допомогою інформаційних технологій, необхідне застосування комунікативних технологій, де, на відміну від інформаційних, «інший» максимально береться до уваги. Саме в паблік рилейшнз як одній з комунікативних технологій, що мають для сфери управління надзвичайне значення, є необхідні засоби спільними зусиллями вирішувати складні завдання.

Аналізуючи стратегічні цілі та завдання реклами та паблік рилейшнз можна констатувати їх принципову відмінність як монологічної та такої, що тяжіє до діалогу, форм комунікації. Стратегічна місія і завдання паблік рилейшнз як універсальної технології взаєморозуміння, гармонізації протиріч і конфліктів мають велике значення в системі соціального управління. Починаючи з «Декларації принципів» Айві Лі і осмислення теоретичних основ PR Е.Бернейсом паблік рилейшнз заявила про себе як про унікальну технологію комунікації, що претендує на статус етичної, правдивої інформації, заснованої на повній відкритості. У сучасному постінформаційному суспільстві, світі плюралістичному і конфліктному, роль і значення паблік рилейшнз зростає.

Комунікативна ж ефективність реклами внаслідок її монологічного характеру, недовіри споживачів до її повідомлень навіть при умові, що з 2010-х років соціум «змирився» з рекламою, став «рекламоцентричним у своєму мисленні та комунікації»[4,с.50] знизилась. З іншого боку, реклама перетнула межі, які їй відводилися, стала елементом нашого

повсякдення, пронизуючі всі сфери буття та культури та впливаючи на культурні орієнтації, установки та цінності. Та все ж таки реклама намагається не видавати свої істинні наміри і переносити свої рекламні послання зі сфери соціальної у сферу приватної комунікації, бо люди більше довіряють інформації, отриманій при індивідуальному спілкуванні, або ж при спілкуванні в інтернет-чатах.

Водночас в сучасних умовах можна відзначити деяке зближення цих комунікативних технологій. Для вирішення завдань, які раніше успішно вирішувалися за допомогою реклами, тепер найчастіше застосовується інструментарій паблік рилейшнз. З іншого боку, кампанії паблік рилейшнз, особливо в політиці, включають і рекламу. Виникають і гібридні технології і форми комунікації, які поєднують ознаки обох комунікативних технологій, і інтегровані комунікації, засновані на технологічній взаємодії реклами та PR, є найбільш перспективною та тією, що бурхливо розвивається, технологією масової переконуючої комунікації на сучасному етапі розвитку інформаційного суспільства [1]

Що стосується PR як однієї з комунікативних технологій, досі в системі управління недооціненої, то PR повинна шукати більш витончені прийоми впливу, все більше використовуючи інтерактивні і міжособистісні взаємодії, враховуючи їх більшу ефективність у порівнянні з масовою комунікацією. Наприклад, в сфері політичної комунікації спілкування політика з виборцями, участь в мітингах безсумнівно діють краще, ніж, наприклад, політична реклама. І в сфері соціального управління жива, а не віртуальна, інтерактивність, магія особистості при спілкуванні іноді виявляється вирішальним фактором мотивації.

В той же час враховуючи, що ставлення людини до навколишнього світу, її установки і соціальні стереотипи багато в чому формуються медіа, а вплив медіа на глобальному етапі інформаційного суспільства зростає, PR повинні зважати на трансформації сучасних медіа. Зміцнення позицій телебачення, інших форм електронної комунікації призводить до зародження нової культури, «культури реальної віртуальності» [2] в якій розмивається межа між реальністю та медіа, між реальним-матеріальним і символічними світами людського буття і віртуальним світом. І можна говорити про те, що медіа не лише стали майданчиком для пошуку сенсу і приналежності, але сама реальність повністю захоплена опосередкованою комунікацією. Медіа не просто відображають реальність, а стають тією реальністю, яка визначає світ думок та почуттів, стереотипічних уявлень сучасної людини. І розрив між реальністю та віртуальним світом поглиблюється і людині залишаються пошуки реального в світі, де панують медіа, де віртуальна реальність, в яку включена людина, породжує множинні світи і стирає відмінність уяви і реальності.

Перед паблік рилейшнз стоїть завдання дослідження культури «реальної віртуальності», яка все більше і більше залишає свої відмітини на свідомості людини інформаційної епохи, її стосунках з реальним світом, установках і поведінкових реакціях для знаходження ефективних форм взаємодії з цільовими аудиторіями.

Зазначена Нікласом Луманом в його роботі «Реальність мас-медіа» відокремленість особливої системи мас-медіа, однією з характеристик якої є відсутність безпосередньої (unterAnwe-senden) інтеракції між відправниками та адресатами (щоправда це не рятує від відміченого дослідником подвоєння реальності) (3.c10), здається, долається сучасною інтернет-комунікацією в соціальних мережах, де адресат може отримати миттєвий відгук адресанта. Паблік рилейшнз знаходиться перед необхідністю розробляти нові форми взаємодії з мас-медійною комунікацією, особливо інтернет-комунікацією, зокрема блогосферою. І тут яскравим прикладом є політична комунікація в соціальних мережах, яку активно ведуть українські політики. Можна відмітити також тенденцію до висвітлення діяльності уряду виконавчою гілкою української влади (з 17 членів уряду 15 мають особисту сторінку в соцмережах.)

Як нам видається, головним завданням паблік рилейшнз на сучасному етапі розвитку українського соціуму для встановлення і підтримки довіри цільової аудиторії є вихід в площину діалогу, чітке дистанціювання PR від пропаганди в її найбільш деструктивних

різновидах маніпулювання громадською думкою, підкреслення принципової відмінності пропаганди та публік рилейшнз в їх стратегічних цілях. Місія найбільш сучасної та конструктивної моделі PR - двостороння комунікація зі зворотним зв'язком, спрямована на гармонізацію відносин, виведення їх з зони конфлікту і досягнення консенсусу. Пропаганда ж відмовляється від діалогу і направлена на вирішення власних завдань односпрямованим потоком повідомлень.

Список використаних джерел:

1. Данилина Ю.А. Коммуникативные технологии постиндустриальной эпохи: антиномии теории и практики. - «Вопросы культурологии». №12, 2007.
2. Кастельс М. Информационная эпоха : экономика, общество и культура / М.Кастельс. – М.: ГУ ВШЭ, 2000. –608 с.
3. Луман Никлас .Реальность мас-медиа/Н.Луман–М.:Праксис,2005. –256с.
4. Хавкіна Л. Комунікативний феномен сучасної реклами як частини повсякдення: психологічні та естетичні параметри[Електронний ресурс]/ Л.Хавкіна –Режим доступу:litp.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/download/20/20.

Порпленко Я.В. (м. Київ)

daliss@ukr.net

ЕЛЕКТРОННЕ ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ GOOD GOVERNANCE НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ МОДЕЛІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Згідно Програми розвитку ООН(ПРООН) «ефективне врядування визначається як здійснення економічної, адміністративної та політичної влади з метою управління життям країни на всіх рівнях». Разом зі зміною моделей суспільного господарювання відбувається зміна парадигми ефективного управління, що поширюється на всі сфери, зокрема, як на глобальному так і на локальних рівнях імплементуючи нові принципи та цінності в галузь державного управління. Опірною точкою в процесі перелаштування на нову управлінську парадигму стає діалектика відносин «влада – суспільство». Сучасні реалії та перспективи побудови ефективної системи врядування для стабілізації усіх сфер української держави тримають європейський курс та направлені на перейняття досвіду, технологій та цінностей, необхідних для скорішої тісної співпраці та, як результат, інтеграції з системами європейських урядів. Двома основними аспектами, на яких базується європейське врядування можна назвати управління державою та надання адміністративних послуг населенню. Така система базується на переважаючій на сьогоднішній день моделі організації держави концепції менеджеризму. На відміну від концепції бюрократизму дана модель запозичує свої методи з недержавної сфери, використовуючи найновіші інструменти сучасного менеджменту, орієнтуючись на результат, прагнучи до найбільшої ефективності у прийнятті рішень, встановлюючи управлінську відповідальність та ставлячись до громадянина, як до клієнта.

На основі даної концепції виростає новий підхід до публічного управління Good Governance. Цей термін вперше з'являється в рамках ПРООН в 1997 році та має багато тлумачень, основним з яких можна вважати «ефективне врядування». Сам термін «урядування» виступає більш ширшим поняттям за «менеджерування» та «адміністрування», адже несе в собі зміст демократичності, а отже, застосовується до суспільства, що прагне до функціонування на засадах справедливості та відкритості. Принципи, що лежать в основі Good Governance направлені на створення та підтримання відносин співпраці та партнерства між сторонами, де реалізується зміна відношення суспільства до влади через зміну відношення влади до суспільства. Основоположні принципи Good Governance як орієнтири для побудови нової моделі публічного управління: співучасть(participation), верховенство права(rule of law), прозорість(transparency), відповідальність(responsiveness), орієнтація на консенсус(consensus oriented), справедливість і відкритість(equity end inclusiveness), ефективність і продуктивність(effectiveness and efficiency), підзвітність(accountability)

виступають саме тими складовими, що приводять систему до кінцевої мети – справедливе відкрите суспільство

Принципи Good Governance в публічному управлінні на теренах України найповніше здатні реалізуватися через не нову, проте як ніколи актуальну та перспективну концепцію електронного урядування. Практична реалізація цієї концепції носить не лише технологічний та технічний характер, адже вузьке та невіддалене розуміння даного процесу розуміється як суцільна комп'ютеризація та оволодіння спеціальним програмним забезпеченням. Специфіка полягає в виникненні нових прямих зв'язків між сторонами процесу, а саме урядом – громадянами, урядом – бізнесом та урядом - урядом. Через використання новітніх ІКТ збільшується швидкість циркуляції та обчислення інформації, що прискорює та підвищує ефективність прийняття управлінських рішень різних рівнів, зменшує бюрократичний апарат та особистий суб'єктивний вплив держслужбовців, що полегшує процес надання адміністративних послуг, пришвидшує координацію між сторонами взаємодії. Взаємодія адміністративних установ стає узгодженою, а результати своєчасними та очікуваними. Громадяни мають можливість самоорганізовуватись для обговорення та висування ініціатив та впливу на політичний процес всередині держави, прийняття важливих рішень як локального, так і загальнодержавного рівня, освоєння інструментів електронної демократії. Більшість процесів, що мали «кабінетний» характер стають прозорими, уряд відповідальний та підзвітний своїм громадянам на практиці, а не на папері. Перед бізнесом відкриваються нові перспективи для розвитку завдяки можливостям електронної комерції. Впровадження технології електронного урядування тягне за собою паралельне практичне закріплення демократичних цінностей та верховенства права, зростання економіки та побудову повноцінного інформаційного суспільства.

Отже, підхід, заснований на концепції Good Governance виступає запорукою адекватного вимогам сучасного публічного управління впровадження електронного урядування в Україні, зближення з європейськими стандартами надання адміністративних послуг, інтеграцію у європейську модель державного господарювання, співпрацю на міжнародному рівні в якості повноцінного економічного суб'єкта.

Пташник О.В. (м. Київ)

ptashnik_lena@mail.ru

КОНЦЕПЦІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА ЯК ОСНОВОПОЛОЖНА УПРАВЛІНСЬКА ПАРАДИГМА У 21 СТОЛІТТІ

На порозі третього тисячоліття людство усвідомило необхідність пошуку альтернативних шляхів суспільного розвитку. У 20 ст. відбулось чимало подій, що змінили світовий порядок назавжди. Це й науково-технічний прогрес, й промислова революція, й дві світові війни, а також стрімкий економічний розвиток та екологічні катастрофи планетарного масштабу.

Постійне виснаження природного середовища задля досягнення економічних цілей та ресурсно-орієнтоване виробництво призвели до вкрай негативних наслідків – незадовільна екологічна ситуація та постійно зростаюча різниця доходів між різними верствами суспільства і регіонами світу. Світова спільнота дійшла висновку, що надалі соціально-економічний розвиток в традиційному розумінні є неможливим без значних незворотних втрат.

У зв'язку із глобальними викликами уряди більшості держав світу із залученням науковців об'єднали свої зусилля заради пошуку альтернативних шляхів суспільного розвитку. Після проведення численних міжнародних саммітів та конференцій концепція сталого розвитку стала домінантною стратегією та ідеологією світового розвитку.

Під сталим розуміють такий розвиток, який задовольняє потреби нинішнього часу, але не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби (доповідь Міжнародної комісії з питань екології та розвитку ООН під назвою «Our Common Future» (1987р.)) [1, 112].

Розвитком будь-якої системи суспільних відносин необхідно управляти, адже усі проблеми суспільства – це виключно вади управління. Тому концепція сталого розвитку покликана фактично вирішити проблеми управління суспільними процесами. Відтак, сталий розвиток – це така управлінська парадигма, яка передбачає узгодження темпів економічного розвитку із природною ємністю екосистем, це управлінська модель суспільного розвитку на засадах функціонування системи оптимальної і раціональної взаємодії всіх сфер людського життя і вимірів суспільного буття, яка спирається на нові соціальні цінності розвитку людства, збереження здорового навколишнього середовища, оптимального використання ресурсів і турботи про теперішнє і майбутні покоління.

Концепція сталого розвитку має реалізовуватись на трьох рівнях: глобальному, національному та регіональному. На сьогоднішній день основні положення даної концепції застосовуються не лише на міжнародному та державному рівнях, а й використовуються в регіональній та місцевій політиці, і навіть на рівні підприємств та організацій.

Україна також долучилася до міжнародного співтовариства у питанні переходу на шлях до сталого розвитку. Україна є стороною багатьох міжнародних декларацій, конвенцій, угод і протоколів з питань забезпечення сталого розвитку і збереження навколишнього середовища. На сьогодні розробляється Концепція стратегії сталого розвитку України до 2020 року, яка буде заснована на Угоді про асоціацію з Європейським Союзом.

На жаль, далеко не всі поставлені перед державою задачі щодо забезпечення сталого розвитку виконуються. Більшість положень державних програм і комплексних заходів на виконання міжнародних документів з питань сталого розвитку залишаються на рівні декларацій або імплементуються доволі слабо.

Застосувавши концепцію сталого розвитку ефективно на практиці, Україна зможе подолати більшість проблем соціально-економічного розвитку на державному рівні, зокрема економічну кризу, питання екологічної безпеки, соціальні проблеми.

Управління українською соціально-економічною системою за принципами і на засадах сталого розвитку дозволить подолати залежність економічного розвитку держави від ресурсно-сировинної бази, нівелювати структурні перекося економічного розвитку і забезпечити економічне зростання завдяки впровадженню новітніх технологій та переходу на повний цикл виробництва продукції із більшою доданою вартістю.

Вирішення усіх актуальних проблем розвитку українського суспільства можливо завдяки використанню концепції сталого розвитку як універсальної управлінської парадигми на усіх рівнях організації суспільного життя. Головне завдання – управління соціальними процесами шляхом використання методологічних спромог соціальної інженерії і соціальної синергетики, передусім у царині навчання і освіти як концентрованих формах соціалізації індивіда через осягнення ним основних цінностей і принципів сталого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Наше общее будущее: Доклад Международной комиссии по окружающей среде и развитию: Пер. с англ./ Под ред. и с послесл. С.А. Евтеева и Р.А. Перелета/ —М.:Прогресс, 1989.— 376 с.

*Конєва Я.П. (м. Ольштин, Польща)
Селєзньова Н.П. (м. Київ)*

Koniwa@Yandex.ua

СТАТИСТИЧНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ ПОЛЯКІВ ДО УКРАЇНСЬКОЇ МЕНШИНИ НА ВАРМІЇ І МАЗУРАХ НА ПРИКЛАДІ ОБРОБКИ АНКЕТ СОЦІОЛОГІЧНОГО ОПИТУВАННЯ

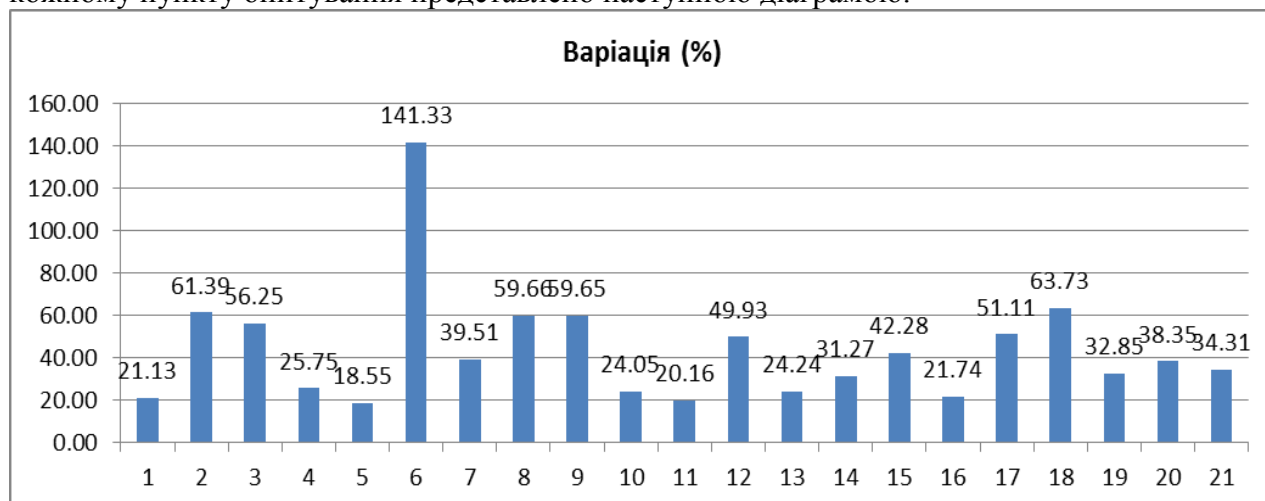
В травні 2014 року в Польщі (м. Ольштин) ад'юнкт Вармінсько - Мазурського університету Конєва Ярослава провела соціологічне дослідження серед молоді (ліцей №1) рівня толерантності поляків до української меншини шляхом анкетування. Дослідження проводилось в рамках Національної програми розвитку гуманістики в Польщі, якою керує Міністерство вищої освіти і науки РП. Перелік питань анкети:

1. Я вважаю, що українці знають свою історію і розвивають свою культуру.	8. Я вважаю, що представники кожної нації повинні жити виключно на землях своїх прадідів.	15. Я вважаю, що в багатонаціональних державах влада повинна бути зосереджена виключно в руках представників більшості.
2. Я вважаю, що в національних конфліктах кожний з представників даного народу повинен захищати виключно інтереси свого народу.	9. Я вважаю, що у дружніх взаєминах потрібно передусім брати до уваги етнічне походження друга (знайомого).	16. Я вважаю, що представники національних меншин і більшості повинні жити за однаковими законами.
3. Я вважаю, що представники певної нації повинні спілкуватися виключно мовою своєї нації.	Я пишаюся своїм походженням і мене тішить, коли українці ставляться позитивно до моєї нації.	17. Я вважаю, що поляки повинні мати більші права, ніж національні й етнічні меншини, на підставі своєї чисельної більшості.
4. Я вважаю, що поляки й українці гордяться своїм походженням.	11. Я вважаю, що люди мають право жити там, де бажають, незалежно від свого походження.	18. У випадку можливості поміняти національність я вибрав (-ла) б іншу національність, ніж та, до якої я належу.
5. Я вважаю, що в контактах з іншими людьми не важливе їхнє походження, а цінності, які вони репрезентують.	12. Я вважаю, що потрібно зберігати й розвивати виключно культуру своєї нації.	19. Я не несу відповідальності за наслідки негативних подій з історії взаємин польського й українського народів
6. Я вважаю, що взаємні звинувачення польського й українського народів, пов'язані з історичним минулим, провокують мене і спричиняють негативне ставлення до українського народу.	13. Я вважаю, що мішані шлюби (між представниками різних націй) об'єднують народи.	20. Я вважаю, що представники більшості не мають права вирішувати про те, чи на заселених ними територіях можуть проживати представники інших національних меншин.
7. Я вважаю, що етнічне походження завжди буде більше роз'єднувати народи, ніж об'єднувати.	14. Я вважаю, що навчання й адміністрація в навчальних закладах багатонаціональних держав повинні відбуватися мовою більшості.	21. Я вважаю, що в Сеймі і Сенаті повинні бути представники усіх національних й етнічних меншин.

Всього було зібрано 221 анкету з відповідями респондентів. Відповіді на питання оцінювались за шкалою: 5 – "рішуче погоджуюсь"; 4 – скоріше погоджуюсь, ніж не погоджуюсь; 3 – "не знаю"; 2 – "скоріше не погоджуюсь, ніж погоджусь"; 1 – "рішуче не погоджуюсь".

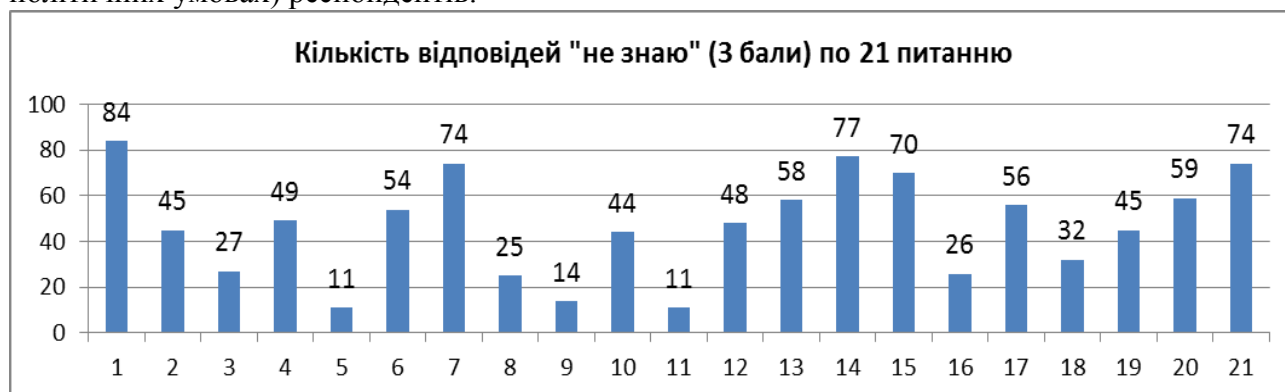
В статистичних методах обробки даних анкет можна застосовувати різні показники. В цьому дослідженні доцільно застосувати коефіцієнт варіації як відсоткове відношення середнього квадратичного відхилення до середнього значення ознаки в сукупності. Коефіцієнт варіації дає змогу порівняти різні сукупності. Чим менший цей показник, тим менше коливання ознаки в сукупності і тим більш однорідною є сукупність, і навпаки. Отже, показник варіації використовують для оцінки однорідності сукупності. Сукупність

однорідна, якщо показник варіації не перевищує 33%. Обчислені коефіцієнти варіації по кожному пункту опитування представлено наступною діаграмою.

Як видно з діаграми, найбільша варіація спостерігається по питанню № 6 (141,33%), що ставить перед політиками та істориками нагальне питання встановити консенсус між польською та українською дипломатичною позицією щодо трактування спільного минулого польського та українського народів. Відсутність домовленості у цьому питанні перед усім на науковому рівні призводить до нестабільності у польсько-українських відносинах.

Відповіді оцінені 3-ма балами характеризують пасивність і незнання історично – політичних подій, звуженість соціальних контактів та характеризують акцентуацію на особистому приватному житті. Наступна діаграма розподілу кількості відповідей, оцінених 3 – ма балами показує наскільки великою є соціальна пасивність (або страх в нинішніх політичних умовах) респондентів.

Руденко М.В. (м. Київ)

maks_rudenok@mail.ru

СОЦІАЛЬНИЙ ІНЖИНІРІНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.

Учені різних напрямків сучасного знання, політичні діячі, представники культурного та управлінського істеблішменту вважають концепти сталого розвитку новою ідеологією виживання людства. Зростаючі потреби зростаючого населення, з одного боку, і екологічні катастрофи, з іншого – усе це робить нас вкрай вразливими, схильними до того, або стати об'єктами маніпуляцій, або маніпулювати самим. І технологічні досягнення поза правовим полем та розвинутою політичною культурою, високими етичними стандартами перетворюються на нову небезпеку, поряд з уже існуючими. Усі вигоди сталого розвитку перебирають на себе усебічно (а, особливо, у гуманітарному й гуманістичному відношеннях) розвинуті держави, де соціальна безпека особистості позиціонується як мета функціонування управлінського апарату.

Оскільки сталий розвиток суспільства є результатом координування й гармонізації економічних, екологічних та соціальних вимірів суспільного буття, то і інструментарій його

побудови залежить від того, які ідеї та цінності користуються перевагами в управлінських рішеннях. Суспільна солідарність, горизонтальні зв'язки, що утворюють соціальний капітал сталого розвитку, підтримуються політикою держави, яка сприяє суспільному поступу і переймається практично як долею кожної людини, так і громадським миром в цілому. Усі ці положення я навожу з метою попередити вузько технологічне бачення соціального інжинірингу як методу експлуатації людського прагнення до некоректного використання інформації. Насправді, саме інформаційні технології сьогодення дозволяють нам моделювати як конструктивні сценарії виробництва суспільних благ, так і уникати незбалансованого споживання. Але потрібно мати на увазі і інший бік соціального інжинірингу. Бажання домогтися досконалого виконання поставлених завдань послужило розвитку сучасної комп'ютерної техніки, а спроби задоволення суперечливих вимог людей привели до розвитку програмних продуктів. Дані програмні продукти не тільки підтримують працездатність апаратного забезпечення, але також і керують ним. Розвиток знань про людину і комп'ютери привели до появи принципово нового типу систем - «людина-машинних», де людину можна позиціонувати як апаратний засіб, що працює під управлінням стабільної, функціональної, багатозадачної операційної системи, іменованої «психіка», коли за допомогою людських слабостей, забобонів і стереотипів стає можливим некоректне використання досягнень інформаційних технологій. Тоді соціальний інжиніринг виступає як це метод (атак) несанкціонованого доступу до інформації або систем зберігання інформації [1] Використовуючи схильність людини до «економії» мислення, жадобу, лінощі, надмірну довірливість зловмисники отримують вільний доступ до інформації з метою загальної дестабілізації роботи організації, отримання клієнтських баз даних та паролів, аби переманювати тих, хто може стати у нагоді, переводити кошти, займатися промисловим і науковим шпигунством. Методи маніпулювання людиною відомі досить давно, в основному вони прийшли в соціальну інженерію з арсеналу різних спецслужб і, звичайно, стають на перешкоді не тільки сталому розвитку суспільства, але його поступу загалом. Найсуттєвішими методами захисту від таких аспектів соціального інжинірингу можна назвати: залучення уваги людей до питань безпеки, яка є і процес, і результат, а також усвідомлення користувачами всієї серйозності проблеми і прийняття політики безпеки системи, що дасть змогу досягти успіху легітимним чином. Непорушність прав власності сприяє тому, що людина згодна йти на ризики власного розвитку, інновацій у своїй справі, бізнесових вдосконаленнях більше, аніж перейматися крадіжками у інших. Відтак, використання соціального інжинірингу як інструменту сталого розвитку суспільства залежить від ціннісних орієнтацій самого суспільства.

Список використаних джерел:

1. https://ru.wikipedia.org/wiki/Социальная_инженерия

Савело Г.А. (м. Київ)

annsavelo@ukr.net

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ СУЧАСНИХ МЕДИЧНО-ДІАГНОСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Робота медично-діагностичних центрів України в сучасних умовах передбачає максимально високу результативність за максимально коротким терміном у зв'язку з жорсткою конкуренцією. Комерційна діяльність дуже стрімко зростає, таким чином, змушуючи кожного працівника постійно дбати про підвищення своєї кваліфікації. Це, в свою чергу, ускладнює мотиваційні і стимулюючі системи для працівників. Далеко не кожен керівник замислюється про умови середовища, в яких працюють його підлеглі і ще більш не кожен намагається створити такі умови, які будуть комфортними не тільки для команди загалом, а й для кожного окремого працівника. Потрібно зрозуміти, що згуртованість та здоровий соціально-психологічний клімат є дуже важливими факторами впливу на результативність діяльності персоналу. Як правило, це властиво неоднорідним групам, де реалізуються

різновікові особливості працівників. Одним з основних чинників конкурентоспроможності є людський потенціал. Згодом чого виникає потреба до створення нової моделі розвитку і використання людських ресурсів. Де головне орієнтування буде на висококваліфіковану й ініціативну робочу силу, яка буде постійно збагачувати свої знання, пристосовуватися до гнучкості організації праці та правильно делегувати відповідальність зверху вниз, що в результаті допоможе поліпшити партнерські відносини між учасниками виробництва. У цьому і полягає діалектичність сучасних компаній: всі хочуть отримати якомога більше прибутку, не звертаючи уваги на спосіб її отримання. На сьогоднішній день гостро стоїть необхідність використання інноваційних, більш ефективних методик для підвищення продуктивності працівників підприємств і організацій. Тому модернізація управління персоналом в діагностично-медичних закладах України має бути спрямована на формування сприятливого соціально-психологічного клімату.

Соціально-психологічний клімат в колективі - це комплексна система, яка показує рівень взаєморозуміння співробітників в колективі, заснована на міжособистісних відносинах, яка прагне до максимальної продуктивності діяльності, завдяки комфортному відчуттю на робочому місці. Існує ряд факторів, які визначають соціально-психологічний клімат в колективі. Сюди відносяться: задоволеність роботою, групова сумісність, згуртованість і спрацьованість колективу, ставлення керівника до своїх підлеглих, чіткість розподілу обов'язків і відповідальності. Також одним із факторів впливу є корпоративна культура компанії, яка включає: створення традицій, святкування заходів, корпоративні збори, систему вирішення конфліктних ситуацій і звичайно ж символіку компанії. Сприятливий соціально-психологічний клімат виступає в якості одного з вирішальних факторів ефективності групової діяльності. Багато в чому це визначається груповою сумісністю і узгодженістю [1]. Кожен працівник бажає бути складовою однієї великої системи, яка дозволить йому відчувати себе потрібним і незамінним в будь-якій ситуації, згодом чого він буде приділяти їй особливу увагу і проявляти максимальну старанність. Найбільша кількість прикладних досліджень, так чи інакше пов'язаних з проблемою соціально-психологічного клімату в групі проводилося і проводиться фахівцями в галузі організаційної психології. Це пов'язано з очевидною значимістю оцінки та оптимізації соціально-психологічного клімату в контексті рішення широкого кола організаційних завдань, таких як створення команд, підвищення ефективності менеджменту та систем мотивації персоналу, підвищення продуктивності праці, зниження плинності кадрів [1].

Традиційні методи управління персоналом в галузі охорони здоров'я вже не забезпечують бажаних результатів, а навпаки, часто призводять до застою, а то й до дезорганізації в управлінських структурах. Зараз, коли засобів, що виділяються з державного бюджету на розвиток охорони здоров'я, явно недостатньо, найбільш перспективною є мобілізація прихованих можливостей системи на основі кращого використання кадрових ресурсів. Міжнародний досвід, зокрема досвід Всесвітньої організації охорони здоров'я, свідчить про те, що серед організаційних змін, метою яких є підвищення ефективності системи охорони здоров'я, найбільшого успіху досягають дії, що проводяться в галузі управління кадрами.

Першою умовою успішного управління кадрами є взаємозалежне функціонування названих компонентів: планування розвитку кадрів - як кількісне, так і якісне - не матиме сенсу, якщо система підготовки і удосконалення медичних працівників не буде здатна забезпечити обидва цих аспекти. Разом з тим, підготовлені медичні кадри повинні знайти собі практичне застосування, відповідні до їх професійної кваліфікації. Другою неодмінною умовою ефективного управління кадрами є реалізація концепції інтегрованого розвитку медичних кадрів і самої системи охорони здоров'я. Кадри необхідні для розвитку даної системи і повинні відповідати своєму призначенню. Недостатньо організоване управління кадрами охорони здоров'я виявляється в багатьох симптомах неблагополуччя, зокрема в неадекватному використанні персоналу, в низькій його продуктивності, незбалансованості структури персоналу з потребами системи та ін. Управління кадрами стає найбільш

ефективним, якщо визначальним принципом є економічна ефективність управлінських рішень.

Таким чином, можна зробити висновок, що соціально- психологічний клімат у колективі є одним з основних факторів, які впливають на продуктивність і високу результативність трудової діяльності персоналу .

Список використаних джерел:

1. Бойко В.В., Ковалев А.Г., Панферов В.Н. Социально-психологический климат коллектива и личность. М.: Мысль, 2008,- 207 с.

Савенко Л.В. (м. Київ)

mila.savenko@gmail.com

ПРАКТИКИ ПОРОДЖЕННЯ, ІСНУВАННЯ ТА ВІДТВОРЕННЯ ФЕНОМЕНУ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Існування корупції на сьогоднішній день набуває загрозливих масштабів не тільки для України, але й для ряду країн, які завжди мали високий показник захищеності за даними Transparency International (індекс сприйняття корупції). Для того, щоб знищити або мінімізувати негативні наслідки корупції як соціального явища, необхідно проаналізувати, найбільш важливий осередок її розповсюдження, який одночасно виступає і джерелом живлення. В Україні найбільше стикаються з проблемою корупції органи виконавчої влади, тобто той різновид державної влади, який безпосередньо контактує з соціумом і має забезпечувати його необхідними благами.

Корупція виконавчої гілки влади на місцях, є найбільш проблемною сферою з точки зору її регулювання та контролю, з одного боку, і заподіяної шкоди – з іншого. Нижчі рівні виконавчої влади – це комплекс установ, які в першу чергу мають бути гарантом реалізації економічної, культурної, соціальної складових благоустрою місцевої території та її громади. А насправді – це існуюча «мережа» закорумпованих організацій, що перешкоджають повноцінному функціонуванню держави в цілому. Тобто, закорумпованість таких органів як районні, міські державні адміністрації є фундаментом для створення і існування корупційних схем, що нівелюють імідж держави в очах її громадян.

В Україні існує низка законів, які регламентують і контролюють розповсюдження корупційної діяльності загалом, і гілки виконавчої влади на місцях зокрема. До цих нормативно правових актів належать: ЗУ «Про боротьбу з корупцією», ЗУ «Про державну службу», ЗУ «Про місцеві державні адміністрації», ЗУ «Про засади запобігання та протидії корупції» а також низка міжнародних конвенцій, ратифікованих в Україні. Проблема полягає у тому, що теоретична розробка вищеперерахованих матеріалів є високою, а практична реалізація – не може бути проконтрольованою через ту ж саму за корумпованість вже вищих щаблів управління. Тобто, фактично, можна спостерігати так зване «корупційне замкнуте коло», яке самозабезпечує себе можливістю створювати і жити в корупційному середовищі. Для виходу з даної ситуації можна ввести в Україні вже реалізовані закордоном проекти боротьби з корупцією.

Першим кроком буде реформування законодавства, за яким корупція має стати більш вагомим показником, який показує нездатність особи, яка вчинила правопорушення, займати свою посаду. Наприклад, використовуючи досвід Нідерландів, можна створити з одного боку ефект страху перед покаранням за корупційні діяння: службовим особам заборонено працювати в державних організаціях, вони втрачають всі соціальні пільги, які їм надає держава. Позитивними аспектами антикорупційної політики Німеччині є гідна і достойна заробітна плата для державних службовців, яка є певними гарантом відданості державним інтересам. Також необхідно законодавчо закріпити норму, згідно якої місцеві органи державної влади будуть постійно звітувати щодо корупційних правопорушень в кожній із структур – подібні практики застосовувалися у Нідерландах. Закріплюючим елементом створюваної антикорупційної системи є введення італійських стандартів і такого поняття як «не розслідування злочину також є злочином». Тобто, наприклад, людина, яка розслідує

справу чиновника-корупціонера має мотивацію: «або посадити чиновника, або сісти самому».

Наступним кроком може бути створення незалежного автономного органу, єдиною метою якого існування буде виявлення і протидія корупції. Тобто основною ціллю такої організації буде не тільки відслідковування вже існуючих порушень, але й дослідження ймовірних областей, які є корупційно нестійкими, і впровадження заходів задля запобігання можливих проявів корупції.

Насамкінець, можна зазначити, що перелік вищенаведених методів боротьби з корупцією є першим кроком на шляху до системного реформування органів виконавчої влади, в основу якого покладено принцип покращення нижчих ланок управління задля покращення вищих. Сучасний розвиток боротьби з корупцією має базуватись тільки на інтегрованому впровадженні успішних зарубіжних проектів антикорупційного спрямування та належному контролі їх реалізації не тільки з боку держави, а й зі сторони громадськості разом зі створеними органами нагляду.

Савенкова М.О. (м. Київ)

marishine2@gmail.com

МОДЕРНІЗАЦІЯ ТА ІННОВАЦІЙНІСТЬ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Процес євроінтеграції України пов'язаний з кардинальними змінами та проведенням реформ в різних сферах, в тому числі, і в сфері вищої освіти. Прямим та першим результатом розвитку цих реформ в освіті став Болонський процес (підписаний у 1999 році в Болоньї), який спрямований на формування єдиного відкритого європейського простору у сфері освіти. Україна приєдналась до Болонського процесу 2005 року. Нажаль з першими роками модернізації сфери освіти не відбулося адекватного розуміння сутності трансформацій. Це призвело до того, що студенти не отримували знань належної якості та практичної їх спрямованості, а більшість викладачів потонули у формалізації процесу навчання, що зумовило сповільнення темпів наукової роботи. Таким чином європеїзація нашої сфери освіти швидше нагадувала макдональдизацію. А для вирощування дійсно професійних кадрів необхідне поєднання таких трьох важливих компонентів, як освіта, наука та інноваційна діяльність. Саме на основі цих трьох компонентів структуруються дослідницькі університети; в Європі та Америці дана практика вже давно стала традицією.

Загалом, Болонська декларація визначає основні переваги, що стосується молодих вчених. По-перше, це створення умов, розвиток і стимулювання мобільності викладачів, тобто можливість проведення наукових досліджень, здійснення викладацької діяльності, стажування та обмін професійним досвідом в різних країнах-учасницях Болонського процесу. По-друге, підвищення якості освіти за допомогою рейтингової оцінки викладачів, що дозволить збільшити творчу складову науково-педагогічних працівників та підтримувати її на високому рівні.

У відповідності до вимог Болонської декларації 2012 року був розроблений законопроект «Про вищу освіту» робочою групою на чолі з керівником НТУУ «КПІ» Згуровським М. З. Даний законопроект розроблявся 3 роки і вступив в силу 1 липня 2014 року. Відповідно до даного закону вища освіта, хоч поки що і на папері, почала більш інтенсивно наближатися до європейських стандартів, що стане для майбутніх науковців перевагою для розвитку інноваційного потенціалу. Законом скорочується кількість годин навчального навантаження викладачів на одну ставку з 900 годин до 600 годин на рік, що дозволить викладачам більше часу відводити на наукові дослідження та наближає Україну до європейських стандартів, де викладачі мають 200-300 лекційних годин. Новим законом вводяться доплати для наукових співробітників (для докторів філософії та докторів наук – 15-20% до посадового окладу, звання доцента та старшого дослідника – 25%, професора – 33%).

Вводяться такі нові ступені як молодший бакалавр і доктор філософії. Введення нового наукового ступеня «доктор філософії» (PhD – Doctor of Philosophy) виводить українську вищу освіту на якісно новий міжнародний рівень.

У новому законі також створюються умови для збільшення мобільності учасників освітнього процесу. Це означає, що тепер буде можливість для викладачів вчитися, викладати, стажуватися і проводити наукову діяльність в іншому ВНЗ на території України або за її межами.

Для контролю за якістю вищої освіти створюється новий контролюючий орган – Національне агенство з забезпечення якості вищої освіти, який дозволить, на відміну від ВАК, більш широко, всебічно і незалежно стежити за якістю роботи ВНЗ. Національне агенство з забезпечення якості освіти також ліцензуватиме спецради із захисту дисертацій та інших наукових робіт. Це дозволить знизити рівень корупції, так як до останнього не буде відомий весь склад комісії, а також це буде стимулом для тих, що захищає наукові роботи на вищому рівні, адже оцінювати їх будуть вже профільні фахівці.

Таким чином, від правильно організованої системи надання та отримання знань залежить соціально-економічний, високотехнологічний та інноваційний розвиток як країни загалом так і кожної особистості зокрема. А кадрова політика будь-якого вищого навчального закладу повинна бути спрямована на формування такої системи роботи з персоналом, яка орієнтувалася б на досягнення стратегічних цілей ВНЗ, отримання як соціального, так і економічного ефекту. Сутність стратегічного управління персоналом повинна полягати у відповіді на три найважливіші питання: якому рівню інноваційності та науковості відповідає науково-педагогічний персонал; в якому науковому напрямку має бути задіяний науково-педагогічний персонал у відповідності зі стратегією розвитку вишу; які організаційні зміни необхідно впровадити щоб інтенсифікувати інноваційний розвиток персоналу. Правильно відповівши на ці питання, ВНЗ зможе вибудувати стратегію і тактику своєї діяльності таким чином, щоб в майбутньому досягти поставлених перед собою цілей по модернізації та інноваційному розвитку.

Середницький С.С. (м. Київ)

s.serednytskyi@gmail.com

ПРОБЛЕМА ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЕКТНОГО ПІДХОДУ В СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ: ПОСТАНОВКА ПИТАННЯ ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ

В умовах глобалізації бізнесу, бурхливого росту інформаційних технологій, насичення ринку, підвищення конкуренції, а також кризи світової економіки потрібні постійні зміни в культурі, засобах і методах управління організаціями, особливо тих, які включені у модерні та інноваційні сфери. Сьогодні в управлінському середовищі спостерігається не тільки вдосконалення принципів класичного (функціонального) менеджменту, а й все більше застосування західних принципів проектного менеджменту - як для оптимізації окремих ділянок функціонування постійно діючих організацій, так і для реалізації окремо взятих. Складність проектів постійно зростає, вимагаючи від керівників, у тому числі і впроваджувальних компаній, що спеціалізуються на комплексному впровадженні програмного забезпечення, інноваційних змін в структурі управління організацією. Компанії, які не змогли оперативнo відреагувати на зміну ринкової кон'юнктури і врахувати нові реалії економіки, не витримали конкуренції змушені залишати ринок.

У сучасному інформаційному бізнесі існує ряд глобальних тенденцій, що дозволяють говорити про його "проектівізацію", тобто зростання частки і значення діяльності, пов'язаної із здійсненням проектів. Найважливішими серед них є:

- Перехід від регулювання і концентрації до координації та розподіленості;
- Скорочення життєвого циклу продуктів і послуг, особливо термінів розробки та запуску;
- Персоналізація попиту і пропозиції, продуктів і послуг.

- Стратегія розвитку компаній лежить в площині формування технологічної зрілості продуктів, послуг та систем управління їх створенням.

Особливості управління компаніями та проектами в сфері інформаційних технологій є специфіка продуктів інформаційної сфери – це програмні продукти, сайти, мобільні додатки тощо і як особливий вид діяльності розробка і впровадження стартапів, які власне, і є проектами самі по собі. Важливим аспектом є також взаємодія із замовником. Такі особливості обумовлюють виділення як мінімум трьох фаз проекту:

0. Підготовча фаза (експрес-обстеження, складання технічного завдання);

1. Технічна фаза (обсяг робіт по цій фазі залежить від результатів робіт на підготовчій фазі); тестування;

2. Фаза супроводу.

Кожні фаза і етап має чітко визначені цілі, критерії завершення і вихідну продукцію, за якими можна визначити, що всі завдання, які були намічені в рамках етапу - виконані.

Серед принципів особливостей проектного управління в сфері інформаційних технологій є виокремлення окремих етапів серед зазначених трьох – це, в першу чергу, формування особливої методології створення технічного завдання як інструменту комунікації з замовником та збільшення значення процесів тестування продукту та отримання подальшого зворотнього зв'язку. На жаль, на ринку України ці вкрай важливі складові часто губляться і їм не наділяються належної уваги за виключенням міжнародних компаній та молодих інноваційних організацій.

Отже, технічне завдання - вихідний документ на проектування програмного інформаційного об'єкта (виробу). Технічне завдання встановлює основне призначення розроблюваного об'єкта, його технічні характеристики, показники якості і техніко-економічні вимоги, припис щодо виконання необхідних стадій створення документації (конструкторської, технологічної, програмної і т. .), її склад, а також спеціальні вимоги. Все що описано в технічному завданні повинно допускати можливість об'єктивної оцінки. Тобто повинні бути об'єктивні критерії, за якими можна визначити, чи зроблений той або інший пункт робіт чи ні. Вельми часто компанії включають розробку або допомогу при написанні технічного завдання у вартість замовленої послуги, так як зазвичай це складний і тривалий процес, так як головна задача технічного завдання - це звести до мінімуму різницю між уявленнями двох сторін: замовника і виконавця, що потребує детального вивчення потреб та можливостей обох учасників процесу.

Ще однією особливістю управління проектною діяльністю в сфері інформаційних технологій є формування проектною командою та розподіл обов'язків між членами команди. У даній сфері за останні роки з'явилась величезна кількість специфічних спеціалізацій – від веб-дизайну до аналітики юзабіліті та технічного тестування; кожен із аспектів має бути врахований у роботі над проектом, але часто важко поставити чіткі межі між різними формами робіт. Так, на рівні технічного завдання та встановлення домовленостей між клієнтом та виконавцем має бути визначено, хто які ролі має виконувати чи буде віддано певні завдання на аутсорсинг, наприклад, маркетинговим компаніям чи рекламним агентствам, які можуть займатись дизайном та юзабіліті. Виникає таке явище, яке можна назвати проліферацією, тобто з появою нових каналів комунікації та програмних продуктів для створення та тестування інших програмних продуктів виникають і нові професії та спеціалізації. Сам процес є особливістю динамічного розвитку у сфері інформаційних технологій, який необхідно враховувати у тому числі при побудові матриці комунікації та ієрархії робіт.

В окрему галузь в сфері інформаційних технологій сьогодні виділився тестінг. Цей вид діяльності є обов'язковим етапом здійснення проекту і має місце під час та після завершення технічної складової роботи. Тестування програмного продукту - процес дослідження, випробування програмного продукту, що має дві різні цілі: продемонструвати розробникам і замовникам, що програма відповідає вимогам; виявити ситуації, в яких поведінка програми є неправильним, небажаним або не відповідає специфікації.

На жаль, існуючі на сьогодні методи тестування не дозволяють однозначно і повністю виявити всі дефекти і встановити коректність функціонування аналізованої програми, тому всі існуючі методи тестування діють в рамках формального процесу перевірки досліджуваного або розроблюваного продукту. Такий процес формальної перевірки, або верифікації, може довести, що дефекти відсутні з точки зору використовуваного методу. З точки зору стандартів ISO, якість програмного забезпечення можна визначити як сукупну характеристику досліджуваного продукту з урахуванням наступних складових: надійність, супроводжуваність, практичність, ефективність, мобільність і функціональність.

Отже, можна зробити висновок про зміну парадигми (основної моделі) інформаційного бізнесу: його починають розглядати як сукупність взаємопов'язаних проектів. Подібний підхід дозволяє адекватно відобразити й іншу особливість сучасного бізнесу в сфері інформаційних технологій, коли основним стратегічною конкурентною перевагою стає гнучка поведінка у мінливому зовнішньому середовищі і можливість орієнтуватися в динамічному середовищі, якою і є сфера ІКТ.

Сердюк Т.М. (м. Київ)

serdyuk_tetyana@mail.ru

РЕІНЖИНІРИНГ ЯК ЗАПОРУКА УСПІХУ

Однією з найактуальніших та найбільш дієвих концепцій управління є реінжиніринг, який за своєю суттю вимагає впровадження інновацій та докорінної зміни всіх процесів виробництва.

У сучасному економічному середовищі деякі компанії, підприємства, фірми припиняють своє існування через неспроможність вести конкурентну боротьбу, невміння швидко та вправно реагувати на появу нових тенденцій. Вони продовжують використовувати свої методи та прийоми для проектування своєї діяльності. З часом це призводить до повного занепаду. Для виведення підприємства з кризи застосовують кризовий реінжиніринг, його суть полягає в тому, щоб кардинально змінити систему організації виробничого, трудового, економічного та інвестиційного процесу, за для покращень показників діяльності підприємства: вартість, якість, сервіс, темпи. Він викликаний падінням збуту товарів через падіння іміджу або спаду попиту [1]. Особливістю реінжинірингу є те, що він побудований на докорінній зміні або прийнятті нового процесу, а не на його модернізації.

Виокремлюють окремі етапи процесу реінжинірингу. Перш за все визначають окремі цілі та завдання, яких необхідно досягти. Далі залучаються менеджери вищої ланки для процесу реінжинірингу, кваліфікований спеціаліст прикладає всі зусилля, щоб розпочати та координувати процес реструктуризації та формує відчуття невідкладності серед працівників. Саме це відчуття їх стимулює до роботи, адже працівники прямо не зацікавлені в кінцевому результаті, це обумовлено тим, що система оцінки їх діяльності не співпадає з результатами організації. Для дієвого реінжинірингу необхідна постійна участь самого керівника, адже від нього багато що залежить. Слід зазначити, що для процесу реінжинірингу характерний горизонтальний тип розподілу праці, призначення працівників на керівні посади окремих підрозділів або відділів, тобто відмова від ієрархії рівнів управління. Вимоги до працівників змінюються: від контрольованого виконання підписаних завдань до прийняття самостійних рішень. Але тим не менш реінжиніринг потребує інтенсивної співпраці керівників та підлеглих для кращого результату [2].

Різновидом реінжинірингу є реінжиніринг розвитку. Основним завданням якого є подальша перспектива розвитку. Головними принципами реалізації цієї стратегії є: зосередження на всьому процесі та знаходження недоліків його функціонування; зміна якості обслуговування та випуску продукції; проведення оптимізації та запровадження нових, більш ефективних, технологій; ліквідація причин що перешкождали процесу [3].

Можна визначити головні рекомендації, дотримання яких призведе до успішного реінжинірингу, основні з них: обґрунтована мотивація проекту і компетентне управління ним; ефективний проект-менеджмент, чітко визначені ролі та обов'язки; зрозумілість та

прозорість проекту; прийнятний ризик; відчутні результати; зосередженість на поставлених цілях; достатнє та своєчасне фінансування проекту; необхідне конституційне забезпечення.

За практику застосування реінжинірингу траплялися випадки провалу цього методу, наприклад: організації намагаються покращити існуючий процес замість того щоб перепроєктувати його; несистемний підхід до оновлення; неправильна оцінка рівня корпоративної культури організації; непослідовність освоєння інновацій; нераціональне розподілення задач по освоєнню інновацій; недостатнє ресурсне забезпечення; планування моменту початку мотивації; особистісні проблеми оновлення [4].

Зваживши всі «за» та «проти» можна зазначити, що вітчизняні підприємства повинні активно використовувати це підхід, який вже давно довів свою ефективність в розвинених країнах. Український ринок перебуває лише на початковому етапі розвитку цих процесів [5].

Взагалом реінжиніринг надзвичайно ефективний новітній напряму сучасного менеджменту, слід зазначити, що це не просто модна тенденція, а наслідок жорстокої конкурентної боротьби, яка вимагає запровадження наукомістких інноваційних технологічних засобів підвищення продуктивності й ефективності діяльності підприємства реінжинірингові послуги користуються попитом в сучасному економічному житті.

Список використаних джерел:

1. Бушуев С.Д., Морозов В.В. Динамическое лидерство в управлении проектами. – К.: Украинская ассоциация управления проектами, 1999 – 312 с.
2. Грифін Р., Яцура В. Основи менеджменту: Підручник / Наук. Ред.. В. Яцура, Д.Олесневич. – Львів: БаК, 2001.- 254с.
3. Вісник Української академії банківської справи. – С. 2003. – 80с.
4. Реинжиниринг: сущность и методология/ Институт проблем предпринимательства/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.iprnou.ru/print/002369/>
5. Реінжиніринг бізнес-процесів як спосіб підвищення ефективності управління/ Ефективна економіка/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=943>

Смольц С.П. (м. Київ)

smolts@ukr.net

СУЧАСНА ВІЙНА ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ

«Суверенітет шукає визнання, а визнання полягає не тільки в праві, але й у владі. Таким чином, війна, як спосіб використання насилля, сама є можливістю самоствердження» [1, С. 29]. Німецький філософ Х. Хофмайстер вбачає особливість політичної влади в тому, що держава гарантує свій суверенітет за допомогою насилля. Державні утворення у намаганні подолати насилля монополізують його і водночас легітимізують його в формах прийнятних для державності та отримують монопольне право на насилля, ведення війни. Відповідно державна влада здійснюється через реалізацію монополії на насилля.

Таким чином війна постає таким же інструментом державної влади як і здійснення економічної політики чи дипломатії. Це виявляється і в кількості збройних конфліктів, воєн які відбулися за останнє століття. Більше 200 конфліктів відбулося на нашій планеті впродовж останніх 100 років [2]. До цього ж переліку входить і теперішня війна, що точиться між Україною та Росією в східних областях.

Проте варто зазначити, що військові конфлікти останніх десятиліть набули нової ознаки, а саме медійності. Медійна складова в конфліктах сучасності стала ключовою, про що зазначали вчені ще з 90-х років минулого століття. Зокрема, Ж.Бодріяр коментуючи конфлікт в Перській затоці 1991 року, заявляв, що він масштабно відбувався саме на екранах телеекранів, що саме новинні випуски давали страшну картинку війни, хоча вона не була насправді такою.

Е. Тоффлер також підкреслював, що: «...нова система ЗМІ створює цілком «фіктивний» світ, на який уряди, армії та цілі народи реагують як на реальний. Їхня реакція обробляється ЗМІ та вставляється у видуману електронну мозаїку, яка направляє нашу поведінку [3, С.

259]. Вчений справедливо виділив в сучасних ЗМІ роль конструкторів реальності, які формують поведінку не тільки рядових членів суспільства, але й представників урядів та керівників держав.

В той же час засновки зроблені на фіктивній медійній картинці призводять до неправильних висновків, а як наслідок рішень та дій, які є цілковито невідповідними до справжньої дійсності.

Сьогодні така роль медіа є характерною не лише для авторитарних режимів, де ЗМІ перебувають під тотальним контролем державного апарату, але така ж проблема існує і в відкритих суспільствах. Використання медіа для формування в суспільства необхідної картини світу для державної чи приватної влади, стало звичним інструментом реалізації влади. І чим більш суспільство є підневільним, тим більший вплив на нього мають центральні медіа.

Використання в даному контексті ЗМІ в сучасних війнах перетворює їх на інформаційну (ідеологічну) зброю масового ураження. Це доводить і сьогоднішня війна Росії проти України, яка розпочиналася лише як інформаційна та зараз ведеться і в фізичному просторі та в інформаційному.

Програш України саме в інформаційній війні, пояснюється складним комплексом причин, що накопичувались в нас в інформаційній, культурній, економічній сферах. Оскільки Україна постійно перебувала в інформаційному полі Росії, під впливом експансії її масової культури, а власна інформаційна політика просто була відсутня, це перетворило нас на відкриту мішень для ворожої агресії. Водночас насадження російському суспільству цілком відмінної від дійсності картини свідчить про ефективність використання подібних технологій в сфері управління державним організмом та суспільством зокрема.

Особливість інформаційних війн полягає ще й в тому, що: «Ідеологічні війни ведуться заради ідей і розпочинаються вони, перш за все там, де ідеологіям не вистачає критичного само осмислення, де примітивні доктрини знаходять відгук завдяки риторично ефективним лозунгам» [1, С. 169]. Німецький вчений підкреслив одну із ключових особливостей сучасної інформаційної війни, яка полягає в тому, що її ефективність полягає в простоті лозунгів та доктрин які вона подає об'єкту. Простий для сприйняття інформаційний лозунг, який спрямований на сильну емоційну дію ефективно об'єднує навколо потрібних ідей великі маси людей. Оскільки людина не потребує складних конструкцій пояснення світу, а миттєво підпадає під вплив простих емоційних лозунгів.

Використання сучасних форм війни в здійсненні державної влади доводить, що потрясіння подібні до війн ХХ століття будуть мати місце і в подальшому розвитку людського суспільства. А різні форми ведення війн лише додаватимуть фронти в майбутніх війнах.

Список використаних джерел:

1. Хофмайстер Х. Воля к войне, или Бессилие политики. Философско-политический трактат, 2006.
2. <http://www.poppyfield.org/>
3. Тоффлер Э., Тоффлер Т. Война и антивоенна: Что такое война и как с ней бороться. Как выжить на рассвете XXI века. – М.: АСТ: Транзиткнига, 2005

Столяренко Д.А. (г. Киев)

d.stoliarenko@gmail.com

КОЛЛЕКТИВНОСТЬ ВОЙНЫ

Для рассмотрения вопроса о том, как война формирует или выражает формы человеческой коллективности, прежде всего, необходимо посмотреть, каким образом в истории человечества происходило ее становление.

Если мы ведем речь о первобытном обществе, то здесь военный коллектив для человека не просто не выделяется как нечто отдельное, он полностью совпадает с первобытным нерасчлененным коллективом: речь может идти скорее о форме присваивающего труда.

Вместе с разделением труда происходит и становление военного коллектива как отдельной формы, организованной, прежде всего, на корпоративистских началах, которые в том или ином виде сохраняются и до нынешнего времени.

И если поначалу такой «присваивающий труд» вместе с разложением первобытно-общинного строя вырождается попросту в «систематический разбой» (Энгельс), то вместе со становлением классового общества война полноценно становится «продолжением политики другими средствами», а военная коллективность приобретает корпоративистский характер. Стоит отметить, что если вначале отдельное корпоративное объединение воинов выделяется все же как некоторая целостность, имеющая своим основанием еще не окончательно разложившийся род (например, в Античности), то позже оно окончательно распадается на отдельных индивидов, коллективность которых формируется уже самой войной.

В этом смысле, как вторично насилие, в т.ч. и военное (оно есть необходимый результат возникновения частной собственности, а его специфика определяется уровнем развития материального производства), так и коллективность войны есть вторичной по отношению к формам коллективности, выработанным обществом.

Однако специфика военной коллективности состоит в противоречивости самого ее основания. С одной стороны, война, будучи выражением до предела обострившихся общественных противоречий, и сам коллектив помещает на их острие, делает членов коллектива выразителями этого противоречия. С другой – любой военный коллектив есть депривация, абстрагирование человека в этом противоречии от общества в целом: военный коллектив вырван из сложившихся общественных связей.

В этом смысле важным замечанием по поводу действительности или мнимости военной коллективности может оказаться конкретно-исторический характер войны, вызывающей к жизни военные коллективы: как минимум, мы должны четко различать войну, которая ведется узкопрофессиональными армиями и войну, в которую вовлекаются широкие народные массы, разделяя, вслед за Лениным, войны справедливые и несправедливые, прогрессивные и реакционные, войны передовых классов и войны отсталых классов, войны, служащие закреплению либо упразднению классового гнета. Важным фактором, определяющим действительность или мнимость военной коллективности является то, выражают ли ее участники свои собственные интересы либо интересы своих классовых антагонистов. Энгельс, будучи выдающимся военным теоретиком, раскрывает в т.ч. и роль морального фактора в войне, отмечая, что моральное состояние армии определяется характером и целями войны, общим морально-политическим состоянием народа. В этом смысле, такой подход к пониманию коллективности войны намного глубже сугубо психологического и микросоциологического, - они демонстрируют свою крайнюю ограниченность, абстрагируясь от конкретно-исторических предпосылок формирования коллективности войны.

Также следует отметить, что специфика военной коллективности состоит в том, что она фактически уничтожает сторону противоречия «личность-коллектив» в пользу коллектива, ведь единственным способом для отдельного человека выжить является принципиальное отрицание себя как человека: растворение в коллективном теле войны и отказ от действия человеческим способом, отказ от рефлексии в пользу рефлексорности.

Масштаб коллективности войны вместе с историческим развитием человечества все более увеличивался. В XX веке, с приходом мировых войн, казалось бы, увеличению масштаба должен быть положен предел. Однако на сегодняшний день мы можем говорить о том, что с развитием оружия массового поражения, способного не только уничтожить человечество, но и полностью все живое на земле, мы можем говорить о новой коллективности войны – коллективности человечества в целом, противостоящего темной стороне своих собственных сущностных сил, - сущностных сил, которыми человечеству до сих пор не удалось овладеть.

СВІТОВА ВІЙНА 1914-1918 РР. ЯК СТАН ТА ЕТАП КРИЗОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ СИСТЕМИ

В подіях політичної історії ХХ ст. світові війни посідають особливе місце, насамперед як кризові переходи в трансформації міжнародної системи та чинники масштабних змін у політичному та соціальному розвитку людства. В обох історично відомих випадках, унаслідок першої та другої світових війн, країни та народи світу зазнали величезних втрат і руйнувань. При цьому система міжнародних відносин зазнавала суттєвої реконфігурації, елементи та прояви якої спостерігалися напередодні, під час та після як першої, так і другої світових війн.

Суттєві зрушення, які призводять до незворотних принципових змін у відносинах між політичними акторами (тобто, кардинально деформують або знищують структурні й функціональні параметри системи), визначаються як криза системи. Якщо внаслідок кризи встановлюється новий, якісно відмінний міжнародний порядок (а також, якщо виникають нові форми взаємодії та залежності або взаємозалежності), є підстави розглядати це явище як встановлення нової системи, яка ґрунтується та діє на основі своїх, не властивих попереднім відносинам, принципів та закономірностей.

Ретроспективний погляд на світову війну 1914-1918 рр. дозволяє визначити це явище як кризовий стан міжнародної системи, який призвів до суттєвого перегляду структурних та інституціональних елементів міжнародних відносин, зокрема через зміни в силовій системній конфігурації та політичній практиці міжнародної взаємодії.

Специфіка позиціонування основних міжнародних акторів під час війни 1914-1918 рр. та в період повоєнного врегулювання була позначена наступними базовими характеристиками: (1). Коаліційним принципом організації міждержавних стосунків. (2). Збереженням відмінностей між союзниками в інтересах та асиметричним, багаторівневим характером узгодження дій і планів. (3). «Глобалізацією» міжнародної взаємодії – розширенням кола великих держав за рахунок долучення основних неєвропейських країн, які суттєво, або у випадку США – принципово, впливали на розстановку сил і хід протиборства ворогуючих коаліцій. (4). Всесвітнім поширенням та охопленням міжнародної системи з репродукцією форм і методів політики, властивих домінуючим державами, перетворенням міжнародної системи на універсальну структурну форму багатосторонньої взаємодії. (5). Тимчасовим та переважно двостороннім характером союзів великих держав. (6). Виключенням переможених країн з процесу повоєнного врегулювання.

Хід подій напередодні та на початку війни 1914-1918 рр. виявив деякі визначальні принципи та тенденції. На початковій фазі війни спостерігалася прискорена ескалація конфлікту, однак після нетривалого періоду застосування експедиційних корпусів на різних театрах розпочалася виснажлива позиційна війна. Розуміння остаточного краху довоєнного світового порядку визначилося лише наприкінці 1917 – початку 1918 гг. Основні фактори, які цьому сприяли, були пов'язані з застосуванням методів «тотальної війни» на фронтах, використанням хімічної зброї (першого з різновидів зброї масового враження) та новітніх на той час видів озброєнь, які зберігають своє значення й донині, тиловою мобілізацією економіки, вступом США у війну в Європі.

Процес повоєнного врегулювання віддзеркалював елементи як довоєнних, так і модернізованих політичних уявлень, однак здебільшого перебував у межах традиційного імперіалістичного світогляду. В процесі повоєнного врегулювання застосовувалися принципи неповного національного самовизначення, довільного розподілу етнічних територій та подрібнення переможених держав. Це побічно сприяло укоріненню в новітній системі відносин суттєвих міждержавних суперечностей, які згодом стали приводом для розхитування повоєнного версальсько-вашигтонського порядку, чергових спроб територіальної реконфігурації Європи та відновлення суперництва поміж основними та другорядними учасниками.

З іншого боку, після першої світової війни було здійснено спробу надання міжнародній системі атрибутів постійної політичної організації у вигляді Ліги націй. Спостерігалось суттєве поживлення уваги до ідеї та проектів глобального управління, звичайно в їх ранніх варіантах. Було здійснено спробу фіксації розбіжностей в розстановці сил, інтересів та договірно-правових умов врегулювання в різних регіональних підсистемах міжнародних відносин. З точки зору глобального стратегічного планування відбулося становлення й закріплення двох основних театрів воєнних дій і міжнародного суперництва (європейського та азійсько-тихоокеанського), які після другої світової війни доповнилися новим театром, що охоплював Середній Схід і прилеглу зону Індійського океану. Наслідки першої світової війни позначені багатоманітним впливом на політичні, соціальні та економічні відносини. Вони простежувалися в зміні системи регуляторів, властивих міжнародним процесам, розширенні значення економічних чинників та ресурсної конкуренції, еволюції дипломатії та публічного позиціонування держав та їх лідерів у міжнародному контексті. Набули значного поширення різні способи зовнішньополітичної пропаганди та більш вибагливі й різноманітні форми горизонтального впливу на суспільства інших країн, які стали стандартним методом зовнішнього моделюючого політико-ідеологічного впливу, притаманного не тільки політичній практиці другої половини ХХ ст., але й реаліям початку ХХІ ст.

Уманська А.С. (м. Київ)

anastasia29rb@gmail.com

ДЕМОКРАТИЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ: КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ

Категорії «демократія», «управління», «політична участь» набувають нового значення, яке пов'язане з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. В широке вживання входять такі поняття, як електронна демократія, електронний уряд, електронна участь.

Термін «електронна демократія» є найбільш широким серед вище зазначених термінів, а його трактування ґрунтується на різноманітних сутнісних взаємодіях нових технологій та процесах пов'язаних з демократією. Найчастіше електронна демократія (кібердемократія, цифрова демократія) трактується як використання інформаційно-комунікаційних технологій для вдосконалення демократичних процесів.

Науковці підкреслюють, що термін «електронна демократія» слід розуміти перш за все як використання інформаційно-телекомунікаційних технологій урядом, політичними партіями, групами інтересів для надання інформації, комунікації, надання урядових послуг або для активізації участі громадян в політичному процесі з метою стимулювання більш широкого громадського розголосу. Крім того електронна демократія може вирішувати різні завдання: збільшення прозорості політичного процесу; збільшення прямої залученості та участі громадян; поліпшення якості формування суспільної думки через відкриття нових просторів для інформування та публічних дискусій. Електронна демократія - це свого роду інтерфейс між демократією, новими технологіями, новими формами соціальної організації та управління. І насамперед, слід зазначити, приставка «е» до терміну «демократія» означає те, що інформаційні технології являються інструментом для сприяння, поліпшення і значного розширення рамок демократії.

Діяльність урядових інститутів по впровадженню інформаційно-комунікаційних технологій для реформування власної діяльності та надання ними електронних послуг отримала назву електронного урядування. Іншими словами, електронне урядування можна охарактеризувати як використання інформаційно-комунікаційних технологій в адміністративному управлінні і пов'язаних із ним процесах організаційних змін для зміцнення демократичних процесів. Електронний уряд також трактується як автоматизація або комп'ютеризація існуючих, заснованих на обороті паперової документації, процедур.

Спочатку у формулюванні причин необхідності введення електронного уряду на перший план висувалася проблема ефективного і порівняно недорогого уряду. Дійсно, впровадження

лише можливостей сплачувати податки он-лайн в Данії дали цій країні економію на рік в 150 млн. євро для платника податків і ще 50 млн. для бізнесу. За оцінками Єврокомісії, введення подібної системи в Європейському Союзі дозволило б економити до 50 мільярдів євро щорічно. У такій перспективі домінував підхід до розуміння громадян як споживачів послуг електронного уряду. Однак поряд з цим висувались думки, що в наданні таких послуг в розрахунок повинні братися насамперед міркування загального блага, а не економічної вигоди. Багато вчених стали розглядати електронне урядування як ядро модернізації системи управління, де технології використовуються як стратегічний засіб, а важливими пріоритетами є не тільки міркування зниження вартості, а й досягнення суспільного блага.

Тому з'явилося більш вузьке трактування електронного уряду в контексті двох суміжних термінів - «електронна адміністрація» і «електронне урядування». При цьому електронний уряд розглядається як міжорганізаційні взаємодії, у той час, як електронна адміністрація як внутрішньо організаційні взаємодії. Водночас електронне управління представляється не в якості уряду як фізично існуючого об'єктивного елементу і не в якості діяльності, як процесу управління, а як процес, за допомогою якого відбувається взаємодія інститутів, організацій, громадян. У результаті кожен громадянин повинен отримувати рівне право на участь в прийнятті рішень, які стосуються його безпосередньо або опосередковано, а також впливати на процес таким чином, щоб отримувати максимальні переваги.

Ще однією ключовою концепцією в даному контексті є концепція електронної участі. У широкому сенсі електронну участь громадян можна трактувати як використання громадянами інформаційних технологій для участі в політичному процесі від формування порядку денного до оцінки і контролю прийнятих рішень. У більш вузькому розумінні електронна участь - це набір конкретних методів, за допомогою яких громадяни взаємодіють з урядом, коли результатом такої взаємодії є розробка політичних рішень. Серед таких методів можна назвати інформування, консультації, подачу петицій, публічні дискусії і дебати з використанням електронних засобів.

Чепель Д.Д. (м. Київ)

darya.4epel@gmail.com

УПРАВЛІНСЬКІ ІННОВАЦІЇ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ

На сучасному етапі соціально-економічного поступу суспільства імперативом є необхідність вдосконалення системи управління, у тому числі і в такій важливій ланці національної економіки як підприємства. Однією з найважливіших цілей функціонування будь-кого підприємства є його сталий розвиток, який передбачає ефективне функціонування в умовах зміни факторів зовнішнього та внутрішнього впливів, тобто наявність здатності до адаптації в різних умовах функціонування. Це потребує багатьох зусиль, спрямованих по всіх напрямках діяльності, та є неможливим без інноваційного підходу в управлінні підприємством.

Упровадження та ефективне використання сучасних технологій управління дозволяють підвищити здатність адаптації до умов зовнішнього та внутрішнього середовища, а також підвищують організаційну гнучкість та маневреність соціально-економічних систем.

Адаптація підприємства до нестабільності умов функціонування багато у чому визначається можливостями системи управління, зокрема здатністю вчасно ідентифікувати проблему, знаходити рішення та втілювати їх у життя. Як вже зазначалося, одним з основних завдань управлінської діяльності є забезпечення тривалого та стабільного розвитку суб'єкта господарювання. В сучасних умовах розвиток можливий лише при умовах впровадження новітніх форм виробництва, але без удосконалення системи управління це не має сенсу.

Однією з основних структурно-функціональних складових системи управління є управлінська діяльність, що являє собою особливий вид діяльності, спрямований на ефективне функціонування соціально-економічної системи через здійснення функцій управлінськими органами, підрозділами і виконавцями по вирішенню поставлених перед

ними завдань, а також сукупність методів, за допомогою яких здійснюється управлінський вплив [2, 40].

В складних ринкових умовах гострої конкурентної боротьби підприємство може адаптуватися лише при умовах розгляду інноваційної складової діяльності, яка є необхідною передумовою стабільного тривалого розвитку та підвищення конкурентоспроможності.

Управлінські інновації – цілеспрямована зміна складу функцій, організаційних структур, технологій та організації процесу управління, методироботи системи управління, орієнтовані на заміну елементів системи управління або системи управління в цілому, з метою прискорення або поліпшення вирішення поставлених перед підприємством завдань на основі виявлення закономірностей і факторів розвитку інноваційних процесів на всіх стадіях життєвого циклу продукції, технологій і підприємства в цілому [3, 35].

Інноваційний підхід до управління у світовій практиці виступає джерелом конкурентних переваг. У ході впровадження інновацій структура управління набуває гнучкості; з'являється можливість багатоцільового використання виробничих потужностей; підвищується рівень якості продукції; відбувається прискорення процесів виробництва і реалізації продукції при одночасному скороченні витрат на ці етапи життєвого циклу продукції; поліпшуються умови праці; починають функціонувати нові системи стимулювання працівників, що забезпечують високу ступінь їх інноваційної активності.

Принципами успішної реалізації управлінських інновацій є: 1. Організованість процесу впровадження інновацій; 2. Системність інновацій; 3. Відповідність запланованих інновацій стратегічним цілям та завданням організації; 4. Прагнення персоналу до інноваційних змін та розвитку; 5. Актуальність інновацій на даному підприємстві; 6. Визнання та схвалення інновацій зовнішніми експертами [1, 103].

Таким чином, за умови впровадження організаційно-управлінських інновацій, які не є повним запереченням управлінських традицій, можливий повноцінний розвиток суб'єктів господарювання в умовах перенасиченості ринків збуту та високого рівня конкуренції, незбалансованості суспільного та політичного життя, перманентності економічних криз.

Список використаних джерел:

1. Момчева А.М. Управлінські інновації: сутність, види, особливості впровадження [Електронний ресурс] / А. М. Момчева // Вісник Дніпропетровського університету. Сер. : Економіка. – 2013. – Т. 21, вип. 7(4). – С. 98-104. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vdumov_2013_21_7\(4\)_18.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vdumov_2013_21_7(4)_18.pdf)
2. Прохорова В.В. Формування системи управлінських інновацій на промислових підприємствах на основі синергетичного підходу: [монографія] / В.В. Прохорова, С.А. Мушнікова. - Х.: НТМТ, 2013. –263 с.
3. Румянцев А.А. Можливості інноваційного розвитку в регіоні / А.А. Румянцев // Економіст. – 2004. – С. 34-39

Чернишенко О.Г. (м. Київ)

chernyshenko@europe.com

ПОЛІТИЧНА ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЯ У СОЦІОІНЖЕНЕРНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Економічні та політичні, культурні та правові процеси піддаються впливу інформаційних технологій. Виникають нові соціально-політичні феномени, що свідчать про радикальні зміни в режимі функціонування різних соціальних підсистем.

Закономірні інноваційні зміни зачіпають сферу політичних комунікацій, вносять до них нові моделі і алгоритми, що визначають відносини політичних акторів з приводу влади. Розширюється сфера публічного політичного дискурсу, взаємодії влади і суспільства. Політичні Інтернет-комунікації сприяють налагодженню діалогу влади і суспільства, публічності і більшої відкритості в діяльності влади, встановленню зворотного зв'язку політичної еліти з Інтернет-спільнотою і народом в цілому.

У розвиненому інформаційному суспільстві, коли кількість користувачів мережі Інтернет перевищує половину дієздатного населення держави, політичні партії та діячі,

котрі завоювали більшість прихильників в інтернет-співтоваристві, здатні монополізувати канали впливу на владу і домінувати в підготовці, прийнятті управлінських рішень та контролі за їх реалізацією. Виконуючи не тільки сполучну функцію влади з суспільством, а й реалізуючи потреби суспільства, перебуваючи в постійному політичному дискурсі з представниками Інтернет-мережевого співтовариства, а також використовуючи великий потенціал політичних конотацій Інтернет-спільноти, політичні партії активно включаються у віртуальний простір для здійснення політичного впливу та формування політичних переваг в необхідному для них політико-ідеологічному контексті.

Інтенсифікація використання Інтернет-технологій сприяла появі нової форми політики, яка відображає активізацію суспільно політичних зв'язків та узгодження політичних хронопотоків.

Також істотно змінився характер сприйняття і переробки інформації з навколишнього світу:

- змінилася технологія комунікації між джерелом інформації та одержувачем, в якій останній став активним учасником масової комунікації;

- нові форми комунікації сприяють формуванню нової реальності, яка в більшості випадків суттєво відрізняється від дійсної. При цьому дана віртуальна реальність сприймається часто користувачем такою ж реальною, як і його повсякденна міжособистісна комунікація в соціумі;

- в процесі створення такої віртуальної реальності громадянин починає активно брати участь, а тому часто і сприймає її як реально існуючу альтернативу сформованої діючої навколишньої реальності;

- якщо створюваний громадянином інформаційний контент виявляється більш актуальним і оперативним, ніж в існуючих джерелах масової інформації, то такий контент починає конкурувати з уже сформованим суспільно-політичним порядком денним і представляти серйозну альтернативу для інших громадян і навіть окремих політичних акторів, на яку вони починають орієнтуватися у виборі своєї стратегії політичної поведінки та форм масової політичної участі, актуалізуються в альтернативному контенті найбільш активних користувачів сучасного Інтернету;

- з поширенням Інтернету в сучасному соціумі зростає не тільки чисельність інтернет-аудиторії, що розглядає глобальну мережу як канал отримання інформації. Це насамперед соціальна спільнота, яка є найбільш мобільною й активною частиною соціуму, яка проживає в більшості своїй в містах. Поширення Інтернету дозволяє створювати різноманітні соціальні мережі міжособистісних комунікацій, які утворилися за різними інтересами та уподобаннями громадян, що формують в цілому Всесвітню павутину громадських онлайн-комунікацій. Сьогодні соціальна мережа сама по собі стала потужним індикатором рекрутування людей в різні соціальні спільноти, в тому числі і до віртуальних політичних проектів, що створюються, які в майбутньому, можливо, будуть самоорганізовуватися в альтернативні сформованим політичні партії.

Соціоінженерна діяльність пов'язана з реалізацією всіх традиційних функцій соціального управління. За допомогою соціального планування, соціального проектування, соціального програмування та експерименту прораховуються найбільш ефективні методи впливу на свідомість кожного окремого користувача Інтернет-спільноти. Диференційований підхід до кожної групи користувачів всесвітньої мережі дає нові ефективні можливості мобілізації громадянського суспільства в проведенні політичних заходів, протидії владі або голосуванні за того чи іншого кандидата на виборах.

ТЕОРІЇ УПРАВЛІННЯ ХХ СТОЛІТТЯ – ПРАКТИЧНА ОСНОВА СУЧАСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Управління організаціями бере свій початок з часів виникнення людської цивілізації. Проте лише в кінці ХІХ – на початку ХХ ст.. управління формується як наукова дисципліна. Концепції управління ХХ століття стали не лише теоретичним підґрунтям менеджменту, а й знайшли практичне втілення в сучасному управлінні організаціями.

Засновники школи наукового управління Ф.Тейлор, та адміністративного управління - А. Файоль заклали фундамент наукового напрямку менеджменту. Сформовані ними концепції стали відкриттям початку ХХ століття. Управління почало сприйматися не як загальне, абстрактне поняття, а як конкретна наукова дисципліна зі своєю методологією та принципами вивчення. Було визначено 5 основних функцій менеджменту: планування, організація, координація, мотивація та контроль. Адміністративна школа також носить назву класичної, адже її положеннями користуються і сьогодні безпосередньо керівники організацій.

Незважаючи на значний успіх концепцій наукової та адміністративної шкіл, деякі позиції цих вчень мали недоліки. Згідно з ними управління базується лише на засадах раціоналізму (визначення чітких функцій, стратегій методів, тощо), не було звернено увагу на соціальний, поведінковий фактор, який відіграє не менш значну роль в керуванні організаціями.

Тому необхідно було створення школи, яка враховувала не лише матеріалістичний фактор в управлінні, а й соціальний, духовний. Так в 1930-х роках на авансцену наукового менеджменту виходить поведінково-організаційна концепція (основу якої складають саме емоційні чинники. Визначити який фактор (раціональний чи емоційний) є важливішим в управлінні в наш час неможливо, адже ці напрями розвиваються паралельно врівноважуючи і доповнюючи один одного.

30-ті роки ХХ століття заклали лише теоретичну основу змін в принципі керування організацією. Справжній новий управлінець, який звертає увагу на зміни всередині організації, відносини в колективі, прислухається до думки колег, вміє вдало поєднувати суворість (яка була єдиним шляхом організації роботи персоналу раніше) зі справедливістю у прийнятті управлінських рішень, з'явився лише в 50-х роках минулого століття.

В цей же час розвивається емпірична школа (основоположник – П. Друкер), головним принципом якої є визначення цілей, тоді як раніше увага приділялась здебільшого функціям та процесам управління.

Як відомо наука ніколи не стоїть на місці: бурхливий розвиток інформаційних технологій, сприяють комп'ютеризації управління. Виникає школа кількісного (економіко-математичного підходу) положення якої зводяться до того, що будь-яку проблему менеджменту можна подати у вигляді моделей та вирішити аналітично за допомогою різних математичних методів та електронно-обчислювальної техніки.

Менеджмент ХХІ століття базується на трьох підходах: процесному, системному та ситуаційному, які почали свій розвиток в ХХ столітті.

Процесний підхід до менеджменту заснований на ідеях класичної школи менеджменту. Системний підхід поєднав у собі ідеї кількісної та наукової шкіл, розглядаючи управлінський процес, який можна досліджувати методами індукції та дедукції. Ситуаційний підхід передбачає підготовку керівника, що вміє правильно оцінити ситуацію в організації та приймати найбільш оптимальне рішення, для досягнення конкретної мети. Ситуаційний підхід бере до уваги положення як класичної школи, так і поведінкової та наукової шкіл, які найбільш вдало поєднуються із сучасними умовами існування організацій.

Отже, зі всього вище сказаного можна зробити висновок, що розвиток теорій та шкіл управління ХХ століття склав основу сучасного менеджменту. Адже ті підходи і методи, які існують в управлінні в усіх сферах людського життя сьогодні, в тому числі і в керуванні державою, є інтеграцією вчень попереднього століття. Звичайно, представники кожної

школи мали дещо радикальні погляди щодо важливості їх положень, але саме раціональне поєднання всіх здобутків управлінської науки XX століття, абстрагування від неактуальних та малоефективних положень кожної концепції, доповнення їх сучасними напрямками такими як інноваційне та інформаційне управління є запорукою успішного менеджменту сучасності. Щодо застосування концепцій управління в Україні, то воно базуються не лише на накопиченні та вдосконаленні знань попередників, а й адаптуванні їх до конкретних національних умов, адже переважна більшість управлінських теорій формувалася за кордоном, і неможливо було просто застосувати певну управлінську модель, необхідно пристосувати її до ментальних особливостей українського населення.

Таким чином управлінські методи та напрями, які сьогодні використовуються в Україні – є вдосконаленою та адаптованою інтеграцією управлінських концепцій XX століття.

Шевченко К.С. (м. Київ)

KShevchenko@i.ua

ГЛОБАЛЬНИЙ ХАРАКТЕР ВПЛИВУ ТЕХНОЛОГІЙ СОЦІАЛЬНОЇ ІНЖЕНЕРІЇ В ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРОТИСТОЯННЯХ

В сучасних умовах стрімкого розвитку інформаційного суспільства спостерігається тенденція росту обсягу інформації, яка накопичується та обробляється в інформаційному та технічному просторах. Вона є одним з найцінніших ресурсів людства в цілому, звідси – бажання заволодіти інформацією в будь-який спосіб: шахрайство, маніпуляція свідомістю, хакерство, інформаційні війни. Саме тому технології соціальної інженерії (CI) вважаються основним предметом хакерства XXI ст. Ми звернемо увагу саме на інформаційно-комунікативну складову соціальної інженерії. В контексті інформаційної безпеки методи CI можна віднести до психологічної маніпуляції людьми. Незважаючи на свою відносну простоту, ризики, пов'язані з методами та технологіями CI є дуже серйозними для породження такого явища як кіберзлочинність (або «злочин з використанням комп'ютерних технологій»). Остання, в свою чергу, є реально існуючою глобальною загрозою сьогодення. Кіберзлочин полягає в отриманні соціальним інженером (хакером) несанкціонованого доступу до конфіденційної інформації, встановлені права доступу, систему захисту, реєстраційні імена і паролі, а також іншої інформації про об'єкт атаки – людину, групу людей або компанії.[1] Здійснюється це в будь-який спосіб психологічного впливу на свідомість людини за допомогою: технічних засобів (комп'ютер, гаджет), мережа Internet (фішинг, фармінг, соціальні мережі), телефон (претекстінг) та безпосередня взаємодія хакера з об'єктом атаки.

Всі методи CI засновані на специфічних атрибутах людського прийняття рішень. Використовуючи людські слабкості, некомпетентність, почуття, комплекси та заобони можна легко змінити модель поведінки людини та отримати необхідну інформацію.[2] Для того, щоб захистити себе від хакерів необхідно знати методи CI та вміти їх розрізняти. На думку професора Пітера Соммера злочини, які здійснюються за допомогою сучасних технологій CI можуть породжувати: фінансові злочини та шахрайство; шпіонаж; тероризм; воєнні конфлікти (як наслідок війна) [3].

Незважаючи на стрімкий розвиток інформаційних технологій, розробку надсучасного програмного забезпечення, встановлення засобів захисту інформації, систем охоронної сигналізації, систем контролю доступу, вберегти себе від незаконного заволодіння персональних даних та конфіденційної інформації не так вже й просто, завжди знайдеться прогалина в системі, якою і скористається хакер. Аналізуючи причини, методи та шляхи витоку інформації, дійшли висновку, що приблизно у 80% випадках причиною цього є «людський фактор» сам по собі або вміла маніпуляція свідомістю людини. Звідси виходить, що наскільки б настороженою чи навченою життям людина не була, вона буде керуватись своїми почуттями. Більшість найшкідливіших зломів системи відбувалися і будуть відбуватися саме завдяки технологіям соціальної інженерії, що передбачає зв'язок

«людина(хакер) – технологія – людина(жертва)». Саме соціальна інженерія являє собою найвищу загрозу інформаційній системі людства.

На сьогоднішній день фішинг (в перекладі з англ. "fishing" – означає «риболовля») є однією з найпопулярніших та найрозповсюдженіших технологій отримання інформації. Суть даного методу зводиться до того, що шахрай змушує жертву надати йому будь-яку секретну інформацію: про банківські рахунки, пароль інтернет-банкінгу, пароль від соціальних мереж та ін. Відбувається це за допомогою поштового фішингу, онлайн-фішингу та комбінованого фішингу. Перші два види вже пережили свій бум, коли на шахраї могли заволодіти інформацією за допомогою електронної пошти та за допомогою копіювання якогось сайту з майже ідентичним доменним іменем. Зараз спостерігається явище комбінованих фішинг-атак. Вони не вимагають реєстрації чи вводу конфіденційної інформації, це просто посилання за яким можна перейти на сайт і начебто самому ввести свої дані. І це лише початок, «фішери» вигадують все нові та нові способи отримання інформації, оскільки браузері почали частіше блокувати фішинг-атаки. Найновішим трендом в фішинг-атаках є атака за допомогою QR-коду, зчитуючи той чи інший код своїм гаджетом, жертва не завжди звертає увагу на правильність написаного посилання. Але найголовнішою загрозою в QR-фішингу є неухважність та власні упередження людини, яка прагне зчитати інформацію або скачати файл якнайшвидше, найдоступніше на найдешевше, що і призводить до небажаних атак.[4]

Соціальна інженерія є одним з найголовніших напрямів хакінгу XXI ст.. Не зважаючи на відносну простоту його реалізації та незначний ризик провалу, суспільство зазнає 70% несанкціонованих атак та проникнень до їхньої інформації. Для того щоб вберегти себе від цього впливу потрібно володіти інформацією про ці технології та вміти розпізнати їх. Інформація завжди буде цінним ресурсом і породить ще не одну суперечку, атаку і, навіть, війну.

Список використаних джерел:

1. [Електронний ресурс]: В. Бычек. Социальная инженерия в интеллектуальной битве "добра" и "зла". - Режим доступа: <http://www.aladdin-rd.ru/company/pressroom/articles/11475/>.
2. [Електронний ресурс]: Social Engineering: The Art of Human Hacking. - Режим доступа: <http://ricardogeek.com/docs/taohh.pdf>
3. [Електронний ресурс]: Україна. Всесвітній огляд економічних злочинів. Кіберзлочини в центрі уваги, 16с. - Режим доступа: http://www.pwc.com/uk_UA/ua/pressroom/assets/GECS_Ukraine_ua.pdf
4. [Електронний ресурс]: Shruti Ahuja / (IJCSIT):QR Codes and Security Concerns. Режим доступа: <http://www.ijcsit.com/docs/Volume%205/vol5issue03/ijcsit20140503268.pdf>

Шевчук В.В. (м. Миколаїв)

shevchukov07@gmail.com

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УМОВАХ СУСПІЛЬНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ

Державне регулювання інноваційним розвитком сфери охорони здоров'я - це складна багаторівнева і багатокомпонентна система заходів, здатна забезпечити ефективне функціонування галузі охорони здоров'я та її ресурсів (кадри, установи охорони здоров'я, матеріально -технічна база, фінансування). Об'єднання нормативно-правового регулювання, медичних технологій, знань і умінь медичних працівників здатне забезпечити попередження і ліквідацію захворювань, зниження смертності та інвалідності, покращення фізичного розвитку, підвищення працездатності і збільшення тривалості життя людей. Процес управління охороною здоров'я включає:

- джерела і канали інформації про ресурси охорони здоров'я;
- джерела і канали інформації про результати управління;
- джерела і канали інформації про цілі та завдання управління;

- нормативно-правову та нормативно-технічну базу охорони здоров'я, базу даних медичних, у тому числі управлінських, технологій;
- структуру аналізу одержуваної інформації і вироблення оптимальних управлінських рішень.

Рушійна сила управління охороною здоров'я - механізми фінансування, нормативно-правове регулювання професійної діяльності, стандартизація, експертиза та нормування медичної діяльності.

У принципово нових умовах розвитку суспільства управління системою охорони здоров'я має відповідати не лише новій парадигмі інноваційного розвитку охорони здоров'я у рамках застосування сучасних управлінських технологій, а й новим принципам організації охорони здоров'я населення: міжсекторального підходу до охорони здоров'я, відповідальності держави за демографічну безпеку нації, відповідальності і зацікавленості громадян у зміцненні власного здоров'я, пріоритетам профілактичних заходів та первинної медико-санітарної допомоги. Державне регулювання інноваційним розвитком охорони здоров'я має включати моніторинг ресурсів охорони здоров'я та результатів діяльності системи охорони здоров'я, регулювання в рамках систем «централізація - децентралізація», «державне регулювання та самоврядування», «державні та ринкові механізми, методи та інструменти регулювання», «відомча, державна та приватна системи охорони здоров'я», «міжсекторальна взаємодія системи охорони здоров'я громадян».

Крім ролі фінансових механізмів в управлінні охороною здоров'я, дослідженню підлягають такі складові системи управління, як нормативно-правове регулювання, стандартизація, обіг лікарських засобів та забезпечення ними населення, медична наука, санітарно-епідемічне благополуччя, кадрова політика, підвищення кваліфікації медичних працівників, децентралізація і дублювання, відомча охорона здоров'я.

Отже, по-перше, наразі парадигма охорони здоров'я модифікується під впливом поступального розвитку ринкових відносин у виробничій та невиробничій сферах, об'єктивної необхідності раціонального використання обмежених ресурсів, зарубіжного досвіду реформування національних систем охорони здоров'я. Формування нової парадигми пов'язане із закономірностями і тенденціями розвитку охорони здоров'я, потребою вирішення протиріч, необхідністю зміни застарілих правил в системі соціально-економічних відносин; по-друге, перехід до нової парадигми обумовлений, перш за все, становленням нових соціально-економічних відносин між виробниками і споживачами медичної допомоги. Нова парадигма повинна містити потенційні можливості для впливу населення шляхом реального вибору медичного закладу, лікаря, а також участі у опікунських радах, громадських організаціях, контролюючих діяльність медичних організацій; по-третє, новизна парадигми полягає в тому, що вона забезпечує доступну медичну допомогу населення на будь-яких територіях країни, захищає інтереси населення, передбачає створення сприятливих умов для розвитку установ.

Таким чином, використання парадигми як концептуальної моделі, що відбиває сучасний стан системи охорони здоров'я, шляхи його розвитку в ринковій економіці сприяє науково обгрунтованого стратегічному плануванні організації медичної допомоги населенню, державного регулювання ринку медичних послуг, раціонального використання ресурсів. Цьому сприятиме, розгляд принципів державного регулювання інноваційним розвитком системи охорони здоров'я крізь призму поняття «Економічна парадигма охорони здоров'я інноваційного суспільства», що визначається автором, як - сукупність прийнятих суспільством знань та методологічних підходів до вирішення проблем діяльності практичної медицини, які адекватно відображають сучасний стан системи охорони здоров'я, шляхи її розвитку в умовах ринкової економіки, за допомогою організації медичної допомоги населенню, державного регулювання ринку медичних послуг та раціонального використання ресурсів.

СЕКЦІЯ 5. МІСЦЕ ТА РОЛЬ ІСТОРИЧНОЇ СОЦІОЛОГІЇ В МЕТОДОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНИХ НАУК

Брік Т.Д. (м. Мадрид, Іспанія)

Маас І (м. Утрехт, Нідерланди)

М.Х. Д ван Льовен (м. Утрехт, Нідерланди)

M.H.D.vanLeeuwen@uu.nl

МІЖГЕНЕРАЦІЙНА СОЦІАЛЬНА МОБІЛЬНІСТЬ І МОДЕРНІЗАЦІЯ В ПІЛАРИЗОВАНОМУ СУСПІЛЬСТВІ. АНАЛІЗ НІДЕРЛАНДІВ, 1851-1913

Соціологічна література часто пов'язує виникнення міжгенераційної соціальної мобільності з соціо-економічною модернізацією [1-4]. Теорія модернізації стверджує, що абсолютна мобільність виникає в результаті структурних змін ринку праці, в той самий час відносна мобільність зростає завдяки виникненню меритократичних цінностей та практик відбору в суспільстві. Теорія модернізації часто критикується тими соціологами, які вказують на те, що окремі соціальні групи можуть зберігати, а іноді і примножувати привілеї завдяки модернізації [5-9].

Здивування викликає, що майже всі дебати навколо модернізації та соціальної мобільності не торкалися самого процесу модернізації, яка відбувалася в 19-му столітті в багатьох суспільствах. В той час, коли велика кількість власне історичних досліджень підтвердила неповноцінність очікувань теорії модернізації [10, 11].

Проект Towards Open Societies досліджує розвиток соціальних структур в світі і приділяє велику увагу впливу соціально-економічної модернізації на міжгенераційну мобільність. Такі історичні джерела, як переписи населення, реєстрація народження чи смерті, шлюбні записи дають можливість вивчати соціальний статус людей, що проживали в історії. Крім того в рамках проекту були зібрані важливі історичні дані на контекстуальному рівні, що дають розуміння розвитку модернізації (розвиток масового транспорту, масової комунікації, індустріалізації, міграції, освіти).

На відміну від багатьох попередників, серія досліджень, що були зроблені в рамках проекту Towards Open Societies, не тільки вивчали зміни в соціальній структурі в часових межах модернізації, але і систематично включали відповідні змінні в статистичні моделі. Було встановлено, що такі важливі в соціологічній теорії індикатори модернізації як індустріалізація та розвиток освіти не грали ролі у міжгенераційній мобільності. В той самий розвиток масового транспорту та масової комунікації були більш важливими для соціальної мобільності. Це дало підстави стверджувати про виникнення нової культури пошуку роботи та працевлаштування [12, 13].

В цьому дослідженні ми намагаємося пояснити, чому такі важливі процеси модернізації як, наприклад, освіта не зламали традиційний уклад життя в очікуваній багатьма соціологами спосіб. Головна гіпотеза, яку ми тестуємо, полягає в тому, що релігійна організація Нідерландів не давала можливості модернізації впливати на соціальну мобільність однаково у всій країні. Нідерландський релігійний уклад в літературі описаний як піларизація [14]. Церкви постачали повний набір соціальних інститутів для індивідів. Освіта, преса, робочі організації, політичні партії та, навіть, спортивні організації – вони всі були поділені між головними голландськими церквами. Наші результати демонструють, що освіта відіграла роль в зростанні мобільності лише для однієї релігійної групи, а саме для Ліберальних Протестантів. У той самий час, як Радикальні Протестанти не виграли від модернізації жодним чином. У випадку Католиків лише зовнішня міграція у їх території могла зруйнувати зв'язок між статусом батьків та дітей.

Таблиця 1. Ієрархічна регресія. Вплив соціального статусу батька на соціальний статус сина за умови модернізації в різних релігійних контекстах, Нідерланди, 1851-1914..

Фіксовані ефекти	Модель 1 Території Католиків		Model 3 Території Ліберальних Протестантів		Model 4 Території Радикальних Протестантів	
	Коефіцієнт	Стандартна похибка	Коефіцієнт	Стандартна похибка	Коефіцієнт	Стандартна похибка
Константа	35.98***	0.32	37.56***	0.27	26.17***	1.57
Статус батька	0.83***	0.02	0.68***	0.02	0.98***	0.13
Час	0.49***	0.02	0.37***	0.02	1.04***	0.14
* Статус батька	-0.02***	0.002	-0.004	0.002	-0.04***	0.01
Розвиток освіти	0.49***	0.14	1.29***	0.14	-0.59	0.75
* Статус батька	0.01	0.01	-0.03***	0.01	0.001	0.06
Урбанізація	0.12***	0.01	0.12***	0.01	-0.07	0.08
* Статус батька	-0.0003	0.000	0.003***	0.001	0.03***	0.01
		7				
Внутрішня міграція	-3.76	1.41	2.23	1.85	8.86	6.81
* Статус батька	-0.62***	0.12	-0.29	-0.29	-0.45	0.61
Масова комунікація	1.53***	0.14	1.54***	1.55	1.29***	1.27
* Статус батька	-0.01	0.01	-0.02***	0.01	-0.06	0.04
Масовий транспорт	0.08	0.13	0.19	0.11	1.68***	0.37
* Статус батька	-0.002	0.01	0.01	0.01	0.08***	0.03
Вік індивіда	0.14***	0.01	0.11***	0.01	0.26***	0.02
Міграція індивіда	0.04	0.07	1.02***	0.06	1.97***	0.22
Випадкові ефекти						
2-й рівень						
Константа	6.49***	0.02	5.29***	0.02**	7.53***	0.09
Статус батька	0.03***	0.001	0.04***	0.002*	0.05***	0.001
1-й рівень						
Константа	107.08*	0.09	83.26***	0.09**	106.56**	0.33
N спостережень	88,379		110,770		10,286	
N кластерів	10,717		9,889		954	
AIC	669440		811533		78154	

Список використаних джерел:

1. Blau, P. M., & Duncan, O.D. (1967). The American occupational structure. New York, Academic Press.
2. Ganzeboom, H.B.G., Luijckx, R., & Treiman, D.J. (1989). Intergenerational Class Mobility in Comparative Perspective. Research in Social Stratification and Mobility (8), 3-79.
3. Lipset, S. M., & Bendix, R. (1959). Social Mobility in Industrial Society, Berkeley: Univ. Calif. Press.
4. Yaish, M., & Anderson, R. (2012). Social mobility in 20 modern societies: The role of economic and political context. Social Science Research, 41, 527–538.
5. Blossfeld, H-P., & Shavit, Y. (1993). Persistent Inequality: Changing Education Attainment in Thirteen Countries. West Review Press.
6. Collins, R. (1971). Functional and conflict theories of educational stratification. American Sociological Review, Vol. 36, No. 6, 1002-1019.
7. Erikson, R., & Goldthorpe, J. (1993). The constant flux: a study of class mobility in industrial societies. Oxford: Clarendon Press.
8. Grusky, D. (1983). Industrialization and the Status Attainment Process: The Thesis of Industrialism Reconsidered. American Sociological Review, Vol. 48, No. 4, 494- 506.
9. Hout, M., & DiPrete, T. A. (2006). What we have learned: RC28's contributions to knowledge about social stratification. Research in Social Stratification and Mobility Volume 24, Issue 1, 1–20.
10. Kaelble, H. (1985). Social mobility in the 19th and 20th centuries: Europe and America in comparative perspective. Leamington SpaBerg.

11. Miles, A. (1993). How open was nineteenth-century British society? Social mobility and equality of opportunity, 1839-1914. In *Building European Society. Occupational change and social mobility in Europe 1840-1940*. Manchester Univ Press. Edited by Miles A., Vincent D.
12. Knigge, A., Maas, I., Van Leeuwen, M.H.D., & Mandemakers, K. (2014). Status Attainment of Siblings during Modernization. *American Sociological Review*, 79(3), 549–13.
13. Zijdemans, R. (2010). Status attainment in the Netherlands, 1811–1941. Spatial and temporal variation before and during industrialization. PhD diss. Utrecht Univ.
14. Lijphart, A. (1968). *The Politics of Accommodation, Pluralism and Democracy in the Netherlands*. University of California Press.

Бутковська Н.Ю. (м. Житомир)

N.Butkovska@rambler.ru

УСНА ІСТОРІЯ В ЕТНОСОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Взаємодія історії з соціологією почалися ще з доби О.Конта, який вважав порівняльно-історичний підхід загальнонауковим. В наш час прикладом єдності історії та соціології стала історична соціологія, яка, як частина соціологічного знання, забезпечує соціологічними методами єдність аналізу минулого, теперішнього і майбутнього в процесі дослідження об'єкта. У руслі розвитку цієї тенденції вітчизняна соціологія збагатилася в останні десятиліття такими методами і підходами як усна історія або біографічний метод, що ґрунтуються на інших теоретико-методологічних засадах.

Зокрема нами, на відміну від традиційного дослідження динаміки соціального статусу етнічної спільноти в межах структурно-функціонального підходу обґрунтована доцільність розглядати це поняття в рамках мікропідходу із застосуванням якісного аналізу. Теоретична проробка поняття “динаміка соціального статусу етнічної спільноти” дає змогу констатувати, що існує проблема в розумінні його сутності, оскільки в структуру його входять різні компоненти: і ті, які представляють аксіологічний аспект, і ті, які характеризують напрямки самих змін. Ціннісний аспект і створює те проблемне поле, яке потребує глибокого аналізу через призму соціокультурного середовища конкретної етнічної спільноти. Саме тому нами був обраний мікро підхід, що дозволив представити статус групи, яка функціонує в межах певної культури в конкретному соціальному контексті, через статус індивідів, що до неї належать. Дослідження динаміки соціального статусу етнічної спільноти на мікрорівні дає можливість розглядати динаміку соціального статусу етнічної спільноти через переміщення індивіда у площині однієї родини, що фіксується через міжпоколінну зміну позиції, яку він займає у порівнянні зі своїми попередниками за рядом соціальних показників. Узагальнення прикладів окремих переміщень двох - трьох (в окремих випадках, чотирьох) представників однієї родини фактично дає підстави робити висновки стосовно соціального просування поколінь, а відповідно, і етнічної спільноти в цілому. В ході дослідження інформація про історію та сучасне життя сім'ї отримана в основному від двох представників однієї родини, що належать до різних поколінь. Інформація про життя ще двох представників родини, що належать до інших поколінь, міститься в спогадах респондентів. Інтерпретація зібраного матеріалу відбувалась в декілька етапів: спочатку аналізувались розповіді респондентів за тактикою “історія життя”, потім аналізувалась історія сім'ї в цілому. Заключний етап – узагальнення прикладів динаміки окремих представників кожної з родин, що представляють певне покоління. Порівняльний аналіз динаміки поколінь дає підстави робити висновки стосовно особливостей динаміки соціального статусу етнічної спільноти в цілому.

У нашому дослідженні тактики “історія життя” та “історія сім'ї” переплітаються та взаємодоповнюють одна одну. В рамках тактики “історія сім'ї” сім'я розглядається як локальна спільнота, що функціонує протягом декількох поколінь. Тобто, розгляд сім'ї, як малої соціальної групи, відбувається в історичній ретроспективі: в кожному поколінні вона перебудовується, ділиться на частини, що не виключає її “безперервності” як соціального феномену. Зміна статусних позицій дітей відносно батьків дозволяє прослідкувати процеси соціальної мобільності сім'ї через довготривалу динаміку поколінь, що для нашого

дослідження є досить важливим. Застосування тактики “історія життя” сприяє вивченню індивідуального шляху респондентів на різних етапах: від дитинства – до дорослішання та старіння. В нашому дослідженні використовуються лише фрагменти автобіографій респондентів, що обумовлені певними тематичними блоками опитувальника, а також спогади респондентів про окремі моменти життя батьків та бабусь-дідусів, які суттєво доповнюють факти біографій, що є ключовими для нашої теми. Таким чином, біографічні розповіді стають предметом аналізу і в своїй сукупності їх можна розглядати як колективний досвід “прожиття” певної соціальної ситуації. Порівняльний аналіз певної кількості аналогічних випадків стає основою для опису соціальної проблеми, котра вимальовується за схожими обставинами та діями – спільною соціальною практикою людей. Саме ця обставина дозволяє узагальнення стосовно соціального просування певної кількості родин переносити на рівень узагальнень для етнічної спільноти цілому.

Отже, отримані результати відкривають горизонт для подальших досліджень у даному напрямку, оскільки створюють альтернативу макропідходу в дослідженні соціального статусу етнічних спільнот та кількісних методів у дослідженні динаміки.

Дембіцький С.С. (м. Київ)

e_forge@me.com

ІСТОРИЧНА СОЦІОЛОГІЯ В КОНТЕКСТІ ТРАДИЦІЙНОЇ ЕМПІРИЧНОЇ СОЦІОЛОГІЇ Й НАВПАКИ

Під традиційною емпіричною соціологією я розумію дослідницькі підходи кількісного та якісного типу, що містять як методологічні настанови, так і методичний арсенал соціологів-дослідників. Дані типи дослідження мають не лише ґрунтовну наукову традицію, але й довгу (й часто конфліктну) історію взаємостосунків. Останнє призвело до появи на початку дев'яностих років минулого сторіччя нового методологічного підходу – досліджень змішаного типу.

Напротивагу згаданим підходам, історичні дослідження в соціології існують дещо автономно. Звісна річ, мова іде не стільки про окремі методи (історичні дослідження можуть використовувати як кількісні, так і якісні методи дослідження), скільки про відсутність в дискурсі емпіричної соціології частих згадок використання історичних досліджень. Окремі види лонгитюдного дослідницького дизайну (різного типу ретроспективні дослідження на індивідуальному рівні) є близькими до історичних досліджень, але використовуються переважно в межах якісної парадигми.

З огляду на це, одним з актуальних методологічних завдань сучасної емпіричної соціології є осмислення потенціалу історичних досліджень та їх інтеграція до загальної методологічної системи сучасної емпіричної соціології. В цьому контексті можна виділити ряд питань, що потребують дослідження:

- співвідношення теоретичного знання та емпіричних даних в історичній соціології;
- валідність соціологічних даних в контексті історичної соціології;
- роль історичних досліджень в соціології з точки зору кількісних досліджень;
- роль історичних досліджень в соціології з точки зору якісних досліджень;
- координати історичних досліджень в полі емпіричної соціології;
- принципові навички соціолога-емпірика з точки зору історичної соціології;
- історична соціологія як особливий підхід до прикладних соціологічних досліджень.

Коротко зупинюся на кожному з них. Перше пов'язане з тим, що історичні наративи з легкістю вписуються в побудови теоретичної соціології, це може зтирати межу між теоретичним та емпіричним матеріалом в історичній соціології. Така особливість може бути проінтерпретована в межах традиційної емпіричної соціології як відсутність в рамках історичної соціології звичної емпіричної частини.

Проблема валідності історичного матеріалу пов'язана з можливістю множинних інтерпретацій одних і тих самих історичних подій. З огляду на це проблеми якості дослідницьких пошуків в історичній соціології наближуються до відповідних проблем у полі

якісної соціології з її акцентом на культурній обумовленості, політичній ангажованості та необхідності рефлексивності.

Питання співвідношення історичних та традиційних кількісних досліджень в соціології є достатньо дискусійним. Втім, на мою думку, історичні наративи створюють необхідний контекст інтепретації актуального соціологічного матеріалу, тобто відіграють вирішальну формуючу роль для соціологічних висновків. Це дозволяє вбудувати останні знахідки соціологічних опитувань та спостережень в неперервну історичну перспективу.

Що стосується аналогічного питання у відношенні якісного підходу, то історія отримує зворотню оцінку з боку сучасних акторів соціальної взаємодії, що дозволяє краще зрозуміти вплив історичного дискурсу на їх настрої та поведінку.

З урахуванням такої (нехай і початкової) конфігурації згаданих емпіричних підходів відкривається можливість визначення місця історичної соціології в отриманні емпіричного соціологічного знання (хоча подальша версія, звичайно, є дискусійною). Так, історичні та якісні дослідження є двома формами пізнання людської історії - історії в звичайному її розумінні та історії сьогодення. При цьому друга не є продовженням першої, а скоріше представляє собою автономне утворення, що лише через деякий час вдається адекватно вбудувати в загальну логіку історичного процесу. З огляду на це кількісні соціологічні дослідження посідають більш скромне положення з точки зору фундаментальних наукових задач і є скоріше засобом з'ясування окремих цікавих фактів.

Отже, дослідницький арсенал науковця, що працює з соціологічним емпіричним матеріалом, передбачає загальну історичну грамотність та достатню обізнаність з історичними фактами, які пов'язані з колом його наукових інтересів. Звідси важливою якістю дослідника в цьому контексті є здатність визначати та позбавлятися від когнітивних зміщень, які особливо небезпечні під час добору та інтерпретації історичного матеріалу.

Нарешті, історична соціологія нарівні з якісними та кількісними дослідженнями надає свої продуктивні можливості для рішення актуальних суспільних проблем - соціальна інженерія, що скеровує суспільство еволюційним шляхом стійкого розвитку неможлива без проведення валідних історичних паралелей з їх потенціалом оцінки доречності окремих політичних рішень на різних рівнях соціальної взаємодії.

Князева Е.В. (г. Одесса)

Knyazeva.elena@bk.ru

МНЕНИЯ И ПОЗИЦИИ НАСЕЛЕНИЯ ГОРОДОВ БЕССАРАБИИ: ДИНАМИКА СОЦИАЛЬНЫХ ИЗМЕНЕНИЙ ЗА ПЕРИОД НЕЗАВИСИМОСТИ УКРАИНЫ (1991-2014гг.)¹⁷

Существенной характеристикой процессов, происходящих в регионах Украины, является их отражение в социальном самочувствии населения, которое проявляется в субъективном восприятии людьми своего социального, в том числе и материального, положения, степень их удовлетворенности своей жизнью, уверенность в завтрашнем дне и т.п. Есть основание полагать, что социальное самочувствие выступает важной характеристикой, формирующей и политические ориентации населения. Цель выступления состоит в том, чтобы показать динамику основных эмпирических индикаторов за период независимости Украины (1991-2014гг.) на примере населения Бессарабии (Одесская область).

¹⁷ Материал подготовлен по результатам сравнительных исследований, проведенных в период 1991-2014гг, а именно: 15 - 20 ноября 1991 г. по месту жительства социологическим информационно-исследовательским центром «Пульс» опрошено 759 человек в г.Измаил и 743 чел. в Б-Днестровском <http://puls.od.ua/index.php/about.html>; 3-10 июля 2014 года было опрошено по 400 человек в каждом населенном пункте (авторское исследование). Выборочная совокупность по контролируемым устойчивым социальным характеристикам (полу, возрасту, национальности) достаточно точно представляет взрослое население указанных городов (величина средней ошибки выборки не превышает 2%).

В 1991 году социально-психологическая обстановка в городах Бессарабии характеризовалась широким распространением пессимизма, вызванного разрушением того экономического, политического и идеологического пространства, в котором жило несколько поколений советских людей. Подавляющее большинство жителей Бессарабии (76%) были не уверены в своем ближайшем будущем. Чувство неуверенности в завтрашнем дне было присуще представителям всех возрастных, социально-профессиональных и национальных групп. Оно отражало высокий уровень общественной напряженности и во многом предопределяло оценки, позиции и ориентации населения. В 2014 году ситуация в обследованных городах выглядит еще более неудовлетворительной. Показатель уверенности в завтрашнем дне находится на пике негативных оценок. О своей уверенности в завтрашнем дне заявляют лишь 14% опрошенных, а о неуверенности – 82%!, что может свидетельствовать о предчувствие надвигающегося масштабного кризиса.

В 1991 году большинство жителей Бессарабии (62%) позитивно отнеслось к провозглашению независимости Украины. Независимость Украины, по мнению большинства (60%) населения Бессарабии, не исключала желательного для них вступления украинской республики в новый союз суверенных государств. В 2014 году мы фиксировали высокий уровень гражданской идентичности в обследованном регионе: абсолютное большинство опрошенных сегодня считает себя гражданами Украины (65%). Однако следует отметить и достаточно высокий уровень локальной идентичности: практически каждый третий опрошенный считает себя также и жителем города, в котором живет. Идею унитарного государства сегодня поддерживает лишь 8% жителей Бессарабии. Большинство же выступает за унитарное государство, но с децентрализованной властью и расширением прав областей (56%). Сторонников федеративного устройства Украины - 12%.

Вопрос о родном языке в переписях населения задается, в основном, для выяснения этнического самосознания опрашиваемых. Родной язык может не совпадать с национальностью по паспорту. Интересно, что ситуация практически не изменилась за 23 года Независимости Украины. Так, например, по данным опроса жителей Бессарабии в качестве родного языка в 1991 г. большая часть населения назвала русский - 63%, в 2014 – 66%, украинский - и в 1991г. и 2014г. по 21%, остальные опрошенные называли другие языки (молдавский, болгарский, румынский и т.п.)

Одним из основных, хотя и не единственным фактором социального самочувствия граждан, влияющим на то, как они оценивают свое настоящее и будущее, является материальное благополучие. Без сомнения, жизнь населения Бессарабии, как и Украины в целом, далека от финансового процветания. Наше сравнительное исследование показало, что самооценки материального положения населения в 1991г. и в 2014 г. не идентичны. При этом, сопоставление также выявило и то обстоятельство, что респонденты *более позитивно оценивают собственную жизнь, чем положение страны в целом*. Давая субъективную оценку своего текущего положения и материального благополучия своей семьи, респонденты опираются на некую объективную основу (уровень текущего обладания теми или иными социальными благами, уровень удовлетворения тех или иных социальных потребностей и т.п.). Этим объясняется тот факт, что не смотря на распространение пессимистических настроений, самооценки материального положения в 2014г. пока еще превышают уровень самооценок материального положения населения 1991 г. Что касается прогнозов, то здесь сложнее найти реальную опору или основу для оценки, и в какой-то степени зависит от внешнего информационного фона, «играющего на понижение» социального оптимизма.

Комих Н.Г. (м. Дніпропетровськ)

kom-nata@i.ua

СОЦІАЛЬНА ЕКОЛОГІЯ: ІСТОРИКО-СОЦІОЛОГІЧНИЙ ФРОНТІР

Історична соціологія як теоретична перспектива в рамках загальної соціології та спеціальних галузей соціології, представляє особливий погляд на предмет, методологію

соціологічного знання та їх взаємозв'язок з історичною наукою. Соціальна теорія займається пошуком точок перетину та взаємозалежностей між просторово-темпоральним контекстом та історичними змінами соціальної реальності за соціокультурними, політичними, економічними, екологічними аспектами. Історико-соціологічний аналіз концентрує увагу на історичному конструюванні сучасності, на історико-соціальних процесах та їх вимірі у контексті розгортання проблемного поля соціологічних наукових пошуків. Такій підхід надає змогу застосувати аналітичні, компаративні, конструктивістські, кількісні та якісні методи дослідження.

Розуміння історичної соціології в даному контексті надає змогу переосмислити актуальність, охарактеризувати можливості застосування та роль історико-соціологічного підходу в наукових пошуках соціальної екології. Також, виокремити основні фактори, що впливають на динаміку соціоекологічного знання та інституалізацію даної галузі.

Огляд наукових доробок стосовно розгортання історичної соціології як в соціологічній науці в цілому, так і соціальній екології зокрема, надав змогу виокремити певні загальні тенденції. Зазначимо, що виокремлені тенденції мають суто описовий характер та констатують загальні процеси у формуванні соціоекологічного знання.

Процес історизації соціології, розгортання якого відмічається соціологами на початку тисячоліття, вплинув на розвиток соціоекологічного знання як в аспекті можливостей суттєво розширити проблемне поле наукового пошуку, так в парадигмальному і методичному контекстах. Соціоекологія як галузь соціологічного знання вивчає процеси взаємодії людини та оточуючого її середовища. Це визначення є доволі спрощеним, але акцентує увагу на головному змістовному наповненні соціоекологічного напряму досліджень. Зазначена проблема має складну структуру та поєднує питання соціального та природного розвитку. Вона розкриває особливості взаємозв'язків між історією людства та історією природи, історією створення людиною штучного середовища свого існування.

Процес історизації соціологічної науки, соціоекології зокрема, привніс історично/темпоральну складову в науковий дискурс, а також інтегрував ще одну фундаментального компоненту соціологічного знання – просторову. Саме можливості дослідження просторової побудови соціальної реальності надали змогу розгорнути соціоекологічний дискурс стосовно соціальних аспектів організації штучного середовища існування людини.

Соціоекологів цікавлять, перш за все, механізми організації штучного середовища, його «вписування» в природний та соціальний простір. Місце як простір де живе людина, має свої особливості об'єктивного та суб'єктивного характеру та є цінністю. Перші спроби зрозуміти облаштування штучного середовища були зроблені вченими – представниками Чикагської школи. Але найбільш плідними теоретичними доробками, на нашу думку, в якості можливих подальший наукових пошуків, є ідей Е.Гіденса стосовно поняття «локала». Простір та час координуються в процесі соціальної взаємодії, а локалі, як раз і представляють собою розміщення (setting) взаємодій, а саме їх фізичні аспекти, в яких сконцентровані системні аспекти інтеракції та соціальних відносин. Ці найближчі аспекти розміщень постійно використовуються взаємодіючими особами в їх «рутинних практиках». Інноваційним та молодосліджуваним напрямком в рамках соціоекології є дизайн, як певна соціальна діяльність, соціальна практика створення та організації штучного середовища існування людини.

Поєднання історизму та культурологічної компоненти дозволили в рамках соціоекологічних пошуків розширити можливості порівняльного методу, а також виокремити зміни природного середовища в залежності від типів культур (міфологічної, космологічної, антропологічної, технологічна) та цивілізаційно-культурних епох (природні спільноти, східний тип цивілізації, західний тип, глобальний тип).

Історизація соціологічної науки стала імпульсом для більш широкого використання якісних методів: дискурс-аналіз, нарративний метод, аналіз щоденників, біографічний метод, поглиблене інтерв'ю, вивчення випадків. Саме метод вивчення випадків (case studies) є, на

наш погляд, перспективним та інформаційним в межах соціоекологічного напрямку наукових досліджень, поряд з традиційними методами – опитування, контент-аналіз. Наприклад, дослідження соціальних ризиків та їх наслідків, організації штучного середовища та інше.

В дослідженнях за допомогою мережі Інтернет ефективними є методики побудови мережевих моделей, технології он-лайн опитувань.

Купрєєва Ю.А. (г. Київ)

iulia_kupreeva@mail.ru

АКТУАЛИЗАЦИЯ МЕТОДА АНАЛИЗА СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЕЙ В СОЦИОЛОГИИ

За последние три десятилетия в западной социологии произошло значительное увеличение интереса к методу, получившему название анализа социальных сетей (social network analysis). Но даже несмотря на особое внимание к нему теоретиков революций и общественных движений, а также на наличие множества значимых исследований, данный подход к исследованию социальных взаимодействий все еще остается непопулярным (если не редким) в украинском академическом пространстве.

Потому целью данных тезисов является актуализация сетевого подхода в рамках исторической социологии.

Особенностью сетевого подхода является предположение, что объяснение социального поведения и процессов возможны через изучение сетей социальных взаимодействий, которые связывают акторов. При этом схематическое построение и анализ социальных сетей происходит при помощи теории графов, посредством таких понятий, как размер сети, ее плотность, мера центральности, вес связей и др.

Изначально зародившийся в рамках структуралистского подхода, сетевой анализ все же отходит от структуралистского детерменизма. И со временем в фокус внимания исследователей попадают не только формальные атрибуты и связи акторов, но также их ожидания, ценности, индивидуальные характеристики [например, см. 4; 6]. Также сейчас сетевой анализ уже можно отделить от теории рационального выбора.

В современной социологической теории сетевой анализ все больше становится лишь особым подходом к видению и исследованию социальной реальности. Из уст некоторых авторов даже звучит предложение нового направления исследований, в котором параллельно с изучением сетей социальных отношений изучались бы «сети» культурных идеалов, верований и ценностей [3].

Начиная с 70-х годов, было проведено множество исследований в самых разных сферах при помощи данного подхода.

Самым образцовым и самым ярким примером использования сетевого анализа в рамках исторической социологии является работа Джона Паджетта и Кристофера Анселла. В своей статье они исследовали семейные, экономические и патронажные сети во Флоренции в XV веке, которые обусловили силу власти партии Медичи [5]. Данное исследование стало в некотором смысле образцовым для множества учебных курсов по сетевому анализу.

Особое развитие сетевой анализ получил в рамках социологии общественных движений. Чаще всего он становился методологической опорой при изучении процесса рекрутирования в разного рода движения.

Так, например, с помощью сетевого анализа были доказаны гипотезы о влиянии организационного участия и индивидуальных ожиданий на мобилизационные процессы [6], о влиянии множественных сетей социальных взаимодействий и общего уровня гражданской активности на выбор участия/неучастия [4].

Сетевой анализ стал также серьезной основой для формирования нового течения в рамках теории мобилизации ресурсов, которое определяет общественное движение как «сеть неформальных взаимодействий между множеством индивидов, групп или ассоциаций, участвующих в политическом или культурном конфликте, основанном на коллективной

идентичности» [2, 282]. С таких позиций исследуется не только процесс рекрутирования, но вся система организаций и их действий, составляющие основу общественных движений.

В качестве вывода можно отметить исключительную актуальность развития и использования сетевого анализа в рамках исторической (и не только) социологии. Его специфика оставляет огромное пространство вариации для исследовательской позиции, а усовершенствование математических методов исчисления в социальных науках еще больше увеличивает его способности.

Конечно, как и у любого метода, у него имеются свои недостатки. Таковым является ранее отмеченная невозможность адекватного учета ценностных позиций, идеалов и других аспектов культуры. Также нельзя не отметить специфичность необходимой базы данных. И если в случае изучения сети, где вершины представляют самих акторов, можно ограничиться результатами опроса [например, см. 1], то при исследовании сети организаций [как, например, 2] появляется много вопросов и требований к самому массиву данных, которые в итоге могут поставить под сомнение полученные результаты.

Список використаних джерел:

1. Печенкин В. Методы анализа социальных сетей на примере визуализации структуры предпочтений профессий / В.В. Печенкин. // Социология: 4М. – 2001. – №13. – С. 60–75.
2. Diani M. Organizations, Coalitions, and Movements / M. Diani, I. Bison. // Theory and Society. – 2004. – Vol. 33. – №3/4. – P. 281–309.
3. Emirbayer M. Network Analysis, Culture, and the Problem of Agency / M. Emirbayer, J. Goodwin. // American Journal of Sociology. – 1994. – Vol. 99. – №6. – P. 1411–1454.
4. Fernandez R. Social Networks and Social Movements: Multiorganizational Fields and Recruitment to Mississippi Freedom Summer / R. Fernandez, D. McAdam. // Sociological Forum. – 1988. – Vol. 3. – №3. – P. 357–382.
5. Padgett J. Robust Action and the Rise of the Medici, 1400-1434 / J. Padgett, C. Ansell. // American Journal of Sociology. – 1993. – Vol. 98. – №6. – P. 1259–1319.
6. Passy F. Social Networks and Individual Perceptions: Explaining Differential Participation in Social Movements / F. Passy, M. Giugni. // Sociological Forum. – 2001. – Vol. 16. – №1. – P. 123–153.